Brieven. Deel 4. 2 januari 1933-30 april 1934

E. du Perron

Editie Piet Delen, Jaap Goedegebuure, H.A. Gomperts, Paul van der Plank en J.H.W. Veenstra

bron
E. du Perron, *Brieven. Deel 4. 2 januari 1933-30 april 1934*. G.A. van Oorschot, Amsterdam 1978

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/du_p001brie05_01/colofon.php

© 2014 dbnl

Inleiding
Brieven 2 januari 1933-30 april 1934

In 1933 tekende zich steeds duidelijker het Europese dilemma af: is er nog ruimte voor menselijkheid en democratie tussen fascisme en communisme? Dezelfde Hindenburg die Hitler 9 maanden eerder als kandidaat voor het presidentschap had verslagen, benoemde hem op 30 januari tot rijkskanselier. In de Verenigde Staten kwam een ander soort antwoord op crisis en werkeloosheid: Roosevelt begon zijn presidentschap en zijn 'New Deal'. In Europa vinden we naast chaos en aarzeling dictaturen in Rusland, Turkije, Duitsland, Oostenrijk, Hongarije, Polen, Portugal... (deze opsomming is niet volledig), en zelfs Nederland had zijn 'sterke man' in Colijn die de muiterij op de 'Zeven Provinciën' wegbombardeerde.

Voor Du Perron werd de vraag steeds nijpender die hij De smalle mens *had gesteld: of er te midden van dit alles nog een* mogelijke *atmosfeer overbleef.*

Ook in zijn persoonlijk leven werden de moeilijkheden hem niet bespaard. Op 3 januari overleed zijn moeder te Brussel. Spoedig bleek dat zij haar financiën in een deplorabele staat had achtergelaten. Hij spande zich in om enigszins orde te scheppen in de chaos waarin hij zich plotseling bevond. Via leningen en hypotheken wist hij het hoofd voorlopig boven water te houden, terwijl hij intussen koortsachtig maar vergeefs naar baantjes zocht. Daarvoor was trouwens de weerzin niet bevorderlijk die hij bij het saneringsproces van zijn financiën had opgevat tegen de zakelijke en vooral juridische aspecten van het leven, die zich als een even zinloos als ondoorgrondelijk spel aan hem voordeden, en evenmin de levendige afkeer die hij ontwikkelde tegen het soort mensen dat daarin wèl bedreven is: de notarissen.

Om al die ellende van zich af te zetten begon hij in maart te schrijven aan de roman waarvoor al sinds eind 1932 ontwerpen en aantekeningen bestonden en die hij twee jaar later zou voltooien: Het land van herkomst, *aanvankelijk aangeduid met de naam van de ik-zeggende hoofdpersoon Ducroo. Het werk daaraan vorderde in het begin zeer goed, maar stagneerde in mei, voornamelijk om redenen van materiële aard. De geringe bereidheid van uitgever Van Kampen om een redelijk voorschot voor de roman te betalen werkte remmend op de scheppingsdrang; anderzijds had Du Perron een door Pascal Pia samengestelde bloemlezing van dokterspoëzie* (Bouquet poétique des médecins) *in eigen beheer uitgegeven, die hij probeerde te slij-*

ten bij artsen en apothekers zonder noemenswaardig succes. Met het mislukken van deze onderneming, zagen de Du Perrons ook hun laatste geldelijke reserves verbruikt.

Het gevoel van 'onmacht om in het practische leven wat te presteeren' was zeer deprimerend en deed hem verlangen naar rust en vrijheid om zich volledig aan zijn roman te kunnen wijden; aan de andere kant dreef het verzet tegen de verziekte samenleving, dat was aangewakkerd door de beroerde privé-omstandigheden, hem tot een afkeer van vrijblijvende literatuurbeoefening en overwoog hij zelfs zich in het uiterste geval aan te sluiten bij de communistische partij.

In deze onzekere situatie had Du Perron meer dan ooit behoefte aan duidelijkheid over de houding van zijn vrienden. Over de inhoud van het begrip 'vriendschap' voerde hij in september een levendige discussie per brief met Greshoff en Marsman. De aanleiding was de wrijving met Van Vriesland, toen deze Du Perron op een schoolmeesterachtige manier in de NRC op de vingers had getikt.

Toen in oktober de huurtermijn van het appartement in Bellevue afliep en het zoeken naar goedkopere woon ruimte in Parijs mislukte, besloten Du Perron en zijn vrouw een hotelkamer aan de kust van Bretagne te betrekken, voor de goedkoopte en om er hard aan de roman te werken. Vestiging in een kleine huurkamer te Parijs op 1 december maakte voorlopig weer een einde aan de voortgang van dit werk, en toen hij eind december het voorstel van uitgeverij De Wereldbibliotheek om Malraux' La condition humaine *te vertalen accepteerde, nam hij zich tevens voor 'Ducroo' drie maanden te laten rusten. Maar ook de vertaling vorderde langzaam. Hoewel hij zich verplicht had die vóór 1 april 1934 af te leveren, was hij er pas begin mei mee klaar.*

Op 18 januari 1934 werd, na een jaar van moeizaam proberen, Gistoux eindelijk verkocht voor de lage prijs van 175.000 Belgische francs. Na aftrek van alle nog openstaande schulden resteerde hem nog een klein bedrag, nauwelijks genoeg om er een jaar van te leven.

Toen het fascisme ook in Nederland (waar de NSB onder leiding van Mussert zich sterk manifesteerde) en Frankrijk dreigend op kwam zetten, voelde Du Perron, en met hem Ter Braak, zich genoopt actie te ondernemen. Begin februari speelde hij met het idee een 'individualistische vrijmetselaars-bond' op te richten, en in de politieke beroeringen die zich in die dagen te Parijs afspeelden, werkte hij deze gedachte verder uit. Overigens zou pas in april 1936, mede op instigatie van Du Perron, het Comité van waakzaamheid van anti-nationaal-socialistische intellectuelen *worden opgericht.*

De aanleiding tot de politieke crisis in Frankrijk, waarin de democratie

aan de rand van de afgrond kwam te staan, was de zgn. Stavisky-affaire. Op 8 januari 1934 had de tot Fransman genaturaliseerde Rus Serge Stavisky zelfmoord gepleegd, nadat hij als hoofdverdachte betrokken was geraakt bij een verduisteringszaak, waarvan vooral veel kleine spaarders het slachtoffer waren geworden. Vele autoriteiten waren bij deze zaak betrokken, tot de radicaal-socialistische minister Dalimier toe. Rechtse groeperingen, waarvan de monarchistische Action française *met haar knokploegen, de 'camelots du roi', de belangrijkste was, maakten van de situatie, die door de economische malaise nog werd verscherpt, gebruik om tegen het parlementaire stelsel te ageren. Verschillende dagen van straatgevechten en grote betogingen van links en rechts waren het gevolg. De onlusten culmineerden op 6 en 9 februari, waarbij tientallen doden en honderden gewonden vielen. 12 februari werd door de communistische vakbond CGT een staking en grote betoging georganiseerd, waarbij de socialisten zich aansloten. Du Perron deed aan de demonstratie mee, maar deze ervaring deed hem meer dan ooit walgen van alle politiek. Veel van wat hem in deze dagen bewoog, kreeg zijn neerslag in de essays 'Jan Lubbes' en 'Ons deel van Europa', die het sluitstuk van de eind van het jaar verschenen bundel* De smalle mens *vormen, en in het laatste hoofdstuk van* Het land van herkomst.

1428 (292). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 2 januari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1429. *Briefkaart aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 2 januari 1933*

Bellevue, 2 Jan.

Zeer geachte heer 's Gravesande,

Het is bizonder aardig van u dat u zoo'n belang blijft stellen in ons journalistiek avontuur; ook mijn vrouw laat u zeggen dat ze het bizonder in u apprecieert. Wij zullen voortgaan ons best te doen in het schoone jaar 1933. Heeft u ontvangen: *Paris de Nuit*, dat ik Delmas gevraagd had u te zenden? Uw idee om iets te schrijven over B. Wright[1.] lijkt òns alleraardigst; wij kunnen hem natuurlijk gemakkelijk opzoeken. Wilt u dat dus met den heer Schilt in orde maken; dan gaat spoedig een brief dààrover naar hem toe. Schrijft u mij over *Paris de Nuit*, ik wil nl. hebben dat u dàt (ook) krijgt. Stuurt u mij in Januari het stuk dat u over *Het Zijden Harnas* zult schrijven?[2.] Ik eindig nu maar (ik schrijf erg in haast) met ook al het goeds dat men wenschen kan voor de nieuwe periode!

Steeds gaarne uw EdP.

1430. *Briefkaart aan G. ter Braak: Bellevue, 2 of 3 januari 1933*

Lieve Truida,

Veel dank voor je nieuwjaarswenschen en natuurlijk ‘even zooveel goeds’ toegewenscht door Bep en mijzelf. Ik hoop van harte dat het meevalt: het alleen wonen en de rest - maar dikwijls doet het dat ook, als je maar begonnen bent. Ik heb ongeveer de helft van mijn boeken opgeruimd (iets wat ik mij ½ jaar geleden niet voor had kunnen stellen - lach niet! dit is *heel* serieus!) en nu ze weg zijn, is het mij ook best. En het schrijven van rotstukkies voor de krant is ook al minder walgelijk, na een paar maal... Zoo gaan we ‘achteruit’ misschien, maar zelf heb je er niet eens hinder van. Dat je mijn brief aan J.D.[1.] liet lezen is kranig van je; de rest doen zij en ik dus mondeling.

1. ‘Op bezoek bij John Buckland Wright’. In *Het vaderland* van 20 januari 1933 (av.).
2. 's-Gravesandes bespreking van *Het zijden harnas* werd geplaatst in *Het vaderland* van 15 februari 1933 (av.).
1. Zie 1381.

Ik hoop dat ze niet *spuugt*, want daar kan ik niet tegen; pour le reste on s'arrangera. - Ik zend deze kaart naar Rotterdam, in de veronderstelling dat je daar ook Maandag bent; je vindt hem dan bij aankomst, als de post het niet te druk heeft in dezen tijd. Nu, nogmaals 'all hail' en een hartelijke hand van je

E.

1431. *Aan F.E.A. Batten: Brussel, 4 januari 1933*

Beste Freddy,

Mijn moeder is eergisteren, om half 4 's morgens, overleden. Ik kan het adres van Do Beynon[1] niet vinden; wil *jij* haar waarschuwen? Ik sta hier voor honderd dingen tegelijk, die ik practisch moet regelen, en maak het dus maar kort. Mijn moeder is erg rustig en zacht overleden; om 12 uur dacht nog niemand (ook de dokter niet) aan gevaar - om half 4 was alles voorbij. Zij was erg zwak geworden, den laatsten tijd, een eigenlijke doodstrijd is er niet geweest.

Hartelijke groeten van je

EdP.

Brussel, 61 rue Charles-Quint

4 Januari.

1432. *Aan H. Mayer: Brussel, 6 januari 1933*

Beste Henri,

Dank voor je brief, dien ik vandaag eerst hier ontving. Ik schrijf je in haast. Mijn moeder is overleden en ik zit in een ontzettende drukte.

Mijn bedoeling was niet om een Omar Khayyam te vragen die je hebben zou, maar dat je *deze* voor mij bestelde en desnoods zocht! Vandaar dat ik de uitgever erbij zette: Robert Rivière, London 1928. Maar wel even vragen wat hij kosten moet.

De Chénier neem ik voorloopig maar niet. Misschien later. Dit in haast. Schrijf mij naar Bellevue, niet hierheen. Beste groeten, je

E.

Brussel, 6 Januari.

1. Zuster van DP's jeugdvriend Paul Beynon.

1433. *Aan R.A.J. van Lier: Brussel, 6 januari 1933*

Beste Rudy,

Mijn moeder is overleden en ik zit in de grootste drukte. Daarom hierbij je verzen terug. *Vermoeidheid* lijkt me zwak, het andere is veel beter, maar erg genre 'landelijke liefde' van Slauerhoff. Ik zou zeggen: stuur alles, ook deze 2 verzen, naar J. Greshoff (130 Boul[d.] Aug. Reyers, Schaerbeek) en laat hèm beslissen wat hij hebben wil of niet.[1]

Ik weet zeker dat er nog een gedicht van je ligt in de uit te geven copie van *Forum*; hoe het heet, weet ik niet meer, maar het komt nog in het tijdschrift.[2]

Schrijf mij niet meer hierheen, want morgen ben ik weg. Alles naar Bellevue; ook voor Freddy als hij mij schrijft.

Hartelijke groeten en in vliegende haast, je

EdP.

Brussel, 61 rue Ch.-Quint

6 Jan. 1933

1434. *Aan F.E.A. Batten: Voorburg, 8 januari 1933*

Beste Freddy,

Veel dank voor je brief. Ik zit op het oogenblik in te verwarde en moeilijke omstandigheden om lang te schrijven; later dus wel eens. Ik ben voor een paar dagen in Holland, maar heb geen oogenblikje tijd voor andere dan 'zaken'-ontmoetingen. Als ik in Bellevue terugben, schrijf ik je wel eens beter.

Met hartelijke groeten, je

EdP.

Den Haag, Voorburg

8 Januari.

1. In *GN*, waarvan Greshoff redakteur was, verschenen geen verzen van Van Lier.
2. R. van Aart, 'Op een scheikundeleeraar'. In *Forum 2* (1933) 4 (april), p. 291.

1435. *Aan J. Greshoff: Voorburg, 10 januari 1933*

Voorburg, Dinsdag.

Beste Jan,

Van de Veths[1.] was het een pràchtbriefje, werkelijk de moeite waard![*] - Vergeet je niet naar Zoete te gaan? Bep is grieperig en ligt in bed; we gaan weer weg van hier als zij beter is. Ik was vandaag in Amsterdam; de bank heeft nog een fl. 20.000 voor mij over (na aftrek van alles), die na deeling met de 4 kinderen en de notarissen etc. wel schoon op zullen zijn. Ik heb dus feitelijk alleen Gistoux.

Spreek over dit alles zoo min mogelijk met de menschen en laat vooral de Veths er *geheel* buiten, als die eens mochten komen informeeren.

Willink sprak ik ook, en o.a over die photo's. Hij wil niet dat je Wilma neemt noch de rozen en laat de keus *geheel* aan jou over, maar je zou hem een plezier doen als je de Baskische boer wegliet,[2.] omdat hij die voor het grootste deel naar een briefkaart heeft geschilderd. Voilà. Zeg *jij* nu aan Bouws wat er gebeuren moet.

Ik zal nog wel naar België komen - kan ik in dat geval bij jou terecht? Bep gaat meteen door naar Parijs, ook met het oog op *Het Vaderland*. Ik sprak 's Gravesande, die allergeschiktst was. - Later meer. Veel hartelijks, ook aan Aty,

van je Eddy

1436. *Aan A. Roland Holst: Voorburg, 10 januari 1933*

Voorburg, 10 Januari.

Beste Jany,

Hierbij je brief aan mijn moeder terug; ze zal hem niet meer lezen, want ze is dood. Den 3^{en} Januari werd ik in Bellevue per telegram opgeroepen, toen ik thuis kwam in Brussel was mijn moeder al dood. Zij heeft een korte doodstrijd gehad, want zij was eigenlijk totaal uitgeput; het was betrekkelijk onverwacht, maar dat het niet

1. Brusselse kennissen van Greshoff.
* Ik sluit het hierin: sans commentaires!
2. Schilderijen van Willink. De foto's waren bestemd om te worden afgedrukt bij Greshoffs artikel over Willink in *Forum* 2 (1933) 2 (februari), p. 113-122.

lang meer duren zou, voelde ik met Kerstmis duidelijk, toen ik een paar dagen bij haar was.[1]

Ik sta nu voor de grootste warwinkel wat de successie betreft, omdat mijn halfbroer,[2] die in Indië gestorven is, zelf vier kinderen heeft nagelaten, die nu mee moeten erven, of ze willen of niet. En er is al niet veel meer! Maar het heele meubilair in Brussel is verzegeld, en ik heb mijn portie gehad van Belgische boevensmoelen en andere leelijkmanskinderen, die de lakens thuis hebben uitgedeeld, d.w.z. alles verzegeld hebben. Het kan een jaar duren, en daarna heb ik wschl. *niets.*

Gelukkig dat Gistoux op mijn naam staat; ik tracht dit nu in alle haast te verkoopen, zoodat ik dan voorloopig althans weer wat geld heb (ook voor Simone en Gille). Anders stond ik nu al op straat. Het nieuwejaar zet prachtig voor mij in; het zal wat je noemt een 'rijpend' tijdperk voor mij blijken te zijn.

Schrijf mij naar Bellevue, want hier ben ik maar even. Vandaar uit schrijf ik je beter. Een hand van steeds je

Eddy

1437. *Aan J. Greshoff: Voorburg, 11 of 12 januari 1933*

Beste Jan,

Ik ga in ieder geval Vrijdag van hier, omdat ik een betaling moet doen voor een hypotheek in Brussel. Ik kom dan om 1 uur 7 in de Midi aan, en heb daar een afspraak gemaakt met César Bondroit, den assuradeur die mij helpen moet in deze affaire. Kom jij dus maar niet; maar verwacht me tegen 4 uur. Misschien wordt het iets later, maar ik denk het niet. Zaterdag moet ik van alles en nog wat uitvoeren in Brussel; Bep komt dan voorbij en ik stap in den trein om door te gaan naar Bellevue. - Ben ik *niet* klaar, dan laat ik haar alleen doorgaan en vertrek zelf Zondag. Kan ik dus Vrijdagavond of Vrijdag en Zaterdag bij je terecht? Als ik niets meer hoor, houd ik het daarop.

Tot ziens. Veel liefs ook voor Aty van ons twee (Bep is nog erg verkouden, maar komt bij),

je Ed.

1. DP was van 24 tot 28 december 1932 in Brussel.
2. Oscar van Polanen Petel, overleden in 1932.

1438. *Aan A.A.M. Stols: Voorburg, 12 januari 1933*

Voorburg, Donderdag.

Beste Sander,

Dank voor je brief. De situatie is veel erger dan je je voorstelt. Het blijkt nu wel dat ik bitter weinig overhoud, en dit weinige werd nog voorloopig 'in beslag genomen' - verzegeld, enz. - omdat mijn halfbroer, die in Indië is gestorven, vier minderjarige kinderen nalaat, die nu mee moeten erven, of ze willen of niet. Ik ben suf van de ellende en de practische rotzooi die ik heb moeten opknappen, of liever, temidden waarvan ik spartelende ben.

Stuur me toch maar een berekening naar Bellevue van hoe we ervoor staan. Ik hoop dat jij niets van mij krijgt, want ik zou niet weten waar ik dat nù vandaan zou halen. Maar om groote sommen kan het goddank niet gaan.

Op mijn voorstel betreffende de 5 dln. *Voor kl. Parochie* en *Vriend of Vijand* ben je blijkbaar niet ingegaan; ik ontving tenminste niets.

Maandag a.s. ben ik zeker wel in Bellevue terug. Stuur dus ook daarheen de proeven van *Tegenonderzoek*. Mocht je er ditmaal iets langer op wachten, dan weet je wat de reden is.

Kijk eens uit naar een baantje voor me! Dat is het wachtwoord dat ik al mijn vrienden geef.

Met hartelijke groeten, ook van Bep en voor Greet,

je Eddy

1439. *Aan J.A.A. Engelman:*[1] *Brussel, 14 januari 1933*

Beste Engelman,

Op doortocht naar Parijs schrijf ik je even om je te zeggen dat je me een *Tuin van Eros* beloofd hebt, dat ik er nog steeds begeerig naar ben, al vrees ik dat de illustrator[2] zich niet onbetuigd heeft gelaten om het geheel zooveel mogelijk te verpesten, dat ik door den dood van mijn moeder ongeveer geruïneerd ben en onmogelijk het boek kan koopen, maar er wel graag een stuk over schrijven zal in *Forum*.[3]

1. Briefhoofd: 130 B^{d}. Aug. Reyers, Schaerbeek (het adres van Greshoff).
2. De eerste druk van *Tuin van Eros* (Amsterdam 1932) bevatte tekeningen van H.J.M. Wiegersma.
3. 'Aan Ambrosia'. In *Forum* 2 (1933) 7 (juli), p. 550-555 (*Vw* 2, p. 583-590).

Schrijf me eens een woordje tot geleide van het boekwerk. Mijn adres is: 24 avenue du 11 Novembre, Bellevue (S. et O.), Frankrijk. Geloof me, met hartelijke groeten, steeds gaarne je

EduPerron

1440 (296). *Aan M. ter Braak: Brussel, 15 januari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1441. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 17 januari 1933*

Bellevue, Dinsdagavond.

Beste Jan,

Ziezoo, we zijn terug - Bep nog erg slap - en hebben alweer 't noodige afgedaan. Ik heb alle rouwbrieven beantwoord en vanmiddag John B.W. 'geïnterviewd' voor *Het Vaderland*.[1] Verder Malraux en Chevasson gezien en morgen moet de politiecommissaris van Meudon worden bezocht, vanwege een ontbrekend certificaat van schrijversschap! - Schrijf mij omgaand het juiste adres van Nini, opdat Bep haar nummers van *Forum* kan laten opzenden. En weet je een blad waarvoor ik feuilletons kan maken als destijds over Mayréna[2]: bv. over Morès, Raousset-Boulbon,[3] etc. *De Holl. Revue?* of betaalt dat blad niet meer? Zulke dingetjes als Eef indertijd schreef? - Hoe gaat het verder met jullie sinds mijn vertrek? Wij moeten elkaar (tenzij ingeval van nood) maar ééns in de week een briefkaart schrijven; aan de gevoelens doet zooiets toch niets af. Jullie hebt de hartelijke groeten van de Van Schendels en van Bep,

een hand van je Eddy

1442. *Briefkaart aan R.A.J. van Lier: Bellevue, 17 januari 1933*

Beste Rudy,

We zijn weer, doodmoe, hier teruggekomen en moeten nog van

1. Zie 1429 n 1.
2. Onder het pseudoniem A.L. van Kuyck schreef DP in *De Hollandsche revue* 34 (1929), p. 275-278 en 345-350 over 'Een vreemdsoortig avonturier. Marie I, koning der Sedangs'.
3. Comte Gaston de Raousset-Boulbon, kolonisator van Algerije (1817-1854).

allerlei afdoen. Daarom maar kort, maar even welgemeend, een dank voor je brief. En een hartelijke hand van je

EduP.

Bellevue, 17 Jan.

1443. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 17 januari 1933*

Beste Sander,

De verwarring is te groot om er nog iemand anders bij te halen. Ik heb als 'zaakwaarnemer' onze oude advocaat Herman, van Nivelles, en wil hopen dat hij zijn best doet. Vóór er een jaar verloopt, zal er toch niets afgeloopen zijn - en verder hoop ik Gistoux te gelde te maken, dat is dan altijd wat. De *Cahiers* kreeg ik, maar niet 5, maar 4, van elk. Op drukproeven wacht ik dan. Ik dank je zeer voor je hulpvaardigheid en goede bedoelingen, maar ook ik was niet heelemaal onvoorbereid op deze staat van zaken, al wist ik niet dat het zóó beroerd en gecompliceerd zou zijn. Je kan me gerust de proeven van Byron door John laten doorzenden, ik zal ze wèl nazien, den tijd daarvoor maak ik nog wel. Als je af en toe iets weten zou, waaraan ik iets kan bijverdienen, denk dan aan me.

Met hartelijke groeten, ook van gade tot gade, steeds je

E.

1444. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 18 januari 1933*

Beste Jan,

Nogmaals dank voor logies, gezelschap, enz. Laat ons hopen dat de oorlog niet uitbreekt, anders worden we allemaal gekist. En dat de dollar niet zakt. En nog een paar dingetjes.

Hierbij in haast de 150 frs. terug, d.w.z. de 100 frs. in Belgisch, de rest ten naastenbij in Fransch. Wij gaan vandaag niet naar Parijs, en daar er haast bij is...

Later meer. Ik ben nog steeds erg moe.

Veel liefs, ook van Bep en voor Atie,

een hand van je E.

Bellevue, Woensdag.

1445. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 18 en 19 januari 1933*

Beste Sander,

Vandaag eerst werd mij het mysterie onthuld, d.w.z. het 5e ex. van de 2 dln. *Cahiers* lag in het postkantoor als aangeteekend pak! Alles is dus in orde. Ook de drukproeven zijn hier. Ik stuur je eerstdaags alles terug, maar wou nog wel een volledige revisie als het eenigszins kan, anders wemelt het weer van drukfouten.

Wil je aan Van Schendel zenden: 1 ex. *Een Voorbereiding* 1 ex. *Bij Gebrek* en 1 ex. *Mikrochaos* (de 2 laatste zoonoodig voor mijn rekening)? Dank. Krijg ik ook een ex. van Jany's verhalen,[1] of krijg ik dat van hemzelf? (Ik meen van ja - zei hij jou daar iets van?)

- Terwijl ik je schrijf, komt de post met het boek. 'In opdracht van den heer A.R.H.' Toch 1000× dank. Het boek is prachtig van uitvoering.

Nu, Sander, dit alles in haast. Beste groeten van je

E.

Bellevue, Woensdagavond.

Donderdag.

B.S., De proeven gaan gelijk hiermee. Zou je me een groot plezier willen doen: laat dan de 4 blzn.[2] erbij zetten, die ik bij de proeven doe. Het komt den bundel ook ten goede, omdat het een soort band legt tusschen het *poëzie*-vraagstuk dat telkens behandeld werd, en die *revolutie*-stukken opeens, en 4 blzn. meer zullen wel niet zoo erg zijn. Honorarium hoef je me ook voor dit deel eerst uit te keeren als de kosten eruit zijn, ik hoop dus dat je het doen zult. (De omvang viel me nogal mee, ik dacht dat er meer was. Het is nu 168 blzn.; + 4 zou dus 172 zijn.)

E.

Als het absoluut *niet* gaat, stuur me de copy dan direct terug. Maar nogmaals: het is niet alleen een gril van mij, het komt den bundel sterk ten goede, zooals je zelf zien zult, als je even let op het verband. Het geeft ook een oneindig beter slot - nu is het net of het tegen het eind 'valt'.

1. *Tusschen vuur en maan.* Maastricht 1932.
2. 'Jean Galmot en Cendrars'. In *Tegenonderzoek*, p. 145-148 (*Vw* 6, p. 45-47).

1446 (298). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 19 januari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1447 (299). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 19 januari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1448. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 21 januari 1933*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Mijn post is 'dik in orde', vandaag. Gelijk met dezen, gaat uit huis: 1 brief aan Rottier, makelaar, 1 brief aan Bondroit, assuradeur enz., 1 brief aan den notaris, 1 brief aan den commissaris van politie van Meudon, 1 brief aan den Directeur-Général du ministère des Beaux-Arts, en tenslotte 1 brief aan Kramers.[1] - Die verklaring van schrijversschap is noodig voor een reductie op de carte-de-séjour. Het is een infecte *snert*boel, al dit gedoe van zakelijke onbenulligheid!

Bep zal voor verzending *Forum* aan Nini zorgen.

Ik kreeg van Menno een krachtige afkeuring over mijn panopticums,[2] althans over het 1e dat hij querulant, kinderachtig, niets dan persoonlijk, etc. vindt. Het 2e vindt hij wel aardig. Daarna kwam er een brief van Bouws, die *beide* panopticums kinderachtig, onbillijk, enz. vindt, en er, als ik ze niet op raad van Menno intrek, in ieder geval nog met Maurice over wil overleggen. Ik heb nu teruggeschreven dat ik het heele gedoe écoeurant vind, en dat ze me *alle* panoptica terugzenden, omdat ik mij in die rubriek nu gedisqualificeerd voel. Het wordt mij tè machtig. De schuld zal wel aan mij liggen, ik heb blijkbaar geen haar onderscheidingsvermogen van wat nog betaamt en wat niet. Maar ditmaal, *definitief*, is de Panopticum-rubriek voor mij afgedaan. We hoeven er zelfs geen ruzie meer over te maken.

Ik ging gisteren naar het Salon des Artistes Indépendants. Ontstellend, dat er in dézen tijd nog zóóveel mislukkelingen met palet en kwast werken en de mesthoop van de kunst helpen vergrooten. Ik schrijf er vandaag met Bep samen over.[3]

Dag! veel liefs van huis tot huis;

je E.

1. Voor zover viel na te gaan, zijn deze brieven niet bewaard.
2. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 413-415.
3. 'De salon der onafhankelijken. Een kijkje op den dag vóór de opening'. In *Het vaderland* van 25 januari 1933 (av.). Dit stuk was niet ondertekend.

- Jacques zit in Scheveningen; kan je me zijn juiste adres opgeven? Hij schreef me, maar ik verscheurde te vroeg de enveloppe waar het adres op stond.

1449. *Prentbriefkaart*[1] *aan F.E.A. Batten: Bellevue, 23 januari 1933*

Bellevue, 23 Januari.

Beste Freddy, Dank voor je brief, maar die van Rudy was uitnemend, en je had zeker niet het recht hem iets te verwijten. Ik kan niet van hieruit solliciteeren bij Dr. Moll[2] om een baantje dat wschl. niet bestaat. Misschien zou ik, als ik in Holland kom, iets kunnen beginnen met les geven (particulier) in Holl. en Fransche letteren bv.? De vraag is of ik genoeg leerlingen zou krijgen, en vooral, hoe lang zooiets duren zou. Nu, ik laat het hierbij, ik heb absoluut geen tijd meer. Hart. gr. van je

EdP.

P.S. Ik wou liefst een vak ontgaan waarin ik abruti zou raken door het schrijven van snertstukken. Maar.....

1450 (301). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 23 januari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1451. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 23 januari 1933*

Bellevue, 23 Jan. (Maandag).

Beste Jan,

Ik vraag volstrekt niet dat Menno op commando mijn stukken goed vindt; ik vraag niet te worden gespaard. Maar de heele binnenhuis-heibel-atmosfeer die telkens weer op dezelfde manier begint bij panopticumpjes van mij, wordt mij te machtig. Je hebt den brief van Menno niet gelezen en weet dus niet op welke toon van ‘superieur belang’ hij de historie, en zijn opinie, behandeld heeft. En dit

1. Reproduktie van Goya's ets ‘Porque escouderlos!’
2. Batten had DP aangeraden te solliciteren bij de Letterkundige verzameling van het Gem. Archief te Den Haag, die onder leiding stond van de archivaris dr. W. Moll.

‘belang’ hangt mij nu eens compleet de keel uit. Je was er niet bij, toen ik een uur lang tegen Menno en Maurice heb moeten praten over den al of niet gewenschten toon in de *Forum*-polemiek. De sop is de kool niet waard - d.w.z. deze conflicten telkens weer onder ons. Ik verdòm het om ‘flink’ te zijn tegen Bouws; ik heb *er genoeg van*; om allerlei redenen en in de eerste plaats, om de herhalingen, *genoeg van*. En ik trek mij nu definitief uit de Panopticum-rubriek terug, en zal me over je meening betreffende mijn lulligheid, slapzwanzigheid, enz. enz. zien te troosten.

Vanmorgen schreef ik het stuk over de ‘Indépendants’; gisteren voor Vic een stukje over Gide I.[1.] Alles even beroerd, maar soit. - Rottier schreef me dat hij op het kasteel zelfs geen bod kreeg. En in de successie hebben nieuwe complicaties, met bijbehoorende kosten natuurlijk, zich voorgedaan: nu moet godbeter't de oude Petel[2.] moeten worden ‘geassigneerd’ - voor het geval hij ook nog wat bij mijn moeder had! Ik tracht de zaak te zien als een walgelijke notarissen-comedie die buiten mij om plaats heeft. Als ik Gistoux maar verkoopen kon! Misschien neem ik toch een nieuwe hypotheek, *dat* geld heb ik dan tenminste altijd nog gehad.

Ik hoop dat je het Brusselsche correspondentschap[3.] in de wacht sleept. Hier verder geen nieuws, dan dat Annie[4.] weer die zenuwpijnen heeft. Ellendig voor haar; ze is er heelemaal beroerd van. Wij gaan straks naar haar kijken, en vanmiddag komt Pia hier, wat mij een prettig gevoel geeft.[*]

Met groeten als altijd,
je E.

1452 (303). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 24 januari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. De bespreking van deel I van André Gide's *Oeuvres complètes* verscheen in de *NRC* van 29 januari 1933 (ocht.) (*Vw* 6, p. 56-58).
2. De eerste echtgenoot van DP's moeder, E. van Polanen Petel.
3. Van *Het vaderland.*
4. Mevr. A. van Schendel-de Boers, die ook in Bellevue woonde.

* Hij was dezen laatsten tijd in Nice, althans aan de Côte d'Azur en wist niet (zeker) dat mijn moeder gestorven is.

1453. *Prentbriefkaart*[1] *aan J.A.A. Engelman: Bellevue, 24 januari 1933*

Bellevue, 24 Januari.

Beste Engelman, Joannes!

Dank voor je brief. Opwekkend waren de mededeelingen niet, maar àlle hoop heeft mij (voor dit ondermaansche althans) toch niet verlaten. 'De rest' moet voor mij wel lijken - voor mijn ziel, bedoel ik - op wat Goya ommezijds voorstelt. Ik antwoord je uitgebreider als ik de *Tuin van Eros* hier heb, deze kaart dient om je te zeggen dat ik er nog niets van zag, tot op heden. Met hart. groeten, ook van El. de Roos - je

EdP.

1454 (304). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 23 januari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1455. *Aan J. van Nijlen*[1]*: Bellevue, 25 en 27 januari 1933*

Bellevue, Woensdagavond.

Beste Jan,

Ik schrijf je, ten einde raad, om je te vragen mij een groote dienst te bewijzen. Ik weet dat het erg vervelend is, wat ik je vragen zal. Maar het is mij of ik de keus niet meer heb, zoo machteloos voel ik mij, en zoozeer word ik gekweld door het idee dat *iedereen* mij bedotten wil. Ik ben ziekelijk wantrouwend geworden, en van alle kanten merk ik hoe dreigend de situatie is, waarin ik verkeer en hoe weinig ik ertegen doen kan. Ik heb met allerlei smakkers te maken, die zich eenvoudigweg aan mij opgedrongen hebben, en waarvan ik er maar een (half) vertrouw. Dat is de advocaat Herman van Nivelles, een wat bruuske vent, maar tot dusver betrouwbaar gebleken. Maar hij is tenslotte geen *vriend*; hij heeft een soort minachting voor mijn 'soort', en hij is wat erg haastig-opruimend. Op alles wat ik hem schrijf, krijg ik haastige briefjes, van het genre van 'ik compromitteer me vooral niet'.

De oud-notaris van mijn moeder, Me Bette, is een varken, stom,

1. Reproduktie van Goya's ets 'Que se la lleveron!'
1. Deze brief werd door Van Nijlen gepubliceerd in zijn *Herinneringen aan E. du Perron*, p. 30-38.

en feitelijk beneden alles. *Hij* heeft mij in deze situatie gebracht, want *hij* had mijn moeder erop behooren te wijzen dat haar testament niet geldig was. *Hij* is de eerste geweest om over de minderjarige kinderen van mijn broer te spreken, en wist dus dat het testament niet deugde. Hij heeft mij verder dien Dewever opgedrongen - den tegenwoordigen notaris - iemand in wien mijn moeder (dit herinner ik mij achteraf) niet het minste vertrouwen had. De man heeft dan ook werkelijk een boevensmoel; een vulgaire editie van een nette gangster-hoofdman.

Ik denk dat deze Dewever nu te veel in de successie zit om hem daar nog uit te krijgen. Maar de verkoop van het kasteel is een andere zaak, en ik heb erge vrees dat daarmee ook wordt geknoeid, als ik die heeren hun gang laat gaan. Je begrijpt me goed: dit kasteel is mijn laatste kaart. De successie zullen ze wel zoo ingewikkeld en kostbaar weten te maken, dat er voor mij niets overblijft - een fooi, op zijn best. Sedert ik de benefice van inventaris heb aangevraagd, 'regretteeren' ze van allerlei: de meubels kunnen nu *niet* meer verkocht worden, de eerste man van mijn moeder (iemand van ± 78 jaar, die al meer dan 35 jaar van haar gescheiden is!) moet nu ook worden 'geassigneerd', enz. enz. - Het kasteel verkoopen in dezen tijd zal ook niet meevallen. Het zal een harde dobber zijn om er iets voor te krijgen, en ik *moet* het wegdoen. Dat is nog het ergste niet; maar ik wil dan tenminste daarvoor een behoorlijke kans hebben. Ik wil de zekerheid hebben dat er tenminste eerlijk spel gespeeld wordt door de menschen die de verkoop op zich nemen, - en dat heb ik nu allerminst!

Zooals je weet, is er op het kasteel een hypotheek (van ± 90.000 frs.) Eens per half jaar moet ik daarvoor een kleine 3000 frs. betalen. Den 11^{en} Januari was zoo'n betaaldag; met het geld dat ik van mijn schoonvader geleend heb, heb ik die laatste termijn betaald (aan *La Royale Belge*, door bemiddeling van hun agent, de heer Cesar Bondroit). Een paar dagen geleden kreeg ik van notaris Dewever een brief doorgestuurd, van *La Royale* aan hem, dat de termijn verstreken was en dat ik nog niet had betaald. Daar ik de kwitantie hier heb, heb ik Bondroit èn den notaris geschreven; en van den eerste direct antwoord gekregen, dat de zaak in orde was. De notaris had buiten mijn weten of wensch om aan de *Royale* om inlichtingen geschreven op 11 Jan., vandaar het quiproquo. Maar uit zijn brief aan mij blijkt dat hij er erg happig op is, om het kasteel zoo gauw mogelijk op publieke vendutie te gooien. Bondroit schreef mij dat de bemoeienis

van den notaris in dezen, *La Royale* huiverig heeft gemaakt; dat ze mij daar geen nieuwe hypotheek zelfs willen geven, noch het kasteel koopen (deze twee mogelijkheden had ik overwogen). Het kan natuurlijk zijn dat het gewoon een uitvlucht is van *La Royale*; maar het smoel van dien notaris zit me ongelooflijk dwars. Ik voèl dat die vent mij ongunstig gezind is, en tot iedere smeerlapperij (mits straffeloos) in staat.

Ik heb sindsdien aan 2 menschen gevraagd om te probeeren, tot 5 Febr. a.s., het kasteel nog te verkoopen: nl. aan een Holl. makelaar Rottier, en aan dien Bondroit zelf. Ik denk dat ze hun best doen, maar ik verwacht er niet veel van: Ik heb ook nog aan mijn advocaat Herman in Nivelles (die een generale volmacht van mij heeft) geschreven wat hij mij aanraadde te doen, enz. Maar daarop krijg ik natuurlijk eerstdaags een briefje van 4 regels. Ik wantrouw dezen Herman in principe niet, maar hij woont in Nivelles en heeft het druk; hij kan dus best de zaak in wezen aan den notaris overlaten.

Die notaris heeft mij voor de begrafenis van mijn moeder 5000 frs. geleend, en de andere notaris, Bette, ook 5000. Beide op de verkoop van het kasteel. Ik heb het gevoel dat Bette van Dewever percenten krijgt, omdat hij hem deze mooie gecompliceerde zaak heeft aangebracht; samen zullen ze het kasteel wel, op de meest gunstige manier *voor hen*, verpatsen. Vergeet niet dat mijn moeder nog de reputatie had een 'zakenvrouw' te zijn (al blijkt mij nu wel hoeveel van deze reputatie een legende was), maar ik ben voor hen 'la plus belle poire imaginable'. Als Herman werkelijk voor mij wil opkomen, en zich er ijverig mee bezighoudt, komt hij een heel eind - maar zal hij dat doen? En ik ben niet in België om de heeren na te rijden, dat is ook een ellende. Daarbij heb ik nu eenmaal die peeren-faam.

Ik wou je nu vragen om in mijn plaats af en toe naar den notaris te gaan. Ik heb maar 2 menschen in Brussel, in wie ik *volledig* vertrouwen stel: Jan en jij. Hellens ook, maar dat is een even groote peer als ikzelf; erger nog. Jan is als Hollander en als schrijver natuurlijk ook in een oogenblik quantité négligeable voor hen. *Jij* zou mij serieus een dienst kunnen bewijzen. Je bent Belg, je spreekt goed Fransch en je bent ambtenaar op het ministerie van Justitie; en zeg niet dat dit alles niet telt; die schoften kijken *alleen* maar naar zooiets, behalve naar het geld. Als ik een rijke bankier tot vriend had, was dat natuurlijk veel beter, maar die heb ik niet - gesteld dat een rijke bankier voor mijn plezier betrouwbaar zou willen zijn - Ik heb je

nu van alles zoowat op de hoogte gebracht, voor het geval je je in Brussel met den notaris in verbinding zou willen stellen. Alles moet natuurlijk erg beminnelijk gebeuren. Ik zou hem dan schrijven dat jij, aangezien ik hier te veraf zit en niet alles per correspondentie kan doen, mij vertegenwoordigt; ik zou dan willen dat *jij* met hem afmaakte wat er voor de publicatie enz. voor de publieke veiling kan worden gedaan, dat hij zich door jou *gecontrôleerd* voelt, in één woord. Hoe minder je praat, hoe beter; laat hem maar doen, maar laat hem begrijpen dat je letten zult op zijn annonces, affiches, etc., en dat je eventueel bij de 'adjudications' aanwezig zult zijn, voor het geval er met stroomannen gegoocheld wordt. Als je dit idee van mij *erg* naïef vindt, of *erg* vervelend voor jou, doe het dan maar niet. Maar het zou voor mij, ook moreel, wel een opluchting zijn, als ik wist dat er tenminste één eerlijk man zich met de historie bezighoudt!

Malraux zegt, dat ze zoo'n verkoop ontzettend kunnen drukken, als ze dat willen. Weet jij hoe? Kan je het anders te weten komen, van slimmerds als Toussaint of Willem Elsschot? Kom wel met een eenigszins 'beslagen' vocabulaire bij den notaris! Als je wilt, zal ik hem schrijven dat de zaak tot 5 Febr. zeker is uitgesteld, en dat *jij* dan in mijn plaats met hem komt beraadslagen. - Ik heb er ook wel over gedacht om de verkoop heelemaal aan een anderen notaris te geven; maar vrees dan dat ik dàn Dewever verwoed tot vijand krijg in de successiehistorie. Aan wantrouwen zijn al die ploerten natuurlijk van huis uit gewend, dat vinden ze zelfs erbij hooren, maar als ik botweg den man zijn verdienste ontneem, vergeeft hij het me natuurlijk nooit - en tenslotte, meer dan een indruk en en een gevoel tegen hem heb ik niet.

Ik zal wachten met het verzenden van dezen brief tot morgen, omdat er dan een brief van Herman, misschien, voor mij is. Weet Herman compleet iets anders erop, dan laat ik hem zijn gang gaan, en hoef jij niets te doen - (*heerlijk*, voel ik je al denken!) - maar komt er weer een praatje van 5 zinnetjes dat niets aan den gang van zaken verandert; d.w.z. moet, na 5 Febr., toch aan die publieke veiling gewerkt worden, bewijs me dan de vriendendienst om die kleine contrôle voor mij te doen. Beste Jan, het gaat mij aan het hart om je in zoo'n rotzaak te jagen, maar ik hèb niemand anders, en ik zou het voor jou over hebben, gesteld dat je mij voor zooiets gebruiken kon.

Ik scheid er nu maar mee uit. Bep en ik probeeren hier van allerlei,

maar ons wonen in Bellevue is nu natuurlijk ook een handicap voor ons; en we zitten hier vast tot 1 October. Het zou *nu* veel practischer voor ons zijn als we op 2 kamertjes zaten in Parijs zelf, bv. voor het werk op de bibliothèque Nationale, dat we nu voor Pia doen.[2.] Daarbij artikelen, boekbesprekingen; alleen het laatste kan evengoed in Bellevue gebeuren als in Parijs. En de trein (7 frs. per keer) wordt langzamerhand kostbaar. Enfin... we hebben werkelijk alles tegen, in dit jaar 1933. Als Gistoux maar verkocht is - tegen een *eenigszins* aannemelijken prijs, dan waren we tenminste de eerste, en dus ergste, complicaties te boven. Op de rest kunnen wij ons dan voorbereid houden, al is dat een kale troost. - Nu, als de volgende bladzij wit blijft, is er geen brief gekomen van Herman. Schrijf me dan of je in principe bereid bent... Met veel hartelijks, ook voor de huisgenooten en van Bep, een hand van je

E.

Vrijdagmorgen.

Beste Jan,

Ik heb 2 dagen gewacht, omdat ik je toch liever niet wou vervelen, voor ik antwoord had van den advocaat. Dat antwoord sluit ik hierin. Het is iets langer, maar even haastig-afdoend.

Schrijf me dus of je mij in zeker opzicht bij den notaris wilt vervangen; tegen 5 Februari schrijf ik hem dan. Vind je het werkelijk erg beroerd, zeg het dan gerust.

Nogmaals veel hartelijks,

je Eddy

Stuur mij het briefje van Herman terug.

1456. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 26 januari 1933*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan,

Dank voor je brief; de rotzooi gaat voort. Ik was gisteren en eergisteren weer totaal vergiftigd. Ik begin gewoon een haat-en-wan-

2. I.v.m. de samenstelling van de bloemlezing uit dokterspoëzie, *Bouquet poétique des médecins*. Pia en DP gaven dit boek uit in eigen beheer, en probeerden het te verkopen aan artsen en apothekers. De onderneming werd een fiasco.

trouwen-complex tegen die verzamelde schoften te ontwikkelen. Tant pis.

Ik heb Menno, *op zijn aandringen*, nogmaals geschreven over die panopt.-historie.[1] Hij kan niet 'respecteeren' zonder 'uitboren', en ik - godverdomme! 3 × god-ver-dom-me! *vraag* niet te worden 'gerespecteerd', noch 'gespaard'! Als ik tegen kritiek kan op mijn ander werk, wat ik toch zeker genoeg bewezen heb, dan zeker tegen die op deze polemiekjes? Maar Menno, Maurice, Bouws, ieder met *aparte*, persoonlijke griefjes, hebben wat tegen mijn manier van polemiseeren, en ieder op zijn *eigen*, aparte, etc. manier werkt aan een sfeer, waar ik langzamerhand *genoeg van heb*. Dat je dit niet begrijpen kunt, en praat van eischen, op de plaats zetten, enz. vind ik gewoon godgeklaagd. In kwesties als deze moet er een sfeer zijn van vriendschap; niet van innerlijke ruzie. Ik vraag niet 'gerespecteerd' te worden, ik vraag dat Menno, als hij mijn stukjes niet lust, *er langs gaat*. Maar dat kàn hij niet; hij geeft toe dat hij maniakaal is op zijn manier; hij moet 'uitboren', hij schrijft lange serieuze brieven erover, inpl. van 3 regels: 'beste Eddy, ik vond het weer verrot, maar ik heb het doorgegeven'. Hij werkt mee aan de sfeer tegen, waar ik genoeg van heb; als er zooveel *belang* aan wordt gehecht door de anderen, draai ik *mijn* belang de nek om; het is mij niet waard om *iedere* keer weer de intellectueele bezwaren van Menno, de katholieke of Vlaamsch-afzijdige van Maurice, en de 'fatsoenlijke' van Bouws te moeten bestrijden, Bouws 'op zijn plaats te moeten zetten', enz. Maar versta mij wel: het heele optreden van die drie - altijd ieder apart - vind ik au fond hyper-klooterig; *ik zou nooit zoo optreden tegen hen*. Gesteld dat *Pia* 3e man in *Forum* was en violente stukjes wou schrijven, nog heel anders weer dan ik; ik zou er niet aan dènken zoo serieus en zwaar-op-de-hand en fel, iedere keer opnieuw, te reageeren, als Menno het tegen mij deed; en trouwens, Pia - misschien omdat hij ook een lul en een slapzwans is? - zou er *direct* mee zijn opgehouden! Begrijp je het nu, of niet? Je wilt dat ik me 'laat gelden', als ik er hevig mijn bekomst van heb! Je vergeet dat dit de 5e, 6e, weet ik hoeveelste keer, is. En het gaat niet om de kwaliteit van mijn stukjes, maar om mijn heele manier, die volgens hen niet deugt. Ik las de stukjes over en vond ze beide héél goed, nl. volkomen beantwoorden aan wat *ik* in dit geval wil. Een andere waarde hebben zij niet, hoeven zij niet te hebben. En de zaak gaat *mij alleen* aan; dat is le *hic*, dàt wordt mij

1. Zie 1454.

iedere keer weer bestreden en aan het verstand gebracht dat het niet zoo is, terwijl het zoo zou moeten zijn. Dat en dat alleen heb ik tegen Menno, Maurice en Bouws, samenwerkers aan één rotsfeer tegen mij, ofschoon ieder met aparte, o volstrekt *aparte*! bezwaren. Là. En nu kan iedereen doodvallen, ik schrijf er niet meer over. Ik zou tegen de heele wereld volhouden dat ik gelijk heb, in dit geval (dat overkomt mij heusch niet zooveel als je misschien denkt), omdat ik dat gelijk met alle kracht *voel*. Zij zijn de klooten, niet ik.

Het beste in Holland, en schrijf gauw eens over wat anders. Hart. groeten aan Henny en Rien; een hand van je

Eddy

P.S. Dank voor Menno's *Zieke*,[2] die daarnet binnenkwam. Vestdijk stroomt als een zee in *Forum*!

P.S. *Zij* zijn tenslotte de klooten, omdat de rotsfeer die zij met hun 3en helpen vormen, klooterig is. Menno is tegen Bouws, maar zijn optreden helpt Bouws, helpt de sfeer tegen mij ondragelijker worden. En dàt nu vind ik rot. Het gaat niet om een stem, het gaat om het ijverig, koppig meedoen aan *die sfeer*!

P.P.S. Je mag deze zaak, als je Menno ziet, gerust met hem bespreken en hem deze brief laten zien zelfs;[3] maar laat mij er nu verder over zwijgen. Ik kots ervan.

1457 (306). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 28 januari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1458. *Prentbriefkaart*[1] *aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 28 januari 1933*

Beste s'Gr. - Zou je mij een ex. kunnen toesturen van *Het V.* waarin het stuk over Buckland Wright heeft gestaan? Bij voorbaat dank. Wij doen veel werk, tegenw., in de Bibliothèque Nationale en dit

2. *Politicus zonder partij* had als werktitel *De ingebeelde zieke.*
3. Dit is ook gebeurd, getuige een aantekening op de brief, in Greshoffs handschrift, luidende: 'terug aub aan J. Greshoff, 130, Bd Aug. Reyers, Schaerbeek', en Ter Braaks brief van 1 februari 1933 aan Greshoff (bewaard in het LM).
1. Reproductie van Goya's ets 'Ya es hora'.

laat mij haast geen tijd voor persoonlijke dingen; zelfs lezen doe ik alleen nog als werk. Hart. groeten van je
EdP.

1459. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 30 januari 1933*

Bellevue, Maandagmorgen.
Beste Jan,
Ik dank je *hartelijk* voor je schrijven. Ik heb Herman vast gezegd dat, wanneer zijn situatie te Nijvel hem niet alle vrijheid gaf, enz., ik een vriend in Brussel had, die zich met de zaak in mijn plaats kan bemoeien. Den notaris schreef ik nog niet. Dat doe ik tegen 5 Februari. Ik schrijf hem dan meteen dat jij, in mijn plaats, met hem komt 'aviseeren' over die publieke veiling. Wat jij daarover zegt, is geheel en al mijn idee, maar wat kunnen we er anders aan doen? Toch zou je verschillende punten met dien notaris moeten bespreken:

1. Hoeveel tijd er ligt tusschen de 1e en 2e 'adjudicatie' en waarom er eigenlijk 2 zijn?
2. Of er een strooman onzerzijds kan zijn, zonder dat daarvoor valsche actes moeten worden opgemaakt.
3. Of er altijd een kans blijft op een verkoop *na* de vendutie, wanneer de vendutie zelf onbevredigend is afgeloopen, d.w.z. niet eens de limite haalt.

Over die limite moeten we het dan ook nog hebben. Als *aller*laagste prijs zou ik zetten: 300.000. Liever opgeven: 325 of 350.000. Kan dat? Het is zoo beroerd, dat ik dien notaris zelf voor geen sikkepit vertrouw!
Is er een middel om *hem* zoo erin te interesseeren, dat *hij* het op haren en snaren zet?

* * *

Ik ben blij, Bep ook, te hooren dat het Sofie zooveel beter gaat. In ieder geval is het prachtig, als je in België zelf resultaten bereikt, zonder extra-kosten van een verblijf in Zwitserland of zooiets. Moeten de injecties worden voortgezet, of is het nu een kwestie geworden van goede voeding en voorzichtigheid?

Menno en Jan schreven me over Elsschot.[1] Vnl. dat het een 'ongelooflijk gekke vent' was. (Kan je hèm niet eens raadplegen?)

Kreeg je mijn overdruk uit *Gr. Nederland* over het detective-verhaal?[2] Ik schrijf me blauw op boekbesprekingen voor de *N.R.C.*[3] - gisteren ook nog een voor *D.G.W.*[4] En voor Pia doen we tegenwoordig bijna dagelijks copieerwerk in de Bibliothèque Nationale. Gelukkig dat de scherpe kou voorbij is, want die demoraliseert mij nog extra. Van Schendel hier is werkelijk bizonder aardig; wij hebben daar echt een 2e tehuis, en een sfeer die zoo 'voorbij' en buiten alles ligt, dat ik me daar alleen eigenlijk rustiger voel.

Als er boeken van de *N.R.F.* zijn - ook uit het oude fonds - die je interesseeren, zeg het mij dan; ik kan ze gemakkelijk voor je krijgen.

Nu, Jan, nogmaals dank; tot nader; en ik hol naar het ontbijt, want onze trein gaat om 11 uur, en tot 4 uur zitten we nu, zonder eten, in de Nationale.

Veel hartelijks, ook voor de huisgenooten en van Bep,
een hand van je E.

1460. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. Greshoff: Parijs, 31 januari 1933*

Beste Jan, Dit voor als je terug bent. Bep heeft haar 1e jrg. *Forum* vanuit Voorburg naar Nini laten sturen; ontbreken doen maar de nrs 6 en 11. Schrijf jij zelf aan Bouws, Zijlstra of Menno om die aan te vullen? - ik sta niet in een gunstiger blaadje dan jij. Wanneer ben je hier?

Veel hartelijks, ook aan Aty,
van je E.

1. Ter Braak op 23 januari 1933, zie *Bw TB-DP* 1, p. 419.
2. 'Dialoog over het detective-verhaal'. In *GN* 31 (1933) 1 (januari), p. 61-75 (omgewerkt in *Vw* 6, p. 549-569).
3. DP besprak in deze tijd *La belle au bois* van Jules Supervielle, *Petit traîté de marche en plaine* van Gustave Roud, *La crise est dans l'homme* van Thierry Maulnier, *Frank Harris* van Hugh Kingsmill en *Un gentilhomme* van Jules Vallès, in de *NRC* van resp. 5, 7, 8, 10 en 15 februari (*Vw* 6, p. 60-68).
4. In *DGW* 32 (1933) 374 (februari), p. 31-32 besprak DP *The adventures of the black girl in her search for God* van George Bernard Shaw onder de titel 'Een seniel tractaatje' (*Vw* 6, p. 58-60).
1. Foto van Marlène Dietrich.

1461 (308). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, januari/februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1462 (309). *Aan M. ter Braak: Parijs, 2 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1463 (310). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Parijs, vermoedelijk 2 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1464. *Aan V. Larbaud: Bellevue, 2 februari 1933*[aant.]

Bellevue, 2 janvier 1933[1.]

Cher Monsieur,

C'est extrêmement gentil de vous de ne pas m'avoir oublié. Mais avez-vous reçu la lettre dans laquelle je vous ai remercié pour *Technique* et donné ma nouvelle adresse?[2.] Car j'habite la France, actuellement, Bellevue (S. et O.), 24 avenue du 11 Novembre, pour être précis.

Le Gistoux est en train d'être liquidé, les meubles sont vendu, 'les briques ne trouvent pas encore acheteur'. Pour le dire autrement: 'Mon peutit chiâto est vuidé, et attend le commissaire-priseur'. Je suis en train de me demander quand les braves gens auront raison, qui écrivent sur les murs, ici: 'Vive les Soviètes'; c.à.d. quand nous serons liquidés complètement en faveur de ce fameux 'homme nouveau' qui me paraît *si* bête.

Si vous venez à Paris dans un temps pas trop éloigné, voulez-vous me rencontrer quelque part? J'en serais très heureux, et non seulement cela, je vous le demande *un peu* dans un but utilitaire, ayant l'intention d'écrire un grand article sur vous dans *De Gids*, qui est un peu le *Mercure de France* hollandois[*].

Croyez, cher Monsieur, que je vous retourne le plus sincèrement possible vos voeux de nouvel-an, et que je reste votre bien dévoué.

EduPerron

1. Gezien de mededeling dat Gistoux wordt opgedoekt en de meubels verkocht zijn, lijkt DP's datering onjuist.
2. Zie 1268.

* Oh!... enfin...

1465 (312). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 4 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1466 (313). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 5 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1467. *Aan H. Marsman: Bellevue, 5 februari 1933*

Bellevue, 5 Febr.

Beste Henny,

Ik maak gebruik van een Zondag om je te antwoorden. Eerst het practische: natuurlijk, als *De Gids* mij als 'secretaris' wil, en het baantje betaalt, zou ik niet neen zeggen - maar ik vrees dat er niet de *minste* kans op is, ook al zou Jany het op haren en snaren zetten. - Verder spreek ik je maar niet over al deze rottigheid; ik ben blij dat ik er even uit ben.

Vanmorgen verzond ik de laatste proeven van *Tegenonderzoek*. De noot over je Büchner[1.] is aangebracht. Je nawoord lijkt mij bij iedere lezing vriendelijker. Ik schrapte bij jou de Kokadorus-grap, die ik met zooveel meer zin in het slot van *Coster* heb toegepast.[2.] Die *Uren* moeten nu ook uit zijn, al zag ik zelf maar één ex. Tenminste... Ik stuur je natuurlijk een ex. Zou je (gegeven het lawaai dat er natuurlijk over op zal gaan) een behoorlijk stuk erover willen schrijven, in *De Nwe Eeuw* bv.? met al je vooren-en-tegens?

Ik keek verder mijn volgende bundel essays[3.] in, die eigenlijk al compleet is. Maar om hem goed dik te hebben, kunnen er nog wel een 50 of 60 blzn. bij. Hij zal niet meer zijn als de vorige 'cahiers'; hij is nog even 'persoonlijk' maar ook meer 'publiek', alles welbeschouwd; daardoor ook meer 'essayistisch' en misschien interessan-

1. *Tegenonderzoek*, p. 118: 'Zie nu: *Voor kleine parochie*, cah. II, hfdst. 5. Ik heb in een voetnoot van dit stuk een fout gemaakt, die ik in deze noot wil herstellen: Marsman's opstel over Büchner nl. is een der eerste waarin de eigen toon door invloeden heenbreekt; dit in tegenstelling met mijn bewering aldaar.'
2. Het slot van *Uren met Dirk Coster* (*Vw* 2, p. 387) luidt:'Of liever, op dit punt gekomen vraag ik nog slechts om de argumenten die men gebruiken zou in een streek, waar Kokadorus vereerd zou worden als een filosoof.' Kokadorus was de bijnaam van de Amsterdamse marktkoopman B. Meyer Linnewiel (1871-1934) die zijn surrogaat-waren voor echt verkocht.
3. *De smalle mens.*

ter voor den gewonen lezer. De vraag is nu maar waar ik het uitgegeven krijg? Niet bij Stols. En jouw *X-stralen*,[4.] of hoe die bundel heeten mag? Willen we probeeren onze verdere essays (jij, Menno, ik) bij één uitgever gepubliceerd te krijgen? of juist niet? dwz. blijft Menno dan maar bij Zijlstra, jij bij Querido, ik bij Van Kampen, ook voor dit soort werk? Ik wou dat je er iets op vond, een soort Nypels of zoo, die voor een serie voelde. - En wat denk je ervan, als ik deze bundel nu wel aan jou opdroeg? Of wil je per se iets 'creatiefs'? Ben je niet bang, dat ik sta aan den vooravond van mijn verdrinken (in de journalistiek of God weet wat anders)?

Hier is de inhoud; er zijn geen cahiers meer, alleen maar hoofdstukken.

1. *Brieven van een Zwaarmoedig Auteur*. 2. *Koek, Zand en Grint* (over de film). 3. *D.H. Lawrence en de Erotiek* (met het stukje over *St-Mawr* als staart). 4. *Eight and Four Ounces* (polemieken, verhaaltjes enz. uit *Panopticum*; de titel slaat op bokshandschoenen: 8 ons is voor 'the friendly game', 4 ons voor de match). 5. *Vervolg* (het hfdst. was te lang voor één nr., het gaat van Nov. '31 tot Nov. '32). 6. *Anthonie Donker als autoriteit*. 7. *Over poëzie, bij een bloemlezing door Huxley* (met een staartje over Poe als verhalenschrijver). 8. *Dialoog over het Detective-verhaal* (uit *Groot-Nederland*, ken je dat? als het je interesseert, stuur ik het je). 9. *Flirt met de Revolutie* (uit de laatste *Forum*). 10. *De Smalle Mens* (het vervolg daarop; toch ànders; volgens mij veel beter!) 11. *Een Hollander dicht een Spaanse Ballade* (over Buning). Daarop volgen dan nog: wschl. besprekingen van *De Tuin van Eros*; van Van Collem; nog een groot stuk over Lawrence, vnl. als briefschrijver, en misschien ook als dichter; een brief over tooneelisten, enz. - Het lijkt mij 'veelzijdiger' dan het oudere werk; toch zal ik den bundel in zijn geheel ook *De Smalle Mensch* noemen, denk ik. Of weet jij wat beters?

Je stuk over Last[5.] - maar vooral over *De Kring* - was verrukke-

4. Een bundel kritisch werk onder deze titel werd door Marsman niet uitgegeven; wel bevinden zich in het Marsman-archief van de KB te Den Haag een aantal knipsels van Marsmans recensies, door DP van de aantekening 'X-straal' voorzien.
5. Marsmans panopticumstuk 'Moscou gaat droomen'. In *Forum* 2 (1933) 2 (februari), p. 157-159, n.a.v. causerieën van Jef Last en Sam Goudsmit voor de Amsterdamse kunstenaarssociëteit De Kring, beiden medewerkers aan *Links richten*. In het stuk werd over de leden van De Kring gesproken als 'de imbecielen van het Gartmanplantsoen'.

lijk! Schrijf er zoo nog een paar voor ons. Ik zwijg in *Panopticum*, ik word er te veel gepest. - Dank verder voor het Duitsche boek,[6] door Rien aan Bep gezonden; wat is de bedoeling? Gauw uitlezen? We hebben haast geen tijd!

Goede bloemlezingen van Casanova ken ik niet; wel heele bête en beroerde: 'les plus jolis amours' of zoo. Er is een goede vertaling in één omnibus-vol. van Arthur Machen. Koop anders een 1e deel Fr. uitgave en kijk voor jezelf. - Het begin van mijn stukje over het proza heb je nu al. Schrijf gauw terug.

Hartelijke groeten van de twee voor de twee; de hand van je E.

1468. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 6 februari 1933*

Bellevue, 6 Febr. 's avonds.

Beste Jan,

Verschillende dingen hebben zich voorgedaan, waardoor ik je niet meer geschreven heb.

Eerstens heb ik nog wel 3 dingen geprobeerd om het kasteel onderhands te verkoopen - tot eind Februari heb ik dus den tijd. Mijn schoonvader wil mij helpen om zeker tot eind Mei te kunnen 'duren'.

Tweedens, is het nu lang niet zeker dat ik *die* notarissen er dan voor neem. Een vervelend geval, maar dat misschien toch wel zijn gunstige zijde heeft, heeft zich voorgedaan. Je moet weten dat ik, indertijd, toen die notaris me schreef dat de eerste man van mijn moeder geassigneerd moest worden, zijn brief heb doorgestuurd aan mijn schoonvader om hem te vragen wat hij ervan dacht. Het leek hem volkomen nutteloos en idioot, maar voor grootere zekerheid heeft hij het advies ingewonnen van den candidaat van *zijn* notaris, dewelke, voor nòg grootere zekerheid, den brief heeft doorgestuurd aan een Belgischen collega. Of deze collega nu verkeerd verstaan heeft of in zijn notarissenijver niet meer te houden was toen hij een nieuwe klant rook, hij heeft onmiddellijk aan *mijn* notaris (Dewever) geschreven om alle inlichtingen. Ik krijg nu achter elkaar een gepiqueerde brief van Dewever en een ouwehoerig vervolg daarop van Bette: wat ik ermee voor heb, of ik de zaak aan een ander heb gegeven? dat zij er direct mee uit willen scheiden mits ik hun

6. Joseph Roth, *Radetzkymarsch*. Berlijn 1932.

de geleende 10.000 frs + de reeds gemaakte kosten terugbetaal. En de heer Bette, de stomste van de twee, betoont zich dan nog erg happig op een snelle publieke veiling van het kasteel.

Je begrijpt dat ik nu wel wat sterk lont begin te ruiken. Ik heb de twee broeders gerustgesteld wat die bemoeienis van een anderen notaris betreft, maar aan Dewever geschreven dat ik er niet van hield mij op deze manier bedreigd te voelen, en dat ik dus mijn best zou doen om ze ten spoedigste althans die 10.000 frs. terug te betalen. Er is 7% rente bij, maar die kan nog niet veel bedragen sinds 5 Januari. Bep laat nu een aandeel van haar verkoopen om de vereischte som op te brengen; daarna zend ik jou dan wschl. het geld en waarschuw Dewever dat mijn vriend J.v.N, onderdirecteur etc, zich bij hem zal vervoegen om de uitbetaling te doen en de schuldbekentenissen in ontvangst te nemen. De heer Bette zal er dan ook bij zijn; je kunt de *twee* smoelen dan zien. En let je dan goed op die paperassen, Jan, want die zijn hier natuurlijk van groot belang. Ik zou Jan Greshoff maar meenemen als getuige - ze mochten eens niet 'gelijk oversteken'!

Ik schrijf je daarover dus nader. Als die afbetaling geschied is, sta ik - althans wat het kasteel betreft - natuurlijk oneindig vrijer tegenover die smakkers. En ik reken ook een beetje op het 'moreele overwicht' van deze terugbetaling.

Forum stuur ik je eerstdaags; ik heb nog een nr. voor je laten komen. Schrijf me vooral wat je van mijn revolutiestuk[1] vindt.

Nu, beste, spoedig meer. Een hartelijke hand voor jou, en vele groeten om je heen, ook van Bep, - steeds je

Eddy

P.S. Van Schendel vertelde me van een vriend van hem, die tegen candidaat-notarissen zei: - Wat? Is u candidaat, mn'heer? Candidaat-notaris? Dus u moet notaris worden? - Ja, mn'heer. - Maar, ik ken maar 2 soorten notarissen: die in de gevangenis zitten of die erin hebben gezeten. - Maar, mn'heer! - Nu ja, er zijn er nog andere: die er nog in *moeten* zitten! (Het is een troostend verhaal, als je met die abjecte vuilikken werkelijk van dichtbij te maken hebt. Zelfs mijn lieve Bep is bloeddorstig tegen ze.)

1. 'Flirt met de revolutie'. In *Forum* 2 (1933) 2 (februari), p. 81-99(*Vw* 2, p. 482-500).

1469 (314). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 7 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1470 (315). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 8 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1471 (316). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 9 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1472 (318). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 11 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1473 (319). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 11 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1474. *Aan V.E. van Vriesland: Bellevue, 12 februari 1933*

Bellevue, 12 Febr. '33.

Beste Vic,

Ik heb je een langen brief geschreven naar aanleiding van het vriendschappelijk beklag dat je over me losliet in de *N.R.C.*[1] - ik had opeens groote lust om met jou over *jouw* communisme te spreken; maar antwoord krijg ik toch niet, dus gaat die brief ook maar niet naar je toe. Het is trouwens immers altijd de vraag of je - als je communist bent - mij nog wel begrijpen *mag.*

Daarom alleen deze punten:

1. In de *NRC* van 8 februari 1933 (av.) verweet Van Vriesland DP ondeskundigheid t.a.v. het communisme, n.a.v. 'Flirt met de revolutie'. DP had in zijn stuk vermeld 'Anderhalve maand van revolutionnaire documentatie' achter de rug te hebben, wat op het moment dat hij deze passage neerschreef, in de zomer van 1931, inderdaad juist was. Hij voltooide zijn essay pas aan het einde van 1932.

1. Er zijn er, onder de grootste schreeuwers zelfs van de collectiviteit, heel wat die een ‘volslagener onwetendheid’ zouden moeten bekennen dan ik, gesteld dat ze dat mochten van de partij en dat het in hun aard lag.
2. Mijn ‘revolutionaire documentatie’ duurt *nu* niet 1½ maand, maar meer dan 2 jaar. En 2 jaar voor mij - nu, laat ons niet overdrijven, alleen maar billijk zijn - dat is toch wel zooiets als 4 jaar voor, laat ons zeggen: je vriend Apie Prins.

3. *Als* je me nog begrijpen mag, dan zal je dat beter doen in mijn volgende stuk,[2] dat *De Smalle Mensch* heeten zal. Ik schrijf geen politieke overzichten, maar gevoelswaarheden. Iemand die voelt als een idioot, staat tegenover sommige dingen, na 100 × gedocumenteerd te zijn, 100 × als een idioot. En je vriend Lawrence bv. heeft het niet noodig om de complete werken van Lenin en Marx te lezen om te *mogen* schrijven:

'There are hearts through which the Machine will never roll'.

Maar soit; want antwoord krijg ik toch niet, en met je praten zooals ik zou willen gaat nog minder. Je begrijpt dat alleen jouw persoonlijke gevoelen mij interesseeren kan, en niet een door de partij voorgeschreven imbeciele superioriteit. Dat Apie Prins en Jef Last morgen zeggen zullen dat ik een verliteratuurd burgertje ben die er niets van afweet, is wiedes; praat jij dus als zij, dan is alles tusschen ons gezegd.

In één ding alleen vergis je je: dat dit, als het dan niet politiek is, literatuur zou zijn. Het gaat verwoed om alles wat iemand heeft, zijn persoonlijke vrijheid. En dat 'revolutie' gelijk zou staan met 'collectiviteit', dat de wereld van de Machine gelijk zou staan met 'vrijheid', en dat het collectivisme een 'vrede op aarde' zou brengen waarin het christendom niet geslaagd is, noch iets anders tot dusver, ziedaar 3 'waarheden' waaraan volgens mijn innigste overtuiging alleen een prédisposé abruti gelooft. Dat deze abruti's soms heel sympathiek zijn is een andere zaak; in ieder geval zijn ze excusabel, als het leven ze erg geslagen heeft.

Hartelijke groeten van steeds je

E.

En vergis je in iets anders ook niet: er *is* een jeugd in Europa op komst, die de *dwang* onder het mom van 'revolutie en vrijheid' *hevig* door heeft. Maulnier[3] is maar één onder de velen. - Maar vertel het maar niet aan den heer Apie Prins, die zoo communistisch-weerbaar en zonder hoed al de oude dwalingen van de wereld trotseert.

1475 (320). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 13 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2. In *Forum* 2 (1933) 3 (maart), p. 163-188 (*Vw* 2, p. 501-527).
3. In de essaybundel *La crise est dans l'homme* (door DP besproken in de *NRC* van 8 februari 1933, *Vw* 6, p. 63-65) keerde Thierry Maulnier zich tegen iedere ideologie die de cultuur en het individu bedreigde.

1476. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 13 februari 1933*

Beste Sander, Gelijk hiermee gaan de proeven terug, want - gelukkig dat je ze maar niet op eigen houtje plaatste! - op 4 blzn. na over Gijsen, die ik niet meer aardig vind en doorgestreept terugzend, is de heele boel *niet* van mij! Misschien van Jacques Bloem? Heb je van hem nooit een bundel essays 'opgezet'? In ieder geval zijn ze aardig; met nog wat meer er bij zou je een kleine plaquette kunnen maken (maximum 4 vel, als *Currente Calamo*), als het tenminste van Jacques is, en misschien nog goed verkoopen. - Wat je me verder schrijft, lijkt me erg vervelend, maar zulke dingen gebeuren den beste. Ik hoop nu maar dat Claes[1] prachtig gaat, en dat de goedkoopere druk van Jany[2] ook een flinke zet in de goede richting wordt. - Heette de vertaler van Sawinkov niet Ward Hermans? Enfin, het verhaal was toch snert, dus basta. Alleen had je er misschien toch wat mee kunnen verdienen. - Ik keek met John samen de proeven van Byron na, maar een revisie lijkt me gewenscht. Stuur die dus nog even: een stel aan mij, een stel aan John. Nu, het beste. Hart. groeten van je

E.

1477 (321). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 15 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1478. *Aan J.A.A. Engelman: Bellevue, 15 februari 1933*

Bellevue, 15 Febr.

Beste Engelman,

De Tuin kwam nu, reeds langgeleden zelfs, maar ik kom er niet toe je te schrijven - ik heb het te moeilijk, en te druk. Later misschien eens. Uit ieder boekje dat ik lees, moet ik copy slaan, in afwachting van iets beters, en mijn rotkasteel blijft onverkoopbaar.

Iets anders: bezit jij *Oscar Wilde: his Life and Confessions* van Frank Harris? Zooniet, dan wil ik het je graag cadeau doen; ik heb het dubbel, en kan je de oude uitgave direct van hieruit zenden. Schrijf dus even een kaart, als het je interesseert. Ik herinner mij dat je zoo geïnteresseerd was in Wilde.

Met hartelijke groeten,

je EdP.

1. Ernest Claes, *Toen Onze-lieve-vrouwke heuren beeweg deed*. Brussel 1933
2. Tusschen vuur en maan. Maastricht 1933[2].

De Tuin is heel mooi en Wiegersma bleef inderdaad zeer bescheiden. Die kutsneden vooral zijn door hem met delicate hand, ofschoon nogal treffend juist, aangebracht. Je zou het niet zeggen van iemand met zoo'n baard... Als ik over je schrijf, zal ik je katholiciteit niet vergeten; maar neem het me niet kwalijk als ik er wat tijd over heen laat gaan.

1479. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 15 februari 1933*

Beste Sander,

Wat een zielige historie, met die arme Anton Koch! Dat je zóó moet leuren met je literatuur en 2 kritische artikelen in D.G.W. opsommen,[1] als opbrengst van het jaar 1930, en zulke totaal impotente reclamezinnetjes bij elkaar harken voor je eigen verhaaltje-in-ms (hoezeer dan ook verfilmd!) Ik ben er werkelijk naar van geworden.

Neem maar iets op in *Helikon*, om den armen kerel een dienst te bewijzen: hij schijnt te denken dat zijn toekomstige roem er van afhangt - in Nederland, ondanks het zeer 'cosmopolitische' van de gedichten. De *Tropische Avond* lijkt me het minst bête.

Dank voor de postzegels. De proeven van Byron keek ik met John B.W. na.

Hartelijke groeten van je

E.

Bellevue, Woensdag.

1480 (323). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 16 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1481. *Aan H. Marsman: Bellevue, 16 februari 1933*

Bellevue, 16 Febr.

Beste Henny,

Je taxaties lijken me erg, erg optimistisch, maar ik wil er nu maar

1. Onder het pseudoniem Adolf ter Haghe publiceerde Anton Koch in *DGW* 29 (1930) 7 (juli), p. 170-171 'Luc Durtain. Een kosmopoliet', en in *DGW* 29 (1930) 10 (oktober), p. 232-234 'Publius Vergilius Maro. Een tweeduizendjarig jubilaris'. Er werden geen gedichten van hem in *Helikon* opgenomen.

niet over spreken. Neem aan dat we er nog erg benard vóór zitten, en dat iedere vaste baan uitkomst brengen zou (mits behoorlijk betaald). Nu maar gauw over wat anders.

Van Willink hoorde ik dat het bestuur van de Kring je uitgenoodigd had om daar je gevoelens te verdedigen, en dat je daarop natuurlijk niet antwoordde. Dit 'natuurlijk' is het, dat mij altijd zoo dwars zit: dat die smakkers werkelijk denken en zich vleien kunnen met het gevoel: 'zie je wel, als het erop aankomt, wordt-i bang'. - Als ik jou was, schreef ik die menschen rustig een brief terug om ze te zeggen dat 1°. mijn stuk[1.] juist duidelijk genoeg te kennen gaf dat ik daar géén poot wou zetten, maar dat 2°. gegeven de crisistijd, ik geneigd zou zijn om aan mijn reeds duidelijk uitgedrukte gevoelens eenige oratische zwelling te geven,[*] tegen een honorarium van bv. fl.1000. (vooruit betaald). Het lachen is dan aan jou. - Enfin, ik heb mijn stuk over acteurs[2.] af en naar Menno gezonden; misschien krijg ik dààrop een dergelijke invitatie. Maar dan zou ik er nòg een voorwaarde aan willen verbinden: bv. een duel tot besluit met een representatief individu (acteur dus), in een kamer, met ieder twee revolvers (= 12 of 14 kogels) en de lichten uit! - Ik schreef verder een vers, uit naam van Willem van Oranje, op het *groote* geval Van Eyck-Geyl-Colenbrander, op de maat van het *Wilhelmus*.[3.] En ik wacht op de vervloekingen van Jef Last over ons beider hoofd.[**] Que veux-tu? ik mag dan al stikken onder de zorgen, de literatuur is er toch voor om je soms nog te amuseeren...

Weet je dat Jany een gedicht op Willem van Oranje[4.] heeft gepleegd? Ongelooflijk mooi, zeg, en vol asch en zoo, en met menschen die, om dézen tijd te karakteriseeren, *heesch* hun *goud* tellen; ik zou nog wel heesch willen worden van het tellen van zooveel goud! De titel van dit gedicht, nl. *De Prins weergekeerd* inspireerde mij tot mijn prestatie.

Ik zou het zeer jammer vinden als je kritische bundel niet (spoedig

1. Zie 1467 n. 5.
* desnoods in hun tegenwoordigheid
2. 'De grote dingen van de planken'. In *Forum* 2 (1933) 9 (september), p. 641-658 (*Vw* 2, p. 537-555).
3. Zie 1482 n. 1.
** Stuur je me eens een nr. van *Links richten*, als dat gebeurt?
4. 'De Prins weergekeerd'. In *De Gids* 97 (1933) 1 (januari), p. 1.

toch, althans betrekkelijk) uitkwam; en haal er nu maar niet te veel uit, dan wordt het droog en mager. - Ik blijf niet bij Stols, omdat hijzelf niet langer zulke dingen kan uitgeven. Jammer dat je zoo creatief-gezind blijft, ik moet nu Goddôme alweer serieus naar een ander zoeken. Menschen genoeg, maar een die er nog iets mee te maken heeft. Ik denk niet dat Bouws op het papier blijft staan,[5] ik ben 'en froid' met ZEd.

Het meewarige stukje van Vic in de *N.R.C.* over mijn flirt[6] was prachtig. Ik schreef hem daarover, maar krijg natuurlijk geen antwoord. *Ik* heb ook nog wel het een-en-ander te zeggen over *zijn* communisme! Vic schrijvend in den geest van Apie Prins, verrukkelijke schotel!

Van Jan hoorde ik dat je Multatuli bij nadere beschouwing toch een straatventer vond. Vooruit dan maar. Maar 5 Vermeulens en 10 Erich Wichmannen bijeengesmolten maken nog geen ½ Multatuli; rara hoe zit dat?

Bep leest bij kleine teugen (recept Donker) in *Radetzky-marsch*. Wij werken nu weer minder op de bibliotheek. Jan Gr. was een paar dagen hier, vertrok gisteravond per nachttrein en 3e klas weer naar de Belziek. Wanneer komen jullie eens?

Veel hartelijke groeten voor ons beiden aan jullie twee,
de hand van je E.

[7]Bep en ik hebben je nawoord in boekvorm[8] zoonet overgelezen (alles wordt dan anders); er staan voor zoover wij erover kunnen oordeelen *uitstekende* stukken in.

1482. *Aan A. Roland Holst: Bellevue, omstreeks 17 februari 1933*

Beste Jany,

Ik las eergisteravond een gedicht van jou op den Prins! Dit gedicht inspireerde mij, althans de titel, tot het bijgaande vaers, waarvan ik haast zeker ben dat de Prins zelf het mij ingaf. Ik zond het aan Menno

5. Aanvankelijk was DP van plan Bouws *Tegenonderzoek* op te dragen, maar tenslotte wijdde hij deze bundel aan Vestdijk.
6. Zie 1474 n 1.
7. Geschreven op de achterzijde van de envelop.
8. Bij *Tegenonderzoek*.

voor *Forum*, maar je màg het hebben voor *De Gids*. Hartelijke groeten van steeds je
E.
(De 2 allerlaatste regels zijn héél mooi om te *zingen*!)

De prins weergekeerd[1.]

(na het rapport van drie professoren inzake het plagiaat van Prof. Colenbrander uit Pirenne, aan het licht gebracht door de professoren Geyl en Van Eyck)

Wilhelmus van Nassauwe
Verschyne ick weer cordaet:
Ghodt sond my, te mistrouwen
Der professoren raedt.
Myn prinslyckheit d'Orange
Clonck veer niet nationael,
Van Eyck en Geyl, sans frange,
Spreecken een andre tael!

Pirenne en Colenbrander
Armsaligh saemgerot
Maeckten my tot een ander
Dan 'ck emmer was voor Ghodt.
Wat heete ick dan beswaddert
Voor dees ghelegentheyt,
Wen dwaese leughen fladdert
Drij eewen door den Tyt?

1. Geplaatst in *Forum* 2 (1933) 3 (maart), p. 161-162 (*Vw* 2, p. 619-620), en geschreven n.a.v. de rel over het artikel 'Willem van Oranje' door Prof. H.T. Colenbrander in het januari-nummer van *De gids*, dat geheel aan Willem de Zwijger was gewijd, n.a.v. diens vierhonderdste geboortedag. P.N. van Eyck en P. Geyl beschuldigden Colenbrander in het *Algemeen Handelsblad* van 13 januari 1933 ervan Pirenne te hebben geplagieerd, waarna een commissie van onderzoek, bestaande uit de hoogleraren H. Brugmans, J.H. Gosses en G.W. Kernkamp, de beschuldiging op 9 februari bevestigde.

Ghodt self sond my, te spreecken
Myn eighen woort fideel,
Myn swyghen selfs te breecken
Int roemloos gekrackeel.
Vree sy des Colenbranders
Gefoltert syelement,
Hy die niet loog yet anders
Dan leughen lang-volendt.

Oorlof, myn arme schapen,
Ick laet weer myn verleen
Aen wie hun faem sich schraepen
Daeruyt, de gift is cleen.
Aen Ghodes voet geseeten
Huegt my gheen sterflyck feest,
Drij eewen van vergheeten
Maecken een suyvre Gheest.

Neemt Geyl en Eyck vereenight
Tot pronckhelt van 't festyn,
En d'aer, met smaet gesteenight,
Geeft oock een beecker whyn!
Het sap, oock soo gedroncken,
Smaeckt soet wen tis betaelt,
Wat verder heeft gestoncken,
Vergheet het op de vaelt.

P.S. Arthur v. Sch. beweert dat ik zonder eenigen twijfel door den Prins ‘bevlogen’ ben geworden voor dit slotwoord. Je mag dus in geen geval kwaad zijn op mij, als er oneerbiedig gesproken wordt over de professoren; de Prins spreekt.

1483. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 17 februari 1933*

Bellevue, 17 Febr. (Vrijdag).

Beste Jan, Nauwelijks was je weg of *Forum* (gebonden) kwam; ik stuurde het je onmiddellijk door. Als je mijn *Werther* hebben wilt, voor de compleetheid van je Stolsen-collectie, mag je het ook hebben. - Stuur mij dit vers terug voor Annie, die het graag hebben

wou; ik schreef het ook gisteren, volgens afspraak. Ik hoop dat je het aardig vindt, Jany zond ik het ook. Dag,
je E.

De prins weergekeerd

(na het rapport van drie professoren inzake het plagiaat van Prof. Colenbrander uit Pirenne, aan het licht gebracht door de professoren Geyl en Van Eyck)

Wilhelmus van Nassouwe
Verschyne ick weer cordaet:
Ghodt sond my, te mistrouwen
Der professoren raedt.
Myn prinslyckheid d'Orange
Clonck veer niet nationael,
Van Eyck en Geyl, sans frange,
Spreecken een andre tael!

Pirenne en Colenbrander
Armsaligh saemgerot
Maeckten my tot een ander
Dan 'ck emmer was voor Ghodt.
Wat heete ick dan beswaddert
Voor dees ghelegentheyt,
Wen dwaese leughen fladdert
Drij eewen door den Tyt?

Ghodt self sond my, te spreecken
Myn eighen woort fideel,
Myn swyghen selfs te breecken
Int roemloos gekrackeel.
Vree sy des Colenbranders
Gefoltert syelement,
Hy die niet loog yet anders
Dan leughen lang-volendt.

Oorlof, myn arme schapen,
Ick laet weer myn verleen
Aen wie hun faem sich schraepen
Daeruyt, de gift is cleen.
Aen Ghodes voet geseeten
Huegt my gheen sterflyck feest,
Drij eewen van vergheeten
Maecken een suyvre Gheest.

Neemt Geyl en Eyck vereenight
Tot pronckhelt van 't festyn,
En d'aer, met smaet gesteenight,
Geeft oock een beecker whyn!
Het sap, oock soo gedroncken,
Smaeckt soet wen tis betaelt,
Wat verder heeft gestoncken,
Vergheet het op de vaelt.

Noot. De 2 allerlaatste regels zijn heel mooi om te zingen, probeer het maar. Strophe 4 heeft 2 varianten, nl. (1) Oorlof, myn simple mackers - Ick styg weer van u heen, - Om Clio's ydle rackers - Soo commert u gheen been; en (2) Oorlof, myn arme schapen, - Ick styg weer van u heen, - Om ses geschied-satrapen - Soo commert u gheen been. - Maar wat ik koos is toch het mooiste, vind je niet?

1484. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue 17 februari 1933*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Sander,

Gelijk hiermee zend ik je de laatste proeven van Byron op. John heeft ze nog eens nagezien, speciaal de data - en ik ook. Een omzetting die hij voorstelde voor de chronologie, omdat een gedicht van 25 Maart vóór een gedicht van 17 Maart was komen te staan, heb ik weer geannuleerd, en liever de 25 van het eerste Maart geschrapt, omdat anders de groep van ‘vaarwel-’gedichten (aan zijn vrouw, aan Thomas Moore en Augusta), die een beroemde phase in Byron's leven vertegenwoordigen, zou zijn gebroken door een gedicht dat tot de groep van de ‘Hebrew Melodies’ behoort. Dan liever een datum vaag laten. Je kunt nu laten afdrukken, zonder je verder onge-

rust te maken, als je nu ook maar precies de laatste verbeteringen nog zelf even nakijkt, want ik heb wel 3 × een paar komma's gezet, die men blijkbaar er maar niet in heeft kunnen werken! Het portret van Byron door John vind ik bizonder geslaagd: het is naar het portret dat Byron zelf het gelijkendste vond.

Voilà. Ik hoop gauw het boek te zien. Krijg ik voor mijn moeite *een paar* exemplaren - zooveel je er maar missen kunt? Dank, en met hartelijke groeten je,

E.

1485. *Briefkaart aan A.C. Willink: Bellevue, 17 februari 1933*

Bellevue, 17 Februari.

Beste Carel,

Wat een gekke historie met Marsman. Ik las het stuk[1] eerst toen het al in *Forum* stond - het was laat, en daarbij actueel, en in dgl. gevallen heeft Ter Braak het recht om zonder verdere doorzending te beslissen - maar ik vond het *prachtig* en onderschrijf het in ieder opzicht. Ik dacht dat jij er ook zoo over dacht - en eigenlijk dacht ik dat ieder lid van de Kring er zoo over dacht - ieder apart over de anderen, bedoel ik. Als Marsman de 'handschoen' niet opneemt, is dat overigens zeer begrijpelijk: zijn stuk was bedoeld om te verklaren dat hij daar *niet* komen wou, dus... Wie maken het bestuur uit van de Kring, behalve je moeder dan? Kees van Dam en zoo? Ik heb geld noodig, in dezen tijd, zooals je weet en ben bereid om 'philosofisch-oratorisch' Marsman's zienswijze te verdedigen en uit te breiden als ik 1000 pop krijg *bij vooruitbetaling*. Misschien wil je moeder dit voorstel aan het bestuur overbrengen? Ik heb Marsman overigens aangeraden hetzelfde te vragen; gaat hij daarop in, dan heeft het bestuur dus de keuze. Ik beloof ze een *geprepareerde* lezing, niet zoomaar een causerie, met verwijzing naar alle 'lamzakken' van de wereldhistorie. - O ja, kan je me het kroniekje van Bep over Eng. letteren[2] terugsturen, dat bij mijn detectivestuk ging? Graag

1. Zie 1467 n 5.
2. In *GN* 31 (1933) 1 (januari), p. 76-80 besprak Elisabeth de Roos in de rubriek 'Buitenlandsche literatuur' *The torrents of spring, In our time* van Ernest Hemingway, *Laments for the living* van Dorothy Parker, *The salutation* van Sylvia Townsend Warner en *Invitation to the waltz* van Rosamund Lehmann.

omgaand. Kom in April, we zien met hartelijkheid naar je uit! Hartelijke groeten verder aan je moeder en Wilma van ons twee; je
E.

1486 (324). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 18 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1487. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 18 februari 1933*

Bellevue, Zaterdag.
Beste Sander,
Kan je me een present-ex. van de *Lyriese Portretten* van Leo van Breen[1] sturen? - En zeg mij eens op hoeveel het drukken komt van 200 blzn. tekst in de uitvoering van *Tegenonderzoek* (in 600 exx. bv., of 500 desnoods). Ik heb nl. al zoowat een nieuwe bundel essays klaar, die iets dikker moet worden dan de vorige, en die ook niet meer 'Cahiers v/e Lezer' zijn. Ik wil wel probeeren die aan Van Kampen aan te bieden, als mijn andere boekjes gaan, maar in dezen tijd krijg je zooiets natuurlijk alleen met moeite gedaan. Toch is deze bundel ongetwijfeld de *beste* van alle kritische werkjes die ik tot dusver schreef. - Zou je niet een 100 exx. bv. laten binden, of *kartonneeren*, van de 3 deeltjes Cahiers en die samen verkoopen voor iets minder? Het zou wel eens goed kunnen gaan. Je zou dan gewoon een nieuw titelblad kunnen maken: 'E.d.P. *Cahiers van een Lezer* (Drie delen in een band.)' - Mij kan het niet zooveel schelen, het is een idee voor jou, waar ik nu weer aan denk, omdat werkelijk de *Cahiers* met *Tegenonderzoek* afgeloopen zijn.
Antwoord gauw. Het beste, en hart. groeten van je
E.

1488 (326). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 19 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1489 (327). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 20 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. Zie 689 n 1.

1490. *Aan J. Gans*[1]*: Bellevue, 21 februari 1933*

Bellevue, 21 Februari '33.

24 avenue du 11 Novembre.

Zeer geachte Heer,

Ik ontving vandaag uw stuk tegen mijn 'flirt'. Van opname is nog geen sprake geweest, omdat de andere redacteuren het nog niet zagen; ik stuur het u echter terug, omdat u toch in Parijs woont, met den raad mijn volgende stuk, *De Smalle Mensch*, af te wachten, waarvan de 'flirt' in zeker opzicht maar de voorbereiding is geweest. Ik weet niet of u mij - dit hangt van den graad van uw communisme af - nog *mag* 'begrijpen', maar zoo ja, dan is de kans op begrip grooter na het 2e stuk, en zoo neen, dan heeft u daarna zeker nog wel méér punten ter bestrijding.

In uw stuk schreef ik met potlood eenige opmerkingen; zoo ongeveer zal ik antwoorden,[2] als ik daar nog toe kom. Op een paar plekken (bv. die Marx-Engels-uitspraak over de 'liefde') weerlegt u mij niet, maar slaat u *naast* mij, want mijn verwijt gold menschen van wie u zelf de moreele inkleeding toegeeft. (*Ik* zou bovendien nog een stevig verschil maken tusschen Gorter en Henriëtte Roland Holst!) - En volkomen dwaas is de gevolgtrekking dat ik Lenin niet gelezen zou hebben, omdat ik Marcu las! Maar wat Lenin over de massa schrijft, in geschriften die *voor* de massa bestemd zijn, en deel uitmaken van de meest practische revolutionaire actie, is in *dit* geval van geen beteekenis. Kijkt u verder maar op die plek.

Wilt u over dit alles met mij praten, dan sta ik tot uw beschikking, maar om overbodige inspanning te vermijden, eerst nàdat u mijn 2e stuk zult hebben gelezen. De beide stukken bijeen beoogen tenslotte het opteekenen van een *gevoels*waarheid. Ik verantwoord die zoo goed als ik kan; 'apodictischer' wensch ik niet te zijn. Leest u mij dus

1. Jacques Gans (1907-1972) was in 1933 communist volgens de lijn van Trotsky. Hij schreef als reactie op DP's 'Flirt met de revolutie' (in *Forum* 2 (1933) 2 (februari), p. 81-99, en in *Vw* 2, p. 482-500), het stuk 'Contraflirt met de revolutie' dat werd opgenomen in *Forum* 2 (1933) 4 (april), p. 304-316, en zond het direct aan DP toe. Deze schreef aan Ter Braak dat het artikel 'vrij beroerd geschreven' was, 'maar van communistischen aard zijnde, niet erg bête, en vooral wel sympathiek.' (*Bw TB-DP* 1, p. 459). Gans woonde destijds te Parijs, en werkte mee aan het communistisch dagblad *De tribune.*
2. 'Nawoord'. In *Forum* 2 (1933) 4 (april), p. 316-317 (Sterk gewijzigd in *Vw* 2, p. 500).

niet in dezen geest, dan is *mijn* 'begripswereld' voor de uwe afgesloten, de gevolgtrekking ligt voor de hand. -

Met vriendelijke groeten, uw dw.

EduPerron

Ik schrijf u als persoonlijke reactie op uw stuk; een opname daarvan in *Forum* kan ik u niet garandeeren. Wel kan ik u zeggen dat ik persoonlijk er *voor* zal zijn. Ik zend u uw stuk terug omdat, ook voor uzelf, mijn 2e stuk beter eerst verschenen kan zijn, vóór u reageert; daar komt het, voor zoover het *Forum* betreft, voorloopig dus op neer. - Mocht u met dit alles geen rekening willen houden, stuurt u mij dan uw stuk onmiddellijk terug, opdat ik het weer aan den secretaris en de andere redactieleden doorgeve, met mijn 'voor'. U heeft dan kans dat het nog in het April-nr. komt, maar dat heeft u, als u het begin Maart nog wijzigt, evenzeer.

1491. *Aan A. Roland Holst: Bellevue, 21 februari 1933*

Bellevue, 21 Febr.

Beste Jany,

Herinner je je het mooie gedicht van E.A. Robinson[1] dat ik je eens opzond, over *Luke Havergal*? Ik vond toèn al, dat hij iets met je te maken had, maar vandaag, toen ik op de bibliotheek van Sylvia Beach[2] een boek van hem inkeek, zag ik dat hij zelfs een soort gedicht-voor-jou geschreven had. Hier is het:

John Evereldown

'Where are you going to-night, to-night, -
Where are you going, John Evereldown?
There's never the sign of a star in sight,
Nor a lamp that's nearer than Tilbury Town.
Why do you stare as a dead man might?
Where are you pointing away from the light?
And where are you going to-night, to-night, -
Where are you going, John Evereldown?'

1. Edwin Arlington Robinson, *Collected poems.* p. 73-74.
2. Amerikaanse die in Parijs de boekwinkel 'Shakespeare & Co' dreef, o.m. *Ulysses* van James Joyce voor het eerst publiceerde en in 1959 haar mémoires uitgaf (*Shakespeare & Co*).

‘Right through the forest, where none can see,
There's where I'm going, to Tilbury Town.
The men are asleep, - or awake, may be, -
But the women are calling John Evereldown.
Ever and ever they call for me,
And while they call, can a man be free?
So right through the forest, where none can see,
There's where I'm going, to Tilbury Town.’

‘But why are you going so late, so late, -
Why are you going, John Evereldown?
Though the road be smooth and the way be straight,
There are two long leagues to Tilbury Town.
Come in by the fire, old man, and wait!
Why do you chatter out there by the gate?
And why are you going so late, so late, -
Why are you going, John Evereldown?’

‘I follow the women wherever they call, -
That's why I'm going to Tilbury Town.
God knows if I pray to be done with it all,
But God is no friend to John Evereldown.
So the clouds may come and the rain may fall,
The shadows may creep and the dead men crawl, -
But I follow the women wherever they call,
And that's why I'm going to Tilbury Town.’

De 3e strophe is carrément belazerd en het geheel is ook lang niet je ware, maar sommige regels, bv. 3 en 4 van de laatste strophe, zijn toch wel treffend. Je moet niet vergeten dat het een Amerikaan is die schrijft, en voor wie dit *fatum* van het keezen dus wschl. een ontdekking was. Hoe het zij, het is niet onmogelijk dat ik er een vrije vertaling van maak, met als titel:

Jaan Overalin, of de Bevlieger Bevlogen.

Vestdijk kon geen goede naam vinden voor een eventueele vertaling van *Luke Havergal*, maar hier is de vertaling met een onafwendbaarheid, even groot als het fatum van den held van het verhaal, op mij afgekomen!

Laat gauw weer eens van je hooren en geloof me
steeds je Ed.

Bep is aan het stuk over Lawrence *begonnen.*

1492 (329). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 22 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1493. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 22 februari 1933*

Bellevue, 22 Febr.

Beste Jan,

Heel veel dank voor je bemoeienis bij T.V.[1.] Ik vind het *bizonder* aardig dat hij zich zoo ervoor interesseeren wil, en als hij werkelijk zoo eerlijk is als jij zegt (wat ik direct aanneem) is het ook om andere redenen een opluchting voor me! Ik heb hem direct geschreven, met een 'inleiding' als door jou bedoeld en hem de inlichtingen gegeven. Moge hij er licht in zien. - Er is een *Forum*-vergadering in Brussel in de maak; ik kom dan op kosten van Zijlstra over en blijf dan meteen een paar dagen om het een en ander af te doen. Ik heb vrij veel voor den boeg. Hierover mondeling meer. Natuurlijk waarschuw ik tijdig vooruit als ik er aan kom.

Prachtig, dat *Kaas* van Willem E.! En prachtiger, dat de zaak met Maurice[2.] alweer bijgelegd is. Er zijn toch wel erger menschen dan Maurice. - Ik heb verder Aty's kookkunst tegen Bep moeten roemen natuurlijk, nu jij zulke dwaasheden vertelt. Maar de Bep is trotsch als een walküre over die kookprestaties van d'r. Je niet-dicteeren is je allang vergeven. - Menno vindt de Ode aan de Acteurs[3.] geslaagd en verwacht veel van de reactie. Brief v. Gans is binnen; niet èrg dom, en vooral, niet onsympathiek. Als de acteurs loskomen, kan het erger zijn. Verder groote engueulade tegen *Forum* in *Boekenschouw* door een pater.[4.] Et v'là. Hart. groeten en tot later.

Je E.

Dank voor het stuk over Larbaud.[5.] Is het mijne nog noodig?

1. H.L. Timmers Verhoeven, die zich t.g.v. DP met de verkoop van Gistoux bemoeide.
2. Greshoff had Roelants' verontwaardiging gewekt door kritische opmerkingen over de Van de Woestijne-huldiging, mede door Roelants, zwager van Van de Woestijne, georganiseerd.
3. Zie 1481 n 2.
4. J. van Heugten, 'De dood van het vitalisme?' In *Boekenschouw* 26 (1932-'33) 10 (februari), p. 433-437.
5. Niet duidelijk om welk stuk het gaat.

1494. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 22 februari 1933*

Bellevue, 22 Febr.

Beste Jan,

Ik heb je niet eerder geschreven omdat ik bericht wachtte van die tabellions, zooals Pia ze noemt. Maar ze zwijgen. Sindsdien heeft Jan Gr. de bemiddeling ingeroepen van een heer Timmers Verhoeven, directeur van de Levensverz. Mij Utrecht in Brussel, die zich allervriendelijkst ermee gaat bemoeien.

Verder komt er een *Forum*-vergadering in Brussel, waar ik bij moet zijn; ik profiteer daarvan om eenige dagen te blijven en zelf het een-en-ander af te doen. Met de tabellions sta ik nu op zéér slechten voet, geloof ik. De rest mondeling. - Ik ben blij dat je je met de *Flirt* niet verveeld hebt, en met je opmerkingen erover kan ik me stuk voor stuk 'vereenigen' (in het nette!) Ik ben benieuwd naar je gevoelen over mijn 2e stuk. Verder is er al een 'contraflirt' tegen mij gelanceerd, door zekeren heer Gans, die in Parijs woont. Ik heb hem gezegd dat hij beter wachten kon tot nr. 2 was verschenen. - Variot[1] heb ik je laten zenden. Vraag verder je boeken aan bij Chevasson, (Louis Ch., N.R.F. 5 r. Séb. Bottin, etc.) - geef hem telkens een lijstje op van wat je verlangt, dan zorgt *hij* ervoor. Nu Jan, spoedig zien we elkaar dus weer. Schrijf eens een vers voor *Forum*, en ontvang met de jouwen de hartelijke groeten van Bep en je

E.

1495. *Aan H. Mayer: Bellevue, 23 februari 1933*

Beste Henri,

Kan je me inlichtingen verstrekken omtrent dit boekdeel?[1]

> W. de Haan te Utrecht heeft een herdruk gegeven van *H.C. Andersen: Sprookjes en Vertellingen. Volledige uitgave naar het Deensch door dr. W. van Eeden.*

Is dit *niet* de vert. van mevr. van Eeden-van Vloten? Is deze vertaling niet geïllustreerd? Wat is het formaat? Wat de prijs, ingenaaid? Als het een goede Andersen-vert. is, zonder leelijke plaatjes,

1. Wschl. Jean Variot, *Boumpernickel*. Parijs (NRF) 1933.
1. Met pijl naar opgeplakt knipsel.

en in een niet al te onmogelijk formaat, en daarbij dan niet te duur, wil ik hem wel hebben.

Ben je doende over Lawrence en Hemingway?[2.]

Hart. groeten van je

E.

Niet alleen *De Stem* en diens Costers of onder Costers, maar ook de jezuïeten-paters van *Boekenschouw* trekken tegen het Forum los, - nog niet gesproken van een protestantsche christen die Heeroma heet en zich danig geweerd heeft in *Opw. Wegen.*[3.] Tout va bien! Mijn gezondheid is er gelukkig niet op achteruit gegaan. En jij?

Bellevue, 23 Febr.

1496. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 24 februari 1933*

Bellevue, 24 Febr.

Beste Sander,

Dank voor je inlichtingen. Gisteren zond ik je wat *ik* nog in de proeven van Byron veranderd wilde hebben[*]; vnl. typografische details (puntjes achter de jaartallen weg, òf overal wel, enz.) Ditmaal wou ik wel graag mijn naam in de colophon; het kan mij van pas komen voor een 'opdracht' in die lijn bv.

Ik wou graag van je terug hebben: de poésies van Nerval en mijn bloemlezing uit Rodenbach; of is het 1e bij John? John heeft wel de Coleridge, waarvan hij nog altijd zeer betreurt, dat hij die niet mag illustreeren; ik heb hem de copy maar gelaten.

2. Lawrence's brochure had DP 15 december 1932 besteld (zie 1411 n 2.); om welk werk van Hemingway het gaat, is uit de brieven niet duidelijk; mogelijk is *Death in the afternoon*, door DP besproken in *DGW* 32 (1933) 376, p. 72-73.
3. K.H. Heeroma, 'Kroniek van het literaire leven in 1932'. In *OW* 10 (1932-'33) 11 (januari), p. 376-389. In dit artikel noemde Heeroma DP's manier van polemiseren 'iets totaal nieuws', 'want met hem deed de proleet zijn intrede in onze letterkunde.' DP's reactie, in de vorm van een panopticumstuk voor *Forum*, werd niet gepubliceerd. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 413-414, en de annotatie op p. 531.

* De correcties van John komen apart.

Ik hoop Van Kampen over eenigen tijd mijn bundel[1] te kunnen geven, ik bedoel: te laten aannemen. Het hangt misschien een beetje af van het succes dat *Uren met Dirk* heeft. Ik ben nu weer begonnen aan dien 'roman',[2] maar als ik voortdurend gepest wordt door notarissen-misère, kom ik er niet toe daaraan te *blijven* werken.

Zijn de oranje-boekjes (*Poging tot A., Gebrek* en *N. Verzet*) nu alle opgeruimd? Ik hoop het; maar schrijf het mij nog even.

Hartelijke groeten van je

E.

1497 (331). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 25 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1498. *Aan J. Gans: Bellevue, 25 februari 1933*

Bellevue, 25 Febr.

Zeer geachte Heer,

Uw brief is mij haast nog sympathieker dan uw ingezonden stuk; de reactie is directer, minder bedachtzaam. Maar het lijkt mij wèl van groot belang om te vermelden wie u bent en waarvoor u staat; ik heb niets tegen uw eerste qualificatie, maar 'aangesloten bij de 3e Internationale, en medewerker van de *Tribune*' geeft den doorslag.

Hierbij een proef van *De Smalle Mensch*. Het mag u 10 × antipathieker zijn dan het eerste stuk; het is voor mijn 'gevoelswaarheid' (ik houd het woord vast) 10 × eerlijker. U màg alles-van uzelf? Van kommunistisch standpunt lijkt het mij wat erg liberaal als u 'contrarevolutionair' worden màg. Maar u begrijpt me vóór alles verkeerd, wanneer u denkt dat ik ook maar even het idee heb om u te bekeeren (dit, omdat u spreekt van mijn waarheid te licht bevinden). Ik reken erop dat u die waarheid véél te licht bevindt, anders hoefden wij elkaar niets meer te zeggen. Maar misschien ook zoo niet?

Uw verdediging van het genie *in* de massa, zooniet opdeelbaar, doet mij glimlachen. Hier word *ik* de arme man van de straat die u zegt: 'Weest u niet zóó geleerd voor mijn simpele geest, beste mijnheer, - of kameraad, - en probeer mij nu *niet* te vernaggelen.' Over de '2 gezichten' van Lenin nader. Hier simplifieert u, om gelijk te krijgen!

1. *De smalle mens.*
2. *Het land van herkomst.*

Ik zou zeggen: als u mijn 2e stuk gelezen hebt en uw antwoord klaar, komt u het mij dan brengen. Wij kunnen iets afspreken in Parijs of u kunt hier komen, zooals u dat wilt. Brengt u mij dan ook de proef van mijn stuk terug, omdat ik die nog noodig kan hebben.

Mocht u overigens vinden dat een gesprek tusschen ons volmaakt overbodig zou zijn, stuurt u mij dan èn de proef èn uw antwoord, dan zorg ik voor verdere doorzending.

Met beleefden groet, uw dw.

EduPerron

U zegt dat mijn standpunt dat is van den burgerlijken literator. Het is mij best, maar *is* het zoo? In Holland althans staan verreweg de meeste burgerlijke literatoren niet op mijn standpunt, geloof ik. Maar ik kan mij vergissen. En nog dit: wanneer ik ook maar even meende dat *ik* de wijsheid in pacht had, dan schreef ik niet, dan liet ik mij in een sanatorium opnemen waar ik mezelf als Dhalai Lama of iets aanverwants kon eeren.

1499. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 25 februari 1933*

Bellevue, 25 Febr.

Beste 's Gravesande,

Blij dat de Nerval je beviel. Mijn vrouw zei me dat je in Holland nog heel speciaal hebt opgebeld om te zeggen dat je Poe niet hebben wou, dus zonden we je dit. Priveeren doe je er ons absoluut niet mee! Dank verder, voor dat stuk over de Ridders.[1.]

Eerstdaags gaan we erop uit om Delacroix en Bourdelle te verslaan; ook Mechtrovitch.[2.] Mijn vrouw laat je zeggen dat ze niet wist of ze wel zooveel tentoonstellingen mocht afwerken; ze heeft den laatsten tijd juist geprobeerd wat variatie in de brieven te brengen. Je kunt mij af en toe misschien wel op de hoogte houden van wat voor *goed* doorgaat en wat niet.

Ik kan me voorstellen dat de copy van Slau[3.] je soms dol maakt;

1. Zie 1429 n 2.
2. ‘Reisschetsen van Delacroix’ in *Het vaderland* van 4 maart 1933 (av.); ‘Ivan Mestrovic en Bourdelle’ in *Het vaderland* van 9 maart 1933.
3. Vanaf zondag 5 maart 1933 publiceerde J. Slauerhoff gedurende 15 zondagen in *Het vaderland* zijn indrukken van een scheepsreis naar de Golf van Guinee.

dat worden we allemaal ervan. Men moet alle komma's en zoo voor hem aanbrengen, en hij verleert het, geloof ik, steeds meer. Enfin...

Hier is het kwatrijn van Jacques Bloem:

> ‘Die 'k aan een gier geklemd dacht zwevende over de Andes,
> Of snaren tokkelend aan de oevers van den Taag,
> Boeleerend te Parijs, of dwalend door de Landes,
> Is nu Godbeter't arts in 't Friesche Beetsterzwaag!’

Hoe was zijn lezing op de Volksuniversiteit?

Veel hartelijke groeten, ook van mijn vrouw,
gaarne je EdP.

Met de zaken gaat het *niets* beter dan eerst; alleen worden we voorloopig wat met rust gelaten en zijn we weer wat ‘gewend’!

1500. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 25 februari 1933*

Bellevue, 25 Febr.

Beste Jan,

Ik begrijp niets van die historie met Slau![1] 1°. vind ik dat je ongelijk had* met hem over dat vers te schrijven, dat ik je toevallig lezen liet en bovendien had geweigerd; 2°. waarom verdedig je Sander, die je zoo laag aanslaat dat *ik* hem iedere keer tegen je moet goedpraten?; 3°. heb je misschien teveel gerekend op de ironie in je toon, terwijl Slau, die je nu in geen 6 maanden gezien heeft, die ironie misschien niet heeft kunnen lezen en dus dacht dat je *werkelijk* ‘pisnijdig’ op hem was. Inderdaad, het sop is de kool niet waard!!! Maar het badsop van Sander dan toch ook niet, hoezeer het legioen daarin kon hebben afgegeven. Slau mag verder een rare snuiter zijn, maar van literatorschap kan ik in deze historie, ook als hij straal ongelijk mocht hebben, niets bespeuren. Integendeel; gegeven dat hij jou misver-

1. Slauerhoff had een door de redactie geweigerd vers voor *Forum* over A.A.M. Stols' benoeming tot het Legioen van Eer geschreven. DP had dit aan Greshoff laten lezen, die Slauerhoff een half humoristische, half boze reactie had gestuurd, waarop deze kwaad reageerde.

* Dit zonder eenige nadruk!

staan *moet* hebben, en dus gedacht heeft dat het *jou* ernst was, dan sta *jij* voor Sander en het legioen van eer, wat dichter bij het literatorschap komt dan Slau's houding en dichter bij de Ver. van Letterkundigen, waar jij hem rijp voor acht. Ik wil direct aannemen dat Slau's briefje wel naar nix zal hebben geleken, maar ik neem nu aan dat het idiote misverstand, de afwezigheid van humor, de groote *ernst* enz. er nu eenmaal *zijn*! dàn blijft over dat jij boos op hem geworden bent voor.... *dit*, en dan: il y a de quoi se contre-fâcher. Je vergeet jouw ééne geweldige zwakke plek in dit alles: de lintjesliefde van den grooten pamphlétaire Greshoff; en dat dit misschien nogmaals 'beminnelijk' in je is, maar totaal *onlogisch*. Als jij overmorgen, net als Sander, belegioend voor den dag komt, moeten je vrienden dan aannemen dat je als vreemdeling daar *niets* voor gedaan hebt, geen enkele lafheid of hoe je 't noemen wilt? dat het ding zoomaar eens op een achtermiddag vanuit de bureelen der Fransche regeering op je jas is komen waaien? Of vind je je vrienden dan knullig, lullig, etc. als ze dit *niet* geloven, en glimlachen, en op zijn best zeggen: 'Nou ja, vooruit, het is *toch* onze goeie Jan'. - Slau nu zal wel ièts van deze lintjesliefde van je weten, en toen hij - geheel ten onrechte, soit - las dat je boos was over zijn hatelijkheid op het lintje van Sander, is hij op zijn beurt 'pisnijdig' geworden, waarin hij dus nogmaals ongelijk had, maar toch alleen als gevolg van het *eerste* misverstand. Van een houding à la Maurice en van literatorschap zie ik in den 'raren Slau' tot mijn spijt dus niets; integendeel. Dit wil niet zeggen dat ik hem gelijk geef. Ik betreur zulke stompzinnige en overbodige ruzies tusschen vrienden (want Slau mocht je heel graag, en gedeeltelijk berust zijn woede misschien op net zoo'n teleurstelling als jouw kwaadheid op Maurice) - ik vind vooral dat dit alles vermeden had kunnen worden als je *niet* over dat toevallig gelezen poëzietje geschreven had. Maar je kon dit niet voorzien...

Wat heeft Slau je verder voor 'dreigementen' gedaan? De 'excuses' zijn natuurlijk idioot. - Kan je mij zijn briefkaart niet sturen? Het zal wel fraai zijn geweest; maar overigens vind ik deze flauwekul toch het *type* van een betreurenswaardig misverstand.

Tant pis voor Maurice als hij over jou bij Toussaint gaat klagen. Hij heeft zijn mannetje daarvoor dan wel *met zorg* gekozen, en tout est pour le mieux, ook in deze snerthistorie. Menno schreef mij[2] dat hij alleen maar vond dat Maurice zich klooterig gedragen heeft, en

2. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 461.

ik verdedig hem ook niet tegen jou. Hij is alleen maar zooals ik wel *wist* dat hij was...

Ik zal hem op de redactievergadering zeggen dat ik, nu de Van de Woestijne-huldiging voorbij is, effectief iets van hem voor *Forum* verwacht. En verder zal ik op die a.s. redactievergadering vnl. zeggen dat ik er met 1 Januari uitga. Ingesloten een brief van Menno,[3.] die heel helder is en waarop ik hem vanmorgen even helder heb geantwoord. Ik *wil* niet 'bekken', enz.; ik beschouw Bouws tegenwoordig als totaal inferieur en verdom het mij verder te leenen voor zijn spelletje van ons tegen elkaar in het geding te brengen; ik heb één serieus voorstel: dat de contrôle over de redacteurs wordt opgeheven - slaan zij dit af (wat wel gebeuren zal), dan ben ik *1 Jan. '33*[4.] redacteur *af*. Je ziet, zóó leuk is het voor mij ook niet altijd, ondanks de vriendschap.

Dat je je hoofdpijn bezorgt om die dwaasheid met Slau is waanzin. Ik zal Slau eerstdaags hierover wel schrijven, als ik weer een brief van hem krijg. Wat mij het meeste spijt, is het totaal *onnoodige* van dit gekrakeel; en je hebt gelijk: *goed* wordt het dan wschl. toch nooit meer, na zooiets. En verdomme! waarvoor? om het badsop van den door jou *verachten* Sander!!

Timmers Verhoeven schreef mij direct terug; ik heb hem nu een 2e brief geschreven. Moge zijn inmenging mij ten voordeele zijn! - Met het oog op déze zaken ook, zou ik eig. liever vóór 12 Maart in Brussel komen. Ik schreef dit aan Bouws, misschien verschuift hij de vergadering dus nog. Ik wou dan wel graag logeeren, ja, als dat kan. Wel een dag of drie, denk ik. Maar zeg gerust als het je ongelegen komt, dan ga ik wel bij Maasland.[5.]

Nu, beste Jan, denk aan die Slau-historie niet meer en wijd je aan zaken van grooter belang. Denk ook vooral niet dat ik dezen brief schreef om je ongelijk te geven - natuurlijk begrijp ik dat je jouw brief aan Slau niet, of anders geschreven zou hebben, als je geweten had dat dit er het gevolg van zou zijn. Ik beproefde alleen maar het misverstand-zelf te 'reconstrueeren', en geloof niet dat ik hier erg ver mis in zal zijn. Misschien schrijft Slau er mij wel over.

Met hartelijke groeten, ook van Bep en voor Aty, en een ferme hand,
steeds je E.

3. Van 23 februari 1933, *Bw TB-DP* 1, p. 460-461. DP's antwoord is 1497.
4. Lees: 1 januari '34.
5. Vriend en huisarts van de familie Du Perron in Brussel.

B.J. Van's Gravesande krijg ik daarnet een brief, waarin hij o.a. zegt dat je bloeddruk weer niet goed is. Is dit zoo? Ik weet nu niet of ik deze brief wel verzenden kan, want ik zou heusch niet willen dat je er weer hoofdpijn van kreeg. Lees hem vooral zooals jij hem nu wel lezen moet: d.w.z. geloof geen oogenblik dat ik jou ongelijk geef tegen Slau, wiens onhebbelijkheden mij meer dan genoeg bekend zijn! Ik zocht naar het *waarom*, en in ieder geval zou ik Slau's briefk. moeten zien om een werkelijk oordeel te hebben. Maar laat hem voorlopig maar voor wat hij is!

Je E.

1501 (332). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 26 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1502 (334). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 28 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1503 (335). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 28 februari 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1504 (337). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 1 maart 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1505. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 1 maart 1933*

Bellevue, 1 Maart.

Beste Jan,

Ik haast me dit te verzenden op dezelfde manier als door jou zoo vaak beoefend, omdat je brief van vanmorgen eigenlijk al het antwoord is van dien van mij van gisteren.

Aldus: eeremetaal. Ik lees je verklaring en kan haar niet anders dan aanvaarden. Maar een verklaring van mij kan je niet vergen, noch prae- noch post-Freudiaansch. Als men komt in een wereld die men zelf niet begrijpt (met het gevoel) is alleen het begrijpen van de verklaring van een ander (met het verstand) mogelijk. Ik begrijp (met het gevoel) nl. evenmin de voordeelen, die je dus achter zoo'n lintje zoekt; en ik begrijp niet hoe je anderen nog zoo heftig *hun* concessies aan dergelijke dingen verwijten kunt, als die dingen door bepaalde redenen dus toch bevredigepd verklaard

kunnen worden. Pierre Benoit is misschien *ook* alleen académicien geworden voor de voor-

deelen; hij had het misschien broodnoodig om een franc per regel te krijgen. Maurice weet misschien net zoo goed als jij dat huldigingen met belegde broodjes flauwe ziever zijn, en toch vindt hij het *noodig* (bv. met het oog op de verkoop van Van de W.'s verzen) dat ze plaats hebben. En als jij zijn opvatting verkeerd uitlegt, ridiculiseert en niet begrijpt, kan hij met recht boos worden en tegen jou zeggen: Verklaar mij liever. Enz. -

Dus, basta. Ik neem je verklaring aan, maar met je meevoelen kan ik ook zoo niet.

En je boosheid op Slau vind ik nu eerlijk gezegd een beetje belachelijk. Ingesloten een brief van Menno[1] over hypocrisie. Als jij niet verdragen kunt dat Slau tot de dubbelhartigen behoort, want poeslief doet tegen Sander, reken er dan onmiddellijk ook Menno en mij toe: de eerste tegen Bouws, de tweede tegen dezelfde Sander en Bouws. *Jij* hebt Sander nu 2 uur lang verteld dat je hem voor een ploert aanziet, maar *ik* heb dat nog niet gedaan! De consequentie van je grief tegen Slau (die n.b. *dat vers voor publicatie bestemd had*! - ik kom daar nog eens op terug! - en die het nu aan Sander zond) is dat ik nu eerstdaags Sander schrijven moet dat ik hem weliswaar niet voor een ploert aanzie, maar dat ik, om het recht te hebben *daarna* weer poeslief tegen hem te doen, als hij daarop gesteld blijft, hem nu toch zeggen moet dat ik hem een karakterlooze kloothark vind, met wie ik alleen een soort echt 'medelijden' heb, omdat hij als uitgever beter verdient en het hem zoo tegenloopt. En dat ik op zijn legioen dirk, moet er misschien ook nog bij, ofschoon hij dàt wel weten zal? Verder moeten Menno, jij en ik bij de eerstvolgende gelegenheid 'gedrieën' Bouws te lijf om hem nu eens precies te vertellen wat wij van hem denken en hoe wij over hem spreken als hij er niet bij is.

Vind je dit voorgaande een beetje belachelijk en absurd, denk daarna dan nog eens na over je grief tegen Slau. Jij hebt de boel losgemaakt, door een belachelijke grief. Verder is hij onhebbelijk geweest, mufle, idioot, ponteneurig en al wat je wilt. Maar een literator is hij hierin *niet* geweest, en gegeven dat hij je niet-boosheid (die eig. dus toch een wei-boosheid was!) niet (of eig. juist wèl) goed begreep.... Neen, ik kom er niet uit. Ik verklaar niets meer en vind alles best. Die ruzie van jou met Slau om een gevalletje als dit en omderwille van Sander is krankjorem, dàt is het duidelijkste van alles.

1. D.d. 27 februari 1933, *Bw TB-DP* 1, p. 466-468.

Later over iets anders. Hartelijke groeten, ook van Bep en voor Aty, van je
E.

(Ik schrijf over die Slau-historie hierna geen woord meer)

P.S. Waarom Dop Bles-Spectator? *Weet* je dat? Mij is het Spectatorschap van opgemelde Bles niet bekend.[2] Hoe kwam je daarbij, of daarachter?

1506. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 1 maart 1933*

Bellevue, 1 Maart 's middags.
(Na een telegram v. Menno.)
Beste Jan,
Ik vertrek *deze* Zaterdag van hier naar Rotterdam - waar ik om 4 u. 16 aankom. Ik blijf Zaterdagavond bij Menno, na de vergadering; Zondag, als het kan, anders Maandag, spreek ik Van Kampen. Ik kan dus Maandagavond of Dinsdag in Brussel komen, en zal je dan wel een hoop te vertellen hebben. Ik wou dan ook graag T. Verhoeven spreken. Kan ik event, van Maandag t/m Woensdag, of van Dinsdag t/m Donderdag blijven?
Zend mij mijn brief aan Slau omgaand terug; dan kan die mij nog vooruitgaan. Ik *spreek* hem wel in Holland en hoop dan ook die ruzie uit den weg te kunnen ruimen, als jij daar tenminste voor voelt!
Hart. groeten, ook van Bep, de hand van je
E.

Toen ik vanmorgen mijn brief aan je verzonden had, bedacht ik hoe *idioot* de dingen toch worden als je ze tot hun uiterste consequenties doortrekt. Ken je eigenlijk iets beuzelachtigers dan de scherpe en strenge manier waarop wij over elkaars gedragingen schrijven - puur uit 'sport' eigenlijk - als het ertoe komt? Ridicuul, ridicuul! *Het is alles niet één kop thee van Atie waard!*

2. In *De stem* 13 (1933) 2 (februari), p. 177 was onder de titel 'Vluchtige blikken' een stuk tegen *Forum* verschenen, ondertekend door 'Spectator'. DP vermoedde enige tijd dat Coster zich van dit pseudoniem had bediend.

1507. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 2 maart 1933*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan,

Vanmorgen kwamen, kort na elkaar, je tweede expresse-brief en je briefkaart; ik moet dus nog wel even antwoorden.

In één ding heb je volmaakt gelijk over deze *heele* briefwisseling, mijn missives inbegrepen. Alles is zóó streng doorgevoerd, dat het allemaal met intelligentie vrijwel niets meer te maken heeft, alle proen-contra's over de hooge orden, de valschheid onder vrienden enz. zijn volkomen nuanceloos geworden en bijgevolg onjuist, vervalscht, bijna idioot. Ik heb er een erg onverkwikkelijk gevoel van en vond mijn brieven aan Slau en jou bij overlezen zoo griezelig, dat ik allebei meteen verscheurd heb. - Daarna kwam je briefkaart, die mijn brief aan Slau ook overbodig maakte. *Dit* schrijven van jou aan hem is het intelligentste en verreweg het aardigste wat in deze heele historie heeft plaats gehad; gaat Slau daarop niet in, dan is hij inderdaad een ijdele (of verbitterde) idioot. Ik denk dat ik hem in Holland zien zal en kan dan beter dit geval met hem bepraten. Nu, beste Jan, tot ziens in Brussel, en neem mij de nuanceloosheid en het al te principieele van mijn brieven maar niet kwalijk. Ik schrijf dit in de trein; dag; tot ziens!

Je E.

1508. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 3 maart 1933*

Bellevue, 3 Maart 1933.

Beste Jan,

Na mijn briefkaart van gisteren heb ik nog 2 brieven van je gekregen. De zaak is dus wel *ernstig* geworden voor je; en dit begrijp ik ook wel. De ruzie met Slauerhoff is alleen dwaas en nutteloos en prikkelend, maar sommige van de ‘erbij gehaalde elementen’ zitten dieper.

Je zegt, over dat eeremetaal: kan het dan zijn dat men poep als wondzalf verkoopt aan dengeen die zelf de drol gelegd heeft? 1°. Ben jij diegene *niet*;* en 2°. vreemd genoeg, *is* dat mogelijk - niet heelemaal, maar voor een groot deel. Het is absoluut mogelijk, dat de

* Je hebt hoogstens de drol *zien* draaien, om dit beeld vast te houden!

man van de drol zijn eigen poep, als wondzalf vermomd, geparfumeerd en in een mooi potje gezet, toch 'verdomd aardig' vindt. Je *weet* dat die ridderordes zonder werkelijke waarde zijn, en tòch vind je ze aardig, want je draagt ze ook zonder dat het bepaald *mot*, en je bedenkt zoo dat tòch niet iedereen ze heeft, enz. Als je zegt dat dit pertinent *onwaar* is, zou je jezelf beduvelen en dan komen we nergens. Iemand die er *werkelijk* op dirkt, weigert ze, doet geen stàp ervoor, wil ze niet zien, vindt ze volstrekt onverdragelijk op zijn persoon. Het is misschien ook niet meer dan een doodgewoon primitief gevoelentje of een principe, daaruit voortgekomen, maar het is dan *zoo*. Voorbeelden: zou zou het met Léautaud, Malraux, Pia, en met mijzelf zijn. - Het voorbeeld van Jan v. Nijlen gaat niet op, want die krijgt de lintjes wèl automatisch thuis gestuurd en weigert alleen niet, omdat hij geen ruziemakers-karakter heeft; maar hij stopt ze weg en doet of ze er nooit waren. Ik zou ook wel eens willen weten welke 'gemakken, voordeelen', enz. Jan v.N. van die dingen heeft. De kolonel Lawrence[1] had er automatisch zóóveel gekregen, na zijn actie in Egypte, dat al zijn sigarettenblikjes ermee vol zaten, maar dat was dan *zijn* manier om erop te dirken, want toen hij uit Egypte wegging, kon men ze in zijn tent oprapen.

Ik begrijp jouw wereld van wèl dirken maar ook wel dragen niet. Jij begrijpt mij niet, mijn werkelijke afkeer van die flauwe kul - we zijn dus beiden even dom. Maar buiten ons begrijpen is één ding zeker: in de ruziemaker, pamphlétaire etc. Greshoff *blijft* deze lintjesdragerij een zwakheid, want wat ik je in vriendschap voorhoud over je *niet*-recht van spreken ten opzichte van Benoît en Maurice, kan de eerste de beste pallurk je onvriendschappelijk voorhouden, als het daartoe komt. Juist als je vriend, vind ik deze zwakke plek in je daarom vervelend.

Menno, Malraux, Pia, zouden, als je *beste* vrienden, even onbegrijpend en vervelend hiertegenover staan als ik. Het is op zijn best een inconsequentie in je, die niet goed te praten is. Op zichzelf deel je deze lintjesliefde met heele honorabele wezens, als Larbaud, Stendhal en zelfs Alexander Ver Huell, die erg veel aardigs had, en zich gewoonweg *doodgetreurd* heeft omdat-i niet zoo'n ding in zijn knoopsgat kreeg. Maar die menschen waren niet zulke aanvallers

1. De archeoloog en schrijver T.E. Lawrence (1888-1935), beter bekend als 'Lawrence of Arabia', die als Engels officier tijdens de Eerste Wereldoorlog de Arabieren hielp bevrijden van de Turkse overheersing.

van burgerlijke instellingen en zulke pamphlétaires als jij. Als ze inconsequent waren, verborgen ze dat beter, wat weer geen deugd is, maar een grootere slimheid.

Enfin, nogmaals, ik begrijp je best met het verstand; als jij niet begrijpen kunt dat ik verder (met mijn gevoel dus) niet gaan kan, omdat ik nu eenmaal werkelijk en *totaal* lak aan die dingen heb, omdat ik mezelf met zoo'n ding in mijn knoopsgat minstens zoo ridicuul en grotesk zou vinden als jij het Bouws deed op de trouw-photo met hooge hoed, nu, dan blijf ik in je oogen erg dom en jij bent het in de mijne minstens net zoo, en there's an end of it. Nu, Jan, tot ziens; ik ga morgen weg - ik blijf er verder bij dat al dit gelul, zoover het de gevoelens betreft tusschen jou en mij, niet één kopje thee van Atie waard is, en ik zend je, met de groeten van Bep, een hartelijke hand vooruit, in afwachting van ons wederzien. Ik ben dus Maandag of Dinsdag bij je.

Geloof me steeds je (ondecoreerbare)

Ed.

1509. *Aan J.A.A. Engelman: Bellevue, 9 maart 1933*

Bellevue, 9 Maart.

Beste Engelman,

Ik wou dat ik wat uitgebreider op je aardige brief antwoorden kon, maar de *tijd* ontbreekt me! Alleen kan ik misschien iets goed maken door er nu althans direct op te antwoorden.

Je sympathie voor mij en antipathie tegen Ter Braak wordt steeds logischer, maar de details die je me geeft zijn toch niet èrg overtuigend. Aangenomen dat Ter Braak minder 'geleefd' heeft dan ik, blijf ik toch bang dat je aan dit 'leven' een te groote beteekenis hecht; het wordt me te veel gebruikt als: ondervinding opgedaan door de beroerdigheden hierbeneên. Overigens, wat dat betreft, geloof ik op den goeden weg te zijn om over 2 jaar bv. weer een heel stuk meer te hebben 'geleefd'. - Verder dit. Henny klaagt ook erg over *Dumay*,[1] dat volgens hem op Robbers lijkt, enz. Het is mij onmogelijk de zaak zoo te zien, want 1°. blijft de onloochenbare superioriteit van Ter Braak op Robbers *ook* in *Dumay* merkbaar; 2° wan-

1. In de eerste zes nummers van *Forum* 2 (1933) werd Ter Braaks roman *Dr. Dumay verliest...* als feuilleton gepubliceerd.

trouw ik in dit opzicht ten eenenmale het gevoel van menschen die nog een goed woord overhebben voor *De Stille Plantage*. Voor het 'kunstwerk'-gedeelte daarvan, dat ongeveer totaal van Van Schendel is afgekeken, heb ik geen greintje respect, en wat het 'leven' daarin betreft, dat is nog wel héél wat geringer dan het 'leven' in *Hampton Court* en *Dumay*!

Verder is het niet erg aardig van je als je doet of ik nù pas tot de incantatie in de poëzie werd bekeerd! Wij hebben daar altijd zoo over gesproken: in Utrecht, in Den Haag, overal. Ik heb altijd Poe bewonderd; en ik geef nog altijd *niet* toe dat Corbière minder is dan Shelley-Keats. Het eenige wat ik erken, is dat de 'borrelpoëzie' in Holland ook een treurig zoodje oplevert; maar dat had je van mij wel kunnen verwachten. Ik geloof tenslotte *dit*: in de poëzie, evenals in alle andere kunst, is het moeilijker om *iemand* te zijn, met andere middelen dan de zuivere kunst-middelen alleen; het is en blijft moeilijker om 'groot' te zijn à la Stendhal, dan à la Rilke, omdat er een grootere menschelijke rijkdom voor noodig is. De lui, die in de poëzie groot willen zijn buiten de poésie-pure om, hebben helaas bijna nooit een menschelijke rijkdom die ook maar te vergelijken is met die van Corbière (of van Baudelaire of Villon, om die ook tot deze lijn te rekenen), vandaar het échec van deze soort. Het is moeilijker om illuzies te geven in de poëzie à la Eric van der Steen, dan in de poëzie à la Keuls, voilà tout. Dat Keuls overigens een *vod* is, erger dan Van der Steen, lijdt voor mij nog steeds geen twijfel.

Over de revolutie en het probleem daarvan zouden we moeten praten. Als ik je daarover schrijven moest, kwam ik tot vele bladzijden. Maar één ding is zeker, ook als je mij *begrijpt*: we blijven gescheiden omdat achter 'onze gemeenplaatsen' voor jou zooiets als *God* staat; voor mij niet. Vandaar dat ik met de dictatuur van het proletariaat of een andere vorm van collectivisme ook individueel op een andere manier rekening houd als jij. Als de collectieven jou doodschieten hebben ze volgens jouw logica misschien een martelaar van je gemaakt; ik heb zelfs geen uitzicht op dit 'halo'. Maar voorloopig zijn we daar niet aan toe; ik zal andere beroerdigheden moeten 'leven', dat staat wel vast, voor ik aan zooiets toe ben. En die houden mij *nu* al meer bezig dan mij lief is.

Geloof me met hartelijke groeten, ook van de lieve Elisabeth de Roos, steeds gaarne je

EduP.

1510. *Aan J. Gans: Bellevue, 9 maart 1933*

Bellevue, Donderdagmorgen.

Zeer geachte Heer,

Ik kwam gisternacht laat uit Holland terug, waar ik een paar dagen was, en vond hier uw brief; hedenmorgen eerst las ik uw 2e stuk, en dit alles verklaart u waarom ik u nu eerst schrijf. Dit 2e stuk van u lijkt mij veel minder dan uw 1e; het is merkbaar zonder drang geschreven, en mijn vergissing was dan ook, te denken dat *De Smalle Mensch* ook voor ù meer inhoud zou hebben dan de *Flirt*. Neen, voor u is het een verslapte herhaling, omdat u let op de 'sociologische' documentatie en het *accent* u blijkbaar geheel ontgaat. Dit is uw logica, die met de mijne nu eenmaal niets te maken heeft.

Ik vraag me alleen af of een gesprek tusschen ons nog zin heeft. Het ligt misschien in uw bedoeling om met mij te praten over de al-of-niet-juistheid van eenige theorieën van Hegel, Marx, Lenin - terwijl u nà *De Sm. M.* begrepen moest hebben dat zooiets mij onverschillig is. Ik aanvaard graag uw qualificatie van burgerlijk literator met een beetje meer 'civil-courage' (vertaald: burgerlijke moed?) Mijn sympathie voor de burgermaatschappij blijft ook zóó uiterst gering; en ik heb met leedvermaak, zou ik haast zeggen, uw grapjes gelezen over *mijn* geloof in de Garde Républicaine! Het is altijd een veeg teeken als je je eigen bedoelingen nader moet verklaren, maar die garde werd door mij in het spel gebracht om de begripsverwarring aan te geven van dien communist van Bellevue (S. et O.) die zoo heldhaftig 'Vive les Soviètes' schreef met een e te veel - en het spijt mij dus voor uw betoog, maar voor mij is die garde juist ongeveer het belachelijkste wat de democratische geest heeft weten te 'vormen'.[1] Aldus... 'zoo praat men langs elkaar heen'. - Ook of Lenin 2 gezichten zou hebben of 1 is voor mij als vraag nogal komisch. U schijnt te veronderstellen dat '2 gezichten' op 'valschheid' zou wijzen; in een dergelijke redeneering kan ik u niet volgen. Als Lenin werkelijk een groot leider en man-van-actie

1. In zijn stuk 'De smalle mens' schreef DP: 'Op een urinoir staat, wit op groen: *Vive le URRS*, op een muur, wit op grijs: *Vive les Soviètes*. Het grapje zou te bewerkelik zijn, maar dit laatste werkt op mijn zin voor humor, ik zou een stuk krijt willen kopen, om daar, in het nachtelik uur, achter te schrijven: *et la Garde Républicaine!*' (*Forum* 2 (1933) 3 (maart), p. 179; ook in *Vw* 2, p. 516). Gans heeft de opmerkingen in zijn stuk 'Contraflirt met de revolutie' op dit punt geschrapt. Zie ook brief 1490 n 1.

was, had hij in den zin dien wij bedoelden* hopelijk minstens '10 gezichten'. - Verder schijnen 'waarheden' voor u volstrekt niet op het gevoel gebaseerd te mogen zijn, alleen algebraïsch bewezen. Ik moet u dan zeggen dat die leege maag die u mij aanraadt om tot een beter begrip van het heelal te komen, *verduiveld* veel heeft van een 'gevoelswaarheid'. En die algebraïsche waarheden op een ander gebied dan: 'deze tafel is van hout', erken ik niet - niet op eigen (gevoels)gronden nu, maar met verwijzing naar dezelfde wereldhistorie, waar vader Marx zoo erg naar verwijst. - Tenslotte uw verdediging van 'het genie in de massa'. Wanneer wij elkaar zien, zal ik met plezier luisteren naar de *manier* (Hegeliaansche philosofie of iets anders) waarop u dat doen zult. Ik hoop dat het, als het van alle fioriture ontdaan is, niet ongeveer hierop zal neerkomen: 'Een groote pudding bevat één kleine suikerboon, die hol is en weer een dropje likeur bevat, zoo hebben wij hier een groote pudding met likeur'....

Wat nu uw stukken aangaat: het was mijn bedoeling dat u één stuk zou maken. *Forum* is overkropt met copy, en u heeft nu kans dat de andere redacteuren uw 2e stuk in zijn geheel weigeren. Ik stuur ze vandaag door, met mijn advies *voor*, en zelfs dat de 2 tegelijk geplaatst worden, als 2 onderdeelen van één groot artikel, maar het is natuurlijk niet zeker dat ik dit gedaan krijg. Antwoord ontvangt u van den secretaris. Als zij doen wat ik vraag, zal ik op alles 'principieel' antwoorden, op 1 blz. - inplaats van in details te treden, zooals ik eerst doen wou; dit zou trouwens voor mij tè ondankbaar worden, als ik o.a. moest ingaan op uw veronderstelling van *mijn* geloof in die 'garde républicaine'!

Ik hoop u nog wel te zien, maar deze eerste dagen heb ik het zeer druk, met allerlei werkjes die ik verzuimd heb door mijn vertrek naar Holland. Misschien dat ik aan het eind van de volgende week een middag vrij kan maken; een middag liever dan een avond (als dit voor u op hetzelfde neerkomt). Ik schrijf u dan nog wel.

Met beleefden groet, uw dw.

EduPerron

* nl. de interpretatie van bepaalde theorieën in dit of in dat verband, als leider van de massa of in de intimiteit, om nu maar het *eenvoudigste* geval te stellen -

1511. *Briefkaart aan H. Marsman: Bellevue, 9 maart 1933*

Bellevue, 9 Maart.

Beste Henny, Blij dat *De Sm. M.* je beter beviel dan de *Flirt*; dat verwachtte ik ook wel. Toch was de 'documentatie' van het 1e noodig om tot het 2e te komen. - Ik ben in Holland geweest op kosten van *Forum*, voor een vergadering, waarop o.a. besloten werd dat ik er met Jan. '33[1] uit ga. Verder heb ik me met mijn 'zaken' bezig gehouden, en beste Henny, laat me je één ding zeggen: het ziet er *treurig* voor me uit. De dingetjes die ik probeer, gaan ook niet op; zoo had ik een plannetje met Van Kampen, maar de crisis maakt alles onmogelijk, alleen het meest-commercieele lukt, en dat kàn ik nu eenmaal niet. Als Gistoux niet een *beetje* behoorlijk verkocht wordt, loopt binnenkort alles mis. Enfin, schrijf me hier maar niet over, dat helpt toch niet. Ik ben benieuwd geworden om mee te maken wat er met mijzelf gebeuren zal; als die arme Gille maar niet al te erg in het gedrang raakt - de 'groote menschen' zullen zich wel redden. Plannen vertel ik je maar niet, want we maken er 2 per dag en vernietigen dan weer 14 in de week. - Je 2 verzen[2] waren best; je stuk[3] inderdaad wat martelaarachtig (slechte invloed, dacht ik zelfs, van den straatventer[4]) maar toch niet om terug te nemen. Verander een paar dingen voor den toon, en schrap een beroerde tusschenzin over Andries de Hoghe,[5] en alles is best. Hartelijke groeten, ook voor Rien en van Bep,

je E.

Kan je Joris Ivens niet hierheen sturen, als hij weer in Parijs is?

1512. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 11 maart 1933*

Bellevue, 11 Maart.

Beste Jan, Ik heb *Kaas* gelezen en stuur het vandaag naar Bouws

1. Lees: januari '34.
2. 'Terugkeer uit den vreemde' en 'Ontmoeting in het donker'. In *Forum* 2 (1933) 6 (juni), p. 429-431.
3. 'De dood van het vitalisme'. In *Forum* 2 (1933) 4 (april), p. 256-259.
4. Multatuli. Zie 1481.
5. Bij opname van dit stuk in zijn *Verzameld werk* (Amsterdam 1938) schrapte Marsman een groot gedeelte, waaronder de tussenzin waarin Andries de Hoghe werd genoemd.

terug. Het kan in vier keer in *Forum*; dus (als het brief nr. niet doorgaat) bv. van Juli t/m October. In 3 keer zou het te veel plaats innemen per keer, dunkt mij. In tegenstelling met Menno vind ik het slot verreweg het beste, daar waar Elsschot de *tragedie* van de kaas waar maakt. Dat het hoofdstuk van de doode moeder zoo overdonderend superieur zou zijn, kan ik niet inzien. Evenmin ben ik geïmponeerd door den stijl van Elsschot; deze manier van in zakelijke zinnetjes de boel af te draaien is bij Elsschot persoonlijk verwerkt, maar als procédé is het dat van iedere roman-feuilleton, en het rhythme ervan hindert mij wel eens. In ieder geval lijkt het mij zeer acceptabel, maar daarom niet bewonderenswaardig. - Ik vind verder dit *Kaas* niet beter dan *Lijmen* en Elsschot's beste boek blijft ook voor mij *Villa des Roses*, omdat daar het fond het meest 'onuitputtelijk' blijft; omdat daar dat 'something' is, dat ons een boek doet herlezen, wat ik bij zijn andere boeken niet heb, hoe voortreffelijk ik ze ook vind. - Een fout vind ik bepaald om de menschen hier nogmaals Laarmans en Boorman te noemen, en ze in zoo geheel andere omstandigheden te laten optreden; de ontmoeting met Boorman hier spreekt als het ware de ontm. met B. in *Lijmen* tegen. Is dat noodig? vooral waar B. hier zoo episodisch optreedt. - Nu, laat eens wat van je hooren. Hartelijk je

E.

Ik werd weer gepest door een nieuwe brief van den notaris.

1513. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 11 maart 1933*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Ik schreef je eerst de briefkaart die hierbij gaat, maar er moet nog een hoop bij! De notaris schreef mij (d.w.z. schreef aan Herman die het mij weer schreef) dat de erfenis een Belgisch passief heeft van 60.000 frs., de huur niet inbegrepen. Als hij hierin de 10.000 frs. telt van de begrafenis (door mij dus betaald), zou mijn moeder aan rekeningen en dergelijke een schuld van 50.000 frs. hebben nagelaten. Ik geloof daar *niets* van, en heb weer het gevoel met een aarts-oplichter te maken te hebben. God weet met welke 'stroomannen' zoo'n aardigheidje bereikt wordt; ik ben helaas van de practijken van die smakkers niet op de hoogte. Ik heb nu een gespecifieerde opgave gevraagd.

Ik heb Herman verder geschreven dat Timmers Verhoeven zich

voor mijn zaken interesseert. Tot dusver geen antwoord. Misschien wordt hij woedend en zegt mij de conversatie op. In dat geval kan ik hem met het geld van het verkochte aandeel van Bep wel betalen, en zijn generale volmacht opheffen, om die aan T.V. te geven. Maar laat ons eerst afwachten. Ik moet ook nog eerst weten wat T.V. van Gistoux denkt en zoo.

Ik ben weer 2 dagen beroerd geweest van deze aardigheid. Ik zou dien Dewever kunnen ranselen; ik *voel* dat ik door dien rothond gepest wordt en dat hij niets *voor* mij, alles wat hij maar eenigszins kan *tegen* mij doet; zuiver en alleen omdat hij mij met zijn ploerten-superioriteit nu eenmaals als *poire* heeft geklasseerd. En Herman doet niet veel voor mij, ook als hij eerlijk is; dat is me nu wel duidelijk. Ik denk dat hij denkt dat er toch niet veel aan te verdienen valt; hij woont in Nivelles en kan zijn tijd wschl. wel beter gebruiken in dezen crisistijd. Dàt is nu eenmaal de logica van die menschen.

Ik heb gisteren de ellende met kracht van me afgezet en ben aan mijn 'roman'[1] begonnen. Vandaag ga ik in Bep's plaats naar de Cité Universitaire voor een soortement officieele thee voor journalisten of zooiets, maar vanavond of morgen ga ik ermee voort. Ik heb nu ± 30 blzn. klaar, en kan op deze manier zeker een gemiddelde van 5 blzn. per dag schrijven, als ik er geen ander rotwerk bij doe - of alleen een heel enkele keer. Ik voel me reusachtig opgewekt door het idee. De vraag is alleen: waar krijg ik die copy geplaatst? *Forum* heeft me te verstaan gegeven, dat er plaats gemaakt moest worden voor de anderen. Kan je niet voor me probeeren in *Groot-Nederland*? Als Coenen mijn vertaling van Landor[2] beroerd vindt, laat hij je die dan terugsturen; misschien wil Jany die dan wel hebben, of Boucher (voor een klein boekje). Reinald Godius wil ik totaal omwerken en opnemen in mijn 'roman'. Deze 'roman' kan heeten: Het *Nu en Vroeger* (of *Het Heden en Verleden*, wat vind jij beter?) *van Arthur Ducroo*. Het grootste deel ervan zal ingenomen worden door herinneringen aan het Indische verleden, maar er zullen ook korte verhalen door staan, portretten, anecdoten, enz. Als geheel zal het lijken op de *Ideën* van Multatuli; maar niet van inhoud of toon; dit veel verhalender, over het algemeen. - Als ik zeker was dat mijn copy ergens geplaatst werd, zou ik met veel meer moed aan het werk gaan. Zal ik je de por-

1. Het land van herkomst.
2. Walter Savage Landor, *Serena*. Maastricht etc. 1935. De oorspronkelijke titel van dit werk luidt *High and low life in Italy* (1837-1838). DP vertaalde naar de tekst in de versie van Valery Larbaud, *Hautes et basses classes en Italie.*

tie die klaar ligt zenden en wil je dan zien of Coenen ervoor voelt? Maar als ik dan eenmaal loskom, blijf ik erg lang aan het woord. - Ik zou ook Jany wel vragen, als die verdomde Pom me niet zoo tegenstond.

Schrijf in ieder geval, en vooral: laat hooren hoe je 't maakt, sinds ons scheiden. Veel liefs ook voor Aty en van Bep, een hand van je

E.

1514 (339). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 12 maart 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1515 (340). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 14 maart 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1516. *Aan H. Marsman: Bellevue, 14 maart 1933*

Bellevue, 14 Maart '33.

Beste Henny,

Dank voor je schrijven, dat mij weer eens veel goed gedaan heeft. We zullen zien wat er gebeurt. Iemand houdt zich nu in Brussel op althans *eerlijke* manier met het verkoopen van Gistoux bezig, zekere Timmers Verhoeven, directeur van de Levensverzekering M^{ij} 'Utrecht', dus iemand met veel relaties. Wat mij alleen zoo pest, is het verrot-valsche optreden van dien notaris, die nu weer een Brusselsch passief van 60.000 frs. signaleert, wat mij hoogst onwaarschijnlijk voorkomt. Ik heb gespecifieerde opgaaf gevraagd, maar dan komt er geen antwoord. Enfin, dat gaat misschien zoo gauw niet. In ieder geval heb ik de overtuiging dat die ellendelingen niets doen om de boel te vergemakkelijken, alles om te compliceeren en zoo duur mogelijk te maken. Ik voel me echt 'overgeleverd aan de Joden'.

Een ander ding voel ik met beklemmende zekerheid: als ik geen baantje vind buiten de schrijverij, ben ik voor de literatuur verpest. Je hebt er geen idee van hoe dat schrijven van stukkies, rapportjes en zoo, mij nu al dwars zit. Ik ben begonnen aan mijn Indische 'roman' (autobiografisch, en hoe!) - het moet wschl. gaan heeten: *Het Nu en Vroeger van Arthur Ducroo*. Ik heb er nu 30 blzn. van klaar en ben boordevol invallen, élans en herinneringen, maar telkens is er een dag waarin ik mij totaal lamlendig voel, omdat ik een groote

portie kracht aan een rotstuk geven moet. (Bv. gisteren een *inept* stuk over een bezoek aan het Holland-gebouw van de Cité Universitaire,[1] een journalisten bijeenkomst met handjesgeverij aan Loudon, onzen gezant - griezelig op zichzelf, en als je dan de beste, brave, zielige klooten ziet, waar je je dan mee verbroederen moet en flauwe grapjes mee maken. Van Loon, Voorbeytel en Pollones zijn verreweg de aannemelijkste; ce n'est pas jurer gros! Er was verder een verdomd vervelende en leukerige Jodenjongen die ik maar genegeerd heb en die mij achteraf voorkwam Herman van den Bergh te moeten zijn. - Enfin, *ieder* van die heeren is in staat 3 × zoo goed te schrijven over dit onderwerp, als ik. En vreemd genoeg, *hindert* mij dit, inpl. van dat ik er trotsch op ben; ik loop dan 2 volle dagen rond met een hekel aan mijzelf dat ik practisch zoo weinig 'weerbaar' ben, zoo 'weltfremd' of hoe dat heeten mag, zoo weinig 'rendabel' te maken!)

Het refrein van alles is: Als *Gistoux* - nu maar *gauw* - een beetje *behoorlijk* - verkocht worden *kan*... (Dan hebben we tenminste een jaartje om verder uit te kijken en de transformaties van deze rot-crisis af te wachten.)

Ik ben erg getroffen door je aanbod; maar laat ons hopen dat het nooit noodig zal blijken te zijn; dat ik me vóórdien zelf nog ergens verkoopen kan. - Als ik nu maar eens mij minder gepest kon voelen en tenminste die z.g. 'roman' aan Van Kampen kon afleveren, binnen een paar maanden...

Wat je briefkaart[2] betreft, je hebt volkomen gelijk. Ik heb Menno geschreven dat je volgens afspraak moest voorgaan. Kan je mij of Menno nu een paar fragmenten sturen (wat je zelf het liefste zou plaatsen - liefst afgeronde stukken - zei je niet dat sommige dingen eigenlijk losse verhalen vormden?) We kunnen dan bv. in Juli en Augustus 2 groote fragmenten plaatsen, en zelfs in Sept., als ze ons op zichzelf 'verrukken'. Elsschot[3] kan dan van Oct. tot Dec., voor mijn part. Ik weet natuurlijk niet of Menno en Roelants hiermee accoord zullen gaan, maar ik wil het in die richting sturen. Dus zend *omgaand* wat je hebt en geven wilt.

1. Werd niet in *Het vaderland* of *Delftsche courant* opgenomen.
2. Deze had vmdl. tot inhoud de aanbieding door Marsman van zijn roman *De dood van Angèle Degroux* ter publikatie in *Forum*. DP schreef Ter Braak hierover op 14 maart 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 6).
3. *Kaas.*

Ik ben zeer tegen je stukje over de kath. poëzie.[4] Ging het werkelijk over de kath. poëzie, dan was ik er voor geweest. Maar een psychologische vergelijking tusschen Coster en Van Duinkerken moet je, vind ik, toch elders plaatsen dan in *Forum*. Het is een pest met jou, dat je stukken die voor ons geknipt zijn (als indertijd dat over de Holl. romans)[5] aan *De Nieuwe Eeuw* geeft, en dit stukje, dat 100% *Nieuwe Eeuw*-sch is, aan ons stuurt! Schrijf liever ergens een stukje over de rubriek *Panopticum* die onder het opschrift *Vluchtige Blikken* door *Spectator* (het teekent iemands vernuft, zooiets) tegenwoordig in *De Stem* verschijnt. Er zijn menschen die beweren dat deze Spectator Dop Bles heet. Ik ben er absoluut zeker van dat hij Dirk Coster heet. Het *soort* vuilheid, de lafheid, de woordenkeus op bepaalde momenten ('typus', het gebral over *Bed en Wereld*), alles wijst op den euneuch van het hooger-leven, en deze manier van riposteeren - nadat hij had aangekondigd dat hij 'lang niet malsch' zou zijn - teekent den man. Iedereen mag mij haten, verafschuwen, laag schatten en wat dies meer zij, maar tot dusver heeft tenminste niemand in Holland het recht gekregen om mij ervan te verdenken dat ik met mijn vijanden anoniem - of pseudoniem - afreken. Mijnheer Dirk Coster, als hij Spectator is (wat jij beter te weten kunt komen dan ik), is een lafbek en een ploert. Waarom schrijf je daar niet eens over, in een onbewaakt oogenblik? Mijnheer Henri Borel is verrukt over 's mans 'onmalschheid' en 'scherpe waarheden', maar die pseudoniemheid vindt zelfs *die* fluim een bezwaar.[6]

Ik ga uit *Forum*, omdat Bouws grif heeft toegegeven, dat Zijlstra controle op mij wenschte door de andere redactieleden, en omdat die controle (natuurlijk afgescheiden van Zijlstra's wenschen) inderdaad bestaat. Ik heb telkens weer oneenigheid gehad over panopticum-stukjes, die niet 'goed' waren volgens Menno, volgens Roelants, enz. Ik heb er nu genoeg van - *vooral* omdat zooiets toch eigenlijk te bête is om er zooveel belang aan te hechten. Stukjes als

4. H. Marsman, 'Katholieke poëzie' (Bespreking van de bloemlezing *Dichters der contra-reformatie* door Anton van Duinkerken, Utrecht 1932). In *Forum*2 (1933) 6 (juni). p. 488-489.
5. Zie 1163 n 1.
6. Het stukje van Borel was getiteld 'Een anonieme Spectator', in *Het vaderland* van 16 februari 1933.

dat van Menno over Eykenboom[7.] vind ik ook bepaald niet 'goed', en dat mijn stukjes, zelfs als zij *persoonlijker* zijn (wat ik in dit geval bv. nog zoo vrij ben te betwijfelen), schadelijker zouden zijn voor de eer van de redactie, of van *Forum*, kan ik eenvoudig niet toegeven. Daar Menno de controle op elkaar in principe door wil blijven voeren, ook na de 'bekentenis' van Bouws, maak ik graag plaats. Bovendien: volgend jaar zit ik God weet waar, misschien wel, voor de goedkoopte, in Lissabon. (Wij denken daar nu sterk over.) Engeland is onzin; als Bep daar Fransch moet onderwijzen, wat doe *ik* er dan? en ik zou er kapot gaan in dat land van hypocrisie en gele mist.

Wil je over alles wat ik je hierboven schreef, niet praten? Die *Forum*-historie blijft beter onder ons en van mijn plannen is niets zeker, dus... Als het niet zoo'n belabberd idee gaf, 'naar buiten', was ik direct uit *Forum* gegaan. Maar het zou jammer zijn als *Forum* zelf werd opgeofferd, of God weet welke nieuwe richting opeens insloeg; dus schrijf ik geen panopticumpjes en verdwijn met Jan. '33.[8.] Je zult nog één oud panopt. van mij[9.] lezen, dat niets polemisch heeft, en misschien een p.s. op jouw stukje tegen Pater Van Heugten,[10.] die dierbare Hollandsche boere...kwee. Dan Schlusz, voor deze branche, hoop ik, al barstten er 50 Spectators tegen mij los. Ik wou dat ik ongestoord schrijven kon aan mijn *Arthur Ducroo* (waar je ook over zwijgen moet!)

Nu, Henny, dat is een lange brief. Hartelijke groeten, ook onder de vrouwen, nogmaals dank en een ferme hand

van je E.

Ik ben kwaad dat je mijn Wilhelmus[11.] niet hebt opgemerkt - dat is Godbetert *het* poëtische meesterstuk van het seizoen! (Op jouw 2 verzen na dan...)

7. 'De oud-helden'. In *Forum* 2 (1933) 3 (maart), p. 244-245, n.a.v. de reacties op de muiterij op De Zeven Provinciën, waarvan P. Eikenboom commandant was.
8. Lees: januari '34.
9. 'Parijs bij nacht'. In *Forum* 2 (1933) 4 (april), p. 325-327.
10. Op J. van Heugtens stuk 'De dood van het vitalisme?' (Zie 1493 n 4) reageerde Marsman met 'De dood van het vitalisme' in *Forum* 2 (1933) 4 (april), p. 256-259. DP's bijdrage aan de discussie was getiteld 'Postscriptum bij het voorafgaande' (p. 259-260).
11. Zie 1482.

Hoe zeg je in het Hollandsch - met de juiste juridische term - 'déclaré nul et non advenu'? Vergeet dit niet, als je weer schrijft.

1517. *Aan J. Gans: Bellevue, 15 maart 1933*

Bellevue, Woensdag, 15 Maart.

Zeer geachte Heer,

Ik ontvang daarnet uw stukken weer, met het verzoek van de 2 andere redacteuren om u te vragen ze om te werken tot één artikel van 7 à 8 blzn., omdat ze anders alleen maar het eerste willen plaatsen.

Ik zou zeggen: houdt u het eerste intact en bekort u het tweede, dat u dan gewoon er achter aan zet, desnoods met een regel wit ertusschen of 3 sterretjes of zoo. Het wordt dan een soort aanhangsel van stuk 1, wat trouwens heel goed is, daar u in de *Smalle Mens* toch maar een zwakke echo etc. hoort van mijn eerste stuk. Als u de 7 blzn. van uw 2e stuk tot 3 of 4 terug kan brengen, slaag ik er wel in om *alles* te laten opnemen, ook al is het artikel dan 10 à 11 blzn. groot inpl. v. 7 of 8. Maar er is haast bij, vooral als het toch nog zoo groot blijft.

Het beste lijkt mij, alles wat niet bepaald noodig is te schrappen, en u te bepalen tot het zakelijkste - daarmee geeft u dan ook te kennen (wat aan de realiteit beantwoordt) dat u alleen op het sociologische, 'gedocumenteerde' wenscht te letten in mijn 2e stuk. Kunt u het stuk dan Vrijdag voor mij meebrengen? Het moet dan direct terug.

Met beleefde groeten, uw dw.

EduPerron

Ik stuur het 1e stuk vandaag nog terug, dan kunnen zij dat vast zetten; de laatste blz. gaat naar u, omdat u daar dan de rest aan kunt 'vastmaken'. Zoonoodig verandert u nog een en ander op de drukproef. - Als u er *niet* voor voelt om uw 2e stuk om te werken of te bekorten, stuurt u mij de laatste blz. van het 1e dan omgaand terug, want er is ook zóó haast bij dit alles, als het in April moet verschijnen!

1518 (342). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 16 maart 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1519. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. Greshoff: Parijs, 17 maart 1933*

Parijs, 17 Maart.

Beste Jan,

Dank voor Mme Charrière[2] - maar waarom schrijf je niet? Ben je ziek? Ik heb al 70 blzn. klaar van mijn 'roman' en werk als een lier. - Is T.V. al naar Gistoux geweest? Bel hem eens op, wil je, en vraag berichten. Ik hoor *niets* meer!

Je E.

1520 (344). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 19 maart 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1521. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 19 maart 1933*

Bellevue, Zondag.

Beste Jan,

Ik begin me werkelijk ongerust over je te maken! Is het heusch alleen maar grieperigheid? Je zag er nogal slecht uit, de laatste keer. Nu is dit nogal wisselend bij jou; en ik hoop dus, dat je eigenlijk bezig bent met op de postzegels te bezuinigen, maar toch... Schrijf gauw de beloofde brief.

Ik werk stevig aan mijn 'roman'. Ik heb Van Kampen erover geschreven. Als ik niet *gepest* word, wil ik er in Mei of Juni mee klaar zijn (350 à 400 blzn.) Ik ben nu op weg naar de 90 blzn. (het lijkt Menno wel, dit bladzijden tellen!) Morgen stuur ik je aangeteekend de eerste dertig. Kan Angèle dit voor mij overtypen in 2 exemplaren? - als dat tenminste niet te duur wordt. Geef me eens de prijs op, voor 1 en voor 2 exx., voor je eraan laat beginnen.

Telkens als ik een nieuw pakje van ± 30 blzn. heb, stuur ik je een portie van de vorige 30. Wacht nu niet tot alles bij elkaar ligt, maar lees iedere portie! En spaar me geen kritiek, vooral niet *detail*kritiek, want ik overzie natuurlijk nog niets, en pen in groote haastigheid.

In de volgende portie krijg je jezelf te zien, als *Bloklandt*. Hier ook al, maar héél even alleen maar, geloof ik.

Wil je er nog met niemand over spreken behalve de èrg goede vrienden: Menno, Jan v. Nijlen.

1. Cartoon van een machine die een varken tot worstjes verwerkt.
2. Philippe Godet,*Madame de Charrière et ses amis*. Genève 1906.

Ik vind het verdomd onrustig worden dat ik niets hoor, noch van Herman, noch van Timmers Verhoeven. Het is of Brussel dood is, en dit is ook niet prettig. Als ik morgen nog niets heb met de post, schrijf ik èn H. èn T.V. aan. Als de laatste mij werkelijk wil helpen, moet hij beginnen wat voor me te doen, anders heb ik liever dat men mij *niets* belooft. Kan je hem niet opbellen of van Nijkerk hooren wanneer er nu naar Gistoux gegaan wordt?

Veel hartelijks, ook voor Aty, van ons twee, en *het beste*!

Je E.

P.S. Ik sprak J. Gans, een inderdaad wat 'kleverige', maar zielige en au fond heel sympathieke jongen, met bepaald iets edels (quelque noblesse d'âme) De kerel leeft soms van 150 frs. in de maand!

[1.]We hebben voor Forum één romanfragment van Henny gekregen: over een soirée in mondain Parijs, het leek wel knudde! Maar misschien is de rest beter.

1522 (345). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 20 maart 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1523. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 20 maart 1933*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan,

Ik ben erg blij dat T.V. nu Gistoux gezien heeft en zich verder met de zaak bemoeit. Ik schreef vandaag hem en Herman. - Jou zend ik met gelijke post de 1e dertig blzn. Ik werkte gisteren weer een heel stuk bij en de Godius-historie nam ik geheel op; ik heb nu bij de 140 blzn. De brug tusschen 2 deelen moet nog worden gelegd. Straks ga ik Bonnel hooren veroordeelen,[1.] die weer hommeles heit; morgen ga ik weer krachtig aan de schrijverij. - Je idee van een steno-enz. is enorm! - Je weet heusch niet hoe blij ik ben dat T.V. zich in de historie geworpen heeft; die hypotheekontdekking is al zoo prettig. Ik vind dat *Kaas* minder op *Lijmen* lijkt, dan jij zegt; het onderwerp mag van hetzelfde soort zijn, de strekking, de toon zijn anders. *Lij-*

1. Op de achterzijde van de envelop geschreven.
1. De Parijse boekhandelaar René Bonnel werd juridisch vervolgd wegens het in voorraad hebben van pornografische lectuur.

men is ongetwijfeld veel grappiger en pittoresker. *Kaas* is tragischer, maar vooral tegen het eind; het is gek dat jullie je zoo door die sterfscène laten afleiden, die heel goed is, maar niet zoo daverend superieur als Menno vindt, en zeker niet poignanter dan de *mislukking* aan het eind. Enfin... - Later meer. Hart. groeten van je
E.

1524. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 21 maart 1933*

Bellevue, Dinsdag.
Beste Jan, Vandaag eerst gaan de 30 blzn. naar je toe, omdat ik gisteren geen tijd meer had voor het aanteekenen ervan. - Ik schreef een uitgebreide brief aan Van Kampen, dat ik hoopte dit boek in Juni uiterlijk klaar te hebben (± 350 blzn) en wat hij mij ervoor in voorschot dacht te kunnen geven; ik bood hem ook mijn bundel essays aan. Alles natuurlijk *vrijblijvend*, voor het geval de crisis erger werd. - Ik krijg vandaag een ontwijkend, lam briefje, van 'we zullen u wel helpen' en 'wat denkt u van fl. 350.- voorschot'? Ik vind dit niet prettig en vrees dat Van K. ook niet de man voor mij is. *Zeg* of *schrijf* jij nu niets aan hem, alleen aan mij wat je ervan denkt. Ik ga eerstdaags die koloniale bloemlezing[1] aan Meulenhoff voorstellen, op raad van Arthur, die zegt dat Meulenhoff persoonlijk veel voor Indië voelt; - merk ik dat hij royaler in zijn optreden is dan Van K., dan blijf ik voor de rest ook maar bij hem. Henny had over royaalheid niet te klagen bij Querido, die hem *ongezien* de romans stevige voorschotten heeft uitbetaald. Van K. lijkt me wel erg 'voorzichtig'. Enfin...
Schrijf gauw weer.
Je E.

Bep vraagt of je haar wat papier kan zenden met het hoofd van Groot-Nederland, om er recensie-exx. mee aan te vragen.

1525. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 22 maart 1933*

Bellevue, Woensdag.
Beste Jan,
Ik ben blij dat je brief weer getuigt van grooter levensdrift. Je stuk

1. Pas gerealiseerd met *De muze van Jan Companjie* (1939).

in *D.G.W.*[1] was erg goed, en ongetwijfeld heel nuttig voor die zachtmoedige vragers. Ik heb Bep gevraagd of zij iets wist van die haast sentimenteelen, weerloozen, etc. modelechtgenoot, maar zij rook niets verdachts. Wel is zij van gevoelen dat Jacob van Breukelen *precies* schrijft als de oude h...eer Borel, and there right she is, I daresay![2]

Ik schrijf eerstdaags aan Meulenhoff over de koloniale bloemlezing. Ik moet nog even Delmas spreken voor ik dat doe, met het oog op die andere geschiedenis.

Henny is, vrees ik, ten eenenmale *geen* romancier. Waarom hij er zich dus zoo te sappel mee maakt, begrijp ik niet. Ik hoop vurig dat *Angèle* meevalt, maar het fragment dat ik nu las is bedroevend. En ik durf hem niet goed erover te schrijven, omdat ik weet hoe na hem dit romancierschap aan het hart gaat en hij dan misschien heelemaal ontmoedigd wordt, voor een tijdje tenminste. Misschien heeft hij ook net een beroerd fragment gekozen, daar acht ik hem best toe in staat.

Benieuwd naar *Stijl* van Elsschot[3]. - *Forum* is overvol! - ik kreeg van Bouws een papiertje met 'mogelijkheden' - er waren even 104 blzn., dus 40 teveel. Ik vrees dat jij en Emily Dickinson[4] wéér zullen moeten worden opgeschoven; de andere dingen zijn òf al te laat òf te actueel. Je panopticum[5] bv. moét er in. Het is niet leuk, op deze manier.

Jacob v. Breukelen ouwehoert, maar Van Eckeren mag er ook

1. 'Over legenden en caricaturen'. In *DGW* 32 (1933), 375 (maart), p. 37-39. In dit artikel protesteerde Greshoff tegen vooroordelen in de literaire kritiek en kwam op voor het recht van de polemiek tegen de 'zachtmoedige vragers' die daartegen bezwaren maakten. Hij schreef o.m.: 'Ik heb tusschen mijn trouwe vrienden er een die door de ijverige letterknechten bij de cynische honden ondergebracht is. [....] In werkelijkheid is dit wezen bijna weerloos van tederheid, en ik ken in mijn omgeving weinig menschen die zoo op het sentimenteele af gevoelig zijn, zoo trouw en betrouwbaar, zoo rechtschapen en onbaatzuchtig: een vriend uit duizend, een zoon als er niet veel zijn, een modelechtgenoot.'
2. Onder de titel 'Balans?' besprak J.C. Bloem in *DGW* 32 (1933) 375 (maart), p. 46-48 poëzie van Greshoff, Vestdijk, Eric van den Steen en A.J.D. van Oosten.
3. Inleiding bij *Kaas.*
4. J. Greshoff, 'De historische Hagenaar' en S. Vestdijk, 'Over de dichteres Emily Dickinson I'. In *Forum* 2 (1933) 5 (mei), p. 373-376 en 346-366.
5. 'De heerlijkheden van St. Sulpice'. In *Forum* 2 (1933) 4 (april), p. 327-328.

zijn,[6] in die branche. Die beste 'Mauk' is geloof ik een idioòt, althans een onherroepelijk achterlijke burgerlijke polderlanden. Zijn liefde voor Coster is al beroerd, maar deze slechtverborgen bewondering voor het wijf Smeding is 'nauséabond'. Je moest hem toch eens schrijven dat hijzelf op deze manier die nuance beoefent van niet naakt, maar gesluierd waar te zijn, m.a.w. en in goed Hollandsch: van in zijn burgermanshemmetje te gaan staan.

Ik krijg werkelijk de hik van die Hollandsch-serieuze dommigheden, alsmaar door. Zelfs de menschen die Multatuli erkennen, worden opeens weer bête, als zij ook nog aan het delireeren gaan over Augusta de Wit (als onzen vriend Prof. Brom).[7] Die domme beste 'Mauk', die er Dostojevsky bijhaalt om Alie er nog net onder te mogen schuiven, Raskolnikov om 'Liz' te dekken - op de verkeerde manier. *Waarom* is zoo'n man nou zoo DOM? Heeft hij dan heusch niet, in de 50 jaar dat hij nu 'letterkundige' is, de soorten leeren onderscheiden, weet hij wèrkelijk niet dat men de 'wereld' van Dekobra ten eenenmale niet vergelijkt met die van Shakespeare, en die van Harriet Beecher Stowe ook niet? Zeg hem maar eens uit mijn naam dat ik niet twijfel aan zijn serieusheid, maar dat ik nu het *bewijs* heb dat hij zelfs zijn vak niet verstaat.

T.V. is een bovenste beste kerel, al leek hij op Mauk - maar dat doet hij niet, want hij schrijft niet. Het is een man van smaak - (en het hart komt dan toch ook beter uit).

Ik amuseerde me zeer gedurende het 'proces' van Bonnel; maar het is te lang om hier te vertellen. - Laat die 30 blzn. maar tikken, maar schrijf vooral wat je ervan denkt. Ik zal er nog wel een-en-ander in wijzigen. Doe onze hartelijke groeten aan Aty en heb zelf een stevige poot van je

Ed.

Wanneer komt die volmacht die ik teekenen moet?

[8]O o o! Hij heeft me namens jou een Kus op mijn neus gegeven, en je zei toch zelf dat het op het voorhoofd moest zijn!

6. 'Gesluierde waarheid'. In *DGW* 32 (1933) 375 (maart), p. 51-53. (bespreking van Alie van Wijhe-Smeding, *Naakte waarheid*).
7. *Java in onze kunst.* Rotterdam 1931, p. 169-175.
8. Geschreven door mevr. Du Perron.

1526. *Aan H. Marsman: Bellevue, 23 maart 1933*

Bellevue, Donderdag.

Beste Henny,

Dit in haast - tusschen 'de bedrijven' door!

Het fragment dat je aan Menno zond: *Soirée*, vond ik werkelijk nogal slecht. Het is erg onhandig-Hollandsch van schrijftrant, en ernaast, als beeld van de Fransche 'wereld', - misschien lijkt dit alles erger, omdat het een fragment is, ik herinner me bv. dat *De Verzoening der Beesten*[1.] van Van Wessem mij rot leek apart, en later heel goed in het verband met de rest; maar daarom juist, stuur liever een heeleboel en laat ons de fragmenten kiezen. Ik vraag natuurlijk niets liever dan er zooveel mogelijk van te plaatsen, ook als het niet was om je pecuniair bij te staan.

Je brief aan De Kring[2.] is best, al heb je het toch wel erg lang gemaakt voor dat zoodje bij elkaar. Ik heb er mij erg mee geamuseerd, en zie de lui van de directie er al over delibereeren. Maar *iets* Don Quichotterigs zit er wel in - dat maakt het wschl. juist zoo sympathiek.

Ik schrijf hard aan Ducroo. Dumay, Ducroo, wat een mooie namen. Het lijkt niets op Dumay, stel je gerust. Je onderschat anders sterk de stijl van Dumay, en zelfs wat Menno te zeggen heeft - maar ik denk dat dit komt door de versnippering in het tijdschrift.

Die Fransche juffrouw van Vic[3.] is mij *totaal* onbekend. Maar de opinie van Vic over proza-werken is voor mij (na Dekker, Henriëtte van Eyck, juffrouw Josselin de Jongh(!)[4.] en God weet wie nog meer) 'nietig en van onwaarde'.[5.] Dus, ik zal ernaar informeeren, maar stel je er in Godsnaam niets van voor. De titel is al afschuwelijk!

1. Hoofdstuk uit *Lessen in charleston.* Zie 801.
2. Gepubliceerd in *Tirade* 20 (1976) 214 (april), p. 272-274. Zie ook 1467 n 5 en 1481 n 1. Marsman sloeg een uitnodiging van het bestuur van De Kring af om zijn zienswijze toe te komen lichten.
3. In 'Kroniek van het proza' in de *NRC* van 18 maart 1933 (av.) werd Denise Fontaine's roman *Rivages du néant* besproken.
4. In 'Kroniek van het proza' werd op 29 juni 1932 Maurits Dekkers *Reflex* besproken, op 5 november 1932 Henriëtte van Eycks *De kleine parade* en op 18 februari 1933 *Het antwoord* van K.H.R. Josselin de Jong.
5. Door DP vertaalde uitdrukking 'nul et non advenu', waarvan Malraux zich vaak bediende.

Arthur Ducroo alleen doe ik zeker niet. Maar misschien vind ik een geheel andere titel.

Wat zijn die 'pieken' van Donker in het Bulletin?[6] Kan je ze me niet eens sturen? Ik zie hem graag 'piekend'. Mijn *Uren* zijn officieel nog niet uit, en met Stols is het altijd hetzelfde. Zoodra ik de 2 boeken[7] heb, stuur ik ze je. Bep komt niet meer tot lezen voor haar plezier en zal je de *Radetzky-marsch* spoedig terugzenden.

Hartelijke groeten, ook between the wives,

en de hand van je E.

La Condition Humaine van Malraux wordt ongetwijfeld het grootste boek van de heele Fransche literatuur sinds jaren, en zeker van dezen tijd en van zijn generatie. Het wordt wel 2 × zoo goed als *Les Conquérants*; het is veel rijker nog en veel afwisselender door de verschillende personages, het is volkomen 'rijp', zelfs voor Malraux, die *Les Conquérants* op zijn 26e jaar schrijven kon. Maar ook hier zie ik hoe de publicatie in tijdschrift de boel verwateren en verzwakken kan.

1527 (346). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 24 maart 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1528 (348). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 25 maart 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1529. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 25 maart 1933*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Eerst de vervelende zaak met Maurice afgedaan. Zijn principe, dat er *te veel* is van jou alleen voor Panopticum, kan ik deelen. Er is vooral teveel *tegelijk* afgeleverd. Er moet - dat zei Menno trouwens

6. *CB* bevatte in deze tijd korte, niet ondertekende stukjes, waarin uitspraken of gedragingen van schrijvers werden becommentarieerd, meestal onder de titel 'Critisch curiosum'. In het maart-nummer van *CB* werden Marsman en DP aangevallen. Van de laatste werd de volgende uitspraak geciteerd: '(Als het nieuwe regiem mij mijn boeken wil afnemen) hoop ik den moed te vinden meteen te sneuvelen vóór mijn bibliotheek, na een paar van die nieuwe burgers te hebben opgeruimd'.
7. *Uren met Dirk Coster* en *Tegenonderzoek.*

al dadelijk - een keuze worden gedaan. Ik heb dat nu gedaan, precies zooals ik het bij iedere andere copy zou doen, d.w.z.: voor mijzelf gelezen en voor of tegen gestemd. Mijn keuze is (van Menno's voor en tegen weet ik niets) nu zóó uitgevallen:

Over 'belles pages'[1.] - best; ik ben het niet zoo nuanceloos met je eens, maar de strekking lijkt mij uitstekend, dus kort en goed *voor*.

Over knekels van Ronsard[2.] - kort en aardig; dus *voor*.

Het juiste woord (van Davignon)[3.] - aardig; dus *voor*.

Invoerrechten op geestelijk gebied[4.] - dit vond ik erg mat, en nogal vaag, en het *zei* me niets; dus *tegen*.

Potverteeren (over prijzen)[5.] - best. Ik heb in het slot, bij je 'altijd en overal in het verkeerde keelgat' het woord 'bijna' gezet. Dat lijkt mij genuanceerd genoeg! En verder *voor*.

Wat dan nog? (over aanstoot geven)[6.] - dit stuk is een herhaling van 10, 12 andere stukjes van je; maar waarom niet? dus best, ook al *voor*.

Over 'auteursrecht'[7.] - vind ik zwak; *matig voor*.

Over Willem de Zwijger[8.] - hier ben ik eigenlijk *tegen*; omdat we daar nu al genoeg over hebben gehad! Tant pis voor Veterman. En ik begrijp niet dat je Jany 2 × belachelijk maakt, omdat zooiets toch gebeurt tegenover het publiek. Het is niet een onder-onsje tusschen Menno, jou en mij, maar iedere boerelul kan dit lezen en mee-ginnegappen over Jany's niersteen en zijn knittelrijmpjes. Maar als je vindt dat het zoo moet... Ik ben daarom ook niet tegen dit stuk, ik heb zooiets als *blanco* gestemd, maar ik vind het stuk niet geslaagd.

Over Aurélien Scholl[9.] - zeer best; dus *zeer voor*.

Over held Hitler en Mann[10.] - dit stuk vind ik uitstekend, maar je zou het volgens mij terug moeten vragen en bijwerken, na wat daarna allemaal in Duitschland gebeurd is. Je hebt nu gekankerd

1. 'Stukken en brokken'. In *Forum* 2 (1933) 7 (juli), p. 557-558.
2. 'Knekels en klinkdichten'. In *Forum* 2 (1933) 10 (oktober), p. 758-759.
3. Niet in *Forum*.
4. Niet in *Forum*.
5. In *Forum* 2 (1933) 5 (mei), p. 411-412.
6. Niet in *Forum*.
7. 'Poëzie en jura'. In *Forum* 2 (1933) 11 (november), p. 830-832.
8. Wschl. over Roland Holsts gedicht 'De prins weergekeerd'. Zie 1481 n 4. Niet in *Forum*.
9. 'Met het oog op de eeuwigheid'. In *Forum* 2 (1933) 8 (augustus) p. 623.
10. Niet in *Forum*.

tegen het schrijvershuis in Moskou, maar als het waar is dat Renn, Kisch e.a. vermoord zijn geworden door de 'nazi's', althans zwaar mishandeld worden, dan is dit *grappige* stuk over Mann een beetje uit den toon. Schrijf dan een fel stuk over dien rot-politieagent die Hitler heet, en die den Duitschen geest weer belichaamt, en over de andere politieagenten, die nu al nog meer brallen dan hij. Hij is al overschreeuwd door zijn eigen satellieten, deze held! - In ieder geval, houd dit stukje, lichtelijk gewijzigd, als aanhef, maar werk het bij en dan moet het ook in Mei uiterlijk (en dan is wschl. nòg te laat) in *Forum.*

Dat is alles. Oef... Begrijp me wel, het is altijd weer hetzelfde: ik stem nu, omdat het 'moet', maar voor mijn part kan eigenlijk alles er in!

Je secretaresse lijkt mij een pracht - als maatregel, bedoel ik. Maar of ik fr. 1.50 per blz. betalen kan, ik weet het niet. Laat het vooreerst maar niet doen. Als ik 45 frs. per 30 blzn. moet neerleggen, zonder er iets voor terug te krijgen tot alles af is, dan wordt dat tòch erg onvoordeelig voor me. Voor 400 blzn. 600 frs. betalen en dan fl. 350. krijgen, wat jij nu zoo prachtig vindt, terwijl Menno fl. 1000. gehad heeft voor *Hampton Court* en Slau fl. 750.- voor *Het Verboden Rijk*, en Henny zooiets van fl. 800.- voor ieder van 2 romans (hierover moet je *zwijgen*), dat mag ik mij niet meer veroorloven! Maar ik heb nu aan Meulenhoff geschreven voor die bloemlezing en wacht af hoe die relatie worden zal. De oude Van Kampen staat als héél gierig en voorzichtig bekend, en het zoontje is een beste vent misschien, maar een aartslul, dat heb ik nu al in de gaten. Ik begrijp zijn enthousiasme niet, à si peu de frais. Ik kreeg een aarzelend en *half* antwoord van hem op een brief die *heel* en rechtuit was - ik vind dat belabberd, al geloof ik aan dien Maecenas-uitgever ook niet meer (als ik het ooit deed). Als ik 4 maanden hard moet werken aan iets dat ik maar *eens* maken kan, omdat ik er mijn heele ik, tot mijn 33^{e} jaar, in zet, en het wordt dan 400 blzn. groot, dan is fl.350. daarvoor een hongerloon. In ieder geval krijgen zij het ms. niet voor ik een groot deel ervan in tijdschriften gepubliceerd heb. Wil *Groot-Nederland* iets hebben, denk je? De grootste lappen herinneringen zijn m.i. het meest geschikt. Maar wacht tot je alles beter overzien kunt. Ik werk stevig door.

Herman schreef mij, maar zonder een woord over T.V. en altijd even kortaf. Hij heeft, geloof ik, al lang de pest in en wil niet in botsing komen met die notarissen. Als die smakkers mij oplichten, steekt

hij geen hand uit; ik ben gewoon aan die lui overgeleverd. Ik zou ze nu ongezien met hun drieën kunnen verdrinken. De gekste dingen gaan nog gebeuren: zoo zijn de aandeelen Buenos-Aires nu wschl. aan het kelderen en moeten ze omgezet worden in andere voor een 'Readjustment Plan'. En wat ik ervan denk? vragen die klooten van de wet nou. Ik denk dat de boel met wachten langzaam (neen, haastig!) maar zeker naar de bliksem gaat; verder weet, denk en begrijp ik er niets van. Ik heb den brief van de Bank naar T.V. doorgestuurd en zend hem vandaag het Engelsche program nog, dat erbij hoort. - Verder kreeg ik van de Caisse des Reports opeens een briefje over een brandkast die mijn *vader* gehuurd heeft, en of *die* successie nu geregeld kon worden! Er zal wel *niets* in die brandkast zitten, maar zooiets is toch ridicuul! Dat is een erfenis van 5 jaar terug!

Ik ben weer erg uit mijn doen over dit alles. Ik vroeg Herman een opgaaf (gespecificeerd) over die 60.000 francs *passief* (buiten de huur) - ik krijg daarop gewoon geen antwoord. Ik heb lust om hem te vragen wat ik hem schuldig ben en hem zijn congé te geven; wat heb ik aan zoo'n vent?

Als je T.V. eerstdaags spreekt, behandel dit even met hem. Wat zijn zijn indrukken over Herman? Als hij eerlijk is, is hij toch, dunkt mij, hevig onverschillig. Hij denkt wschl. dat het voor hem tòch een schijntje oplevert, dus...

Iemand als Gans is een Ariël, een nobele engel, een held met een hart in zijn lijf, of een martelaar met idem, een onvergelijkelijk hooger wezen, vergeleken bij dat infame ploertendom. Als ik die Dewever en Bette mocht afrossen tot ik er zelf bij neerviel, dàn kon me de successie verder gestolen worden, zooals ze het nu toch wordt.

Als die ploert van een Dewever en die andere ploert Bette de juweelen van mijn moeder stuk voor stuk verkoopen - en vervangen door rotzooi, die zoo'n beetje aan de beschrijving beantwoordt en geen 20e waard is van het gegapte - sta ik onmachtig om iets te bewijzen en heb ik dit erbij te aanvaarden. Wat *zijn* die 60.000 frs. schuld opeens? 30.000, soit, met alle doktersrekeningen mee - maar 60.000, en dan nog buiten de huur! En de huisheer van de rue Charles-Quint[11.] ligt als 'slimme Bels' natuurlijk al lang met de 'slimme Bels' Dewever onder één deken; met zijn beiden zullen ze wel uitvinden hoe ze de 'erfenis' het krachtdadigst besnaaien kunnen. Het

11. De eigenaar van het huis dat DP's moeder tot haar dood in Brussel bewoonde.

is gek: ik zou los kunnen staan van dit bezit, als ik het normaal verloor, maar dat gegap van die mannen van de wet *vreet mij op.*

Die T.V. is een engel, op mijn weg gelegd. En toch voel ik mij tegenover hem onzeker: ik weet niets dat ik voor hem terug kan doen. Ik bezorg hem last, alsof het vanzelf sprak, en voel toch verdomd goed dat niets minder vanzelf spreekt! Vraag Nijkerk, of bedenk zelf eens, wàt ik zou kunnen doen om T.V. mijn dankbaarheid te betoonen, als hij er mij nog een beetje uit redt - en ook zonder dat! Dit is wel de ergste rotzooi waar ik ooit in zat.

Nu, later weer eens over wat anders, met een nieuwe portie ms. Liefs voor Aty en van Bep,

een hand van je E.

P.S. - Ik maakte gisteren bij Malraux met Alexeïeff kennis, die een aardige Amerikaansche vriendin heeft met bakkebaardjes. Erg lief kind! Hijzelf erg aardig, zoo op het eerste gezicht, en opeens onbehoorlijk op mij gesteld! Als die vriendin er niet was, ging ik *niet* naar hem toe!

1530. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 26 en 27 maart 1933*

Bellevue, Zondag.

Beste Jan,

Hierbij de brief van Menno[1] terug. Ik heb direct gevraagd om te stemmen toen ik hoorde wat er gaande was. Menno vergist zich bovendien: ik heb nooit gezegd dat ik niet over panopticums wilde stemmen, maar dat ik dat niet wou doen over panopticums van hem en Maurice. Ik amuseer me nu om één ding: de ernst die zoo'n panopticum-historie dus buiten mij ook nog krijgen kon, en de verontwaardiging waarmee Menno zegt dat Maurice hem ‘ongeoorloofd ringelooren’ zou. Als ik bedenk dat hijzelf mij bij herhaling ‘geringeloord’ heeft op ditzelfde gebied, en met een ijver, 5 × die van Maurice, vind ik het zelfs nogal *zot.*

Spoedig over iets anders. Met hartelijke groeten,

je E.

1. Niet aangetroffen tussen de overige korrespondentie van Ter Braak aan Greshoff.

Maandag.

Daar komt je 2e brief, 2e (!) in dit verband. Treurig, die uitgevershistories. Enfin, ik ben benieuwd naar wat Menno voor *Dr. Dumay* krijgt. Het einde zal wel moeten zijn dat ik in de puurste journalistiek verzuip of kruienier word, als dat nog mogelijk is. Als Meulenhoff zoo'n rotvent is, zal dat wel direct blijken en kan ik hem laten ophoepelen vóór ik iets begin. En wat is Leopold Uitgevers Mij, die Fabricius en Maurits Dekker zoo braaf lanceert?

Ik stuur je spoedig de 2e portie 'roman', maar ben niet zeker dat *jij* de 1e gelezen hebt! Ik kreeg er tenminste geen enkele opmerking over van het soort waarom ik je vroeg. Wat zegt Aty ervan - afgescheiden van de verslindbaarheid?

Nogmaals hartelijk je E.

1531 (349). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 27 maart 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1532. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 28 maart 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Jan,

Gelijk hiermee gaan de volgende 30 blzn. Laat *toch* maar alles in 2 exemplaren typen, maar probeer een extra-prijs te maken voor de heeleboel. Ik kan met 2 exx. beter leuren, als dat moet. Schrijf nog maar niets aan Van Dishoeck; zie liever hoe je je publicatie in tijdschriften hiervan voorstelt. In ieder geval geef ik het ding als *boek* niet uit voor volgend najaar (1934).

Hart. groeten van je

E.

1533. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 29 maart 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan,

Maak je maar niet zoo moe met combineeren over uitgevers. Ik heb tot *volgend* najaar tijd, en zal zelf wel zien, en als het waar is dat V.K. de allerbeste is, dan is alles heerlijk en in orde. Als de heele uitgeverij naar de bliksem gaat, is het ook malligheid om *ergens* in te

blijven gelooven. Over een paar jaar zijn we misschien allemaal koekebakker of bordenwasscher. - Ik kreeg bericht van Simone dat Gille roodvonk heeft en wel 3 weken in bed zal moeten blijven. Ik zelf lag gisteren in bed, omdat mijn hart erg raar doet; ik heb die rare stompen erop (het gevoel van overslaan met of zonder hevige klopping erna) nu zoowat iederen dag, en eergisternacht en gistermorgen zonder ophouden een gevoel van malaise met een lichte kramp. Om mijn moeder hierin na te volgen, ben ik toch wel wat jong! De dokter zegt dat het niets dan depressie is, of liever het tegengestelde, dat er geen organisch gebrek is, en geeft passiflorine. Maar ik voel me nog lang niet lekker. Enfin... Lees mijn boek, met of zonder potlood, maar geef details. Hart. groeten,

je E.

Borel over Slau en de reïncarnatie was 'masterful' - olé![1.]

1534. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 30 maart 1933*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan,

Laat die Van Kampen-historie nu maar waaien! Ik laat hem rustig wèl *Nutteloos Verzet* uitgeven, als je het goedvindt, en in principe krijgt hij ook de 'roman'. Maar vóór volgend najaar *zeker* niet, en misschien kan hij me dan ook meer geven dan fl. 350.-, bijv. fl. 500.- ofwel, het kan mij dan niet meer schelen, omdat ik 1° of iets anders heb, 2° of er genoeg mee verdiend heb in de tijdschriften. Schrijf dus *niet* aan andere uitgevers erover, en laat ons afwachten wat er in de heele uitgeversrotzooi gebeurt tegen dat de roman *af* is. Ik moet je zeggen dat ik, gegeven de omstandigheden, mij weer erg abattu voel en leeg in hart en hoofd. Schrijf maar iets, dat werkelijk goed moet worden, in zulke omstandigheden! Ik heb voortdurend het gevoel dat ik alles nog lang niet ernstig genoeg inzie, dat ik beter deed met nu al het een of andere stomme ambacht te leeren, voor als alles wat 'intellectueel' is naar den bliksem zal zijn gegaan. Enfin, laat ons er maar niet over zwammen, het helpt toch niet. Ik voel me physiek

1. In *Het vaderland* van 26 maart 1933 besprak Henri Borel *Het verboden rijk* van J. Slauerhoff. Z.i. was er geen sprake van identificatie van de marconist en Camoës, maar van reïncarnatie.

en moreel lamgeslagen; gisteren en eergisteren *kon* ik met geen mogelijkheid één regel uit mij persen, terwijl ik een paar dagen eerder ernaar snakte om te schrijven wat ik nu juist schrijven moet (een kort verhaal). Als het op deze manier doorgaat ben ik in Juli zeker *niet* klaar, dat is één ding.

Die uitgevers-misère heeft mij ook weer een flinke duw naar beneden gegeven.

Ik zend vandaag die volmacht naar T.V., ofschoon ik *niets* meer van hem gehoord heb. Ik kreeg ook een vraag naar de condities voor Gistoux van zekeren heer Gustave Swaelens, architect(?) - geadresseerd aan 'M. Edit du Peron', maar verder geheel juist, naar hier. Zou de man het van Hellens hebben? Hij doet erg kort-en-vaag.

- - - Wacht! daar is de post met een brief van T.V. (eindelijk!) en een van Hellens. Even zien. - Neen, niets daarover. Wel over een reprise van *Le Disque Vert*, waarvoor hij een verhaal van mij hebben wil. Hij wil ook jou vragen wat hij nemen moet.

T.V. schrijft niets bizonders. Heeft hij met jou nog gesproken, Woensdag, of is hij niet geweest?

Het bericht over Nijkerk[1.] vond ik *zeer* onaangenaam. Geen haar leedvermaak, een reuze gevoel van mee ellendig zijn. Het is een ROT-tijd; waar wachten we nog op om iets anders te zoeken? God weet wat, maar iets 'anders'.

Van Simone gelukkig bericht dat het met Gille redelijk wel gaat.

Nu, een volgend maal beter. Veel liefs, ook voor Aty en van Bep,

je E.

Ik herlas Maurits, *Aboe-Bakar*. Houdt het midden, in stijl en mentaliteit, tusschen Couperus en Elsschot. Is minder dan no 1, maar zeker niet dan no 2.; is *rijker* aan 'achtergrond', en minstens even boeiend. De man moèt herdrukt worden, vroeger of later!

1535. *Aan F. Hellens: Bellevue, 30 maart 1933*[aant.]

Bellevue, ce 30 mars '33.

Mon cher Hellens,

La misère dans laquelle je me débats depuis la mort de ma mère

1. M.B.B. Nijkerk, metaalhandelaar te Brussel, begunstiger van kunstenaars en vriend van Greshoff, leed evenals vele andere zakenlieden veel verlies bij de economische depressie.

me dégoûte trop pour t'en parler longuement sur papier. Greshoff, du reste, peut te dormer *tous* les détails. Un jour on en parlera de vive voix. Où j'en suis? - au beau milieu; rien d'autre!

J'essaie de travailler, pour autant que ma sitúation et embêtements matériels ne me l'empêchent pas. J'espère arriver à un résultat. Seulement, les éditeurs hollandois ont l'air de vous demander un roman de 400 pages avec insistance; puis ils vous offrent fl. 350. - Et il faut considérer cela comme un don du bon Dieu, à entendre Greshoff. Cela aussi me décourage énormément. Qu'est-ce que j'attends pour me faire aide-maçon?

J'ai vu Méral dans des circonstances plutôt drôles: il a joué l'expert belge en livres érotiques et autres, dans un procès qu'a eu Bonnel. Il était très bien. Je lui ai fixé rendez-vous pour quelques jours plus tard; il m'a télégraphié de Touraine qu'il était retenu là-bas. Je n'ai pas eu envie de le relancer à son Chatham - j'attends.

Je suis curieux de voir ton roman sans 'je'. Tu le feras sans doute, comme je te connais; il n'y a aucun doute pour cela. Quant au *Disque Vert*,[1.] du moment que je n'aurai pas à 'traduire' moi-même, toute ma prose est à ta disposition. Malraux m'a consulté pour le *Havelaar*, je lui en ai longuement parlé en l'encourageant. Il est évident qu'un type de tout premier ordre comme Multatuli *doit* être traduit, et non seulement le *Havelaar*. Mais est-ce que ton type est capable de rendre le ton de Multatuli, qui est un ton unique, extrêmement personnel et plein de naturel? Surtout maintenant, puisque les choses qu'il avait à dire ont tout de même un peu vieilli, il faudrait rendre tout le prestige de l'accent; et il s'agit d'un type qui, sans en avoir l'air, écrivait extrêmement *bien*; ce sont les plus difficiles à traduire. - J'ai beaucoup moins peur pour ma prose que pour celle de Multatuli; du reste, il importe moins. Si Multatuli en français rate, ce sera le Hollandais le plus génial qui jamais ait manié la plume qui fera mauvaise figure. - Mais il y a eu déjà une traduction, et même *deux*, je crois, en français, du *Havelaar*?[2.] Le sais-tu?

Pour ma prose: si tu prends qq. chose dans *Nutteloos Verzet*, je préfère que ce soit dans l'édition revue, qui est maintenant sous presse chez van Kampen, mais qui sortira fin de l'année.

1. Hellens was mede-oprichter, redakteur en bezieler van het in 1923 opgerichte Belgische franstalige tijdschrift *Le disque vert.*
2. *Max Havelaar*, traduction de A.J. Nieuwenhuis et Henri Crisafulli. Rotterdam etc. 1876; en een vertaling van de eerste vier hoofdstukken door Corn. Doff in *La société nouvelle* 1888, p. 45-56, 147-168.

Je serais heureux de te voir à Lisboa, ainsi que ta soeur[3]; mais rien n'est encore sûr - absolument rien - avec nous! Nous pourrions être Dieu sait où, quand nous serons libérés de cet appartement, c.à.d. vers Octobre. Peut-être en Hollande, peut-être aux Indes - moi, en tout cas - peut-être à Lisboa ou en Espagne, peut-être tout simplement à Paris, dans un taudis quelconque.

Et v'là. Crois bien que si je ne t'écris pas, c'est pour beaucoup par ces damnées 'circonstances'. J'espère bien te revoir ici, avant notre départ. Amitiés à Maroussia et de Bep, et la main de ton

E.

P.S. - Peux-tu avoir des détails concernant Lisbonne, de ta soeur, mais *actuelles*? Prix, climats, vie intellectuelle, sorties, etc. Enfin, estce qu'on y peut vivre et pour combien? Merci!

1536. *Briefkaart aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 31 maart 1933*

Bellevue, Donderdag.

Beste 's Gr.

Wat is dat voor een vreemd bericht, door jou(?) overgenomen,[1] dat Lord Alfred Douglas een boek gaat uitgeven over Shakespeare's sonnetten, waarin bewezen zal worden dat Mr. W.H. een acteur was, genaamd William Hughes? Nam men dat zóó over als mop, of is de mop van *Het Vaderland*? Deze Willie Hughes-theorie is nl. wereldberoemd en afkomstig van Oscar Wilde; je kunt de historie vinden in den bundel *Lord Arthur Savile's Crime*, in het laatste stuk: *The Portrait of Mr. W.H.* Dat Douglas dus nu met hetzelfde komt aandragen, is heel curieus!

Wil je nog informeeren naar dat stuk van mijn vrouw over Falcon, en het ons terugsturen - liefst zoo spoedig mogelijk - als het niet geplaatst werd.

Ik stuur je spoedig een ex. *Uren met Dirk Coster*, als afgesproken.

Hart. groeten van je

EdP.

3. Een zuster van Hellens woonde in Lissabon.
1. Een uit een Duitse krant geknipt bericht dat 's-Gravesande DP had toegezonden. Het werd niet in *Het vaderland* overgenomen.

1537. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 31 maart 1933*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Jan,

Ik ben weer een heeleboel beter; vooral je brief heeft mij veel 'deugd' gedaan. Timmers V. is werkelijk een prachtvent! (Het gaat op Multatuli lijken!) Jammer dat hij mij zelf niets van dit alles schreef. - Wat een 'prachtvent' is die Veth[1] ook, in zijn soort! Het doet mij genoegen dat T.V. hem door heeft.

Het verhaal van Slau is ook al prachtig. Vooral bij Boutens! Bep heeft er zich tranen om gelachen.

De man van dat: 'De poëzie, God vergeef't me, moet een beetje dom zijn', is *Poesjkin*. Maar ik geloof dat ik het zelf ergens heb aangehaald, al zou ik niet weten waar (sinds ik zoo'n polygraaf geworden ben!)[2] Wou je het ergens gebruiken?

Wat je zegt over dat laten loopen van je opmerkingen over de uitgeverij, is pertinent niet waar. Misschien maak ik die indruk omdat ik er *zelf* maar niet aan wil denken. Het heeft mij integendeel erg ontmoedigd, zooals je uit mijn brief van gisteren zult hebben gezien.

Mijn hart doet nog altijd een beetje raar. Geen kloppingen meer, maar erg slap en gevoelig op die plek. (Net of ik er een beetje honger heb, zoo'n beetje wee.) Enfin, het wordt iederen dag wat beter. Ik ben gisteren maar weer aan het boek gaan schrijven en vandaag ben ik weer heelemaal in de stemming.

Wat je me erover schrijft, lijkt me heel juist - afgescheiden van de lof dan. Op *die* manier heb ik ook getracht de afwisseling en het verband erin te leggen. Ik schrijf nu aan twee verhalen,[3] die Arthur voor Jane bedenkt, en die 1°. een idee geven van wat Arthur bezig houdt, 2°. een kijk op zijn gevoelens voor Jane, zonder dat die *zelf* in het spel worden gebracht. 3°. De afwisseling weer.

Ik stuur je straks of morgen weer een portie. Misschien méér dan 30 blzn. - 40 of 45 zelfs - als ik het tweede verhaal gauw afmaak, waar ik nu mee bezig ben. Anders 30, met maar één verhaal, waar je je dan een 2e direct achter denken moet. - Ik heb een heel lijstje

1. Brusselse kennis van Greshoff.
2. In 'Aan Ambrosia', in *Forum* 2 (1933) 7 (juli), p. 550-555 (*Vw* 2, p. 583-590; het citaat op p. 584). DP schreef dit stuk overigens pas op 17 april 1933, zie 1566.
3. Wschl. 'Bij wat Stendhal noemt energie', apart gepubliceerd in *Forum* 3 (1934) 2 (februari), p. 139-150 en 3 (maart), p. 236-247, en niet opgenomen in *Het land van herkomst* (*Vw* 5, p. 23-46).

opgemaakt van hoe de rest verloopt, maar je hebt daar niets aan, omdat ik merk dat ik in de uitwerking toch altijd heele andere dingen doe.

De naam Bloklandt mag je veranderen in wat je zelf maar wilt. Ik vond die *dt* anders nogal netjes, maar als jij nu iemand gekend hebt van dien naam, die iets te maken had met een postkantoor!... In Arnhem toch niet?

Als ik de boel getypt vóór me heb, kan ik van alles en nog wat herzien en beter dan nu. Het is dus in ieder geval nuttig dat je de boel laat typen. Kan die juffrouw van jou het niet, als ze bij jou gedaan heeft?

Je zult zien, later, dat de herinneringen aan Indië vooral nog veel beter worden. Ik heb daarover eigenlijk nog *niets* gezegd. Maar eerst krijg je nog een heel brok van 'nu', en dan het groote verhaal van Godius, dat nu al klaar ligt, maar dat ik je eerst zenden zal als we daaraan toe zijn.

Aty krijgt misschien ook nog een naam, later, als het er vanzelf toe komt. Menno heet Victor (naar Dumay) Wijdenes. Maar meer dan een naam is hij tot dusver niet.

Nu, Jan, dank voor je lange brief en het beste voor jezelf. Wanneer komt Jan van Nijlen hier precies?

Hartelijke groeten, ook van Bep en voor Aty,

de hand van je E.

P.S. - Wanneer heeft die *Hamlet*-opvoering in Brussel plaats? - Merkte je nog iets van Maurice? Hoe was hij op dat diner? banket? feestmaal?[4.]

1538. *Aan F. Hellens*[1.]*; Bellevue, eind maart 1933*[aant.]

Mon cher ami,

Je t'écris sur le même papier pour que tu puisses facilement comparer.[2.] J'aime beaucoup le petit détail: 'trainant une ombre sur la route'. Le rest est bien; mais à ta place je ferais la toute dernière

4. Zie 1493 n 2.
1. Deze brief werd geschreven op de achterkant van een brief van Hellens aan DP, waarvan het poststempel op de envelop 30.3.1933 aangeeft.
2. Hellens had DP een romanfragment ter beoordeling voorgelegd.

phrase un peu plus longue[3]; par ex.: au lieu de: ‘mais’ qq. chose comme: ‘Et brusquement je sends que...’ - Faut il: ‘encore’? - ‘Le dernier souvenir de Léa’ explique clairement, tu crois, ce que nous voulons dire? Alors, c'est parfait!...

J'ai tout à fait oublié de te dire de venir me voir. Viens avec ta femme et quand tu veux; (avertis-moi seulement le jour d'avance par une carte).

Un de mes deux petits chats s'est noyé dans la baignoire. Cela m'a vraiment fait de la peine.

À toi, EdP.

1539 (351). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 1 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1540. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 1 april 1933*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Onze brieven kruisen elkaar weer zóó, dat we telkens elkaar dingen zeggen die onnoodig geworden zijn. Je hebt uit mijn brief van gisteren kunnen zien hoe ik reageerde op je uitvoerig rapport over T.V.'s bemoeienissen. Ik ben er opgetogen over. Ik zend hem gelijk hiermee die voor-accoord-verklaring. Gisteren zond ik je een heele portie MS.; eerstdaags krijg je nog een hoop. Op één kleine notitie na, ben ik nu aan Maarten Godius; wat nu bij je is vormt Cahier I (compleet). Wat volgt is al Cahier II. Er zullen denkelijk *vier* zulke cahiers komen; dus het wordt flink 400 blzn. MS. - Als je in de overgangen of elders ‘gaten’ voelt, waarschuw me dan. - En schrijf ons ook eens uitgebreid waarom en waar Jan en Kees op kostschool gaan; je hebt ons daar niets van gezegd nog. Arme Atie! Laat eens wat hooren hoe het jullie zelf gaat en hoe de plannen nu zijn.

Ik hoop het beste voor Nijkerk; groet hem hartelijk van mij. Beste dingen ook voor jullie allen, van Bep en je

E.

Wat een stomme fout in *Gr. Nederland*: 2 × dezelfde regel in dat 1e sonnet![1]

3. Hellens had geschreven: ‘Mais je sentis qu'en me quittant il emportait autre chose encore que le dernier souvenir de Léa.’
1. DP publiceerde in *GN* 31 (1933) 4 (april), p. 289-290 drie sonnetten. In het eerste daarvan, ‘De vooruitgang’, was aan het eind van de tweede strofe de zesde versregel een tweede maal gedrukt.

1541. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 3 april 1933*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan,

Van Tuynen[1] mag jou aan het groene gras laten denken, ik zie een bleeksch... personage voor me, met langoureuze ouwejuffrouwenallures. Ga niet zoozeer op de beteekenis af als op de klank! Ik moet een gelijkwaardige klank hebben, zonder *van*; twee syllaben, een beetje rond en pittig. Wil je Reefsen, Bredius - of is je dat te protestantsch? Ik dacht, moet je weten, dat ik in Bloklandt (met *dt*) een echte nette naam had, iemand van goede familie en zoo; zijn er niet Beelaerts(en) van Blokland? Wil je Graafland? Bedenk zelf iets anders, maar liever niet Van Tuynen. - Wat je me allemaal opgaf is niet te brengen in één boek. Dat zou 600 blzn. worden! Ik houd op met Indië, en *enkele* herinneringen (zooals dat uitkomt) van hier. Bv. je krijgt wèl: Clairette + mama (kort); Méral en Eveline Blackett, maar niet de complete portrettengalerij van Gistoux. Dat later, als er ook meer recul voor is, in een eventueel volgend boek: als Arthur 40 jaar en ouder is... Wat je zegt over Jane verwondert me; ik heb bijna niets *over* haar gezegd. Zou dat nu komen omdat je de werkelijkheid aan het weinige dat ik schreef vastknoopt, of om een andere reden? Kan je dat uitmaken? - J.v.N. kan altijd bij *ons*, als Arthur hem niet hebben kan; ik informeer daar straks naar. Nu, later meer. Hartelijks, ook voor Aty etc., je

E.

1542. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 3 april 1933*

Beste Jan,

Jan Gr. schreef mij dat je misschien met de Paaschdagen niet bij Arthur terecht kon; hij heeft dan nl. een broer van Annie over. Maar Arthur zei mij, dat jij hem gezegd had dat je nà de Paaschdagen zou komen, nà 19 April, en dan kan het, geloof ik, weer wèl. *In ieder geval kan je bij ons terecht*. Stel het daarom dus niet af; wij stellen ons allen er veel van voor, en wie weet wanneer deze gelegenheid zich nog eens aanbiedt. Je kunt bij de Van S.'s, bij ons eten, dat komt allemaal

1. Het gaat om de naam die Greshoff zou krijgen in *Het land van herkomst*; de keus viel op Graaflant.

wel in orde, en hier slapen (après tout heel behoorlijk, als je je een béétje behelpen wil) òf daar. Schrijf mij of Arthur dus, als je kan, *wanneer* je dacht te komen, dan hebben we hier, ten opzichte van elkaar, ook zekerheid.

Forum van April verwacht ik vandaag of morgen en stuur ik je direct door.

Veel hartelijks, ook van Bep, en voor de jouwen,

een hand van steeds je E.

Bellevue, Maandag.

1543 (352). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 5 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1544. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 5 april 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan, - Ik stuur je weer een portie, van Cahier II, + 14 blzn. Deze 14 blzn. (apart genummerd) hooren toch nog bij Cahier I. Ik voor mij vind ze van de allerbeste, maar het kan zijn dat ik mij vergis. Ik heb het idee dat ik zelden zooveel gevoel en intelligentie *tegelijk* verwerkt heb, en dat het omslaan van de toon erg genuanceerd is. Schrijf eerlijk wat je er zelf van vindt, mijn opinie kan totaal onjuist zijn. Leest J.v.N. ook het MS.? Ik zou graag weten wat hij ervan denkt. - De rest is Maarten Godius eerste deel; tweede volgt heel gauw; ik maak er nog wat bij.

Vanmorgen kwam je brief met nadere beschouwingen over het laatst gelezene. Ik geloof alweer dat ik (alle lof opzij gelaten) het volmaakt met je eens ben. Dat je dit zoo ziet, is dus een bewijs dat ik in de goede richting geschreven heb. Misschien doe je beter met de Godius-historie niet te lezen voordat alles er is. Ik moet er nog een paar blzn. tusschenwerken over Teresa-Clairette. Door de Godius-historie vermijd ik het om die historie nog eens heelemaal te vertellen en te vervallen in herhalingen van *Een Voorbereiding*. Maar een toelichting van nù uit gezien moet er toch bij. Ik denk dat ik het vooral over de mamma hebben zal. Op het oogenblik nog geen idee van de toon waarin ik het maken ga; alleen maar dat het ànders moet zijn dan de toon van het Godius-verhaal.

Laat dus overal *Graaflant* typen inplaats van *Bloklandt*. In de rest van het MS. houd ik rekening met deze naamsverandering.

Ik kreeg een erg aardige brief van Slau uit Bordeaux. Hij is niets over *Forum* te spreken, over wat hij Menno's richting noemt; hij stelt zelfs in het vooruitzicht dat hij niet meer mee zal werken als ik er uit ga. Hij had twee 'piraten'-verhalen[1] ingestuurd, die hij zelf niet prima vindt, maar die allebei best te plaatsen waren, en één ervan is hem teruggestuurd (ik had vóór gestemd), omdat Menno en Maurice het 'beneden zijn kunnen' vonden. Hij heeft het nu opnieuw ingestuurd onder pseudonym. Ik vind zooiets uitstekend! - ik verfoei dat geleeraar tegen iemand als Slau, en aan den anderen kant dat gebescherm van 'opkomende' krachten. Als het erg beroerd is, als toen dat stuk over *Colibris*,[2] dan is het nog tijd genoeg om te zeggen: neen. Enfin, dit is een opvatting, en ik zal er met Menno geen ruzie over maken.

Ik las verder het boek van Henny, waar Menno fel tegen is; 'geen letter hiervan hoeft in *Forum*'. Het is mij reusachtig meegevallen. Vol fouten, overdrijvingen, misstappen, en wat je wilt, maar boeiend, en om wat *eronder* zit tòch de moeite waard. Ik ben bang dat Menno inderdaad in een systeem van 'poëzieloosheid' gaat vervallen en ieder gevoel verliest voor andere waarden. Ik heb nu absoluut vóór alles gestemd. Er was geen enkel fragment bij dat ik werkelijk slècht vond; wel hier en daar een belachelijke alinea of bladzij; ce n'est pas la même chose. Slechter dan *Vera* is het zeker niet. Ik vraag mij af of dat gekriticeer over elkaar Menno en Henny tòch niet dwars zit. Enfin, de beslissing is nu aan Maurice!

Nu, Jan, schrijf mij nu maar eerst als je de heele Godius hebt. Morgen of overmorgen zend ik je wel de rest.

Veel hartelijks van ons voor jullie.

Je Ed.

Ik heb J.v.N. zelf nog geschreven. - Mijn hart is nog verre van goed, maar dat komt omdat ik het regiem verwaarloosde en gisteren met Alexeïeff en daarna met Pia en Paulhan diverse wijnen dronk. Gevolg: een slapelooze nacht. - Alexeïeff is misschien een alleraardigste, maar zeker een allerhartelijkste vent. Wij moesten er direct eten, en de heele middag was hij zichtbaar verheugd dat hij ons bij

1. 'De dood van Dutrou Bornier'. In *Forum* 2 (1933) 6 (juni), p. 417-428; 'Cherchez la femme'. In *Forum* 2 (1933) 11 (november) p. 811-821.
2. 'Kolibris'. In *De groene Amsterdammer* 2976 (16 juni 1934), p. 18-20. Dit stuk werd door de redaktie van *Forum* geweigerd.

zich had. Misschien luwt het morgen al - maar op zichzelf is zooiets toch wel aangenaam!

1545. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 6 april 1933*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan, Het wordt een heel gedoe met dat MS. Gisteravond schreef ik het Teresa-tussenstuk. Ik had op 4 blzn. gerekend, maar het werden er gemakkelik 12. Vandaar eenige rarigheid in de pagineering. Maar het 2e stuk van Godius komt er pal tegenaan. Let eens op of het niet hier en daar 'dubbel' wordt! - Die pedigree[1.] zal ik bekorten; kan je als het getypt is aangeven *waar* je dat het meest gewenscht lijkt? - Hier, met Teresa, staat misschien ook te veel. Enfin, je hebt nu gisteren 38 blzn. gekregen en vandaag gaan er 34; je kunt niet klagen dat ik niet werk. Hierna zal je toch wel wat moeten wachten, wat er dan komt is: a/ Eveline b/ een korte notitie over het heden (zaken of zoo?) c/ Groote herinnering aan kindertijd Meester-Cornelis. Zeker wel goed 35 blzn., als ik ermee klaar ben. Maar dat moet allemaal nog worden geschreven. Ad 5 blzn. per dag (gemiddeld) maakt dat een week.

Hart. groeten, ook voor Aty, en het beste!

je E.

Wat is *Groot-Nederland* toch een rotblad! En wat is die Van Eckeren toch schreeuwend *stom*![2.]

1546. *Aan H. Marsman: Bellevue, 7 april 1933*

Bellevue, Vrijdag, 7 April.

Beste Henny,

Eerst gauw op je vragen antwoorden.

Of het eene gedicht bij *Terugtocht*[1.] kan? Ik weet het niet; ik zou

1. In hoofdstuk 3, 'Familie-album', van *Het land van herkomst* (*Vw* 3, p. 33-40).
2. Naast verzen van DP bevatte het aprilnummer van *GN* 31 (1933) behalve de gebruikelijke boek besprekingen bijdragen van Aart van der Leeuw, Nico van Suchtelen, Taï Aagen-Moro, A. Koeprin, Gerard van Eckeren ('De kronieken der Forsytes', p. 338-355) en Dr. F.H. Fischer.

1. De bundel *Porta nigra*.

het daarvoor moeten overlezen. Of je een vers van jezelf als titel van een roman kunt nemen? Waarom niet?! *Terzij de Horde*[2.] is bovendien best, als titel. - Kwestie *Thibaults*, obscuur: M. du G.[3.] zegt vandaag dat het uit is en dat hij aan een nieuwe cyclus wil beginnen, dan weer dat hij het misschien toch weer zal opnemen. Het is uit of niet uit, naar verkiezing.

Historie Van der Meulen.[4.] Plaag hem maar niet; ik ben de zaak al vergeten. Ik zou ook niet graag hebben dat hij dacht dat het mij om die 50 pop te doen was, niets is minder waar. Wat Menno woedend maakte en ook mij dégoûteerde was de argumentatie; het 'laat eens kijken hoe het precies is'. Enfin...

Die verafschuwing van *Angèle* door Menno ken ik. Het is heel gek; hij was eerst zwak vóór *Soirée*, ik absoluut tegen. Hij vond het niet goed, ik bepaald slecht en wat kinderachtig. Toen de rest kwam, vond hij alles afschuwelik, wilde hij er volstrekt niets van hebben; ik hield mijn hart vast, ook voor jou, want als ik het werkelijk zóó slecht gevonden had, had ik toch niet vóór gestemd. Maar alles viel mij reusachtig mee; ik heb het zeer geboeid achter elkaar uitgelezen. Er zijn heele zwakke stukken in, fouten (misslagen), pathos zonder dat het moet, verouderde langzame dingen - het gesprek tusschen Rutgers en Charles is 5 × te lang en te langzaam, is gewichtig en plechtig, alleen omdat je niet *precies* hebt kunnen zijn; de scène van Angèle in de kamer van Charles, met dat 'kinderlijke' wuiven bij de deur is idioot; je hebt verder op een manier omgesprongen met 'mysterieusheden' die een beetje doen denken aan Jeanne Reyneke van Stuwe door Dirk Coster gecorrigeerd. Je ziet dat ik ongemeen 'hard' ben. Maar, ceci dit, heb ik zonder eenige wroeging pertinent vóór alles gestemd. (Aan Maurice om te beslissen.) Ik vind geen enkel fragment (behalve *Soirée*) heelemaal slecht; sommige scènes en bladzijden uitstekend, en - *hier* komt het op aan - er is een streven in, een bedoeling, maar ook een 'aanwezigheid', die alles de moeite waard maakt, die er een besliste *waarde* aan geeft. Ik heb Menno dit

2. De derde roman, die Marsman volgens contract met Em. Querido na *Vera* en *De dood van Angèle Degroux* zou schrijven. In plaats van deze derde roman en *Vera*, dat Marsman niet in boekvorm gedrukt wilde zien, werd in 1938 een driedelig *Verzameld werk* bij Querido uitgegeven.
3. Roger Martin du Gard.
4. Over de financiering van *Uren met Dirk Coster*, waaraan Van der Meulen niet wilde meewerken. Zie ook 1399 n 1.

geschreven.[5] Dat het boek slechter zou zijn dan *Vera* lijkt mij onzin - even groote onzin, tusschen haakjes, als dat *Dumay* slechter zou zijn dan *Hampton Court*. Het is in beide gevallen 'iets ànders', in beide gevallen een *vooruitgang* op den weg die jullie nu eenmaal uit wilden gaan (in beide gevallen: 'meer roman'). Ik vraag me af of dat felle gekriticeer van jullie op elkaar je toch geen parten speelt. Òf Menno is totaal ongevoelig voor wat de waarde vertegenwoordigt van *Angèle* en jij voor die van *Dumay*. (Dat dit laatste boek door die splitsing in *Forum* enorm verminderd wordt, staat nu voor mij vast.) Beide boeken zullen nog lang niet jullie 'meesterwerken' zijn, maar ik geloof in beide *in* jullie 'ontwikkelingsgang'. Oef! je hebt me nog nooit zoo verzoenend-aangelegd gezien, maar ik meen dit alles.

Ik houd er nu maar mee op. Ik schrijf als een razende aan *Ducroo*: er zijn nu 180 blzn. naar Jan Gr. om overgetypt te worden, waarvan maar 46 uit het - totaal omgewerkte - Godius-verhaal (nog 2 × omgewerkt sinds je het las). En ik voel me nog lang niet uitgeput. De lieve Bep doet het 'vuile werk' om mij hieraan te laten. Ik hoop in Juli uiterlijk klaar te zijn met het boek van ± 400 blzn. druks. Misschien valt alles nog in elkaar, maar laat ons het beste hopen. Ik hoop er nog fragmenten van te publiceeren, hier en daar, vóór het als boek uitkomt; dat doet het wschl. trouwens pas volgend jaar. Ik heb voor het eerst het gevoel dat ik me volledig inzet, en met een totale lak aan alle kritiek, ook van de meest 'anti-narcissistische' zijde. Nu, Henny, tot nader; schrijf gauw wat je te zeggen hebt over *Angèle*. Hartelijk je

E.

Hoe wordt *Angèle* verder?

P.S. Noem het boek vooral niet *Angèle* alleen; dat staat na *Vera* zoo verdomd kaal!

1547. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 8 april 1933*

Bellevue, 8 April '33

Beste Freddy,

Zou je iets voor mij willen doen? Ik veronderstel dat je gemakkelijk in de Kon. Bibliotheek komt; wil je daar dan blz. 241-42 van

5. Brief van 5 april 1933, *Bw TB-DP* 2, p. 21.

Goena-Goena door Maurits voor me overschrijven? Ik bezit dit boek, maar die 2 blzn. ontbreken. Daar je klein en keurig schrijft, zou je het misschien zoo kunnen inrichten dat je den inhoud van die blzn. op 2 kantjes van een papier schrijft in het formaat van het boek (er is maar één uitgave van, denk ik, verschenen bij Sijthoff, Leiden); ik kan dat dan gewoon ertusschen plakken. - Ken je dezen Maurits (P.A. Daum)? De man is zeer de moeite waard; hij houdt het midden tusschen Couperus en Willem Elsschot en is, ofschoon hij slordiger schrijft, wschl. rijker en zeker geenszins minder dan den laatste. Hij schreef 7 boeken, nl. 1. Uit de suiker in de tabak. 2. Hoe hij Raad van Indië werd. 3. Goena-Goena. 4. In en uit 's Lands dienst (4 dln.). 5. Ups en Downs in het Indische Leven. 6. Nummer Elf. 7 Aboe-Bakar. Ik bezit hiervan alleen nr. 3 en 7. Zou je moeite voor mij kunnen doen om eenige van de andere te krijgen? Ze zijn meestal erg vuil en gehavend als je ze vindt en kosten niet veel, hoogstens fl.1.- Het zou mij plezier doen als ik ze nog eens compleet kreeg. Deze 2 werden mij bezorgd door Arthur van Schendel.

Ik laat het hierbij. Voorloopig is van naar Holland gaan geen sprake. Ik wacht af hoe de zaken verloopen, en er valt nog niets te beslissen. Later meer daarover; ik heb absoluut geen tijd voor langere epistels.

Met dank bij voorbaat voor wat ik je vroeg en hartelijke groeten, ook voor Rudie, steeds gaarne je

EduP.

1548 (354). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 8 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1549. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 8 april 1933*

Bellevue, Zaterdagavond.

Beste Jan,

Die T.V. is de zon van mijn tegenwoordig bestaan! Bep en ik zeggen elkaar iederen dag: ‘wat een onverhoopt geluk dat hij er zich mee is gaan bemoeien’, enz. Ik schreef hem vandaag weer, om hem een briefje te sturen van onzen ouden vriend Rottier. Nog een gannef wschl., die op een goedkooppie uit is; hij vraagt me weer eens mijn ‘laatste prijs’. (Die jonge man, zal hij gedacht hebben, zag er zóó bekneld uit; laat maar eerst rijp worden, dan krijg ik het zelf nog eens

voor niks. - Het zal hem niet meevallen dat ik hem naar T.V. verwijs.)

Je kritieken gaan voort mij te steunen en te 'verrukken'. Je hebt nu *alles* wat er geschreven is; de rest moet ik woord voor woord nog uit de lucht halen. Ik had me voorgenomen vandaag de Evelyn-historie te registreeren, maar werd zóó meegesleept door het gisteravond begonnen *Goena-Goena*, dat ik het vandaag in één adem uitlas. Verder brieven beantwoord en mij verstaan met de belasting; dus toch geen verloren dag. Mijn hart schijnt weer vast te zitten; het begon griezelig van links naar rechts te wiebelen als ik me verplaatste.

Ik ben benieuwd naar het oordeel van J.v.N. over *Ducroo*. De defectueuze blzn. zal ik bijspijkeren; zend maar gauw. Maar weet je zeker dat de ontbrekende woorden niet in de marge staan? *Kijk nog eens na!* (want ikzelf dacht het soms ook).

Wij zijn beiden blij dat de Jan-en-Kees-opruiming[1] zonder bloedtranen geschieden gaat. Waaròm is het noodig dat ze gaan? - ik bedoel, waarom is dat opeens komen opzetten als poepen? Enfin, als het in hun eigen belang is, zooals de wijze menschen zeggen, en in een zóó mooie streek als bij den naam *Morlanwelz* (Hainaut) behoort... Misschien is het alles bijeen voor jou en Aty toch prettig om je weer eens als jonggetrouwden vrij-en-alleen te kunnen voelen; je wordt zooveel mobieler, lijkt me, als je opeens weer kinderloos bent.

Ik vrees dat dat Engelsche boek met al die brieven van leeken maar half aardig (en half verdòmd vervelend) zal zijn.[2] Dergelijke uitgaven vallen meestal *niet* mee, hoe vreemd het ook lijkt. Die verzameling van Guilloux[3] vond je toch ook niet veel.

Ik schreef T.V. over die lijst; maar je hebt hem gesproken vóór mijn brief er is; dus alles is best zooals jij het hebt uitgemaakt. De dingen die *mij* verdacht leken, voorzag ik van een kruisje. Dat onze oude apotheker Françoys ons zou willen oplichten, lijkt mij niet waarschijnlijk en God weet hoè oud die rekening al is. Maar alles kan, dus de kwitanties moeten in ieder geval worden nagezien.

Ik weet niets van Ionker af. Regrets, mais vagues...

Menno schreef mij uitgebreid[4] zijn vele en felle bezwaren tegen

1. De zonen van Greshoff die naar een internaat gingen.
2. Onbekend om welk boek het gaat.
3. *Le lecteur écrit*. Paris 1933.
4. Brief van 6 april 1933, *Bw TB-DP* 2, p. 21-24.

Henny's boek. En het gekke is: dat alles is ongeveer ‘waar’, maar tòch vertegenwoordigt Henny ergens een waarde, die Menno niet ziet. De kwestie is, dat Henny niet grooter wil doen dan hij is (zooals Menno zegt), dat Henny zelfs zeker, en minstens, even groot *is* als zijn bedoelingen, maar dat hij als romancier de middelen mist om *die* (reeële) grootheid waar te maken, en er dikwijls maar een beetje overheen scharrelt. Als hij *precies* kon zijn, was het overtuigend genoeg voor *zijn* eigen grootte, die meer dan voldoende is. - Ik vind verder dat Bouws ongelijk heeft om je die krabbels van Maurice te zenden; dat geeft allemaal beroerde gevoelens voor niets.

Nu, Jan, later meer. Veel hartelijks, van ons voor uliê,

een hand van je E.

1550. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 8 april 1933*

Bellevue, 8 April.

Beste Jan,

Ik ben met je briefkaart naar Arthur gegaan. Er is maar één vervelend ding te vreezen: dat hij tegen 6 Mei juist naar Holland moet. Hij moet daar een week zijn, binnenkort. Maar ik geloof dat hij het nu zoo wil zien te schikken dat hij eerder gaat en met Kennie tegen den 4^{en} of 5^{en} juist terugkomt; dan is alles best. Hij zal je daarover zelf schrijven. Ik herhaal dus alleen maar dat je in ieder geval hier terecht kunt, met of zonder Arthur. Maar het zou wel veel aardiger zijn als hij er was.

Ik zou graag je opinie hebben over *Ducroo*. Jan is erg enthousiast; wat ik ook erg prettig vind, maar jouw bezadigdheid is mij lang niet onwelkom na dit enthousiasme. Als Jan het werk van een vriend goed vindt, is die vriend nu eenmaal altijd zoowat DE schrijver van het oogenblik (kosmos-formaat). Vertel jij mij eens, geheel onafhankelijk van Jan, wat je ervan vindt; liefst met details - wàt je goed vindt, wàt minder, wàt niet.

Hartelijke groeten, ook thuis-om-je-heen, en van Bep; de hand van steeds je

E.

Hoe vind je het antwoord van J. Gans?[1.]

1. Zie 1490 n 1.

1551. *Aan H. de Vries: Bellevue, 9 april 1933*

Bellevue, 9 April.

Geachte Heer De Vries,[1.]

Ik vergeet de Poe-kritiek niet, maar heb het op het oogenblik zoo razend druk met het schrijven van allerlei akeligs, om iets bij te verdienen, dat ik nog geen tijd vond voor een behoorlijke tekst-vergelijking. Maar vroeger of later zend ik u die, daar kunt u zeker van zijn.

Ik zit op het oogenblik in zeer moeilijke omstandigheden; ik ben wat je noemt 'geruïneerd' en zoek tevergeefs een baantje om behoorlijk rond te komen. Ik heb, behalve mijn vrouw, een gescheiden vrouw en kind te Brussel; dat maakt dus 4 personen. Van 'de pen' leven is onzin; niet alleen heb ik gemerkt, in de 3 maanden dat ik het probeer, hoe zooiets je totaal vergiftigt (literair, en zelfs onliterair), maar het brengt nooit genoeg op, dat staat vast. Tenzij men voor Amerika kon schrijven!

Ik ben indertijd, in Indië, assistent in een groote bibliotheek geweest. Als ik mij niet vergis, bent u bibliothecaris. Zoudt u mij, liefst omgaand, eenige aanwijzingen kunnen geven over wat men in dit vak te verwachten heeft? Worden er bepaalde diploma's voor vereischt? Zijn die moeilijk te behalen? Op welk tractement kan men rekenen? (minimum en maximum)? Hoe zijn de kansen?

U zoudt mij een groote dienst bewijzen als u mij dit zoo zuiver mogelijk voorrekende. Het maakt deel uit van mijn toekomst, die zich allesbehalve rooskleurig laat aanzien.

Met vriendelijke groeten en dank bij voorbaat

Uw dw. EduPerron

1552. *Aan A.A.M. Stols: 10 april 1933.*

Bellevue, 10 April 1933.

Beste Sander,

Ik maakte eenigen tijd geleden kennis met Alexeïeff, die mij bizonder aardig lijkt. Hij zei mij erg gesteld te zijn op een *Engelsche*

1. Hendrik de Vries (geb. 1896) ontmoette DP op 7 juni 1933 in Bellevue. Hun correspondentie begon eerder, n.a.v. de Poe-vertalingen die De Vries in *Forum* 2 (1933) 1 (januari) en 3 (maart) had gepubliceerd. De Vries was werkzaam als schrijver op het Gronings gemeente-archief.

‘House of Usher’ door hem geïllustreerd, dus door jou uitgegeven. Ikzelf kreeg dat nooit van je; als het je dus mogelijk is, zou je mij of hem dan nog een ex. H.C.[1.] daarvan kunnen geven? In ieder geval is het voor hèm; de vraag is dus alleen maar of jij het hem geeft of ik.[*] - Met het oog op toekomstige relaties is het misschien beter als je het hem rechtstreeks zendt. Zijn adres is: A. Alexeïeff, 36 Avenue de Chatillon, Paris. Ik heb hem gezegd dat ik er je om vragen zou; hijzelf scheen het niet te willen doen, ofschoon hij mij vertelde dat je wel eens bij hem geweest was. In dezen crisistijd is hij niet meer getrouwd met Schiffrin, en ‘mag’ hij weer voor anderen werken; ik zeg je dit voor het geval je eens een frontispiece of zoo van hem zou willen hebben, ter afwisseling van onzen John.

Je briefkaart ontving ik, waarvoor dank. Van John hoorde ik dat jullie spoedig apart gaan wonen, wat voor Greet een heele opluchting is.[2.] Vertel eens wat van de zaken (waar *iedereen* nu steen en been over klaagt!) Hier is alles nog steeds even onzeker; ik werk hard, in de hoop er eenig geld mee te maken, maar de crisis maakt alles zoo'n beetje hopeloos, ook in de toekomst. Het ziet er voor ons allen (‘kunstenaars-en-intellectueelen’) prettig uit!

Als *Tegenonderzoek* klaar is, krijg ik mijn exx. wel, idem voor de Byron. John wil serieus aan de Coleridge beginnen en zou je erover spreken. Hoe staat het met de Nerval? Krijg ik de copy terug? Rodenbach[3.] ontving ik. - Ik laat je door Van Kampen rechtstreeks een ex. van de Coster-afslachting sturen, om overbodige porti te vermijden.

Larbaud schijnt nog niet in Parijs te zijn. Tant pis. Gide houdt z.g. communistische betoogen, die zich vnl. tegen de Jodenvervolging in Duitschland keeren, wat *ieder* ‘burgerlijk literator’ hem na kan doen. Over een oorlog wordt niet meer gesproken; wel neemt men aan (en het lijkt me psychologisch wel juist) dat vriend Hitler de arme Joodjes zoo pest, omdat na al zijn krijgsgeschreeuw toch tegen *iemand* losgetrokken moest worden, en omdat hij een oorlog elders toch liever niet bekokstooft, vooreerst nog. - Ingesloten tot je ver-

1. Hors commerce, d.w.z. niet voor de verkoop bestemd.
* Of geen van ons tweeën, als er voor mij ook geen ex. op overschiet. Hoe is dit boek ‘gegaan’?
2. Stols woonde in bij zijn vader te Maastricht.
3. DP stelde bloemlezingen samen uit het werk van Coleridge, Nerval en Rodenbach; slechts die van Nerval is ooit verschenen.

maak een portret,[4.] niet van de verloving van Lou Cohen met Aaltje de Wind, maar van... zie zelf. Het geeft je toch een sterk vertrouwen in aristocratische waarden, vind ik, zooiets.

Nu, beste groeten, ook aan Greet en voor Bep,

een hand van je E.

1553 (356). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 11 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1554 (357). *Aan M ter Braak: Bellevue, 11 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1555. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 11 april 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste 's Gravesande,

Dank voor de mij gezonden stukken van Slauerhoff.[1.] Ik laat je door Van Kampen, aan je adres in Kijkduin (het is toch Scheveningsche laan 110) een ex. van *Uren met Coster* sturen. De verdediging van Coster door bleeke Theun[2.] laat me koud als ijs; ik kan me voorstellen hoe die is.

Met de krant hebben we een vervelend geval. Mijn vrouw zond 6 artikelen (waaronder Falcon). Ze kreeg daarvoor een postwissel van ± 30 pop (319 francs, meen ik) en dan nog wel geadresseerd aan mij. Wij weten hoe de Parijsche banken daarop reageeren, en bovendien: werken voor fl. 5. per brief is niet te doen. Zij heeft Schilt daarover geschreven en, omdat wij niet wilden zeggen dat Falcon bij de krant weggeraakt moet zijn[3.] (jij zou daar ongenoegen mee kunnen krijgen) heeft mijn vrouw gezegd dat zij van dat stuk geen bewijsnr. heeft gehad en of ze het terug kon krijgen als het niet geplaatst werd. Ze krijgt daarop het volgende briefje van Schilt. Behalve dat de brave man liegt, is zijn toon allesbehalve vriendelijk. Wij wachten nu even de chèque af om te zien hoeveel die brief over het Salon des Humoristes[4.] bij de 30 pop moet aanbrengen. Maar één ding is zeker:

4. Onbekend om welk portret het gaat.
1. Zie 1499 n 3.
2. Theun de Vries, 'Dirk Coster, pro en contra'. In *De gids* (1933) 4 (april), p. 95-100.
3. Zie ook 1557 voor deze affaire.
4. In *Het vaderland* van 28 maart 1933 (av.).

mijn vrouw heeft zes brieven geschreven en dus recht op fl. 60.-; dat is al een griezelig beroerde betaling voor wat je ervoor doen moet. (Verscheidene van de brieven waren langer dan 1 kolom). Met het weggemaakte Falcon eraf, zou ze dus nog *minstens* fl. 50. moeten hebben. Het is mijn bedoeling niet om je voor ons in de weer te sturen, maar als we dat niet krijgen, zegt mijn vrouw ook per keerende post de medewerking op. In Godsnaam dan maar! Misschien is dit ook wel de bedoeling van Schilt?

Je begrijpt, beste 's Gravesande, dat fl. 10.- voor zoo'n brief een minimum, een *volstrekt* minimum is. Indertijd werden langere brieven (van ± 1½ kolom) als dat over Daudet[5] blijkbaar met fl. 15. gehonoreerd. Wordt dat nu nòg minder, en wordt er bovendien gelogen om een stuk dat op de redactie is weggeraakt, dan is alle aardigheid eraf, en bovendien, dan brengt het schrijven van 3 of 4 boekbesprekingen, waar men bovendien heel wat minder voor te doen heeft, al meer op.

Wij hebben allebei erg de pest in over deze behandeling; ik vind het vervelend dat ik jou erover schrijven moet en mijn vrouw vindt het vervelend dat ze, gegeven de omstandigheden, Schilt niet even sec als hij haar schrijft terug kan schrijven dat ze weet dat hij liegt. Enfin ...Maak je er niet beroerd over; als de chèque minder dan fl. 50. is, zijn we van de krant af en pour si peu, ce ne sera pas un malheur.

Met hartelijke groeten, steeds je

EdP.

1556. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 11 april 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Jan,

Ik schiet niet hard op met het boek, dezer dagen. Behoefte er even 'uit' te zijn. Misschien straks weer, of morgen. - Kan je me *Les Beaux Messieurs Goloubov* zenden van Tchtchedrine, of heb je het niet? En het artikel van Istrati[1]; ik zend het je direct terug. Ik las gisteren, d.w.z. probeerde te lezen: *Notre Jeunesse* van Péguy. Vol goede dingen, geloof ik, maar dat is wel de *abominabelste* stijl die ik ken. De man

5. 'Léon Daudet voor het voetlicht. Over zijn ontsnapping uit de Santé en wat daarop volgde.' In *Het vaderland* van 27 december 1932 (av.)
1. Zie 1557 n 1.

praat met 2 tongen tegelijk, een gewone en een dikke (voor de heelerg-imbecielen). Het is gewoon onuitstaanbaar, en na 5 pagina's zeg je, met alle respect voor 's mans eerlijkheid en verdere qualiteiten: verrèk. Ik heb hem nu voorgoed gezet bij andere volstrekt onleesbare, hyper-emmerdante 'groote' auteurs, als Claudel, Walt Whitman, Lawrence (behalve in zijn brieven) en nog een paar. Jesses, jesses; en die man is niet eens stom!

Maurice is ook tegen den roman van Henny. Menno stelt voor[2] één fragment te nemen, om Henny's 'vent'-schap!

Ik las het boek over *Java in de kunst* uit, van Brom. Werkelijk lang niet slecht. Ik ga er straks, denk ik, een stukje over schrijven voor *Forum*: 5 blzn.[3] Henny en J.v.N. vonden mijn stuk over Buning[4] erg goed; wat denk jij ervan? Jany schreef me dat *hij* veel ernstiger bezwaren had tegen *Mária Lécina*. Hij komt tegen den 20en in Parijs, op doorreis naar Ascona.

Ik laat het voor vandaag hierbij. Wil je J.v.N. zeggen dat zijn juffrouw mij gauw een portie van mijn boek terugstuurt, als ze kan? Dat werkt 'aansporend'.

Las je *Zeno* van Italo Svevo? Het is ongelijk en soms pueriel, maar behoort toch tot de betere 'ik'-literatuur, is soms heel subtiel en ook wel boeiend.

Hartelijke groeten van je

E.

1557. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 13 april 1933*

Bellevue, 13 April.

Beste Jan,

Wat wij voor die brieven van *Het Vaderland* krijgen mag Joost weten. Bep heeft er een onaangename briefwisseling over met Schilt. Eerst kreeg zij voor 4 brieven, tesamen ± 4½ kolom, fl. 45.; we namen toen aan dat we voor brieven van ± 1 kolom fl. 10. zouden krijgen, voor die van ± 1½ kolom, f 15. Maar in Maart kreeg zij voor het in Februari geleverde: 6 brieven en 7 kolom, maar fl. 60. We namen toen aan dat we, hoe dan ook, tot een tientje per brief waren

2. Zie *Bw TB-DP* 2, p. 26.
3. 'Java in onze letteren'. In *De gids* 97 (1933) 12 (december), p. 335-347 (*Vw* 2, p. 621-634).
4. 'Een Hollander dicht een Spaanse ballade' (Over J.W.F. Werumeus Bunings *Mária Lécina*). In *Forum* 2 (1933) 4 (april), p. 318-324 (*Vw* 2, p. 556-563).

afgeslagen. Maar deze maand kregen we opeens maar fl. 31.- voor 6 brieven! Eén daarvan heet weggeraakt te zijn door de post. Dit is een *leugen*, want Pannekoek heeft geïnformeerd en weet dat Schilt hem in handen heeft gehad en ter zetterij doorgegeven. Maar zelfs als ze ons voor die fl. 10.- begappen, waren er dan toch nog 5 brieven en 6 kolom te betalen. Bep heeft dus geprotesteerd. Tot antwoord: die leugen over dat wegraken, en dat de administratie zich inderdaad vergist had en één brief had overgeslagen. Nieuwe chèque: nu is het fl. 41. Vandaag schrijft Bep dat het nòg niet in orde is, en dat ze voor minder dan fl. 10.- per brief niet kan werken. Houden ze ons daaraan, dan scheiden we ermee uit. Alles goed en wel, maar minder dan fl. 10.- per brief van gemiddeld meer dan een kolom is gekkenwerk, ook al zit je dan in de beroerdigheid.

Ik weet niet *hoeveel* jij instuurt - het zal wel beduidend meer zijn dan wij - maar misschien geeft deze manier van optreden je eenig idee van wat je te wachten hebt. Bep schreef een zeer beleefd briefje aan Schilt en kreeg een sec kattebelletje van 4 regels terug. Als je daarbij weet dat de brave man liegt - maar wij kunnen hem dit helaas niet onder den neus wrijven om Pannekoek niet in moeilijkheid te brengen - dan wordt het eerst recht onverdragelijk.

Godverdomme, Jan, ik gaf er wat voor als ik van dit schrijfgezanik af was! We zitten tot October hier vast, maar als we mobieler worden, moet ik er wat anders op vinden. 'Van de pen leven' is waanzin. Dat zou nog gaan als ik met Bep alleen was, of nòg liever: *heelemaal* alleen; maar niet met ons vieren! En wat ik dan wèl moet doen, God weet het Er moet tusschen October en nu een wonder gebeuren; maar ik voel mij katterig worden als ik maar aan deze dingen denk. De grootste idiotie is om te denken dat wij *rots*chrijverij moeten en kunnen doen, omdat wij wel eens wat *goeds* schrijven! Neen, daarom zijn wij de *laatsten* om rotschrijverij te produceeren! Dat is logisch met al de logica van de contrasten.

Ik las Istrati - en al het moois over de Belzen, in hetzelfde nummer.[1] God-god wat een verrottenis staat er toch in zoo'n blad. Met

1. In *Les nouvelles littéraires* van 8 april 1933 stond het artikel van de Roemeense schrijver Panaït Istrati, voormalig communist, 'Témoignage sur la liberté. L'homme qui n'adhère à rien.' Hierin verweerde hij zich uit een sanatorium in Roemenië tegen de beschuldigingen van Madeleine Paz in *Le monde* van 14 maart als zou hij in *La maison Thüringer* de werkende klasse hebben verraden; tevens beleed hij zijn individualisme. In hetzelfde nummer stond een stuk van Raymond Herrcman, getiteld 'Littérature flamande'.

Istrati ben ik het ook eens, maar 's mans theatrale toon bevalt me niets. Ik kan bovendien niet vergeten bij dat gescherm met den dood dat hij via een aangekondigde zelfmoord in de fraaie letteren is 'geréusseerd'. De tapijtenverkooper is toch nog niet heelemaal van dien meneer afgekrabd, als je het mij vraagt, zelfs niet in het sanatorium.

Hèb je nu Tchtchedrine, of niet? Zooniet, zeg het me dan, dan koop ik het zelf. Ik heb opeens een razende behoefte om dat boek te lezen. Lees jij *La Maison Thüringer*? Als het erg goed is, waarschuw me dan. Ik lees op het oogenblik, voor Vic, Monfreid (3 dln.)[2] - soms wel aardig, maar er is veel te veel. - Ik schreef gisteren voor *Forum* een stuk over 2 tooneelstukken[3] die ik hier zag en een ander, grooter, over het boek van prof. Brom over Java. De 'roman' gààt nog niet...

Hartelijke groeten, ook van Bep en voor Aty, een hand van je

E.

1558. *Aan H. Marsman: Bellevue, 13 april 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Henny,

Bep beweert dat Angèle een 'allumeuse' moet zijn, en vraagt wàt die arme Charles dan toch gedaan heeft om spijt te moeten hebben aan haar sterfbed (of berouw). Ik kon haar niet antwoorden. Mijn sterkste bezwaar tegen Charles is, dat hij zoo mysterieus hoog doet en sterk kijkt, en zich gedraagt als een rund. Ja, de aarzelingen van het gesprek met Rutgers kunnen best aangegeven worden, zonder dat het zóó langzaam hoeft te zijn. Dat wuiven (dat kinderlijk-doen van Angèle) is een werkelijk mysterieuze vrouw onwaardig. Haar zwijgend rondgaan met Charles is lang niet slecht; in die laatste scène, door dat would-be kinderlijk gedoe, maak je alles kapot. Dat is wat ik ertegen heb. - Ik ben zeer benieuwd naar de rest. Wanneer komt die?

Eerlijk gezegd geloof ik dat je alweer het onderwerp voor een goed *verhaal* hebt willen uitrekken tot een 'roman'. Het is je, als 'roman', beter gelukt dan in *Vera* (dat totaal verhaal is gebleven)

2. In de *NRC* van 3 mei 1933 (av.) besprak DP van Henry de Monfreid *Les secrets de la Mer Rouge* en *Aventures de mer* en in de *NRC* van 5 mei (av.) *La croisière du hachich* (*Vw* 6, p. 82-90).
3. 'Bij een trio toneelprestaties'. In *Forum* 2 (1933) 6 (juni), p. 478-487 (*Vw* 2, p. 537-555).

maar het is toch nog erg mager. Als ik jou was, schrapte ik de helft en bracht alles tot de proporties van een groot verhaal terug. Kunnen *Vera* en *Angèle* niet samen, of desnoods gescheiden, maar beide als verhalen; inplaats van als 'romans'? Waarom dat toegeven aan een bête mode? Of is het voor Querido noodig? Ik voor mij geloof dat je *nooit* een goed romancier zult zijn, en ik krijg lust om je daarmee te feliciteeren. Als je *Angéle* als verhaal gezien had, had je misschien iets prachtigs geschreven, 5 × zoo goed als *A.-M.B.*

Maurice heeft zich tegen alles verklaard, acht - om 'rijpere romanciersredenen' misschien (laat me even lachen) - de boel 'niet gelukt'. Menno stelt nu voor om, terwille van je 'vent'-schap, één fragment te plaatsen, dat *ik* dan zou moeten kiezen. Ik wou graag weten welk fragment jij het liefste hebt. Mij dunkt: 1e gesprek van Rutgers en Charles,[1] maar door jou bekort (geserreerd). Je kunt dit werk doen alsof het speciaal voor *Forum* was - dus alsof je de opgave had gekregen om van 30 blzn. 20 te maken - wat Malraux bv. te doen kreeg met de publicatie van *Les Conquérants* in de *N.R.F.* - en dan later voor jezelf uitmaken, in hoeverre deze *Forum*-lezing niet of wel de beste is. Als je het nl. gedrukt ziet, wordt alles anders. Ik schreef op je MS. met potlood eenige aanwijzingen. Schrap ook een paar maal dat verdomde 'mysterieuze', en ook een paar keer het woord 'afwerend'. - Nog iets: het eigenlijke verhaal dat Rutgers over Henriëtte doet, is erg erg kort, vergeleken met al de pourparlers. Misschien kan dit je helpen de proporties wat te verbeteren.

Waarom hebben àl die menschen, behalve Rutgers, in dezen roman Fransche namen? Degroux, De Blécourt? Is Angèle een Bels? Dat zou mijn sympathie voor haar sterk verminderen en mijn geloof aan haar mysteriën *totaal* opheffen! Kan een van de twee niet een Hollandsche naam krijgen? Karel van Korthooy is ook een beste naam.

Het hoofdstuk *Soirée* vind ik niet alleen oppervlakkig, maar van a tot z 'ernaast'. Dààr heb je nu het bewijs, dat een verhaal veel beter zou zijn geweest; je had dit onderdeel dan in 5, 6 alinea's af kunnen doen zonder dat er een gat ontstond. Nu heb je gemeend Charles ook eens in de 'wereld' te moeten geven, en het werd desastreus.

Enfin, laat verder hooren wat je doet en kies jij zelf maar het frag-

1. Fragment uit het hfdst. 'Henriëtte's oogen' in *De dood van Angèle Degroux* (niet in *Forum* opgenomen).

ment. Ik zou ook veel voelen voor die 2 hoofdstukken van Charles alleen, gevolgd door Charles met Angèle, als je die slotscène kon veranderen. Maar toch is Rutgers met Charles misschien beter. Hartelijke groeten, je

E.

P.S. - Ik ben een paar dagen met schrijven opgehouden om even ‘adem te halen’ en ‘nieuwe oogen te krijgen’!

1559. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 15 april 1933*

Bellevue, Zaterdag 15 April.

Beste 's Gravesande,

Dank voor je prompt antwoord. Van verkoeling tusschen jou en mij geen sprake, wat zou dàt voor een dwaasheid zijn?! Maar die directeur[1] van jullie is héél raar; eigenlijk een personage voor een roman, maar vervelend in het gebruik, als men met hem samen moèt werken. En Schilt mag een brave man zijn, maar hij lijkt mij flink karakterloos. Enfin, misschien ook al uit noodzaak. Ik heb het gevoel dat ik de rest van mijn leven zal doorbrengen met het ontmoeten van schavuiten zonder éénige allure of van brave lieden die ‘om den broode’ karakterloos zijn. De vraag is alleen nog maar voor mij: wanneer ik er zelf toe zal gaan behooren (tot categorie 1 òf 2, of de twee tegelijk misschien). -

Maar deze keer ontgaan we het dan nog. Mijn vrouw heeft Schilt geschreven in den zin dien jij zelf aangaf; het zou haar après tout ook spijten. Maar hoe dan ook, voor *minder* dan fl. 10. per brief (van gemiddeld meer dan een kolom) *is* het niet te doen voor ons. Schilt vindt allicht 5, 6 anderen die het voor minder doen willen en zich vereerd voelen bovendien. Jammer dat wij er niet zoo over kunnen denken. Wij wachten met gematigde belangstelling het antwoord af; tè gematigder naarmate we weten dat we in laatste instantie dus toch niet met Schilt maar met dien directeur te doen hebben. Het is jammer (dit nu echt) dat je mededeelingen tot de ‘redactiegeheimen’ behooren, anders zou ik graag tot afscheid eenige woordjes aan dien directeur willen schrijven. Kan je den man niet wat rattekruid toedienen, ook in je eigen belang en in dat van Schilt? Wat *is* het eigenlijk voor een pallurk?

1. E.A.L. de Lang.

Ik houd er hier mee op, omdat wij nu maar weer met frissche kracht onze lectuur gaan verorberen, die omgezet kan worden in copy voor andere *afzetters* (dit woord is volkomen correct en niet als argot bedoeld, het komt nl. van 'afzetgebied'). Mijn vrouw zendt je haar vriendelijkste groeten; een hand van je

EduP.

P.S. Wanneer komt toch die bloemlezing[2.] uit van Greshoff met bibliographie van jou achterin? Ik *snak* naar dat precies honderdvoudige en bonte spektakel!

Is het niet mogelijk om dat portret van Vestdijk en mij[3.] weg te laten - of althans mij op dat portret? Het is niet om het een of ander, maar ik heb werkelijk te véél met mijn smoel in *Den Gulden Winckel* gestaan. Vestdijk kan trouwens wel een beter portret van hemzelf voor de gelegenheid insturen, vind ik, en dat versje (dat niet zoo bizonder is) heeft nu nèt gestaan in *Helikon*. - De *Uren met Coster* zullen je worden gestuurd zoodra het boek officieel uit is, wschl. begin Mei. Ik gaf je Kijkduinsche adres op, dat vond jijzelf toch ook beter?

1560. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 15 april 1933*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Freddy,

Dank voor je lange brief. Ik antwoord op alles, ofschoon in 'telegramstijl',

Zend me het stukje uit Maurits wanneer je wilt. De heer van de *Preangerbode*[1.] heb ik ook gekend, maar hij was maar Maurits z'n zoon! Een brave man, maar talent nihil.

De Stille Kracht heeft voortreffelijke momenten; jammer alleen

2. *Kent uw dichters! Honderd gedichten van honderd dichters, Een poëtisch stalenboek*. Met een inl. van J. Greshoff en een bibliografie van G.H. 's-Gravesande. Amsterdam 1933.
3. Bij 'Een onderhoud met S. Vestdijk' van 's-Gravesande in *DGW* 32 (1933) 376 (april), p. 63-66 was een foto van Vestdijk en DP afgedrukt, en het gedicht 'De twee vrienden' dat Vestdijk bij dit portret had gemaakt (eerder verschenen in *Helikon* 3 (1933) 3 (maart), p. 33. Zie voor de foto *E. du Perron* (Schrijversprentenboek 13). Amsterdam 1969, p. 32.
1. B. Daum, redakteur van *De Preangerbode.*

dat C. de behoefte had om op z'n 'tachtigsch' fiorituurtjes te maken overal waar hij niets te vertellen had. En dan is het heel erg opeens.

Laat je niet te veel imponeeren door Louijs. Hij was meer glad, dus brillantine-achtig, dan brillant. Het was een eerlijk erotomaan, die daarbij veel van de 'Oudheid' wist, maar te zeggen had hij niet veel. Wschl. heel wat minder (ook op het stramien van de 'Oudheid') dan Couperus. Maar daarom waren zijn 'reconstructies' beter - als je dàt bedoelt. - Dat C. Larbaud zou hebben gelezen voor zijn plezier is inderdaad niet onmogelijk. Van Gide zou hij wschl. niet gehouden hebben, tenzij op één punt; om een soort vrijmetselaarsschap.

Die 26 verzen van Greshoff[2] zijn goedbeschouwd 26 strophen van één gedicht. Quelle importance, verder??

Maak je niet ongerust over mijn 'taille'. Ik ben even iets magerder geworden, maar nu wel weer in den ouden vorm...

Een overdruk van het gesprek over het detective-verhaal[3] kan ik je niet bezorgen, en ik vrees dat je ze ook niet meer krijgen kunt. Het beste is een nr. te koopen van *Groot-Nederland*. - *Uren met Coster* is officieel nog niet uit; begin Mei pas. Ik zal je geen ex. kunnen sturen, ik heb er zelf te weinig. Wat *Tegenonderzoek* betreft, wschl. wèl, maar anders zal ik Stols schrijven dat hij jou een ex. apart verkoopt. (Ik begrijp zijn idee trouwens niet.)

De titel *Uren met Dirk Coster* is van mijn tegenwoordige vrouw (toen nog *niet* met mij 'in den echt verbonden'). De 'tegenstem' was dus een bescheiden toevoegsel van mijzelf.

Bestiaire van Apollinaire is totaal uitverkocht en zoowat onvindbaar. Het was een klein boekje met korte verzen onder houtsneden van Raoul Dufy. Sommige waren bizonder aardig. Van het proza kan je het best lezen: *Le Poète Assassiné*. Ook *L'Hérésiarque*. Het zijn 2 bundels korte verhalen, dikwijls heel slordig geschreven, maar soms geniaal. De 'pornografische' roman die ik noemde heet *Les Onze Mille Verges* (= roeden = lullen), niet *Vergers*!

Poging tot Afstand zal ik je door Greshoff laten sturen die er, meen ik, nog een gered ex. op Hollandsch van heeft. Het is overigens zeker géén 'poëtisch supplement' op *Een Voorbereiding*, dat er weinig mee te maken heeft, maar op *Bij Gebrek aan Ernst* (geheel in denzelfden tijd ontstaan). Ik vrees overigens dat je dat boekje toch wèl zult moeten lezen als 'een duPerron die voorbij is'. Tenzij voor eigen gebruik

2. *Pro domo.*
3. 'Dialoog over het detective-verhaal'. In *GN* 31 (1933) 1 (januari), p. 61-75.

anders; maar dan bezijden de ('objectieve') *W*aarheid![4] In de opmerking van Rudie over proza en poëzie is een prachtige verwarring tusschen 'toon' en 'wezen'. Ik vind zoo'n uitspraak best; ik zou alleen maar willen weten wat dan het 'wezen' van *poëzie* voor R. is. Zijn uiterste consequentie zou zijn dat Coster nooit 'proza' en altijd 'poëzie' geschreven heeft. Waarom ook niet?

Nogmaals dank voor het te sturen overschrijfsel; hart. groeten ook aan Rudie, van je

EdP.

1561. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 15 april 1933*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

We hebben Schilt geschreven dat wij voor minder dan fl. 10.- per brief het werk niet konden doen. Vandaag een brief van Pannekoek ontvangen die het erg betreurt en vertelt dat Schilt liegt uit vrees voor den Directeur, die gewoon zelf aan het gappen en wegmaken van copy gaat, om geen honoraria te moeten betalen. Zooiets is heel mooi voor een verhaaltje, maar niet om mee te werken. C'est pas sérieux, zou Jan v. Nijlen zeggen.

Je hadt indertijd 2 exx. op Hollandsch van mijn oranje boekjes; 1 van *P. tot Afst.,* en 1 van *B.G. aan E.* Wil je het eerste aan Fred. Batten zenden (Archimedesstr. 35, Haag). Ik heb hem dat boekje al een jaar geleden beloofd; hij is er erg op gesteld, ondanks *Mikrochaos*; laat ons het kind gelukkig maken.

Wat heb je voor verzen van hem opgenomen in *Gr. Ned.*?[1] Hij is daar verrukt over en 'onnoemlijk dankbaar'. Enfin...

Ik voel mij niet best; slaap beroerd, heb hoofdpijn enz. Als die boel met *Het Vaderland* mislukt (ik denk dat het daar wel van komen zal) zullen Bep en ik weer het noodige moeten schrijven voor de *N.R. Ct.*

Later meer. Hartelijk je

E.

Je blijft zwijgen over Tchtchedrine. Ik neem dus aan dat je het boek niet hebt. Vergeet nu niet *P. tot Afst.* te zenden! Dank bij voorbaat.

4. De W driemaal onderstreept.
1. Pas in *GN* 33 (1935) 11 (november), p. 450 verscheen van Batten het gedicht 'Abschied: Siodmak'.

1562. *Aan H. Marsman: Bellevue, 15 april 1933*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Henny,

Gelijk hiermee zend ik je de 2 eerste hfdstn[1] terug. Ik las ze zooeven: het 1e is wat 'traditioneel' (die verhouding tusschen heer en bediende, die 'aardige' belangstelling van Antoine voor Charles' werk!), het 2e vind ik - op één zin na, die ik aanstreepte - heel goed.

Zend mij het gesprek van Charles met Rutgers, en streep aan wat je er later hebt ingelascht. Dan zal ik òf dat eruit gooien voor *Forum*, òf het bekorten zooals het mij het beste lijkt.

Met de rest wil ik je wel helpen, maar zend mij daarvoor een getypte copy of nog liever een drukproef. Ik heb erg veel te doen op het oogenblik, en *Ducroo* vlot al een paar dagen niet. Te gecompliceerd om je hier uit te leggen, te vervelend ook.

Ik laat het voor vandaag hier maar bij. Die 'soul image'-historie zal ik je ook liever een andere keer uitleggen; als je het niet direct begrijpt, komt er een hoop poespas bij te pas.

Dag! Hart. groeten ook aan Rien

van je E.

Jany komt tegen den 20en in deze streken, op doortocht naar Ascona.

P.S. Menno irriteert je, maar jij hem ook, al is het over-en-weer alleen op een *denk*-plan. Jouw onbegrijpen van *Dumay* vindt hij natuurlijk ook vervelend (al zou hij zeggen van niet). Je miskent dat boek trouwens gruwelijk!

1563. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 16 april 1933*

Zondag.

Beste Jan,

Dank voor laatste berichten. Ik ben benieuwd wat je me vertellen zult na 26 April! Oude slof of..., niets. Moge de varkensfokker zich met de gedecideerdheid zijn vakgenooten eigen, *spoedig* declareeren. Ik zal dat laatste boek van Istrati[1] lezen, om mijn oordeel te beves-

1. Van *De dood van Angèle Degroux*: 'Hotel Legrand' en 'De geest zweeft over de wateren...'.
1. *La Maison Thüringer.*

tigen of te wijzigen; allicht schrijf ik er dan over voor Vic. Ik schreef een groot stuk over Monfreid[2] - het gevoel dat ik toch ook wat 'voor de kost' moet doen, vooral als het nu misschien misloopt met *Het Vaderland*. Wat Pannekoek over den 'directeur' schreef was om de G.v.d. niet mis! Schreef hij het jou ook? (En voilà un petit salaud!) T.V. is hier natuurlijk op ieder uur van den dag, zou jij zeggen, van harte welkom; het doet mij oprecht *plezier* hem terug te zien. Schrijf me ook eens wat over Nijkerk en hoe hij er nu voor staat.

Hart. groeten van je

E.

Kan Angèle M.[3] niet een paar exx. plaatsen van *Uren met Coster*, of één op Japansch? (fl. 10.) -

1564. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 16 april 1933*

Bellevue, Zondag.

Beste Sander,

Dank voor het gezonden ex. van *Usher*.[1] Het is niet noodig er mij een te zenden; persoonlijk ben ik er niet zoo erg op gesteld. Kan je niet een ander omslagpapier voor *Tegenonderzoek* nemen, als dààr al dat wachten op is? Freddy Batten schreef mij dat hij het bij je besteld had, maar dat je hem geschreven had dat het alleen met de 2 andere verkrijgbaar zou zijn. Is dat zoo? het lijkt mij nogal gek. Moeten al de menschen die de 2 eerste deelen al kochten het dan nog eens koopen om het derde te krijgen? F.B. kreeg de 2 eerste deeltjes van mij (*misschien*, ik weet het niet eens meer!) Kan je hem dus het derde niet apart verkoopen? - Iets anders: kan je mij een klant bezorgen voor een exemplaar van *Uren met Coster* op Japansch (met handteekening en een paar motto's in handschrift erin) voor fl. 10.- Nijkerk heeft al een ex.; er zijn er vijf van over. Jijzelf krijgt een gewoon ex. toegestuurd door Van Kampen als het boek 'officieel' uit is; wschl. begin Mei. -

Hart. groeten van je

E.

2. Zie 1557 n 2.
3. Angèle Manteau, toen boekverkoopster in Brussel.
1. Zie 1552.

1565 (360). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 17 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1566. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 17 april 1933*

Beste Jan,

Ingesloten onze correspondentie met den braven Schilt - *nadat* hij gelogen had (en op een droog toontje) dat het stuk over Falcon nooit aangekomen was! Ik schreef daarover persoonlijk aan Pannekoek, wiens schrijven hierbij gaat. De rest bestaat uit: antwoord van Bep aan Schilt; antwoord van Schilt (veel beleefder nu!); laatste antwoord van deze kant. Daar zal het dan wel mee afgeloopen zijn, - in Godsnaam dan maar. En nu, beste Jan, herhaal ik mijn opinie van vroeger: Schilt mag een brave brave man zijn, maar het is een *karakterloos* heer, om welke reden dan ook.

Zooals ik aan Pannekoek schreef: mijn leven zal verder wel bestaan uit ontmoetingen met schavuiten zonder eenige allure en met brave lieden zonder karakter, 'om den broode' of om iets anders, qu'importe. En ik begin mijzelf af te vragen wanneer ik *zelf* tot een van deze twee categorieën behooren zal!

Stuur me de brieven omgaand terug.

Hartelijks van ons beî, ook voor Athie,

steeds je E.

Bellevue, Maandag.

P.S. Ik schreef vanmorgen een poëtische brief *Aan Ambrosia*,[1.] over *Tuin van Eros* van Jan Engelman. Voor *Forum* bestemd. Laat eens hooren wat je zelf uitvoert. Komt de juffrouw van J.v.N. klaar met mijn MS.?

1567. *Briefkaart aan H. Marsman: Bellevue, 18 april 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Hennie, Hartelijk dank voor je alleraardigste brief. Ik zal met alles rekening houden, en je waarschuwen zoodra we zoo ver zijn. Tot dusver geen bericht van den man die G. verkoopen zou.[1.] Als ik

1. In *Forum* 2 (1933) 7 (juli), p. 550-555 (*Vw* 2, p. 583-590).
1. Timmers Verhoeven.

het op publ. vendutie gooi, heb ik eind April eerst geld. We'll see. - Die Multatuli-uitgave in 5 kleine deeltjes is *niet* degeen die ik bedierf (die is grooter en in 10 dln.) maar deze is inderdaad heel geschikt en wschl. niet duur als je hem nog vindt. Ik denk fl. 10. à fl. 15.- misschien wel minder. - Jammer dat het met Querido niet lukte, maar ik dacht het wel. Heerlijk, zoo'n briefje van Alice van Nahuys.[2.] Ik zal mijn best doen om me er doorheen te slaan, als mijn moeheid en verwarring over zijn, gaat dat ook wel. Bep is nog erg slap van haar griep. - Nu, ik moet naar Parijs allerlei dingen afdoen, of liever: weer opnemen. Veel hartelijks van ons voor jullie, de hand

van je E.

1568. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 19 april 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Freddy,

Dank voor het blaadje uit Maurits en voor het verhaal in MS. van Couperus.[1.] Ik zal dit laatste spoedig lezen; momenteel geen tijd. Ik schrijf je er later over, al was het een briefkaart.

Heb je van Greshoff *Poging tot Afstand* ontvangen?

Ik heb Stols geschreven over *Tegenonderzoek*. Maar je hebt te veel haast; ikzelf heb het boek nog niet gezien - en trouwens niemand.

Ik vrees dat de brave Henri Mayer *zelfs* geen 'Cartuyveltje'[2.] is. Wat de student met bril betreft: als je zijn zoon Henri bedoelt, de oudste, dat is geen kwade kerel. Maar de tweede zoon, Flip, is het ergste soort bedpisser dat ik ooit ontmoet heb. Op zijn 16e een rund van 60.

De uitgave van Murger[3.] die je bedoelt is inderdaad heel aardig, al ben ik niet dol op dat formaat.

Hoe komt Rudie in betrekking met Quint? Je bedoelt toch de meneer van die boekjes over Proust en Gide? Jij met Pourtalès, Rudie met Quint - vous vous lancez, mes jeunes amis! Et parmi des esprits si *fins*!

Kelk is op zijn allerbest in zijn poëzie, die zwak, maar alleraardigst

2. Secretaresse van Em. Querido.
1. 'De hoogere onbewustheid'. In *Proza* I. Amsterdam 1923, p. 147-169.
2. In *A.O. Barnabooth* van Larbaud is Cartuyvels de zaakwaarnemer van Barnabooth.
3. *Scènes de la vie de bohème*, in de ed. Jules Tallandier (Paris 1929).

jong is. *Spelevaart* (Stols uitgever). Daarvoor krijg je alle andere Kelkiaden van me cadeau.

Het mag zijn dat Bouws een brontosauros is naast Hertha[4.] als hert. Maar het hert is dan geen bal te goed voor de brontosauros, en dat is iets... rechtvaardigs.

Ik kan me voorstellen dat je *Eric*[5.] mooi vindt, ook nu. Het is een boek met zeer reëele kwaliteiten, die het dus ook niet gauw verliest. Heb je ooit *Les Trois Mousquetaires* gelezen, en Sherlock Holmes; beide absolute 'meesterwerken' in hun soort? Maar natuurlijk, de 'wereld van Proust' is iets anders.

Ik denk dat de reconstructies van Couperus levender en die van Louijs smaakvoller en *juister* zijn. Maar ik geef deze opinie graag voor een betere - van Dr. Moll bijv.

Word je zoo gekweld door het probleem van de 'semi-mannelijke coïtus'?

Pro Domo is zonder twijfel een van de allerbeste gedichten van Greshoff. Dus...

Culinaire prestaties en 'vorm' - passons. (Hierbij doe ik de rozijnen-en-vla-mopjes van je eerste blzn.)

Er komen in de *Uren met Dirk* veertien stellingen, los ingelegd, precies als bij een dissertatie. Men moet de kritiek wat op weg helpen in ons land.

De aansluiterij van *B.G. aan E.* op *P. tot Afst.* en van dit laatste weer op het laatste deel van *Een Voorb.* zit zoo: Ik schreef *Een Voorb.* grootendeels van 1922-'23; behalve het laatste hoofdstuk, de reis naar Spanje en zoo. Toen, opeens, *Het Roerend Bezit*, dat niets anders was dan een andere lezing van het voorbereidings-geval. Toen, door elkaar, *Poging tot Afst.* en de rest van *B.G. aan E.* Toen eerst, in 1926, het laatste hoofdst. dat *Een V.* afsluit ('afrondt'); je kunt het verschil van stijl trouwens zien, als je er even op let.

Proza en poëzie is een kwestie om er uren over te praten. Maar dan niet over de mijne. Want als het om *P. tot Afst.* gaat, heeft Rudie groot gelijk; een groot deel daarvan wàs proza en niets anders. Vandaar ook mijn nieuwe indeeling: in het verhaal in de herdruk van *B.G. aan E.,* dat *De Poging tot Afstand* heet (ik werkte hier gewoon een raad uit van Paul van Ostaijen, die mij achteraf volkomen juist leek), en in de verzen, die nu in *Mikrochaos* zijn ondergebracht. Mijn

4. Zie 995 n 2.
5. F.W. Farrar, *Eric or little by little*. DP las dit boek in de vertaling van J. Kneppelhout, *Een schooljongen of Van kwaad tot erger*. Zie *Vw* 2, p. 129.

latere indeeling is werkelijk veel beter, vandaar dat ik die liefde van je voor *P. tot Afst.* niet begrijp. Ik 'verloochen' dat werk niet; ik heb het grootendeels 'hervormd'. Alleen *Het Boozige Boekje* werd niet herdrukt, en vormt, als je ervoor voelt, dus een attractie voor de oude editie.

Hartelijke groeten, ook aan Rudie, met wiens theorieën over de poëzie ik mij zeer goed vereenigen kan, en tot over een tijd dan maar weer. Groeten ook van mijn vrouw.

Je EdP.

1569. *Aan R.A.J. van Lier: Bellevue, 19 april 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Rudie,

Ik doe nog even een paar regels voor je in dezelfde enveloppe, omdat ik in mijn brief aan F. misschien niet voldoende antwoordde.

Je hebt volkomen gelijk in het verschil tusschen *Parlando* en een groot deel van *P. tot Afst.* Maar het komt mij voor dat je dit laatste vnl. uit de lezing in *Mikrochaos* kent - althans onthouden hebt; je citeert: 'Clary, er waren eens, enz.'[1], maar in *P. tot Afst.* ontbrak de naam Clary! Je hebt trouwens hierin nogmaals gelijk, want alles wat ikzelf nog (min of meer) als poëzie erken uit *P. tot Afst.* heb ik, en meestal verbeterd, opgenomen in *Mikrochaos*. - Freddy denkt dat ik die 'jeugdpoëzie' verloochen en zoomeer, niets is minder waar. Maar mijn indeeling van later was ongetwijfeld juister. Er zijn auteurs die onkritisch tegenover hun eigen werk staan; terwijl het van mij juist nogal kenmerkend is, geloof ik, dat ik mezelf nogal 'door' heb. Al het proza uit *P. tot Afst.*, dat mij nog goed leek, heb ik verwerkt in de nieuwe druk van *B.G. aan E.*, waar het eigenlijk altijd had moeten staan. (Paul van Ostaijen zei me dat al bij de verschijning van *Kwartier per Dag*: 'je reisaanteekeningen zijn niet slecht, maar je had er iets anders van moeten maken, een roman of een verhaal.')

Toen ik op die onderscheiding proza of poëzie inging, dacht ik dat je opmerking sloeg op *al* mijn poëzie, niet op *P. tot Afst.* alleen. Het doet er trouwens niet toe, want ook nu is de kwestie natuurlijk

1. Beginregel van het gedicht 'Reisverhaal' (*Vw* 1, p. 18), gewijzigde versie van gedicht V uit de rubriek 'Kwartier per dag' in *Poging tot afstand*, p. 20, dat uit vier strofen bestaat en begint met 'Johanna, daar waren eens twee ergjonge mannen'.

nog lang niet uitgeput. Ik geloof nl. dat *alles* in proza gezegd kan worden, ook de allerzuiverste 'poëzie' (wezen). Daarentegen heb je misschien gelijk dat niet alles in poëzie gezegd kan worden - als 'poëzie' tenminste. De scheldballaden van Tailhade zijn in meesterlijke verzen, maar natuurlijk in wezen zeer ver verwijderd van 'poëzie'. Terwijl het vreemdste verhaal van Edgar Poe nog vol 'poëzie' zit; eenvoudig omdat het proza van Poe - dat geen poëtisch proza is, versta mij wel! - altijd gedrenkt is in een sfeer van 'poëzie' die uniek en de zijne is. Evenzoo het proza van Van Schendel, dat toch als *proza* ongeveer het beste is uit onze heele literatuur.

Je vraag waar de grens ligt, is niet zoomaar een-twee-drie beantwoord. Vandaar de lange discussie die noodig zou zijn. Voor Binnendijk en voor Anthonie Donker is de vraag natuurlijk allang opgelost: poëzie is iets dat *zij* als zoodanig erkennen, d.w.z. mooi vinden, en daarvoor vinden zij achteraf dan wel een paar theoretische zinnetjes die heel aardig klinken.

Ik ben het verder natuurlijk gloeiend met je eens, dat deze kwestie hoogstens aardig is op zichzelf. Of Nietzsche een dichter is, een prozaschrijver of een philosoof, is van geen enkel belang, du moment dat hij *Nietzsche* voor ons werd.

Hartelijke groeten van je

EdP.

1570. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 19 april 1933*

Bellevue, 19 April.

Beste Jan,

Arthur zal je schrijven. *Hoogst*wschl. is hij 6 Mei weer hier terug. Houd je dààrop dus voorbereid.

Dank voor de kritiek. De titel zal ik veranderen. Ook de naam Ducroo eruit. De 'genealogie' zal ik bekorten. Wschl. ook het gesprek met Eva, dat inderdaad meer tot zijn recht komt zonder het (halve) duplicaat met Heverlé erachter.

Kan je je juffrouw vragen mij spoedig de boel terug te zenden - of aan jou te geven? Zeg mij dan wat het kosten moet. In 2 exx. - Ik heb die tekst toch wel hier noodig, om er behoorlijk mee voort te gaan, merk ik.

Wat een pest, die eeuwige afslag! Wij hebben hoogstwschl. de brieven voor *Het Vaderland* opgegeven, om een dergelijke reden.

We zullen moeten verhongeren, als het zoo doorgaat.

Ik ben vandaag wat beroerd: duizelig, misselijk - enfin, toch geen zwangerschap. Het doet ons beiden plezier te lezen dat het Sophie althans goed gaat. Gille heeft roodvonk gehad, maar gaat nu weer uit.

Jany komt 26 April in Brussel, en 27 hier. Hij logeert bij Jan (één avond);je kunt hem dus misschien nog zien, voor hij hier komt - en bv. een deel van het typsel meegeven, wat porto uitspaart.

Verder ... o, verder zooals het gaat. Vooreerst nog best houdbaar, in afwachting van alle catastrophen in de toekomst. Ik zal *blij* zijn je hier te zien en je rond te voeren 'doorheen' Parijs, zooveel het maar kan.

Hartelijks voor allen, ook van Bep, de hand van je

E.

P.S. - Ik zag onlangs Fernand Fleuret. Hij lijkt werkelijk sterk op jou, maar hij heeft een roodachtige baard - om een operatie aan de kaak te verstoppen, maar het staat niet zoo erg mooi; blauw verven zou beter zijn.

P.P.S. Ik ben kotsensvol van Henry de Monfreid, wiens 3 deelen = 900 blzn. ik achter elkaar las voor een groot artikel in de N.R.C., dat nu goddank de deur uit is![1.]

1571. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 19 april 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Sander,

John vertelde me een en ander van zijn bezoek aan Maestricht en over wat jullie besloten hebben over de Coleridge. Ik ben er natuurlijk erg over uit!

Van Slau kreeg ik een brief of ik je schrijven wou over een bundel verzen[1.] die er van hem bij jou ligt. Hij had geen antwoord gekregen vóór de afreis en vroeg mij maar aan jou te vragen hoe het ermee zat. Dat doe ik dan bij dezen.

Met de *Costers* op Japansch zit het zoo: de bedoeling is niet om een

1. Zie 1557 n 2.
1. *Soleares.*

boek te koopen bij Van Kampen, maar om Menno met fl. 50. te 'verlichten' op de fl. 150. die hij er persoonlijk in gestoken heeft. Van der Meulen en Schorer[2.] hebben een ex. gekocht; er zijn er dus nog maar 3 over. Wil je er dus een hebben, dan zou je omgaand een briefje van fl. 10. moeten zenden aan Menno; anders moet je je maar tevreden stellen met het ex. dat ik je door Van Kampen laat sturen uit mijn naam.

Dit in haast. Mòcht je er dus nog voor voelen om met fl. 10 de onderneming te steunen, zend die dan aan Menno en ik stuur je van hier het ex. op Japansch.

Hart. groeten van je

E.

1572. *Aan H. Marsman: Bellevue, 20 (donderdag) april 1933*

Bellevue, Woensdagnacht.

Beste Henny,

Gelijk hiermee zend ik je de hfdstn. van *Angèle* terug. Ik heb er niets aan kunnen doen, en zal er vooreerst ook wel niet toe komen; misschien later, als ik mijn draai gevonden heb met het werk met Pia.[1.] Te lang om je uit te leggen. Ik moet enorm *wennen*, en kom tot niets meer. Ook *Ducroo* ligt te rotten, of beter te worden, zooals je wilt. Ik *moet* tot Augustus buiten alle literatuur leven, of ik word idioot. Trouwens, met het geld dat nu per se gevonden moet worden en de rotzooi van alle kanten, is uitkomst noodig, en er zijn maar 2 kansen: het werk met Pia of de verkoop van Gistoux.

Ik zou je nog wel meer kunnen vertellen, maar ben te moe en te beroerd. Als alles in Juli beter gaat, schrijf ik weer en hervatten we de literatuur. Nu heb ik maar één drang: 'er uit' te komen,[*] om mij zoo compleet mogelijk in te stellen op werk met één doel: geld te verdienen. In Augustus moet ik absoluut weten waar ik aan toe ben, althans met Pia.

Spreek hier liever niet over. Het is allemaal zoo erg niet, maar ik ben soms wel erg slingerend tusschen mijn behoefte om mij in het

2. M.R. Rademacher Schorer, Utrechts maecenas.
1. Zie 1455 n 2.
* Ik bedoel: uit alle MSS., artikelen, etc. Een stuk of 3, 4 moèt ik nog wel afpennen. Maar het zit me erg dwars.

gareel te dwingen en om ertegen te rebelleeren, hoe dan ook. En dit laatste is idioot, en het manifesteert zich pas in mij als ik weer eens bedriegelijk mij 'toch nog wel vrij' heb gevoeld. *Ik zit erin*; en voorloopig blijft het een rotzooi; en later... dat moeten we zien. Verder dan Augustus denk ik maar niet - of het zou October moeten zijn, omdat we dan uit deze bedrieglijke lieflijkheid moèten - God weet waarheen. (Ook dàt hoop ik in Augustus al beter te zien.)

Misschien kom jij in Augustus hierheen? Wij kunnen beter één avond praten, dan al deze vermoeiende brieven schrijven, en eigenlijk telkens overbeginnen.

Als je echt aan Malraux begint, verslind je het, denk ik. Het boek (*La C. Hum.*) is veel vlotter geschreven dan bv. *La Voie Royale*, en m.i. èn aangrijpend èn boeiend.

Dominique is een erg mooierig, delicaterig, grauwachtig, eigenlijk stomvervelend verhaal, en nogal onbeduidend ook. Maar erg delicaterig 'verheven', misschien wel in dezelfde sfeer als *Le Bal du Comte d'Orgel*, of de een of andere 'pure' Mauriac. Misschien vind jij het wel mooi. Het is een van die 'klassieken' die je gelezen moet hebben althans. Maar misschien spuug je er ook van.

Van der Meulen is een beste vent, maar een *reuze*-ouwehoer. Het kan aan mij liggen, maar ik vind hem ook werkelijk nogal dom. Overigens veel 'waardeering' verdienend, daar niet van. Ik zond hem *Tegenonderzoek.*

Later meer. Hartelijke groeten van je

E.

P.S. - Ik schrijf je dit in den nacht, na een soort administratie beproefd te hebben ten opzichte van mijn tijd en werk. Neem dit alles dus niet dramatisch op, maar toch: 'dit uur is lucide', mogen we aannemen.

P.S. Ik had gedacht met *Ducroo* geld te verdienen. Van Kampen stelde mij in uitzicht: fl. 350.- Voor een boek van 400 blzn., dat ik maar ééns schrijven kan - het heeft mijn ijver geremd. Dan maar op een andere manier.

1573 (361). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 20 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1574. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 21 april 1933*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Freddy,

Ik heb het verhaal van Couperus 'met plezier' en geboeid gelezen, maar kan het op geen stukken na zoo bewonderen als jij. De psychologie van dezen Max, die half een pooier wordt, is èn oppervlakkig-traditioneel, èn voortdurend valsch. Allerlei stukjes zijn van den 'levensgenieter te Nice' mijnheer Couperus en zouden nooit door mijnheer Max geschreven hebben kunnen zijn. En dan die kinderachtige opmerkingen over verwantschap met 'féline' pooiers en haat tegen 'logge' bourgeois - neen, ik ben er niet jong genoeg meer voor om het te 'gobeeren' (met een Couperus-woord), ik vind het erg fin-de-scièle-flauwekullig, als je het mij vergeeft. Larbaud en Tinan zijn niet 2 of 3 ×, maar 50 × zoo goed als dit; want het is even rijk aan deze sfeer, als je die zoekt, èn het is niet, als hier, goedkoop en valsch. Hoe de charme van Couperus nog werkt, is mij soms een raadsel. Als hij spreekt van artilleristen die *getroubleerd* worden door *gecambreerde* wassen borsten, van *spasme*, en van een *regret* achterlaten, wordt het mij wel erg wee bij dien naar lotion stinkenden Hagenaar.

Het is tòch een groot schrijver, maar wat jij blijkbaar nog heelemaal au sérieux neemt, werkt mij soms danig op de zenuwen, zonder dat het dessert met rozijnen en vla in het spel hoeft te komen.

Jij denkt in dit verhaal een soort Barnabooth te hebben ontdekt; ik lees het geboeid als een beter leestrommelverhaal. Het is wel erg ondankbaar van me, dat spreek ik niet tegen. Je hebt je zoo uitgesloofd.

Hart. groeten, ook aan Rudie, van je

EdP.

1575 (362). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 21 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1576. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 21 april 1933*

Bellevue, Vrijdag.

Beste 's Gravesande,

Ingesloten een briefje van mijn uitgever voor *Uren met Coster* (Van Kampen). Je zult nog wat moeten wachten op het ex., omdat

ik op het laatste moment een partijtje ‘stellingen’ heb laten drukken, als bij een dissertatie, die los in het boek gelegd worden!

De vraag is nu: schrijf jij erover in *Het Vaderland* als ik je het boek laat sturen en *niet* naar de Redactie? Of in ieder geval niet? Aangezien Van K. gesteld schijnt op een bespreking, desnoods slecht, en het mij niet kan schelen, mogen ze voor mijn part nog een ex. zenden (aan Borel dus) - maar het zou mij spijten als jij *daardoor* niet aan het woord kwam.

Dus, doe je het anders wèl, schrijf me dit omgaand dan even, - dan zeg ik Van K. dat hij géén ander ex. zendt, omdat jij het al doet.

Hartelijke groeten van je

EduP.

Ik schrijf je dit in haast en op het punt naar Parijs te gaan. - De brief van Van K. kan je verscheuren.

1577. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 21 april 1933*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Jan,

Van Annie hoorde ik al dat je in Holland geweest was. Verder heb je de correspondentie die ik je opzond wschl. niet al te best gelezen, anders begrijp ik niet hoe je aan de mogelijkheid van fl. 80. per maand voor ons komt. In de beste tijden - d.w.z. vóór het gegap en gelieg - kregen wij fl. 60.- maximum (we hadden fl. 70. moeten hebben). En van de Locale Pers, waar nu zoo'n nadruk op gelegd wordt, hebben we een ‘bestelling’ van 2 brieven per maand, à fl. 25 = fl. 50.- Et c'est tout. Totdat dat ook ophoudt....

Het spijt me verder oprecht dat je het noodig vindt, voor je eigen zielsrust of God weet wat, om een lans te breken, zooniet voor Schilt - die van jou één en van mij een dozijn bouten mag hachelen - dan toch voor de ‘algemeene’ karakterloosheid. Ik voel dan wèl, en verdomd véél, voor de ‘karakterpatserij’, en zal *probeeren* een ‘karakterpatser’ te blijven, zoolang ik het doen kan. Hoe je komt aan ‘hard en inhumaan(!)’ als ik Schilt een ‘brave man maar karakterloos’ noem, snap ik niet; jij die N.B. het noodige verkondigt over Sander en Maurice. Iemand die met een ploert en een proleet als die De Lang kan werken - dit heeft nog niets te maken met òns geval - is op zijn zachtst genomen, braaf-en-karakterloos. Als ik hard wou zijn, zei ik:

een karakterlooze oude flapdrol. Wat hij *is*. Ik vind alles best, maar laten we nu niet zoo 'humaan' worden dat we de dingen onder elkaar niet eens meer bij den waren naam mogen noemen. Als jij morgen net zoo karakterloos gaat worden als de ouwekloot Schilt, dan vergeef ik het je 10 × zoo graag, maar karakterloos *ben* je dan, en laf ook, en daarmee uit - en verder een braaf huisvader en echtgenoot. En ik precies zoo. Als *ik* zoover ben, heb ik niemand noodig om het me te vertellen, dat beloof ik je; dan zal ik zelf wel de vinger opsteken om te zeggen dat ik er ook bij hoor.

En verder kan me *Het Vaderland* gestolen worden, en voor Bep ook. Als we werkelijk aan de misère toe zijn, zullen diè ± fl. 50. maximum ons niet redden, dus het geschipper met een Schilt voor of achter een De Lang hoeft nog niet zoo erg, goddank. (En al was het méér, bij dat vuile gegap!)

Ik heb bij Meulenhoff bot gevangen over de heele linie: zoowel photo's als bloemlezing. Ook goed.

Als wat wij met Pia nu binnenkort doen gaan, ook mislukt, zal ik moeten zien of we met October niet iets vinden - God weet wat, liefst buiten de karakterloosheid, die als een obsessie begint te werken, en waar jij nu ook al goede woordjes voor vindt. Begin dan maar met al die stukjes tegen allerlei menschen, die 9 op de 10 keer het opmerken niet waard zijn, te staken - als je zoo 'humaan' wordt. Dat is ook nog een 'hoog van de toren blazen' omdat het niet werkelijk dringt. Het probleem voor ons zal worden dat we allemaal, als het erop aankomt, broos en lullig blijken te zijn en bukken, niet alleen voor de domheid, maar, pecuniae causa, voor de fielterigheid. Maar dan schrijf *ik* geen stukjes verder meer in de hoogere blaastoon, bijwijze van compensatie; dan erken ik mij verder maar voorgoed des fielts willige en nederige dienaar.

Arme Nijkerk. Ik heb echt met hem te doen. Arme Atie, die nu weer dat gevalletje heeft met haar vader. Het is gek, maar het kraken van de bourgeois-maatschappij is een ongeluksperiode geworden voor ons allen, die meenden dat wij er niets mee te maken hadden! Stel je voor dat mijn moeder overleden was in 'normale' omstandigheden, d.w.z. mij een kleine of groote 2 ton nalatend + Gistoux. Wat zouden we nu gelukkig zijn! Ik had jullie bv. een vleugel van het huis gegeven, en voor Bep en mij de andere helft, en we hadden een klein autootje gehad (een Ford bv.) voor Brussel en we zouden gewerkt hebben en in den zomer overgelukkig zijn geweest. We zijn geschapen voor een *beetje* comfort, niet eens luxe, en we ploeteren nu in

een obsessie van rotzooi, veraangenaamd door allerlei z.g. *noodige* karakterloosheid.

Met het boek* begin ik weer, als ik weet hoe we ons werk met Pia gaan inrichten; d.i. volgende week. Ik schreef achter elkaar: Een stuk over Java in onze kunst; een stuk over Jan Engelman; een stuk over tooneel in Parijs; en een groote 'brief' over *Les Liaisons Dangereuses*,[1] - de oude aan Menno heelemaal opgewerkt en aanzienlijk, - wel meer dan de helft, uitgebreid. Tot October krijg ik nu ook niets meer in *Forum*. Wat nu, als ik andere dingen schrijf? In *Gr. Nederland* misschien? maar die Coenen moet niet veel van mij hebben, vrees ik; die vindt Taai Agen Moro heel wat beter, en dan nog een Dr. Fischer of zooiets, die bizonder actueele stukken brouwt van een palpitant belang over de Fransche symbolisten, en die 10 keer achter elkaar '*Beau*delaire' schrijft, met een e die op Baudelaire zelf als een vomitif werkte, zooals ieder behoorlijk mensch weet.[2]

Schreef ik je al dat we kennis maakten met Bernard Groethuysen en zijn vrouw, een communiste die Alix Ghilain heet? Alleraardigste menschen, zoowel hij als zij. Uit Duitschland verdreven, omdat zijn 'nazi'-studenten hem niet meer lusten. Hij is geen communist, maar 'sympathiseerend'. Alix Ghilain werkt zich dood; is den heelen dag bezig op de bibliotheek, voor de partij, en voor een loon van 'ouvrier qualifié' = ± 7 frs. per uur; daarna werkt ze, soms tot laat in den nacht, aan het overtypen van de artikels van 'Groet'; als ze ziek is, dan met een kruik op haar maag achter de schrijfmachien. En als hij den volgenden dag uitmaft, zit zij alweer op de bibliotheek. Een aardig mensch, doodeenvoudig, warm, uit één stuk - je merkt het als je 3 minuten met haar praat. Beste Jan, als we werkelijk misère *moeten* lijden en werken voor hongerloonen, dan werk ik 1000 ×, 10.000 × liever met menschen van dit soort, dan met brave oesters à la Schilt. Dan word ik desnoods wèl 'kameraad' en communist; wat kan mij het verdommen? in ieder geval heb ik dan binnenin nog een soort

* *Ducroo*

1. 'Naar aanleiding van "Les liaisons dangereuses".' In *Forum* 3 (1934) 5 (mei), p. 409-418 (*Vw* 2, p. 527-536).
2. Taï Aagen- Moro, een schuilnaam voor M. van Aggelen, publiceerde in de eerste vier nummers van *GN* 31 (1933) 'Aantekeningen Madrid 1932'; Dr. F.H. Fischer schreef in het maart- en aprilnummer over 'Het symbolisme in de Fransche literatuur', en sprak daarbij voortdurend over 'Beaudelaire'.

troost voor mijn 'menschelijke waardigheid.' Ik wil zien of ik mij verkoopen zal of niet; tout est là, voor mij, als deze rottoestand doorgaat. Bep heeft zich bereid verklaard om alles met mij mee te maken, en tant pis voor Simone en Gille, ik zal ze altijd de helft zenden van wat ik heb, meer kan ik dan niet doen.

Ik denk *iederen dag* over dit probleem na, als vroeger aan den dood. De heele doodsgedachte is verdrongen door dit idee van 'hoe te leven'? On vit, on vit infâme... of *niet*. Al zou ik de heele literatuur moeten opofferen, en mijn boekenziekte totaal uitroeien, en ik weet niet wat nog meer, ik hoop - *dan juist* - genoeg 'menschelijke waardigheid' te bezitten om mijn 'karakterpatserij' door te zetten, en niet een soortement Schilt te worden over 20 of 30 jaar. Voor een groot deel hangt dit alles af van Bep, die niet sterk is, en zeker niet zoo tegen alles opgewassen als een Alix Ghilain, maar ze heeft me bezworen dat ze veel liever in de misère zit dan in de karakterloosheid. Alzoo, misschien komen we er tòch in, maar ik zweer je: niet zonder slag of stoot.

Ik hoop Jany spoedig te zien, en die onwaardeerbare Jan van Nijlen, die we nog eens feestelijk en met een warm hart rond willen leiden, voordat de stronthitlers de boel ook hier komen bederven misschien, of we allemaal gedallesd zijn, tot vèr beneden de ambtenaarsplatheid. Eén ding interesseert me: ik zou een kijkje willen nemen, tien jaar verder, om te weten wat er dan met mijzelf en mijn vriendenkring gebeurd is: met jou, Jan v.N., Jany, Menno, Slau, en nog een paar anderen die mij aan het hart liggen.

Doe Nijkerk mijn *hartelijke* groeten, als je hem ziet, en ontvang zelf - dwars door alle karakterloosheid heen, Godverdomme - een ferme hand van je

E.

P.S. - Bep laat je zeggen - geheel afgescheiden van dit epistel! - dat ze 'een brave man maar totaal karakterloos' het minimum vindt wat je van Schilt zeggen kan. Dit omdat je haar dan toch wel 'kalmer' zult vinden dan mij, beweert HEd.

1578. *Aan H. Marsman: Bellevue, 22 april 1933*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Henny,

Dank voor de beloofde 'slijt'prestaties.[1] - De nieuwe Malraux[2] is géén vervolg, en wèl een revolutieroman. Komt begin Mei a.s. als boek uit, ofschoon in Juni eerst het laatste vervolgstuk in de *N.R.F.* verschijnt.

Moet ik het fragment voor *Forum* (van Angèle) met potlood bewerken, zoodat je er nog een-en-ander in wijzigen kunt, óók voor *Forum*? Dat lijkt me het beste. Ik bekort voor jou, en stuur het jou op.

Bep vindt je nawoord voor *Tegenonderzoek* erg aardig; sympathiek-sympathiseerend! Het begint anders dan het eindigt; veel ervan vindt zij heeljuist - vooral 'in de groote lijnen'. Maar denk je dat Bep een goed oordeel heeft in dezen?? Ik niet.

Je moet nog wat wachten op de *Uren*, omdat ik er op het laatste moment 3 blzn. 'stellingen' bij heb laten drukken, die er los in gaan! Men moet de Nederlandsche recensenten nòg wat geven om over te zwammen, dan die oude heibel alleen, cher ami, en hun argusoogen ook een beetje op weg helpen. Ik zou het erg aardig vinden als je het boek goed behandelde, ik bedoel: tot het uiterste voor jezelf doorgedacht en overwogen, en dan qua kunstopvatting, goed, maar ook qua menschelijk verschil. Alleen moet je oppassen dat je niet geeft wat de literator (dichter, leider, prins) Marsman ervan vinden *moet*, maar wat de (schrijvende, soit) mensch Marsman er in wezen van vindt. Anders is het toch op zijn best literatuurpolitiek.

Het conflict van 'mensch tegen mensch', dat ik als slotzin geschrapt heb, zou ik door jou berecht willen hooren. Wees als mensch dus juridisch aanwezig: jij de rechter, du Perron en Coster als bepleiters van bepaalde waarden gehoord. En doe mij persoonlijk... het plezier ging ik zeggen, maar ik moet zeggen: het *recht*, om te wijzen op de *lafheid* van die Spectator-repliek. Dat is ook nog een bewijs van mijn stellingen, en een dat niet voor de poes is, komende van den hoogstaanden charitasverkooper himself. Kanker tegen mij zoo hard als je wilt, maar erken, billijkheidshalve, dat ik van de twee

1. Van exemplaren op Japansch papier van *Uren met Dirk Coster* in Marsmans Utrechtse kennissenkring.
2. *La condition humaine.*

degene ben die ('congenitaal' zou Premsela zeggen) precies niet in staat zou zijn tot dàt soort laagheid.

Mijn heele theorie tegen Coster en het Coster-gelijkend 'kunstproza' is: *Voorgewende hoogheid* (grootheid) *bij geringe waarde qua inhoud*. Tout est là. Heb ik hierin gelijk gehad of ongelijk?

Er zal wschl. nog zooveel over die *Uren* gezwamd worden, vooral nu bleeke Theun naar het schijnt een verdediging van Coster in *De Gids* gezet heeft, dat ik het erg zou apprecieeren als jij je werkelijk scherp op het geval instelde. Ik vraag je niet in het minst concessies te doen aan onze vriendschap, integendeel. Vergeet, als het kan, alle betrekkingen van vriendschap of het tegendeel, tusschen jou en de heeren Coster en Perron.[3.]

Het beste met de griep. Veel hartelijks van ons. Je

E.

1579. *Aan S. Vestdijk: Bellevue 22 april 1933*

Bellevue, 22 April.

Beste Simon,

Het is een heele tijd geleden dat we elkaar het laatst schreven. Ik heb een vervelende tijd achter me; waar ik nu eigenlijk nog middenin zit! Geld verdienen met stukkies schrijven, enz. De erfenishistorie in Brussel is nog in volle gang, d.w.z. in volle stilstand, met uitzondering van de 'geblokkeerde' aandeelen, die allen tijd hebben om te kelderen. Voor Gistoux wordt gewerkt door een Hollander in Brussel, die als een engel voor ons verschenen is, een zekere Timmers Verhoeven, directeur van de Levensverzekering M[ij] *Utrecht*. Verder zitten we hier *vast* tot October en al ons gezoek naar werk - behalve stukkies schrijven - blijft vruchteloos. 's Gravesande, wiens interview met je ik vandaag las,[1.] of Menno zal je misschien wel een-en-ander verteld hebben, ('s Gr. is een goede, trouwhartige kerel, vindje niet? Ik heb een zwak voor hem.) - We staan op het punt om alle relaties met *Het Vaderland* te verbreken, omdat ze zonder voorafgaande waarschuwing aan het afslaan zijn gegaan en ons dus bestolen hebben, en omdat verder de directeur copy verduistert, om te kunnen laten zeggen dat die over de post is weggeraakt. Erg mooi voor

3. Marsman publiceerde geen bespreking van *Uren met Dirk Coster.*
1. 'Een onderhoud met S. Vestdijk'. In: *DGW* 376 (april 1933), p. 63-66.

een verhaal, maar onbruikbaar voor samenwerking. Wat we allemaal probeeren is te lang om te vertellen, maar in afwachting van de verkoop van Gistoux vreten we een aandeel van Bep op, omdat onze schrijverij wel 'helpen' kan, maar meer ook niet. Vanmorgen kwam het honorarium binnen van 3 maanden werk aan de *N.R.C.* van ons samen (fl. 131.- dus 'heel veel'!) Nu, het is nog niet genoeg voor één maand toelage voor Simone en Gille, die samen 2000 belg. frs., dus ± fl. 150., moeten hebben, op z'n minst (en zoolang het gààt).

Ik heb hard gewerkt aan mijn 'roman' - voor een groot deel herinneringen uit Indië. Van Kampen biedt me daarvoor: een voorschot van fl. 350.- Dat is een boek dat ik maar ééns schrijven kan, waar ik bijna alles van mezelf in leg en waar ik toch wel 6 maanden mee bezig zal zijn. Het is om te wanhopen, vooral door die crisis-mentaliteit bij de uitgevers. Meulenhoff is nog veel erger.

Je interview was heel aardig; van Menno hoorde ik het een en ander van je roman,[2] en ik las je verzen in *Helikon*.[3] Naar den roman ben ik erg benieuwd; maar ik zie hem liever op de drukproef bv., omdat jouw 'fouten' wschl. toch te typeerend zijn om er 'jacht op te maken'. Ik voel er veel voor om het boek uitgebreid te bespreken als het uitkomt. - Je *Emily Dickinson* komt nu eindelijk in *Forum*a![4] - Ik laat je door Van Kampen een ex. *Uren met Coster* sturen; maar er moet nog even gewacht worden, omdat ik op het laatste moment 3 blzn. 'stellingen' heb laten drukken, die er los in worden gelegd. Het verveelt me, al dat gezanik over de polemiek alleen, waaraan de Hollandsche kritiek (of recensie) zich wel weer zal overgeven; nu krijgen ze wat om er in 'algemeener gedachten' over te lullen. In het najaar verschijnt de vermeerderde en geheel omgewerkte druk van *Nutteloos Verzet*, en over een paar dagen *Tegenonderzoek*, dat ik je natuurlijk ook direct zend. Zou je daarover niet iets willen schrijven, in *D.G.W.* bv., inplaats van het weer door een soortement Roel Houwink te laten doen? O neen, ik bedenk daar dat het jou is opgedragen! - Maar naar aanleiding van *Nutt. Verzet* kan je misschien eens een stuk over mij 'als geheel' pennen; alleen als het

2. *Kind tussen vier vrouwen.* Amsterdam 1972.
3. 'Sloot bij Eindhoven', 'Oud gerechtsgebouw', 'Berchtesgaden', 'Hochgern', 'De vriendin', 'De ongrijpbare', 'Vader en zoon', 'Straatlied', 'La sérénade interrompue', 'Semiramis', 'Afstand' en 'Een vrouw'. In: *Helikon* 3 (1933) 4 (april), p. 49-63.
4. 'Over de dichteres Emily Dickinson'. In *Forum* 2 (1933) 5 (mei), p. 340-366 en 6 (juni), p. 432-452.

je met plezier afgaat. Al die stomme criteria van de weldenkende Hollandsche letterbeoefenaren beginnen me den keel uit te hangen; ik wil wel eens een intelligent stuk over mezelf lezen, al is het doorspekt met bezwaren.

Wanneer komt *Berijmd Palet* uit?

Je verhalen[5] indertijd las ik niet; ik had absoluut geen tijd - het was toen nog de ergste verwarring - maar in goed vertrouwen heb ik op alles *voor* gezet. Al zou het niet 'goed' zijn, dan is het altijd 'interessant' genoeg. Ik verwacht van jou iets absoluut persoonlijks, Hollandsch toch in den *goeden* zin van het woord, een soort kruising tusschen Proust en Kafka wat de *sfeer* betreft. Ik ben werkelijk èrg benieuwd naar je 'roman', ook al vanwege wat er 'parallel' in is met mijn eigen 'roman'; maar ik wil het alleen zien als het ongeveer klaar is, en dus geheel nieuw voor me komt. Ik heb er ook genoeg van om het scheppingswerk van mijn vrienden mee te maken; het bederft zooveel, niet alleen van het plezier, maar van de juistheid van je opinie bij het resultaat.

Schrijf me eens uitvoerig over jezelf; niet alleen over wat je schrijft, maar over wat je verder doet, voelt, denkt, etc.! Denk niet dat ik mijn vriendschap voor je verloren heb. Mijn eigen gewijzigde en beroerde omstandigheden zijn schuld aan den afstand, en verder vond ik die ook wel noodig na die Simone-episode waarin we dreigden te verzinken, in onze verhouding juist tot elkaar.

Hartelijke groeten van Bep ook, en een hand
van je E.

P.S. - Denk je erom dat je een 'brief' voor het brievennr. van *Forum* schrijft? (Augustus.) De mijne is klaar en ingeleverd.

1580. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 23 april 1933*

Bellevue, Zondag.

Beste Jan,

Is T.V. al in Brussel terug? Zoo ja, zou je hem ingesloten papieren willen geven of zenden en hem vragen wat ik doen moet. Hij kan mij zelf schrijven of jou laten schrijven. Moet ik die cijfers zoomaar

5. Vestdijk publiceerde in *Forum* 2 (1933) 9 (september) 'Een, twee, drie, vier, vijf' (p. 673-684) en in 12 (december) 'Het veer' (p. 864-879).

onderteekenen? Die Herman is prachtig, als advocaat! Enfin, vraag T.V. wat hij ervan denkt. Als ik het teekenen moet, zend mij het papier dan terug.

Schilt schreef daarnet aan Bep dat hij het voorstel van fl. 10. per brief (van gemiddeld 1 kolom) aanneemt. Dus zijn we nog niet van elkaar af!

Bep heeft een vervelend gevalletje gehad. We kregen 131 pop van de *N.R.C.*, maar per crossed chèque, en daar we dat zóó nooit kunnen innen, heeft ze het ding teruggestuurd. Maar op weg naar Parijs viel het uit een boek waarin het zat; d.w.z. de enveloppe. Als een eerlijk iemand die vindt en gewoon op de post doet, is alles in orde. Maar in ieder geval hebben we de Bank in Holland gewaarschuwd om niet uit te betalen bij een poging tot inning. De chèque is wel crossed en op naam van Bep, maar je kan nooit weten wat ze probeeren. Zulke vervelende dingetjes krijg je ook nog af en toe. Honderden brieven hebben we in Montparnasse gepost, en als zooiets je gebeurt, is het er net een waar hommeles van komt, of althans allerlei last.

We hebben ook de N.R.C. direct geschreven.

Later meer. Hartelijk je

E.

Heeft *Het Vaderland* jouw voorstellen ook aangenomen?

Is deze hertaxatie van Gistoux iets voor de belasting? Moet ik het totaal van al die cijfertjes jaarlijks betalen? Kan er niet geantwoord worden dat het kasteel leeg en te koop staat, juist omdat ik geen middelen heb? - Wil je T.V. dit alles vragen?

Jan en Kees gaan morgen dus weg. Sterkte, en geniet maar van het jonggetrouwdengevoel dat nu toch een beetje terug moet komen. Geef ons het juiste adres op van de knapen; we zenden ze dan een briefkaart.

Hartelijk

je E.

Je stuk in *D.G.W.*[1] was eigenlijk een voortreffelijk hoofdartikel, maar juist als zoodanig misschien nuttig. Wat 'weten' we daarvan?

Ik heb je van alles en nog wat te vertellen, maar heb het gevoel dat brieven ontoereikend zijn.

1. 'Waar neutraliteit een ondeugd wordt'. In *DGW* 376 (april 1933), p. 57-58.

1581 (364). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 24 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1582. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 24 april 1933*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan,

Hierbij nog een briefje van Dewever over die aandeelenkwestie. Zou je T.V. willen vragen wat er gedaan moet worden? Het beste is dat hij Dewever opbelt om hem te zeggen dat ik het 'Readjustment Plan' aanvaard, als dat moet, maar dat ik het liefste die aandeelen zou willen laten verkoopen in aflossing van de schuld (fl. 39.000.) aan de Bank. De voornaamste vraag is dus: te weten wat ze op dit oogenblik nog waard zijn.

Als T.V. wil dat ik dit zelf aan Dewever schrijf, laat mij dit dan omgaand weten. Ook wat er met die hertaxatie door het kadaster gebeuren moet.

Zou je T.V. vooral nog willen zeggen dat ik geen geld heb om belastingen, hypotheekinteresten etc. te betalen, en dat hij, als Gistoux geen kooper vindt, met Juni bv. een begin maakt met de publieke vendutie. Al die hertaxaties en zoo worden toch benauwend voor iemand die zelf van geleend geld leeft!

Later meer en beter. Hartelijke groeten van je

E.

Het boek van Chtchedrine kreeg ik eindelijk; het heet *Les Messieurs Golovleff*. Als het werkelijk erg goed is, zal ik het je na lezing sturen.

II

Daarnet krijg ik een brieve van Herman, dat ik hier insluit. Verre van kwaad te zijn, schijnt hij nu kiplekker dat T.V. de boel in zijn plaats opknappen kan! Enfin, in onze 'politiek', is het beter zoo...

Ik heb hem geschreven dat ik dat Readjustment Plan natuurlijk aanvaard (dit op raad van T.V.), als er niets anders te doen is; maar dat ik nog liever zou hebben dat die aandeelen verkocht worden in afbetaling van de ± 39.000 gldn. schuld, als ze tenminste nog wat opbrengen! Daarover moest geïnformeerd worden bij de Bank. (In de 1e plaats: *wat* is de heele rotzooi aandeelen op het oogenblik nog waard? Die ± fl. 60.000., was op 10 Januari!) T.V. heeft van mij een

complete lijst van wat er is. De vraag is alleen: in hoeverre die Weeskamer er nu weer in gekend moet worden, moet toestemmen, enz.

Wil je deze kwestie met T.V. bespreken als hij weer van zee terug is? Ik stuur jou het brieve van Herman en dit briefje, omdat jij hem dan toch direct ziet en het dus even vlug gaat als wanneer ik hemzelf schreef. Loopt jullie afspraak mis, schrijf hem dan even in mijn plaats, of, nog eenvoudiger, stuur hem dit briefje, mèt dat van Herman en twee woordjes van jezelf.

Hartelijk je

E.

1583. *Aan H. Marsman: Bellevue, 25 april 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Henny,

Ik schrijf je in haast. - Die detailkritiek moet je nu niet zóó ontmoedigen. *Ik* heb de wijsheid niet in pacht, en bovendien, met zulke dingen staat of valt je boek niet. Het is het onaangename van deze correspondentie-methode dat je de boel niet kunt bepraten in iedere nuance.

Ik vind het best als je komt, maar als je hier logeert, zal je je erg moeten behelpen. Daarom is Galliéni misschien beter; voor 4 dagen scheelt dat niet zooveel; je komt dan wel hier eten. Maar je kùnt hier ook op de sofa, als je dat wilt. Ik moet je alleen zeggen dat ik met den besten wil niet den heelen dag vrij kan zijn; niet voor mijzelf maar omdat ik nu aan het werk ben met Pia en dit ‘om den broode’ gaat.

Bovendien zou ik je vragen niet den 5^{en} te komen, maar tusschen 10 en 15. Jan v. Nijlen is hier (bij de Van Schendels) vanaf 6 Mei en blijft vier dagen. Hij is van vóór den oorlog niet meer in Parijs geweest en stelt er zich enorm veel van voor; de Van S. 's en wij moeten dus wel veel met hem optrekken en dit is al maanden geleden uitgemaakt. Hij en jij tegelijk zou voor mij te veel zijn, en voor òns te weinig.

Van naar Holland of zelfs naar Brussel gaan vooreerst geen sprake.

Vóór den 10^{en} heb ik hier ook dien heer Timmers Verhoeven, die in Brussel zoo ongelooflijk aardig voor mijn belangen opkomt. Hij heeft den indruk nu, dat èn de advocaat èn de notarissen onder één hoedje spelen en dat ik in handen van een ploertenzoodje ben. Ik

moet met hem ook van allerlei bespreken. Het moment is dus wel erg slecht gekozen. - Bovendien heb ik zelf werkelijk al mijn fut noodig om me op de been te houden in deze situatie. Aan *Ducroo* kom ik niet meer toe - en vooreerst zal dat wel zoo blijven. Misschien in Juni weer. -

Toch zou het mij werkelijk spijten je te moeten teleurstellen als je er werkelijk iets aan zou hebben. Jouzelf zou ik natuurlijk heel graag terugzien; ik heb van mijn kant ook van allerlei met je te bepraten. In brieven maakt het me moe; ik moet er al zooveel met anderen over schrijven, en *ça m'écoeure*, meer dan ik soms beseffen wil.

Dus: *liefst* in het hotel - ik weet wel een beter dan Galliéni - en hier eten; en dan tusschen 10 en 15. Nà 15 ben ik nog drukker bezig met Pia en moet ik daarvoor weer dagelijks naar Parijs.

Hart. groeten van je

E.

1584. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 25 april 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Jan,

Van Jan Gr. hoor ik dat je Woensdag met Jany bij hem eet. Zou je het nog zoo kunnen schikken dat je hem een portie van het getypte *Ducroo*-ms. meegeeft? Geef je me dan op wat ik je aan species ervoor zenden moet? Ik merk dat ik steun heb aan het ms. voor de rest, en ik heb nu weer gedaan met allerlei artikelen (ik schreef heel veel in de afgeloopen week) en wou weer voortgaan. God weet hoe mijn omstandigheden zullen zijn als ik met October wegga van hier. Het is nu vooral heerlijk hier met al het nieuwe groen. We stellen er ons erg veel van voor om met je rond te loopen, niet alleen in Parijs, maar ook hier. Het is hier werkelijk la douce France bij uitstek, veel meer dan in andere oorden van de Parijsche banlieue, dat zien we telkens weer.

Hart. groeten van je

E.

1585. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 26 april 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste 's Gravesande,

Inderdaad schijnen we nog niet van elkaar af te zijn - 'elkaar', dat zijn dus vnl. mijn vrouw en Schilt! Mijn vrouw zond je gisteren een brief, in haast opgesteld, omdat wij dachten dat we er wel geen meer zouden hoeven te maken. Kan je ervoor zorgen dat ze verder niet 'wegraken'?

Het geschrijf van Borel kan me de bout hachelen - hetzij goed of slecht. Ik schrijf dus aan Van Kampen dat hij een ex. naar de redactie stuurt, als hij daarop gesteld is. De oude dames *zijn* van belang, in Den Haag!

Voor de Provinciale Pers schreef mijn vrouw nu drie brieven.[1] Ik weet er verder niets van. Die mijnheer Bothenius Brouwer is begonnen met groote zwam brieven en zwijgt nu opeens als een mof. Maar we hebben één proefnummer ontvangen, dus...

Het interview van Vestdijk was erg aardig. Jammer dat je hem niet nog wat beschreven hebt in zijn gekkigheid; het is een curieus type in ieder opzicht en daarbij een voortreffelijk en eerlijk kameraad. Wie doe je nu? Slauerhoff? Ter Braak? Het is idioot om Ter Braak *niet* te vragen,[2] ook al heeft Kramers dan wat tegen hem, geloof ik. Hij is zonder twijfel een van de belangrijkste schrijvers, momenteel, in Holland.

Mijn vrouw laat je vol verwondering vragen waarvoor jij haar verontschuldigingen verschuldigd was of bent.

Hartelijke groeten, ook van haar; je

EdP.

- Als er misschien het een of andere Fransche boek is dat je interesseert, zeg mij dat dan. Allicht kan ik het voor je bemachtigen, of - dit in ieder geval - het voor je krijgen met 30 à 40% reductie, door mijn vriend Pia die 'uitgever' is.

Ik denk wel dat Marsman tot een interview over te halen is; je kunt het hem voorstellen uit mijn naam. Maar in *D.G.W.* hééft indertijd

1. Onder de kop 'Parijsche brieven' en het ps. Potomak geplaatst in de *Delftsche courant* van 31 maart en 21 en 28 april 1933.
2. In *DGW* 32 (1933) 378 (juni), p. 105-108 zou 's-Gravesande 'Een onderhoud met Menno ter Braak' publiceren.

een interview met hem gestaan; ik meen door Den Doolaard.[3] Is dat geen bezwaar?
Boeken koopen 'kan en mag' ik ook niet meer, eilaas!
Hartelijke groeten van je
EdP.

1586. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 26 april 1933*

Bellevue, Woensdag.
Beste Jan,
Ik ben hevig benieuwd naar je brief van morgen, die mij door Jany zal worden overreikt. En wat je me van de safe vertellen zult. Misschien had mijn papa er een collectie naaktphoto's in van jewelste; het zou me van hem meevallen.
De chèque is terecht! een eerlijke vinder heeft de enveloppe gepost. Er zijn dus nog eerlijke vinders.
Heb je *Poging tot Afstand* nog aan Freddy Batten gestuurd? Doe het gewoon in een lange envelop en in de bus; het komt wel terecht. Ik ben vol optimisme na het laatste feit.
Hart. groeten en tot morgen.
Je E.

1587 (366). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 27 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1588 (367). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 28 april 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1589. *Aan H. Marsman: Bellevue, 28 april 1933*

Bellevue, Vrijdag.
Beste Henny,
Gelijk hiermee zend ik je het MS. van Rutger-Charles terug. Ik heb veel tusschendingen geschrapt; vooral erg veel herhalingen van elkaar aankijken, voor- of achterover schuiven enz. Soms ben je ook met jezelf in tegenspraak: die Charles is dan weer tot Rutgers aan-

3. 'H. Marsman'. In *DGW* 26 (1927) 4 (april), p. 82-90.

getrokken, dan weer vreeselijk afwerend.* En je commenteert *veel te veel*, op het onbeholpene af; het is soms of je voor de ergste crétins schrijft. Ik heb nòg te veel laten staan, maar dat deed ik om het langzame en aarzelende dat jij erin wou leggen, te behouden. Sommige deelen van het gesprek zijn ook erg 'realistisch'-banaal, iets wat je Menno juist verwijt.

Je denkt dat je de menschen 'beeldt' als je ze telkens weer laat loopen, een sigaret opsteken, in het vuur kijken, enz. Terwijl je het verhaal hierdoor dom maakt; want als je *gesprek* goed is, ziet men 9 van de 10 × die bewegingen *erbij*. Conrad heeft heel *Victory* verpest met die pantomime-aanwijzingen.

Ik zond Van der Meulen een *Coster* en kreeg een dankend maar nogal vermanend schrijven terug, met een ontevredenheidsbetuiging over het weigeren door *Forum* van een colibri-verhaaltje[1] van Slau. Je weet hoè goed ik 'alles' van Slau vind, maar dat verhaal was een mislukte *Jungle-book*-schets en voor mijn gevoel nagenoeg snert. Van der M. nu vindt het zeer belangrijk. Ik vind het, eerlijk gezegd, nogal komisch als iemand Slau tegen *mij* verdedigt, en mij erop wijst dat het 'natuurlijk wel slordig is, maar'... Wat ik voor *Het Verboden Rijk* en *Schuim en Asch* deed troost mij gelukkig over dit onbegrijpen van me. Ik schreef V.d.M. een uitgebreide brief terug. Hij mag een koppige Hollander zijn, maar mijn Franco-Javaansche kop is ook tegen een stootje bestand - op het gebied van 'opinies verdedigen' althans.

Van Schendel zei mij laatst dat ik met *Coster* bewezen had een meester in de analyse te zijn, en dat ik nu maar eens iets anders schrijven moest, want hier had men tenslotte toch niet zoovéél aan. Ik beloofde hem dat! - en ik vroeg hem of hij de *Uren* zoo rot vond. Integendeel, zei hij; het is sterker dan alles wat Van Deyssel op dat gebied gedaan heeft. Van iemand als Van Schendel vind ik zoo'n opinie wel erg prettig. Het boek zelf is voor mij nu zoo dood als een pier; ik merk *niets* meer van de 'verve' en zoo, die men erin vindt. Ik schreef Van der M. de opinie van Van Schendel, omdat diè waardige Hollander hem beter dan ik kan laten voelen, misschien, waarin zijn bezwaar kant noch wal raakt.

* Je 'suggereert' die slingering niet; je commenteert het in zulke bewoordingen, dat het 'niet meer klopt'.

1. Zie 1544 n 2.

Schorer zal ik een ex. zenden als het boek uit is, en mèt de stellingen erin. Over ± een week dus. Jammer dat hij er ook al niet mee 'dweept'. Enfin, 'dwepen' zal geen echte Hollander met mij; al schreef ik *Barnabooth* in het quadraat.

Hartelijke groeten van je

E.

P.S. Ik was gisteravond van 5 tot 12 met Jany samen. We hadden elkaar erg veel te vertellen en het was onderhoudend niet alleen, maar erg prettig en 'vol contact'. Wij spraken ook over jou - over Jacques en Claartje - over Vic - enfin, over alles wat ons beiden raakt. Straks komt hij hier eten en wat door Bellevue wandelen. Dinsdag a.s. gaat hij weer weg.

P.S. Wanneer zeg je 'Charles' en wanneer 'de Blécourt'? Dat moet je eens nagaan - daar is geen enkele logica in.

II

P.S. - Ik hervat de heeleboel - als een schoolmeester - omdat de 'zuiver-en-raakheid' van mijn kritiek anders tòch maar half 'zuiver-en-raak' blijven, en omdat ik je als vriend mijn volle 'z.-en-r.'-heid verschuldigd ben. Alzoo:

Beste Henny, wanneer zal je je personages, Jany of wie ook, met eenvoud terugbrengen tot *jouw* eigen grootte, die meer dan groot genoeg is, òf al je verzen zouden hum bug zijn. - Op deze manier heb ik je tegen Menno verdedigd, die beweerde dat jij je grooter wou voordoen dan je bent, met *literators* middelen. Deze vergissing van Menno komt voort uit een vergissing van jou zelf: je hèbt werkelijk nog een rare eerbied voor literatorsmiddelen. Maar zelf ben je daarom geen literator. Noch Charles, noch Angèle zijn grooter dan jezelf; integendeel. Als je *precies* over hen geschreven had inpl. van 'vergrootend', zou Menno zich niet vergist hebben en je proporties waren goed. Ik heb er met Bep een heelen tijd over gesproken, ofschoon zij niet alles gelezen heeft; volgens haar is Angèle een soort 'soul-image' van je,* ongeveer zooals voor sommige regisseurs en kritici Greta Garbo dat was. Ik geloof dat dit juist is; evenmin als je

* hierin krijgt Menno dan gelijk!

je personages kleiner moet zien dan jezelf (mijn fout), moet je ze ook grooter zien, tenminste, erover schrijven alsof je ze zooveel boeiender en grooter zag. Geen enkele lezer van de betere soort trapt in de grootheid van een figuur, die alleen bewezen wordt door de verheerlijkte toon waarmee de schrijver over die figuur z'n grootheid fluistert; Stendhal had niets terecht gebracht van Julien Sorel op deze manier, of Balzac van Vautrin; Multatuli slaagt erin, dank zij geweldige prestaties *erbij*, met de Havelaar; het type van de verkeerde methode is Querido over *zijn* Havelaar, de artiest in *Kunstenaarsleven*,[2] die als een soort Uebermensch door hemzelf voortdurend bewonderd wordt en sprekend lijkt op iedere flapdrol uit 'De Kring'. Ik geloof dat ik weet wie *jij* lezen moet om van deze neiging af te komen: Tolstoi. En dan misschien minder *Oorlog en Vrede* dan *Anna Karenina*. Daar heb je de soberheid van den schrijver die zijn personages nooit te kort doet en toch altijd precies weet dat ze nooit een haar grooter zijn dan hijzelf.

Het was met *Vera* indertijd precies zoo: je schreef over haar als over iets enorm interessants, en ze bleef maar een worstelend vrouwtje. Als je je personages werkelijk tastbaar groot en interessant wilt maken moet je een hoop *details* bedenken; eindelooze *voorbeelden* geven van wat Charles en Angèle alzoo uithaalden, en dat dan nog nuchter. Maar *dit* - typisch iets voor den 'geboren romancier' - ligt niet in jouw lijn, vrees ik. Ik zie dus één middel: *precies, sober, waardig* (een rotwoord, maar hier heel goed) schrijven over personages die je als *vanzelfsprekend* op jouw eigen peil behandelt. Als je *overtuiging* er dan is, moet het slagen!

Anders krijg je altijd dit ietwat bébête spektakel van iemand, die elders toch voldoende zijn waarde bewezen heeft, die daarom ook hier altijd nog wel iets redt (door zijn eigen aanwezigheid), maar die als een schooljongen opkijkt naar de interessante (mysterieuze) grootheden van zijn personages. *Jij* denkt aan Jany, maar dat Charles Jany niet *is*, weet je tenslotte beter dan ieder ander.

Et v'la. Nogmaals veel hartelijks.

Je E.

2. Maurice Fleury.

1590. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 30 april 1933*

Beste Jan,

Afgesproken, dat ik, als ik niets meer hoor, Zondag over 8 dagen (d.i. meen ik 6 Mei) om 11.18 aan de Gare du Nord kom.

Jany was hier en het was heel gezellig - hij is er trouwens nog, ik zie hem vanmiddag weer.

Dank voor de getypte vellen. Geef je me op wat ik schuldig ben? De marges hoeven niet zóó groot te zijn, maar het ziet er keurig uit.

Maak maar geen etiketten voor me, maar zend of breng me wèl het papier. Ik moet nl. toch nog andere maken en ik wil jou niet vragen dat alles voor mij af te peuteren.

Hart. groeten en tot spoedig ziens.

Je E.

Bellevue, Zondag 30.

1591. *Aan H. de Vries: Bellevue, april/mei 1933*

Geachte Heer De Vries,

Dank voor uw hartelijk schrijven. Ik stel u voor om op doortocht naar Spanje - of gaat u over zee? - een dag hier te komen. Ik haal u dan in Parijs van den trein, en we brengen dan een avond door ook met het bespreken van de 'Poëiaansche' teksten.[1.]

Als u niet komt, schrijf ik u uitvoeriger. Dit in haast en tusschen allerlei werk door.

Met hartelijke groeten, uw

EduPerron

Mijn bedoeling is dat u dan 1 of 2 dagen hier blijft logeeren (in Bellevue dus, maar het is maar een kwartier van Parijs-Montparnasse).

Bellevue, Dinsdag.

1592. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 1 mei 1933*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan,

Sinds ik je brief ontving heb ik voortdurend geprakkezeerd over die ploertenboel. Dat Herman niet alleen laksch is, maar even onbe-

1. Zie 1551 n 1.

trouwbaar als de rest, hindert me toch. Enfin!... Ik vraag me alleen af wàt zij zelf erbij winnen als de boel gerekt wordt en de aandeelen in Holland totaal kelderen. *Of vervalschen ze nu de juweelen?*

Ik schreef T.V. zelf uitgebreid, ook om inlichtingen die ik spoedig moet hebben. Hij komt zelf binnenkort; ik heb hem veel te vragen en met hem te overleggen.

Als mijn moeder die kluis van '26 tot '32 heeft betaald, is het dus eig. *haar* kluis, die gewoon op naam van mijn vader is blijven staan. T.V. zal ik de huur terugbetalen, maar het is weggegooid geld, want je kunt er nu zeker van zijn dat er *niets* in die kluis is.

Ik vraag me af of het niet beter is èn Herman èn den notaris hun congé te geven, omdat zij anders *toch* tegenwerken en pesten. De eenige vraag is: waar komt het geld vandaan dat de smakkers van me hebben moeten? Ik ben er misselijk van; en dan die onmacht!

Met dat kadasterstuk is wschl. wèl haast, en met die Bank ook. Ik moet den notaris toch iets antwoorden? Ik schreef T.V. hierover.

Over Maurits later. Van wie kreeg je het boek? Van B. van Kampen? Ik vroeg het hem te leen, maar hij schijnt mij niet te vertrouwen.... Vroeg hij je om advies misschien?

Nu Jan, tot later. Hartelijke groeten.

Je E.

P.S. Het was erg aardig met Jany; ik at Donderdagavond met hem samen, was gisteren met hem bij de B. Wrights en zie hem straks weer. Hij gaat morgen wschl. door. - Anth. Donker is hier en in hetzelfde hotel als Jany, met zijn 'verdomde lief', over wie Jany niet uitgepraat was, zoo vervelend vindt hij haar.

1593 (369). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 1 mei 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1594. *Briefkaart aan R.A.J. van Lier: Bellevue, 2 mei 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Rudie,

Ik stemde vanmorgen voor je alleraardigste vers 'Uit vrees...'[1] - Over de vocalise nog dit; het lijkt mij volstrekt niet

1. Gepubliceerd onder het pseudoniem R. van Aart in *Forum* 2 (1933) 8 (augustus), p. 613.

onmogelijk ook dàt in proza te geven - de mystiek tenslotte van gesuggereerde, maar onuitgesproken dingen - je vindt zooiets bij Arthur Machen[2] bv. (in een klein boekje waarvan ik den naam nu vergeten ben). Het eenige wat in de poëzie natuurlijk onvervangbaar blijft, is het effect veroorzaakt door rhythme *en* rijm. Ik bedoel: het rhythme alleen van 'Ambrosia'[3] is door een proza rhythme nog wel te vervangen, maar nu niet, omdat dit rhythme gescandeerd wordt, onderbroken en telkens opgevangen door het rijm. (En après tout: niets is tenslotte te vervangen door iets anders, zoodra het iets bizonders is.) - Kan jij Freddij verder misschien aan het verstand brengen dat ik nooit gezegd heb dat ik de Duco Perkens-periode 'verloochen', naar nòg volhoud dat die periode 'voorbij' is? Voor hem schijnt dat hopeloos hetzelfde te moeten zijn, en daar hij in de eerste plaats schrijft om te schrijven, en niet om iets te zeggen, krijg ik altijd nog wel een lange brief terug. Doe hem mijn hartelijke groeten. Een hand voor jezelf van je

EdP.

1595. *Aan H. Marsman: Bellevue, 3 mei 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Henny,

Gelijk hiermee zend ik je het ex. *Coster* voor Rad. Schorer. De correspondentie met V.d.M. wordt hierover voortgezet; we zijn alweer op het vanouds bekende standpunt dat ik geen kritikus ben; Jany sprak me over V.d.M.'s scholing op dat gebied - ik moet er dus misschien bij zeggen: zeer in tegenstelling met Bremmer. Enfin, het is 'tant mieux', hoe dan ook.

Stuur je het geld voor *Coster* aan Menno, of laat je Schorer dat doen?

Je brief van vanmorgen was heel wat rustiger. Ik geloof ook heusch dat je die schrapperij van me te zwaar opvatte. Erover correspondeeren hoeft niet. Behandel de rest nu heusch zelf en stuur het naar Bouws. Later, bij de boekuitgave, praten we nog eens over alles en zal ik probeeren mij daar 2 of 3 dagen geheel vrij voor te maken. Ik ben op dit oogenblik zelf nogal gedeprimeerd. Ik snak ernaar dat

2. Bedoeld kan zijn 'The great return' in *The house of souls* (London 1906).
3. Jan Engelmans gedicht 'Vera Janacopoulos'.

die Timmers Verhoeven hier komt, om met hem te kunnen beraadslagen over den rottoestand.

Jijzelf zult spoedig nu wel een ex. *Coster* van Van Kampen krijgen. Let op de 'stellingen'!

Jany is gisteravond naar Théoul doorgegaan. We hebben nog over jou en je roman gesproken. Hij was het vrijwel met mij eens wat de 'fouten' betreft, maar ook, dat de materie waaruit het boek bestaat, je proza, onmiskenbaar een materie is (Greshoff zou zeggen: een weefsel) van standing. Alleen mag men niet meer over 'clubfauteuils' schrijven, volgens Jany; dat deed Menno ook, en dat was een soort elegantie van een eerstejaars-student of van een commisvoyageur. Ik weet niet meer of je over 'clubfauteuils' schreef, maar voor het geval....

De *Kreutzersonate* is inderdaad meesterlijk geschreven en 'gecomponeerd'.

Over *Dumay* praten we dan nog. Die afbrekerij van menschen om één punt is kinderachtig; tenzij dat ééne punt den heelen man resumeert. Malraux zegt van zooiets: men kan iemand niet beoordeelen naar één laag van zijn wezen; dezelfde man die zich, wanneer die eene laag getroffen is, gedragen zal als een lamzak, *is* daarom niet integraal een lamzak, en zou het je kunnen bewijzen zoodra een andere laag getroffen wordt. Precies zoo met literaire opinies, prestaties en God weet wat al niet. Het beoordeelen van Menno naar *Dumay* lijkt mij stompzinnig, want de waarheid zou nog meer zijn, dat men *Dumay* beoordeelen moet naar Menno. En dan: wat een geklets toch over Dumay! Er is meer waarde in 30 blzn. *Dumay* dan in het heele esthetische prul *De Stille Plantage*; ook daarover zullen we dan nog eens praten. Dat ik Vic dus zou beoordeelen naar zijn zanikstukken over snertboeken onder den prachtigen titel *Kroniek van het Proza* is onzin; evenmin zou ik opeens integraal gericht willen worden naar de stukjes die ik voor een 'schamele bijverdienste' slijt aan de *N.R.C.* Er bestaat bovendien niet zooiets als 'een competentie als geheel'; of alleen bij hooge uitzondering. Verreweg de bewonderenswaardigste mensch die ik ken op dat gebied is Malraux. Maar ook zijn wèrkelijke 'competentie' blijft beperkt. - Je revolutionaire poëmen[1] waren lang niet mis; Vooral 'Simon van Krommenie' was uiterst waarschijnlijk!

1. In de rubriek 'Panopticum' van *Forum* 2 (1933) 5 (mei), p. 407-409 schreef Marsman onder de titel 'S. Waas, mijn proletarisch dubbel-ik' over de drie gedichten, die hij onder ps. opstuurde naar *Links richten*, en waarvan er één werd geplaatst. Met deze mystificatie wilde hij de stelling van Jef Last, redakteur van *Links richten*, als zou een burgerlijk kritikus geen revolutionaire poëzie kunnen beoordelen, ontkrachten. In zijn stuk publiceerde Marsman ook de drie ingezonden gedichten.

Een volgende keer beter. Ik moet nu weer aan allerlei rotwerk. Aan *Ducroo* kom ik in Mei wschl. niet meer toe. Ook Bep is soms erg moe, en die finantieele toestand op den achtergrond zit me toch ook erg dwars - al doe ik mijn best.

Hart. groeten, ook aan Rien, een hand van je

E.

P.S. Hierbij *Drijfzand*[2] terug dat ik heel goed vind. Is het voor *Forum*? Stuur het dan aan Bouws en zeg erbij dat ik het al zag en er voor ben; dan hoeft het niet nog eens hierheen.

1596. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 3 mei 1933*

Bellevue, Woensdagmiddag

Beste Jan,

Het blijft dus afgesproken dat je den 6en komt, *Zaterdag* (niet, zooals ik eerder schreef, Zondag). Ik ben dan om 11 u. 10 aan den trein. Je blijft dien heelen dag bij ons - wij eten dan eerst in Parijs - omdat Arthur dien middag pas thuiskomt en het dus wat druk wordt voor Annie; maar je slaapt wèl direct bij Arthur. Ik wou in Parijs eten met jou en Pascal Pia, met wien ik je nog altijd kennis wou laten maken; daarna gaan we naar huis en eet je 's avonds bij ons. 's Middags, als je niet te moe bent, maken we hier dan nog een kleine wandeling; alles staat nu in bloei en je komt nèt op het goede moment, het is hier nu werkelijk heerlijk. Arthur komt om 5 uur zoowat thuis; daar zij op 5 min. afstands van ons wonen, kunnen we er natuurlijk ieder oogenblik (ook voor of na de wandeling) even heen. We zien allen met spanning en onvermengde vreugde naar je uit. Hartelijke groeten vooruit, ook aan de ‘jouwen’ en van Bep en arrivederci!

Je E.

2. In *Forum* 2 (1933) 8 (augustus), p. 614-618.

1597. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 5 mei 1933*

Beste Freddy,

Ik vroeg Rudie je het verschil uit te leggen tusschen iets verloochenen en iets als voorbij beschouwen. Ik hoop dat hij daarin geslaagd is.

Dank voor je nieuwe missive en de daarin vervatte onmisbare uiteenzettingen. Ik ben bv. heel blij te weten dat Max geen pooier *wordt*, maar *is* - en raad je aan, het zoo bewonderde verhaal hierop toch nog eens te onderzoeken. Misschien dat Rudie je ook hierbij wat helpen kan.

Verder wensch ik je het beste met al de volgende phazen van je frissche onbelezenheid. Ga zoo voort en...

Beste groeten van je

EdP.

P.S. Ik zou je - blijkbaar hevig anti-communistische - ideeën over 'levensgenieten' etc. nog wel willen rechtzetten, maar heb daarvoor geen tijd. Alleen dit: het 'levensgenieten' van Couperus heeft voor mij met een communistische opvatting van het bestaan *niets* te maken; ik verwijt hem alleen dat zijn Max op *zijn* manier van het leven geniet en daarover schrijft, en toch, zeer duidelijk, geenszins C. *is*. Dit is een zuiver literaire fout, waar Gans en Last geheel buiten staan, geloof me.

Bellevue, Vrijdag.

In haast.

1598 (371). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 6 mei 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1599 (372). *Aan M. ter Braak, Bellevue, 7 mei 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1600. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 7 mei 1933*

Beste Jan,

Ik werk tegenwoordig hard met Pia. Met de brieven en de ontmoetingen, eerst met Jany, nu met J.v.N, laat me dat haast geen

minuut voor iets anders. Ik kan niet eens een boek uitlezen, dat ik verleden week al voor 3/4 achter me had.

Nu even een paar woorden, in antwoord op je bericht. Het *niets* verwonderde me allerminst. Mijn moeder zelf had er natuurlijk alles al uitgehaald; misschien heeft ze zelfs de kluis opgezegd en is dit gewoon een truc van de Bank geweest om die huur nog te krijgen, wie weet. Ik vertrouw àl die Belzensmakkers niet meer.

Als T.V. niet hier komt, ga ik misschien voor 2 dagen nr. Brussel om hem daar te spreken.

Verder alles wel. J.v.N. 'doet' erg goed hier en bracht vier zeer goede verzen voor *Forum*.[1] Het laatste nr. was uitstekend, vind-je niet?

In haast maar met veel hartelijks tusschen ons 4,

je E.

Bellevue, Zondag.

1601. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 8 mei 1933*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan,

Ingesloten een brief van Sander. Commentaar overbodig. Ik kàn na zooiets niet kwaad blijven, ik ben al net zoo gek als jij; en Mary B.W. heeft gelijk: het is eigenlijk omdat Sander zoo'n *nul* is, dat wij hem toch altijd weer zullen vergeven. En dat niet alleen, ook omdat hij als uitgever tegenover ons toch altijd aardig geweest is.

Ik kreeg nu *Serena* weer terug van Van Kampen. Met een tweeslachtig briefie, als altijd: als ik het per se wil, vooruit dan maar. Ik heb natuurlijk geschreven dat ze het zóó niet doen moesten. En ik vraag 50 pop, en tout et pour tout, voor die vertaling.

Enfin, voorloopig werk ik alleen aan *Ducroo*. En ik lees daarbij.... excerpten uit de Grieksche wijsbegeerte van ons aller vriend Casimir![1] Zeer interessant en boeiend, moet ik zeggen, niet om den Casimir, maar als 'oerstof'.

Vergeet niet mij de *Nietzsche* van Halévy te zenden of Vrijdag mee te brengen. Zenden lijkt mij veiliger - voor het vergeten.

1. 'Treurmarsch voor twee ooms', 'Het ziekenhuis', 'De oude idealist' en 'Ziekte'. In *Forum* 2 (1933) 6 (juni), p. 413-416.
1. R. Casimir, *Beknopte geschiedenis der wijsbegeerte*. Amsterdam 1910.

Zeg Atie maar dat ze mij niet zoo uitgebreid schrijft, als ze wat anders te doen heeft. Ik ben nu alweer gerustgesteld.

Hartelijke groeten van je

E.

1602 (373). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 10 mei 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1603. *Aan H. Marsman: Bellevue, 10 mei 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Henny,

Dank voor de knipsels, die ik al zag. Is deze kritiek van Pom compleet?[1.] Wat een bezadigd-philosofisch man is die Ritter (?)[2.] toch. Ach, ach.

Ja, wijd ook een woordje aan mijn 'stellingen'!

Menno schrijft over de *Uren* in de *N.R.C.*,[3.] op verzoek van Vic.

La Condition Humaine is uit. Lees het maar gauw.

Ik wacht je hoofdstukken[4.] af en zal zien er in 'verloren oogenblikken' wat aan te doen. Afgesproken (in principe) voor Juli of Augustus. Ik zit in een rotzooi, want gisteren kwam er - voor de variatie (in de rotzooi) - een briefje van een onbekende, maar niet anoniem, dat Simone van het geld dat wij haar zenden een soortement pooier onderhoudt en Gille meeneemt in onmogelijk gezelschap. Het kan laster zijn, best zelfs, maar ik zal hiervoor naar Brussel moeten, en prettig is dit alles niet. Ik kom tot *niets* meer, dezer dagen, dan tot het werken met Pia.

Hartelijke groeten van je

E.

1. M. Nijhoff wijdde aan *Uren met Dirk Coster* slechts enkele regels, waarin hij meedeelde de lectuur van het boek te hebben gestaakt wegens de onwaardige strekking en het 'pretentieus en langdradig gekrakeel'. (*De gids* 97 (1933) 5 (mei), p. 395.)
2. In het *Utrechtsch dagblad*, waarvan P.H. Ritter hoofdredakteur was en bovendien vaak de literaire recensies verzorgde, verscheen op 6 mei 1933 een niet ondertekende bespreking van *Uren met Dirk Coster.*
3. In de *NRC* van 31 mei 1933 (av.).
4. Van *De dood van Angèle Degroux.*

Over het werk met Pia, over de alarmbrief over S. met *niemand* praten. - Ik schrijf je later beter. *Tegenonderzoek* is uit; Stols zal je zeker een ex. zenden. Ik kan er geen blz. in overlezen, ik vind àlles even beroerd, behalve jouw nawoord. *Coster* is voor mij ook onleesbaar en akelig.

1604. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 10 mei 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan,

Het is of ik nooit uit de rotzooi zal komen! Gisteren kreeg ik uit Brussel het briefje dat ik hierbij insluit. Ik zal nu nr. Br. moeten gaan om me op de hoogte te stellen. Misschien zal ik Gille tenslotte ook op kostschool moeten doen. Maar die erfenishistorie moet dan ook afgeloopen zijn. Enfin, we kunnen dit alles beter bepraten.

Wil je Timmers V. zeggen dat ik tegen den 15^{en} overkom? Kan ik dan bij je logeeren? Spreek vooral met niemand over deze kwestie van Simone (alleen Jan v.N. weet het). Zouden jij en Atie niet op een avond bij haar op bezoek kunnen gaan om te zien of het er werkelijk zoo dramatisch uitziet? *Ook hoe Gille is*. Dat 'vivre maritalement' zal toch wel niet beteekenen dat de vent bij haar inwoont? - in dat geval zal S. wel zeggen dat het boven erg vuil is of zoo en dat ze je niet kan ontvangen.

Ik moet op de een of andere manier *uit* dit alles zien te komen, ook voor Bep. Het zou toch *te* dwaas zijn, als zij en ik ons te sappel werkten terwijl Simone, zonder te werken, met dat geld misschien voor 50% een smakker van jewelste onderhoudt. Maar de brief kan natuurlijk ook voor een groot deel laster zijn. Dat ze een amant heeft is waarachtig het minste!

Tegenonderzoek is klaar. Heeft Sander je een ex. op Hollandsch gezonden? *La Condition Humaine* is met een dédicace naar je onderweg. Ingesloten nog wat fraais over me (uit het *Utrechtsch Dagblad*) van Ritter (?) en van Pom. Kan je me die *Gids* niet sturen waar het art. in staat? je hebt hem misschien.

Verder gaan we zooveel we kunnen uit met J.v.N. Gisteren waren we met hem in Montmartre, wat erg tegenviel. Bijna niemand op straat; alles even doodsch en toch 'nieuw' gemaakt. Er was zelfs een namaak Frédé in de *Lapin Agile*. J.v.N. zal je zelf spoedig wel een-en-ander vertellen.

Stuur me het smeerlapperijbriefje terug.
Hartelijke groeten van je
E.

Ik kom dus wschl. den 15^{en}, dus Maandag a.s. Maar *is* T.V. er dan? Ik schrijf je in ieder geval nader.

1605. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 10 mei 1933*

Bellevue, Woensdag.
Beste Sander,
Dank voor *Tegenonderzoek*. Wil je van de gewone exx. 1 sturen aan:

1. Menno ter Braak, Beukelsdijk 143^{b}, Rotterdam
2. Jan v. Nijlen
3. Jacques Bloem, Rijksstraatweg 144, Breukelen
4. H. Marsman, Oudwijkerlaan 4bis Utrecht
5. J. Engelman, Oudegracht 341, Utrecht
6. V. van Vriesland, N.R.C, Witte de Withstr., Rotterdam
7. S. Vestdijk, Daal-en-Bergschelaan 18, Den Haag.

Deze worden dan beschouwd als recensie-exx. Menno zei me dat hij met fl. 6. of fl. 7 voor een ex. op Japansch van *Coster* ook tevreden was, als het jou tenminste genoegen kon doen. Ik stuur je maar een ex., waarin ik nogal véél schreef! Wil je het niet zelf houden, dan kan jij het misschien verkoopen aan iemand. (Nijkerk kreeg een Japansch ex., maar omdat hij fl. 50.- aan de uitgave had bijgedragen.) - Houd je het ex. wèl, zend dan de fl. 6. of fl. 7. aan Menno.

Dank voor de Nerval en de zachte wenk voor de logeerkamer. Je zult het nu wel prettiger hebben in je eigen huis, maar als ik aan de kosten denk schrik ik al. Misschien kom ik je nog wel in Maastricht opzoeken.

Stuur je mij dus tegen den 15^{en} mijn auteursexx.? Dank vooruit. Hart. groeten van je
E.

Over de Slauerhoff-historie zwijg je zeer! Dont acte. Heb je ruzie met hem?

1606. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 11 mei 1933*

Bellevue, Donderdag

Beste 's Gravesande,

In haast antwoord ik op je brief.

Inderdaad heb ik me de noodige ‘moeiten’ getroost voor Coster. Het is voor mij ook een totaal afgedane historie, goddank. Het bezadigd-philosofeerende stukje van Ritter las ik. Er zal nog wel wat anders loskomen, van bleeke Theun de Vries en andere satellieten. (Enfin, die arme Coster!) Dank voor gezonden krant, en als je wat ziet....

Mijn vrouw heeft wèl je brief ontvangen, maar begreep toen al niet waarom je haar verontschuldigingen maken moest. Ze laat je zeggen dat je ‘een potje bij haar breken’ kunt; ze vindt je de vriendelijkheid zelf. Ze is niet meer naar die *Francerie* gegaan, omdat het toen al te oud was. Wil je binnenkort weer een tooneelstuk ‘verslagen’ hebben? Er is een nieuwigheidje op dat gebied, van André Obey, getiteld *Loire*.[1] Groot succes.

Bothenius Brouwer zou fl. 25. per brief betaald hebben. Wij zonden 3 brieven, van 1 alleen kwam een bewijsnummer. Sindsdien heeft mijn vrouw hem 2× geschreven, maar hij geeft nu heelemaal geen antwoord. Vreemde manieren. Wat is het eigenlijk voor een idioot?

Slauerhoff is allang weer varende en zit nu zeker ergens in Liberia. Je zult hem dus wel niet te pakken krijgen voor hij weer thuis is! Die besprekingen in de *Nwe Arnh. Crt.* stuurt hij zeker over de post en vanaf zijn vaartuig.

Ik denk wel dat Marsman tot een interview over te halen is; je kunt het hem voorstellen uit mijn naam. Maar in *D.G.W.* héeft indertijd een interview met hem gestaan; ik meen door Den Doolaard. Is dit geen bezwaar?

Boeken koopen ‘kan en mag’ ik ook niet meer, eilaas!

Hartelijke groeten van

je EdP.

1607 (376). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 12 mei 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. Hierover heeft mevr. Du Perron geen brief in *Het vaderland* gepubliceerd.

1608. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 12 mei 1933*

Beste Sander,

Jan v. Nijlen zal je voor *Helikon* een paar versjes sturen van hemzelf + een versje (sonnetje)[1] van mij.

Van die bundel van Slau weet ik niets. Als hij terugkomt zal hij je brief wel vinden en jou of mij schrijven wat hij doen wil en met welke tekst er nu weer moet worden omgesprongen.

Hierbij een portretje van me voor je prospectus. Maar een karakteristiek erover moet je aan iemand anders vragen, bv. aan Jan, of Menno, of waarom niet een stukje citeeren (of stukjes achter elkaar) uit het nawoord van Marsman? Dat lijkt me nog het best.

Ik vrees dat ik nooit meer logeeren kan, waar en bij wie dan ook, tenzij haastig bij Jan, om rotzaken af te doen!! Maar in principe....

Ik snak naar de 10 exx. *Tegenonderzoek* en naar den Byron.

Hartelijke groeten en als steeds in haast,

je E.

P.S. Ik vind geen portret meer, maar zal Jan schrijven om een vergrooting van een kiekje dat hij eens maakte. Ik zal hem zeggen dat hij het jou direct zendt.

Bellevue, Vrijdag.

1609. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 12 mei 1933*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Jan,

Je brief stelt me althans gerust - voorloopig, bedoel ik - *vooral op het punt Gille*. Ik zou het toch erg beroerd vinden als dat jongetje aan onze mislukkingen ten onder moest gaan; - je *weet* zooiets eerst als het allang te laat is. Ik moet er in ieder geval met S. over praten.

Wil je T.V. vragen of hij nog hier komt; anders kom ik toch maar even in Brussel. Ik moet heusch nu eens met hem praten. Kan je dus, als hij niet meer in Parijs komt, een ontmoeting met hem afmaken? liefst ook met jou erbij, dat is prettiger. Ik zou Maandag, Dinsdag of Woensdag willen komen. Of Donderdag.

1. ‘De verloofde’. In *Helikon* 3 (1933) 7 (juli), p. 100.

Schrijf je me nog even? Liefst omgaand.

Heb je gezien dat *La Condition Humaine* aan mij opgedragen is? Malraux had er mij niets van gezegd; en als ik hem nu erover spreken wil, wuift hij het gauw af. Het geeft me een gek gevoel, omdat ik weet hoe reusachtig hij op dit boek gesteld is; hij heeft voor het eerst het gevoel, zegt hij, iets geschreven te hebben waarover hij zelf gerust is, wat de kritiek er ook van zeggen mag. En je zult zien dat het gewoon reusachtig is. Ik kreeg het boek 's morgens, sneed het open en zag mijn naam daar staan: het is werkelijk het prettigste wat mij in tijden overkomen is - omdat het zoo onverwacht was, en omdat ik weet wat een beteekenis zooiets voor Malraux zelf hebben moet. Vind je het niet gek dat hij mij uitkiest, terwijl hij omringd is en platgeloopen wordt door 'vrienden en bewonderaars'? Je zult zeggen dat dit een parvenu-gevoel in mij is, en inderdaad, deze 'onderscheiding' is voor mij ontroerender dan voor Sander het legioen van eer! Maar het is heusch toch voor 90% om vriendschapsredenen; omdat het een bevestiging is van iets dat voor mij (althans van Malraux tot mij) nooit *heelemaal* zeker was. - En ook dit is eigenlijk idioot, want vriendschapsbetuigingen op hartelijke toon geeft Malraux wel nooit, en gedurende al den tijd dat hij dit boek schreef, heeft hij alleen mij op een 'suivië' manier, zou Jacques zeggen, bij zich thuis gezien. En toch, toen ik die opdracht zag, dacht ik aan een vergissing of aan een speciaal exemplaar.

Het malste is dat we er tot dusver nog steeds alleen als grap en in het voorbijgaan over gesproken hebben. - Als jij en ik elkaar een boek opdragen is alles volkomen logisch en zooals het hoort. *Dit* blijf ik nog altijd gek vinden en ik heb de behoefte om het met Malraux uit te knobelen. Waarom mij? - inplaats van Drieu, Berl, Groethuysen, Jacobstahl, Loris, en andere menschen waar hij dikwijls zéér op gesteld is (y compris Pia). Voor jou is het natuurlijk heelemaal geen mysterie; jij vindt mij zoo'n puike vent dat het je wschl. heel normaal voorkomt. Ik was werkelijk *naïef* ervan overstuur - vooral omdat ik er niet over praten kon. Enfin, bij al de rotzooi....

J.v.N. is gisternacht weggegaan.

Schrijf je me gauw? Veel hartelijks van je

E.

P.S. Sander vraagt me een stukje over mijn *Cahiers*, voor een prospectus. Kan jij dat voor hem schrijven? En kan je 2 vergrootingen (± 9 × 12) laten maken van dat portret van me dat je eens maakte

met het toestel van Kees (met *28* naast mijn oor)?[1.] Stuur daar dan 1 van aan Sander (voor het prospectus) en 1 aan mij, want het kan nog wel eens te pas komen. Ook gràág een vergrooting van Bep en mij in Spa (ook 9 × 12), niet waar ik op een Joodje lijk, maar met die streep door mijn kop. Dank!

1610. *Aan H. Mayer: Bellevue, 15 mei 1933*

Beste Henri,

Casimir ontvangen. Het is toch eigenlijk een paskwil dat zóó'n boek fl. 4. zooveel kost; in Frankrijk zou het 20 frs. hoogstens kosten en dat zou nog duur genoeg zijn! En dan noemt die uitgeverij zich nog de firma voor goede en *goedkoope* lectuur.

De 2 exx. van *Coster* zond ik je op verzoek van Ter Braak. Hij had met je afgesproken, meen ik, dat jij zou probeeren ze te verkoopen.

Bestaat er een Holl. vertaling van Spengler's *Untergang des Abendlandes*? Is die goed en compleet? en wat kost ze?[*] Graag omgaand deze inlichting, en dank.

Hartelijke groeten,

je E.

Wijnand stuurt je eerstdaags nog wat geld tot afbetaling; ik denk ± fl. 10.- (voor de 2 laatste artikelen in *D.G.W.*[1.])

Ik heb hier een ex. van de eerste (dure) druk van *Tusschen Vuur en Maan*. Heb je er een kooper voor? - het boek wordt nogal gezocht, hoor ik - en zoo ja, voor hoeveel? (voor mij.) - Antwoord hier ook even op.

Bellevue, 15 Mei.

1. Zie 1341 n 2.

* *ingenaaid.*

1. 'Ontmoeting of invloed'. In *DGW* 32 (1933) 375 (maart), p. 49-50; 'Een inleiding tot het stierengevecht'. In *DGW* 32 (1933) 376 (april), p. 72-73 (resp. in *Vw* 2, p. 607-608 en *Vw* 5, p. 78-81).

1611. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 16 (dinsdag) mei 1933*

Bellevue, Maandagnacht.

Beste Jan,

Ik zal voorloopig dan maar niet komen; d.w.z. wachten tot ik hier met T.V. gesproken heb, en zeker tot jullie goed en wel uit de Kutterfamilie terug zijn. Misschien kom ik toch even tegen eind van de maand, om Simone in persoon haar geld te brengen en dan een-en-ander met haar te bepraten. Bijv. den 30^{en} of 31^{en}.

Heb je *La Condition Humaine* nu gelezen?

Ik ontmoette bij de Van Schendels je jonge vriend Van der Borg en vond het een mengseltje van 98% Sander en 2% Aldous Huxley. Hij deed nogal vriendelijk, maar ik heb toch niet aangepapt. Het zou me verwonderen als het niet een *domme* jongen was - waarmee hij de familietraditie trouw zou blijven, naar men zegt. Tenslotte wschl. niet kwaad; maar je weet hoe ik daar over denk, tenslotte is Sander dat voor mijn gevoel ook niet. Om kwaad te zijn moeten deze soort menschen in omstandigheden verkeeren, waarvan hun domheid hun meestal weer 'redt'. De V.d.B. is op het oogenblik faillieterig.

Ik zal zien of ik dat stuk over Java[1.] niet toch nog in *Forum* krijg; dat lijkt mij tenslotte beter. Voor den smaak van Coenen zou ik er wschl. toch hier en daar iets in moeten wijzigen. Ik wacht ook op antwoord van Bouws.

De brief dien ik aan Last schreef[2.] was noodig, als antwoord op een langen brief dien ik van hem kreeg. Het had er veel van of hij het betreurde dat hij mij weer buiten zijn baan moest laten. Een 'rot-idioot' is die Last trouwens zeker niet; minder 'rot' misschien en zeker minder 'idioot' dan onze beste Jacques, als het waar is dat hij zich bij de fascistenpartij van een zekeren heer Mussert heeft aangesloten en van seniele bewondering voor Drol Hitler gloeit.[3.] Maar in de politiek worden de beste kerels mallootig, dus daarom van Jacques toch geen kwaad.

De Willinks, d.w.z. Carel + Wilma, zijn op het oogenblik hier. Ze overloopen ons niet, soms zien we elkaar en dan is het wel gezellig. Ze blijven 10 à 12 dagen en hopen op terugreis naar België jou op

1. 'Java in onze letteren'. In *De gids* 97 (1933) 12 (december), p. 335-347 (*Vw* 2, p. 621-634).
2. Verloren gegaan.
3. J.C. Bloem had zich in april 1933 bij de NSB aangesloten, maar verliet deze partij toen hem in een gesprek met Mussert diens geringe belezenheid bleek.

te zoeken. Wilma is heusch lang de kwaadste niet, en Bep heeft nogal sympathie voor haar. Ze is eerlijk en zonder eenige aanstellerij in den omgang, ze is ook niet stom, al is ze niet erg 'ontwikkeld'.

Ik zal Chevasson morgen vragen naar de Jouhandeau's.

Wat *Ducroo* betreft - neen, ik vind mijn draai niet meer. Ik ben op van het heen-en-weer slingeren tusschen vrees en hoop; zoo'n briefje als dat over Gille brengt me een paar dagen absoluut weer uit de lijn - telkens, met iedere nieuwe zet, verandert voor mij het aspect op mijn (toekomstige) toestand. Er moet coûte que coûte een eind aan dit alles komen, Jan; ik zit liever in de misère maar weet waar ik nu *eindelijk* aan toe ben. Vergeet niet dat deze rommel nu een voortzetting is van al de ellende die ik moreel, en zelfs practisch, al had, eigenlijk sinds de ziekte van mijn vader. Bep is het ééne groote lichtpunt, maar ook zij wordt de situatie moe. Wij werken op het oogenblik met Pia (dit in vertrouwen, vertel vooral niet de *bizonderheden* hiervan aan menschen die niet absoluut zeker zijn, en liefst heelemaal niet), en ook dit moet *wennen*. Als ik over 14 dagen een methode vind om bv. iederen dag 3 of 4 blzn. aan *Ducroo* te schrijven, zal ik blij zijn. Daarvòòr wil ik nog eenige artikelen afmaken, in mijn vrije tijd, die nog op mijn lijstje staan - o.a. over *La Cond. Humaine* (voor *Forum*).[4] Als we nu met Pia werkelijk een beetje geld verdienen: in de volgende maand moet dat uitgemaakt zijn, en het bij mij weer een beetje 'stiller wordt van binnen', neem ik *Ducroo* weer op; op het oogenblik zou ik er alleen maar aan knoeien. Ik slaap tegenwoordig geregeld van ± 2 uur tot ± 8, dus niet meer dan 6 uur en voel me soms erg suf en moe. Enfin, alles moet zich wel 'schikken', hoe dan ook. - Veel liefs voor Aty en van Bep,

de hand van je E.

1612. *Aan J. Gans: Bellevue, 17 mei 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Gans,

Al 4 dagen zit ik op het vinketouw om je te schrijven, maar ik heb zooveel te doen dat ik nauwelijks tot een wandeling kom. En de frissche lucht is één ding dat niemand je ontnemen kan.

4. 'De menselike staat bij kookpunt'. In *Forum* 2 (1933) 8 (augustus), p. 581-592 (*Vw* 2, p. 635-645).

Ik kreeg bijna tegelijk met jouw brief een lang schrijven van Last. Niet ongeschikt, maar tegen het eind kreeg ik (ter aanmoediging misschien wel) een soort standje. Ik kon er niet uitgebreid op ingaan, zooals ik in andere omstandigheden misschien gedaan had. Hij verweet mij bijna dat ik jou 'verraden' had - maar het was uit stommiteit. Ik heb hem op dit ééne punt serieus geantwoord; als je hem ontmoet zal hij je zelf misschien wel zeggen wat. Of ken je hem heelemaal niet?

La Condition Humaine is uit. Ik heb je een ex. laten sturen door de *N.R.F.*; misschien kun je het hier of daar bespreken, ook van communistisch oogpunt. (Waarom niet in *Links richten*?) Ik zag het anti-fascisten-nr.[1] en werkelijk, wat is zooiets poover! Zoowel de 'philosophie' als de 'gedichten' en dan dat verhaaltje van Spoor (feuilleton-stijl door een jongen van de 1e klas H.B.S. oud 13 jaar)! Het is treurig dat de middelen zoo gering zijn; en het zou nog treuriger zijn om de oogen daarvoor te sluiten. Ook als ik 10 × communist was, zou ik dat verdommen; ik geloof dat *niemand* daarmee is gebaat.

Het affiche daarentegen dat je me zond is erg aardig - veel beter dan de meeste van die affiches (ook 'burgerlijke'!)

Wat doe je op het oogenblik in Holland? Bevredigt het werk je? Wat zou ik moeten doen, gesteld dat ik in Holland woonde en communist werd? Dit interesseert me erg. Ten eerste: wat zou er van mij vereischt worden als ik wilde toetreden? (Denk niet dàt ik het wil, maar gesteld dat...)

Je citaat uit Péguy is uitstekend. Ik ben blij dat je er wat aan had, al is dat zware herhalen toch afschuwelijk - niet om het Fransch, maar als methode. Enfin, ik kan er absoluut niet tegen als iemand tegen me spreekt op dien toon; ik denk dan dat hij mij aanziet voor idioot, vooràl als ik het met hem eens ben, wat bij Péguy dikwijls genoeg het geval is.

Ik stuurde je Vestdijk zoo maar - voor een verloren uurtje. Maar je hebt die zeker nog veel minder dan ik.

Is het werkelijk zoo fascistisch in Holland in sommige streken? Wie is Mussert? Een Hitler van Utrecht? Ik kan hem veilig vertellen dat hij in Bloem niet de Hercules zal hebben te verliezen van zijn partij - als Bloem er weer uit zal zijn; dat is iets.

1. *Links richten* 8 (april 1933). Behalve poëzie van Sam Goudsmit, Geert Grub, Jef Last, David Luschnat en Tom de Wit, en het verhaal 'Het brandmerk' van Spoor, bevatte dit nummer ook DP's 'Tegen de politieagent'.

Je idee van persoonlijk verzet en volstrekt geen liefde voor de menschheid is bewijsbaar onjuist. Of half juist. Het is het gezeever dat je tegenstaat, niet de liefde. Uit persoonlijk verzet alleen wordt niemand communist.

Ik ben te moe en te gehaast om dit behoorlijk met je te kunnen afdoen zoo per brief. Het is jammer dat ik zoo overstelpt ben door allerlei rotzooi of dat we niet even met elkaar kunnen praten.

Geloof me met hartelijke groeten, ook van mijn vrouw, je

EduP.

1613. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 17 mei 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan,

Ik zend je gelijk hiermee een portret van Malraux, voor een artikel dat je misschien over *La Cond. Humaine* schrijven gaat in *D.G.W.*[1] Doe je dat niet, omdat je het bv. al doet in *Het Vaderland* (?) zeg me dat dan, misschien wil Menno het dan doen, of een ander. Dit portret is als illustratie bedoeld; als je het geplaatst hebt, kan je het wel houden - anders had ik het wel graag terug voor Menno bv.

Ik zond ook een portret aan J.v.N., die er mij om vroeg - vandaar dat ik er meteen een voor jou meepakte, maar ze zijn nogal duur en worden door de *N.R.F.* betaald, maar daarom moeten ze ook worden 'verantwoord'. Anders moet Malraux of ik ze betalen.

Dit in haast. T.V. komt Vrijdag hier, godddank.

Veel plezier bij de Kutters.

Hart. je

E.

Beste Jan,

Mag ik je nog eens vragen om dat papier met hoofd Groot-Nederland? Misschien heb je vast één velletje voor me om een boek voor de eerstvolgende kroniek aan te vragen? En dan: wanneer komt die eerstvolgende kroniek? De laatste[2] had er 1 April in moeten staan, maar kwam door vertraging pas 1 Mei. Komt nu de volgende

1. In *DGW* 32 (1933) 379 (juli), p. 117-120, zou een vertaalde bespreking van Ilja Ehrenburg, uit de *Literatumaja Gazetta*, opgenomen worden.
2. In *GN* 31 (1933) 5 (mei), p. 466-472. Daarop verscheen een kroniek 'Buitenlandsche literatuur' in *GN* 31 (1933) 8 (augustus), p. 172-178.

regelmatig op 1 Juli, of schuift het voorgoed op en wordt het 1 Augustus? Vraag me niet met welk merk lucifers ik deze hanepooten schrijf, en incasseer mijn beste wenschen voor jullie vacantie.

Veel groeten voor Aty en jou,

Bep.

1614 (378). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 18 mei 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1615. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 18 mei 1933*

Beste Sander,

Heb je een ex. aan J.v. Nijlen gestuurd? Ik bedoel van *Tegenonderzoek*. Mijn exx. kwamen daarnet; dank.

Ik kreeg van Jany een ex. van de goedkoope uitgave van *Tusschen Vuur en Maan* en ben bereid om de dure te verkoopen. Henri Mayer biedt fl. 7,50 (zonder korting). Wil *jij* het boek hebben, en wat geef je ervoor? Ik stel je deze vraag met het oog op een mogelijke klant die er misschien inderdaad fl. 30.- voor geeft, zooals die ééne, waar sprake van was; wij zouden de winst dan kunnen deelen.

Hart. groeten van je

E.

Bellevue, Donderdag.

1616. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 20 mei 1933*

Bellevue, Zaterdagmorgen.

Beste Jan,

Ik heb die *Vaderland*-historie[1] gelezen. Het is allemaal best, maar ik begrijp nu eens op mijn beurt niet hoe je door kunt gaan met min-of-meer als gelijke te discussieeren met dien schijnheiligen schobbejak! Je leert den man immers niets, noch de lezers van *Het Vaderland*; en voor diè lezers, d.w.z. voor alle oude tantes van Den Haag, schrijft

1. N.a.v. Borels kritiek op Vestdijks bundel *Verzen* in *Het vaderland* van 7 mei 1933 (ocht.), waarbij ook DP's poëzie werd betrokken, schreef Greshoff een ingezonden stuk in *Het vaderland* van 17 mei 1933 (av.) onder de titel 'De heer Borel en de poëzie'. Borel haalde in zijn reactie DP's gedicht 'De douairière' aan als voorbeeld van door hem verworpen poëzie.

die man, dus heeft hij altijd en verpletterend tegen je gelijk. Niet voor niets haalt hij *De Douairière* aan (als zoo 'harteloos'); hij heeft 50 jaar huisknecht-psychologie achter zich! Ik vind het werkelijk nogal naïef van je, dat je telkens weer begint. Je bent nu nogmaals de brieschende idioot en hij is de wijze en verstandige kenner van het 'hoogere', die 'niet eens boos op je wordt'. Of dacht je dat anderen dan de oude tantes niet al lang wisten wie Borel is en wat ze over zijn poëziekennis hebben te denken? Of schreef je voor Henri Mayer, die andere tante uit Den Haag?

Waarom ben je eigenlijk weer zoo kwaad geworden? Om een kritiek over Vestdijk? Pas op dat je Vestdijk zelf nu niet overschat. Ik geloof zeker dat hij een curieus en vooral *rijk* schrijver zal blijken te zijn, maar J.v.N. opperde zijn twijfel over die geweldige dichtersgaven van hem, en ik ben dit geheel met J.v.N. eens. Er is nog altijd geen vergelijking, vind ik, tusschen Vestdijk en Slauerhoff; en de verzen van Henny zijn zeker ook nog een heel stuk beter, alles bijeengenomen. Als je Vestdijk met Theun de Vries vergelijkt, is hij inderdaad stukken boeiender, maar als je zijn talent op zichzelf beschouwt, vind ik er, eerlijk gezegd, een hoop rubbish bij - moeizaam in elkaar gepeuterd - waar ik niets voor voel. Hij heeft (in tegenstelling met Slau) voor mijn gevoel nu wèl veel te veel geschreven, en is absoluut iemand om na *keuring* uit te geven. Het is me ook al te dikwijls 100% geknutsel, met niet 1% inspiratie. - Maar dat Borel *niets* van Vestdijk snapt, is goddorie toch alleen maar te hopen! - (Zijn essay over Emily[2] is 'magistraal'!)

T.V. is hier. Ik zag hem gisteren even in zijn hotel; hij was met zijn vrouw; zij komen om half 1 hier 'lunchen'. Ik denk toch dat ik tegen den 31^{en} of 1^{en} in Brussel kom. Je bent dan, verkwikt van de Luxemburgsche reis, hoop ik, in Holland terug. En schrijf dan maar vooreerst geen polemieken meer; we hebben dat nu heusch wel genoeg gedaan in dat bezadigde kazenland! Als je werkelijk zoo ziek bent van de rotzooi in Duitschland, schrijf dààr dan over, dat heeft tenminste nog éénig nut. Ik moet je zeggen dat ik voor al deze kunstrelletjes weinig meer voel, bij al het politieke gedoe om ons heen, waar misschien heel ons bestaan van afhangt.

Nu - ga nu maar prettig *uit*, ik bedoel '*er uit*' zijn ook, maar *niet in het definitieve*! Heb je het portret van Malraux nog ontvangen? Hartelijke groeten, ook aan Aty en van Bep;

je E.

2. Zie 1579 n 4.

P.S. Heb je nu gedacht aan die photo's die ik je vroeg? Je schreef daar met geen woord over; en ik zou ze toch graag hebben, als het kon.

1617. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 20 mei 1933*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Heb je het portret van Malraux gekregen dat ik je zond? - Gelijk hiermee gaan de 2 boeken terug. Van Langendonk viel me niet mee; moet een *jeugd*liefde van je zijn, als Perk van mij; jouw verzen komen er misschien ook een beetje uit voort, tenminste de vroegere, maar in *Naar het Geluk* en zelfs in *Het Licht* staan al gedichten, die beter zijn dan het beste uit Van L. Het is soms ook wel erg ouderwetsch, en zoo zwak meestal. Azaïs[1] viel me ook tegen; de man zegt soms toch wel erge domme dingen. Maar op andere momenten is hij grappig, en zeker 10 × beter dan een Giraudoux. Maar dat geleuter over Racine en Molière, over Bainville ook, is wat ontmoedigend. Het is allesbehalve een 'vrije geest'. Het is merkwaardig dat in dit opzicht zoo iemand als Thierry Maulnier zich zoo goed redt. Je moet hem heusch lezen. (*La Crise est dans L'Homme* - misschien heeft Jan het wel.)

Van Jan, ingesloten, een polemiek die *ik* nu eens totaal overbodig vind, met Borel! Na lezing in de prullemand. Dat idee van 'de jongere schrijvers tegen Borel'. De kwibus bestààt niet, dan om af en toe tegen te pissen. Ik ben ziek van al dit gedoe, vooral tegen zulk volk en in een blad als *Het Vaderland* (vooral dit laatste geeft den doorslag.)

Heb je *L'Auberge de l'Abime* gekregen? Ook niet veel aan. En wat nieuws verder? Timmers Verhoeven is hier, komt straks bij ons; ik kom wschl. eerst tegen den 31^{en} of 1^{en} in Br. Hartelijke groeten, ook aan de jouwen en van Bep.

Je E.

P.S. - Stuur je me je bespreking van *La Cond. Humaine*?[2] Ik vroeg Sander je *Tegenonderzoek* te zenden; heeft hij dat gedaan?

1. Marcel Azaïs, *Le chemin des gardies*. Paris 1926.
2. In *De groene Amsterdammer* 2923 (10 juni 1933), p. 6.

1618. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 21 mei 1933*

Bellevue, Zondag.

Beste Jan,

T.V. is gisteren met zijn vrouw bij ons geweest. Zijn vrouw is toch ook erg geschikt; ik ken dit soort wel. Jammer genoeg had Bep een afspraak voor mij gemaakt om 4 uur met den dokter van Malraux, omdat zij zich ongerust maakte over nieuwe hartkloppingen van me. (Het is niet erg, maar ik moet toch een behandeling ondergaan.) Zoodoende moesten de T.V.'s eerder weg dan mij lief was, en hebben we wat al te zeer over zaken alleen gesproken. Het ziet er alles bijeen toch nog lang niet rooskleurig uit. Maar T.V. is een beste kerel; en wij hebben nu toch maar besloten om alvast Herman zijn congé te geven, wat ik gelijk hiermee doe.

O ja, voor ik het vergeet: heb je de 2 exx. 'stellingen' ontvangen, voor Nijkerk en voor jou, die ik je zond in een lange enveloppe? Heb je die voor Nijkerk doorgegeven?

Vanmorgen kreeg ik je bespreking van de *Uren*,[1] waarvoor veel dank. Ik ben werkelijk gevoelig voor de manier waarop je voor mij opkomt, maar, naast zéér goede en juiste dingen, ben je weer flink voor het Nederl. publiek doorgehold naar de àndere vergissing. Zóó'n lam en zóó'n cherubijn, zóó'n edel en wit en alleen maar biechtend Edje ben ik nu toch niet! Ik ben bang dat je, om mij schoon te wasschen in de oogen van een honderd braaf-Hollandsche kazen, mij antipathiek maakt en op mijn beurt 'schijnheilig' in de oogen van 4 of 5 menschen op wier opinie ik gesteld zou zijn. Ik weet tenminste drommels goed hoe ik partij zou kunnen trekken van een deel van deze beweringen van je, als ik den heer Coster tegen den heer du Perron te verdedigen had. Waar blijft het gezonde principe van Chamfort: 'Il faut avoir l'esprit de haïr ses ennemis'?[2] Jammer ook dat je dat verdomde 'kasteel' er weer eens even in zette; waarom nu niet gewoon 'Gistoux' - jij en ik weten toch goed genoeg dat het tenslotte een villa of landhuis is en niet een 'kasteel' in Hollandsche beteekenis? Ik vind het uitstekend dat je wijst op al het werkelijk ònpersoonlijke in mijn aanval, op het wezenlijke karakter (onderin) en zoo, en dat doe je ook zeer goed. Maar dan opeens gaat die pen van je verder, en je schrijft als een 'partijgenoot' voor de verblufte

1. In *Nederland* 86 (1934) 2 (februari), p. 91-96.
2. Sébastien-Roch-Nicolas Chamfort, *Oeuvres principales*. Paris 1960, p. 38.

scharen en zegt allerlei dingen die geen oogenblik waar zijn, en die toch heusch door den eersten den besten lezer met ‘gezond verstand’ kunnen worden ‘ontzenuwd’.

Denk nu niet dat ik ontevreden ben; tenslotte vind ik alles weer best. Maar ik schreef het je al eerder: ik ben langzamerhand zat van het heibelen tegen de Hollandsche botterikken; ik ga ècht schrijven voor ‘the happy few’, voor zoover ik dat tot dusverre niet deed. Het redacteurschap van *Forum* is gelukkig volgend jaar van mij af, en redacteur of niet, ik heb nog maar *twee* stukken te schrijven voor den heelen verderen jaargang.

Later meer. Hartelijke groeten, ook van Bep, en aan Atie, een hand van je

E.

1619. *Aan J. Gans: Bellevue, 22 of 29 mei 1933*

Bellevue, Maandagmiddag.

Beste Gans,

Ik heb met genoegen je stuk in *D.G.W.* over die ‘twee werelden’ gelezen,[1] en toch heb ik erom gelachten. Ik zag die Thälmann daar opeens tegen Margot in citaten uit Marx losbarsten! Het leek wel een ouderling uit *Kippeveer* (roman van Cosinus, die ik je wel kan aanraden om ‘door te bladeren’), den baron vervloekend met citaten uit Deuteronomium. Waar is het verschil? Iemand die bij citaten leeft, d.w.z. ‘zich’ op die manier moet rechtvaardigen, is nog een pauvre sire. Een citaat heeft alleen belang als illustratie, òf wanneer er werkelijk een ‘ontmoeting’ plaats heeft (met groote O) tusschen het geschrevene en de diepste gedachte (zin, werkelijkheid) van den lezer, die dan niet meer aan citeeren ontkomt. Een propaganda per citaten, bij iedere gelegenheid, en zeker bij een vervolging als door Drieu bedoeld, is alleen maar belachelijk.

Bovendien, je vergelijking gaat niet op. Ik ben het, zooals je weet, volkomen met je eens over den mislukten revolutionairen gigolo

1. In ‘Twee werelden’ (in *DGW* 32 (1933) 377 (mei), p. 87-88) besprak Gans *Une femme à sa fenêtre* van Pierre Drieu la Rochelle en *Die Stadt* van Ernst von Salomon. Het stuk begon met het citeren van een stelling uit DP's *Uren met Dirk Coster* waarin Drieu's roman ‘de beste van een der meest representatieve jongere Fransche schrijvers’ werd genoemd. Gans vond Drieu's boek te vol van dilettantisme om op dezelfde manier te kunnen overtuigen als het technisch minder gave boek van Von Salomon.

Boutros, maar dàt is de wereld van Drieu niet - als je dat meent, misvorm je hem. Dat lijkt het *voor jou*, omdat jou alleen dit revolutionaire deel interesseert. Als je andere boeken van Drieu leest (vooral de 2 'Gille'-histories, *L'Homme couvert de Femmes* en *Drôle de Voyage*) kan je nòg meer afkeer voor hem hebben, maar dan zie je 'bewezen' dat Boutros voor hem een bijpersoon is; *zijn* wereld leeft in Rico Santorini (al of niet 'helaas'). En nog iets: *Une Femme à sa Fenêtre* is heelemaal nooit zoo bewonderd als jij zegt; het is alleen maar Drieu's beste 'roman'. Niet zijn beste boek. Als *jij* Drieu zou willen 'vinden' (voor zoover dat gaat), lees dan: *Le Jeune Européen*, en zelfs *L'Europe contre les Nations*. Je zou daarin nòg een 'smalle mensch' kunnen vinden, die je niet geheel sympathiek is, misschien, maar die heel wat meer waard is dan de mislukte Boutros.

Verder is je verdediging van *Die Stadt* toch wel erg zwak. Met overtuiging en ondervinding alleen heeft geen schrijver zich in laatste instantie doen gelden; volgens dit recept zou bv. iedere katholiek, die flink naar kerk en seminarie is geweest, een prachtig boek moeten schrijven, vol belang door alles wat hij *weet*! Ik voel veel voor eerlijke menschen van dit soort, maar als je daarbij toegeeft dat een Drieu beter schrijft, grootere schrijversmiddelen heeft, is het pleit tòch in het voordeel van Drieu beslecht. Jouw voorkeur voor von Salomon hield op slag op, wanneer de man, met dezèlfde eerlijkheid, ondervinding en overtuiging, katholiek was. Ik weet wel dat het lijkt of ik nu naar objectieve waarden streef voor de 'taak van den kritikus' - maar dat is het toch niet: ik wijs je op een vergissing in je vergelijking - je stelt een 'wereld' die je zelf als onvolkomen (maar jou sympathiek) erkent, tegenover het antipathiekste* uit een andere 'wereld', die je niet (zoo) sympathiek is, maar die je tenslotte toch ergens superieur vindt. En de conclusie die je dan trekt: Drieu tenslotte minder dan von Salomon is - volgens je eigen gegevens - *onjuist.*

Dit alles doet er overigens niet toe voor de lezers van *D.G.W.* die alles allang mooi vinden - àls ze het begrepen hebben of denken dat ze dat deden, wat voor hun heusch ook wel hetzelfde is. Het gaat hier tusschen mij en jou; mij als lezer en jou als kritikus. Als je voor den normalen Hollandschen (burger)lezer zegt: 'Deze auteur is eerlijker dan die, hij méént het meer, en zijn ondervinding geeft hem trouwens recht van spreken!' is je redeneering voor hem heelemaal

* en misluktste

gezond. Maar pas dàn op; dan begint het voor jou pas, als je kritieken tenminste voor jezelf ook van belang moeten zijn. Dan zou *ik* het gevoel beginnen te krijgen dat er iets met mijn kritiek niet in orde is, en dat mijn lezer en ik op zijn minst al een ander idee hebben van 'eerlijkheid'.

In de *N.R.C.* komt eerstdaags een stuk van me over Drieu,[2.] dat je misschien een juiste kijk geven kan op mijn verhouding tot hem (denk niet dat ik hem verdedig omdat ik hem zoo bewonder!) Ten slotte krijg je Drieu gemakkelijk van me cadeau: voor de *charme* lees ik 10 × liever Larbaud, voor de *tragiek* (de eenzaamheid) 20 × liever Malraux. Het gaat (als we de literatuur als ensemble uitschakelen) niet om Boutros' en of Santorini's maar om *Barnabooth* - niet alleen *Fermina Marquez*, dat charmant, maar tenslotte heel 'klein' is, of om *La Condition Humaine*. Dit laatste is werkelijk formidabel - ik zeg je dit *ondanks* het feit dat Malraux persoonlijk mijn vriend is (ik heb andere vrienden die schrijver zijn en mij geen enkele illuzie geven!) en bijna *tegen* het feit in dat hij het mij heeft opgedragen. Geef voor *D.G.W.* een bespreking van dàt boek, als Greshoff tenminste geen beslag erop heeft gelegd, maar het kan best van niet, omdat hij al Fransche letteren doet voor *Het Vaderland*. Anders elders. Ik ben erg benieuwd wat je dààrvan maakt, en hoe je reactie op dat boek zal zijn, dat allesbehalve 'smalle mensch'-achtig is. (Het verplettert *mijn* smalle mensch tenminste door zijn wijdheid!)

Ik stuur je binnenkort de 3 Duitsche boeken die nog hier liggen terug. Ik keek ze in, maar ze trokken mij niet aan; en bovendien, ik heb geen tijd door al dat rotwerk. Ik heb een week gesabbeld op *La Cond. Humaine* en het eerst vanmorgen uitgelezen, terwijl ik het al 14 dagen hier heb. Ik ben ook een 'loonslaaf' tegenwoordig, en misschien zelfs in afwachting van erger.

Tot een volgende keer; hartelijke groeten
van je EdP.

1620. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 23 of 30 mei 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Jan,

Dank voor teruggezonden brief, 2 antwoorden, stuk over Méral,[1.]

2. In de *NRC* van 11 augustus (av.) over *Drôle de voyage* (*Vw* 6, p. 96-102).
1. 'De litteratuur en "de nieuwe mensch".' In *DGW* 12 (1933) 382 (oktober), p. 1-2.

gedicht,[2.] etc. - Het is toch maar beter dat wij hierover nog praten, hoe vervelend het dan ook zijn kan, maar als onder echte vrienden zulke dingen vermeden moeten worden is er iets valsch' en onjuists in de verhouding geslopen, dat ik coûte que coûte vermijden wil.[*]

Ik begrijp trouwens sommige dingen niet: bv. je specialisten-houding inzake de waarde van dien notaris. Het gaat voor mij noch om iets literairs noch om iets zakelijks, maar om iets menschelijks. Ik kan niet vergeten *hoe* die poen zich tegenover mij gedragen heeft toen T.V. zich nog niet met de zaak bemoeid had; *toen* heb ik hem meteen leeren kennen, en je vriend Diderot zou je kunnen bijbrengen dat dit geen *literaire* kwestie is.

Ik wou dat ik het eens kon zijn met je stuk over den eenzamen en den nieuwen mensch. Maar er is maar één ding dat wij samen voelen: walging en afschuw van dezen 'politieken' tijd. Onze conclusies zijn anders; ik geloof heelemaal niet dat wij zus moeten doen en niet zoo, ik sta dus noch aan Méral's kant noch aan de jouwe wat deze conclusie betreft. Ik constateer dat iemand als Malraux met gelijke kracht[**] de 2 periodes - 'individualistisch' en 'collectief' - vertegenwoordigt, of dat ze althans in hem samensmelten, dat hij een typische, en daarbij zeer hoogstaande, overgangsfiguur is. Jij en ik zijn bourgeois; geen stompe, geborneerde, maar verfijnd voelende en denkende; maar niettemin onherroepelijk voortbrengselen uit een bourgeois-maatschappij - als Larbaud, als Tinan, als vrijwel alle een beetje ouderen van wie wij houden. Voor ons is er in de tegenwoordige phase van de wereld geen plaats meer: noch op z'n Hitleriaansch noch op z'n communistisch, wij zijn het nutteloos geworden vullis dat moet worden opgeruimd omdat wij ons niet *kunnen* aanpassen. Of wij dit ook niet *moeten*, zooals jij zegt, is een andere vraag, en daar wringt hem voor mij de schoen; *ik weet het niet*. Ik zou niet durven zeggen: ja. Ik heb daarvoor niet genoeg fidutie in de politieke smeerlapperij die onze ouders in staat stelde om hun schijn van een vredig bestaan te leiden.

Maar ik kots als jij van den huidigen staat van zaken en ik wou

2. De cyclus 'Jean-Jacques in 1933'. In *GN* 31 (1933) 10 (oktober), p. 289-302. Greshoff handhaafde de laatste lezing.

* Dat we bovendien 'mot' zouden krijgen is waanzin!

** Of althans: met gelijke belangstelling

dat wij ergens heen konden om te 'koloniseeren' en in de zon te liggen, desnoods arm, maar vrij. Zou zooiets niet te vinden zijn? Konden we maar 'boeren'.

Ik las je gedicht met groote instemming over. Ik zal het meenemen naar Brussel om met je over een eventueele omzetting te praten. Alleen kan ik het niet; ik heb het nu eenmaal aanvaard in deze volgorde, die misschien ook wel de 'natuurlijke' is? - Eén ding alleen: je hebt 2 × 'dichters' in sonnet 13 vervangen in 1 × 'droomers' en 1 × 'zwervers'. Tweemaal hetzelfde is *veel* beter, geeft meer nadruk aan de gedachte; en de 'zwervers' vind ik nogal gezocht in dit bestel, terwijl de 'droomers' een nieuwe waarde krijgen. Tegenover Hitler worden èn Nietzsche èn Shakespeare 'droomers'. Zoo ongeveer had ik het opgevat. (Ook de vakphilosofen!)

Tenslotte nog één punt, dat mij vanmorgen onaangenaam trof voordat je 2e brief kwam. Je schreef daarvóór, in je 1e brief: 'Al dat ge-urm over geleend geld lijkt mij erg Hollandsche middenstand'. Ik heb je toch anders duidelijk uitgelegd waarom wij liever geen geld leenen. Mijn schoonvader krijgt *niets* meer van zijn aandeelen en leeft uitsluitend van zijn tractement; terwijl hij 4 jaar geleden al met pensioen had willen gaan. Feitelijk werkt hij dus nog voor zijn kinderen. Hij heeft ons, van zijn tractement dus, nu over de fl. 1000.- geleend; verder heeft hij in deze tijd juist allerlei uitgaven door dat huwelijk van zoon Bob, die nu getrouwd bij hem inwoont. Kan je je niet voorstellen dat *ik* juist, met Simone en Gille in mijn leven, extra huiverig ben om *nu* den décavé schoonzoon uit te hangen - ook nog in aanmerking genomen de verschillen van karakter en formatie tusschen hem en mij? En dat Bep mij hierin gelijk geeft, terwijl hij van zijn kant toch telkens angstig informeert of wij niet tekort komen en of hij ons niet nog wat helpen kan? Is dit ook een 'muur' voor je waar je niet door kan? hoe vreemd is de vriendschap dan toch tusschen menschen die toch meer op elkaar lijken dan duizenden anderen, die ook vrienden heeten! Ik verzeker je zonder eenig Costerianisme dat zooiets me *benauwt*. Wat T.V. tenslotte van mij denkt ('artiestendelicatesse' of zoo) kan mij niet schelen, maar dat jij in deze schroom van mij iets anders ziet dan een individueel honnête-homme-schap (om met Menno te spreken) vind ik bijna *akelig*. Inderdaad ben ik, vergeleken met den Franschen markies die een Amerikaanschen dollarkoning tot schoonpa nam, een Hollandsch middenstander. Ben ik het ook tegenover de eerste de beste plebejer die met 'artiesten'-losheid zegt: 'Schoonpa hèt 't, hij kan best afschui-

ven!' - ook als schoonpa het niet zóó erg 'hèt'? Goed; ik troost mij dan in beide gevallen.

Ik denk er verder ook over na dat je ons indertijd raadde Bep's aandeelen te verkoopen en het geld op te eten tot we weer wat van mij hadden. Dat was inderdaad niet gek, en daar heeft Bep zelf in het begin ook direct voor gevoeld. Maar... toen de erfenis zóó onzeker werd, hebben we bedacht dat het een verlies kon beteekenen niet alleen van het geld, maar van deze bepaalde aandeelen, die nog vrij safe zijn en die, als we ze terug moesten koopen, ons duurder te staan zouden komen, gesteld dat we ze nog kregen. Onze redeneering werd toen zoo: 'Met *deze* aandeelen hebben we tenminste fl. 50. 's maands als basis voor wat we erbij kunnen verdienen' - en het is tenslotte hierop neer gekomen dat Bep bijna alles verdiend heeft voor ons beiden, d.w.z. ± fl. 120 's maands + die fl. 50. = fl. 200. 's maands, waardoor wij het hier hebben kunnen bolwerken, terwijl ik misschien gemiddeld maar iets meer verdiende dan de ± fl. 40.- die voor Gille per maand noodig zijn. En nu kan je het gek vinden, maar dit is nog de eenige manier waarop ik dit gedeeltelijke souteneurschap van me nog verdragen kan, verder strekt mijn talent in die richting niet, vrees ik. Ik heb nu tenminste het gevoel dat Bep ook niet voor Simone en Gille opdraait, al verdient zij feitelijk 3 × zooveel als ik. *Ducroo* zal ons niet rijk maken, wat dan ook de literaire eer mag zijn! Misschien ben ik ook in deze verhouding tot Bep erg middenstands-fatsoenlijk en verre achter te stellen bij een vrije geest in het genre bv. van Joep Nicolas. Maar wat wil je? en ook dit zal wel een kwestie van formatie, opvoeding en milieu zijn. Ik ben ook hierin bourgeois, en *Ducroo* is het boek van een bourgeois. Niet van den bêten bourgeois à la Charles Bovary of Homais, maar van den 'gecultiveerde'. Overal komt het op ditzelfde neer.

Nu tot Woensdagavond. Veel hartelijks, ook van Bep, je

E.

1621 (380). *Aan M. Ter Braak: Bellevue, 24 mei 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1622 (381). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 25 mei 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1623. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 26 mei 1933*

Beste Jan,

Ik kom dus Woensdag a.s. met een trein die ik je nader op zal geven, een met 3e klas. Wil je vooral Simone niets zeggen*; want ik heb meer kans om iets te 'zien' als ik onverwacht overkom. Mij zeggen uit zichzelf, als er iets aan de hand is, ligt zeker niet in haar lijn, noch, eventueel, in die van den 'meneer'.

Ik ga ook bij Dewever een nieuwe procuratie teekenen voor Timmers Verhoeven. Dewever schrijft mij dat Herman *drie* afschriften heeft gehad van de procuratie; behalve die eene keer bij de kluis van de Caisse des Reports, heeft hij, voor zoover ik weet, nooit *iets* voor mij hoeven te onderteekenen.** Het is misschien dwaas van mij, maar ik zit alweer in de ongerustheid wat *deze* ploert nu weer kan hebben uitgehaald.

Hoe was de reis? En hoe vond je de jongens in Morlanwelz?[1.]

Die politiek is misschien niet zoo erg van belang - laat ons het hopen. Maar ik heb even weinig lust om fascist te worden als iets anders - dan véél liever nog communist. - Borel over Vestdijk[2.] las ik niet, dus....

Later en mondeling meer. Hart. groeten van je

E.

Vrijdag; Bellevue.

1624. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 29 mei 1933*

Bellevue, Maandag 29 Mei.

Beste 's Gravesande,

Een tijdje geleden vroeg ik je (je antwoordde er nog niet op): 'Wat voor een idioot is die meneer Bothenius Brouwer?' Ik herhaal nu die vraag, maar een beetje gewijzigd, n.l.: 'Wat voor een fluim, of wat voor een schoft is bovengenoemd personage?'

Nadat hij nl. 2 lange brieven aan mijn vrouw geschreven had vol

* ze mocht eens bij je komen in den tusschentijd -

** gegeven dat hij ook niets voor mij heeft gedaan!

1. Zie 1549 n 1.
2. Zie 1616 n 1.

van de meest gâteuse oudeheeren-elegantie, antwoordt hij niet meer, terwijl mijn vrouw hem nu al 3 × geschreven heeft, de laatste keer aangeteekend. Zij zond 3 brieven aan de Prov. Pers; 1 werd geplaatst, van de 2 andere merkten we *niets*. Alles ging naar dien meneer, die nu doet of hij dood is.[1.]

Ik wou je nu even vragen om mij alle inlichtingen over hem te geven die je krijgen kunt. *Is* de man misschien dood? - je kunt nooit weten, met zulke èrge oude hoeren. Zooniet, wat bezielt hem? of weet je iets van die Prov. Pers-historie af? Mijn vrouw heeft natuurlijk niets meer geschreven, sinds ze op haar vragen hoe het er mee stond geen antwoord meer kreeg. Als de vent een ander heeft is het best, maar hij kon dan toch antwoorden! En het is zelfs *niet* best, want hij beloofde 3 maanden.

Ik heb een speciale hekel aan deze doodzwijg-tactiek en beloof je dat ik hem zal vinden. Hij zal in ieder geval die 3 brieven betalen die voor hem geschreven zijn, al zou ik er een advocaat voor nemen. Maar voor ik iets doe, zou ik graag van jou weten wat jij van 's mans leven of dood te weten kunt komen. Kan je informeeren?

Met hartelijke groeten, steeds je

EdP.

Ik schrijf je weer gehaast, neem me dus niet kwalijk dat ik het hierbij laat; een volgend keer meer. Kan je me zoo gauw mogelijk antwoorden? Dank.

1625. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 29 mei 1933*

Bellevue, *Maandag.*

Beste Jan,

Ik weet nog niet precies waar ik aan toe ben, omdat ik geen antwoord heb van T.V. Hij moet een volmacht op zijn naam voor mij laten klaarmaken bij Dewever. (Herman diende zijn rekening in: 2000 frs.) Dààrvoor kom ik vnl. in Brussel. Misschien kan je T.V. opbellen en vragen hoe het met die volmacht gesteld is. ‘In principe’ *kom ik Woensdag met den trein* van 9.23 van hier, die om 3u.2 in Br. aankomt. Derangeer je niet; ik ben dan net mooi op tijd bij jou, d.i. om

1. Zie ook 1585 n 1 en 1606.

half 4. Schrijft T.V. mij dat het niet zoo gauw gaat, dan kom ik 1 of 2 Juni, dus Donderdag of Vrijdag.

Maar *liefst* Woensdag.

Hart. groeten van je

Ed.

1626. *Aan H. de Vries: Bellevue, 31 mei 1933*

In haast

Bellevue, Woensdag.

Zeer geachte Heer De Vries,

Als u inderdaad ± 7 u. 30 in Parijs komt uit Spanje, dan moet u van het station waar u aankomt maar per taxi gaan naar de Gare Montparnasse. Dat kost u ± 5 frs., denk ik. Daar hebt u om het half-uur een trein naar Bellevue; u neemt een aller-et-retour-kaart daarheen, en dat kost u precies 3 frs 50. De trein brengt u in Bellevue in 15 à 20 minuten. In Bellevue vraagt u naar onze straat: avenue du 11 Novembre, en het huis is no. 24. Van het station is het precies 8 minuten loopen; met zoeken mee dus 10. Als u bij ons bent krijgt u van ons al wat u wilt: een ontbijt, een middagmaal of een glas port of iets anders. We gaan dan samen terug naar Parijs of blijven hier of doen wat ons het aardigst lijkt. Is dit goed? Het eenige is dat u mij dus vanuit Spanje precies opgeeft *wanneer* u komt; dan zorg ik dat ik dien dag vrij ben.

Iets anders is: mocht u later arriveeren dan 7.30; bv. tegen elf uur, schrijft u mij dan precies waar en om hoe laat, en ik haal u van het station. De zakdoek om den hals is dan heel mooi als herkenningsmiddel.

Tot ziens! Met hartelijke groeten en wenschen voor uw reis, uw

EduP.

1627 (383). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 1 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1628 (385). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 2 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1629. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 2 juni 1933*

Bellevue, Vrijdagavond.

Beste Jan,

1. Ingesloten de bespreking van *Uren* door Menno.[1.]
2. Ik heb mijn Perzische ex-babouches, thans sloffen, bij je vergeten. Hoe kom ik daar weer aan??.?....
3. Heeft de chauffeur de huissleutel behoorlijk teruggebracht?
4. Ik zend binnenkort *Goena-Goena* aan J.v.N. Hij moet het jou dan geven. Zend jij het mij dan mèt *Aboe-Bakar* terug. Heeft geen haast.
5. Zend mij Menno's bespreking der *Uren* terug.
6. Vergeet de photo's niet: 3 dus in 't geheel. (9 × 12). Vergeet niet een 20 tal regels over de 3 bundels *Cahiers van een Lezer* te schrijven, en met één afdruk van mijn-gelaat-bij-het-nr.-28 te sturen aan Sander.
7. Vergeet niet Coenen te schrijven over die vertaling van mij.[2.] Als hij het niet plaatsen kan of wil, dan maar spoedig terug.

Ik geloof dat het alles is, maar prik dit lijstje dan zoolang ergens vast.

O ja, Menno zal je sturen: een bespr. van *Uren* door Van Duinkerken (in *De Tijd*)[3.] en een kluchtig supreemigheidje erover (in *De Gids*) van Pom.[4.]

Hartelijke groeten, ook voor Atie en van Bep, en nogmaals veel dank.

Je E

1630. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 2 en 3 juni 1933*

Bellevue, Vrijdag 2 Juni.

('s avonds)

Beste 's Gravesande,

Hartelijk dank voor je snelle antwoord. Ik vond het hier toen ik uit Brussel terugkwam. Wij zullen nu wachten of B.B.[1.] werkelijk schrijft. Is er morgen nog geen brief, dan verzend ik dit schrijven. Wil jij mij dan omgaand opgeven:

1. In de *NRC* van 31 mei 1933 (av.).
2. *Serena* van Walter Savage Landor.
3. Van 30 mei 1933.
4. Zie 1603 n 1.
1. Mr. A.J. Bothenius Brouwer.

1. Adres van dien heer Van de Pol te Delft.[2.] Kan ik naar jou refereeren? (Ook zijn voorletters!)
2. Adres van den Voorzitter, Directeur of wat het zijn mag, van die Persvereeniging waar B.B. secretaris van is.

Verder maken wij ons ongerust dat er weer eens een brief 'weggeraakt' is voor *Het Vaderland*. Mijn vrouw zond nl. al vrij lang geleden een brief over de Foire de Paris,[3.] die nog steeds niet geplaatst is. Daarna één over *Napoléon* van St. Georges de Bouhelier.[4.] Die 1e brief is van ± 20 Mei. Kan je even informeeren?

Ik zag in Brussel, bij Jan, een ontzettend geleerd-uitziend stuk van je in het Tsjechisch,[5.] met enorme verbuigingen: Greshoffovi en Greshoffovem en Rolanda Holsta en zoo meer. Verder een portret van jou, dat zeer goed leek, maar waarop je iets had van een overste.

Morgen meer, als de post geweest is.

Zaterdag.

B.G.

Daar er nòch een brief is van B. Brouwer, noch een bewijsnr. van *Het Vaderland*, verzend ik dit maar. Zal ik nu alle brieven die niet speciaal voor jouw rubriek zijn aangeteekend moeten verzenden? Zulke toestanden zijn toch onuitstaanbaar!

1631. *Aan M. ter Braak: Bellevue, 3 juni 1933*

Zaterdag.

Bijvoegsel[1.] na binnenkomen van je antwoord.

Beste Menno,

Ik las het 2e fragment van Vestdijk[2.] en vond het geen haar beter dan het eerste. Misschien dat het boek als geheel goed is, maar deze fragmenten 'doen' het hem niet. En ze zijn werkelijk erg erg Hollandsch, in den Boudier Bakker-zin, ook al *is* Vestdijk natuurlijk

2. Hoofdredakteur van de *Delftsche Courant.*
3. Dit stuk werd geplaatst in *Het vaderland* van 6 juni 1933 (av.) onder de kop 'Als niet-commerçant ten Foire de Paris'.
4. 'Een drama over Napoleon'. In *Het vaderland* van 3 juni 1933 (av.).
5. Voorwoord bij de catalogus van een tentoonstelling van Nederlandse boeken te Praag. Dit stuk werd vertaald door Greshoffs vriend M. Sliva.
1. Behorend bij 1628, maar niet opgenomen in *Bw TB-DP* 2.
2. Van Vestdijks roman *Kind tussen vier vrouwen.*

beter. Maar ik heb geen oordeel over het boek, vóór ik alles gelezen heb.

Wat je schrijft over het fragment van Marsman[3] lijkt me erg toegespitst op het minder goede ervan. Het zou mij spijten als dat fragment er nu weer uit moet, nog wel nadat hem eerst gezegd was dat één er wel in zou komen. Enfin, je kunt ermee bereiken dat Marsman zich van verdere medewerking aan *Forum* onthoudt, wat ik in zijn plaats zeker zou doen, na dit heen-en-weer gedoe. Waarom zeg je dan in het eerste oogenblik dat het wèl goed is, dat je de keus aan mij overlaat en zoo meer? Ik vind dit stuk mèt Marsman het beste om apart te publiceeren, en die bedenking van 24 blzn. vind ik gewoon kinderachtig. We hebben *Forum* wel bevuild met 7 of 8 blzn. volslagen Vlaamsche poep van Putman.[4]

Dit ook in haast. - De 2 fragmenten van Vestdijk vind ik in ieder geval veel onbeteekenender, zooniet 'slechter'. - Accoord over die P.E.N.-historie[5]; maar *jij* moet het schrijven en niet Jan. Wacht dus even op de nawoelingen in Holland. Het uittreden 'in blok' lijkt mij *je* ware. Die Westerman heeft zich tegenover Wells gedragen als *de* Hollandsche boerelul bij uitstek, en dat is hem goddank dan ook beduid. En Jo Kuller - Heil Kuller was een verhitte koe - jammer dat je zooiets in je panopt. niet zeggen kan.

Je E.

Dank voor inlichtingen over Nietzsche. Kan je me de juiste titel opgeven, de naam van den samensteller en van den uitgever? Ik bestel het dan.

Ik schrijf je uitgebreid over *Cond. H.*, als ik Malraux je brieven heb voorvertaald.*

Nog iets wat ik bij jou werkelijk raar vind worden: je schreef een

3. 'Henriëtte's oogen' uit *De dood van Angèle Degroux.*
4. 'De maaltijd'. In *Forum* 2 (1933) 2 (februari), p. 100-108.
5. In 'Het naspel van Dubrovnic', in Forum 2 (1933) 7 (juli), p. 558-559, schreef Ter Braak n.a.v. de motie waarmee de Nederlandse P.E.N.-club de pro Duitse houding van haar afgevaardigden Jo van Ammers-Küller en mr. dr. W.M. Westerman tijdens het internationale P.E.N.-congres van Dubrovnik had veroordeeld.

* Wat je hièr zegt over het essayistische in den roman = het gaan van de aandacht naar den auteur ben ik geheel met je eens.

voortreffelijk stukje over Huizinga.[6] Maar je neemt het hem kwalijk dat hij Vondel en Rembrandt de eer geeft die hun godbetere 't dan toch nog toekomt! *Is* Vondel dan geen goed dichter meer? Is het niet *genoeg* om te zeggen dat zijn menschenkennis en zijn dramatische vindingrijkheid poover waren? Ik snap niet waarom jij nu, net als Greshoff (al is het op een andere toon) schijnt te moeten doorhollen naar de 'àndere vergissing'. Ik begin langzamerhand te gelooven dat ik ook niet meer bij *Forum* hoor, want dat ik voor den geest van dat blad niet 'zuiver' genoeg ben!

1632 (386). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 4 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1633. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 6 juni 1933*

Bellevue, 6 Juni.

Beste Freddy,

Gelijk hiermee zend ik je het cahier[1] terug - niet uit kwaadheid, zooals je misschien denken zult, met het gebrek aan psychologie dat je soms zoo graag vertoont, maar omdat ik niet weten zou wat ik er verder mee moet doen. Het plezier van het overschrijven was inderdaad geheel aan jou, dat heb ik geen oogenblik betwijfeld. Ik ken dit plezier, als men ieder woord en iedere komma natrekt van een schrijver, die onze liefde heeft, zooals de term luidt. Er was in je laatste brieven een nadrukkelijkheid om punten naast de i's te zetten, die weinig verkwikkelijks had, maar wat mij kregel maakt is een term als 'zenuwachtigheid', op mij toegepast in mijn tegenwoordige omstandigheden. Zooiets is geen flauwekul meer, maar gebrek aan fijn gevoel: ik verzeker je dat ik àndere dingen heb om 'zenuwachtig' over te zijn dan het proza van mijnheer Couperus vermomd als mijnheer Mestetisz, of onverschillig welke literatuur.

Kan je me het adres opgeven van Do Beynon? Dank bij voorbaat.

Met beste groeten, je

EdP.

6. Bespreking van J. Huizinga, *Holländische Kultur des siebzehnten Jahrhunderts* in de *NRC* van 13 mei 1933.
1. Zie 1568 n 1, 1574 en 1597.

1634. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 6 juni 1933*

Bellevue, Dinsdag (morgen).

Beste Jan,

Gelijk hiermee zend ik je Bosis en Vieuchange[1] terug. De boeken zijn mij van veel nut geweest; ik schreef voor *Forum* een flink stuk 'Bij de dood van Lauro de Bosis'[2], dat je misschien amuseeren zal. Het is voor een groot deel een uiteenzetting over literaire *zindelijkheid* geworden.

Menno zal een panopt. schrijven over de P.E.N.-heibel, in hetzelfde nummer. Ik maak er een paar toespelingen op. Aan het eind heb ik een prettig woord geplaatst voor Pom.[3]

Ik lees *Uit de suiker in de tabak*, dat ik nu in de 1e uitgave bezit, en dat, bij al het drakerige, toch erg boeiend is.

Misschien brengt de post straks een brief van je, nog net even voor we ons Dinsdagmiddagmaal bij de Malraux' gaan halen. Anders verzend ik dezen brief eerst morgen. Ik moet nl. nog antwoord van je hebben op verschillende punten (werk nu heusch het lijstje af!)

Ook: *wat T.V. gezegd heeft na terugkeer uit Den Haag.*

* * *

's Middags.

Ik kom net thuis van bij Malraux, waar wij hevig in de ruimte gedaasd hebben - vooral Malraux en Pia, die er ook was - over wat wij doen konden (of zouden) in een toekomstige Europeesche oorlog. Hoogst onverkwikkelijk! - Thuiskomende vind ik je brief. Dank voor alles, je hebt het lijstje mooi afgewerkt en ik wacht op wat je aankondigt. T.V. blijft een 'engel'.

Gelijk hiermee zend ik je morgen *Goena-Goena*. Geef jij het dan door aan J.v.N., voor je weggaat, en zend mij *Aboe Bakar* terug. - Morgen komt Hendrik de Vries een dag hier (van 's morgens tot 's avonds) op terugreis vanuit Spanje. Benieuwd kennis met hem te maken. Nu Jan, veel hartelijks en dank. Je

E.

1. *Zie Bw TB-BP* 2, p. 64-65.
2. 'Als voorbeeld van hygiëne'. In *Forum* 2 (1933) 7 (juli), p. 519-528 (Verkort in *Vw* 2, p. 606-607).
3. Nijhoff werd door DP 'clubliterator van gevestigde reputatie' genoemd.

1635. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 6 juni 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Jan,

Ik stuur je gelijk hiermee de *Nietzsche* van Maulnier, en de 2 Italiaansche romans. Over een tijdje, *Goena-Goena* van Maurits en *Golovleff* (dit laatste moet ik nog lezen). De Ital. romans mag je houden, de rest stuur je me wel eens terug. - *Goena-Goena* moet je doorgeven aan Jan.

Menno antwoordde mij op die vraag over de Duitsche uitgave van Nietzsche's brieven. Die kost maar fl.2.40 (inpl. van 40 fransche frs. = ± fl. 4.) en is *niet* in Gothische letter. Ik heb hem nu gevraagd mij samensteller en 'Verlag' op te geven; die meld ik jou dan ook.

Forum heb ik je ditmaal niet gestuurd, omdat je natuurlijk toch een ex. gekregen hebt. Het mijne (2e) gaf ik nu aan de Van Schendels. Iedereen is uit over je verzen[1]; ik las ze over en vond ze ook weer bizonder mooi; zeker het beste van het heele nummer en dus volkomen op hun plaats, zoo in het eerste gelid. - Geef ons spoedig nog wat!

Schrijf me af en toe eens een woordje. Bep en ik zijn werkelijk èrg blij dat het nu zoo goed gaat met Sofie. Hartelijke groeten van ons, ook aan vrouw en kroost,

een hand van je Eddy

Vergeet niet mij een *Groene* te sturen met je stuk erin over Malraux.[2] Bij voorbaat dank.

Ik heb Simone weer eens aangemoedigd om naar jullie toe te gaan; ze was er zoo zielig aan toe met haar gezwollen wang en hals. Misschien doet zij het, vandaag of morgen; schrik dus niet.

1636. *Aan H. Marsman: Bellevue, 7 juni 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Henny,

Het spijt me dat je geen antwoord meer gaf.

Ik zit onnoemlijk in de rotzooi. Het is te lang om je uit te leggen. Ik ben net uit Brussel terug - er komt werkelijk geen schot in. Ze

1. Zie 1600 n 1.
2. In *De groene Amsterdammer* 2923 (10 juni 1933), p. 6.

hebben nu weer iets nieuws gevonden dat uit Indië komen moet.

Met het schrijven van stukjes vlot het ook niet. De Prov. Pers die ons fl. 50 in de maand zou opbrengen, wordt 'gedirigeerd' door een *ploert* van een vent, zekere Bothenius Brouwer. De vent begon met lange brieven aan Bep in de stijl 'grande connerie française' en geeft nu op aanget. brieven zelfs geen antwoord (dit schijnt zijn gewoonte te zijn). Misschien vraag ik je later om hem aan te schrijven, als hij niet betaalt ook. Voorloopig probeeren wij het nog langs een andere weg zelf.

Vic laat al onze copy liggen, hij zegt door 'plaatsgebrek'. En vooral deze maanden hebben we het geld hard noodig. Ik schreef hem erom,[1] d.w.z. om die copy nog vóór Juli te plaatsen - tot dusver geen resultaat.

Coster verwekt 'storm in Polderland'. Van Duinkerken in *De Tijd*[2] liegt er zelfs dapper op los: ik zou C. hebben aangevallen nà iedereen - zelfs na Engelman, Greshoff en Ter Braak. Pauvre ahuri, va. En hij weet het beter, want hij heeft *Voor kl. Parochie* met zorg gelezen, zooals uit zijn citeeren blijkt. Het is gewoon het gelieg van den katholiek.

Kan je me opgeven wanneer Gerard Bruning zijn stuk tegen Coster[3] heeft geschreven?[*] Is dat vóór mijn eerste stuk in *De Driehoek*?[4] Ik geloof er niets van. - En is dat stuk werkelijk zóó, dat het alles bevat wat ik (later) zei? Lees het er eens op na. Voor zoover ik zien kan, schreef die Gerard Bruning zelf een niet geringe 'Coster'-stijl. Evenals Engelman trouwens, in de stukken over jou bv. en over Radiguet.[5]

1. Verloren gegaan.
2. Op 30 mei 1933 schreef Van Duinkerken in *De tijd* n.a.v. *Uren met Dirk Coster*: 'Het was heusch niet meer noodig, dat een criticus "een tegenstem" deed horen in het koor van Coster's beoordeelaars. Na Gerard Bruning, na Jan Engelman, na Greshoff, na Ter Braak, na Slauerhoff, kwam E. du Perron met zijn tegenstem wat opzichtelijk laat!'
3. 'Valsche munten' in *De morgen* van 22 januari 1926.

* Vergeet dit niet.

4. Bespreking van de tweede druk van *Costers Nieuwe geluiden* in *De driehoek* 1 (1925) 6 (september), p. 3.
5. 'De school des levens'. In *De gemeenschap* 3 (1927) 7/8 (juli-augustus), p. 256-266 en 9 (september), p. 269-272 en *De gemeenschap* 4 (1928) 1 (januari), p. 41-47; 'De romans van Raymond Radiguet'. In *DVB* 2 (1925) 10 (oktober), p. 232-240.

Menno schreef me dat je fragment[6.] 24 blzn. *Forum* zou worden, en dat hij dat te veel vindt, omdat hij er nog steeds niet voor voelt. Ik heb hem nu minder vriendelijk geschreven[7.] (dit strict tusschen ons) en hem gezegd dat ik voelde zelf niet meer bij *Forum* te behooren, dat ik zelf 'onzuiver' ben geworden (?) voor den geest van dat blad. Antwoord heb ik nog niet. In ieder geval heb ik erop aangedrongen dat dat fragment geplaatst wordt, omdat hij anders niet had moeten zeggen dat hij er één hebben wou, dat hij de keus aan ons overliet enz. Onze keus - zoowel van jou als van mij - is *dit.*

Ik hoop dat je niet kwaad bent omdat ik je die andere fragmenten ongecorrigeerd terug zond. Later graag *samen*. De voornaamste 'fouten' stonden in het fragm. Rutgers-Charles[6.]; de rest signaleerde ik je en op kleine details komt het daar niet aan. (Vooral omdat die andere hfdstn. korter zijn.) Ik zou *alles* met je door willen nemen, en met alle liefde, maar heusch, op het oogenblik ontbreekt me alle tijd. Heb dus nog wat geduld, en schrijf me gauw.

Kan je me het *Crit. Bulletin* zenden met de 'woedeuitbarsting' van Donker erin?[8.] Theun de Vries komt ook nog - en Borel. Het is mij heusch een genot om zoo *precies* alle fluimen van de Holl. letteren tegen mij los te krijgen. Pom slaakte in *De Gids* een machtelooze zucht die hij zelf misschien voor héél 'superieur' aanziet - en die het hem anders wel 'doen' zal, als zoodanig, bij Jan Dirk.

Ik vergat je te antwoorden op je vraag over *Vieille France*. Daar is *niets* aan; geslaagde, realistische genre-stukjes. Nu...

Hartelijke groeten, ook voor Rien,

je E.

Hendrik de Vries komt straks even hier, op doorreis naar Holland vanuit Spanje! Ik krijg daardoor van Pia een vrije dag.

6. Het hfdst. 'Henriëtte's oogen' uit *De dood van Angèle Degroux*. Ter Braak schreef de bedoelde brief op 2 juni 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 60-61).
7. Brief van 4 juni 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 62-67).
6. Het hfdst. 'Henriëtte's oogen' uit *De dood van Angèle Degroux*. Ter Braak schreef de bedoelde brief op 2 juni 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 60-61).
8. Donker besprak *Uren met Dirk Coster* onder de titel 'Een minderwaardig schrijfsel', in *CB* 3 (1933) 6 (juni), p. 171-174. Hij schreef DP te beschouwen 'als het duidelijkste symptoom van het toenemend verval van fairheid, verantwoordelijkheid en elementaire goede manieren' in de literaire kritiek, en verweet DP verder zijn onlustgevoelens bot te vieren. Hij besloot met de aankondiging nooit meer over DP te schrijven.

1637. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 8 juni 1933*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan,

De van der Key = Bourbon, Ludovicus also.[1.]

Slau schreef een *idiote* brief[2.] aan de redactie van *Forum*, nogwel via mij, over dat hij vrij was in zijn correspondentie, geen recruut van een Forumcompie enz. Ik begreep er eerst niets van, maar kreeg nu van Bouws uitleg (ik veronderstel: ook jouw bron!) Ik sluit den brief van Bouws in bij een commentaar van mij voor Slau, waar hij misschien zeer nijdig over zal zijn. Tant pis, en desnoods geef ik er de vriendschap aan. Ik verdòm het om die karakterloosheid te verdragen, vooral wanneer de karakterlooze meneer nog op zijn achterste pooten gaat staan. Ik ben bereid om iedereen te laten verrekken en in armoê om te komen, als het moet.

Donker schijnt een 'woedeuitbarsting' geloosd te hebben over *Uren* in zijn *Bulletin*. Borel komt eerstdaags los in *Het Vaderland*.[3.] Pom las je nu misschien en Van Duinkerken ook? Je weet niet hoe prettig ik het vind, au fond, om zoo uitgerekend àlle fluimen van de Nederl. literatuur zich tegen mij te zien aansluiten. Ik zou het alleen wel prettig vinden als ik de heele rotzooi nog eens van repliek mocht dienen in één stuk. Maar *Forum* is in dit opzicht ook al 'gesloten' voor mij. - Ik schreef, omdat Pannekoek het adres van den voorzitter van de Prov. Pers niet te weten kon komen, aan zekeren Van de Pol van het Delftsche blad,[4.] om bewijsnummers van Bep's brieven; als wij die hebben, schrijf ik Bothenius Brouwer een brief waar hij blauw van zal zien, als hij nog eenig eergevoel heeft (ou

1. In *Forum* 2 (1933) 6 (juni), p. 491-493, had Louis de Bourbon onder het pseudoniem Ludovicus van der Key 'Onze tragici. Acht vaderlandsche versjes' gepubliceerd, parodieën op Eric van der Steens *Gemengde berichten.*
2. Wschl. over het feit dat Slauerhoff verwijten van Ter Braak en/of Bouws had gehoord over het feit dat hij Henri Borel een bedankbrief zond voor diens gunstige bespreking van *Het verboden rijk* in *Het vaderland*. Borel zinspeelde hierop in zijn polemiek met Greshoff in *Het vaderland* van 17 mei 1933. Zie 1616 n 1.
3. Pas op 5 juli 1933 zou Borel zijn mening geven over *Uren met Dirk Coster*, door in te stemmen met Nijhoffs oordeel in *De gids*, dat hij in zijn geheel citeerde.
4. Brief niet teruggevonden.

quelque simulacre de cela); de brief is al klaar.[5.] Een copie ervan zal ik je zenden, ook voor Atie!

Bah, wat een rotzooi! - en vooral, omdat ik nu wat je noemt 'afhankelijk' ben van al dit journalistiek en ander gespuis. Misschien denkt zoo'n Borel ook nog dat ik hem tegenwoordig met rust laat, omdat Bep voor *Het Vaderland* schrijft. Een schop in het Panopticum zou ik hem toch graag weer eens toebrengen, ook al bijwijze van protest tegen Slau. - *Het Vaderland* betaalt anders tegenwoordig heel behoorlijk. Maar Vic plaatst onze stukken niet meer, en het wordt dan ook onnoodig ze te schrijven...

Wat kan ik met *Serena Bruchi* doen, nu Coenen het mij terugzond? Is er geen ènkel ander blad voor zooiets?

Je schrijft me nog wel voor je weggaat. Hendrik de Vries is een allersympathiekste kerel - wel absoluut 'weltfremd', maar hij lijkt op een boer en een engel tegelijk; zooiets als een Groningsche Rimbaud. Hij is gisteravond om 10 uur weer doorgegaan. Vanavond gaan wij met de Van Schendels 'afscheidsmalen'; het spijt ons *erg* dat zij weggaan. Vanmiddag begint het werk met de Pia's.

Bep wil met een p genoemd worden.

Hartelijke groeten, ook aan Atie en van deze Bep met een p, de hand van je

E.

1638. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 8 juni 1933*

Bellevue, 8 juni.

Beste Sander,

Ik vertaalde *Hautes et Basses Classes d'Italie*. Het is 31 blzn. ms. geworden, dus het zou gemakkelijk een boekje kunnen worden van 2 vel. Voel je ervoor om het uit te geven? hetzij in die serie waarin ook de *Hemdenmaker* kwam, hetzij apart, maar dan als een aardig boekje met een *goed* geïllustreerd omslag. Of kan je het laten illustreeren? misschien zou het dàn goed verkocht kunnen worden. Er is één ding voor te zeggen: dat het Engelsch nog steeds niet in boekvorm bestaat.

Maar als je het neemt moet ik je fl.50.- vragen voor de vertaling. Overdreven lijkt mij dat niet.[*]

5. Zie 1643.

* Van verdere procenten zie ik dan af.

Wil je het niet hebben, schrijf mij dat dan omgaand. Ik probeer het dan bij Boucher of in een tijdschrift of zoo. Het liefst geef ik het toch bij jou uit, omdat - al is dit dan feitelijk een *Landor* - het toch voor ons gevoel hoort bij Larbaud's opera.*

Hart. groeten van je

E.

P.S. Ik had die vertaling gemaakt voor *Gr. Nederland*, maar Coenen schijnt er niets voor te voelen, ook niet nadat Jan hem gezegd had dat ik geld noodig heb. In Juni en Juli vooral ziet het er dreigend uit.

1639. *Aan S. Vestdijk: Bellevue, 8 juni 1933*

Bellevue, Donderdag.

Beste Simon,

Ik haast me om op je romanvraagstuk te antwoorden. Primo: volgend jaar ben ik uit de redactie. Secundo: Dit jaar is alles wel vol, met *Kaas* van Elsschot en wschl. fragmenten uit *Trouwen* van Walschap. Wat mijn roman betreft, die wordt toch zoo dik, dat hij niet geheél kan in *Forum*; ik zal daar dus zooveel mogelijk losse fragmenten van maken (waar hij zich ook erg toe leent) en die plaatsen in *Gids, Forum* en *Gr. Nederland* (ook zooveel ik kan). Jij zou, eventueel, daarnaast dus ook nog wel kunnen. Maar de vraag is of complete romans geven in het belang is van *Forum*. Tenslotte zal Menno met wschl. andere redacteuren dat moeten uitmaken; de proeven tot dusver, met *Het verboden Rijk* en *Dr. Dumay* vind ik niet gelukkig. Het duurt te lang, en het komt soms ook het boek zelf heelemaal niet ten goede (als bij *Dumay*). - Aan den anderen kant is het toch onzin, dat jij je boeken gaat schrijven op het plaatsen; je kunt nog beter de boel schrijven zooals je er zelf zin in hebt, en dan bij eventueele plaatsing sommige gedeelten schrappen of voorloopig wijzigen - à la Lawrence.

Ik vraag me af of je je niet erge illuzies aan het maken bent over het schrijverschap in Holland. Gesteld dat je even vruchtbaar bent als Couperus, èn even 'gelust', want dat hoort er bij, dan nog zou je maar een mager bestaan hebben als auteur alleen. Ik zeg dit niet om

* In tegenstelling met zijn vertalingen van Butler bv.

je te ontmoedigen, maar omdat ik er zelf in den laatsten tijd nogal veel aan gedacht heb. Je zou dan toch nog allerlei artikelen erbij moeten schrijven, of lezingen houden; tenzij je ineens een *Klop op de Deur* schrijft!

Over je verdere leven schrijf je niet; je bent blijkbaar totaal in beslag genomen, niet door het literatorschap in den slechten zin, maar door de literaire productie. De schrijfmachine speelt daarin zeker een voorname rol; 's Gravesande deed goed met die in het interview te zetten.

Ik schrijf op het oogenblik vele enveloppen om geld te verdienen. Het is misschien niet zóó akelig als medisch werk, maar het is ook niet bepaald van een heroïsche werking op het gemoed.

Dank voor het gezonden vaers.[1] Maar wat beteekent toch dat 'vaster gaard' - dat mij zoowel in *Helikon* als in *D.G.W.* puzzelde? Vaster *geaard*? Dan is die drukfout overal blijven staan. Er is een voet te weinig in deze regel, vandaar dat ik dit denk. - Ik ben je verder dankbaar voor de opdracht, maar hoop van harte dat ik hierom die andere, mij toegezegd, van *De Opvolgster* er niet bij inschiet.

Met mijn werk vlot het de laatste 10 dagen niet - ook door verschillende practische dingen voor *Forum* en ook weer voor de *N.R.C.* Ik hoop op spoedige verbetering in het speciale romanbedrijf.

Het beste. Hartelijke groeten, ook van Bep.

Je E.

Je moet maar in mijn plaats redacteur worden van *Forum*, met Januari a.s. Ook met het oog op je plannen is dit zeer gewenscht; maar bovendien zou *ik* niemand weten die er meer 'recht' op heeft, als het tijdschrift in het oude karakter blijven moet. Ik heb je warm aanbevolen en hoop dat je het aan zult nemen, als ze ertoe overgaan het je te vragen.

1640 (388). *Aan M. ter Braak: 9 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. 'De twee vrienden'. Zie 1559 n 3. In *Verzamelde gedichten*, deel III, Amsterdam etc. 1971, p. 336, luidt deze regel 'In kalm-gelijnde jas vaster gegaard.'

1641. *Aan H. Marsman: Bellevue, 9 juni 1933*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Henny,

Van Menno daarnet een lang schrijven ontvangen,[1] met een zeer goede uiteenzetting van de verschillen tusschen hem en mij. Maar hij blijft erbij dat hij een fragment van 24 blzn. te veel vindt - nu *Dumay* afgedraaid is, werken we weer met 64 inpl. v. 80 blzn., want dat extra-vel komt tòch de zetterij van Nijgh & Van D. ten goede - hij had gedacht dat ik een fragment van een blz. of 10 zou hebben genomen. Ik heb hem weer geschreven dat ik dit alles zeer onaangenaam vind, maar tenslotte kan ik er niets aan doen, omdat ook Roelants radicaal tegen alles was. Je kunt nu een ander fragment insturen, dat dan zeker wel zal worden geplaatst, als het ± 10 blzn. is; maar ik kan je dit toch niet aanraden? Ik in jouw plaats zou er niet over denken om iets anders uit deze roman nog naar *Forum* te sturen.

Las je Anthonie in *Crit. Bulletin* over de *Uren*, en over de toenemende onbeschoftheid? Eigenlijk een roerend stuk. Ik heb het zonder één gevoelentje van kwaadheid gelezen. Jij komt er ook in voor, dus lees het.

Hartelijk je

E.

Wij zijn nu hard aan het werk met Pia en verzenden de prospectussen. Denk jij dat er in Utrecht menschen zijn die zich voor dit boek interesseeren; het is een bloemlezing van dokterspoëzie van de middeleeuwen tot 1900. Een dik boek, met plaatjes en werkelijk heel curieuze bijdragen. Maar het kost fl. 9., dus voor Holland met porto mee ± fl. 9.50. Zal ik je een prospectus sturen? Wat is het adres van Schorer? Het is niet in den boekhandel te krijgen; Pia is zelf de boekhandel, dus een soort 'eigen beheer', waaraan wij meedoen.

1642. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 10 juni 1933*

Beste Freddy,

Dank voor het adres van Do Beynon.

Maak geen drama van onze laatste briefwisseling. De kwestie

1. Brief van 6 juni 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 67-72).

komt tenslotte hierop neer: dat ik niet wist wat ik *verder* met dat cahier zou doen, en dat ik je een uitleg schuldig was voor mijn kregeligheid (niet méér dan dat).

Ik heb de handen vol met werkjes waarmee ik probeer dat 'dagelijksch brood' te verdienen, waarover de Bijbel zulke optimistische beschouwingen heeft, lang voor dezen tijd van overproductie en snelheidsmaniakkerigheid.

Beste groeten, ook aan Rudie, van je

EdP.

Bellevue, Zaterdag.

1643. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 10 juni 1933*

Bellevue, Zaterdagmiddag.

Beste Jan,

Bijna gelijktijdig met jouw schrijven kwam er een nieuw briefje van Bothenius Brouwer, akelig beleefd, verwijzend naar allerlei z.g. 'afgesproken' dingen, waar we nooit een woord van lazen, enfin, alles 'goedmakend'. De kloot moet kindsch zijn, maar aangezien hij ons nu het adres zendt - hij zegt dat reeds eerder te hebben gedaan! - waar wij voortaan mee te maken hebben, is alles goed. Bep zal hem toch nog een veeg uit de pan geven, maar die Prov. Pers gaat nu door. (Ik zeg bijna: helaas.)

Ingesloten een klad van het briefje dat ik hem gezonden zou hebben, zoodra de *Delftsche Courant* ons de bewijsnrs. had gestuurd - en bij gebreke daarvan: Maandagmorgen (met een kleine wijziging). Ik ben er nog niet toe gekomen om die 'normale' en 'menschelijke' berekeningen te maken, die jij voor Slau bedenkt. Als hij het gat van Borel wil likken, is het goed, maar dan heeft hij verder niets aan mijn vriendschap, hoezeer ik hem dan ook *begrijp*. Je sprak vroeger van 'karakter-krachtpatserij'. Ik wil mijzelf dwingen om daarnaar te leven, ook al blijk ik een zwakkeling te zijn op ieder ander gebied. Men moet toch aan *iets* gelooven, op deze rotte wereld.

Ingesloten ook nog Anthonie's kritiek (graag weerom), die ik werkelijk zonder een zweem van nijd gelezen heb. Alles is zóó goed zoo. - Menno moet je Van Duinkerken en Pom zenden, stuur *jij* me die dan terug. De onnoodig-geworden brief voor kloot B.B. kan in de prullemand.

Het werk met Pia is Donderdag begonnen. Het neemt voorloo-

pig àl onze energie in beslag; wij moeten echt wennen. Ik heb het gevoel dat er een nieuw leven voor mij beginnen gaat. Tot lezen en schrijven zal ik vooreerst wel niet komen; - ik heb verder je adressen keurig op mijn schrijftafel gezet, maar verwonder je er niet over als ik weinig schrijf en wijt dit dan niet aan gebrek aan vriendschap. Jan van Nijlen, Menno en jij zijn de laatsten van wie ik afstand zal doen, dat is mij in dezen tijd juist héél duidelijk.

Spreek niet te veel over ons werk met Pia; het is zoo grauw en beroerd (ook als je er een 'mysterie' van maakt). Zeg maar dat we hard werken voor de krant, als Binnendijk of zoo je naar ons vraagt.

Het beste in Holland!

Vergeet je de vergroote photo's niet? Liefst nog vóór je weggaat. - De sloffen zijn er; dank.

Ons stuk over Malraux heeft in de *N.R.C.* van Donderdag gestaan[1] - dit voor het geval het je interesseert. Ons ex. hebben we aan Malraux gegeven. Er heeft een uitstekend stuk over gestaan van Gabriel Marcel (soortement philosoof) in *L'Europe Nouvelle* van 3 Juni. (3, niet 13).

Als er nog iets is dat je weten of hebben moet voor je vertrek, schrijf het dan. Ik zend gelijk hiermee *Golovleff* aan J.v.N., ofschoon ik er nog niets verder in ben dan toen ik uit Brussel weer hier terugkwam. Vooreerst lees ik tòch niets.

Veel hartelijks, ook voor Aty en van Peb,

een hand van je E.

[2]Pep is beleedigd.

P.S. - Wij hadden een zéér gezellige laatste avond met Annie en Arthur o.a. in een Spaansch restaurant, met guitaarmuziek. Ik at er criadillas de toro = stierballetjes, maar volgens Arthur is de stier in dit geval meer een ram.

Mijnheer,

Daar mijn vrouw er niet toe te bewegen is u nogmaals te schrijven, is deze onaangename taak voor mij. U hebt zoo mooi 'le mort' uitgehangen dat wij een oogenblik gedácht hebben aan uw werkelijk overlijden - tot onze teleurstelling schijnt deze veronderstelling

1. Een bespreking van *La condition humaine*, ondertekend door Elisabeth de Roos, in de *NRC* van 8 juni (av.).
2. Geschreven door mevr. DP.

onjuist. Na uw overvloed van proza in de stijl ‘grande connerie française’ was het voor ons moeilijk om uw verdere manier van zaakrelaties direct te vatten; maar wij zijn geëindigd met aan den redacteur van de *Delftsche Courant* te schrijven om de bewijsnummers die men ons niet gezonden had - Het blijkt nu dat drie brieven geplaatst werden, waarvoor wij u verzoeken ons het honorarium te willen doen toekomen. Wij laten u verder gaarne over aan de laffe vorm van onbeschoftheid waarin u uw kracht zoekt.

EduPerron.

1644. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 10 juni 1933*

Bellevue, Zaterdagmiddag.

Beste Jan,

De bezigheden met Pia zijn Donderdag begonnen en vandaag in vollen gang. Wij verzenden prospectussen die zoowat in alle postkantoren van Parijs moeten worden neergelaten: 12 pakken per dag. Maandag kunnen de eerste bestellingen binnen komen, en dan komt nog het verpakken van de boeken zelf, en het aangeteekend verzenden daarvan, bij de rest. Het wordt voor Bep en mij dus een kwestie van *wennen*; ik moet alles hierop instellen, de eerste maanden zeker. Tijd noch lust voor lezen en schrijven, vooreerst; als we 's avonds thuis komen, vooral met die dagelijksche treinreis Bellevue-Parijs en retour, zijn we ‘rijp’, of liever ‘gaar’ voor het bed.

Later zal het zich wel schikken, denk ik.

Ingesloten een prospectus. Als er een ex. overschiet, zend ik het je. Anders moet je het mij maar niet kwalijk nemen. Pia lijkt me ditmaal nogal zuinig, en il y a de quoi. Ook zijn laatste geld is in deze onderneming gegaan. Als het mislukt, zijn we ‘geklut’, zooals jullie zeggen.

Ik zend je tegelijk hiermee *Golovleff* maar, + een boek van de N.R.F. dat je houden mag, en dat je misschien bespreken kunt. - Ik heb met *Golovleff* niet de minste haast; zend het me terug tegelijk met Maulnier en *Goena-Goena*, als je alles op je dooie gemak gelezen hebt. Ik kom er vooreerst toch niet toe, deze dingen in te kijken.

En nu nog iets. Ik had je portret met baard in een enveloppe gedaan met een brief voor Menno, aan wien ik dat mooie portret wou laten zien; ik schreef hem in den brief dat hij dat portret vooral omgaand terug moest sturen. Nu antwoordt hij dat het niet in den

brief zat, en hier is het ook nergens te vinden. Ik bedenk nu dat ik den brief in een andere enveloppe heb overgebracht, omdat ik er nog iets bij moest schrijven; wschl. heb ik dus niet gezien dat het portret in de eerste enveloppe is blijven steken, en heb ik het met die enveloppe mee verscheurd! Het is erg stom, maar nu kom ik je toch vragen om het mij te vergeven en mij een nieuw ex. van het portret te zenden, zonder hetwelk ik *niet meer kan leven*. En laat het er dan precies zoo uitzien als dit, d.w.z. lichtelijk vergroot, zwart en mat. Bij voorbaat veel dank en nogmaals excuus.

Hartelijke groeten, ook van Bep,

je Eddy

Inderdaad, het verhaal van Slau[1] is veel minder dan de goede verhalen uit *Schuim en Asch*. Hij schreef nog een ander verhaal, dat nòg veel zwakker was. Tant pis. Het is minder erg dan de briefjes die hij óók schrijft aan den drol Borel.

Annie en Arthur zijn weg - zéér tot ons verdriet.

1645 (389). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 11 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1646. *Aan H. Marsman: Bellevue, 11 juni 1933*

Bellevue, 11 Juni (Zondag).

Beste Henny,

Onaangenaam vind ik die historie met Menno. Maar vergeet niet dat Roelants hier de doorslag geeft; Menno was tegen, ik voor; hij heeft toch zeker het recht om te stemmen tegen iets dat hij slecht vindt, en zijn correspondentie met jou gaat niet als *Forum*-correspondentie. Enfin, ik vind het goed als je vindt dat het 'blad verder stikken kan', maar vind je dit erg aardig tegenover mij? Maar misschien zou ik net zoo doen, dus ik geef er geen kritiek op. Ik heb Menno geschreven dat ik al deze misverstanden over opname bizonder onaangenaam vind, maar wat wil je verder? volgend jaar ga ik er tòch uit. Bovendien heeft Menno zich uitgebreid verklaard.

Ik zal hem niets schrijven van je ultimatum. Blijf je er bij, schrijf

1. 'De dood van Dutrou Bornier'. In *Forum* 2 (1933) 6 (juni), p. 417-428. Zie ook 1544 n 1.

hem dan een rustig briefje daarover - dat maakt meer indruk dan een woedend, en ga op zijn kritiek niet in. Houd je bij wat jij 'de afspraak' noemt, en zeg gerust wat ik je daarover gezegd heb. Zoo zakelijk mogelijk.

Wil je per se *niet* aan Menno schrijven, schrijf mij dan nog eens. Blijf je bij je voornemen, dan zal ik Menno de boodschap overbrengen. Maar ik kan er niets aan doen, ik vind deze ruzie toch wel wat onverkwikkelijk 'literair'. Wschl. mijn visie van 'buitenstaander'; ik denk tòch dat dat over-en-weer-gekritieker over *Angèle* en *Dumay* de wrijving tusschen jou en Menno heeft verzuurd.

Ik blijf bereid, neen, ik ben erop gesteld, om met jou samen de heele *Angèle* door te nemen, als jij daar werkelijk wat aan hebt. Maar zooals ik je zei: in Augustus kan ik pas goed weten waar ik aan toe ben. Misschien (als het met Pia misloopt) is het dàn nog erger dan nu! De groote moeilijkheid is dus om je nu al te zeggen wanneer ik 'je hebben kan'. Ik zal je dat schrijven zoodra ik het weet. Aan den anderen kant: wanneer moet *Angèle* ter perse? dat is natuurlijk ook van kapitaal belang!

In de *N.R.C.* schreef ik met meer waardering over *Vieille France,*[1.] omdat het gaat om Roger M. du G. Ik kan hèm toch niet afbreken, als allerlei idioten (zooals Huber Noodt) een prul als Constantin-Weyer in de hoogste hemelen steken, en wie al niet meer. Houd met zulke dingetjes rekening als je op mijn oordeel afgaat in de *N.R.C.*, ik heb van alle stukken die ik voor dat blad schreef maar twee behouden, nl. over Uslar-Pietri, en een stuk dat nog komen gaat, over Drieu la Rochelle.[2.] De rest gaat over hoeken die ik niet besproken zou hebben, als het niet om de duiten was. Een verschil met de panopticums bijv., die, ook als ze minder goed uitvielen, toch uit eigen behoefte ontstonden.

De opinie van Jacques[3.] wil ik nooit meer hooren. Ik vind hem een 'radoteur', en dan ben ik zacht geweest Dat bête geschwärm voor *Uitstel van Executie*, voor Johan Fabricius,[4.] voor God weet wat voor

1. In de *NRC* van 30 maart 1933 (av.) (*Vw* 6, p. 73-75).
2. DP besprak *Les lances rouges* van Arturo Uslar-Pietri in de *NRC* van 31 maart 1933 (av.) en *Drôle de voyage* van Pierre Drieu la Rochelle op 11 augustus 1933 (av.) (*Vw* 6, p. 75-78, 96-102).
3. Waar Bloem *Uitstel van executie* besprak, viel niet na te gaan.
4. Fabricius' *Mario Ferraro's ijdele liefde* werd besproken in *De gids* (1930) 12 (december), p. 406-407.

3e rangs-boekenfabrikanten meer, ça me suffit, en nu hij ook nog zijn 'karakterfouten' bekroond heeft door toe te treden tot de partij van ir. Mussert, *denk* ik liever niet meer aan hem. Nog een, die voor mij afgedaan heeft. - En Slau schrijft bedankbriefjes aan Borel!

Nu ik voel dat ik arm ga worden en gedrukt, is het probleem van karakter voor mij scherper gesteld dan ooit. Zeg nooit kwaad van Multatuli, Henny, hoe slecht je zijn schrijverij ook vindt; als karakter was het iemand waar we allemaal onze hoed voor mogen afnemen - ondanks, en juist òm, zijn fouten. Voor iemand met zóóveel zwaks en overgevoeligs, heeft hij zich over de groote lijn bewonderenswaardig gehouden aan wat hij wou zijn. Om zoo'n 'acteur' te zijn moet je ook nog veel van een ijdeltuit in je hebben, maar van een *heroïeke*, een waar zoowat niemand in Holland aan tippen kan.

Hart. groeten, ook aan Rien.

Je E.

P.S. Als ik je hierna weer schrijf, gebeurt het wschl. weer op briefkaart. Wijt dat dan ook alleen aan mijn tegenwoordige omstandigheden. Ik heb het erg moeilijk, heusch, - vooral ook om te *wennen.*

1647. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 14 juni 1933*

Bellevue, Woensdag 14.

Beste Jan,

Dank voor je uitgebreide brief. Neen, maak je niet ongerust: zóó'n opperrechter over mijn vrienden (en zelfs in het algemeen) voel ik mij niet. Het komt er ook niet op aan te 'vergeven' - dat vind ik op zichzelf al een walgelijk begrip. Het komt er op aan om al of niet in werkelijke harmonie, niet in een leugen, met ze te leven. Vandaar dat ik je zei dat ik Slau best begrijpen kan (jij zou hier zeggen 'vergeven'), maar ik verdom het dan ook om door hèm in de geringste mate 'op mijn plaats gezet' te worden, zooals toch zijn bedoeling was met dat idiote briefje aan de redactie van *Forum*, (dat bovendien dwaas was; maar dat is nogal sympathiek, dus daarover niets). Als er ruzie komt tusschen Slau en mij, gebeurt dat dus tenslotte niet om dat briefje van hem aan Borel, maar om den nadruk die hij *zelf* op het geval gelegd heeft. - Bouws schreef mij dat hij er alleen maar een gesprek met Slau over had, en dat toch zeker niet als *Forum*-secretaris! Slau zei bij die gelegenheid (altijd volgens Bouws) dat hij niets

te maken had met jouw Don Quichotterij tegen Borel. Ik vind deze opportunistische antipathie tegen Don Quichote zeer ongezond voor Slau, vooral voor hèm! en als hij tegenwoordig Borel verkiest, is er tusschen hem en mij ongetwijfeld iets veranderd. Gaat hij hierop in: tant pis; ik verzeker je dat het *mij* ook spijten zou. Maar vergeet niet dat de kwestie voor mij ook scherp gesteld is, door mijn tegenwoordige omstandigheden. Juist *niet* omdat ik mijzelf zoo hoog geplaatst vind en zoo meer - jij die mij toch *kent*, moet dit zelf nogal mal vinden - maar omdat ik althans het uiterste wil doen om naar die principes - waarin je mij wèl gelijk geeft! - ook te leven. En tenslotte, nogmaals: het is niet een kwestie van hoogheid of spieren, het is voor alles een kwestie van al of niet kunnen. Ik *kan* geen oesters eten, omdat ik dan doodziek word.

Ik zou evenmin mijn vrouw kunnen 'vergeven' als ze met een ander - en zeker nog minder als ze met een vriend ging naaien. Ik zou dat een dubbel verraad vinden, als het dan geen bedrog is (als zij en hij het mij bv. direct zouden vertellen). Maar ook hier zou het weer geen kwestie zijn van 'vergeven'; ik zou alles onder mij weg voelen zinken, alles wat ik tot dat oogenblik als *waar* had verondersteld; ik zou niet meer met die vrouw en die vriend kunnen leven, omdat zij niet waren wat ik dacht dat zij waren, en omdat ik hen haten zou als ik hen verder zag. Ik zou *dus* weggaan, zonder mij te verbeelden dat ik iets te 'vergeven' had. 'Tout simplement', zooals Spada zei, toen hij voor de sonore film vertelde hoe zijn eerste *ongeluk* over hem was gekomen, d.w.z. hoe hij ertoe gekomen was 2 gendarmes dood te schieten.

(Je moet eens lezen *Mes Mémoires*. Van deze Spada, bij Tallandier, een boekje van frs. 3,50. Zeer boeiend en vol curieuze dingen.)

Van je opinie over *La C. Humaine* begrijp ik NIETS, zelfs niet, jou kennende. Vervelend? Ik heb nooit een boek gelezen dat zoo aangrijpend, niet alleen, maar ook zoo intens *boeiend* was! Hoe kan je gevoelig zijn voor de sfeer van het *Gebed bij de Harde Dood* en dit vervelend vinden? De raadselen in de opinies over boeken zijn toch altijd weer even sterk. Ik vind Malraux boeiend, zooals ik Nietzsche boeiend vind, en zooals Mauriac, wiens *Thérèse Desqueyroux* ik nu herlas, op onleesbare snert voor mij neerkomt, waarvan ik iedere bladzij, keurig gesponnen, al op tien mijl zie aankomen, het ergste wat ik ken als verveling. Enfin... il faut que je m'explique là-dessus in *Forum*. Je lijkt Jacques wel, met zijn schrik van 'problemen'! Ik heb nooit iets reëelers gelezen dan Tsjen voor het bed in de 1e scène, dan

de dood van Tsjen, dan de dood van Kyo en van Katov, om van de gesprekken dan niet te spreken. John B.W. verwijt dit boek die voortdurende smaak van dood en ondergang; maar dat is een ànder soort bezwaar.

Het beste in Holland, en houd je taai! Groeten aan je gastluiden, ook van Bep. Een hartelijke hand van je

niet-zwaard-van-Damocles-achtige (!) E.

1648 (391). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 14 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1649. *Briefkaart aan H. Marsman: Bellevue, 14 juni 1933*

Bellevue, Woensdagav.

Beste Henny,

Als ik in Holl. was zou ik met Menno zijn gaan spreken, per corresp. geef ik het op. Het is daarom uitstekend dat je het zelf mondeling gaat behandelen. Maar je vergist je in de toedracht van de zaak; d.w.z. je vergeet dat ik, doordat ik in Parijs zit, de zaken niet in vergaderingen kan afdoen en dus alles per brief gaat. Van Roelants weet ik dus niets dan dat hij integraal *tegen* is - en bleef. Ik schrijf hem nooit, en kreeg zijn advies van Bouws. Menno's idee om een fragment te nemen kwam dus practisch hierop neer, dat hij (M.) voor dat ééne fragment zou stemmen, waardoor wij 2 stemmen hadden tegen 1. Alles hangt dus van Menno af, en het misverstand over de *lengte* van het fragment speelt zich ook af met hem alleen. Praat de zaak dus met hem uit, en stel je ultimatum mondeling, dat lijkt mij in ieder opzicht beter. - Nu over je komst. Ik kan *onmogelijk* iets vooruit afspreken, omdat ik niet weet waar wij zelf aan toe zijn. Gaan de zaken met Pia mis (wat best kan!) dan zijn we in den aap gelogeerd en moeten ons blauw schrijven of God weet wat doen, of vóór October al van hier opbreken en misschien naar Holland gaan. Het spant èrg, op het oogenblik. Ik zal je schrijven, als er wat uitzicht komt. Hart. gr. van

je E.

1650. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 14 juni 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Sander,

Ik wacht met spanning op je antwoord over mijn vertaling.

Verder zou Hendrik de Vries, Korreweg 114, Groningen, een ex. willen hebben van mijn 'creatief' werk. Allicht kan hij er in die stad - waar een sterk cultureel leven geleid wordt, zegt men! - reclame voor maken... In ieder geval kan je hem een ingen. ex. van *Een Voorbereiding* zenden. Wil je er zelf *B.G. aan E.* en *Mikrochaos* bij doen, graag; maar er voor betalen kan ik vooreerst niet meer - en misschien ook nooit meer later! Het ziet er dreigend uit.

Hoe gaat het jou in M.? en hoe gaan de zaken?

Hart. groeten van je

E.

P.S. - Vertel me eens wat van de politiek in Holland. Zijn er al hakenkruisers in Maastricht? Is ir. Mussert er al aan het speechen geslagen? Kom je wel eens in andere steden? Hier is de eerste sympathie voor de vluchtelingen voorbij, omdat men niet goed weet hoe ze in leven te houden. De boulevard Montparnasse is tegenwoordig 's avonds roezemoezig in het Duitsch (das ganz richtige Deutsche bellen). Larbaud is nog steeds niet in Parijs, voor zoover ik weet.

1651. *Aan H. de Vries: Bellevue, 14 juni 1933*

Bellevue, 14 Juni.

Waarde De Vries,

(Willen we ons zeer-geachte-heerschap nu heusch maar niet begraven?)

Veel dank voor de toezending. Mijn vrouw is verrukt over de photo's die haast nog beter zijn dan de vorige, en ik neem mij voor om weer te studeeren in de vroeger te vluchtig ondergane gedichten. Ik zal mijn best doen om een ex. van *Silenen* machtig te worden, het eenige wat nog aan mijn geluk ontbreekt.

Ik zal zien je door Stols nog 1 ex. te laten zenden van mijn 'creatieve' opera; nl. *Een Voorbereiding* - zéér geconspueerd door de Holl. kritiek; *Bij Gebrek aan Ernst* (idem); en *Mikrochaos* (dit vond hier en

daar wel genade). Of heb je hier al iets van? Zoodra *Nutteloos Verzet* uitkomt, bij Van Kampen, stuur ik je een ex. Het verhaal dat je goed vond, is volgens Holl. opvatting over het algemeen 'afschuwelijk', 'onuitstaanbaar', enz., en Jan Engelman schreef er vroeger over dat zooiets eigenlijk verboden moest worden. Ik dacht wel dat het je op de een of andere manier zou 'raken'. Het vervolg hierop is nog veel gekker, en komt in denzelfden bundel voor. Heb dus nog even geduld.*

Wij hebben ook een zéér prettige indruk behouden van je komst hier. Van de slaperigheid hebben we niet veel gemerkt. Ik hoop van harte dat we elkaar terug zullen zien - en niet over zooveel *jaar*!

Met hartelijke groeten, ook van mijn vrouw,

gaarne je EdP.

1652. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 15 juni 1933*

Bellevue, 15 Juni.

Beste Freddy,

Tegenonderzoek en *Uren met Coster* - nog 2 boeken waarvan ik, nu al, het gevoel heb dat ze totaal *voorbij* zijn (voor mij althans), al verloochen ik ze daarom allerminst. Maar ik kan er geen bladzij van herlezen; het is net of het tot een andere planeet is gaan behooren, waar ik vroeger leefde.

Ik wou Do het volgende zeggen: noch van Paul Beynon, noch van Gé van Bovene[1] kreeg ik een letter antwoord, na den dood van mijn moeder. Mijn vrouw heeft Paul geschreven, ikzelf vroeg Gé of hij mij kon helpen, althans naar iets uitzien voor mij, desnoods in Indië. Ik wil wel aannemen dat hij dat niet gauw vindt in dezen tijd, maar ik had gedacht dat hij (gegeven de omstandigheden) althans zou antwoorden. Ik vraag mij nu af of er misschien iets is. Indertijd heeft hij mij naar Brussel, zonder mij voorafgaand mijn opinie erover te vragen, een heele partij aquarellen, etc. van Suzon gestuurd,

* Als ik je eerder had gekend, had ik je misschien gevraagd die verhalen te illustreeren!

1. P.A. Beynon was een jeugdvriend van DP; zijn zuster Suzon, die schilderde, was gehuwd met Gé van Bovene, journalist bij *De Preangerbode*, die te Bandoeng verscheen.

die ik moest zien te verkoopen. Maar de prijzen waren belachelijk hoog, zeker voor België, en in een tijd waarin men daar voor een prikje schilderijen kon krijgen van menschen als Grosz, Otto Dix, Kokoschka, en even 'beroemde' Belgen. Gesteld dus dat het werk van Suzon artistiek daarmee op één lijn stond, dan nog geldt de mentaliteit van de menschen die in de eerste plaats een *naam* koopen. Hoe het zij, ik heb een paar schilderijen verkoopers opgezocht en zeer gedecideerd nul op mijn rekest gekregen. Ik schreef Gé over die hooge prijzen, maar hij vond dat die zoo moesten blijven; het gevolg was dat het werk van Suzon maanden lang in het appartement van mijn moeder in Brussel heeft gehangen, tot ik het tenslotte aan Do terugzond. (Een deel ervan zag ik nog in Wassenaar.) Kan *dit* de reden zijn? Het zou beneden alles zijn, maar soit. Ik had wel graag zekerheid, ook met het oog op een mogelijke ontmoeting als ik naar Indië terug ga (wat nog steeds niet uitgesloten is). Ik heb geen tijd en geen lust om dit alles aan Do te schrijven; als jij haar eens ziet of opzoekt, misschien kan jij het met haar bespreken.

Met de erfenis is alles nog geheel bij het oude, en ik verwacht er *niets* meer van. Gistoux blijft ook onverkoopbaar, of tegen totaal onaannemelijke prijzen.

Hier is een portret van Couperus[2] (à la Wilde) dat ik alleraardigst vind. Zou je mij misschien een betere afdruk ervan kunnen bezorgen? Je zou mij daar een groot plezier mee doen. Mevrouw Couperus of de heer Van Booven kan je allicht zeggen waar het ding misschien beter gereproduceerd is geweest; dit is uit de catalogus van de W.B.

Hartelijke groeten, ook aan Rudy, van je
EdP.

Er zijn vele portretten van Couperus met een hoed, ik ken er, behalve deze, nog wel drie andere. Maar deze is voor mijn gevoel de eenige 'gelukte'.

1653 (392). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 15 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2. Afgedrukt in *Louis Couperus* (Schrijversprentenboek 9). Amsterdam 1963, p. 25.

1654. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. Engelman: Bellevue, 15 juni 1933*

B.J.E.,
Dit is Oscar Wilde als ‘etrusk’; wat?* H. gr. van
EdP.
Bellevue, 15 Juni '33.
(Vanaf heden lees ik niet meer.)

1655. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 15 juni 1933*

Bellevue, 15 Juni.
B.J. Dank voor de photo's, die vanmorgen aankwamen. Maar je hebt 3 vergrootingen laten maken van het verkeerde portret; dit is nl. afschuwelijk en ik heb het inderhaast verscheurd. Wat ik bedoelde was het andere, met het cijfer 28 precies naast mijn oor. Enfin, het is nu te laat om de fout goed te maken, dus Sander moet het dan maar zonder photo stellen. Vervelend is het anders wèl; ook al omdat je er *drie* afdrukken van liet maken. Zend je me je stuk over *La Cond. Hum.*,[1] als het geplaatst is? Het beste met je Amsterdamsche bezigheden en nogmaals ‘merci tout de même’. Een hand
van je E.

1656 (393). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 15 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1657. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 16 juni 1933*

Bellevue 16 Juni.
B.J. - Ik zit in zak en asch, omdat het boek van Pia allerberoerdst - of liever heelemaal niet - gaat. Dit in vertrouwen, de kans kan nog keeren. Misschien kom ik in verband daarmee eerstdaags in Brussel, als Bep en ik althans in het leege huis van Jan kun-

1. Foto van een Etruskische gebeeldhouwde kop.
* Hij is oud, maar hij is jarenlang mijn bladwijzer geweest.
1. Vgl. 1613 n 1. Pas in *Het vaderland* van 17 december 1933 (ocht.) zou Greshoff onder de kop ‘Literatuur in Frankrijk. André Malraux’ over *La condition humaine* schrijven.

nen. - Dank voor het stuk over Malraux, dat heel goed is[1]; ik zond het hem direct door en zal het Dinsdag a.s. voor hem vertalen. Nu nog iets: kan je me *omgaand* even opgeven hoeveel blzn. *Goena Goena* dik is?

Hart. groeten en misschien tot spoedig ziens.

Je E.

1658. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 16 juni 1933*

Beste Sander,

Kan je me *omgaand* op de volgende vragen antwoorden:

1. Wat kost het drukken, brocheeren, enz. van een boek van ± 200 blzn. in de uitvoering van *Don S. Sombra*. Oplage 2000 exx., ingenaaid.
2. Wat kost een omslagteekening in kleuren daarvoor? Het drukken, bedoel ik, dus ook 2000 exx.
3. Hoe lang moet een auteur in Holland dood zijn voor zijn werk vrij is? 30 of 50 jaar?

Ik ga misschien eerstdaags naar Brussel, vandaar dat ik je dit met spoed vraag.

Dank en hart. groeten van je

E.

Bellevue, 16 Juni.

1659. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 19 juni 1933*

Bellevue, Maandag

Beste Jan,

Ik kan me wel voorstellen dat je die karakterkwestie ‘sterke-manachtig’ vindt, maar voor mij is het veel meer een kwestie van hygiëne, zooals behoorlijk naar de W.C. gaan en niet dagenlang met onverteerd eten rondloopen. Er *zijn* toch bepaalde smeerlapperijen waar je gevoel voor terugdeinst - het schrijven van een bedankbrief aan Borel (nu, nu wij weten wat voor een oude vuilik de man is) behoort daartoe. Als ik dus - al is het op een ander plan - op Zijlstra lijk voor jou, neem dan alweer in deze gelijkenis op: Malraux en

1. Zie 1635 n 2.

zeker Pia, die liever verrekken zou dan vriendjes spelen met een Fransche Borel of andere baantjesuitdeeler. Ik voor mij zie werkelijk niet het verband tusschen walg en sterke-man-achtigheid; als ik sommige dingen niet slikken of verteren kan, is dat voor mij geen principe of comedie meer - maar gesteld zelfs dat het dat *werd* (als bij Multatuli wschl. soms het geval was), dan nog is de eerste reactie zuiver geweest, en ongetwijfeld inherent aan het wezen van den man; anders zou hij anders zijn geworden, en een andere carrière hebben gemaakt. De sterke-man-achtigheid van Zijlstra is er uniquement pour la frime, en als zaken*techniek*, hetgeen ik je met de eerste de beste ronde som zou kunnen bewijzen. Er is dus niet een verschil van plan, maar van wezen. Neem iemand anders die toch allesbehalve sterke-man-achtig is, en in menig opzicht 'mondain' te soepel naar mijn smaak: Jany. Ik ben er zeker van dat *hij* liever zijn vingers zou afbijten dan Borel een bedankbrief schrijven. Ofschoon... ik weet het al niet meer. Ik houd het op Pia en mijzelf, en neem de sterke-man-achtigheid er desnoods bij, als het voor jou die schijn heeft. Ik begrijp anders niet goed waarom wij telkens protesteeren, tegen de boel optornen, een soort reclame maken voor de 'properheid', wanneer, *zoodra het erop aankomt*, allerlei compromis' mogelijk blijven, onder het uitvluchtje dat het toch zoo 'menschelijk' en alles welbeschouwd roerend sympathiek is. Zeg dan ook niet dat Jacques een flapdrol is en gaga: zijn hakenkruis op zijn jenevermaag is *zijn* compromis, *zijn* zwakke plek, en *dus* verdomd menschelijk en sympathiek, e basta.

Ik kan je nog iemand noemen die in alle kalmte en zonder sterke-man-neigingen (voor *mijn* gevoel althans) door en door proper is: Arthur. De rest: het meer of minder opvliegende, hatelijke (om met Anthonie Donker te spreken),[1] is een kwestie van temperament. Jij en ik lijken hierin niet op Arthur, tant mieux ou tant pis ou tant mieux. Maar het *fond* van properheid is een kwestie, niet van meer of minder opgezette spieren, maar van spijsvertering, geloof me.[*]

Hartelijke groeten van je

E.

1. Zie 1636 n 8.

* Bep, die toch zeker niets sterke-vrouw-achtigs heeft, is het roerend met mij eens. Uit 'weltfremdheit', zou Bouws zeggen? - *soit.*

P.S. - Ik schreef gisteren ook aan mijn stuk over Malraux,[2.] maar ik vond het afschuwelijk moeilijk - omdat ik er veel te veel 'op' heb gezeten en allerlei dingen 'te goed' weet; - het snijdt de mogelijkheid af voor 'eigen ontdekkingen', althans van het *gevoel* daarvan, dat juist zoo prettig is bij het schrijven van essays. Tant pis, het is toch mijn laatste, hoop ik.

P.P.S. - En dan nog: zooals ik je al schreef - ik kan Slau desnoods begrijpen; maar als hij op zijn achterste pooten gaat staan om zijn karakterloosheid tot zelfverheffing te gebruiken, kan ik hem alleen een schop geven, zoo Slau en mijn vriend als hij zijn mag.

1660. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 19 juni 1933*

Beste Jan,

Ik zend je nog even deze briefkaart na, omdat ik zoo net het nr. van *Het Vaderland* kreeg, waarin je zoo enthousiast over Mauriac loskomt![1.] Ik moet je uit de waan helpen: onder al de brieven die Malraux over *La C.H.* kreeg, was de allerzotste, die van Mauriac; een briefje zóó verliteratuurd, idioot nobel, persklaar gemaakt voor latere publicatie, representatief-christelijk, zóó walgelijk en ridicuul tegelijk, dat ik 2 dagen rondgeloopen heb met een pijnlijke verwondering erover - hoe het mogelijk was dat een man van eenige smaak zóó bête en valsch (ik bedoel: in den valschen toon) schrijven kon, niet aan een debutant uit Bécon-les-Bruyères die voor het eerst de 'literaire toon' bewondert, maar aan Malraux! Als iemand *mij* zoo schreef, verneukte ik hem per keerende post tot-en-met; Malraux is er te 'groot' of te beleefd voor. Maar hij betwijfelt niet dat het de grootste 'connerie' van zijn collectie is, en die is toch rijk aan nrs van deze kategorie. Ik las 3 boeken van Mauriac en vond ze alle 3 even onbenullig; ik kocht nu expres *Thérèse Desqueyroux* (z.g. zijn meesterwerk) om nogmaals te proeven. Maar ik geloof met Pia (die er geen moment over twijfelt) en met Paul v. Ostaijen, dat hij alleen maar een moderner, misschien subtieler Henri Bordeaux is. Een

2. 'De menselike staat bij kookpunt'. In *Forum* 2 (1933) 8 (augustus), p. 581-592 (*Vw* 2, p. 635-645). Ter Braak maakte dit door DP niet voltooide artikel af.
1. 'Mauriac en de Académie' in *Het vaderland* van 8 juni 1933 (av.). Greshoff toonde hierin zijn vreugde over de verkiezing van Mauriac als lid van de Académie Française.

*wezens*verschil is er niet; Mauriac staat *oneindig* dichter bij Bordeaux dan bij Pascal, om een ander 'geloovige' te nemen. - Hart. groeten van je
E.

1661. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 20 juni 1933*

Bellevue, 20 Juni.
Beste Freddy,
Dank voor het uitgebreide schrijven, de vele 'rechtzettingen', de verzen, en vooral: het 'mode d'emploi' van je nieuwe persoonlijkheid. Je moet niet vergeten dat ik, toen ik nog de schromelijke vergissing beging je voor je oude wezen te verslijten, je nieuwe verzen niet gelezen had. Nu ik weet dat je vrouwen ontmoet hebt die dierlijk dons laten zien als zij haar blouse openen (weet je zeker dat het niet een peignoir was?) en dat je 'sterren bij je broek hebt gedaan', zal ik met je nieuwe persoonlijkheid zeer zeker rekening houden. - Maar onder ons en in alle ernst: je moet toch niet *te veel* van die sterren bij je broek doen, ja?
Je verzen zijn - in alle ernst alweer - een flink stuk vooruitgegaan sinds den tijd van *Het Wachtje*.[1] Ik heb geen tijd om er je uitgebreid over te schrijven; later eens mondeling. Misschien kom ik eerder in Holland terug dan jij en ik het nu weten.
Gelukkig dat je 'voorgevoelens' zooveel tragischer en uitgebreider waren dan je verslag van het gesprek met Do. Ik heb geen oogenblik betwijfeld dat zij die aquarellen in *Rijswijk* (of elders) mocht houden; ik zette dat alleen erbij om duidelijk te maken over welke aquarellen het ging. Het zou mij dus erg gespeten hebben als je in je ijver die arme Do onaangenaam was gaan toespreken, zij heeft het ook alles behalve prettig soms, dat is duidelijk. Enfin, zooals het tenslotte geloopen is, is het best.
Donker, Pom Nijhoff, Theun de Vries, Van Duinkerken en anderen doen alleen wat van hen *verwacht* werd. De strijd gaat niet alleen over Coster, vergeet dat niet. En trouwens, ook met deze strijd zal ik, als mijn volgende essaybundel uitkomt, wschl. hebben afgedaan.
Hartelijke groeten, ook aan Rudie, van je
EduP.

1. Zie 992 n 1.

1662 (396). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 20 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1663. *Aan H. Marsman: Bellevue, 20 juni 1933*

Bellevue, 20 Juni.

Beste Henny,

Ingesloten een prospectus: misschien ken jij dokters die zich voor het boek interesseeren? Schorer en v.d.M. zond ik zelf een prospectus.

De zaak met Pia is een hopelooze mislukking geworden. Wij hebben er fl. 500. in gestoken, ons laatste geld. Begin Augustus moeten wij nu weg.

Menno probeert een correctorsbaantje voor mij te krijgen. Wil jij iets dergelijks voor me probeeren? Kan je me niet geplaatst krijgen bij het *U.D.*,[1] aangezien Ritter mij soms 'geniaal' vindt? Kan je hem niet opzoeken?

Ik doe mijn uiterste best in Parijs om boeken te verkoopen. Tot schrijven kom ik totaal niet meer. Misschien ga ik eerstdaags naar Brussel om het daar bij doktoren te probeeren (ik wacht op bericht van Greshoff over zijn leege huis). Hoe het zij, wij staan er nu misschien miserabel voor en kunnen niet eens meer tot October blijven.

Schrijf mij ook wanneer dat stuk van Buning[2] over Coster is verschenen. *Vergeet dit niet.*

Geef niet tè veel ruchtbaarheid aan mijn geval, maar zie of je wat - zij het voorloopigs - voor mij vinden kunt. Misschien kom ik ook bij je logeeren, ik zou het afschuwelijk vinden om met Bep te *blijven* bij schoonpapa (als schoonzoon buiten betrekking en met fl. 2000. schuld). Van jouw hier komen is dus al geen sprake meer.

Hartelijke groeten van je

E.

Van Menno hoorde ik[3] dat jullie goddank tot een oplossing zijn geraakt over dat 'fragment'.

1. *Utrechtsch dagblad.*
2. DP bedoelt Gerard Bruning, zie 1636 n 3.
3. Briefkaart van 17 juni 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 83).

1664. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 21 juni 1933*

Bellevue, 21 Juni.

Beste Sander,

Ik ga volgende week Maandag voor een paar dagen naar Brussel. Ik geloof dat ik een paar goede ideeën heb voor uitgaven, waarin ik ook wel geld wil steken, - als ik dat weer heb! (Misschien wordt Gistoux toch spoedig verkocht.) Kan jij het niet zoo combineeren met andere zaken misschien, dat je even in Brussel komt? wij kunnen er dan over *praten*. Ik sta er op het oogenblik veel beroerder voor dan jij, financieel. Als je werkelijk niet kan, wil ik wel probeeren op één dag heen en terug te gaan, 3e klas, - ik hoop dat die er zijn? Per brief gaat het lastig, om alles uit te leggen en te overwegen; want ik moet van jou ook verschillende dingen weten voor de 'werkmethode'.

Als we van hier weggaan - misschien in Augustus al - en wij zouden samen deze zaak kunnen beginnen, komen Bep en ik misschien voor het werk een paar maanden in Maastricht. Wat kost daar een gemeubelde kamer voor 2 personen? Kan je daar even naar informeeren? Ik ben nu ook bezig om (door Menno en Marsman) te laten uitzien naar een betrekking in Holland, omdat wij het hier toch niet kunnen bolwerken. Als Gistoux verkocht wordt, komt er een heele opluchting, maar in afwachting daarvan zijn we 'geklut'.

Breng het MS. van Mok[1] dan maar mee naar Brussel, of ik kom het wel halen, als ik daar kom. Vanaf Maandagavond a.s. ben ik in Brussel, in het huis van Jan. Schrijf mij niet daarheen, omdat Jan misschien zijn post heeft laten nazenden en omdat het dan te gecompliceerd zou kunnen worden. Schrijf me maar aan het adres van Jan van Nijlen (112 rue Rodenbach, Uccle), of aan dat van Nijkerk, als je dat kent. (Dit is misschien nog beter.)

Schrijf dus omgaand naar hier; anders naar Brussel. Hartelijke groeten van je

E.

1. De roman *Desperado's* die Stols wilde uitgeven, en die hij DP ter beoordeling wilde laten lezen, tegen een honorarium van tien gulden. Dit bedrag zou met vijf gulden worden verhoogd als DP's oordeel in een prospectus mocht worden opgenomen.

1665. *Aan H. de Vries: Bellevue, 21 juni 1933*

Bellevue, 21 Juni.

Waarde Hendrik!

Benieuwd naar je verdere kritiek. Neen, zend mij nog maar een ex. van *Silenen* als je kan; tot dusver ben ik tenminste nog niet geslaagd er een te bemachtigen. Ik zal je, zoodra ik *Silenen* hier heb, een groote lijst sturen met alle gedichten die ik eventueel in den verzamelbundel[1] zou opnemen; je kunt dan zelf zien in hoeverre onze meeningen samenvallen of uiteengaan. Gegeven de groote verschillen tusschen onszelf, lijkt het experiment mij curieus.

De zaken hier gaan héél slecht. Onze proefneming om een boek uit te geven met een Franschen vriend, is dezer dagen totaal mislukt. Ik denk dat wij in Augustus al weg zullen moeten, wschl. naar Holland. Misschien krijg ik daar nog wel een plaats als corrector of iets dergelijks. Enfin.

Voor mijn gevoel sluit *Vlamrood* in menig opzicht nog genoeg bij *De Nacht* aan, en zelfs bij *Silenen*, d.w.z.... maar ik wacht liever tot ik alles hier compleet heb.

Zou je mij het ex. *Mikrochaos* waar je niet op gesteld bent kunnen zenden? Stols is nl. zoo braaf niet, of hij heeft me die 2 boeken nog wel op rekening gebracht. Ik wil hem dat ex. nu niet terugsturen, maar het kan mijzelf nog van dienst zijn, voor een volgende gelegenheid. Dit natuurlijk *alleen* in het geval waarin je niet bepaald iemand op het oog hebt, aan wie je het wilt vermaken - of misschien deed je dat reeds? - *alleen* in het geval dat je er zelf eigenlijk 'geen raad mee weet'.

Ik ga volgende week voor een paar dagen naar Brussel om te probeeren daar wat exemplaren te verkoopen van dat Fransche boek dat zoo slecht gaat. Verwonder je dus niet als je in geen 10 dagen antwoord krijgt, ook als je me *Silenen* zenden liet.

Tot nader dan en met hartelijke groeten, ook van 'Bep de Roos', voortaan voor jou 'Bep', je

EduP.

1666 (398). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 23 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. *Nergal*. Amsterdam etc. 1937.

1667. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 23 juni 1933*

Beste Sander,

Bep gaat misschien niet mee, omdat er bij Jan niet gekookt kan worden. In dat geval logeer ik misschien ook ergens anders. Maar in ieder geval ben ik Dinsdag in Brussel, dus we vinden elkaar bv. tegen 3 uur. Ik zal juffrouw Manteau opzoeken of opbellen voor een afspraak.

Ik heb ook een copy van Slauerhoff voor je, met een brief aan jou en een aan mij. Gisteren uit Afrika's donkere wildernissen.

Tot ziens. Je

E.

Bellevue, Vrijdag.

1668 (399). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 26 juni 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1669. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J. Greshoff: Brussel, 1 juli 1933*

Beste Jan, Het leuren hier heeft niets opgeleverd. We gaan Maandagmorgen terug, triest en geslagen. *Twee*[2.] exx. verkocht, 1 aan T.V. en 1 aan Maasland! We hebben er nog niet eens de reis uit. Schrijf gauw nr P., deze pen is afschuwelijk. Groeten ook van B., dank en poot.

E.

Brussel, Zaterdag.

1670 (400). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 5 Juli 1933*

Bellevue, 5 Juli.

Beste Vic,[1.]

Het spijt me oprecht dat je géén kans gezien hebt om nog wat meer copy te plaatsen vóór 1 Juli, dan dat eene stuk over Malraux.[2.]

1. Tekening van een poes met hoefijzer. Onderschrift: ‘Voici du bonheur!’
2. Dubbel onderstreept.
1. Dit begin van een brief aan Van Vriesland staat, met een forse streep eronder, boven brief 1670 (400) aan Ter Braak.
2. Zie 1643 n 1.

Ik kom je nu wat anders vragen. Wil je voor mij informeeren, bij den directeur van je krant of wie anders de aangewezen man is, of ik een correctorsplaats kan krijgen bij de *N.R.C.*? Ik vraag dit liever dan een journalistenbaantje, omdat het mij een grootere 'moreele' vrijheid laat, stel ik mij voor. Ik ben in Indië in de journalistiek geweest en *kan* dus 'corrigeeren'! Met fl. 150. in de maand kom ik een eind, dat zou dus

1671. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 5 juli 1933*

Bellevue, 5 Juli.

Beste Jan,

Ik hoop dat je mijn briefk. nog kreeg. Het speet mij erg dat ik al dien tijd totaal zonder bericht van je bleef. Alles gaat heel, heel slecht. Vraag maar aan J.v.N. Wij hebben *twee* ex. verkocht, nog niet eens genoeg om de reiskosten goed te maken. Bij jou thuis was het heerlijk - niet alleen om de goedkoopte, maar om de sfeer. Ik stal *Royaume Farfelu* terug, en zette *Werther* in je kast. Bep stal haar dissertatie,[1] ondanks mijn hevig protest; zij wil niet dat je dit onwaardige boek bezit. Het is ongehoord ijdel van haar, en ik ben bereid 1 ex. voor je te bestellen bij Paris, als je erop gesteld bent, en om haar ijdelheid op de meest gevoelige manier te straffen. Maar laat eerst wat van je hooren! En als je weer naar Holland gaat, kan je niet informeeren naar werk voor me? We weten niet meer wat we doen moeten; vanaf Aug. kan ik alleen nog maar 500 frs. sturen voor Gille (die moet ik dan nog *verdienen*). Het geleende geld is dan op, en verder leenen doe ik niet. Later meer. Nu veel hartelijks van ons tweeën en dank voor de gastvrijheid. Je

E.

1672. *Briefkaart aan H. Mayer: Bellevue, 5 juli 1933*

Beste Henri,

Kan je me een goedkoop en goed boekje aanraden over de Grieksche (Romeinsche) philosofie: van Vürtheim, Kuiper of zoo. Kuiper lijkt mij beroerd; misschien weet jij nog wel iets anders. Liefst Hol-

1. E.G. de Roos, *Het essayistisch werk van Jacques Rivière*. Amsterdam 1931.

landsch, in geen geval Duitsch, tenminste als *taal*. - Kan je me een catalogus sturen met dergelijke werkjes, misschien? hetzij van de W.B., hetzij van Bohn?

Kan je me de redactieadressen bezorgen van die heerlijke bladen *Favoriet, Astra, Nova*?[1] Kan je me zelfs, als je tijd hebt, een lijstje bezorgen van Nederl. tijdschriften waarvoor ik 'copy' zou kunnen leveren? of beter nog: vertalingen. Voor de puikbladen hierboven zou ik short stories kunnen verdietschen. Ik moet, deze en de volgende 2 maanden vooral, flink wat 'uitzetten' - bezorg me wat 'afzetgebied'. Ik schreef Jan erom, maar die zou ook jou erover schrijven.

Verder alles bij het oude, d.w.z. economisch beneden peil.

Hartelijke groeten van je

E.

1673. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 5 juli 1933*

Bellevue, 5 Juli.

Beste Sander,

Gelijk hiermee zend ik je aangeteekend dien roman van den heer Mok terug. Het spijt me dat ik er niet die supplementaire vijf gulden voor enthousiasme *bij* verdienen kan, maar ik vind het een onbarmhartig vervelend kreng, in onbenullige korte zinnetjes toch griezelig voortgezeurd - op de nieuwe manier van 'veel personages en niet één tant-soit-peu persoonlijkheid'. Het is het afschuwelijkste stomp-zinnigste moderne trucje dat ik ken; en dat met vlijt altijd wel een paar honderd bladzijden vol te houden is. Misschien vindt dit genre nu in Holland lezers? - maar ik vrees het ergste, want daar is het niet stichtelijk genoeg voor. Met Den Doolaard is het niet te vergelijken, omdat die tenminste *schrijven* kan; de heer Mok is alleen in het zeuren met korte hikjes geslaagd. Ik raad het je van harte af; tenzij je denkt dat het goed verkoopbaar is; daarop heb ik in dit geval absoluut geen kijk.

Heb je *Goena-Goena* nu gelezen?

Ik heb in Br. geen enkel ex. meer verkocht. Alles gaat werkelijk allerberoerdst.

Laat wat van je hooren. Hart. gr. ook aan Greet en van Bep, je

E.

1. Populaire geïllustreerde maandbladen, resp. verschijnend sinds 1927, 1923 en 1927.

1674. *Aan H. de Vries: Bellevue, 5 juli 1933*

Bellevue, 5 Juli.

Beste Hendrik,

Dank voor *Silenen* en het teruggezonden *Mikrochaos*. Ik heb al je gedichten nu doorgelezen, en kan werkelijk niet die groote verschillen zien, die voor jou bestaan. Wel verschillende groepen. Ik stuur je hierbij maar een blaadje met alles erop wat *ik* zou opnemen; die met een (?) zijn 'twijfelachtig'. Ik weet niet of je er ook maar iets aan hebt; het spijt mij in ieder geval dat ik geen tijd heb om er mij beter mee bezig te houden. Ik zou, als ik jou was, zooveel mogelijk de chronologische orde bewaren, tenzij daar waar het gedichten*soort* om den voorrang schreeuwt. Er zijn m.i. te veel landschappen, en te veel in denzelfden toon weergegeven; daaruit vooral zou ik een keuze doen. Sommige korte gedichten (oa. bij de nocturnen) doen aan als fragmentarisch en zelfs als onaf. Ik schreef hier en daar nog iets achter de titels. De volgorde, zooals zij nu is, deugt zeker niet; ik nummerde alleen maar om te zien hoeveel gedichten ongeveer: - mij dunkt een zestigtal behouden. Het zou een prachtige bundel worden.

Dank voor je inlichtingen over Espronceda. Als hij op Bilderdijk lijkt, heeft die Gijssels hem inderdaad lang niet slecht vertaald.

Het gaat verder hier (met de 'zaken') heel heel slecht. Wij weten niet of wij het nog zelfs tot October kunnen bolwerken; misschien moeten wij in Augustus al weg en onze meubels verkoopen.

Daarom zoo kort.

Hartelijke groeten, ook van Bep,

je EdP.

1675 (402). *Aan M. ter Braak: Parijs, 6 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1676. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 7 juli 1933*

Bellevue, 7 Juli.

Beste Jan,

Ingesloten 2 brieven van Simone. Zondag, toen ik daar kwam, was niemand thuis; de verklaring vind je in den eersten brief (met inkt).

Ik denk nu dat die 2 kamers, die ze gehuurd heeft, in verband staan met den meneer waarover al eens kwestie is geweest. In geen geval kan ik toelaten, dat ze Gille daarheen meesleept. Ik schreef Jan Greshoff, die 5 Juli in Brussel zou zijn, maar geen antwoord. Wschl. heeft hij het te druk. Wil *jij* in dat geval naar Simone gaan (57 rue Charles-Quint) en de zaak verstandig met haar bepraten. Ik loop nu in Parijs de huizen af van de 'rijkere' doctoren, om prospectussen in gesloten envelop aan hun concierges af te geven; ik heb absoluut geen geld meer om naar Brussel te gaan. Bep en ik mikken alles precies uit om te kunnen leven. Ik zond Simone nog 800 belg. frs., en ik gaf haar 700; zij heeft deze maand dus nog 1500 frs. gehad. De 28.000 frs. die ik van mijn schoonvader leende (7500, 5000 *fransche* frs. daarvan gingen in dat doktersboek) zijn 1 Augustus schoon op; en ik wil niets meer leenen, ik kàn dat ook niet meer! - Van het geleende geld is meer dan 13000 frs. naar Simone en Gille gegaan (van Januari tot Augustus), wat ik verder kan doen is dus: 500 frs. 's maands zenden voor het pension van Gille. Ik heb dit Simone alles duidelijk uitgelegd, en in Brussel leek het of ze het begreep; sindsdien zijn die brieven gekomen, waarvan de tweede werkelijk prachtig is.

Ik heb haar nu geschreven dat ik niet 'poste restante' wensch te schrijven, en dat ik (d.w.z. Jan Gr. voor mij) zorgen zal voor een kostschool en een behoorlijk adres voor Gille. Maar wil jij nu met haar gaan spreken en haar vragen wat ze denkt te doen? Je zou er mij zeer mee helpen, en jij hebt ook de *rust* die noodig is voor zoo'n onderhoud.

Ik zou dan ook graag hebben dat je even kennis maakte met den mijnheer in hetzelfde huis, die dol is op Gille. Hij heet *Shiell*,[1] en woont beneden. Hij kent de heele situatie; je kan dus vrijuit met hem spreken. Het is een bizonder aardige man; - ik heb Simone voorgesteld om Gille bij die menschen in de kost te doen, voor 500 frs. 's maands, als zij dat zouden willen. - Maar in géén geval kan hij mee naar die onbekende oorden, die alleen 'poste restante' zijn te bestrijken; je kunt Simone zeggen dat ik in dat geval Gille absoluut van haar afneem, en hem bv. hier in Frankrijk op een kostschool doe. Het kind is mij toegewezen en ik ben voor zijn opvoeding verantwoordelijk.

Het is wel archi-rot om, als je er materieel al zoo voorstaat als ik, nog zulke moreele puzzles te moeten oplossen! - Vanmorgen

1. Zie 1689 n 1.

kwam er nog een brief van mijn schoonzuster uit Indië: haar schoonvader, de eerste man van mijn moeder, verdòmt het om afschriften te sturen van die gevraagde actes, omdat hij buiten alles wil staan. Nu moet het langs een omweg gebeuren. Enfin.

Ik ga vanmiddag weer brievenloopen. Tot hier dus. Het beste!

Je E.

P.S. Bouws schreef een ridicule brief,[2.] zooals *hij* er alleen een te schrijven weet, die hierop neerkwam dat zonder hem *Forum* niet kon bestaan, dat Zijlstra er zoo over dacht, en dat, alles bijeen genomen, *Forum* met 1934 maar moest verdwijnen. Ik heb nu geschreven dat dit mij ook verreweg het beste lijkt.

1677 (404). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 7 en 8 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1678. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 9 juli 1933*

Bellevue, 9 Juli.

Beste Jan,

Op mijn brief naar Brussel[1.] kreeg ik ook geen antwoord. Waar zit je in Godsnaam? Kan je me niet even een kaart schrijven? Ik schrijf dit maar weer naar Brussel, omdat je brieven toch doorgezonden worden.

Ik heb het grootste gedonder met Simone sinds ik haar heb gezegd dat ik haar geen geld meer kan sturen.[*] Ik kàn dat niet meer. Al het geleende geld is nu op; het boek met Pia is een sof geworden; en vanaf Augustus moeten Bep en ik uitsluitend leven van wat wij verdienen. Hoe wij dat zullen bolwerken weet ik niet eens. Leenen wil en kan ik niet meer!

Tante Henny gaf fl. 100. voor de 'uitzet' voor Gille. Hij moet nu, zoodra de school weer begint (15 Juli heeft hij vacantie) op een pensionaat. Tante Henny - een tante de Sturler - raden 'Monada' aan, dat theosophisch getint is, maar in een gezonde buurt - avenue Flo-

2. D.d. 4 juli 1933, wordt bewaard in het Letterkundig Museum te Den Haag.
1. Niet bewaard gebleven, tenzij DP briefkaart 1671 bedoelt.
* Enkel 500 frs voor eventueel kostgeld van Gille, en dat dan nog *met moeite*!

réal, in Ukkel - en het voordeel heeft dat die beide tantes hem dan zien en zich voor hem interesseeren. Een theosoof zie ik van Gille niet direct worden, en wat is dat erger dan een katholiek? Ik heb geschreven dat ik een minimum van religieus gedoe zou apprecieeren; waar het op aankomt is de verdere omgeving en of de *school* goed is. Zou jij, als je weer in Brussel terug bent, 1. naar Simone willen gaan om haar te zeggen dat jij je met deze kwestie bemoeit; 2. *met Aty* naar dat 'Monada' willen gaan om er poolshoogte te nemen?* Ik kan onmogelijk naar Brussel teruggaan; ieder centje hebben wij nu vooruit opzij gezet; alles is uitgemikt tot op een haar.

Er is sprake van dat ik *La Cond. Humaine* vertaal, als het doorgaat met Meulenhoff. Als het nu maar gebeurt!

Bouws is een ijdele jakkepoes, een fluim van het ergste soort. Hij doet zijn uiterste best om *Forum* op te doeken, omdat hij toch niet in de redactie komt en omdat hij misschien naar Indië gaat. Zonder Bouws kan de heele Nederl. literatuur voor hem worden opgedoekt, laat staan *Forum*. Als dit je interesseert, vraag er Menno dan naar. Menno zal nog met Zijlstra praten, maar is er zelf nu ook misselijk van; hoogstwschl. wordt *Forum* met 1934 dus opgedoekt, na een 'knalnummer' in December, waarin alle echte '*Forum*-menschen' moeten voorkomen, zegt Menno, bijwijze van troost...

Kan je in Holland informeeren naar een baan voor me? Zelfs als ik die *Cond. Hum.* vertaal, dan nog hebben we toch hoogstens rust tot October - omdat met het laatste geleende geld onze huur tot dan betaald is. Wat er dan gebeurt, weet ik niet. Ik zou naar Holland willen gaan om zelf overal te zoeken, maar ook daarvoor heb ik geen geld. T.V. zal de hypotheek-renten moeten betalen** of uitstel vragen, anders wordt Gistoux 'geëxecuteerd'. Dit is wel de hardste maand van alle, tot dusver, ook al door dat bête gelarmoyeer van Simone, die mij brieven schrijft die beneden alles zijn.

Schrijf hierna nu alsjeblieft of je mijn levensteekenen ontvangen hebt en of je je na 15 Juli met het pensionaat van Gille bemoeien wilt. Schrijf ook hoe het je zelf gaat.

Veel liefs van ons beiden, ook voor Aty als je haar ziet (hoe is het nu met haar moeder?) - Je

E.

* Ik heb mij nog tot *niets* verbonden; als je het erg ridicuul of zoo vindt, gaat het dus gerust niet door.

** 11 dezer = overmorgen is de vervaldag.

1679. *Aan J. Greshoff: Parijs, 10 juli 1933*

Parijs, 10 Juli.

Beste Jan,

Gelukkig dat ik eindelijk bericht van je kreeg. Ik schreef aan T.V. en aan Veth.[1] Als dit eens slaagde! - Het ziet er angstig uit met Gistoux. Ik moet meer dan 6.000 frs. rente betalen aan die hypotheek (ik dacht dat het ± 3000 was!) - ook dat heb ik aan T.V. gezonden. Het geld *heb* ik niet.

Simone gaat voort met mij ridicule brieven te schrijven; iedere dag één. Nu ze werken moet, breekt de haat los. Ik heb erg met haar te doen, maar *dit* spelletje speel ik met haar niet meer. Ik heb haar gisteren een laatste complete uitleg geschreven, die ze dan uit het hoofd kan leeren, en haar vandaag zoo ongeveer geschreven dat ze kan barsten. Zij wil mij liever niet meer zien; ik haar ook niet meer. Als ze serieus naar werk wil zoeken, is er misschien iets voor haar te vinden via 'la bande': Hellens, Neel Doff, Nijkerk, tante de Sturler, Maasland... Maar ik betwijfel de serieusheid; voor haar is het: alles liever dan dat. In ieder geval kan ik haar noch van Bep's verdiensten noch van Bep's geld onderhouden. Gelukkig dat Bep en ik onder huwelijksche voorwaarden getrouwd zijn, anders zouden ze je nog tot zooiets verplichten!

Simone is totaal bedorven door 8 jaar lui leven, en vergeet nu dat ik in dat luie leven geboren ben en het nu op mijn 33e jaar op deze manier kwijt raak. Ik heb *heusch* met haar te doen, want zij verliest inderdaad, als nu ook Gille op een kostschool wordt gedaan, *alles*, maar dit 'mevrouw'-gevoel van haar is om te spugen. Ik heb ook geen 'mijnheer'-gevoel te veel, om als een démarcheur boekjes bij allerlei rotdokters aan te bieden; ik loop op het oogenblik 2 uur per dag alle concierges af van het 8e en 16e arrondissement, om er prospectussen af te geven. Wij hebben nu zeker wel 1500 prospectussen verspreid, in Parijs alleen, en nog altijd maar *twee* bestellingen!

Wat je van dat opsoupeeren van Bep's geld zegt, is inderdaad zoo gek niet, maar het stuit *mij* tegen de borst èn het zou den ouden heer de Roos zeer pijnlijk treffen. Hij heeft tot dusver de verkochte aandeelen van Bep zelf gekocht, omdat die nog goed zijn, en men er later misschien slechtere voor in de plaats krijgt. Dat geld geeft ons ook een basis van fl. 50. in de maand; en jouw rekenen op de erfenis

1. Brieven niet teruggevonden.

en Gistoux is erg optimistisch. Het hoogste bod op Gistoux is tot dusver 200.000 frs. geweest; aan schuld gaat er 150.000 frs. af; - waar zijn dan die fl. 10.000 die we terug zouden krijgen? En de erfenis brengt vast *nix* op, dat zal je gewaar worden. Neen, vanaf October gaan wij heel armoeïig in Parijs leven van de ± fl. 150.- die we 's maands hebben, na aftrek van wat ik verdienen moet voor Gille. Het wordt hard, maar het is toch te verkiezen boven het samenwonen met schoonpa in Holland. Bep is het over dit laatste ook geheel met mij en zichzelf eens.

Afgescheiden van de erfenis en Gistoux is er dus één practisch ding dat nu in orde moet komen: het op school zetten van Gille. - Kan je er nog met Simone over spreken? Ik vroeg J.v.N. het te doen, maar heb nog geen antwoord. Hij heeft 15 Juli net vacantie; - wanneer begint de school opnieuw? Simone gaat eind Juli uit dat huis weg en weet nog niet waarheen, of wil het niet zeggen. *Waar* blijft Gille in dien tusschentijd?

Jammer dat je een ex. van die dissertatie bestelde! Ik zend je spoedig daarvoor een boek in de plaats, bv. *La Gloire de Don Ramire*. Geld heb ik niet; alles is nu precies uitgemikt. Schrijf me wanneer je weer in Holland bent, en wanneer weer in Brussel terug.

Veel hartelijks, ook van Bep.

Je E.

1680 (405). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 11 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1681. *Aan F. Hellens: Bellevue, 11 juli 1933*[aant.]

Bellevue, 11 juillet

Mon cher Hellens,

Je t'écris pour te demander un grand service; tu me comprendras mieux que quiconque.

Lorsque j'étais à Brux., j'ai dû dire à Simone que je ne pou vais plus lui envoyer de l'argent à partir d'août. Je lui ai envoyé plus de 13.000 frs. de janvier (après la mort de ma mère) jusqu'ici; ce mois-ci j'ai pu lui donner encore 1500 frs. Maintenant, c'est fini. J'avais compté sur le livre de Pia, et j'y ai mis plus de 7000 frs. (belges). En ce moment, nous portons des prospectus à domicile, dans les arrondissements riches; après avoir déposé ± 1500 prospectus on a eu encore *deux*

commandes! - J'ai tout expliqué à Simone. Puisque le loyer ici est payé, à force de calculer et de nous priver de tout, Bep et moi pourrions rester peut-être jusqu'au 1er octobre; ensuite, il nous faudra ou bien partir en Hollande ou bien vivre à Paris dans un 'logement' (1 chambre ou 2 petites chambres avec cuisine) et se baser sur 1500 frs. français maximum par mois, puisque de ce que je gagne, moi, c.à.d. environ 600 à 800 frs. belges, je dois envoyer 500 frs. belges par mois pour Gille. - On va mettre Gille dans un pensionnat; on n'a plus le choix.

À Brux., Simone avait l'air de comprendre; mais depuis mon retour ici elle m'écrit des lettres impossibles, m'accablant de reproches dans un style concierge assez pur, disant qu'elle ne donnera pas son adresse,* qu'elle ne veut plus me voir, etc. C'est du reste bien. Je lui ai donné une dernière explication, trés complète, par écrit; ensuite, après avoir reçu des nouvelles engueulades, je lui ai dit que moi aussi je préférais ne plus la voir. Elle ne peut pas comprendre que je suis pauvre; elle a horreur du travail, et surtout, de perdre son état de 'madame' pour redevenir servante. C'est très compréhensible, mais *je n'y peux rien*. Tous mes arguments sont inutiles devant cette mentalité; je renonce donc à écrire, même en la plaignant. Bep et moi, du reste, nous avons assez à nous occuper de notre propre misère 'sociale'.

Veux-tu maintenant aller voir Simone? Ne lui dis pas que c'est moi qui t'envoie; dis que je t'ai parlé d'elle mais que tu viens la voir de ton propre mouvement. D'abord, cela lui fera beaucoup de bien - elle a des complexes d'infériorité formidables - ensuite, si tu as l'impression qu'elle se rend à l'évidence et qu'elle *veut* travailler, tu pourrais peut-être lui donner quelques tuyaux. N'y aurait-il pas moyen de lui procurer une place, à partir d'août, qui ne soit pas *trop* humiliant? - Quand Greshoff sera rentré à Bruxelles (c'est lui qui en principe s'occupera de l'école de Gille) tu pourrais peut-être aviser avec lui où trouver une place pour Simone 'par la bande': Delgouffre, Neel Doff, Nijkerk, le Dr. Maasland, mes tantes Henny et de Sturler, tout ce monde pourrait du moins *s'informer*. Je n'ai plus d'argent pour aller à Brux., et cette histoire me tracasse. Pourtant, je voudrais ne plus m'occuper de Simone personnellement, parce que cela est plein de complications pour elle; pour se sentir engagée vis-à-vis d'une nouvelle existence, il faudrait qu'elle n'y entre pas par

* Elle se voit obligée de partir à la fin du mois.

moi. - Bref, veux-tu, pour commencer, la *voir*? Elle habite 57 rue Charles-Quint (sonner 3 fois). Tu pourrais te rendre compte de son état, avant de faire quoi que ce soit. Elle te dira sans doute mille horreurs sur moi, - tant mieux si cela peut la soulager. L'essentiel est de ne pas la laisser seule, dans cette situation, où elle doit avoir le sentiment de perdre *tout*, d'être rejetée par tout le monde, et de n'avoir plus la force de travailler. Il *faut* qu'elle travaille, cela lui fera même du bien; et je crois, actuellement, que mieux vaut pour elle-même ne plus me voir du tout. (Elle doit avoir conservé quelque espoir de me voir revenir chez elle, repentant et maltraité par 'cette femme littéraire' qu'est pour elle Bep - et comment lui expliquer le *ridicule* de tout cela?)

J'ai fait mon possible pour continuer la relation de 'protecteur et ami' avec elle; mais je suis dégoûté de voir, qu'à présent que l'argent manque, il n'y a plus vis-à-vis de moi qu'une fille du peuple pleine de rancune, avec des formules qui n'arrivent pas à me blesser, mais qui m'assomment par leur stupidité. Tout cela est très logique; mais pour elle aussi bien que pour moi, mieux vaut nous en tenir là.

Je serais heureux si tu voulais la voir et m'écrire tes impressions. Plus on pourrait l'aider pratiquement, mieux cela vaudra; le soutien moral lui fera du bien, mais si on lui procure du travail, ce serait mille fois mieux. Elle doit se *remettre* à vivre d'après sa véritable condition; car, si elle est déclassée en ceci qu'elle n'est plus une 'fille à tout faire', par contre, elle n'a jamais su apprendre à être autre chose, malgré 8 ans passés avec moi. De ce côté-là elle est même presque imbécile. Elle a eu des leçons de francais, des leçons de modiste, - comme résultat: absolument *rien*.[1] - Le mieux serait de lui trouver une place de 'demi-gouvernante' par exemple, car elle est très très honnête, et d'un *fond* pas du tout vulgaire. Quand elle aura vraiment compris, qu'il lui faut se débrouiller et que les 'beaux jours d'Aranjuez'[2] sont définitivement passés, elle aura fait un grand progrès.

Ici, tout va mal. Je ne te donne pas des détails, on en a déjà trop parlé. En Hollande, jusqu'ici impossible de trouver pour moi quelque chose: ter Braak et Marsman s'en sont activement occupés. En attendant, on continuera à faire des articles idiots, à porter des prospectus et autres âneries. Si le livre avec Pia avait marché, tout le

1. Rien; dubbel onderstreept.
2. Vgl. de eerste regels van Schillers *Don Carlos*: 'Die schonen Tage in Aranjuez/sind nunmehr auch zu Ende.'

monde aurait été sauvé pendant quelques mois, y compris Simone. Maintenant, il *faut* se débrouiller comme on peut.

Excuse-moi de t'avoir écrit tout ceci; et si tu vois Simone, ne lui dis rien de moi. C'est le consigne! Fais surtout comme si tu y allais, mû par quelque caprice humanitaire, voire amical.

Amitiés à Maroussia et de Bep, la main de ton

EdP.

1682. *Aan H. Marsman: Bellevue, 11 juli 1933*

Bellevue, 11 Juli.

Beste Henny,

Gelijk hiermee verzend ik je hoofdstukken. Je moet die rotscène van Charles en Angèle[1] in de kamer *totaal* anders zien. Het is de grootste zwakheid om telkens zoo tegen je personages op te kijken, als jij doet, terwijl zij zelf niet één woord spreken dat de moeite waard is. Als zij zwijgen, is de sfeer goed, maar o wee als zij spreken. Dan hebben ze het over de Gothiek![2] Enfin, alles kàn... mijn speciale antipathieën vind-je op de copy aangegeven.

Het gaat met ons erg beroerd. Maar ik schrijf er niet over, omdat dat te lang duurt. - Ik heb Simone moeten zeggen dat ik vanaf Aug. haar geen geld meer kan zenden. Gille moet op kostschool voor maximum 500 frs. in de maand; meer *kan* ik niet zenden. Meulenhoff (die vertaling) zwijgt; misschien zwaait dat dus ook af. *Forum* wordt hoogstwschl. in 1934 opgedoekt. - Bep en ik hebben nu alles precies berekend. Wij kunnen misschien tot October nog wel hier blijven - de huur is betaald en de verhuizing jaagt ons toch op kosten - maar dan gaan wij heel heel armoeiig wonen op één kamer met keuken of zoo. Gaan wij van hier (Parijs) weg, dan geven wij alvast fl. 100 's maands op, die wij nu verdienen aan dat correspondenten-gedoe.

Als je in Holland terug bent, wil je dan werk maken om ontheffing te vragen van mijn betalingen aan Simone. Ik 'verdiende' toen fl. 250 in de maand; nu verdien ik met moeite 80 à 90 fl., waarvan ± fl. 40. naar Gille gaan. Ik kan dus *niets* meer betalen.

1. In het hfdst. 'Tussen twee polen', uit *De dood van Angèle Degroux*. Zie 1691 n 1.
2. Zie H. Marsman, *De dood van Angèle Degroux*. Amsterdam 1933, p. 119-120.

Gistoux blijft onverkoopbaar. Het hoogste bod was 200.000 belg. frs. De renten v/d hypotheek, die vandaag betaald moesten worden - ditmaal even 6000 frs.! - heb ik niet kunnen betalen; Timmers Verhoeven wil nu uitstel vragen. Van de erfenis verwacht ik geen bal meer. Dat is de situatie, met weglating van alle rot-details.

Amuseer je in Luxemburg, en tot later.

Je E.

Ik zal je niet meer laten schrikken - als je dan maar niet denkt dat alles eigenlijk best gaat!

Menno was ook zeer verrukt over jou, en vindt *Dumay* tegenwoordig 'inderdaad niet veel'. Wanneer ga jij hetzelfde zeggen van *Angèle*? - Ik geloof dat je het boek nog best goed kunt krijgen, als je die menschen wat minder *uiterlijk* aanpakt. Ik kan niet gelooven aan hun hoogheden, alleen maar omdat ze zulke houdingen hebben en zoo afwerend kijken en zoo meer. Laat ze in de laatste hoofdstukken dingen *zeggen* die de moeite waard zijn, die iets anders zijn dan 'film'-grootheid, 'opperhuid'-kracht.

Bouws is een fluim, en je opinie over hem is totaal gerechtvaardigd. Ik vertel je later wel eens waarom. Ik wacht nu op een brief van hem, om iedere relatie te verbreken; - maar die brief schijnt hem tijd te kosten.

Ik zag de *tronie* van Van Duinkerken in de *N.R.C.*[3.]: een kruising van een jezuietendorpspastoor en een sigarenhandelaar. Met Knuvelder wel het ergste katholieke bekwerk dat mij tot braken stemt. Hoe kàn je met zulke menschen 'omgaan'??????

1683. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 13 juli 1933*

Bellevue, 13 Juli.

Beste Jan,

Gelijk hiermee zend ik je een prospectus van dat Monada, en een brief van Simone[1.] daarover. Er is veel voor om hem daar te doen; - al lijkt het mij wel een erg vegetarische bedoening. Maar de zwartrokkerij is ook rot. - Zou je met Aty en Simone daarheen wil-

3. In de *NRC* van 16 juni 1933 (av.) was n.a.v. de bekroning van *Dichters der contra-reformatie* met de Van der Hoogt-prijs een foto afgedrukt van Anton van Duinkerken, met in zijn rechterhand een sigaar.
1. Bevindt zich in het Letterkundig Museum.

len gaan, en vooral informeeren naar het onderwijs? Bv. is dit wel een school die degelijk klaar maakt voor eventueel ander onderwijs? Op het oogenblik ben ik geneigd te gelooven dat Gille aan het vroegtijdig onderricht in aardappelschillen nog het *meest* zal hebben, maar de tijden kunnen veranderen.

Ik maak niets af, voordat ik weet wat jij van die inrichting denkt. Maar voor het 'contact', ook tusschen Simone en de twee tantes, lijkt het mij aangewezen. Ik heb Hellens gevraagd om Simone op te zoeken, ook Jan v.N., en aan Hellens om te informeeren naar werk voor haar. De tantes schijnen dat nu ook te doen. Zelf wil ik de relatie met S. nu tot een minimum reduceeren; ik kan niet verder tegen haar *toon*. (In déze brief is die wat gezakt, maar in de 3 vorige was het beneden alles.)

Laat gauw wat van je hooren.

Veel liefs, ook onder de vrouwen,

de hand van je E.

Brief van S. graag terug.

P.S. Als je Menno soms schrijft: hij zit nu in Eibergen. 2 Aug. trouwt hij, en gaat dan Nietzsche's schim zoeken in Sils Maria en Genua.

1684 (407). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 14 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1685. *Aan H. Marsman: Bellevue, 14 juli 1933*

Bellevue, 14 Juli.

Beste Henny,

Tant mieux als mijn gekrabbel niet voor niets is. -

Die scène met de zoen (kus) van Angèle is inderdaad misschien wel weg te werken. Maar waarom? Juist omdat die scène 'kort maar krachtig' moet zijn, zou je er je romanciersgaven aan moeten toetsen en haar wèl behouden. Maar schrijf het heelemaal over. Ik zou haast lust krijgen om die 2 bladzijden voor je te schrijven, maar dat mag zeker niet? Anders als je hier bent eens 'samen' - *jij* met de pen in de hand!

Ik vind sommige stukken niet alleen traditioneel, maar *meteen* ook oppervlakkig, wat erger is. Bijv. zooals je die liaisons afpoeiert waarin Angèle 'zich werpt'. Godbeter't, één van die liaisons heeft een

complete ontmaagding meegebracht; werd die ook even snel (en 'onstuimig') afgedaan, van haar kant? Ik geloof dat zooiets mogelijk is, maar het vloekt dan tegen de heele verdere psychologie van een vrouw van het type Angèle. Je zou zulke dingen in één alinea kunnen afdoen, maar de nonchalance waarmee je ze gewoon voorbijgaat, is wat erg goedkoop.

Tenslotte, maar dit als zeer persoonlijke reactie: die Charles de Blécourt is wel *je* vrouwenverleider, hè, en bijgevolg ergens een hevige klootzak. Ik vind hem als zoodanig heel geslaagd, want als de man dik gaat doen en zich in het 'hoogere' zoekt te rechtvaardigen, verbiedt zijn 'cultuur' hem om carrément Greta Garbo of Marlene tot soul-image te nemen, en hij vindt dan... die stompzinnige, vervelende, door iedereen platgezongen Gioconda. Dat teekent zoo'n vent. Met alle waardeering die ik heb voor jou en voor Jany en voor je boek zelfs: ik zou toch een scènetje willen schrijven van dezen de Blécourt, pratende met een personage van mij, die niet op Rutgers zou lijken, maar meer geïnspireerd zou zijn op Malraux. Als Angèle daarvan eens getuige kon zijn - misschien had het haar wel genezen!

Enfin, dit is ook een mopje. Maak je laatste hfdstuk af en zend het me gauw. Hoe eenvoudiger hoe beter; maar laat de dingen nu niet nog eens onverklaard, 'vaag voorbijgedreven' en zoo; laten we nu, al is het 'menschelijkerwijs gesproken' volkomen begrijpen *waarom* er niet naar bed gegaan is, bij zooveel gelukkige momenten!

Later nemen we alles dus nog eens door. Ik houd mijn hart vast bij het hoofdstuk *Soirée*, en die knecht, Antoine, vind ik ook al zoo griezelig zuiver in de traditie van film en roman-feuilleton. Eén ding moet je me beloven: dat het *schema* van *Terzij de horde* al origineeler is dan dit. Als romancier, afgescheiden van Ausdauer en verder 'talent', ligt het gevaar voor jou in het traditioneele zien, als ik mij niet sterk vergis.

Amuseer je in het sursurreerende oord, dat, volgens de briefkaart, een beetje aan het water ligt als Laroche. Hartelijke groeten, ook aan Rien, van je

E.

Menno komt wschl. hier tusschen 10 en 15 Augustus. Kom dus begin of eind Augustus, maar excuseer me bij voorbaat als ik véél 'bezet' ben.

1686. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 15 juli 1933*

Bellevue, 15 Juli (Zaterdag).

Beste Jan,

Dank voor je schrijven uit Holland. Ik zond je een programma van *Monada* en 2 brieven naar Brussel over onze rottoestand; misschien krijg je die eerst gelijk hiermee? - Brief uit Holland is gauw beantwoord. Tant pis voor Blijstra en tant mieux voor Buning.[1] Hoe was Sjeu?[2] Als je de Van Schendels weer eens schrijft, vraag dan of ze mijn brief ontvangen hebben; ik kreeg geen bericht.

Ingesloten een brief van tante de Sturler. Het wordt zaak om gauw die gelegenheid te bezien; kan je dat eerstdaags doen? Ik vind het erg vervelend om je dat te moeten vragen terwijl je net thuis bent, maar het is urgent, want zonder je oordeel beslis ik liever niet. Zend mij dan de brief van tante de S. terug, mèt je opinie.

Met Simone's aangelegenheden bemoei ik mij niet meer. Ik hoop dat men wat voor haar vindt en dat zij dat malle 'madame'-gevoel kan kwijtraken. (En bovendien, jullie werkvrouw heet ook 'madame'.) - De hoofdzaak is dat Gille nu al vacantie heeft, en eind van de maand ergens onder dak moet. Kunnen ze hem dan al hebben op die school? - Ik zou dit tante de S. natuurlijk wel kunnen vragen, maar dan is het weer of ik mij verbind. (Ook als ik het geld terugstuur en tante Henny voor de uitzet laat zorgen.) Met het oog op dit alles moet ik je wel vragen om even naar *Monada* te gaan. Ga dan eerst even naar Simone, en laat haar jullie daar brengen. Zij is er al geweest, en ik heb haar geschreven dat *jij* in mijn plaats beslissen zou. - Véél dank, Jan, en veel liefs, ook van Bep, die vandaag de 3 streepjes (kruisjes?) bereikt heeft, en een hand van je

E.

P.S. Als je weer eens hier komt, wil je dan niet wat van mijn Creixamsen[3] weghalen? Ik kan ze toch niet houden en als ik ze verkoop krijg ik er misschien niets voor. Alleen het jongetje houd ik.

1. Zie 1700 n 1.
2. Arthur van Schendel jr.
3. Tekeningen van Pablo Creixams.

1687. *Briefkaart aan F.E.A. Batten: Bellevue, 16 juli 1933*

B.F.

Je verzen zal je wel ontvangen hebben.

Ik moet je nu vertellen dat Paul B. èn Gé van B.[1] mij, in één epistel uit Madioen, nu geschreven hebben. Je wilt dit bij gelegenheid wel aan Do zeggen? Kansen schijnt Indië niet te bieden.

In haast hartelijke groeten, ook aan Rudie, van

je EdP.

Bellevue, 16 Juli.

1688. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 16 juli 1933*

Bellevue, 16 Juli.

Beste Jan, Hartelijk dank voor het gedane. Ik heb nu ook Hellens gevraagd om naar S. te gaan, zonder te zeggen dat *ik* het hem gevraagd had; dit alles kan haar wat nieuwe moed geven, en misschien weet H. ook een 'plaats' voor haar. De tantes zijn ook zoekende. Het idee om Gille in *Monada* te doen lijkt mij ook nog het beste; ondanks de theosofische wereldvervormerskant van die menschen, die nogal zeer mallootig is. Als het onderwijs nu maar deugt. Als Jan Gr. terug is, kan hij daarnaar even informeeren, en als hem dat behoorlijk lijkt, moet de arme jongen er maar gauw heen. Ik heb zelfs geen geld om hem hier te laten komen, en bovendien, wie zou hem brengen, en hoe moet het met zijn 'paspoort'?? - De publieke veiling van de meubels zal begin September plaats hebben (vanwege de vacantiemaanden die er nu weer tusschen komen; wij hebben werkelijk alle pech). De meubels zijn getaxeerd op 44.000 frs., de juweelen op 53.000 - maar moeten die ook publiek geveild worden? dat lijkt mij nogal kras! - Tesamen dus een kleine 100.000 frs., waarvan direct ± 70.000 schuld afgaat + wat de huisbaas nog krijgt + de notarissen; summa summarum dus: nihil. Precies wat wij dachten. Maar de juweelen lijken mij *zeer laag* getaxeerd; ik vertrouw dat nog niet erg. - Nu nog wat er uit Holland komt en dan is de boel afgedaan. Ik spuug ervan. - Hartelijke groeten en nogmaals dank.

Je E.

Hoe vind je de 1e roman van Maurits?[1] Hoe *Forum*?[2]

1. Zie 1652 n 1.
1. *Uit de suiker in de tabak.*
2. *Forum* 2 (1933) 7 (juli) bevatte de eerste aflevering van de roman *Kaas* van Elsschot, poëzie van Hendrik de Vries en Louis de Bourbon, 'Als voorbeeld van hygiëne' en 'Aan Ambrosia' van DP, proza van Josine Reuling en een essay van Victor Varangot, tot slot panopticumstukken van Ter Braak en DP.

1689. *Aan P.F.R. Shiell*[1.]*: Bellevue, 17 juli 1933*[aant.]

Bellevue, lundi 17 juillet '33.

Cher Monsieur,

Merci de votre lettre. Je comprends très bien la situation; malheureusement, voilà je n'y peux plus rien. Nous avons maintenant calculé chaque centime, pour ainsi dire, afin de pouvoir vivre nousmêmes - *vivre*, tout juste; je ne saurais que faire pour dépenser 50 frs. supplémentaires, je ne vois donc pas le moyen d'envoyer 400 frs. à Simone. Moi, à sa place, je vendrais mes meubles en attendant de trouver une place; pour elle, évidemment, ce conseil paraîtra 'trop dur'. C'est pourquoi je ne saurais la conseiller. Peut-être Mme de Sturler,[2.] qui a envoyé le Dr. Nyssens,[3.] pourra-t-elle trouver quelque solution selon le coeur de Simone. Je n'ai jamais compris, moi, comment elle pouvait louer un appartement, même moins cher. Supposé que cet appartement ne lui aurait coûté que 200 francs par mois, au moins elle savait donc où trouver ces 200 francs? Le malheur avec Simone, c'est qu'elle ne *peut* pas se mettre dans la tête que je suis entièrement pauvre; qu'elle s'imagine qu'il y aura toujours quelque chose ou que c'est de la mauvaise volonté. Or, selon la vérité, la situation reste comme elle est, et la logique est inébranlable: n'ayant rien moi-même, je ne puis rien lui envoyer. Ma tante Henny[4.] m'a donné 1000 frs français environ (que j'ai mis de côté pour le trousseau de Gille); moi-même je fais et ferai l'impossible pour avoir tous les mois les 500 francs belges pour l'école de Gille. Je n'y pourrais ajouter 400

1. P.F.R. Shiell, een Belg van Engelse afkomst, was de eigenaar van het appartement aan de Karel de Vijfde-straat in de Brusselse randgemeente Schaarbeek waar Simone Sechez na de scheiding van DP was gaan wonen. Omdat zij niet aan haar verplichtingen kon voldoen, was Shiell direct in contact getreden met DP, die daardoor een beperkte correspondentie met hem heeft onderhouden. Daarvan bleef alleen de hier afgedrukte brief bewaard, die Shiell als aandenken na de oorlog aan Gille du Perron schonk. Hij woonde sinds 1959 in Knokke en overleed aldaar in 1965.
2. Mevr. A.E. de Sturler-Verstege, nicht van DP's vader.
3. Directeur van Monada.
4. Mevr. A. Henny-du Perron, zuster van DP's vader.

francs pour Simone; c'est nettement impossible; et croyez que j'en ai de la peine.

Pendant un moment, j'avais pensé mettre Gille plutôt chez vous que dans un pensionnat (supposé que vous l'auriez voulu) et je l'ai même écrit à Simone. Elle ne m'a pas répondu à ce sujet, peut-être parce que c'était impossible. Maintenant, la solution de l'envoyer à *Monada* paraît s'imposer; je n'ai plus besoin que de l'avis de mon ami Greshoff qui ira s'informer là-bas de l'enseignement proprement dit. Il s'agit même de faire vite, puisque Gille doit être quelque part, quand Simone quittera la rue Charles-Quint.

Pour Simone, qu'elle aille voir Mme de Sturler, qui s'occupe à lui trouver une place, qu'elle aille voir mon ami Franz Hellens, qui a beaucoup de relations, lui aussi, et qu'elle aille voir Greshoff pour aller avec lui à *Monada*. Si elle ne veut pas vendre ses meubles, peut-être qu'elle trouvera où les mettre, en attendant d'avoir trouvé mieux; je pense que Mme de Sturler par exemple pourrait très bien les prendre, et là elle n'aurait pas à s'inquiéter. Moi, vraiment, je suis sans moyen de l'aider, cette fois-ci.

Voulez-vous dire à Simone que les meubles de ma mère seront mis en vente publique en septembre, vu les vacances? Mais qu'elle ne compte pas sur un résultat brillant.

Recevez, cher monsieur, mes meilleures salutations et mes respects pour Madame Shiell.

Bien à vous

EduPerron.

1690. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 17 juli 1933*

Bellevue, 17 Juli.

Beste Jan,

Ik overstelp je, want de Gille-affaire is nog steeds niet afgedaan. Vanmorgen kreeg ik een brief van Simone's huisheer (Shiell) om mij te zeggen dat ik 400 frs. huishuur voor Simone kan betalen inpl. van 450. Ik heb hem geschreven dat ik geen 50 frs. zou kunnen betalen, dat ik het niet meer *heb.* Simone zit erg met haar meubels.

Heeft Timmers je op de hoogte gehouden van de erfenis? De zegels zijn er nu af, en de inventaris is opgemaakt. Meubels getaxeerd op 44.000 frs., juweelen op 53.000. (Dit laatste lijkt mij zéér laag!) Enfin, soit ± 100.000 frs. Daarvan gaat méér dan 60.000 frs. schuld,

+ de huishuur, + de notarissen, en de rest wordt dan ongeveer in twee verdeeld. Resultaat wsch. *nul.*

Nu nog wat er van de Bank in Holland komt en misschien van die gronden in Buitenzorg. Nous verrons.

Het hoogste bod op Gistoux blijft 200.000 frs. Met de 6000 frs. hypotheekrente, die ik nu niet heb kunnen betalen, heb ik nu zeker 150.000 schuld. Bovendien is die prijs van 200.000 voor Gistoux *belachelijk* - denk eens aan: ± 14.000 fl.! Maar in September zal de boel wel moèten worden opgedoekt, als ik de hypotheek niet betalen kan. En hoe zou ik kunnen?

Dat is dat. - Arthur schreef mij vanmorgen, mijn brief kwam dus wel terecht. Doe daar dus geen moeite.

Wij hebben nu besloten, Bep en ik, om in October een deel van onze meubels te verkoopen, het andere deel (net genoeg voor 2 kamers of 1 groote kamer) zoolang op te bergen, en dan 2 maanden in St. Brieuc of zoo te gaan, waar ik dan hard wil werken aan *Ducroo*. Misschien kan Van Kampen mij dan voorschot geven, bv. 150 fl. Ons Parijsche briefwerk zetten we dan gewoon voort.

Meulenhoff vroeg de rechten voor Holland voor *La Condition Humaine*. Als het doorgaat en ik die vertaling krijg, houdt mij dat bezig in Augustus en September. Anders heb ik allerlei plannen: o.a. levensbeschrijvingen van curieuze personages. Ik begin met Blessebois - de documenten liggen hier al, bezorgd door Pia. Daarna: Morès, Raousset-Boulbon en Spada![1.] Pia kent allerlei andere types, o.a. een Engelschman, zich noemende Psalmanazar! De vraag is nu maar: waar krijg ik ze geplaatst? - Kan je voor mij informeeren? Wat komt in aanmerking?

Kan je mij het stuk over Mayréna[2.] bezorgen dat indertijd in *De Holl. Revue* heeft gestaan? (In 1928 of '29.) Ik kan dat dan ook nog opwerken. - Mijn bedoeling is om later al deze stukken te bundelen; dààrvoor vindt men in Holland wel een uitgever, denk ik. Ik doe er dan portretten bij. - Die Mayréna is van belang voor mij.

1. Deze stukken werden door D.P. niet gepubliceerd. Pierre Corneille Blessebois (± 1646-1700?) was dichter en romancier. George Psalmanazar (1679-1763) wendde voor op Formosa te zijn geboren, en schreef daar diverse boeken over. Zie ook 1240 n 3 en 1442 n 3.
2. Onder het ps. A.L. van Kuyck publiceerde DP in *De Hollandsche revue* 34 (1929) p. 275-278 en 345-350 'Een vreemdsoortig avonturier. Marie I, koning der Sedangs'.

Vergeet dit dus niet: als je het zelf niet meer hebt, schrijf dan omgaand aan Campert.

Kan je mij de adressen opgeven van die bladen vol pit en goede smaak, geheeten: *De Favoriet, Astra* en *Nova*? Misschien kan ik voor die menschen ook wat verhaaltjes vertalen. Of illustraties maken. - Ik wil nu maar van alles probeeren. Kan iemand mij een paar van die nummers gratis bezorgen? Te leen desnoods, ik stuur ze graag omgaand terug!

Wil *Groot-Nederland* eventueel fragmenten van *Ducroo* plaatsen? Of *De Gids*? - *Forum* wordt opgedoekt, zooals je weet. - Ik wou graag spoedig een lange brief van je hebben met berichten, ook over Aty en jezelf. Veel liefs van Bep en van je

E.

1691. *Aan H. Marsman: Bellevue, 17 juli 1933*

Bellevue, 17 Juli.

Beste Henny,

Hierbij een soort schema voor de scène.[1] Het is toch beter als jij het ineens in eigen woorden schrijft.

Charles aan het raam kan je behouden. Angèle komt rustig binnen, gaat naast hem staan. Hij spreekt met haar, een beetje agressief (hij heeft het land over die rare avond) en vraagt haar of ze niet bang is. Zij vraagt: waarom? Ik ben wel eens meer bij je in de kamer geweest. Weet je het niet meer? Hij zegt: o ja, òf ik het weet. Spreekt met een soort verteedering daarover (of, als je dit *versch* wilt houden voor het gesprek later, met Rutgers, antwoordt vaag daarop, met een 'hint'): vroeger was alles anders. Nu, duurt het te lang. Nu, ga ik geloven dat je bang bent, of erger. Weet je hoe men sommige vrouwen noemt die precies zoo doen als jij? - A. (rustig): O ja, allumeuses. Maar je weet heel goed dat het dat niet is. Tusschen jou en mij niet. (Dit is goed ook voor den lezer, omdat je die mogelijkheid dan voorziet.) Charles wendt zich af, mokkend, maar hij *weet* dat zij gelijk heeft, dat het tusschen hen iets anders is. Op dit oogenblik geeft zij hem een zoen - rustig, zij neemt zijn hoofd in de handen en zoent hem op de mond, zij drukt zich zelfs tegen hem aan. Hij wil haar

1. Inderdaad zo uitgevoerd door M, behalve Charles' vraag aan Angèle of ze bang is. Zie *De dood van Angèle Degroux*. Amsterdam 1933, p. 108-110.

vasthouden, maar zij maakt zich los.* Zij trilt even, maar zij beheerscht zich en gaat naar de deur. Haar eerste stappen zijn haastig, maar bij de deur is zij rustig en draait langzaam de kruk om. Charles zegt dan zooiets van: - Je weet dat je langzaam kunt gaan. Ik ben het soort man niet, après tout, dat om dit soort liefde** (physieke liefde) zou *worstelen*. - Zij zegt zooiets van: Neen, en het zou ook niet noodig zijn. - Dan gaat ze weg, rustig. Dan nog eenige gedachten van Charles (kort).

Je houdt het zoo dan nog 'mysterieus' genoeg voor je verklaring in het laatste hoofdstuk, en toch is het film-effect en de flauwekul à la *Hélène Marveil* verdwenen. - Ze moeten *spreken*, Henny; moderne menschen spreken! Je bereikt geen enkele nuance met gebaren alleen, tenzij voor lui à la Den Doolaard. - De zoen van Angèle wordt hier dan een bewijs dat zij tegen het allumeuse-schap in gaat, d.w.z. ondanks den schijn het trotseert - *door* dien schijn haast.

Bep zegt dat je 'schema' traditioneel is, maar je 'thema' wel aardig. Alleen, volgens haar zou het een 'thema' zijn voor een groote novelle hoogstens. Tant pis, het *is* nu een 'roman'.

Je hebt mij niet geantwoord over die *eerste* liaison van Angèle,[2] die door jou zoo handig tusschen de rest wordt doorgeklutst. Maar om Angèle zuiver te houden binnen *haar* psychologie, waarin het idee 'geilheid' of '*Kring*vrijgevochtenheid' afschuwelijk vloeken zou, wil ik weten *hoe* is haar eerste verhouding geweest? hoe*veel* liaisons heeft ze wel achter zich? Iedere nieuwe amant vervormt (event: verpest) een beetje méér een vrouw van dit soort. Als zij er bv. *acht* heeft gehad, is zij 'zichzelf' niet meer, en geloof ik niets meer van haar verhouding tot de Blécourt. Zelfs niet als zij er *vijf* heeft gehad. Het cynisme van een Angèle in haastige liaisons is een 'bourrage de crâne' (= zelfverneukerij); de realisatie daarvan is genoeg om haar voor x-maal-een-nieuwe-vergissing te vrijwaren. Vandaar haar probeeren om met de Blécourt iets anders te bereiken, dat klopt. Maar die onverschilligheid waarmee je haar erotische voorgeschiedenis afdoet klopt niet. - Je kunt het *kort* maken, maar maak het *juist.*

* Bij dit alles geen 'bliksemsnelle' gestes, alles rustig, zooals het onder denkende menschen gaat. Ecrasez l'infame (Den Doolaard)!

** *Bevrediging.*

2. *De dood van Angèle Degroux*, p. 153.

In principe accoord met het programma. *Soirée* is onjuist op bijna iedere regel. Dat bespreken we wel.
Hartelijke groeten, ook aan Rien, van
je E.

Je bent een engel van geduld onder al mijn kritiek. Maar het moet op de een of andere manier, aangezien wij het niet mondeling kunnen afdoen! Dan maar op zijn scherpst, daar heb je nog het meeste aan voor het resultaat.

1692. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 17 juli 1933*

Beste Sander,
Waarom hoor ik niets meer? Heb je het MS. van Mok behoorlijk ontvangen? En mijn brief daarover? En las je Maurits al? En wat denk je daarvan? Heb je al aan Sijthoff geschreven misschien? Is de Byron nog altijd niet klaar?
Ik schrijf nader als ik antwoord op deze vragen heb.
Hart. groeten van je
E.
Bellevue, 17 Juli.

1693 (409). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 17 en 18 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1694. *Aan H. de Vries: Bellevue, 19 juli 1933*

Bellevue, 19 Juli.
Beste Hendrik,
Hieronder, snel, nog wat aanteekeningen. Ik profiteer ervan dat ik er nog in ben; ik heb alle dubieuze plekken nog eens overgelezen.
De Zon Bellatrix zou ik zeker houden. - De 3 Tarantella's door jou gestuurd, zijn goed; maar waarom de *Oorlogstarantella* weggelaten. Ik voor mij geloof dat dit gedicht heel goed is; op de voorlaatste strofe na, die te didactisch en een beetje hoofdartikel-achtig aandoet. Als je die strofe schrapt en één regel behoudt op ‘eeld’, krijgt de laatste strofe, door de herhaling ‘asch in de schuren’ - ‘die smeult in de schuren’ - een profetischer accent. Dus, voor mij zou het begin zóó worden:

De Zon Bellatrix
Oorlogstarantella (als ‘inleiding’)
Drie Tarantella's
Koorts

‘Orkaan’ kan blijven, mèt ‘Verdwaald’. Ik vond ‘Orkaan’ wat abrupt eindigen, na dat begin.

‘Droomspel’ zou ik laten vervallen, om de ‘actueele’ kant vooral. Maar het kàn ook best behouden blijven.

Idem voor ‘Ramp’.

‘De Verdwenenen’, ofschoon het inderdaad wat gek is, zou ik graag behouden zien.

‘Wandeling’ kan vervallen, ja.

Bij ‘Verkeersknoop’ en ‘Morgenschemer’ blijf ik weifelen.

‘Paula’ - kan je daar niet een strofe *bij* maken? Het gaat zoo raar uit.

‘De Zee’ kan weg. ‘Vliegtocht’ vind ik iets heel aardigs hebben. ‘Silenen’ *niet* schrappen, zou ik zeggen. Eerder bij ‘nocturnen’ doen. ‘Nocturnen’ vereenigen; onder één titel als ‘Tarantella's’ en nummeren. Dit is ook beter voor het bepaalde karakter.

‘Kwelling’ absoluut behouden!

‘De Geboorteplaats’ in een latere bundel? - dit kan ik natuurlijk niet beoordeelen.

‘Crucifix’ handhaven - best.

‘Fabriek’ kan misschien voorop gezet worden, bij andere verzen van deze inspiratie.

‘Lucia’ probeeren te bekorten.

‘Hitte’ is beter dan ‘Noodweer’ vind ik, dat voor noodweer weer te kort is!

* * *

Ik zal Marsman schrijven. Hij zit op het oogenblik in Luxemburg.

Ik denk dat van al mijn geschriften, op een paar verzen na, *Nutteloos Verzet* je het meest zal bevallen. Wat je als gif voelt in het andere, begrijp ik wel; ikzelf vind *Ieder zijn kwelling* (in *B.G. aan E.*) dan het giftigst. Heeft het ook de anijs-smaak van absinth?

Ik heb het erg druk en laat het nu hierbij. Hartelijke groeten, ook van Bep,

Je EdP.

1695 (412). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 22 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1696. *Aan H. Marsman: Bellevue, 22 juli 1933*

Bellevue, 21 Juli.

Beste Hennie,

Hierbij de scène weer eens door mij overgeschreven. Nu nog eens door jou, dan is ze vast meesterlijk!

Waarom lijkt Charles op *mij*, als hij zegt: 'ben je bang?' Ik vraag nooit zulke mannelijke dingen aan vrouwen, zelfs niet als zij zich in mijn kamers begeven!

De rest mondeling. - In het bizonder over die 5 liaisons van Angèle. In wat een vervalschte rottijd leven we toch, dat zelfs jij daaraan twijfelt; het staat je fraai om daarna 'de Kring' nog uit te schelden.

Forum: onzeker.

Bouws: steeds zekerder een fluim.

Dat naaien de zaak verwarder maakt is een typische vrouwenopvatting, *dus* goed voor Angèle. Iedere man denkt daarentegen dat deze handeling de zaak beslist, situeert, *wijdt*, om het precies te zeggen. - Verder zullen we de volgende keer maar eens 'dreutelen' zeggen, omdat dat liever klinkt, vind-je ook niet?

Ik wacht met spanning op den roman van je 43e jaar. (Drie jaar na Multatuli, zes na Stendhal.)

Kom maar over een dag of tien, dus tegen 3 Aug.? Vooruit maar. Komt Rien mee? Als je alleen bent, kan je hier op de sofa. Anders neem ik een kamer voor jullie twee in het hotel. Niet Galliéni, de menschen zijn daar zeer onaangenaam, althans de mevrouw. En de meneer heeft een glazen oog dat telkens verkeerd zit.

Jan Engelman, Koch en jij zullen 'gedrieën' nooit *iets* van ironie of ironische hulde zelfs verstaan. Kan je je voorstellen dat ik, zelfs ironisch, zooveel goeds[1] zou zeggen van iets dat ik *niet* goed vond? Enfin...

Hartelijke groeten, ook aan Rina en van Elisabeth.

Je E.

P.S. Hendrik de Vries zou graag zien dat *jij* een keuze maakte uit zijn

1. DP doelt op zijn stuk 'Aan Ambrosia', waarin hij Engelmans bundel *Tuin van Eros* besprak. In *Forum* 2 (1933) 7 (juli), p. 550-555 (*Vw* 2, p. 583-590).

4 bundels om te weten wat hij eventueel zal opnemen in een bundel verz. gedichten. Dat moet je dus maar eens doen, als je hier bent. Zijn bundels zijn alle hier.

1697 (413). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 22 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1698. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 22 juli 1933*

Bellevue, 22 Juli.

Beste Sander,

Jammer voor die arme Maurits dat Greet en jij zóó vies van hem geworden zijn! Voor J.v.N. en mij is hij zeker gelijkwaardig aan Elsschot (zijn middelen zijn naïever, zijn 'wereld' is grooter). Hij is wat je noemt een Indisch 'pessimist'; verheven is zijn literatuur inderdaad niet, maar een bizonder goed *verteller* is hij wel - althans zoo vinden hem, behalve J.v.N. en ik, Van Deyssel, alle menschen die zijn werken verslonden hebben, Greshoff, Van Schendel, Prof. Gerard Brom, die een echte katholiek is, Henri Borel zelfs!, en last not least Bep. Maar misschien is jullie reactie toch de juiste, en zou hij nu geen lezers meer hebben.... wie weet. Zend mij de boeken maar terug; ik zou ze niet graag missen. Je bezwaren tegen het geval[1.] ('onzinnig') gaan werkelijk bewijsbaar niet op; deze gevallen gaan *zoo* (althans gingen) en de juiste kijk van M. is dat hij er het mysterieuze gedoe van afgedaan heeft (in tegenst. met Couperus, *Stille Kracht*) en de boel tot wat flauwekul + vergif heeft teruggebracht. - Hart. groeten, ook aan Greet, van je

E.

1699. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 23 juli 1933*

Bellevue, 23 Juli.

Beste Freddy,

Zeer veel dank voor het portret van Couperus.[1.] Het is uitstekend. Nog altijd wel met die acteurskant die ik een beetje onverdragelijk vind, maar ook met alle finesse die men zich bij deze 'king of life' voorstelt. Het passepartout heb ik er maar gauw afgedaan.

1. De plot van *Goena-goena.*
1. Zie 1652 n 2.

Ik ben benieuwd naar dat andere portret waar jij over schrijft. Ik houd ook veel van het portret met 'plus fours'[2] dat in *Proza I* staat. (Half omgewend op een stoel.)

Hij had een vreemd linkeroog, die groote Louis.

Over *Forum*. Zóó'n geheim is het niet. De vraag is 1°. of *Forum* kan voortbestaan. De crisis drukt erg; de abonnés zijn niet wat ze zouden moeten zijn; de boeken in *F.* afgedrukt (zelfs *Het Verboden Rijk*) gaan slecht; en als uitgevers-onderneming ziet alles er dus hachelijk uit. Maar het kan zijn dat de zaak, dank zij eenige opofferingen - van honorarium en zoo - kan worden gerekt. Wat mij betreft, ik ben er al lang, eigenlijk altijd, zeker van geweest dat ik niet blijven zou. Twee jaar tijdschriftleider is mijn maximum, en dan nog: voor de stoot en het goede doel. Ik zal trouw mee blijven werken, maar Ter Braak kan het zonder mij verder heusch even goed af; het is pure onzin om te gelooven van niet. (Ik zeg dit zonder eenige omgedraaide ijdelheid.)

Je verzen worden steeds beter; maar alleen enkele strophen zijn goed; overal staan andere die of erg zwak zijn, of moeizaam in elkaar gezet lijken, waarin de idee werkelijk al te duidelijk door den vorm werd gesuggereerd. - Ik voel het meest voor *Weerzien* en voor *Afscheidstroost* (als dit laatste niet zoo lang was.) Ook het 3e deel van *Humeur Mineure.*

Ik sluit ze hier maar weer bij in, voor de copy.

Allerlei werk 'roept'; tot hier dus. Veel hartelijks, ook voor Rudie, een hand van je

EdP.

Van Maurits heb ik nu ook *Uit de Suiker in de Tabak*. Parijs nu raad ik je af. Het is hier warm en dood. In October begint het herleven.

1700. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 23 juli 1933*

Bellevue, 23 Juli.

Beste Jan,

Kan je me nog een nr. van *D.G.W.*[1] sturen? je hebt er altijd een paar. Of anders de eene blz. waarop mijn stuk over Goetel staat. Ik

2. Afgedrukt in *Louis Couperus* (Schrijversprentenboek 9). Amsterdam 1963, p. 37.
1. In *DGW* 32 (1933) 379 (juli), p. 133-134 besprak DP *Mijn dubbelleven* van Ferdynand Goetel in de vert. van Siegfried van Praag (*Vw* 6, p. 91-94), Greshoff besprak het opstel over Nederlandse literatuur van Bernhard Rang in *Weltliteratur der Gegenwart* (p. 129-130) onder de titel 'Leve de voorlichting!' Hij miste hierin de namen van Aart van der Leeuw, Jacob Israël de Haan, A. Roland Holst, Bloem, Werumeus Buning, Nijhoff, Slauerhoff, Ter Braak en Vestdijk, terwijl Blijstra wel was genoemd.

las met vreugdegegrinnik je stuk over dien Duitschen mijnheer. Bezit je dat boekje? Sta ik erin, naast Blijstra? Het feit dat je me niet vermeldt naast de ongenoemden doet mij dat denken. -

Bep stuurt je gelijk hiermee het MS. van Menno[2]: een heel pak.

Vergeet je niet mij in te lichten over het 'afzetgebied', en mij dat stuk te bezorgen over Mayréna? Ik ben al bezig aan een en ander.

Heb je *Don Ramire* gekregen? Het is in zijn soort een zeer mooi boek en uitstekend vertaald.

Sander schreef dat hij en Greet Maurits 'vrij onzinnig' en 'vrij walgelijk' vonden. J.v.N. moet me nog zeggen wat hij denkt van *Suiker en Tabak*. Schrijf me ook eens wat, ter opwekking. Ik maak een beroerden tijd door en denk ook veel aan dien armen Gille. Dit en Augustus zijn wel de hardste maanden, tot dusver - economisch althans.

Veel liefs voor Aty, een hand van
je Ed.

1701 (414). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 25 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1702. *Aan H. Mayer: Bellevue, 25 juli 1933*

Bellevue, 25 Juli.

Beste Henri,

Het is hoognoodig dat ik wat copy 'uitzet'. Wil je me daarom zoo gauw mogelijk antwoorden op deze vragen.

Wie heeft indertijd (2 of 3 jaar geleden?) een *klein* boekje uitgegeven van Thomas Mann in Nederl. vertaling - ik meen geheeten *Isolde* - met een gekleurd omslagje waarop een juffrouw voorkwam?[1] (Nogal een aardige teekening.) Of wie heeft van Unamuno

2. *Politicus zonder partij*.
1. Het werkje van Th. Mann was getiteld *Tristan*, geautoriseerde vertaling van C.J.E. Dinaux, en verscheen in de reeks 'Zilveren verpoozingen. Een keur van kunst en letteren' bij P.N. van Kampen, Amsterdam 1929.

uitgegeven: *Een man uit één stuk*?[2] Ik zoek een vertaling te plaatsen van Landor's fragment *Hautes et Basses Classes en Italie*, je weet wel, van Larbaud. Ik wou er een klein boekje van maken, getiteld *Serena*. Als ik er fl. 50. voor krijg, zijn ze van mij af, ook bij eventueele winst.

Verder werk ik momenteel aan levens van curieuze personages, avonturiers etc. Waar kan ik die plaatsen - qua tijdschrift - en waar kan ik eventueel die stukken weer bundelen en als boek uitgeven? Er was indertijd (maar nu wel 10 à 12 jaar geleden) zoo'n boekje van Van Rossum,[3] met portretjes erbij. Kan je mij zeggen bij welken uitgever dat was?

Verder had ik graag nrs. van *De Favoriet, Astra* en *Nova*, om te zien wat ik voor die menschen misschien vertalen kan. Om een lijst van tijdschriften die in aanmerking komen schreef ik al eerder. Ik ben bereid om te probeeren, zooveel ik kan en voor ik wat anders vind, het noodige te verdienen met de pen, zooals dat heet, maar dan moet ik toch ook weten dat ik de rommel geplaatst krijg.

Jan beloofde voor mij te informeeren, maar heeft het zelf wschl. erg druk; althans sedert eenigen tijd hoor ik van hem niets meer.

Simone zoekt in Brussel tevergeefs naar een betrekking en Gille is nu ondergebracht op een kostschool, bij een soort vegetariërs en halfzachten. Wij zitten hier tot 1 October, omdat wij de huur nu eenmaal betaald hebben; wat verder gebeuren moet weet nog niemand. Als ik met die uit te zetten copy genoeg verdien om 2 maanden goedkoop ergens in de provincie te gaan, ga ik daar weer krachtig werken aan mijn roman, die ik tenminste bij Van Kampen plaatsen kan als hij afkomt. Maar ik heb de omstandigheden voor dàt werk nu wel erg tegen.

Laat spoedig wat hooren, ook hoe je het zelf maakt. Hartelijke groeten van je
E.

Laat deze brief je niet doen vergeten wat ik je op de briefkaart[4] vroeg, en misschien al eens eerder.

2. Miguel de Unamuno, *Een kerel uit één stuk* [Nado menos que todo un hombre]. Vertaling van G.J. Geers. Arnhem (Van Loghem Slaterus) 1926.
3. C.P. van Rossem, *Twee historische avonturiers, Beau Brummel en Giacomo Casanova*. Rotterdam (D. Bolle) 1918.
4. Verloren gegaan.

1703 (416). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 26 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1704 (417). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 26 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1705 (418). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 27 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1706. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 27 juli 1933*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan,

Iedere dag kijk ik naar een brief van je uit - vergeefs. Henny komt vanavond en blijft zoowat 4 dagen hier; je weet dit natuurlijk omdat Rien naar je toe gaat. Ik stel er mij veel van voor. Mijn Blessebois schiet op; de vraag is: waar plaats ik hem? Ingesloten een brief van H. Mayer - die tactvolle opmerking[1] is zeker van 'Flip' - met adressen. Hij schijnt niet te begrijpen dat ik *vertalen* wil, niet *schrijven* voor die rotbladen. Ik heb hem ook andere bladen (z.g. beter soort) gevraagd, maar dat heeft hij heelemaal niet begrepen. Ik zou graag een lijstje hebben van alle tijdschriften in Nederland. Bestaat zooiets?

Is er iets met je dat je niet schrijft? De arme Simone zoekt werk en vindt niet; Gille is nu al een paar dagen in *Monada*, waar hij eerst erg gehuild heeft, het arme mannetje. Misschien is hij nu gewend. Ik vind dit alles intens rot.

Ik kreeg een brief van Slau, waarin opheldering over die kwestie.[2] Dat is nu dan weer in orde. - Daarentegen een brief van Bouws vol verborgen (of liever half-uitgeëtterde) rancune. Met dezen man heb ik nu afgedaan. Als hij mij weer schrijft gaat zijn brief ongeopend terug. Het is een halve mythomaan en dus een leugenaar, en verder een onfrissche ijdeltuit; ik wil verder niets meer van hem hooren of zien, en ik heb Menno geschreven dat ik - bij eventueele voortzetting van *Forum* - ook de medewerking staakte, als Bouws in de redactie bleef. Als Bouws niet naar Indië gaat, zal de boel daarmee dus wel uiteenspatten.

1. Zie 1708 n 1. Flip is Mayers jongste zoon.
2. De bedankbrief aan Borel. Zie 1637 n 2.

Heb je de *Politicus* ontvangen? En *Don Ramire*? Dank voor het ex. *D.G.W.* - Maar ik heb liever een brief van je!

Stuur mij den brief van Mayer terug. Kan jij Buning[3.] misschien vragen of hij iets kan doen voor die feuilletons in *De Telegraaf*? Zoo goed als Eef maak ik ze heusch nog wel.

Hartelijke groeten, ook voor Aty en van Bep, en laat toch hooren hoe het met je is.

Je E.

Heb jij zelf die *Holl. Revue* met Mayréna erin niet meer? Hoe kom ik er anders aan? Gewoon laten bestellen door Mayer?

1707. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 27 juli 1933*

Beste Sander,

De heer Albert Vigoleis Thelen, criticus voor Hollandsche boeken van 'Die Literatur' (Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart) vraagt om recensie-exx. van mijn boeken. Kan je hem zenden: de 3 dln. *Cahiers, Bij Gebr. aan Ernst* en *Een Voorbereiding*? Ikzelf heb hier nog 1 ex. *Mikrochaos* dat ik hem zenden kan. De man schrijft alleraardigst en is zeker goed op de hoogte van Holl. literatuur; het schijnt dat verscheidene Duitschers ook Hollandsch lezen, allicht helpt zoo'n bespreking dus wat. (*Nutteloos Verzet* heeft hij al.)

Zend je me gauw die 2 dln. Maurits? Bij voorbaat dank.

Hartelijke groeten,

je E.

Het adres van den heer A.V. Thelen is: Apartado 112, Palma Mallorca (Spanje.)

Schrijf mij even als je de boeken verzonden hebt, omdat ik hem dan nog eenige inlichtingen geven moet.

Hoe gaat het met Greet en de naderende gebeurtenis?

Ik pen me hier blauw, en misschien voor niets.

Bellevue, Donderdag.

3. J.W.F. Werumeus Buning was literair redakteur van *De telegraaf*, waarin E. van Lidth de Jeude een tijdlang feuilletons publiceerde.

1708. *Aan H. Mayer: Bellevue, 29 juli 1933*

Bellevue, Donderdag.

Beste Henri,

Stel je gerust: het is om juist *niet* te zinken dat ik deze dingetjes probeer[1]; ik denk er overigens niet aan om iets voor die menschen te schrijven, maar hoogstens om de 'schund' die zij wenschen voor hen te vertalen, (en dan nog anoniem) als zij er behoorlijk voor betalen. Ik doe dat liever dan om overal aan te kloppen voor het plaatsen van 2e-rangsch-copy. Maar misschien is het heele idee verkeerd: ik zag die blaadjes[2] zelf in geen jaren, en misschien worden alle vertalingen door een vertaalbureau geleverd en door de typiste gecorrigeerd?*

Als je zelf wat beters weet, houd ik mij aan bevolen. *Het Vaderland* gaat best, maar het levert lang niet genoeg op voor twee. Je bent overigens allervriendelijkst dat je diè rotzooi leesbaar vindt... Het ongeluk van in het buitenland wonen is, dat je niets merkt *als* er zich iets voordoet; maar het nog ergere van in Holland zitten is dat je iederen dag merkt *dat* er zich niets voordoet. Vandaar dat ik graag een beetje op mijn vrienden zou rekenen. Indertijd heb je beloofd dat je me zou waarschuwen zoodra je iets behoorlijks voor me zag. De situatie is nog altijd niet veranderd, integendeel. Zoodra ik op mijn beurt iets prachtigs ontdekt heb, zal ik je waarschuwen dat het zoover is en dat je je 'zuster-Anna'-positie als afgedaan mag beschouwen ten opzichte van MEd.

De tip voor *De Telegraaf* is misschien goed. Ik zal ook probeeren mijn *Serena*-vertaling bij Van Kampen te plaatsen, in die serie van *Tristan.*

Nu heb je vergeten me in te lichten over die Grieksche denkers. Doe je dat dan de volgende keer? Dus: Vürtheim, Kuiper, of een ander? Ook graag een lijstje van dergelijke boekjes: W.B. en Bohn.

Ik laat het voor vandaag hierbij. Hart. groeten van je

E.

O ja, ik zou graag hebben de *twee* nrs. van *De Holl. Revue* waarin (in '28 of '29 of '30?) twee stukken hebben gestaan van zekeren *Van*

1. Reactie op wat Mayer 26 juli 1933 had geschreven: 'Ik hoor hier door iemand uit mijn omgeving mompelen dat die mijnheer Du Perron toch wel diep gezonken is dat hij zich aan dergelijke dingen waagt.'
2. Zie 1672 n 1.

* Misschien moet ik zeggen: geëmbelleerd?

Kuyck (= ikzelf) over *Marie de Mayréna, koning van de Sedangs*. Jan heeft ze blijkbaar niet meer; kan jij me ze bezorgen? Gewoon bestellen en mij in rekening brengen, bedoel ik. Dank bij voorbaat hiervoor, en verder voor het prompte terugschrijven.

1709. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 29 juli 1933*

Beste Sander,

Ik kan onmogelijk die boeken voor Thelen betalen. Ik vroeg je om recensie-exx. en je weet zelf dat ik niet meer in omstandigheden verkeer om die op *mijn* rekening te nemen; als je er dus niets in had gezien, had je de boeken niet moeten zenden. Het spijt mij erg dat je het deed, maar had er mij liever eerst over geschreven; deze fl. 5. betaal ik in ieder geval niet. Het is waarachtig of jij nu ook al behoort tot de menschen die gelooven dat mijn tegenwoordige situatie eigenlijk een sprookje is, en dat ik eigenlijk nog wel een nabob worden kan!

Ik heb niets anders gedaan dan jou een verzoek overbrengen van een mijnheer Thelen, die ik niet ken, om recensie-exx; van op mijn rekening zetten is dus geen oogenblik sprake geweest. Hierbij het papier terug.

Met beste groeten, je

E.

Bellevue, 29 Juli.

1710 (420). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 30 juli 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1711. *Aan J. Greshoff: Brussel, 30 juli 1933*

Brussel, 30 Juli.

Beste Jan,

Hoe vervelend voor Atie! Maar enfin, in dit geval weet ik toevallig dat het niet *heelemaal* erg is. Komt zij gauw terug? Het is natuurlijk toch erg akelig.

Ik heb Simone nog een beetje geld kunnen zenden, en misschien spoedig weer wat. Maar zij is toch erg in nood. Gille huilt iedere keer als zij hem bezoekt en vraagt waarom hij niet weg mag en zoo. Hij

zal wel wennen, maar ik vind het toch beroerd. Het is mij net of ik nu al voorgoed het jongetje aan zijn lot overlaat.

Hierbij het schrijven van Bouws, en copie van mijn antwoord. Menno is het geheel met mij eens dat, àls *Forum* doorgezet wordt, het zonder Bouws moet zijn. Hennie was woedend over 's mans impertinentie; Menno daarentegen zei: 'wat schrijft hij, in zekeren zin, uitstekend', waar *ik* het meer mee eens ben. Maar hij schreef er ook bij dat Bouws zoowel hem als mij als 'auteur' haat, - en daar ben ik het nog meer mee eens. De man kent één hartstocht: alles, vrienden, auteurs, en de heele wereld moeten hèm zoo belichten dat hij geen nul is. Ik ben blij dat ik van dit contact af ben.

Blessebois wordt vrij lang, zeker 3 of 4 feuilletons.

Later meer. Hennie en ik werken flink. Hartelijke groeten, ook aan Rien.

Je E.

Stuur mij die correspondentie terug. Ik kreeg van Mayer eenige proefnummers van *Favoriet, Astra, Nederland*. Een rotzooi. Hoe is *Morks' Magazijn*? - Ik wacht met spanning op Mayréna.

Je schreef in *Gr. Nederland* een uitstekende kritiek over Herreman.[1] - Is die Sandberg[2] zoo goed? Kan je mij zijn bundel sturen?

1712. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 1 augustus 1933*

Bellevue, 1 Aug.

Beste Jan,

Kan je me *Uit de Suiker*... terugzenden? Grappig dat je het nog zoo goed vond; dat komt dan zeker van de Indische toestanden, die voor mij half overbekend en half verouderd waren. - Gille is nu in *Monada*, heeft erg gehuild, maar schijnt nu 'gewend'; Simone zoekt nog steeds vruchteloos werk. Marsman was een paar dagen hier, in het hotel, en gaat vandaag naar Brussel. Misschien zie je hem nog, samen met Jan. Sander en Greet vinden Maurits zeer inferieur ('vrij walgelijk') en begrijpen niets van onze waardeering ervoor, en

1. In *GN* 31 (1933) 8 (augustus), p. 181-183 besprak Greshoff de dichtbundel *De roos van Jericho* van Raymond Herreman.
2. H.W. Sandberg, *Schaduw*. Amsterdam 1931.

gelooven dat hij bij een herdruk niet gelezen zou worden. Misschien is dat wel waar?... Hier is alles bij het oude, d.w.z. moeilijk en economisch beroerd; ik zoek overal copy te plaatsen, ook al voor de vegetarische instandhouding van den knaap Gille, maar krijg overal nul op mijn rekest. Misschien ga ik maar weer werken aan *Ducroo.*

Later meer. Hartelijke groeten van Bep, ook aan de jouwen, en een hand van je

E.

1713. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 4 augustus 1933*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Jan,

Dank voor je brief. Zend mij het proza des heeren Bouws terug. Graag rapport van Rien, Aty over Gille. Hoe gaat het nu toch met Simone? Ik zond haar 2 × 100 fransche frs., meer gaat voorloopig niet; maar ik kreeg geen antwoord meer.

Monfreid[1] nog eens schrijven kàn ik niet. Wel wil ik de 3 artikelen van de *N.R.C.* gewoon bij elkaar zetten, en hier en daar wat schrappen of er iets aan toevoegen, en dan de boel vermeerderen met een nieuw stuk over het laatste boek. Maar kan dat zoo? Het lijkt me niet eerlijk tegenover Coenen.

Misschien is Blessebois wel iets voor *Gr. Nederl.,* als het af is. Ik kan het wel wat bekorten. Ik zal het je in ieder geval sturen.

Iets anders is: wil jij Bouws schrijven dat hij *jou* mijn artikel zendt over *Java in de litteratuur*.[2] Lees het dan, en als het je geschikt lijkt voor *Gr.Ned.,* plaats dat dan zoo gauw mogelijk (bv. September). In *Forum* schrijf ik makkelijker iets anders. - Het stuk is misschien iets langer dan 10 blzn., maar toch niet veel. Wil je Bouws erom vragen - zeg dat het voor jou persoonlijk is, dat je het noodig hebt ter eigen bestudeering of zoo - ik heb met den man liever *niets* meer van doen, hoe onpractisch dat ook lijkt.

Vic is werkelijk niet erg aardig, laat allerlei rotzooi van Otten en Huber Noodt (over boeken die later verschenen zijn) voorgaan, en werkt Bep weg onder gekal van juffrouw of mevrouw Zoo-en-Zoo-Nijhoff en van Petronella van Hogendorp.[3] Ik gaf er wat voor

1. Zie 1557 n 2.
2. Geplaatst in *De gids* 97 (1933) 12 (december), p. 335-347.
3. J.F. Otten, U. Huber Noodt, E. van Hall-Nijhoff en Petronella van Hogendorp waren literaire medewerkers van de *NRC.*

als ik eindelijk van dit courantierswerk met al dat gestrubbel om plaatsing af ben: het geeft me een te verwarde kijk op 'verhoudingen'. Als Vic nu ook al niet inziet dat onze stukjes toch werkelijk nog wel een graadje beter zijn, wie dan wel?

Ik heb gisteren alles aan kant gezet en ben weer begonnen aan *Ducroo*. Ik schreef 12 blzn., die misschien nog beter zijn dan het gesprek met Heverlé. Vandaag vervolg en slot van dat deel. - En ik ga er nu maar mee voort. Als ik eind September het heele 2e deel af krijg, stuur ik het ms. naar Van Kampen en vraag hem bv. fl. 100. voorschot; in October gaan Bep en ik dan 2 maanden in een goedkoop provinciegat zitten en ik schrijf de rest - of zooveel mogelijk van de rest. Het gaat op broodschrijverij lijken, maar zoolang ik de *stof* heb van deze dingen, is het voor mij minder vermoeiend, èn geestdoodend, èn vernederend, dan het bakken van 3e-rangs-copy, die overal nog half versmaad wordt.

En o ja, je krijgt je zin: de heele rotzooi van de mevrouwen Vincent, Van Gogh, van Ina en Herbert, en van het wonen in de Vossius-straat ga ik ook verwerken. Nous en ferons du Tchtchedrine, mon cher!*

Schrijf eens meer en over jezelf. Wat doe je? hoe voel je je? Hoe is het met Aty, na het gebeurde in Holland? met de jongens? Ik verlies je uit het oog en vind dat verre van prettig. Bep zendt vele lieve groeten en beste wenschen en maakt een paar knicks voor jullie allen. Groeten ook van mij, en aan Hennie en Rien,

je E.

Ingesloten een brief voor Hennie. De tijdschriftenlijst gaat spoedig terug.

P.S. - Ik heb de brief aan Henny expres zóó gesteld, dat hij hem eventueel aan Meulenhoff - ach, ik bedoel Querido! - vertoonen kan.

1714. *Aan H. Marsman: Bellevue, 4 augustus 1933*

Bellevue, Vrijdag 4 Aug.

Beste Hennie,

Kan je, zoodra je in Holland bent, niet wat op touw zetten met den uitgever Querido?

* Dit deel noem ik misschien: HET GEKKENHUIS.

Stel hem voor: een serie romans van (politieke) *actie*, geheel in de mode van den tijd - onder mijn leiding. Als eerste nummers:

1. *La Condition Humaine* van André Malraux. (Door mijzelf te vertalen.)*
2. *De Schaduw van den Caudillo* van Martin-Luis Guzman. (Door Slauerhoff te vertalen, onder mijn leiding.)
3. *Wat niet gebeurde* van Boris Savinkov. (Door X te vertalen uit het Russisch, of door Y uit het Fransch of Duitsch, op de stijl komt het hier niet aan.)
4. *Die Stadt* van Ernst von Salomon.

Ik zal alle vertalingen nazien, en een kort voorwoord schrijven in ieder boek, deels om den schrijver te situeeren, deels voor de periode in het boek behandeld: bv. de nogal verwarde Chineesche gebeurtenissen in *La Cond. Hum.*, de 'revolutie' van 1905 voor Savinkov, etc. Je weet bij ondervinding dat zulk werk mij volkomen is toevertrouwd, doe dus je best. Het zou mij een opluchting zijn als ik hieraan wat verdienen kon, inpl. van met dat bête fokken van copy voor 'diverse bladen'.

Ik ben weer hard bezig met *Ducroo*. Het beste in Holland, en krijg ik gauw het laatste hoofdstuk?

Je E.

Als Querido misschien voor een *serie* niet voelt, dan kunnen wij altijd probeeren met één deel, en als dat gaat, toch het programma afwerken, met de deelen die ik hier alvast bijeenbracht. Van Von Salomon ben ik niet *heelemaal* zeker dat het 'volwaardig' is, maar het heeft momenteel, zoowel in Duitschland als hier, een groot succes.

1715. *Aan S. Vestdijk: Bellevue, 4 augustus 1933*

Bellevue, 4 Aug. 1933.

Beste Simon,

Eenige woorden, in haast, maar welgemeend.

Situatie: steeds beroerd. De erfenis wordt in Sept. of Oct. mis-

* Er is een 'aanzoek' van Meulenhoff voor dit boek bij de *N.R.F.*, maar M. is befaamd om zijn traagheid en dus is er nog niets beklonken. De *N.R.F.* vraagt fl. 150. voorschot en verder percenten (niet veel, geloof ik). Als Q. dit voorstelt, heeft hij het boek hoogstwschl. meteen.

schien eindelijk geregeld, maar in afwachting daarvan zitten we *uiterst* krap.* Gille is naar een kostschool in het vegetarische genre, en Simone zoekt vergeefs werk en woont nu op twee kleine kamertjes voor ± fl. 15 's maands, en voelt zich erg zielig. (Ik zeg dit niet om oude 'complexen' bij je wakker te roepen, maar omdat het hoort bij de situatie.) Bep en ik bekrimpen ons zooveel wij kunnen, zetten 'copy' uit, die overal half wordt versmaad. Wij hebben de juiste formule voor ons leven nog lang niet gevonden! - Jij ook niet, hè? Wie wèl, in deze *rot*tijd?

Forum wordt misschien in '34 opgedoekt. Het zal niet aan den heer secretaris van dat tijdschrijft liggen, als het voort blijft leven. Deze bulkende ijdeltuit meent dat hij en hij alleen *Forum* is, en als hij naar Indië gaat (waar, zegt hij, kans op is) vindt hij het vanzelfsprekend als het blad ook opgeheven wordt.** Daarbij komen andere dingen die gemaakt hebben dat ik iedere relatie met dezen sinjeur heb verbroken. Hij heeft een soort 'inzicht in kunstenaars' gekregen - in jou, mij, Marsman, Slauerhoff, en in Menno wschl. ook - die een *rund* als hem (term van Marsman) niet voegt. Ik heb er lang over gedaan om het voor mijzelf uit te maken, maar ik deed het nu met 100% overtuiging. Hij verrekke in zijn dagelijksche zelfoverschatting die hem nog wel eens gaar kookt.

De stukken van je 'roman'[1] vielen mij niet mee.*** Later hoorde ik van Menno dat je het boek terugkreeg - het was te dik, en ook hierin schijnt de heer Bouws een minder brillante rol te hebben gespeeld - en dat je het nu ook 'voor jezelf terugnam'. Is dit niet overdreven? Ik kan niet aannemen dat iemand met jouw gevoeligheid en intelligentie, en met jouw middelen, zich 900 blzn. lang 'vergist' zou hebben. Ik denk dat je je hebt laten verleiden door de lengte en omvang van Proust, dat je je op dezelfde manier hebt willen laten gaan en toen doodgewoon in de specifiek-Hollandsche langdradigheid (of uitvoerigheid) bent gegleden. Maar er zit misschien een *zeer* goed boek in die 900 blzn. copy, - al was het maar een fragmenta-

* En wat er komt is *zeker* van geen beteekenis! Hoogstens om het weer een tijdje rustiger te hebben.

** De uitgever vindt ook dat hij niet bepaald zaken maakt, maar is toch 10 × zuiverder dan de heer secretaris, die de groezeligheid krijgt van den ras-'bemiddelaar'.

1. *Kind tussen vier vrouwen.*

*** Ik zag twee fragmenten voor *Forum.*

risch boek, iets van nog geen 200 blzn. Leg het MS. weg en lees het over een jaar over, en schrap, schrap alles wat niet 'pakt', en je zult zien dat er nog iets zeer behoorlijks overblijft, en zeker voor een debuut in proza. Ik heb op het oogenblik absoluut geen tijd, maar zoodra ik dat weer heb, wil ik graag het MS. hebben en je 'on-Hollandsche lezer' zijn: ik geloof dat dat het voornaamste is wat je hier noodig hebt!

Schrijf mij eens hierover, en ook hoe het met je gaat. Kom je nu weer buiten? Je *moet* dat dan maar weer eens doen, als je er eigenlijk geen trek in hebt. Ik geloof niet aan kamerliteratuur, ondanks Proust - of je zou carrément moeten schrijven à la Kafka. Het probleem van je roman interesseert mij erg; ik zou mij persoonlijk geslagen (of verraden) voelen, als je boek werkelijk heelemaal niet deugde; ik zeg met alle overtuiging: *dat kan niet.*

Met hartelijke groeten, je

E.

1716. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 4 augustus 1933*

Bellevue, Vrijdagavond.

Beste Jan,

Hieronder copy van mijn briefkaart aan Sander,[1] die gelijk hiermee de deur uitgaat. Aangezien ik er geen andere had, kreeg hij een 'ansicht' met het edele terras van Meudon! - mijn bedoeling was overigens niet hem hiermee te verpletteren, als de tekst krachteloos blijkt.

De tekst luidt aldus:

'B.S. - Ik heb zeer genoten van je beleedigde waardigheid à la Oud-Maastreech.

Lijkt het je niet beter om zoo gauw je kunt de verrekening tusschen ons op te maken, en het er verder maar bij te laten? Of wil je eerst je eigen brief terughebben, ter bestudeering van deszelfs *chic*?

E.'

Het gekke is dat wij gisteravond een heel gesprek over Sander hadden met de Buckland Wrights. Zij hebben hem even goed door als wij, en toch hebben zij hetzelfde gevoel van eigenlijk toch nooit kwaad op hem te zijn. Misschien is hij te week of te nullig, of hebben

1. Niet aangetroffen tussen de overige correspondentie van DP aan Stols.

we andere redenen tot verteedering. Maar dat het in wezen een 'huisknecht' is, met al het ploertige en het laffe dat aan die qualificatie vast zit, is zeker, en jij betwijfelt dat minder dan ik.

Waarom gaan wij dan met Sander om? vraagt Bep terecht. Sterker: ik weet dat hij een *rotvent* van top tot teen zal zijn als hij ooit rijk wordt, een vent om alleen nog maar tegen te pissen, zooals mijn oom Jan de generaal[2] het formuleerde, en toch wensch ik hem van ganscher harte toe dat hij prachtige zaken maakt en rijk wordt. Bep noemt dit 'magie', maar het woord lijkt me véél te positief voor het individu in kwestie! Ik denk heel gemakkelijk (in principe) dat Sander barsten kan; en sterker: hij heeft nooit ook maar even voor mij geteld; maar ik kan niet echt kwaad op hem zijn. Kan jij mij dat verklaren? Is dat omdat wij hem a priori op juiste waarde geschat hebben? Maar dan blijft de vraag van kracht: waarom gaan wij met hem om?

Waarom riskeer jij een ruzie met Slauerhoff om deze vent-van-nix?

Ik wacht af wat hij doen zal: is hij echt boos en loopt het af, dan is het best. Draait hij bij en zegt hij dat ik verkeerd begrepen heb, dan geloof ik waarachtig dat ik nog in staat ben om dat ook goed te vinden. Misschien ligt alles in de ongerijmdheid om een oester te behandelen als kreeft.

Herman schreef mij of ik alsjeblieft die 2000 frs. wou betalen. Ik heb hem nu gevraagd om te wachten tot October of eind van het jaar. Prettige post! - Simone is verhuisd naar no. 5 rue Wappers, op 2 kamertjes voor 200 frs. Zij heeft het er erg zielig natuurlijk, kan absoluut geen werk vinden, en vindt het beroerd zonder Gille. Ik heb erg met haar te doen, maar beperk mij in mijn brieven: het helpt toch niets, en de manier waarop zij mij in deze omstandigheden geschreven heeft, nadat ik haar alles precies had uitgelegd, was 'begrijpelijk' als je wilt, maar daarom niet minder 'dun'.

Wat een rotzooi, Jan, en wanneer zal ik eindelijk in andere omstandigheden leven? De *Ducroo's* worden geschreven ten koste van een flink stuk van jezelf. Hart. groeten van

Je E.

Vrienden van mij (revue générale):

1e rij: Jan Gr., Jan v.N., Henny M., Menno, Malraux, Pia.

2. Jhr. J.C. van der Wijck die getrouwd was met DP's oud-tante Jeanne Marie Du Perron.

2e rij: Slauerhoff, Jany, Vestdijk(?), Willink(?), Hellens(?), John B.W.(?), Alexeïeff(?)

Het is een raar iets, en de waarden wisselen!

1717. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 6 augustus 1933*

Bellevue, Zondag.

B.J. - Het stuk over Mayréna heb ik nu - werd mij door H. Mayer voor fl. 1.50 bezorgd. Wel duur, maar soit, het kan mij nog van nut zijn. - Ik schreef een nieuw hoofdstuk voor *Ducroo* (een verhaalgesprek) van 39 blzn. Je aansporing viel er middenin! - Menno reist met gade achter de schim van Nietzsche en vindt de Zwitsers overheerlijke lieden. Schrijf me hoe je zijn notaris vindt - ik bedoel zijn politicus. -

II. Antwoord op alle punten ontv. Ja, maak je roman[1.] af, desnoods op een andere schaal. Het begin is misschien iets te lang, vergeleken met wat je nog vertellen gaat, maar dat schrap je later dan wel. Hoofdzaak is: voort te gaan. Als je 5 hoofdstn. zóó kunt schrijven, kàn je er per se 10 of 12, het is zuiver een kwestie van willen. - Dank voor alle hulp, ook aan Aty. Vrijdag zie je me dus aan den trein; hebben we dan ook nog wat tijd om te praten, of moet de familie in vliegende haast voort?

Ik zal Hellens schrijven om hem te bedanken voor zijn bemoeienis inzake Simone. - Blijft Henny nog bij jullie of is hij nu al weg?[*] Hart. groeten van ons 2 aan allemaal,

een hartelijke hand van je E.

Kan je mij Nietzsche's leven door Halévy zenden?

1718. *Aan H. Marsman[1.]: Bellevue, 6 augustus 1933*

Bellevue, Zondag.

B.H. Veel dank voor de opwekkende woorden. Bep en ik praten er

1. *Tien mei 1903* (onvoltooid).

* In onzekerheid hierover stuur ik hem het velletje *Angèle* naar Utr.

1. Deze brief is geschreven op achterzijde van een blz. ms. van *Angèle Degroux*, dat zich bevindt in de KB.

nog dagelijks over hoe gezellig het was met je; we gaan ter herinnering af en toe nog een kop koffie drinken in de Fuijeree. Later meer, nu - st! st! - *Ducroo*! *Het* meesterwerk van de Nederlandsche narcisten-literatuur, zeg! Schrijf uit Utrecht meer. Veel hartelijks, ook van Bep en aan Rien, en graag later een herhaling v/h samenzijn, maar dan met Rien erbij!

Je E.

1719. *Aan F. Hellens: Bellevue, 7 augustus 1933*[aant.]

Bellevue, lundi.

Mon cher Hellens,

N'ayant pas eu des nouvelles de toi, j'ai compris que tu devais être parti. Merci de ce que tu as fait; Greshoff m'a écrit hier que tu lui avais donné une lettre de recommandation pour Simone. Gille est à *Monada*, chez des végétariens theosophants, je pense que Gr. te l'a dit; Simone esr toujours à la recherche d'une 'place.' Nous, ici, nous faisons ce que nous pouvons; le livre va aussi mal que jamais, mais je n'ai vu Pia depuis 10 jours, parce que je me suis mis à faire de la copie, et Bep et moi nous n'allons à Paris que quand c'est tout à fait nécessaire.

Est-ce que nous te reverrons quand tu iras en Portugal ou quand tu seras sur le voyage du retour? - Comment va ton roman?

Merci encore Amitiés à Maroussia et de Bep,

la main de ton E.

Bellevue, lundi (Ça fait deux fois - tant pis!)

1720. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 7 augustus 1933*

Beste Sander,

Hierbij dan je epistel: je kunt daaruit zien dat *mijn* geprikkeldheid althans niet alléén uit den financieelen toestand voortkwam.*

* Bij nader zoeken kan ik noch jouw noch mijn brief meer vinden; ik moet ze verscheurd hebben. Ja, hier is hij, uit de prullemand opgevischt, en toch au grand complet, wil ik hopen.

De Mauritsen zijn in reparatie, omdat ze nogal gehavend uit het pak kwamen, vooral *Aboe-Bakar*.

Hierbij de drukproef terug.

Maak met die afrekening geen haast voor mij; ik schreef je dat alleen omdat het mij na onze correspondentie de logische oplossing leek. Januari volgend jaar is natuurlijk ook prachtig.

Met beste groeten, je

E.

Bellevue, Maandag.

1721. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 8 augustus 1933*

Bellevue, Dinsdag.

B.J. - Een wonderlijk lyrisch iemand ben je! Waar haal je 't nu in Godsnaam vandaan dat Maurice 'niet tippen' kan aan den roman van Henny en dat *Dumay* weer slechter is dan Maurice? Bep en ik hebben elkaar bij deze berichten verwezen aangestaard... De roman van Henny is 1°. ± traditioneele snert qua roman (bovendien zwak, klein, ik bedoel: mager - een gegeven voor een novelle) 2° veel te literair, Janiaansch geschreven, met termen die den inhoud verre te boven gaan (hiervan is nu wel *iets* opgeruimd). Maar... als men Henny kent is het heel sympathiek, en als men Jany ook nog kent, wordt het bepaald boeiend. Dàt is het aardige ervan. Ik voel 10 × meer voor den roman van Henny dan voor *Het Leven dat wij droomden*, maar qua *roman*, qua *werk*, qua vlotheid, is *Dumay* onvergelijkelijk beter. Menno kon zijn onderwerp absoluut aan: bovendien is het laatste hfdst. van *Dumay*, en *Max Donner in de mist*, stukken beter (überhaupt) dan het beste van Henny's boek, - tenzij, altijd weer, men er Henny *en Jany* in bemint! Ik denk dat we elkaar beter verstaan als je het heele ding voor je hebt. Het is overigens nu heel wat beter dan toen *Forum* het kreeg; een totaal mislukte soirée uit de Parijsche monde is nu tot de helft teruggebracht, het enorm uitgerafelde gesprek met Rutgers flink bekort, en zoo meer. En overigens, wat de opname in *Forum* betreft, ben ik het totaal met je eens. Menno begrijpt van de aardige dingen van dit boek niets, omdat hij zich blind gekeken heeft op de 'realiteit' van[1] Kaas. Maar overdrijf jij nu niet naar den anderen kant! - Tot Vrijdag.

Je E.

1. Boven 'van' is als tweede mogelijkheid geschreven: 'à la'.

1722. *Aan A. Roland Holst: Bellevue, 8 augustus 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Jany,

Ja, lees *La Cond. Humaine*. Ik zou je mijn ex. sturen, als die vervelende Van Uytvanck het niet meegenomen had. Ik ben benieuwd wat je er nu van vindt, ik bedoel: of het veel *diepere* (na *Les Conquérants*) je veroveren kan.

Ofschoon ik zoolang niet van je hoorde, ben ik toch erg met je bezig geweest. Henny was nl. hier met zijn roman, en die mijnheer Charles de Blécourt ontsnapt, ondanks alle pogingen van Henny,* nooit werkelijk aan zijn model; hij wordt er soms zelfs vaag door - voor alle menschen die jouw Elysium-theorieën niet kennen. Het boek van Henny heeft werkelijk veel sympathieks, voor een groot deel door wat Henny nastreeft en erin leggen wil, maar haast voor een nog grooter deel door jou! Menschen die jou niet kennen, zullen het een nogal rare, en tenslotte vrij onbeduidende historie vinden, vrees ik. Maar met het slothoofdstuk: de eigenlijke (of eindelijke) dood van Angèle kan H. een *heeleboel* redden, of goedmaken althans, van wat in de rest een beetje mager is.

Van mijn beslommeringen schrijf ik maar niet. In Sept. of October wordt die roterfenis misschien eindelijk beslecht; tot dusver werd de situatie steeds moeilijker voor ons: ik kan Simone geen geld meer zenden, zoodat die nu hulpeloos naar een betrekking zoekt, en Gille is nu op kostschool (voor ± 500 frs. in de maand) bij een soort vegetariërs en theosophen, maar waar het heel gezond is, volgens Jan, Aty en anderen.** De school is in Uccle, en heeft een groote tuin.

Bep en ik gaan voort copy te leggen. Ik werk nu weer aan mijn ‘roman’. Met October gaan wij van hier weg en dacht ik 2 maanden in een provinciegat te zitten, waar het goedkoop is, om daar hard te schrijven. Ik denk niet dat ik ook dan het boek af krijg - want het ziet er nu naar uit of het zeker 500 blzn. wordt, maar toch wel een flink stuk.

Er komen ook losse verhalen in voor. Voel jij er eventueel voor om iets daarvan in *De Gids* te zetten; aangezien jullie nooit ‘fragmenten’ nemen? - Bep zal zien spoedig weer wat voor je te schrijven.

* Althans, zoo zegt hij.

** Een theosoof zal hij zoo gauw wel niet worden.

Misschien over William Faulkner, die op het oogenblik Hemingway de loef dreigt af te steken. Misschien ook over iets heel anders.*

Menno en Ant komen eerstdaags hier, vanuit Sils Maria en andere oorden, waar zij in den overmoed van het huwelijksgeluk de schim van Nietzsche zijn gaan opjagen.

Zij is niet erg huisvrouw, althans vooralsnog, maar zij is zóó weinig sirene, dat ik deze voorstelling wel aandurf. Van Menno is het een 'conquête'. Zij is een echt Hollandsch meisje, dochter van een socialistisch gestemden dominee, lid van de Tweede Kamer. Vroeger deed zij zelf ook aan socialen arbeid, nu is zij meer een vrije geest, erg zwevende tusschen alle betrekkelijkheden. Stil, lang niet dom, en zeker heel eerlijk en lief. Maar ik zelf moet haar nog wat nader bekijken. Uiterlijk niet leelijk, maar ik denk niet dat ze jou de oogen zou verwarmen.

Later meer. Hart. groeten; ook van Bep. Je

E.

P.S. Heb je dien heer Seuphor nog ontmoet? Wil je nog altijd Drieu lezen om te probeeren hoeveel van diens personage Gille op jou lijkt? (Op Charles de Blécourt *niets*, maar op jou, dat zou je zelf moeten zien.)

1723. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 10 augustus 1933*

Beste Sander,

Dank voor de uitgeknipte advertenties. We hebben nu l'embarras du choix: ik weet niet of Bep niet redacteur van het volksblad moet (vragen te) worden of ik directeur(trice) van dat museum. Maar wij zullen wel een briefje afzenden, al kan je op je vingers natellen dat er altijd wel iemand dichter bij is.

* Voor Larbaud vind ik absoluut geen tijd; ik moet daarvoor te veel herlezen. Misschien als ik L. eindelijk ontmoet heb, maar tot dusver schijnt hij uit deze oorden weggebleven.

Je schreef me ook over teruggevonden gele boeken die je me gestuurd had. Is dat pak nog ooit weggekomen? Hier is het nog steeds niet aangeland.

Nog iets: als je er nog over denkt om die 3 dln. cahiers van mij bijeen te verkoopen, doe het dan in een heel goedkoop kartonnen kaftje bv., en zet als titel binnen: 'Cahiers van een Lezer' (1925-31) en buiten hetzelfde zonder jaartal. Als je het nog doen wilt (kan je de proef niet nemen met bv. 100 exx.) zou je het dit najaar moeten doen, gegeven de actualiteit via *Forum*.

Volgend jaar is misschien het nieuwtje er weer af.

Ik sprak met Pia over de poésies van Nerval. Volgens hem was dat ook wel een kans.* Maar *niet* alle rubbish erbij, dat wordt duur en onleesbaar.

Hart. groeten van
je E.

1724. *Briefkaart aan F.E.A. Batten: Bellevue, 11 augustus 1933*

Beste Freddy,

Gelijk hiermee zend ik je 2 exx. *Poging tot Afstand*, die ik eindelijk van Stols kreeg. Het andere kan je aan Rudie geven, als die zich ook voor deze eerste redacties interesseert. - Portret Couperus[1]: ik zou liever dat uit *Proza I* hebben - kan je dat niet ergens voor me gappen, als indertijd het portret van Kloos? Eind September zijn we nog wel hier, denk ik, maar zullen we het wel erg druk hebben met inpakken om te vertrekken; wij gaan dan wschl. 2 maanden in een provinciegat in de buurt(?) zitten, waar het goedkoop is en waar ik hard denk te werken aan mijn 'roman'. Op het oogenblik gaat alles nog erg vervelend voor ons; af en toe komt iemand ons wat opvroolijken, bv. Marsman die 4 dagen hier in het hotel was en Ter Braak die eerstdaags gehuwd uit Zwitserland komt. - *Forum* blijft een heel twijfelachtige kwestie.

Voilà. Hartelijke groeten van je
EdP.

* Gewoon formaat, portret in hout door John, oplaag 900 exx. bijv. (96 blzn.) - max. prijs 60 frs.

1. Zie 1652 n 2.

1725. *Briefkaart aan A.A.M. Stok: Parijs, 11 augustus 1933*

Parijs, 11 Aug.
Beste Sander,
Het pak is vanmorgen gekomen. Dus in orde - en dank.
Zou je voor mij willen koopen W. Jansen, Gesch. der Wijsbegeerte deel I (fl. 4.50 ingenaaid, meen ik, dus minus de korting en + het porto).
Ik stuur je het geld zoodra ik weet hoeveel het is.
Jan Gr. was hier zooeven met familie, is nu naar zijn hotel, gaat morgen vroeg weer door. Overigens geen nieuws en dezelfde hitte.
Hartelijke groeten, en dank bij voorbaat voor het boek.
Je E.

1726. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Parijs, 11 augustus 1933*

Beste Sander,
Op de briefkaart die ik je zoonet zond, heb ik vergeten den uitgever van het boek op te geven. Die is W. Thieme, ik meen Zutphen?
Voilà.
Je E.
In haast.

1727. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 11 augustus 1933*

Bellevue, Vrijdagavond.
Beste Sander,
Dat idee om Nerval uit te geven is werkelijk niet slecht. Nypels' *Emaux et Camées* heeft groot succes gehad (is meen ik uitverkocht) terwijl Gautier tegenwoordig veel minder bewonderaars heeft dan Nerval en het boekje van Nypels nogal rommelig en beroerd was.* Als de houtsnede van John te duur komt, zou je een boekje in 'typographie pure' kunnen geven; maar vooral niet te duur in dezen tijd. Liever gewoner uitgeven; demi-luxe, maar smaakvol.

* En er zijn *tal* van uitgaven van *Emaux et Camaux* te krijgen, ook in luxe en half-luxe, van Ferroud tot Kieffer en de collection Gallia op beter papier.

Hierbij 2 ideeën van de tekst, òf een quasi-complete (als de uitgave bij Martineau) zonder de onleesbare jeugdrommel; òf een bloemlezing, maar waarin dan alles staat wat aardig en 'Nervaliaansch' is, en niet alleen die eeuwige *Chimères. - Les Cydalises* bv. is een schat van een gedichtje, en *Fantaisie* ook, en die sonnetten aan allerlei dames zijn voorstudies van *Les Chimères*. En *Epitaphe* (door Van der Bosch vertaald) is een van de beste die erbij zijn.

Het eerste boek zou 6 vel worden; het tweede 3½ vel (56 blzn. met alle voor-en-na-(achter?)-werk).

Denk er eens over na. In het eerste geval zou het boekje hoogstens 60 frs. mogen kosten, in het tweede bv. 45. Als portret - als je dat doet - gewoon dat profiel nemen dat je toen aan John gaf. John maakt er wel wat beters van, al zou hij het bot copieeren. Met al die fantazie erbij wordt het maar gevaarlijk, getuige de portretten van Rimbaud en van Stendhal.

De tekst houd ik hier tot je beschikking. Misschien dat je er opeens voor voelt als de Byron loopt.

Beste groeten van je

E.

1728. *Aan H. Marsman: Bellevue, 12 augustus 1933*

Bellevue, Zaterdagmiddag.

Beste Henny,

Menno komt vanavond. Ik stuur je de opinie over zijn *Politicus* maar terug, omdat ik, - in de hitte van de argumentatie, - hem het papier misschien zou voorleggen, en hij zal al zooveel moeten hooren over zijn boek dat ik het liever niet doe.

Hierbij ook nog een mooi stuk over de geschrapte soul-image van Charles de Blécourt.[1] Is het niet iets voor een vervolg?

Ik schreef 38 blzn. *Ducroo* (eigenlijk 40, maar 2 werden weer geschrapt!) Misschien wel de climax, tot op heden. Nu komen de

1. Da Vinci's Gioconda, zie 1685. Van het niet in *De dood van Angèle Degroux* opgenomen fragment 'De glimlach van de Mona Lisa', gepubliceerd in *De stem* 12 (1932) 11 (november), p. 1125-1131, is een flink deel gewijd aan de beschrijving van dit schilderij. Waar in het overige deel van de roman sprake was van de Gioconda, veranderde DP dit - op de drukproef - in 'Rossetti's Guinevere'. Welk stuk DP heeft gestuurd, valt niet uit te maken.

kinderjaren: *moeilijk*! Ik voel verdomd goed wat je er tegen hebt en wou dat ook ontzeilen. Maar tòch moet het leven door een element dat 'anecdotisch' zal blijven, 'sfeer' alleen slaat spoedig om in het verliteratuurde. (Ik wil er geen *Brulard* van maken, maar zeker nog minder een *Brigge*).

Later meer, als je Q. gesproken hebt. Ik schrijf dit in haast, even voor ik naar Parijs ga.

Dank en veel hartelijks van ons beiden, ook voor Rien,

je E.

De Gr.'s waren gisteren hier, maar te voltallig, te haastig, te veel in geroezemoes en hitte. In Sept. op terugreis gaat het wschl. beter.

Heb je Thelen geschreven?

De man maakt zich warm voor een verzameling Nederl. vertellers, van Multatuli af. Ik zei hem dat hij o.a. moest opnemen: *De Afspraak, De Pen op Papier* en een van je twee verhalen *A.-M.B.* of *De Bezoeker.*

Iets anders hierover, dat mij later inviel: zou je ze niet beide opnemen, als 'herinnering' of hoe je het noemen wilt, in *Terzij de Horde*? Ze zijn ervoor geknipt. Het stuk over Parijs[2] vond ik niet meevallen, weinig inhoud en weer veel zinnen als ballonnen. *Naamloos en Ongekend* was stukken beter. Maar in *Terzij...* doet dit alles misschien heel goed, zoo bijeen. Ook die herinnering aan een Parijsche juffrouw[3] zou hier niet misstaan, mits beperkt. Misschien kan dat overloopen in het stuk over Parijs in *Forum.*

Ik ben erg benieuwd naar je slothoofdstuk, waarvan Gr. mij veel goeds vertelde, en ook naar de drukproeven. Zend mij *Vaders en Zonen* bij gelegenheid terug.

1729. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 13 augustus 1933*

Bellevue, Zondag.

Beste Sander,

Gelijk hiermee zend ik je de copy van Nerval weer.

Maar ik smeek je: doe er die varianten *niet* bij! (Of als je het absoluut wilt, dan in een appendix, bij elkaar.) Je zou er de gaafheid van

2. 'Drijfzand'. In *Forum* 2 (1933) 8 (augustus), p. 614-618.
3. Wschl. het nooit gepubliceerde 'Herinnering aan Parijs'.

iets zoo volmaakts in zijn soort als *Les Chimères* volkomen mee verpesten, en voor de cuistres hoef je 't niet te doen, want die vinden het boek toch eerst recht mooi als ook al de verdere rotzooi erin staat, die het boek 2× zoo dik zou maken, en onleesbaar is. Er staan nu al genoeg zwakke verzen in, maar ze zijn tenminste Nervaliaansch (in het begin beïnvloed door Gautier en Musset, maar toch, vreemd genoeg, vooruitloopend op sommige dingen van Baudelaire.)

Een inleiding is meer waard; maar zal je geld kosten, als de auteur 'beroemd' is.

Het formaat van de Rim baud is wel erg groot, voor een boek van deze omvang, lijkt me. Waarom niet, maximum, het formaat van *Tusschen Vuur en Maan*? En een dergelijk omslag? Dat geel van de Rim baud komt ook erg slecht bij Nerval.

Eergisteravond postte ik in Parijs 2 briefkaarten voor je.

Wat je met Dr. Schauer wil doen laat ik geheel aan jezelf over. De boeken waar *ik* over beschik (Een *Voorbereiding* dus) mogen gerust gratis. - Is deze Herr Doctor misschien door den Führer aangesteld om bij *alle* menschen die tegen Hitler schreven de decadentie te bewijzen? Het zou Germaansch volledig kunnen zijn! Hoe komt de man anders aan mijn naam? - Thelen heeft zeker nog geen tijd gehad om iets hiervoor te doen; hij las nog maar *Uren met D.C.*, dat ik hem door Van Kampen liet zenden.

Deze Thelen heeft het voornemen om in Duitschland ± 20 Nederl. verhalers in te voeren, beginnende met Multatuli. Dat is alles wat hij over eventueel vertaalwerk tot dusver met mij heeft bedisseld: ik zal hem eerstdaags een lijstje sturen met namen en mogelijke verhalen: van Multatuli tot Blijstra of zooiets!

Ik weet niet van wie ik die uitknipsels dan kreeg. De hand leek op de jouwe! Het wáren annonces om op te solliciteeren.

Met beste groeten,

je E.

P.S. Ik stuur je voor de rotzooi de z.g. complete Nerval, dan kan je zelf zien wat het is. De varianten moet je halen uit de Nerval van Pelletan die ik voor mijn tekst gebruikte; er zijn er misschien andere dan die er nu nog (doorgeschrapt) in staan. *Le Soleil et la Gloire* is een variant van *Le Point Noir*; bij *Les Chimères* staan ze vlak bij elkaar; van *Lenore* bestaan *drie* vertalingen. Mijn keuze volgt de tekst van *Le Divan*. Ik geloof heusch dat dat verreweg het beste is; er is daar

eigenlijk al te veel! - Alleen die eene *Ode* (n° 1 van alles) deed ik er nu nog bij, omdat die wel een aardige toon heeft, en niet zoo bombastisch afgerijmd als het andere jeugdwerk.

P.P.S. De complete Nerval graag spoedig terug; het boek is van Pia.

II

B.S. - Je tweede brief kwam pas vanmorgen.

Ik voel verreweg het meest voor een Nerval in het genre van de Byron; maar als je het precies in dezelfde uitvoering doet, wordt het dan niet te duur? Misschien is het niet noodig het in 2 kleuren te doen? Of kan je een goedkooper papier nemen?

Als je idee om zoo'n verhaal rijk geïll. uit te geven goed is, neem dan *Le Coup de Pistolet* van Poesjkin, dat zijn beste verhaal is, en niet zoo overbekend en in allerlei (ook geïllustreerde) edities verkrijgbaar als *La Dame de Pique*. Er bestaat een vertaling van door Mérimée die vrij is. De vertaling van Van Wessem is slecht; beter kan ik het ding nog eens voor je vertalen. Een Engelsche vertaling bestaat zeker ook.

Anders van Dostojevsky òf *Witte Nachten òf Krotkaja (De Zachtmoedige)*. Beide in alle talen vertaald en bekend; Holl. vert, van *W.N.* in de W.B., van *De Z.* in 2, 3 uitgaven verschenen; - heeft zelfs Dirk Coster er zich niet aan bezondigd? In Holland bovendien erg bekend door Charlotte Köhler. Ik geloof ook dat het zich beter leent voor illustraties dan *W.N.*, dat nogal monotoon zou worden.

Een préface voor Nerval? - Malraux zeker niet, die zou het ook niet willen. Larbaud? waarom niet, als hij het wil. Valéry? die kan natuurlijk alles! Pia? ik denk dat hij het heel behoorlijk zou doen en tenminste niet zoo duur zal zijn als de anderen. Maar heb je er wat aan?

Ken je die uitgaven van 'les éditions de Cluny' - waarin Rimbaud, Verlaine, etc.? Zeer aardig - gewoon formaat, iets langwerpiger, portret, prijs ± 65 frs. meen ik. Die uitgaven gaan heel goed. Je zou volgens diè 'formule' moeten werken.

Tot nader. Beste groeten.

E.

Als je voor de Poesjkin de vert. gebruikt van mevr. Wilkomirsky, stuur mij dan eerst de copy, dan laat ik die eerst behoorlijk nazien

door Pia! Op de spelfouten na schijnt die vertaling heel behoorlijk (trouw) te zijn.

1730 (423). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 17 augustus 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1731. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 17 augustus 1933*

Bellevue, 17 Augustus.

Beste Sander,

Die 12 frs. van Nerval verrekenen we wel op het boek van Jansen, als je me dat nog zendt.

Alle gedichten van den goeden tijd van Nerval staan, meen ik, in mijn tekst. Alleen de varianten niet, maar die staan (op de 2 andere lezingen van *Lenore* na) ook niet in het deel van Pia! Die moet je opscharrelen in het andere boekje dat ik je opgaf. - Maar doe ze vooral achterin, in een appendix. Als het zoover is, stuur mij alles weer op, dan zal ik het heelemaal *zoo* voor je klaarmaken.

Dank voor het stukje van Van Deyssel.[1] Het is abominabel geschreven, en maar zeer gedeeltelijk juist. Ik kan mij iemand voorstellen die Maurits compleet afwijst en niet tot de Hooge Kunst rekent, maar dit is het gezwam van een aartsliterator die vreest dat hij zich in zijn vingers gesneden heeft. Vergeleken met de romans van Van Deyssel is Maurits bovendien onvergelijkelijk superieur, wat niet moeilijk is, daar V.D. *totaal* onleesbaar is, en zoo bedonderd schrijven als V.D. soms wist te doen, lag zeker ook buiten het vermogen van dien armen Pa Daum! Hoe het zij: dat *Goena-Goena* slechter zou zijn dan die 2 eerste romans spreek ik pertinent tegen (dit is een typische 'kunst'-vergissing van '80), en dit zich hernemende literators-stukje van V.D. vind *ik* walgelijk zonder meer. Hoe meer je van dezen V.D. leest - d.w.z. als je al zijn proza doorneemt en niet alleen de gekozen kritieken die nu nog in omloop zijn - hoe meer je merkt dat het een vrij pauvre sire was, en zeker een hoogst onbeduidend mensch. Ik zal de laatste zijn om te betwisten dat Maurits geen 'groot' auteur is, maar de argumenten van V.D. in dit stuk zijn de typisch domme argumenten van de symbolisten tegen bv.

1. 'Romans van Maurits'. In *Verzamelde opstellen III*. Amsterdam 1897, p. 7-14.

Stendhal en Balzac en alles wat slecht schreef. Vergelijk de stijl van *Goena-Goena* (die slordig is, banaal, smakeloos als je wilt) met dien van dit V.D.-stukje (dat overgesoigneerd is, grotesk, aanstellerig, hyper-smakeloos) dan geef ik zonder aarzelen Maurits nog een 5, en V.D. een 4 -. Kom je op het gebied van de menschenkennis dan is Maurits nòg geen groot man, maar althans een compleet volwassen persoon, en V.D. een hebephreen. Je me méfie als kerels als V.D. het gaan hebben over walgelijk. Inderdaad: vergeleken met de wereld van Shelley, of zelfs die van *La Chartreuse de Parme* (op een ander gebied) is de wereld van Maurits in extenso platvloersch, benepen en walgelijk - maar wat blijft er in dit verband over van *Een Liefde* en *De Kleine Republiek*? Dat is de walgelijkste banaliteit voorgedragen met de walgelijkste aanstellerij en van een volslagen onleesbaarheid, nog niet eens gered door de infantiele viezigheidjes die erin staan.

Ik vrees dat wij met dit alles toch Maurits teveel op een piédestal gaan zetten. In hoofdzaak is wat V.D. van hem zegt juist. Maar het kraken van den lateren Maurits met den eersten is nonsens, en het literatorsstukje van V.D. is misselijk, dat zijn 2 andere waarheden. Hierbij het moois terug.

Hartelijke groeten van je

E.

1732 (424). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 18 augustus 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1733. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 18 augustus 1933*

Bellevue, 18 Augustus.

Beste Jan,

Vóór alles dit: Bouws is een ijdeltuit, een mythomaan, een fluim, en zoonoodig een ploert. Dat hij graag tusschen ons (door hem au fond gehate literatoren) stoken wil, is meer dan eens gebleken.

Ceci dit, weet ik natuurlijk niet wat Maurice hem precies geschreven heeft, maar wel weet ik dit: - toen indertijd opeens je lawine van panopticums[1] voor *Forum* loskwam, heeft niet alleen Maurice, maar hebben Menno en ik ook gezegd dat *Forum* niet totaal dat karakter

1. Zie 1529.

moest krijgen*; of misschien heeft Maurice dat, in zijn bezwarenlijst tegen een paar van die panopticums gezegd, en hebben Menno en ik dat - ofschoon wij beiden *voor* jou en ongeveer het heele zwikkie hebben gestemd - toegegeven. Dat is alles wat ik ervan weet. Verder weet ik nog dat het rund Bouws verscheidene malen zijn ongenoegen over jouw medewerking te kennen heeft gegeven, en bij die gelegenheden telkens door Menno of mij tot de orde geroepen is, of tot de juiste verhoudingen, als je dat juister vindt. Met al deze gegevens geloof ik dus tot nader order dat hij *liegt*, dat Maurice zich niet meer of sterker tegen je gekant heeft dan indertijd bij dat eene conflict, en dat, ook verder nog, het stuk Bouws zwamt, omdat Maurice toch zeker aan mij en aan Menno van verdere bezwaren kennis zou hebben gegeven (al was het via Bouws) en niet aan Bouws alleen. Dat Bouws in zijn eentje *Forum* is, is tot dusver alleen een waarheid geweest binnen het brein van den éénen Bouws, voor zoover ik weet.** En hoe dan ook, zonder medewerking van het stuk Bouws in kwestie, zou Maurice toch zeker niets hebben kunnen doen, waar Menno en ik *voor* je stukken stemmen; zoodat je volgens mij onzen mythomaan zou moeten vragen of *hij* dan misschien op last van Maurice je copy verdrinkt of opeet.

Ik geloof dat je beter doet met je vraag ook aan Menno te stellen (tot eind Augustus in Eibergen) en hem deze brief van mij erbij te zenden. Misschien weet hij er iets meer van; en in ieder geval is het voor hem weer een nieuw zijlicht op onzen *Forum*-O

Menno en Ant zijn hier een paar dagen geweest; het was heel gezellig en er is - ook ten huize van Malraux - heel wat over zijn *Politicus* afgepraat.

Laat mij wat naders hooren over die panopticumkwestie (ik dacht dat de collectie zoowat compleet geplaatst was) en hoe jullie het in Sestri hebt.

Veel veel hartelijks aan Arthur en Annie en voor jullie allen van ons beiden; een hand van je

E.

B.J. - Daar er niet bepaald haast bij is, stuur ik zelf dezen brief even naar Menno, met jouw schrijven. Je krijgt hem dus door hem doorgestuurd, met eenige regels van zijn hand.

* Van den polemischen kant en naar 'buiten' natuurlijk.

** Tot nader order althans, lijkt het mij onheusch om dien braven Maurice van een dergelijke begripsverwarring te verdenken.

B.J. Ik kan je vanuit mijn zomerverblijf niet nader inlichten over die panopticums. Het is een rothistorie met die mythomanie, waardoor langzamerhand onze heele Forum-berichtgeving het karakter krijgt van een detective-bureau. Zoodra ik in Sept. weer in R'dam ben, zal ik de portefeuille met copie zelf doorsnuffelen.

Wij hadden het *zeer* naar genoegen in Sils-Maria en Bellevue, tot nader!

h. gr. voor jullie beiden je Menno

1734. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 20 augustus 1933*

Bellevue, 20 Augustus.

Beste Jan,

Dit even in haast.

Gelijk hiermee zend ik je een nieuwe portie *Ducroo:* nl. dat gesprek in den trein tusschen de twee oude heeren, waarover ik je sprak,[1] en dat als het ware de definitieve repliek is op het gesprek met Heverlé.

Ik heb er nog geen kijk op, en zal dat pas hebben als ik het overgetypt voor me zie. Bep en ik hebben geprobeerd het zelf te doen, maar we hebben geen tijd. Zou je dus die typiste van je kunnen vragen het zoo gauw mogelijk te doen? Wat in de kantlijn staat met een cirkel eromheen hoeft niet getypt te worden; dat is voor mijzelf.

Wil jij de copy doorlezen, en op het *manuscript* aangeven wat je te lang of vervelend vindt? Hier en daar moet ik iets beter zeggen, hier en daar ook wat schrappen, als het een piétineeren wordt. Schrijf me precies en zoo uitgebreid als je maar kan je opinie. Zet je aant. met paarse inkt bv. in de kantlijn van het ms.

De juffrouw moet natuurlijk alleen tikken wat nog niet gedaan is: dus vanaf blz. 10 of 11, meen ik. Ik stuur het gedane er maar bij voor jou.

In *twee* exemplaren typen als de rest.

Veel dank, en kan je het mij gauw terugbezorgen? Hartelijke groeten, ook van Bep,

je E.

1. ‘Dialoog’, niet opgenomen in *Het land van herkomst* (*Vw* 5, p. 461-491). Zie ook 1749.

1735. *Aan F.E.A. Batten en R.A.J. van Lier: Bellevue, 21 augustus 1933*

Bellevue, 21 Aug.

Beste Freddie en Rudie,

Veel veel dank voor het uitstekende portret van Couperus. Maar een lijk is hij hier *allerminst*; ook niet een 'wijs lijk'. Erreur! erreur! erreur! - hij is nooit zoo 'mannelijk' geweest, vind ik, als hier; de acteur is er geheel uit, het is hier een oud man, maar gezond als zoodanig, zinnelijk en zelfbewust (wijs, als je wilt), maar met niets van een lijk!

De verzen gaan hierbij terug. Er is bij Rudie een neiging tot 'denken op rijm' die een beetje den kletskant uitgaat, lijkt mij. Een andere keer beter.

Mijn stuk over Malraux[1.] is niet kwaad, maar voor mijn gevoel een van mijn *niet*-goede stukken. Met hoofdpijn geschreven, en met mijn neus te dicht op het boek. Enfin, het 'doet' het nog wel, hoop ik.

Vraag van Rudie: Malraux vindt Ehrenburg een niet belangrijk schrijver, maar als mensch wel intelligent en niet onaardig. Hij kent hem persoonlijk. Wat E. in M. waardeert? Alles wat naar den Sovjet-kant toegaat. Wat jij van M. denkt was waar in den tijd van Garine[2.]; nu zou M. partij kiezen voor Rusland tegenover Hitler bv., als de wereld zich werkelijk in die twee partijen splitste. Liever communist dan fascist, dat is zijn overtuiging. Verder is hij natuurlijk te veel compleet mensch en individualist om anders dan voor het *ideaal* met de Sovjet mee te voelen. Hij voelt voor Kyo en Katov,[3.] die beiden oneindig meer communist zijn dan Garine - ook 'van binnen' - maar hij treedt zelf niet toe, vanwege zijn kant-Gisors.[3.] Maar bij een laatste conflict zou hij niet aarzelen, zegt hij. Als het er tòch op aankomt om je individualiteit op te geven voor een collectief belang, dan liever voor het communisme, dat tenminste een oneindig grooter menschelijk ideaal vertegenwoordigt. Ik geloof dat ieder 'behoorlijk mensch' (geen 'burger') dit moet toegeven.

Ik schrijf haastig, want ik heb van alles te doen.

Wat Freddie zegt van de Open b. Leeszaal[4.] verwondert mij niets.

1. Zie 1659 n 2.
2. Personage uit *Les conquérants.*
3. Personages uit *La condition humaine.*
3. Personages uit *La condition humaine.*
4. De directeur van de Openbare leeszaal en bibliotheek in Den Haag, H.E. Greve, had geweigerd werk van DP op te nemen, op grond van slechte kritieken. Batten zou door het tonen van gunstige besprekingen bewerken dat DP's werk werd aangekocht.

Dàt is *Holland*. Lees, als je precies weten wilt wat ik bedoel, het artikel van Van Eckeren over mijn *Uren met D.C.* in den laatsten *D.G.W.*[5]; dat is Holland op zijn braafst, eerlijkst, waardigst, stomst en smalst. Van E. is daar het type van den doorsnee intellectueelen Hollander met drang naar het hoogere, met amateurderij in het metaphysische, met respect voor philosofie-en-literatuur altesaêm. Ik ken den man en heb hem geschreven, maar het is stom van mij, want hij begrijpt het toch niet, en hij zal het *nooit* begrijpen. Menschen die Coster ergens nog kunnen waardeeren, zijn voor mij verloren, en moeten mij afschuwelijk vinden. Maar dit alles is niets erg. Bedenk dat toen Nietzsche *Der Fall Wagner* schreef, niemand in Duitschland eigenlijk wist wie Nietzsche was!

Voor de vertaling van *La Cond. Humaine* is nog niets afgemaakt; en ik heb er geen letter van op papier gebracht. Ik werk nu hard aan mijn eigen 'roman', waarin Freddie, hoop ik, meer van Indië zal terugvinden dan in dat eene sonnet.[6]

Met hartelijke groeten voor 'jullie-bei',
je EdP.

P.S. - Ik ben erg benieuwd naar het essay van Rudie over zijn jeugdontwikkeling, veel meer dan naar verzen, op het oogenblik. Zend het mij vooral als het af is.

1736 (425). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 21 augustus 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1737. *Aan H. Marsman: Bellevue, 21 augustus 1933*

Bellevue, 21 Aug.

Beste Hennie,

Dank voor je bemoeienis, veel veel dank! Ik hoop dat ik met Q. iets bereiken kan; die Van Kampens (vader en zoon) zijn wel erge klooten. Ik heb lust om, als het er toe komen kan, ook nog bij Q. te gaan.

5. 'Requisitoir'. In *DGW* 32 (1933) 380 (augustus), p. 147-150. DP's brieven aan Gerard van Eckeren (ps. van Maurits Esser) zijn verloren gegaan.
6. 'Mystiek terrein' (*Vw* 1, p. 95).

Je stukken zond ik terug. Stuur mij van *alles* nog een schoone proef. Ik schrijf daar dan met potlood mijn opmerkingen nog bij. Het laatste hoofdstuk is goed, ofschoon, vergeleken met de rest, 'droog', d.w.z. op een drogere manier voorgesteld. Maar als je de laatste zinnen iets 'voller' maakt, kan het toch best zoo, lijkt mij. Wat denkt Charles van Angèle, als zij dood is (hij weet dat dit gebeuren zal) en van Van der Mark? - Het gesprek tusschen Charles en V.d.M. is ook wat erg sec, alleen op wat zij in hoofdzaak denken ingesteld; je moest probeeren hier en daar nog een subtiel trekje te plaatsen over hun gevoelsverhouding tot elkaar (terwijl zij al pratend *samenzijn*). Dat is ook meer in jouw lijn - getuige de commentaren bij Charles-Rutgers. Niet dat je hetzelfde moet maken, maar je hebt nu zoo'n straffe overgang naar een geheel andere methode!

Wàt je schrijven moet, kan ik je hier niet zeggen.

Ik hoop dat alles gauw klaar is en dat je dan wat rust neemt. Over *Terzij de Horde* later.

Wie is Alice van Nahuys? Een andere Alice *Nahon*? Maîtresse van Joost Mendes-Q., of alleen maar secretaresse?

Guzman is door Slau aangeboden op mijn advies.

Ik heb Thelen geschreven.[1.]

Later meer; ik werk nu hard aan *Ducroo.*

Je E.

Je moet in *D.G.W.* eens een stukje lezen van Van Eckeren over *Uren met D.C.* Dat is nu Holland op-zijn-waardigst-en-zijn-stomst. Als zoodanig (niet om V.E.) is het heusch de moeite waard!

1738. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 24 augustus 1933*

Bellevue, 24 Aug.

Beste Jan,

Menno zal je den brief hebben doorgestuurd waarin ik antwoordde op je vraag over Maurice en de Unspeakable.[1.] Vandaag kreeg ik je briefkaart met afspraak voor Woensdag a.s. - Benissimo! blij je aan het hart te drukken om half 12 in 'Versailles', tegenover ons privéstationnetje. Ik zond J.v.N. ter vertyping 40 blzn. *Ducroo*

1. De brieven aan Albert Vigoleis Thelen zijn niet teruggevonden.
1. E. Bouws.

(een verhaal) en aan Jany 45 blzn. nieuwe Indische souvenirs (ter kennismaking, en met de bedoeling dat hij dezelve in *De Gids* opneemt). Als hij ze tijdig terugstuurt, ik vroeg daarom, kan je ze Woensdag naar Brussel meenemen. Anders heb ik misschien nòg meer souvenirs (tusschen nu en Woensdag gelegd), maar dan lees je ze niet in de goede volgorde. Hoe het zij, er wordt met stoom gewerkt. Ik wou in September-Oktober, als wij van hier gaan, met Indië klaar zijn. Wij gaan dan misschien naar St. Brieuc. - Geniet nog maar goed van de zon en het landschap daar; volgens de photo is het er een paradijsje. Veel liefs, ook aan den Grootmeester,[2.] Annie, Aty, en de volgende generatie, ook van Bep. Tot ziens!

Je E.

Las je het òn-Costeriaansche stuk van je vriend Mauk in *D.G.W.*? Een fijne man, maar dom *is*-i!

1739. *Aan H. Marsman: Bellevue, 24 augustus 1933*

Bellevue, 24 Augustus

Beste Hennie,

Ofschoon Bep klaagt en steent over de post die ons ruïneert, nog haastig deze brief. Maar antwoord nu niet tè gauw, want *ik* kan het niet laten! - Et v'la: stuur me alles, ja, of althans alles nà het 3e hoofdstuk. (Liefst maar wel alles: je hebt me nu mee in het bootje genomen en nu let ik graag op ieder stukje vaart. (Mooi beeld!)

Opdracht: verzen of *Horde*? Mon coeur balance. Van de verzen weet ik dat ik ze mooi vind. Al was het maar om dat ééne *Lex Barbarorum*... dan zou ik (om andere dan literaire redenen misschien) nu meer voelen voor de verzen. Maar aangezien de *Horde* juist in zijn ik-toon 'mijn' boek in jouw productie dreigt te zijn... Ik laat het aan jou over. Ik vind beide even mooi.

Over *Angèle* later, als ik de proef heb. Als ik een pak proeven terugzend zonder briefje, beteekent dat dat het best is. Ja?

Schreef je nog aan Hendrik de Vries? Vergeet dat nu niet! Mentor jij nu ook eens wat over een ander!

Ingesloten iets moois. Nog een pro-Coster-stuk, maar bezadigd. Braaf en van een aartslul, die ik toch wel mag. Ik heb den man

2. A. van Schendel.

geschreven, omdat hij mij over dit art. schreef. Lees het. Het is karakteristiek als *Hollandsch* phenomeen. En jij gelooft dat die menschen mij ooit zullen aanvaarden? Al schreef ik een ding 6 × *Ducroo, Henri Brulard* zelf of *Barnabooth*, dan vonden ze me nog 'onedel', want de Holl. adel is 'metaphysiek'.

Je kunt nog iets voor me doen - maar het is de laatste keer dat ik het je vraag. Schrijf een stuk over (of naar aanl. van mijn *Uren met D.C.*) En doe er dan deze punten in af, in de volgorde die je zelf wil.

1. *Jij* tegen *mij*. Wat je me toegeeft, wat niet. -
2. 'Zij' tegen mij. Al het gelul; de toespelingen over 'verdachtmaken', 'onedel', 'bedoelingen die een ernstig mensch doen walgen', 'minderwaardige strekking' (of wat zei die Pom?) enz. enz. Vragen wàt al deze 'bedoelingen' zijn? wàt 'onedel' is? geef een portret van al deze edele *bedoelers* van bedoelingen, waarvan niet één precies heeft durven uitspreken.
3. Coster tegen mij. - Ik heb Van Eckeren gevraagd hoe hij die anonieme rotzooi in *De Stem* overeen bracht met al het 'idealistische', 'verhevene' enz. van de Costerlijke figuur; en dat ik zoo naief was om zooiets ploertig te vinden en laf. En of hij mij zeggen wil wat hij hiervan denkt? Ik wacht op antwoord.

Ik ben een Don Quichote om dit zoo aan te pakken, maar het gaat tenslotte om het rechtzetten van een paar ideeën: de adel van ronduit onedel zijn, en de ploertigheid van al dit edele geïnsinueer. Als *jij* dit niet met mij eens bent, wie dan wel?!

Enfin, als je het heel erg vindt, doe het dan niet. Maar als je een artikel zou willen pennen in deze lijn - d.w.z. deze 3 punten afdoende - zou ik het erg prettig vinden.

Ik schreef nu 85 blzn. *Ducroo* (een verhaal van 40 blzn. en Indische herinneringen, 2 hfdstn., samen 45 blzn.) Et ça continue! Ik wou dat ik zoo met stoom kon doorgaan dat ik eind September totaal met 'Indië' had afgerekend. In Saint-Brieuc, of waar het zijn mag, begin ik dan een ander deel.

Geniet van je rust! Hartelijke groeten, ook aan Rien en van Bep. Je
E.

P.S. De vendutie in Brussel heeft nu tegen ± 15 Sept. plaats. - Met Menno was het erg aardig. Er zijn details, maar onzeker en beter mondeling te behandelen. Menno zelf is altijd erg prettig om bij je te hebben; wij waren ook bij Malraux.

[1.] Je suis ton concubin, tu es ma concubine:
Si les cons et les culs conspirent contre nous
En dépit de leur loi et de toute combine
Nous concubinerons un bonheur plus que fou.

1740. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 24 augustus 1933*

Bellevue, 24 Augustus.

Beste Sander,

Van Deyssel *is* de bewonderaar van Maurits geweest! - zoo heb ik het altijd en overal gelezen, zoo heeft Borel het 1000 × verteld en zoo staat het bij prof. Brom, en zoo zal je het zien als je zijn besprekingen[1.] naslaat van *Uit de suiker in de tabak* en *Hoe hij Raad van Indië werd*. Dit stukkie achteraf is blijkbaar om zich te 'hernemen'. Het is mij trouwens best; als we nog eens een deel van Maurits uitgeven zal ik er zelf wel een voorrede in zetten en daar deze Van Deyssel-comedie in releveeren. Dan is het gezanik over die bewondering van M. door Van D. meteen uit de wereld, en misschien tot meerdere glorie van Maurits, alles welbeschouwd.

Ik zou in dat gedenkboek van Van Deyssel graag willen zetten dat Paap's Vincent Haman, verre van een caricatuur van hem te zijn, een geflatteerd portret is; dat hij de onbeduidendste mémoires heeft geschreven die men van eenig schrijver verwachten kon en dat hij, voor een woordacrobaat, op duizend plekken een *erbarmelijk* stylist is. Mag dat?

Over de Nerval hoor ik dan wel, na verdere overwegingen voor en tegen. Als je het boekje niet duur maakt (en je inspireert op die éditions de Cluny) gaat het *zeker*. - Verder is het een idee om een complete Laforgue uit te geven ook uitstekend, misschien zelfs beter. Wie is toch die Aubry, waar je het telkens over hebt?

Stuur je mij gauw mijn exx. Byron? Ik snak ernaar!

Een *Don Quichotte* lijkt mij gewaagd. Die vertaling van Babelon (Cité des Livres) schijnt uitstekend te zijn, en Alexeïeff werkt nu weer aan een luxe-*Don Q. Lettres Persanes* wordt zeker ook een strop. Naar die herdruk van Descartes zal ik informeeren, alsmede naar

1. Geschreven op een apart velletje.
1. Van de romans *Van de suiker in de tabak* en *Hoe hij Raad van Indië werd*. In *Verzamelde opstellen I*. Amsterdam 1894, p. 235-240. Vgl. wat DP schreef in zijn inleiding op *Goena-goena* (*Vw* 7, p. 136-137) en 1731 n 1.

dien onbekenden heer Michelet van de curieuze ‘contes’.

Een idee: waarom geef je niet een goede keuze uit de brieven van Paul-Louis Courier? In het genre en het formaat bv. van de *Anecdotes* van Stendhal? Als je wilt, kan ik die tekst wel voor je maken. Daar bestaat ook geen enkele prettige editie van.

Je schrijft met geen woord over dat boek van Jansen, dat ik je vroeg voor me te koopen. Het heet: deel I van *Gesch. der Wijsbegeerte*, en werd bij Thieme uitgegeven. Heb je mijn (twee!) briefkaarten daarover niet ontvangen? Zoodra ik weet wat ik je ervoor schuldig ben, port inbegrepen, zal ik je het geld per postwissel zenden.

Bij voorbaat dank en tot nader.

Hartelijke groeten van je

E.

1741 (428). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 23 augustus 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1742. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 27 augustus 1933*

27 Aug.

B.S. - Ik legde vandaag de laatste hand aan mijn essaybundel *De Smalle Mens*, waar nu alleen nog maar 2 artikelen van ‘buiten staan’, d.w.z. nog in *Forum* verschijnen moeten. Maar de opmaak ervan doet mij zien dat het een bundel van minstens 300 blzn. zal worden. Kan je niet een formule voor me bedenken die goed en goedkoop tevens is, als het ding nog eens wordt uitgegeven? Kijk eens om je heen onder de Hollandsche drukwerken die er ietwat behoorlijk uitzien, en schrijf me dan hoe je een boek van 300 blzn. zou uitgeven zonder dat het onooglijk wordt, en hoeveel dat zou moeten kosten. Ik ben nog niet in Parijs geweest (al een week niet) en kon dus nog niet informeeren naar Descartes en den onbekenden Michelet. Maar het komt. Bedenk spoedig wat voor mijn bundel, en neem vooral een bladspiegel waarop liefst méér komt per blz. dan op een blz. *Forum*; de letter mag gerust (en zelfs liever!) kleiner zijn dan die tenslotte nogal vervelende ronde *Forum*-letter.

Hoe gaat het er verder mee? Ik zie de B.W.'s ook niet meer, sinds ik mij in Bellevue bijna geheel afgezonderd heb.

Hart. groeten en bij voorbaat dank,

je E.

P.S. Jansen deel I dus, ingenaaid! Dank.

1743. *Aan A. Roland Holst: Bellevue, 28 augustus 1933*

Bellevue, 28 Aug.

Beste Jany,

Bijwijze van ontspanning gedurende het schrijven van *Ducroo* heb ik de laatste hand gelegd aan mijn essaybundel. Ik vrees dat het een bundel wordt van over de 300 blzn. en dat ik er geen uitgever voor vind! Vandaag lijkt hij mij geheel klaar (2 stukken liggen nog in de portefeuille van *Forum*, maar die komen wel tijdig binnen). Bijwijze van voorwoord schreef ik gisteren een soort brief aan jou,[1] aangezien de bundel aan jou is opgedragen. Die brief stuur ik je hierbij. Lees hem, stuur hem mij terug en zeg mij geheel oprecht of je hem goed vindt; - ik ben daar nl. niet zeker van. Het is ongeveer wat ik je te zeggen heb, het geeft ook wel precies aan wat het contrast, en toch ook wat de overeenkomst is tusschen onze houdingen tegenover de 'levende literatuur', maar après tout is het misschien toch te literair - ik kan mij gemakkelijk voorstellen hoe *men* dit verkeerd kan uitleggen. Nu kan deze *men* mij in dit opzicht werkelijk niets schelen: het voornaamste argument dat zij kunnen geven is dat jij een 'prins' bent, een van God begenadigde, uitverkorene etc. en ik op mijn best een vaardig schotschrijver, en ik heb, ook dieper-in, de overtuiging dat deze voorstelling wat simplistisch is. Als mijn bundel niet, bij al het actueele ervan, de feilen van het polemische enz., den stempel draagt, het accent heeft van 'iemand' er achter, dan kon ik al die artikelen gerust laten waar ze nu zijn. Maar ik geloof meer en meer aan mijn *inzet*, in dat verdomde Holland; aan mijn waarde als tegengif tegen allerlei 'verhevenheid' uitademende boerelullen (Anthonie Donker is het specimen-verguld-op-snee hiervan). Mijn bedoeling is ook dàt in dien brief te laten uitkomen: dat mijn bewondering voor jou niet op een vergissing berust, zooals zij graag zouden willen; dat jij en ik niet één soort zijn, maar jij en zij *nog minder.*

Toch is dit alles misschien onnoodig en is je naam in de opdracht duidelijk genoeg. Ik weet het werkelijk niet. Lees jij dien brief dus, en als het jou beter lijkt de opdracht alleen te geven zonder dit soortement 'verklaring', dan houd ik het daarbij.

Hartelijke groeten van je

E.

1. *De smalle mens* opent met een brief waarboven 'Parijs, Juli '34' en 'Beste J.' staat en waarvan de ondertekening luidt 'Steeds je E.' (*Vw* 2, p. 395-396).

P.S. Bep zegt terecht dat die brief in een Fransche, of nog meer een Engelsche, bundel heel aardig zou staan. Maar dit bewijst de literaire kant ervan; en de vraag blijft: hoe staat het in het land van de boerelullen die van iedere geestelijke gratie verstoken zijn, behalve als zij af en toe een rijmend versje schrijven? Het wordt werkelijk een walg, om te weten dat alles wat je laat drukken voor het onbegrip komt van Thonie Donker, Ton van Duinkerken en Theun de Vries, en dat zij *de* schrijvende en lezende natie vertegenwoordigen op haar best.

1744 (429). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 29 augustus 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1745. *Aan H. Marsman: Bellevue, 29 augustus 1933*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Henny,

Je briefje van Querido kwam misschien net op tijd. Ik had een brief op pooten gestuurd aan den ouden Van Kampen, hem zeggend dat mijn essays ook uitgegeven moesten worden, dat ik het recht had door mijn uitgever behandeld te worden als auteur en niet als leverancier van copy voor het Holl. publiek, etc. Ik kreeg daarop een zeer geschikt schrijven dat hierbij gaat. - Daarop schreef ik hem terug, doorslag I. - Daarop, gisteren, kwam je brief. Ofschoon ik mij inderdaad van al die dolle graagte niet zóoveel dols voorstel, is hier toch een kans die ik probeeren wil. Ik schreef dus aan Van Kampen een diplomatiek terugkrabbelpapier, zie doorslag II. Nu moeten we verder zien. Dat bod van fl. 350- voor 500 blzn. 'Ducroo' en dan nu met de groote kans dat dat voorgoed alles blijft zit me reëel wat dwars, ofschoon Jan Gr. voorgeeft het prachtig te vinden, vreemd genoeg.

Misschien is wachten in elk geval beter. Zeg Q. maar dat hij mij schrijft, maar doe of alles uit *jouw* initiatief voortkomt. Lukt het met Q. en wil hij èn *Ducroo* èn *De Smalle Mens* uitgeven, op betere condities dan Van K., dan geef ik ze hem, en als Van K. jeremieert over zijn verlies met *Nutt. Verzet*, geef ik hem een nieuwe roman, totaal voor het publiek, die ik in 3 maanden hoop te bakken, van ± 200 blzn. groot. Ik hoop ernstig in Januari totaal klaar te zijn met *Ducroo*, tusschen dan en volgend najaar zou er dus nog alle tijd zijn voor het schrijven van een 'publieke' roman (met een verneukeratieve inlei-

ding misschien). Die Van K. is, geloof ik, niet ongeschikt, maar gierig. En het spijt me, maar ik heb voortaan geld noodig voor de papieren kinderen die ik leg, 'publiek' of 'intiem', peu importe.

In het laatste stuk van *Angèle* staan 3 punten[1] waar ik je nog op moet wijzen:

1. Ik zette: 'Hij zag het dadelijk (v.d.M.) ofschoon haar gezicht nauwelijks veranderd was' - 1°. om de wat positieve, droge zinnetjesreeks daar wat te breken, 2°. (en dit is véél subtieler) als contrast met het idee van Charles dat Angèle met groote, stervende oogen ligt. Zoo is de realiteit soms minder wreed dan het visioen, en dit wordt voor den lezer zoo gesuggereerd, wschl. zonder dat hij het merkt.
2. 'Waarom lijden wij zoo (bis) om een droom?' Ik had eerst eenmaal dat 'waarom lijden wij' doorgeschrapt; op weg naar het postkantoor merkte ik dat het onjuist was; voor dit omwroeten van een gemeenplaats tenslotte, is de herhaling absoluut noodig. Dus herstelde ik het met een pen van het postkantoor, zooals je misschien zag.
3. Tot slot: als Charles v.d.M. alleen *hoort* aankomen en weet dat hij A's dood komt berichten, is dat veel beter dan als je hem zoo sec laat binnenkomen. Laat dit dus vooral zooals ik het deed. De stappen van v.d.M., nog buiten de deur - en het gordijn valt.

Ik blijf erg benieuwd naar de volledige proef.

Ik *pees* door *Ducroo*! Niets dan herinneringen vooreerst, maar Bep zegt dat het erg gevarieerd blijft. Als wij van hier opbreken, hoop ik met Indië klaar te zijn.

Ik las *Eric* en vond het nogal vervelend. Voor *Carla*, hoewel het als copy voor *Forum* binnenkwam, had ik den moed niet meer.

Nogmaals dank en tot nader (pest die arme Bep niet zoo, die mij een kreng vindt omdat ik haar verraden heb); hartelijke groeten, ook aan Rien, van je

E.

Graag de 'zakenbrieven' spoedig terug.

1746. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 31 augustus 1933*

Bellevue, 31 Aug.

Beste Jan,

Hierbij al een artikel over het boekje van Praviel,[1] dat ik gister-

1. Zie *De dood van Angèle Degroux*. Amsterdam 1933, p. 210-211.
1. Armand Praviel, *Histoire vraie des trois mousquetaires*. Paris 1933. DP besprak dit werk in 'De werkelike d'Artagnan'. In *Haagsch maandblad* 20 (1933) 5 (november), p. 516-526 (*Vw* 2, p. 591-605).

avond las. Nu hoef jij het niet meer te lezen, als je mij leest, want *alles* staat in mijn stuk! Wil je het Coenen aanbieden; of is het misschien iets voor *Het Haagsche Maandschrift*? Zeg Coenen dat ik stukken als deze liever met een pseudonym onderteeken als hem dat hetzelfde is; is hij per se op mijn naam gesteld (wat toch zeker niet het geval kan zijn!) dan mag hij er die onverhuld ook weer onder zetten.

Mayer schreef mij dat Arthur de Oranje-Nassau kreeg. Mooi-mooi. Wanneer overkomt mij dat?

Jany schreef mij een alleraardigste brief, alleraardigst voor de mentaliteit van Jany zelf, over een brief-als-voorwoord dat ik in mijn essaybundel *De Smalle Mens* plaatsen wou. Over die essaybundel ben ik onderhandelende met *Pa* van Kampen. Ik denk wel dat het lukken zal.

Hoe was de reis? Ben je van je moeheid bekomen?

Ik vond het erg prettig jullie hier te zien, maar toch is zoo voortdurend op straat tusschen *ons* het ware niet! Wij moeten bij elkaar thuis zitten om echt op ons gemak te zijn; jij en ik zijn onder al de kameraden toch het meest 'familie' van elkaar geworden, en met 'familie' moet je *thuis* zijn!

Schrijf spoedig een en ander en stuur me de sonnetten waarnaar ik erg benieuwd ben.

Veel liefs, ook voor Aty en van Bep,

je E.

Jany zal erg zijn best doen voor mijn herinneringen bij Pom en Colenbrander. Die Jany is werkelijk een puike kerel, en 10 × te goed voor de lui die meenen hem te vereeren.

Voor Jan

2 verzen van mij in Gr. Nederland zetten.[2]
{ De Kalender en de Notaris lezen[3]
{ 2 hfdstn. Ducroo over Indië lezen (misschien laten typen)
{ 1 hfdst. Ducroo (verhaal) van J.v.N. vragen, lezen.

2. Wschl. 'Billets pour elle', pas gepubliceerd in *GN* 233 (1935).
3. Opgenomen in *De smalle mens* (*Vw* 2, p. 646-652).

{ Mij alles terugsturen: dus 3 hfdstn.
{ Ducroo met getypte copie ervan +
{ het hfdst. ‘De kalender en de Notaris’.

1747 (1156). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 31 augustus en 1 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1748. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 1 september 1933*

Na een kritiek van H. Borel[1] op een vers van ‘J. van Elschot’, in Forum verschenen.

‘Daar scheele Hein reeds aan uw teenen trekt’,
Een vers van Willem Elsschot, onbekende
Voor wie in deugd Het Zusje heeft verwekt,
Heeft, waar 't van Smart niet uit zijn voegen rende,
Van Pa Borel de hartespier verrekt.
De moederhartespier, want op 't Noordende
Werd zelfs de agent van weedom bleekgebekt,
Zoo men bij Pa ook nog diè spier ontkende.
En het artikel door Grootoma Swarth
Reeds uitverkocht, en toch hetzelfde, kittelt
- En op dezelfde plek - door heel Den Haag
Zoo forsch nog al de tantes, dat men zwart
Zou zien van ‘kift’ - werd men niet door zijn maag
Forscher, en onweerstaanbaar, gekapitteld.

Voor Hein, in memoriam
van dengeen die door
scheele Hein op zijn beurt
aan de teenen weggetrokken
werd.

EduP.

1. DP had dit vers op 21 november 1932 ingestuurd als panopticum-stuk. Het was bedoeld als reactie op een kritiek van Henri Borel in *Het vaderland* van 12 november 1932 (av.) n.a.v. Willem Elsschots (door Borel ‘J. van Elschot’ genoemd) gedicht ‘Moeder’ in *Forum* 1 (1932) 11 (november), p. 665, waarin de door Borel gewraakte regels voorkwamen: ‘Drink dus een druppel bij een passend lied,/ daar schele Piet reeds met uw teenen trekt.’ Na Borels overlijden op 31 augustus 1933 heeft DP het gedicht toegezonden aan 's-Gravesande, evenals Borel werkzaam op de literaire redactie van *Het vaderland*. In vergelijking met de versie in *Bw TB-DP* 1, p. 357, zijn er enige wijzigingen.

1749. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, l september 1933*

Brussel, 1 September.

Beste Jan,

Ik ben erg tevreden met je kritiek op het stuk.[1] Buiten het verband met de rest van *Ducroo* gelezen, dus als 'verhaal', lijkt mij jouw reactie erg zuiver. De kwestie is dat het inderdaad geen verhaal is, maar een monoloog, of nog beter de analyse van een (redelooze?) jalouzie in monoloogvorm. De vrouw bestaat niet meer; het gaat alleen tusschen de twee mannen. De eene zegt niets, want wat heeft hij te zeggen? Hij is natuurlijk géén ploert (in het absolute), hij is dat alleen desperaat voor de Beil; maar misschien is 'ploert' niet goed, misschien is 'ellendeling' beter. Wat vind jij hiervan? Het moet een woord zijn dat *haat* uitdrukt, bij 'ploert' denkt de lezer misschien teveel aan een effectieve ploertigheid die de man gedaan moet hebben. De werkelijkheid is dat het gaat om 2 manieren van liefhebben, als je wilt, of om een manier van liefhebben tegen een passade; om den completen amant (amour passion) tegen den libertijn, verleider, erotischen avonturier, eroticus of hoe je 't noemen wilt (amour-goût).[2] Dat Heemeringh niet veel zegt is voor het monoloog-karakter noodig; anders gaat het nog meer den *schijn* aannemen van een 'verhaal'! Maar misschien kan ik hem (voor den buitenstaander) hier of daar toch nog iets laten zeggen. De kwestie is dat hij eigenlijk niet veel te zeggen heeft tegen de Beil en dit hoort bij zijn psychologie, het is tenslotte een soort aangename en mondaine *flut*vent, die bovendien hier de vrouw-in-kwestie allang vergeten is; de Beil daarentegen spreekt met alle ingehouden passie van jaren en domineert den ander daarom alleen al totaal. H. luistert naar hem: half uit curiositeit ('wàt heeft hij eigenlijk te vertellen, die gek?') en half uit angst ('laat hem maar uitspreken, want met gekken kan je nooit weten'). Eerst tegen het eind, als door de *lengte* van het gesprek een soort 'statische' rust is ingetreden en de Beil zich ook *leeg* gesproken moet hebben, voelt hij zich meer op zijn gemak en vertelt wat terug.

1. Zie 1734 n 1.
2. De termen zijn ontleend aan Stendhals verhandeling *De l'amour*.

Dan is de ‘mannencompliciteit’ er ook eigenlijk tusschen hen. En dan reageert de Beil bewust tegen zijn leegheid en tegen zichzelf (‘wat duivel, moèst het nu zoo afloopen; kàn het werkelijk nooit anders? en dat terwijl zij dood is!’) en om de vrouw niet te verraden, voor zijn eigen rechtvaardiging meer dan voor zijn eigen gevoel, slaat hij die karaf op 's mans hoofd stuk. Had hij zich niet leeg gesproken, dan was die daad normaal geweest; nu hij zoolang al met den man samen is geweest, is het een *gewilde* daad, dus abnormaal. - Wat denkt hij als hij nu in de gevangenis(?) zit (de ander hoeft niet dood te zijn, heeft misschien maar 10 dagen hospitaal): ‘Hoera, ik ben haar en mijzelf toch trouw gebleven?’ of: ‘Wat een dwaasheid was dit alles?’ Dat *blijft* de vraag; dat los ik nu niet meer op.

Als je de boel nu getypt thuis hebt, lees alles dan nog over en streep aan (in potlood op het getikte ms.) wat je bv. te lang vindt, of te veel herhaling of zoo, en ook of je indruk blijft. Met een paar retouches om aan te geven dat H. alleen binnen de logica van de Beil een ‘verleider’ is en een ‘ploert’, en ook door H. wat meer te laten reageren, kan er heel wat worden verklaard. Maar het moet niet een soort gepassioneerd dubbelgesprek vormen met dat tusschen Ducroo en Heverlé[3]; hier moet tenslotte één man aan het woord blijven: de jaloersche man zelf.

O ja, zeg er niets van aan Jan Gr. - over je meening - en neem de proef op hem, om te zien hoe hij reageert. Jij kunt dit beter doen dan ik, omdat hij tegen mij allerlei ideeën heeft van ‘ik wil hem niet ontmoedigen’ en zoo; schrijf jij mij dan of Jan ook zoo erover denkt als jij. Als los verhaal beschouwd lijkt die reactie mij hoe langer hoe juister; bewijs dat het niet als los verhaal kan worden gepubliceerd. De lezer denkt dan ook teveel aan de vrouw, denk ik, terwijl de vrouw niet voor niets dood is; zij bestaat niet in dit verband dan als X (een waarde: zooveel voor den een, zóó veel voor den ander) tusschen de twee mannen. Het eenige werkelijke onderwerp is: *de jalouzie van de Beil*. (Intusschen, ik moet diens naam veranderen, want de Schartens hebben een held van dien naam, en dat is me wat kras!)[4]

* * *

3. ‘Gesprek met Heverlé’, hfdst. 11 van *Het land van herkomst.*
4. C. en M. Scharten-Antink, *Jhr. mr. James de Beyll, Minister van nuttelooze zaken*. Amsterdam 1932.

We vinden het prettig te hooren dat jullie weer vereenigd zijn. Inderdaad zal Sofie nog wel moeten oppassen; dat was te voorzien. Maar het bereikte is, vergeleken met zoovele anderen, toch alleszins bevredigend. - Ik wou dat ik je zooveel goeds kon vertellen. Toch stellen wij samen het hier nogal goed; alleen Simone scharrelt nog erg en kan absoluut geen werk vinden. Gille begint te wennen en is niet ongelukkig; alleen huilt hij natuurlijk iedere keer als S. komt.

Ik schreef gisteren een groot artikel - voor Jan, *Gr. Nederland* of zoo - over d'Artagnan, den historischen en dien van Dumas! genre 'historische causerie', cher ami, zoo vlot en gezellig om te lezen, bespaart ook een boek, en brengt mij misschien al het kostgeld van 'den knaap Gilius' op.

Nu, ik reken op je aanteekeningen, en dank bij voorbaat. Hartelijke groeten van ons beiden voor jullie allen; de hand van je

E.

P.S. Laat Jan dezen brief lezen, maar eerst *als je de proef genomen hebt*. Stuur hem mij dan ook even terug, want misschien heb ik er nog iets aan bij het retoucheeren van de copy.

1750 (431). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 2 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1751. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 2 september 1933*

Bellevue, 2 Sept.

Beste Jan,

Ik ben met den ouden Van Kampen (niet met den zoon) onderhandelende over uitgave van mijn verdere werken. Ik schreef hem nl. een brief om te zeggen dat speculeeren op groote verkoop bij mij onzin was, maar dat ik tòch uitgegeven moest worden, als auteur behandeld en niet als leverancier van copy voor het Nederl. publiek. En wat hij mij voor te stellen had. Ik kreeg daarop een zeer geschikt schrijven dat hierbij gaat. Ik zend je ook mijn antwoord.

Er is zooveel copy van mij in *Forum* dat het stuk over *Java*[1] eruit moet. Ik laat het nu aan Jany sturen; er is après tout een kleine kans dat *De Gids* het hebben wil. Gebeurt dat niet, dan laat ik Jany het ver-

1. 'Java in onze letteren'. In *De Gids* 97 (1933) 12 december, p. 335-347.

der sturen. Waarheen? *Haagsch Maandschrift*? Of regelrecht naar Kramers, als die het ook weer niet 'te lang' vindt?

Als je d'Artagnan bij Coenen geplaatst krijgt, is dat een heele opluchting. Het is zeker nog wel stukken aardiger dan het gezwam over de symbolisten y compris Beaudelaire, door Dr. Fischer.[2.]

Ik verzwolg het boekje van Lichtenberger over Nietzsche.[3.] Heel geschikt als eerste basis, inleiding, etc. Maar je zou N. zelf toch in zijn geheel moeten bestudeeren, ook hierna! - Ik zend je het boek morgen terug.

Krijg ik mijn correspondentie ook weer van je?

Hart. groeten, ook aan Aty,

van je E.

Borel is dood! Solliciteer je niet?

Van je sufheid heb ik niet veel gemerkt; bovendien was ik zelf nogal moe. Maar ik zou het toch èrg gezellig vinden als wij weer eens *rustig* bij elkaar konden zijn!

1752. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 3 september 1933*

Bellevue, 3 Sept.

Beste Sander,

Ik ben niet meer naar dat café gegaan omdat Jan met familie om kwart voor 5 uit Parijs moest, en om 4 uur al (volgens zijn gewoonte) naar het station ging. Bovendien was ik zelf moe. Tenslotte: ben jij er misschien zelf niet geweest.

Hebben je besprekingen in Parijs je nog op nieuwe ideeën gebracht? Ik kreeg een erg geschikte brief van Van Kampen S^{r}., en geloof wel dat wij tot resultaten zullen komen.

Heb jij nog 1 ex. op Hollandsch van *Een Voorbereiding*? Zoo ja, zou je mij dat willen sturen? Zoo niet, dan graag 1 gewoon ex. van *Een V., B.G. aan E.* en *Mikr.,* de 2 laatste natuurlijk voor mijn rekening.

Ik heb Pia nog steeds niet gezien, de berichten over Descartes en Michelet komen dus 'alsmaar' later.

Dank voor het te zendene. Doe vooral moeite voor het Holl. exemplaar, als er nog een te vinden is.

Hart. groeten van je

E.

2. Zie 1577 n 2.
3. H. Lichtenberger, *La philosophie de Nietzsche*. Paris 1898^{2}.

1753 (433). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 5 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1754. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 5 september 1933*

Bellevue, Dinsdag.

B.J. - Ik pees weer door *Ducroo*, en lees daarnaast Brulard en Nietzsche door elkaar. Zal het een goede combinatie geven? - Stuur je me vooral onze beeltenis vóór Diderot,[1.] als die een *beetje* gelukt is? - Ik wou graag het boek over N, door Halévy[2.] houden, niet omdat het goed is, maar omdat het de eenige zuivere biographie alleen is die ik ken. Koop het dus terug, dan hoef ik het niet te zenden; het geld ervoor krijg je dan in een brief. (Calmann-Lévy, uitgever.) Of wil je *Pranzini* ervoor in de plaats? Of het 2e deel van de prinses,[3.] als je dat toch moet hebben?

Daarnet je brief: ik sta versteld en ontzet, en Bep itou, over je briefschrijverscapaciteit. Weet je zeker dat je nog niet gek bent? Af en toe zou ik dat toch even laten onderzoeken! Ik zou het al 48 × geworden zijn.

Ik schreef Van K. nog om mij eerst te zeggen *wat* hij mij dacht te geven voor *Ducroo*. Ik schiet weer reusachtig aan dit werk op; er liggen nu weer 41 blzn. klaar; d.i. sinds de laatste run 125 blzn. En ik schrijf nu geregeld verder. De herinneringen gaan natuurlijk gesmeerd.

Dank voor het gedane en laat gauw eens wat beters hooren, vooral over jezelf. Hart. gr. v.h. tot h.

Je E.

1755. *Prentbriefkaart*[1.] *aan A.A.M. Stols: Bellevue, 5 of 6 september 1933*

Beste Sander, Dank voor de 3 ex. Ik wou graag nog een gebonden ex. *Mikrochaos* hebben, kan je me dat omgaand zenden? Dank voor je bereidwilligheid inzake de proeven; ik wacht verder dan maar. Ik heb het razend druk met rotwerkjes; daarom tot hier. Ben hevig

1. O.a. afgedrukt in 's-Gravesande, *E. du Perron*, p. 160-161.
2. Daniel Halévy, *La vie de F. Nietzsche*. Paris 1909.
3. *La princesse de Clèves* van Mme de La Fayette.
1. Reproduktie van Goya's ets ‘Que va ne el Coco.’

benieuwd naar Byron en hoop dat hij, voor jou, Jany als ‘succes’ evenaart! Sterkte in hetzelfde schuitje waarin ik vaar. Hart. groeten vje
E.

1756. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 6 september 1933*

Bellevue, Woensdag.
Beste Jan,
Laat de Indische hfdstn. van *Ducroo* die bij jou zijn maar niet typen; ik heb er het geld niet voor en dat niet alleen, maar ik heb ze hier noodig. Ik werk nu heel hard juist aan deze Indische periode. Als je dus geen tijd hebt om ze te lezen, zend ze mij dan op, zonder daarop te wachten; later krijg je dan alles tegelijk. Er liggen hier nu weer 56 blzn. klaar - als het maar niet wordt als de roman van Vestdijk, dat is nu mijn eenige vrees! Als Pom en Jany het eens worden over opname in *De Gids* laat ik alles ‘overkloppen’ (zooals J.v.N. zegt), anders niet, want dan heb ik er gewoon de duiten niet voor, que veux-tu? dat *is* nu eenmaal zoo... Ik zou graag in October heelemaal met Indië klaar zijn, maar moet daarvoor zeker nog ± 130 blzn. schrijven. Indië alleen wordt in het boek, mijn ouders meegerekend, ruim 300 blzn. - maar er komen ook minstens 200 blzn. (zooniet 300) bij over andere dingen. Eigenlijk is het de materie voor twee dikke boeken die ik door elkaar jas. Wij zullen zien wat het geworden is, als alles dààr ligt. - En wat krijg ik er dan voor?!
Hart. groeten van je
E.

1757 (435). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 7 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1758. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 7 september 1933*

Beste Sander,
Dank voor *Byron*. Het ziet er keurig uit; alleen het zwarte etiketje is misschien wat... glanzend. Tegen de gele zij heb ik, in tegenstelling met John, echter geen enkel bezwaar.
Is het je bedoeling dat ik voor mijn moeite dit ééne exemplaar krijg? Of krijg ik er nog enkele?
Iets anders - van exemplaren gesproken! - dat ik ontving en waar ik zeer van schrok is dit: de Boekcentrale of zoo zond mij 2 pakken,

waarin alle vier deelen van Jansen! Wat moet dat nu? Ik heb alleen deel I besteld en moet dus alleen deel I hebben. Moet ik *jou* nu de 3 andere terugzenden of aan de Boekcentrale? Graag omgaand antwoord. En schrijf me dan ook wat ik je schuldig ben voor dat 1e deel.

Dit inhaast. Hart. groeten van je

E.

Ik vind het, tusschen haakjes, al beroerd genoeg om al die porto voor die boeken te moeten betalen! Waarom nemen die sufferds een bestelling niet goed over?!

Bellevue, 7 Sept.

1759 (436). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 8 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1760. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 8 september 1933*

8 Sept.

Beste Jan,

Als de juffrouw er nu eenmaal mee bezig is, laat ze dan maar doorgaan. Maar wel: zoo gauw mogelijk!

Maurice kan van Zijlstra gedaan krijgen dat hij J.v.N. uitgeeft, mits met toestemming van de andere uitgevers. Die toestemming *moet* nu komen! Het schijnt dat J.v.N. huiverig is om het te vragen aan Sander. Maurice en ik zullen het S. nu vragen; wil jij Stenfert Kroese vragen, als die nog rechten heeft op die enkele exx. van *Aangezicht der Aarde*? Spreek er met J.v.N. over.

Pranzini nog niet gelezen.

Wil je Angèle Manteau vragen om mij *vooral* een Holl. ex. van *Een Voorbereiding* te zenden, als dat er nog is. S. schreef het haar, maar laat zij erg goed zoeken. Ik heb het mijne verpest en ben er erg ongelukkig om.

Je schreef niets over mijn plankenstuk.[1] Vic wel: een nogal bête

1. 'De grote dingen van de planken'. In *Forum* 2 (1933) 9 (september), p. 641-658 (*Vw* 2, p. 537-555). Van Vriesland schreef n.a.v. dit essay in de *NRC* van 5 september 1933 (av.) 'dit stuk als een compendium van misvattingen en wan begrippen' te beschouwen, sprak over 'de intelligente en agressieve schrijfwijze en tartende en veel te eenzijdige zelfverzekerde, doch steeds tot nadenken en hertoetsing stimuleerende betoogtrant van dezen anti-democratischen demagoog'. Tot slot somde hij een aantal 'enormiteiten' op, waaronder de spellingswijze 'Mayerhold' voor de naam van de Russische regisseur Meyerhold. DP schreef Van Vriesland op 13 september hierover. De eerder geschreven brief waar hij op doelt, is wschl. verloren gegaan.

kunst-redacteuren-smoesje. ZEd. wordt inderdaad door de 'positie' aangetast. En die mop over 'Mayerhold' met een a; de heele Duitsche en Fransche kritiek schrijft het met een a! wat dondert het of de Hollandsche transcriptie het gemeyer met een e verkiest? Ik heb hem hierover geschreven.

Hart. gr. van je

E.

1761 (438). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 10 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1762. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 10 september 1933*

Bellevue, 10 Sept.

Beste Jan,

Hierbij een brief van Maurice (eerst lezen) en van Menno[1] over de toekomst van *Forum*. Zal je interesseeren.

Zou je Zijlstra niet schrijven dat hij het op deze manier in ieder geval nog een jaar probeert, dat het gaat om het eenige werkelijk *levende* tijdschrift in 'Groot-Nederland', etc.? - Ik ben het geheel met Menno eens.

Hartelijke groeten.

Je E.

Stuur mij beide brieven terug.

1763. *Aan H. Marsman: Bellevue, 10 september 1933*

Bellevue, 10 Sept.

Beste Henny,

Al die titels vind ik beroerd.* *Porta Nigra* is nog het beste. Maar het geeft *jou* niet weer, vind ik. Op zichzelf wel 'pakkend'.

1. Brief van 9 september 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 145-147).

* Misschien is *Poëzie* in het gegeven geval nog het beste? Een titel voor je bedenken kan ik niet.

Las je het stukje van Vic over mijn 'brief over de planken'? Treurig, treurig. - Zooiets geeft mij een misselijk smaakje. Die appreciatie van Vic voor alles wat mak is, en daarbij dan 'subtiel'! Na deze reactie vergeleken met die van toen, na mijn revolutiestukken, heb ik ook hem geklasseerd, en het staat nu voor mij vast: met alles wat men Menno verwijten kan, is Menno's intelligentie *absoluut superieur*, van een moediger, genereuzer aard, niet alleen zuiver in het nawegen en bepalen, maar met den drang althans zelf dingen naar voren te brengen. Vic's intelligentie is zuiver passief: heb je ooit iets van hem gelezen dat op eigen pooten naar voren kwam? *Ik nooit*. Ceci est à considérer. Ik heb 100 × liever iemand die werkelijk zoekt en zich vergist - ook qua intelligentie* - dan iemand die zich vol respect voor de eigen feitenkennis daarin terugtrekt en wat anderen naar voren brengen *daaraan* toetst met het bête superieure lachje van den specialist.

Het mooiste van alles - maar dit in het komische - is zijn stommiteit over Mayerhold met een a. Die naam wordt misschien in Holland altijd met een e geschreven (of in de *N.R.C.*) maar de halve buitenlandsche kritiek schrijft hem met a, en bovendien is hier van een keuze in spelling sprake en niet van een fout. Maar dezelfde schoolmeester zet een paar regels erboven: *Kathleen* Mansfield, wat mij in het gegeven geval amuseert (ik had het anders werkelijk niet gezien!) Ingesloten het stukje van Vic en 2 blzn. die ik in *De Smalle Mensch* achter het 'stuk van de planken' zal zetten, met het gevoel dat ik nu ook met hem heb afgerekend. Het spijt me. Ik heb hem geschreven over 'Kathleen'.

Stuur me de 2 blzn. terug en het fraaie stukje ook maar. De streepen daarin zijn niet van mij, maar van den braven Henri Mayer die het mij zond** en die, niet wetende dat het van Vic was (anders was *zijn* respect misschien in werking getreden!) erbij schreef: 'Die mijnheer lijkt mij niet met de gave des onderscheids bedeeld'. *Jawel*; maar het is de gave des onderscheids des kunstrubriekchefs!

* * *

* Ik bedoel: niet alleen qua sympathiek iemand, qua 'persoonlijkheid'.

** Schrik niet als je op de andere blzn. leest dat het Menno was. - Menno was het ook, maar zijn uitknipsel maakte ik weg. Vandaag kwam dit van Mayer (met a en zonder hold) en gaf mij het misselijke smaakje voor een 2e keer. Voilà.

O, vóór je bundelt: zou je nu heusch niet *Joffre*[1] er toch maar in doen? Het zou mij spijten als je hem wegliet! En wat doet het ertoe? het is toch een gedicht van je, en het heeft zeker veel goeds; het breekt ook de een of andere 'lijn' in je 2e productie, het heeft een sterk eigen kleur tusschen de andere kleuren en kleurtjes. - Ik zou nòg blijer zijn als je het korte gedicht met de 'vuren lach' en de 'opalen dag'[2] in de afdeelding wou zetten die aan mij is opgedragen; *dit gedichtje mis ik nl. met smart*. Het is een uitstekend gedicht, geloof mij daar dan maar op. En *Lex Barbarorum* is toch ook oud, dus voor de chronologie hoef je het niet weg te houden. Doe het alsjeblieft.

Hartelijke groeten, ook aan Rien, van je
E.

P.S. Dank voor briefkaart. Bep zeer blij dat zij gelijk heeft. B. vindt *Porta Nigra* een mooie titel, waarom niet voor alles? Dont acte. B. vindt mijn onderscheid tusschen Angèle's dood gezien door v.d.M. en door Charles niets te subtiel, erg goed en zegt dat zulke kleine vondstjes den 'romancier' teekenen. Et v'là!

Ik wil ook graag weten wat *jij* van mijn plankenstuk denkt. Misschien vind je het ook wel infaam!

1764. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 11 september 1933*

Bellevue, 11 Sept.

Beste Jan,

Bij voorbaat dank voor de beloofde copy, getypt en ms. Ik begrijp niets van J.v.N., maar dat zal dan aan mij liggen. Die keuze van *Heimwee n/h Zuiden* maakte ik met hem zelf en ik heb hem er altijd tevreden over gekend: nu hoor ik van jou dat het hem 'heelemaal niet bevalt'! Er zijn toch wonderlijke dingen die 'verholen' blijven tusschen goede vrienden. In ieder geval: hij kan die keuze veranderen zooveel hij wil - maar waarom moet alles tegelijk uit? alsof het bij dat 'alles' blijven zou?! Ik had gedacht nu een complete bundel te geven rond *Het Aangezicht der Aarde*, tot en met *De Lokstem*, vooral omdat met *De Vogel Phoenix* toch een nieuwe toon in J.v.N.'s poëzie

1. Het gedicht 'Joffre is stervende'. In *DVB* 8 (1931) 1 (januari), p. 12-14.
2. 'Vlam'. In H. Marsman, *Verzameld werk*. Amsterdam 1955, p. 4.

komt, die meer aan jou verwant is. En dan over vijf, over tien jaar, een tweede groote bundel, beginnende met *De Vogel*, gevolgd door wat nu bij Enschedé komt, en *door wat er nog meer komen zal*. Maar dit schijnt geen goed idee te zijn; dus soit. Ik bemoei mij er dus maar niet verder mee. Het slot zal zijn dat er *niets* uitkomt, let op mijn woorden! Over 5 jaar is heel Holland sovjet of fascist en leest niemand poëzie meer! of alleen zulke à la Jef Last.

Hoe staat het met je bundel die bij Boucher zou uitkomen? Die jongeman lijkt me ook een kletsmeiertje. - Ik zal de poëzie van mijn 2 beste vrienden nooit bezitten in een behoorlijke uitgave, dat zal je zien, met al deze bezwaren.

Jammer dat ik nu ook al geen sonnetten[1] voor *Forum* krijg. Wat dan wel? Een panopticumpje, ervoor in de plaats?

Victor E. kan verrekken. Ook een serviele intelligentie, après tout; een 'kritikus', een 'proever', een 'kunstredacteur'. Goed om geesten à la Valéry te bewonderen, die bij alle subtiliteit etc. ook nooit iets 'gecasseerd' heeft. Vic is een passief keurder, dat staat nu voor mij vast, met een enorm respect voor aangeleerd feitenmateriaal.

Menno schrijft 'onder huiveren', zegt hij zelf, over dat baantje. Hij vroeg mijn advies, vooral met het oog op het tooneel. Het is een mooi baantje, en 6000 per jaar, dus hoe màg iemand tegen-adviseeren? Maar persoonlijk heb ik mij niet alleen laten weerhouden omdat ik dacht dat ik het toch wel niet krijgen zou. Integendeel, die gedachte was alleen geruststellend. Wat ik later (na *Ducroo*) wèl vinden mag, mag Joost weten. Zal-i ook wel.

Voilà. Later meer, als ik de gisteren gezonden brieven over het lot van *Forum* terug heb.

Hart. groeten van je

E.

Je moet copy aanhouden van één volledig verhaal uit *Ducroo*,[2] dat J.v.N. je geven zal, en dat lezen, als je tijd hebt.

Mij terugzenden: de Ind. hfdstn. en *De Kalender en de Notaris* (of heb je dat ook laten typen?!!) Ik bedoel het laatste hfdst. uit mijn essaybundel, waar je me ook niets meer over schreef.

1. De cyclus 'Jean-Jacques in 1933'. In *GN* 31 (1933) 10 (oktober), 289-302.
2. Zie 1734 n 1.

1765. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 12 september 1933*

Bellevue, 12 Sept.

Beste Jan,

In Godsnaam, ik heb besloten om alles toch maar te laten typen, al zou ik het geld daarvoor moeten leenen. Het gaat niet anders, ook niet met het oog op Jany. - Gelijk hiermee zend ik je dus weer een heele partij *Ducroo*; wil je de boel zoo gauw mogelijk laten typen? Lees het nog maar niet, ikzelf heb het niet overgelezen! Ik pees er nu doorheen; later zal ik wel zien wat ik verander, opwerk, schrap. Er staan zeker hoopen fouten in de copy; en wschl. te veel ook.

Ik *moet* met dit alles (Indië) klaar zijn als ik naar de provincie ga, en het valt al schrijvend niet mee. Ik zal het slot anders moeten schrijven, anders wordt die Indische jeugd op zichzelf een dik boek. Ik ben ook bang dat het op Vestdijk's roman zal gaan lijken. (Wat was dat verhaal van Vestdijk in *Forum*[1] goed, vond-je niet?)

Over een paar dagen stuur ik je nog een portie Indië; daarna gaan Bep en ik misschien 2 dagen naar Chantilly, met geld dat schoonpa speciaal voor dat doel gezonden heeft.[*] Bep heeft het hard noodig; ik ook, maar ik verlang er niet naar. Ik ben opgeslokt door Indië. Wat ik je gelijk hiermee zend is hfdst. 14, 15, 16, 17, ik ben daar aan het eind zoowat 10 jaar. Als ik je hfdst. 18, 19, 20 gestuurd heb - wat ik hoop te doen vóór we naar Chantilly gaan - ben ik zoowat 17. De laatste 4 jaren in Indië (17-21) wil ik anders doen: niet meer chronologisch of ten naastebij, maar volgens bepaalde 'lijnen': de erotiek, de kameraden, de twee baantjes, enz. Toch zal dat ook zoo minstens 3 hfdstn.[2] beslaan, vrees ik. Dat wordt dan alles bijeen wel 250 blzn. Indië, zooniet 300. Enfin, *jij* wou er heelemaal een 'Indisch boek' van hebben! Ik niet. Ik zal après tout verdomd blij zijn als ik weer aan Europa toe ben. Maar misschien zou ik practischer gedaan hebben met alles te verdeelen in 2 aparte deelen, elk van 300 blzn., inpl. van in één boek van misschien 600 blzn. Het is ongelooflijk, zooals de stof opwelt,

1. 'Een, twee, drie, vier, vijf'. In *Forum* 2 (1933) 9 (september), p. 673-684.

* Ook Slauerhoff dreigt hier te komen, wat ik op zichzelf heel aardig vind, maar wat mij gegeven de omstandigheden slecht schikt. Ik mot werken en nog eens werken, anders raak ik er uit!

2. Hfdst. 21, 22, 23 en 25 van *Het land van herkomst*. 'De jonge Indischman', 'De maatschappij', 'Afscheid van Indië' en 'Dubbelportret van Arthur Hille'.

als je eenmaal schrijft. Als het nu ook maar *goed* blijft! - ik heb me nog nooit aan zoo'n rijkvloedigheid overgeleverd.

... En wat hierna? en wat hierna? en wat hierna?

... Stukkies weer, m'neer? Over d'Artagnan, m'neer? Over Cyrano dan maar eens? Over Blessebois? Over Bittencon?[3.]

Of zal ik dan maar eens carrément short stories gaan leggen à la Eef, of éénacters à la Dezelfde en Anderen?

Als ik geen geld kan maken met de copy van *Ducroo*, voel ik mij toch vernacheld. Als Jany het niet neemt, door Pom, kan jij dan probeeren er een flink stuk van bij Coenen te loodsen? Ik stuur je dan één stel copy en je kiest en plakt zelf maar de fragmenten die je hebben wilt - of die Coenen hebben wil, qu'importe.

In October verschijnen in *Forum* 2 verhalen.[4.] Houd je mij op de hoogte van de avonturen van d'Artagnan in het maandschrift voor Den Haag? Als ze het daar niet hebben willen, probeer het dan toch maar in *Groot-Nederland*. Of zal ik het aan *Het Vaderland* sturen, of Vic aanbieden als feuilleton?

Stuur mij ook gauw, voor mijn persoonlijke hartespijs, je onscheidbare sonnetten.

Veel hartelijks verder van huis tot huis,

je E.

1766 (440). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 13 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1767. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 13 september 1933*

Bellevue, 13 Sept.

Beste Jan,

Vanmorgen je beide brieven. Over de Vlamingen en *Forum* accoord. Over Henrik Scholte en Borel ook[1.] - alles, alles is dik in orde; ook 't vers van Giza![2.]

Veel dank voor de photo die heel aardig is. Diderot vooral is uitstekend.

3. Niet geïdentificeerd.
4. Zie 1537 n 3.
1. Scholte had gesolliciteerd naar de vacature-Borel bij *Het vaderland.*
2. Gizela-Zsuzsánna Ritschl, dichteres van Hongaarse afkomst (1869-1942), die publiceerde onder de naam Giza Ritschl.

De *Kalender en de Notaris* heb ik nooit ontvangen. Heb je dat aangeteekend gestuurd? Zulke copy kan je toch beter aangeteekend verzenden, vooral waar je weet dat ik er nooit copy van heb. Als dit ding nu weg blijft, zal ik dat laatste hoofdstuk nooit over kunnen schrijven, ik heb er geen tijd en geen energie voor. Enfin!... het is niet meer dan vervelend.

Maar wil je nog wel even bij Angèle M. informeeren of die enveloppe ooit de deur is uitgegaan? Wie kan er iets aan hebben om *die* blzn. te verduisteren? Ik wil hier ook wel informeeren, maar het juiste lijkt mij dat jij ze tusschen andere papieren hebt laten verdwalen of dat ze bij Angèle zijn blijven steken.

Nu, ik werk hard verder. Morgen wschl. stuur ik je weer een stuk *Ducroo*. Wil je vooral iedere keer mij per briefk. de ontvangst melden? - ook hoeveel blzn. en of alles er is - en altijd *aanteekenen* als je me zooiets terugzendt?

Hart. groeten ook aan Atie, van je

E.

Je schreef me ook nooit iets over die *Kalender*? Heb je het stuk wel gelezen?

1768. *Aan V.E. van Vriesland: Bellevue, 13 september 1933*

Bellevue, 13 Sept.

Beste Vic,

Dit in haast - ik heb ook geen tijd meer en werk bovendien als een bezetene aan een 'roman'.

Natuurlijk sta ik nergens op. Maar dat Meierhout zijn naam ook met a schrijft hoef je niet meer na te zien, dat heb ik nog eens extra gedaan. Ik heb een erratum[1] naar *Forum* gestuurd in den komischen toon, dat is dan ook wel genoeg. Het verwondert mij nog het meest dat ik de namen van al die rotkanessen niet verkeerd heb geschreven, eerlijk gezegd.

Je stukje viel me bitter tegen, niet omdat het niet lovend genoeg was, maar omdat het het accent had van den tooneelkundige. Maar ook hiervoor heb ik nu geen tijd. Eén ding is zeker: ik acht mijn stuk

1. 'Belangrijk erratum!'. In *Forum* 2 (1933) 10 (oktober), p. 759-760. Zie ook 1760.

wat de quintessens betreft onaantastbaar, niet alleen voor den tooneelspecialist, wiens cuisine mij alzoo niets verdommen kan, maar door wie ook. Ik moet mijn 'misvattingen' dus bewezen zien, om er ook maar even aan te kunnen gelooven.

Het gaat er ook niet om wie 'gelijk' heeft, het gaat erom dat ik het lam vind om jou aan de verkeerde zijde te zien, al of niet als kunstredacteur. Ik krijg meer en meer het gevoel trouwens dat ik een vriend verloren heb en nu in betrekking tot de chef van een kunstfabriek sta. Ainsi va le monde, hélas!...

Later meer over te bespreken boekjes.

Met hartelijke groeten je

E.

1769 (441). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 14 September 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1770. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 14 september 1933*

Bellevue, 14 Sept.

Beste Jan,

Ik stond op het puntje te schrijven of je de *Kalender* niet misschien met *D'Artagnan* had meegestuurd, toen je expres-zending kwam. Hoera! hoera! tout le monde heureux en mijn boek[1] blijft compleet!

Ik kreeg van Menno vanmorgen een brief[2] waaruit nog heelemaal niet blijkt dat hij weet dat Scholte benoemd is. Ik ben zeer 'verbitterd' tegen Vic - niet omdat er zich iets nieuws heeft voorgedaan, maar omdat ik het gevoel heb dat ik een vriend verloren heb voor een kunstredacteur. Ik heb hem dit nu geschreven, na een lullig antwoord van hem aan mij over 'Mayerhold met een a'. Mayerhold *mag* met een a, maar ZEd. schrijft er 4 regels boven: *Kathleen* (inpl. van Katherine) Mansfield en wijt dit nu aan zijn typiste! Bovendien vind ik *tusschen hem en mij* aanmerkingen van dit soort beneden alles. Daar komt het maar op aan. Het dunne van dit soort argumenten, en het aan de verkeerde zijde staan.

Slauerhoff betoonde zich zéér tevreden over mijn plankenstuk, maar schreef zelf een prul beneden alles - beneden hemzelf! - over

1. *De smalle mens.*
2. Van 12 september 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 148-149) over de opvolging van Borel bij *Het vaderland*, waarnaar Ter Braak ook had gesolliciteerd.

Malraux.[3] Ik kreeg het toegestuurd door Menno met vele driftige uitroepteekens en onderstreepingen. Niet alleen vindt onze Slau Malraux ongeveer een verachtelijke 'intellectueel' en zeer geborneerd, maar hij heeft ook nog ontdekt dat Gisors een Japanner is en bazelt daar dan - op z'n Borelsch - een heele tijd over door, met vergelijkingen over 'wu wei' en Europeesche stekeligheid om er wee en wei over te worden!

Je moet maar eens flink uitrusten. Dit in antwoord op je nieuwe post (2 briefkaarten) die nu net binnengebracht wordt. Arme Jan! maar ik *bewonder* je; als ik jouw werk moest doen was ik al een eeuw gaga!

Bep en ik gaan straks voor 2 dagen (tot Zaterdagmiddag) naar Chantilly, met geld speciaal hiervoor door schoonpapa gezonden. Anders wordt het weer slecht, als we nog langer deze schoone reis uitstellen.

Ik neem je sonnetten[4] mee. Zoodra ik terug ben - dus practisch Maandag - stuur ik ze je terug met een nieuwe portie *Ducroo.*

Daarnet ook een brief van Henny om mij te kapittelen over Vic. Hij heeft het met jou over mijn intolerantie gehad en jullie waren het zeer eens erover. Ik schrijf hem hier *uitgebreid* over als ik terugben; als hij jou den brief[5] doorstuurt hoef ik het niet 2 × te doen.

* * *

Voor de trein gaat even je sonnetten gelezen. Het is een van je allerbeste gedichten, en hier en daar met een kracht die de beste van de satyrieke dichters je niet zou verbeteren. Pia zou er van zwelgen, als hij het verstaan kon! Sonnet I - VII zijn *prachtig*. (Dit was *de* poëzie voor *Forum*, maar je hebt je plichten, helaas!) Sonnet VIII zou ik, als ik jou was, onvervaard eruit doen: hier laat je weer de heer Jan Gres-

3. In de zondagsbladen van de *Nieuwe Arnhemsche courant* van 2 en 9 september besprak Slauerhoff *La condition humaine*. Hij vond het boek 'een heldhaftige poging tot verstandhouding met anderen, gedaan door een groot, te groot intellect'. Van Gisors, die onder zijn tafeltje met benodigdheden voor het opiumroken, cactussen had staan, merkte hij op: 'Is dit niet een al te duidelijke allegorische voorstelling, dat hij, hoewel soms weg wazend in Oostersch wu wei, toch de stekeligheden van het moderne leven niet negeeren wil?'
4. Zie 1764 n 1.
5. Zie 1776.

hoff los, zooals hij niet *is*, maar zooals wij hem nu uit tientallen gedichten meer dan goed kennen. En de rest van het gedicht overtreft in kracht, in edele verontwaardiging totaal dit beeld-van-Greshoff-voor-Hollandsche-idioten. Verder vind ik het gedicht weer zeer mooi, en als geheel blijft het gaaf, maar de teedere stukken naar het eind vallen af na den gloed van het begin. Het is geen fout, het is een gevolg van de schikking. Om een climax te bereiken zou je in Sestri moeten beginnen, om te komen tot je verontwaardiging over de smeerlapperij in de wereld. Maar in ieder geval: er is géén, onder al de 'rrrevolutionaire' dichters van Holland, die je dit ook maar voor een kwart nadoet.

Later meer. Hartelijke groeten van je

E.

P.S. Ik kreeg de *Notaris* Donderdag per ijlbode om 10 uur, half 11.

1771 (442). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Chantilly, 14 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1772. *Prentbriefkaart*[1] *aan J.A.A. Engelman: Chantilly, 14 september 1933*

Chantilly, 14 Sept.

Beste Joannes,

Wij maken niet zulke verre reizen, maar ziehier toch een kleine contraprestatie. Wij wilden graag weten of die slang om de juffrouw d'r hals de paradijsslang is? Ze is wel lief, vind je niet? Veel dank nog voor de lijken in marmer van Vasco en Camoës.[2] Ben je behouden terug? Wij gaan in October van Bellevue weg, maar zijn in December wschl. wel weer in Parijs. Hart. groeten van Elisabeth de Roos en je

EdP.

1. Pollajuolo's portret van Simonetta Vespucci uit het Musée Condé te Chantilly. Om de halsketting van de geportretteerde kronkelt een slang.
2. Wschl. een prentbriefkaart van de tomben van Vasco da Gama en Cam?in de kapel Santa Maria de Belém bij Lissabon.

1773. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J. Greshoff: Chantilly, 14 september 1933*

Chantilly, 14 Sept.

Beste Jan,

Zien wat eerder aankomt: deze kaart uit Chantilly of de brief die ik zooeven in Parijs buste. Van *hier* uit stuur ik je, gelijk hiermee, je nauwkeurige overgelezen sonnetten met 'randbemerkingen'. Maar lees eerst den brief, anders heb je er geen juiste kijk op! Het is ons vrindje d'Aumale - wat een aardige jongen, hè?

Hartelijke groeten,

Je E.

[2.] Veel hartelijke groeten aan allen van Bep, die ook de sonnetten zeer bewonderd heeft.

1774. *Prentbriefkaart*[1.] *aan H. Marsman: Chantilly, 14 september 1933*

Beste Henny,

Hierbij voor Charles de Blécourt, de Mona Lisa die *niet* dom is en die de beroemde had moeten zijn, inplaats van dat would-be interessante b.b. gezicht, waar al die scribenten zich zoo over hebben opgewonden. Zou je de Blécourt niet *dit* in zijn kamer laten ophangen, als correctie van de 'echte' M.L.? dat staat aardiger. Maar de reproductie is mooier dan de origineele teekening, schijnt het, die nogal zwart is.

Hart. je

E.

Het is vast dezelfde Lisa, hè?

de hfdstn. ontvangen; ik zal ze nazien zoodra ik tijd heb.

1775. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J. Greshoff: Bellevue, 16 september 1933*

Beste Jan, Ik ben alweer terug, hierbij nog een edelman uit die buur-

1. Portret van Henri d'Orléans, hertog d'Aumale, zoon van koning Louis-Philippe, bewoner van het kasteel van Chantilly.
2. Geschreven door mevr. Du Perron.
1. Reproduktie van een tekening door Da Vinci van een vrouw met ontbloot bovenlichaam.
1. Foto van het ruiterstandbeeld van de hertog Arne de Montmorency te Chantilly.

ten. Heel lief plaatsje! - Ik ben blij dat je wat aan mijn kantteekeningen gehad heb, en ben erg benieuwd naar de revisie. Bep vraagt of je haar nog wat papier van *Gr. Nederland* kan zenden. T.V. heeft een kooper voor Gist.; niet veel fraais maar enfin... Over de lange brief later.

Hartelijks van ons 2 voor allen; je

E.

Bellevue, Zaterdag.

1776. *Aan H. Marsman: Bellevue, 17 september 1933*

Beste Henny,

Allereerst: er is zeer veel waars in wat je zegt. Ik heb de blzn. over Vic verscheurd. Niet dat ze onjuist zijn, maar ze zijn inderdaad te sterk, en voor je argumentatie om zooiets niet te doen dan in het uiterste geval ben ik nu weer erg gevoelig. Daarbij komt dat ik Vic persoonlijk geschreven heb. Ik heb hem gezegd dat ik het gevoel heb een vriend verloren te hebben om in betrekking te komen tot een kunstredacteur. En daar wringt hem de schoen. De toon van Vic is in het stukje van 10 regels op voldoende manier superieur èn die van een welingelichte: tooneelspecialist, chef van de kunstrubriek. Het verwijdert mij van den vriend; dat is dan misschien *mijn* schuld. Hier kom je op die 'hang' en dat 'rechterschap' dat Jan Gr. en jij mij verwijten, en waar jullie het zoo eens over zijn. Hierover, zoo eerlijk mogelijk, het volgende.

Het 'rechterschap' is onzin. Als vrienden elkaar de waarheid zeggen wanneer zij in elkaar teleurgesteld zijn, is dat van ieder 'rechterschap' verwijderd. (En tenslotte ben ik altijd weer blij als er geen breuk van komt - als bij Slau.)

De 'hang' (naar afbreken) is *juist*. Je zegt zeer terecht iets erbij van Bep's 'intolerantie', maar vergis je niet: Bep's 'intolerantie' is practisch iets geheel anders als de mijne. Zij voelt zuiver, op een afstand; zij heeft eigenlijk nooit conflicten hierover, de vrienden die zij heeft, veroordeelt zij zeker *niet* met haar gevoel, ook als zij dat met haar verstand doen mocht. Het is voor haar, wat zij er ook van zeggen mag, nooit een kwestie van 'erop of eronder'. Voor mij wel. Ik heb het gevoel dat ik te veel 'vrienden' heb gekregen, en er zijn 2 dingen die mij practisch brengen tot een zuivering: 1. dat ik Bep heb (hier kan zij niets aan doen, het gaat bijna buiten haar om!) 2. dat ik, nu

ik 'arm' ben en niet meer tot mijn vrienden sta in een alleen-maar aangename relatie, maar *duidelijk* besef dat het is: wij weinigen tegen de rest van de rotwereld (zooals je in een nieuw vers van Jan Gr.[1] uitstekend lezen zal!), dat ik *nu* de behoefte heb zonder eenige lafheid voor mijzelf uit te maken wie mijn *werkelijke* vrienden zijn. Heb ik er eigenlijk geen één meer, tant pis - hier komt Bep's aanwezigheid mij steunen, ik heb dan altijd nog Bep. Maar God geve dat het niet direct daarop neerkomt! Dus: wapenschouw. Ik heb Jan laatst instinctief en in de marge van een brief, als P.S., een (voorloopig en onzeker) lijstje geschreven,[2] met een 1e en 2e plan. Op het 1e stonden: Jan Greshoff, Jan van Nijlen, Marsman, Menno t.B., Malraux, Pia. Daarbij, maar vaag - ergens in een middensfeer, niet omdat ik aan hun vriendschap twijfel, maar hun 'egocentrischheid' wantrouw: Jany en Slau. Dan: eenige anderen. Ik geloof dat Vic op die beide lijsten niet meer voorkwam, en dat zeker niet alleen omdat hij die stukken van mij niet plaatste, maar omdat ik meer en meer voel dat hij, ondanks alle sympathie, mijn vriend niet *is*. Het lijstje hierboven is trouwens groot genoeg, vind-je niet? Er zijn honderden die mij èn de quantiteit èn de qualiteit ervan kunnen benijden.

Ik zou kunnen voortgaan, maar ik geloof dat te veel praten juist onduidelijk maakt. Bekijk mijn lijstje en denk even over de rest na. Als je me dan nog meer te zeggen hebt (of te verwijten) graag.

Blijft nog dat punt over je 'karakter' in de *Cahiers*.[3] De waarheid is dat het voor mij zoo dood was geworden van beteekenis, dat ik eroverheen gelezen heb! Ik heb het gelezen als een trekje dat tot de vijandige sfeer van vroeger behoorde; ik schrapte de vergelijking met Mussolini-Kokadorus (al *voor* die te gebruiken, Kokadorus bedoel ik, in het slot van mijn *Coster*), omdat het mij bij herlezing opviel als noodeloos hatelijk èn idioot; maar dat andere raakte mij niet meer, omdat het zuiver was in de verhouding Marsman-du Perron die ik dààr geven wilde. Kan je je dit voorstellen? Had ik ook maar even gedacht dat het voor jou nog 'van kracht' was, ik had het direct geschrapt. Jij let nog op het publiek, ik heb altijd onderbewust het gevoel dat het publiek tòch niet op wat *ik* schrijf let. Voilà.

1. Zie 1764 n 1.
2. Zie 1716.
3. *Voor kleine parochie*, p. 78-82 (*Vw* 2, p. 61-64).

[4.] Dit doorzenden aan Jan Gr. - daarna, als jullie beraadslaagd hebben, graag het vonnis! Ik onderwerp mij graag aan jullie 'rechterschap'.

1777. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 17 september 1933*

Bellevue, 17 Sept.

Beste Jan,

Hierbij zend ik je maar 100 fr. frs., omdat je daar toch wel gauw genoeg aan toe zult zijn. Ik hoop dat de rest je ook meevalt. Ik stuur jou nu maar linea recta de verdere porties *Ducroo*, daar Jan Gr. ze toch eerst leest als ze 'overgeklopt' zijn. Ik hoop dat ook de rest je bevalt.

Mijn kans om ze in *De Gids* te krijgen is verkeken. Nijhoff las de stukken over de Ducroo's en mijn ouders en betoonde zich zeer afwijzend. Jany vroeg toch om de rest, omdat hij het zoo goed vond en moeite wou doen, maar ik heb ervan afgezien; de keurende neus van Nijhoff in deze persoonlijke papieren is me te machtig. Jany was alleraardigst in alles.

Misschien kan Jan ze plaatsen in *Gr. Nederland.*

Wil je er met Jan over praten, want ik schrijf al zooveel en doe dit nu liever niet twee maal. Als Nijhoff of Jany mij de eerste brokken terugstuurt, gaan ze dus naar Jan.

Veel hartelijks aan allen van ons 2 en dank voor al de moeite,

je E.

Jan schreef een *buitengewoon* goed gedicht in sonnetten voor *Gr. Nederland* (in Sestri). Ik vind het een van zijn allerbeste dingen, en zonder het nu wat al te bekende effect van den 'blijmoedigen toon'. Bij momenten verteederd, maar op andere *zeer sterk*. Vraag het hem eens.

P.S. Wil je Jan ook vragen de copy gauw te lezen en mij die te sturen; dan kan ik de twee tegelijk corrigeeren.

1778. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 18 september 1933*

Bellevue, Zondagnacht.

Beste Jan,

Ik ben eigenlijk erg moe van Chantilly teruggekomen en voel me

4. Geschreven achter de aanhef en omcirkeld.

steeds moeër. Het werk aan *Ducroo* vlot ook niet. Ik slaap allerberoerdst en denk veel aan Gille en Simone. Ik zou vooral Gille willen terugzien en willen weten of Simone niet al totaal in de misère zit. Ik heb haar niets meer kunnen zenden, deze maand, en geloof dat zij nu overal leent.

Ingesloten 2 brieven over de verkoop van Gistoux. Ik heb Timmers geschreven (eergisteren, meen ik) dat hij moest probeeren toch minstens 250.000 te krijgen, maar dat ik hem natuurlijk carte blanche gaf. En toch, Jan, eerlijk gezegd vind ik dit alles wel èrg sneu. Wat is 250.000 frs. voor Gistoux? Toen de publieke veiling in Wavre mislukt is, omdat mijn moeder 600.000 wou hebben, was er (dit werd ons van *betrouwbare* zijde verteld) iemand uit Namen die tot 500.000 had willen gaan. En de tijd was toen al zeker even slecht als nu! Ik heb dit aan T.V. geschreven, maar hij schijnt absoluut niets te voelen voor een publieke veiling. En *waarom* eigenlijk niet? Kan je dit niet eens aan Bob Nijkerk vragen? Als hij nu met die De Meeus absoluut niet meer kan krijgen dan 200.000, waarom zou hij die prijs niet als limiet stellen en in ieder geval de kans wagen dat iemand hooger biedt? Voor een zoo sportief iemand vind ik zijn zienswijze in dit geval nogal erg mak. Maar ik kan dit alles niet per brief met hem behandelen. Zou jij hem niet willen opbellen en vragen hoe het ermee staat? Als hij niet meer dan 200.000 kan krijgen, zeg hem dan dat hij - tenzij hij een geldige reden opgeeft - om mij plezier te doen bij een betrouwbare notaris een publieke veiling probeert, met 200.000 als limiet. Ik voor mij ben er *zeker* van dat, als er ook een behoorlijke publiciteit aan gegeven wordt, het huis dan meer opbrengt, misschien wel 300.000. Maar je moet dit met T.V. en met Nijkerk *bespreken*, desnoods per telefoon. Wil je dat voor me doen en met al de warmte waar jij toe in staat bent? Bedenk dat Bep en ik het plan hebben om dat geld bijna uitsluitend te besteden aan de opvoeding van Gille. En er gaat *direct 150.000 frs. af* aan hypotheek, achterstallige rente, schuld aan schoonpapa, aan notarissen, + nog enkele %en voor successierechten. Wschl zelfs meer. Wat blijft er dan voor ons over?

Wil je T.V. ook vragen hoe het nu met die erfenis zit? De vendutie heeft 3 October plaats. Krijgen wij daarna direct al wat geld, of hoe lang kan dàt nog duren? Dit is ook van groot belang voor ons met het oog op verdere plannen, van verhuizen, etc. Alles dringt zich in deze maanden Sept. Oct. samen voor de slotacte. Ik zou graag naar Brussel gaan om zelf alles even te kunnen bepraten, maar Bep heeft

de financiën opgenomen en er zijn geen 100 frs. te veel! Ik zond ook frs. 100.(fransch) aan J.v.N. voor het typen, alles wordt ons van het lijf gescheurd.

Ik schreef J.v.N. ook jou te zeggen dat Pom de eerste 2 hfdstn gelezen heeft en er niets voor voelt. Jany wil verder probeeren, maar dat is onzin: het is een bewijs van het *echte* ervan dat Pom het niet goed vindt; om het goed te vinden moet men den 'ik' (Ducroo) met vriendschap (willen) naderen, niet op zoek zijn naar fraaie letteren. En Pom - ook als zijn gevoelens voor mij persoonlijk hem geen parten spelen - is een *getrapte letterproever*. Dus dat is een verkeken kans.

Ik vroeg Jany nu mijn *Java* te plaatsen, als dat kan.

Wil jij mij spoedig de 2 hfdstn. sturen die bij jou zijn? Ik werk ze dan nog wat bij en stuur ze jou, mèt wat van Pom terugkomt, voor Coenen, ter kennismaking. Coenen en jij kunnen dan verder schrappen en arrangeeren wat jullie - of hij alleen - wil. Maar tracht er geld uit te slaan. Geld, geld en nogeens geld is de boodschap! *Bah.*

Kreeg je geen bericht over d'Artagnan? Als ze het niet nemen, laten ze het dan terugsturen; misschien kan ik het als feuilleton plaatsen in de *N.R.C.* Of zelfs in *Het Vaderland*? Ik heb dringend geld noodig, ook met het oog op de October-plannen. Ook meubels inpakken en opbergen en reizen naar St. Brieuc kost nog wat geld; daarbij moeten we nog 500 frs. belasting betalen. En schoonpa kan niet meer helpen. Zijn zoon Bob is nu getrouwd met een Duitsche vrouw van adellijken bloede, Christa von Falkenhayn, maar zij heeft géén geld en zij komen nu voorloopig samen bij schoonpa inwonen. Hij heeft dus buiten ons om genoeg kosten met deze nieuwe ménage: het halve huis wordt voor het jonge paar ingericht.

Bep is reusachtig als financierster en rekent alles mooi uit. Maar ieder beetje, volgende maand, is welkom. Vandaar ook: vraag T.V. vooral of er kans is dat na de vendutie ook wat duiten loskomen, of dat het daarna weer ± een jaar duurt. Naar de aandeelen op de Amst. Bank informeerde ik via Maasland: dat valt nogal mee, ze zijn nominaal tesamen *maar* fl. 3000. gezakt. In deze prettige historie waarin iedereen hoera roept als het niet nix is over de heele linie, moet men *blij* zijn met zooiets!

Ik weet soms niet of T.V. wel heelemaal beseft waar de erfenis uit bestaat, of hij zich niet blind kijkt op het Brusselsche stuk. Ik schreef hem alles uitvoerig toen hij ermee begon, maar toen ik later met hem sprak bleek mij dat hij nogal onzeker was. Er is nl:

I. de boel in Brussel;

II. de aandeelen op de Amsterd. Bank (Ned. Handel Mij);
III. een hypotheek op gronden in Indië, onlangs getaxeerd op 16.000 fl. (vroeger 30.000!).

Als de notaris pas met geld uitdeelen beginnen kan als *alles* geregeld is, dan kan dat, door nr. III alleen, nog wel 2 jaar duren, met deze vaart! Spreek ook daar dus met T.V. over. Als ik hem over dit alles schrijven moet, worden het ellenlange brieven, en T.V. is op dat gebied, vrees ik, een zakenman als een ander: 'één punt tegelijk behandelen, a.u.b. of mijn hoofd loopt om en ik luister niet meer...'

Dus, Jan, voor jou, als je het doen wilt:

I. Met Nijkerk en T.V. spreken (desnoods per telefoon)
II. Mij spoedig *Ducroo* zenden. Je krijgt alles weer terug, zoodra ik ook het begin van Pom terugheb.

Veel dank, en hartelijke groeten ook aan Aty, van je

E.

P.S. - Ik zend gelijk hiermee een nieuwe portie *Ducroo* direct aan J.v.N., aangezien alles toch eerst bij diens juffrouw belanden moet.

Zend mij de brieven van T.V. en De Meeus over Gistoux terug.

1779 (444). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 19 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1780. *Briefkaart aan A.C. Willink: Bellevue, 19 september 1933*

Bellevue, 19 Sept.

Beste Carel,

Ik hoop dat je mijn stuk over de planken gekregen hebt en dat het je vermocht te amuseeren. Onze vriend Vic vond als sterkste contra-argument dat Mayerhold met een e geschreven moest worden, en zelfs dàt is niet per se waar! - Wij zitten hier tot ± 14 October en gaan dan wschl. voor een tijdje in een goedkoop oord in Bretagne, waar ik verder werken wil. Ik schreef *erg* veel, al dezen tijd. Hoe gaat het jullie? Schrijf eens een briefkaart. De vendutie van de meubels in Br. heeft 3 Oct. a.s. eerst plaats, - waar zal dàn het verdere wachten op zijn? Wij denken er maar zoo min mogelijk aan. Gille zit nu op een kostschool bij een soort theosofen, maar wordt er goed verzorgd; Simone zoekt vruchteloos werk. - Kan je mij het deeltje van Nietz-

sche[1] zenden (over de Grieken) dat ik je indertijd gaf? Je krijgt het eerlijk terug. Zend het spoedig; anders zijn we misschien niet meer hier! (als je 't bv. een maand vergeet). Nu, laat wat hooren. Veel hartelijks, ook aan je moeder en Wilma, van ons beiden - je
E.

Vergeet ook niet te vertellen of de Nederl. schilderkunst bloeit.

1781. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 20 september 1933*

Bellevue, 20 Sept.
Beste Jan,
Allereerst accoord voor d'Artagnan: als het alleen van mijn naampje eronder afhangt,[1] vooruit dan maar! Dus als je er nog over schrijven moet, zeg dan maar dat het goed is.
Grappig dat onze brieven over Gistoux elkaar kruisten en dat die excellente T.V. jou van zijn kant opbelde. Laat ons zóó afspreken, als je hem nu toch ziet: kan hij 250.000 frs. krijgen, dan maar doen en zoo gauw mogelijk; kan hij niet meer dan 200.000 krijgen, dan de publ. veiling wagen. Dàt komt er per se nog wel uit, denk ik.
Het is *rot* om zoo geserreerd en zonder hulpmiddelen te zijn dat je alles moet zien gaan met minimum mogelijkheden. Het wachten tot nu heeft in ieder geval niets opgeleverd; verleden half jaar had ik dit ook kunnen krijgen. Enfin...
Laat Pom stikken; ik beschouw zijn reactie als een bewijs van de zuiverheid van *Ducroo*.
Dank en tot nader. Veel hartelijks,
je E.
Moet ik T.V. zelf nog schrijven? Meld mij dit dan.

1782. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 20 september 1933*

Beste Sander en Greet,
Ook namens Bep veel geluk gewenscht met het arriveeren van den derden telg. Dat wordt een rijke familie bij jullie! Geef eens wat

1. *Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik.*
1. Zie 1746 n 1.

bizonderheden over den nieuwen snuiter, wiens portret door John eenigszins in het vage gehouden is. Hoe staat bijv. zijn neus? En hoe smaakt 'ten derde male' dit geluk?

Hartelijke groeten van ons beiden,
je E.

Ik krijg nog antwoord van Sander over die 4 dln. Jansen die nog hier liggen en over Byron. Als de drukte van de Nieuwe Geboort dus over is, graag.

Bellevue, 20 Sept.

1783 (445). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 21 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1784. *Prentbriefkaart*[1] *aan R.A.J. van Lier: Bellevue, 21 september 1933*

Met hartelijke groeten uit een met haagsche hopjes[2] boordevol gemoed,
E.duP.-deR.

Ook zonder hopjes te vol voor expansie maar hartelijk je
EdP.
Medegevoel je
Fred.
Station 21.9.'33.

1785. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 21 september 1933*

Bellevue, 21 Sept.

Beste Sander, Daar ik nog steeds geen antwoord heb, hierbij een brief van Marsman ook over de Byron. Kan je hem een recensie-ex. sturen?

Hart. gr. je
E.

1. Foto van de kerk te Bellevue.
2. Batten had uit Nederland namens Van Lier Haagse hopjes meegebracht voor mevr. Du Perron.

B.E.

Ik ben met rommel uit de practijk bezet, maar hoop je toch deze week nog - denkelijk via J. Gr. - te schrijven. -

Nu alleen dit: ik zag je 'Byron' in een winkel liggen - en zou die *erg* graag bezitten. Koopen is mij te duur. Heb jij er één voor me? Of S? - Ik wil wel beloven er ergens iets over te schrijven, en zal dat dan doèn - Maak jij het, event, even voor me met S. in orde. Ik kom er niet toe.

Wat ik je nu nog stuur van Angele, krijg ik - als steeds - *gauw* terug? Graag - dan kan de boel afgedrukt worden.

Hart.

H.

1786. *Briefkaart aan A.C. Willink: Bellevue, 21 september 1933*

Bellevue, 21 Sept.

Beste Wilma ende Carolus!

Mooi dat het er dan toch maar van gekomen is, ook in deze bedreigde en Hitleriaansche tijd! Wij vereenigen ons extra om jullie onze heilwenschen[1.] te komen brengen. Moge jullie samen-zijn gelukkig *blijven* en van kinderen onbevlekt; amen.

Jammer dat je niet meedeed aan de werken waaraan Charley T. en Pijke K. zich wijden.[2.]

Hartelijke groeten, ook aan jullie gezamenlijke Schoonmama (zou mijn Schoonpa zeggen volgens de wet: man + vrouw = één); een hartelijke hand van steeds jullie

E.

(Hier komt mijn andere helft aan het woord:)

Veel heil en zegen, jong paar. Als iemand die niet ver meer van de houten bruiloft af is (ja, ja), wensch ik jullie eendracht en min. Alleen had ik het liever gedaan op een van die mooie toepasselijke briefkaarten met plaatjes die daarvoor in den handel zijn.

Veel liefs,

Bep.

4 Av. du 11 Nov.

Bellevue

1. N.a.v. het huwelijk tussen Carel Willink en Wilma Jeuken.
2. Niet duidelijk waarop dit betrekking heeft.

1787. *Aan F.E.A. Batten: Bellevue, 22 september 1933*

Beste Freddy,

Wil je liever Maandag hier komen inpl. van Dinsdag? Dinsdag zijn we nl. niet vrij, als we het goed uitrekenen, of als we vrij komen, moeten we probeeren den tijd te benutten voor werk. Maandag ben je hier samen met den heer graaf Giacomino Antonini, maar aangezien hij heel aardig is, zal dat wel niet erg zijn voor je.* Kom dan tegen kw. over 6, half 7; je hebt een trein om 2 voor 6 van Montparnasse.

Ik hoop dat deze brief je bereikt, ondanks de onzekerheid over het adres. Schrijf even een briefkaart terug voor accoord.[1.]

Hart. groeten ook van Elisabeth de Roos,

je EdP.

Bellevue, 22 Sept.

1788 (447). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 22 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1789. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 22 september 1933*

Bellevue, 22 Sept.

Beste 's Gravesande,

Van Jan hoorende dat je bij hem komt logeeren, maak ik er gebruik van om je te schrijven. Ik moet je nl., ook namens mijn vrouw, onze plannen meedeelen, omdat die voor een deel in verband staan met *Het Vaderland.*

De kwestie is dat wij 15 Oct. a.s. van hier weg moeten. Alvorens weer iets in Parijs te huren - vooral met het oog op alle onzekerheden in ons bestaan, waarvan Jan je gemakkelijker en mondeling een idee geven kan - wilden wij nu ± 2 mnd. naar een plaatsje in Bretagne gaan, waar ik het boek dan hoop af te maken waaraan ik nu werk. Mijn vrouw wou dan af en toe naar Parijs gaan, voor het theater en zoo, maar niet meer dan 2 × per maand, *liefst* zelfs maar ééns, en dacht dan met ‘vooruit’ en ‘bij’ werken de ‘kroniek’ voor de krant

* De heer graaf, zooals je misschien weet, spreekt en schrijft vloeiend Hollandsch.

1. DP twijfelde over het adres van Battens Parijse verblijfplaats.

al dien tijd toch te kunnen blijven doen. Lijkt jou dit goed? Moet Schilt ervan weten? of kunnen wij gewoon een Parijsch adres opgeven, waar hij ons event, bereiken kan? Ik weet niet wat het veiligste is, vooral met die kwestie van een nieuwe kunstredacteur. Krijgen we den reorganiseerenden Scholte inpl. van Ter Braak bijv., dan wordt alles juist in dezen tijd misschien erg roezemoezig en is het beter dat mijn vrouw (die Sch. uit haar studententijd kent) hem persoonlijk de zaak uitlegt. Wat zij schrijft is toch *meestal* voor de kunstrubriek, en als *jij*, ten opzichte van ons tenminste, daarover blijft gaan, zooals nu gebeurt, is met dezen brief tusschen ons wel alles in orde, niet?

Begin December dachten wij in Parijs terug te zijn en daar dan ook te wonen - tenzij er weer nieuwe gebeurtenissen alles wijzigen.

Hoe het zij, antwoord mij even hierop en raad mij wat het beste is. Of hangt dat voor jouw gevoel ook af van die hangende benoeming? Je zult aan Ter Braak zeker een buitengewoon prettig iemand hebben om mee samen te werken, maar misschien valt Scholte ook best mee...

Het beste met je verblijf in Brussel en veel plezier. Hartelijke groeten aan Jan en Atie, een hand van steeds je

EduP.

Je hebt ook de beste groeten van mijn vrouw, cela va de soi! - (Maar hieronder komt zij zelf nog aan het woord.)

Wil je Jan zeggen dat ik Timmers Verhoeven direct na ontvangst van zijn briefkaart geschreven heb? Dank.

P.S. Ik heb u deze maand al heel weinig gestuurd; alleen Polaire[1] voor uw rubriek, twee aan den heer Schilt waarvan er pas een (de laatste, niet de voorlaatste over Violette Nozières[2]) geplaatst is; dezer dagen zend ik er nog twee, of hopelijk drie, naar de kunstrubriek. De oorzaak is dat deze windstilte voor het seizoenbegin bijna nog erger is dan de zomermaanden; er is *niets* op kunstgebied. De theaters geven nog reprises, tentoonstellingen zijn er nog niet (Modigliani op de 19e niet gevonden, maar ik blijf op mijn qui-vive), Cécile Sorel repeteert maar treedt nog niet op. Over veertien dagen wordt het

1. Over de actrice Polaire schreef mevr. Du Perron onder de kop 'De memoires van Polaire. Voorloopster van de moderne vrouwensilhouet.' In *Het vaderland* van 8 september 1933 (av.).
2. 'De ziekte der jeugd'. In *Het vaderland* van 12 oktober 1933 (av.).

beter. Ik moest u eigenlijk tijdens uw uitstapje niet met deze aangelegenheden aankomen. Ik wensch u prettige dagen in Brussel. Met vr. gr.

E.duP.-deR.

[3.] Netter dan zoo kan ze het nu NOOIT!

1790. *Briefkaart aan H. Marsman: Bellevue, 22 september 1933*

Bellevue, 22 Sept.

Beste Henny,

Gelijk hiermee gaat de laatste proef van *Angèle* naar je toe. Ik hoef nu niets meer te hebben, dat vind ik zèlf ook. Finita la commedia.

Ik schreef Stols je een recensie-ex. van Byron te zenden. Zelf vroeg ik hem om meerdere exx. (hij zond er mij één voor al mijn moeite!) en ik kreeg geen antwoord. Een wonderlijk heer - maar hij is net voor de 3e keer papa geworden, dus....

De legende van een jeugd vind ik qua klank en qua gedachte een beetje o.h.- ig. *Porta Nigra* blijft dan VERREWEG het beste; noem het dus maar zoo! *Heusch.*

Neen, ik las alleen *Par. Regained* over; maar de rest zal toch ook erg meevallen, denk ik. Daarover later.

Over verhuizen staat nog niets vast. Dat gebeurt in ieder geval pas tegen 14 October. - Ik moet nog wat werken.

Hartelijke groeten en tot nader, in haast,

je E

P.S. Lees het bezadigde, huis-tuin- en keuken-*superieure* en *wijze, infaam-Hollandsche* stuk van Tielrooy over Malraux in *De Stem*.[1.] Dàt is nu onze nationale superioriteit! *Bah* (10 ×).

Ducroo gaat wel; ofschoon het sinds een week zoowat stagneert. Komt spoedig wel weer op gang, hoop ik.

1791 (448). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 23 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

3. Door DP in de marge geschreven. Een pijl verwijst naar het in steeds kleiner wordende hand geschreven P.S. van mevrouw Du Perron.
1. ‘André Malraux en de mensch’. In *De stem* 13 (1933) 9 (september), p. 829-838.

1792. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 23 september 1933*

Bellevue, 23 Sept.

Beste Jan,

Het stukje van Slau[1.] was inderdaad idioot, maar het is niets vergeleken met het infaam-Hollandsche superieure gebazel van Tielrooy over Malraux in de laatste *Stem*. En daarachter komt Anth. Donker vol lof over de 'groote' roman van Theun de Vries los.[2.] Ik ben er ziek van en heb 12 gloeiende pagina's geschreven tegen deze *wijsheid*, ook in verband met Nietzsche. Ze zijn naar Menno, maar ze kunnen niet meer in *Forum*, vooral omdat ik deze maand al 'uitgesteld' ben.[3.] Wat je van Urbaan zegt is nu niet zóó direct waar: Hollanders kan hij *niet* uitnoodigen, omdat daar nu juist de onafhankelijke Hollandsche redactie voor is.[4.] Of bedoel je dit voor later? In ieder geval moeten wij het recht behouden om den naam op te heffen als wij - ook na een probeersel - het tijdschrift de rug toedraaien. Ik kan het streven van Maurice nu werkelijk niet zoo vreeselijk vinden als jij het ziet; maar wel deel ik je antipathie tegen mama Nozières.[5.] Het is jammer ook dat *zij* papa niet was, dan had zij nu misschien wat Violette heeft. -

Hartelijke groeten van ons twee ook aan Agatha,[6.]

je E.

Aan T.V. schreef ik gisteren; en aan 'Hein' bij jou!

1793. *Aan H. Marsman: Bellevue, 23 september 1933*

Bellevue, 23 Sept.

Beste Hennie,

Ik krijg daarnet het snertstukje van Vic terug (van Jan Gr. aan wien

1. Zie 1770 n 3.
2. In *CB*, bijblad van *De Stem*, 4 (1933) 9 (september), p. 244-247 besprak Donker *Doctor José droomt vergeefs* onder de titel 'Een beschuldiging in romanvorm'.
3. 'Written in dejection'. In *Forum* 2 (1933) 11 (november), p. 797-809.
4. Er was in deze tijd sprake van de mogelijkheid, dat Urbain van de Voorde deel ging uitmaken van de Vlaamse redaktie van *Forum*, die zou ontstaan na de splitsing in een Nederlands en een Vlaams gedeelte, ieder onder een aparte leiding.
5. Zij had haar dochter Violette wegens vergiftiging van haar vader aangeklaagd.
6. Greshoffs vrouw Aty.

ik het zond en die ervan schreef: ‘Inderdaad, V.v. Vr. is een waardig man voor de *N.R.C.*! Wat een superieure toon! Bah!’) - en nu ik het weer zie, spijt het mij dat ik die blzn. verscheurd heb. Tielrooy over Malraux in *De Stem*, Vic over mij in de *N.R.C.*, ik proef overal dezelfde walgelijke Hollandsche superioriteit van Piet Lut en Jan Zitvast. Ik snap niet hoe jij, met je bewondering voor Nietzsche, dit soort geesten niet *veracht*; hoe jij - al is het dan voor mij! - het accent kunt laten vallen op: ‘Wat doen dan ertoe’, wanneer de zin luidt: ‘Wat doen dan de *onvervaarde enormiteiten* ertoe, die des schrijvers gebrek aan ervaring en *elementaire kennis* op dit gebied’, etc.... om dan uit te loopen in die schoolmeesters-zet! Ik zou zoo'n stuk, ook in de haast, ook als redacteur van onverschillig welk kakblad, niet over Vic hebben kunnen schrijven (of dicteeren, zooals hij zegt dat hij gedaan heeft); 1°. om de achting die ik Vic zelf toedroeg, 2°. om niet aan den kant te staan waar hij nu staat. - Enfin, ik heb hem nu erover geschreven en hij heeft natuurlijk toch geen tijd om te antwoorden, en misschien vindt hij - als jij ongeveer, niet? - dat stukje van hem niet beschamend voor hem - wat het G.v.d. *voor 100% is*! - maar eigenlijk nog erg vriendelijk tegenover mij.

Als het Vic niet was maar Hopman of Scholte, dan veegde ik met zooiets geestelijk en lichamelijk mijn achterwerk af; nu blijft het voor mij een zeer onaangename smaak houden; ik houd het gevoel dat ik mij *altijd* vergist heb. Neem deze *rancune* alsjeblieft op in den brief dien je mij nog schrijven moet; graag.

Je E.

P.S. - Ik heb de zekerheid, nu die blzn. verscheurd zijn en ik ook geen lust meer heb om ze te plaatsen, dat het stilaan maar pertinent tusschen Vic en mij uit is. Hij kan nu verharen.

1794. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 24 september 1933*

Bellevue, 24 Sept.

Beste Jan,

Als je dit ontvangt, wil je me dan *dadelijk* de copy van *Ducroo* (kinderjaren) terugsturen? Het verhaal (*jalouzie*)[1] kan je houden; dat is trouwens nog lang niet goed, lijkt mij. Maar de kinderhoofdstukken

1. ‘Dialoog’. Zie 1749.

wil ik in elkaar zetten, definitief, voor de publicatie apart. Daarna zend ik ze aan Menno, die mij absoluut zijn indrukken erover schrijven moet - voor een 'gesprek met Wijdenes'. Dit alles luistert nauw naar elkaar! Zoodra ik alles in orde gemaakt heb, vraag ik Jany om je hfdst I en II te zenden, en Menno de rest. Zoo komt *alles* over Indië dus, herzien en wel, bij je terug en kan je er dan mee manoeuvreeren bij Coenen. Je mag eruit gooien wat je wilt, bv. uit het 1e hfdst. - de 'genealogie' der Ducroo's en du Craults - desnoods meer dan de helft.

Wil je J.v.N. vragen - per telefoon - of hij de 100 Fr. francs ontvangen heeft die ik hem zond. En hem vragen de overklopjuffrouw aan te sporen tot den grootsten spoed, want vooral diè hfdstn. mankeeren mij. *Alles* hierheen zenden; als ik de boel gecorrigeerd heb (ik doe liever de 2 tegelijk, dat spaart moeite) stuur ik je wat weer naar *Gr. Nederl.* kan. Goed?

T.V. schreef ik al, zooals ik je zei. Ik zei hem: bij 250.000 verkoopen, bij 200.000 vendutie riskeeren. Dat lijkt mij niet zoo stom en nog 'mak' genoeg...

Ik kreeg hier het affiche voor de vendutie van de meubels - wschl. zag jij het ook? - ik miste daarop een collectie oude munten, 'Spaansche matten' etc., van mijn vader, die bij de juweelen waren. Als je T.V. weer eens spreekt of opbelt, wil je hem vragen daarop te letten en den notaris te vragen of die ook *behoorlijk* worden uitgestald, voor mogelijke collectionneurs?

Hartelijk dank voor alles. Veel liefs van h. tot h.

je E.

Fredje Batten is in Parijs en kwam beladen met siropen (rose en soesoe) en hopjes en flikjes hier aangezet. Hij is erg braaf en vòl goeden wil, maar zijn hersenkas is nog één mallemolen waarin de dingen die je hem zegt soms toevallig goed opgenomen worden en terecht komen en soms ernaast vallen en tegen de wanden worden gekwakt. Hij fantaseert met even veel liefde en gloed door op een woord dat hij wèl als op een woord dat hij faliekant verkeerd begrepen heeft en hij is zóó krampachtig, defensief en agressief tegelijk, op je afspringend en wegduikend, dat het een corvée apart is om met hem te praten. Ik vraag mij soms met schrik af of ik ook zoo was toen ik 21 was, of *ongeveer.*

Bep laat allerliefst danken voor postpapier.

Ik schreef gisteren een stuk over Tielrooy en Malraux, Erwin

Rohde en Nietzsche - van 12 pagina's, dat naar Menno ging. Ik ben voor Nietzsche vervuld van een verstikkend ontzag. Ik gaf het boek van Halévy aan Fredje B. mee, die het *jou* terug zal sturen, zoodra hij en Rudie v. Lier het gelezen hebben. Gun ze deze kapitale trek misschien in hun opvoeding; lees het daarna gezwind en goed om er zelf alles aan te hebben.

Waar blijft de beloofde vergrooting van ons II bij Diderot?

Er is op de vendutie een jaargang *Forum* die je misschien voor 3 frs. kunt krijgen, en het ééne ontbrekende nr. is bij Dr. Maasland.

1795 (451). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 25 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1796. *Aan H. Marsman: Bellevue, 25 september 1933*

APOLOGIE VAN PERRONIUS

Bellevue, 25 September.

Beste Jan en Henny,

(Ik stuur dit antwoord eerst naar Hennie, omdat die er wschl. niets meer op te zeggen heeft. Daarna komt het antwoord dan wel van Jan. Lieve vrienden, welk een aardige administratie!)

Hennie.

a/ Deel vragen en lectuur. Volkomen accoord over Slau en Jany, met het verschil dat ik De *Erfgenaam* slechter vind dan *De Nyborg*, van Jany *alle* proza 'verbleekt' vind, behalve *De Afspraak*, dat door een beter element - Jany zelf - nog gered wordt, en dat ik *Shelley* niet las. Wil je het mij niet zenden, met *Vaders en Zonen* dat ik nog van je terug krijg? Het gaat subito weerom.

Wij gaan wschl. ± 15 October naar St. Brieuc in Bretagne en zijn eind Oct., begin Nov. dus daar.

b/Deel vriendschap. Gauw afgedaan. Inderdaad berust vriendschap voor mij op wederkeerige gevoelens. Anders zouik het niet kunnen. Er is in die verhouding, evenals in de liefde, natuurlijk toch plaats voor allerlei variaties, maar *ten slotte* zou ik evenmin voor een vriend kunnen voelen zonder volkomen 'wederkeerigheid' als voor een vrouw. - Voorbeeld: ik heb eens een soort teleurstelling op dit gebied gehad van Jany (vraag aan Jan, met wie ik de zaak toen uit-

voerig besproken heb), en ik heb toen alles in mij losgeschroefd wat aan gevoel voor Jany te vast zat. Met eenige moeite (bitterheid, zou Multatuli zetten), maar met een volmaakt resultaat. Ik sta sindsdien altijd precies zoo tegenover Jany, zoo los en zoo vast, als hij zelf het wil, en een andere kwestie is dat het willen van Jany après tout erg meeviel. Voor *mij*, die misschien te sterk aan hem was gaan hechten, voltrok zich de nieuwe phase toen. - Dit is alles, geloof ik, wat ik Hennie te zeggen heb.

Jan.

Het antwoord van Jan, ofschoon het veel korter is, heeft me oprecht geamuseerd en vraagt nadere verklaring, omdat het zoo erg de pot is die den ketel verwijt. Zóó'n streng toelatingsexamen tot de vriendenkring als Jan eischt, wordt bijna wetenschappelijk werk; ik erken dat ik daartoe gewoon niet in staat ben, en dat vergissing of teleurstelling ook voor mij wel nooit uitgesloten zal zijn! Als ik nu denk aan het enthousiasme waarmee Jan allerlei lieden omprangt en daarna weer van zich afwerpt, en aan allerlei 'vrienden' die uit hoeken en gaten opeens voor hem opdagen, dan kom ik tot 2 dingen: allereerst bewondering voor Jan dat hij desondanks toch zoo goed het kaf van het koren weet te scheiden, *achteraf*; maar dan: twijfel of hij zijn vriendenlijstje zoo goed zou kunnen opstellen als ik het mijne, en of die lijst niet iedere maand grondig moest worden herzien.

Een vriendschap berust niet *alleen* op sympathie, maar wel degelijk op kwaliteiten - zonder die aanwezige of gesupposeerde kwaliteiten zelfs niet die sympathie meestal. 'Parce que c'est luy parce que c'est moy' is heel mooi, maar een hoge uitzondering, althans in volledige vorm, niet als basis alleen (als basis is het altijd waar). In de volledige vorm is alle verraad dan ook uitgesloten; anders, verre daarvan. Houden van een vriend als hij de 'gezamenlijke dingen' (waarden, liefde, geloof?) verraadt, *kan* - maar is niet zoo natuurlijk als Jan het eventjes doet voorkomen. Vraag: hoe denkt Jan *precies*, en hoe voelt hij, over en voor Jacques, en Buning, die toch twee zeer goede vrienden van hem waren?

Het gekke is bovendien dat ik de menschen die ik werkelijk als vriend beschouw volstrekt niet zoo van mij aftrap als Jan het doet voorkomen. Van mijn Indische vrienden ben ik door afwezigheid vervreemd, maar voor mijn gevoel en tot nader order zijn zij nog compleet mijn vrienden, al hebben zij aan een groot stuk van mijn

leven - het intellectueele - wschl. *volstrekt* geen deel meer. Hier dus zuiver een kwestie van gevoel, zooals Hennie dat wilde, of liever: jullie allebei.

Met mijn Europeesche vrienden heb ik 2 maal, d.w.z. in 2 gevallen wrijving gehad: met Jan over ridderordes, met Slau over Borel. Maar... ik heb bij die lintjeskwestie geen halve seconde erover gedacht om Jan op te geven, om minder om hem te geven, zelfs om losser te schroeven als bij Jany, etc. Ik vond deze neiging een vorm van 'verraad' (zie boven), ook aan het beeld van Jan zelf dat hij (ook voor zijn vrienden toch?) in pamflet en rijm geeft; maar après tout ben ik ermee verzoend en *wil* ik het, (uit vriendschap wschl.?) als niets anders zien dan een vorm van kinderachtigheid. Waar het op aankomt hier is: dat mijn *gevoel* voor hem er geen haar door geleden heeft. En als ik hem ronduit schreef wat ik ervan dacht was dat geen rechterschap (1000 × neen!) maar een *vrienden* verwijt. Als Jan of jij merkte dat ik een smeerlapperij uithaalde of mij - laat ons zeggen tegen Bep bv. - onmogelijk gedroeg, zou ik voor jullie 'dezelfde' zijn, soit; maar zouden jullie het mij ook niet mogen zeggen? Ik heb over mijn polemische driften van Menno, van Jan zelf (en alweer was het de pot die de ketel verweet, want Jan polemiseerde *in alle ernst* met Borel!) het noodige moeten hooren. Ik was erover geprikkeld - zooals Jan wschl. over mijn lintjessermoenen - het heeft niets in mijn gevoelens veranderd.

Slau-en-Borel is door Slau losgekomen! Terwijl ik het vaag wist dat hij Borel die brief geschreven had, heb ik er (uit vriendschap wschl. alweer?) niet verder over gedacht. Tot de redactie van *Forum*, en ik dus, zonder verdere uitleg voor mij apart, een groteske brief op hooge pooten kreeg van Slau - naar aanleiding van een gesprek dat hij had gehad met Bouws! Toen ben ik inderdaad verdomd nijdig geworden - zooals jullie allebei wschl.! - en heb hem precies verteld wat ik van die bedankbriefjes aan Borel, die door Borel weer tegen ons uitgespeeld konden worden zooals dan ook gebeurd is, dacht. Toen dacht ik: 'Als Slau dit nu leest, is het tusschen ons wel uit.' En: 'Tant pis dan maar'. En ook hier had ik het gevoel van 'verraad'. Een vriend bovendien, die als Slau doet en aan wie men dan nòg niet zeggen mag wat men van hem denkt, is geen vriend meer maar een soortement tyran. Aldus, voor de zuiverheid van de vriendschap ook, liever een breuk riskeeren. Welnu, Slau las, en er kwam géén breuk, en ik was daar zeer blij mee.

Dat is met voorbeelden alles, en daarop baseeren jullie je oordeel

van ‘rechterschap’. Jan's idee over dat toelatingsexamen vind ik erg mooi, te mooi, maar ook dan is zoo'n examen nooit definitief, en zal er om de zooveel tijd een herexamentje moeten zijn! (Mijn tegenw. situatie is daar dan bv. aanleiding toe.)

Het geval Jacques en Vic staat hierbuiten. Jacques en Vic hebben dan eigenlijk nooit mijn serieus toelatingsexamen gepasseerd. Ik kan voor hen dus hier of daar nog blijven voelen, met de zekerheid dat zij nooit mijn werkelijke vrienden zullen zijn. Wat ik je achteraf over Vic schreef, Hennie, is volkomen waar: ik houd een rancune tegen een behoorlijk iemand die zoo poenig redacteurachtig superieur kan doen tegenover iemand als ik, dien hij persoonlijk kent. In dien stijl zou ik, ook als redacteur, misschien schrijven over Jan Campert, maar niet over Vic. Of ik hem nu meteen afschrijf blijft de vraag. Ik wacht op antwoord, daar hangt veel van af. Zooniet, dan is hij tot nader order voor mij de mijnheer die hij zoo graag wil zijn: een welingelicht en voorzichtig Hollandsch kunstrubriekchef. Ontmoet ik hem weer, dan zal ik hem zeker nog eens duidelijk zeggen wat ik van zijn houding denk. En dan - we'll see. Wat dit alles met ‘rechterschap’ te maken heeft, begrijp ik niet. (Bep ook niet, na lang nadenken toch.)

Mij voor verdere oordeelen, na deze apologie, aanbevolen houdend, met hartelijke groeten ende gevoelens, steeds jullie

E.

P.S. Jan: ‘Als iemand je vriend is, accepteer hem dan met al zijn fouten’. Dat *doe* ik, ook als ik hem over die fouten spreek; of mag dàt niet in de vriendschap? Maar als hij mij in mijn gezicht spuugt, is hij misschien toch mijn vriend niet meer?...

P.P.S. (voor Hennie in 't bizonder).

Bij overlezen van H.'s brief merk ik nog dat die ‘moreele’ accentuatie bij hem het ‘rechterschap’ aanduidt. Maar ieder verwijt heeft ergens een ‘moreele’ bijsmaak, en als je het zoo neemt is het ‘rechterschap’ dus juist. ‘Rechterschap’ dan ook deze contra-verwijten van jullie tegen mij. In laatste instantie geloof ik dat het hierop neerkomt: er *moet* ergens een moreele achtergrond zijn, ook in de volmaaktste liefde, ook in de volmaaktste vriendschap. Men eischt voor zichzelf, of men wil of niet, dat degenen van wie men houdt ‘up’ zijn ‘to’ een zekere moreele standaard. Anders is het gevoel misschien nog heel echt, maar de verhouding krijgt iets *vuigs*: mannen die houden van

vrouwen die toch met anderen naar bed 'moeten' en omgekeerd, vrienden die achter elkaar aanklungelen, terwijl er toch allerlei elementen van verachting zijn, al wordt die niet onder de oogen gezien en als verachting erkend. Mijn 'moreele rechterschap' komt er in laatste instantie dus op neer dat ik niet als *vriend* kan beschouwen dien ik eigenlijk ergens veracht. Als je het zoo neemt, goed; dan wil ik ook wel graag rechter zijn. En ik zou degene beklagen die van zijn kant mijn vriend zou willen zijn, onder dergelijke omstandigheden, die zich met mijn sympathie (*malgré* tout) tevreden zou stellen, enz. Ik althans zou voor zoo'n soort sympathie hartgrondig bedanken, al kwam die van den grootsten man van Europa, van een herboren Nietzsche bijv. Het is trouwens wonderlijk - en ik las dit in het leven van N. door Halévy met ontroering - hoezeer N. behoefte had zijn vrienden te bewonderen, ook waar zij het allerminst verdienden (Rohde, Peter Gast, wie al niet?) en dat *daaruit* zijn latere ontgoochelingen voortvloeiden. Ik ben dan heel wat gewoon-menschelijker en 'prettiger' aangelegd, maar ik begrijp *die* 'hang' ook volkomen! Jij niet?

* * *

Hierop nog antwoord over Charles de Blécourt. Ja, hij is Jany, maar 'gericht' en zonder warmte gegeven. Jany is in wezen zeer zuiver, van een hoogere integriteit; bij Charles de B. kàn die zuiverheid bestaan, maar ik weet niet of het niet is omdat wij Jany kennen. Zonder Jany op den achtergrond, zou ik dien mijnheer de Blécourt houden voor een nogal kakkineus iemand die naar een verward 'overluchtsche' levensconceptie tracht te leven, daardoor nog onmogelijker wordt, maar die au fond iets zieligs heeft (als hij zich zoo alleen voelt in Parijs) en die zich in het laatste hoofdstuk ontpopt - door een late terugkeer naar zijn ware natuur - tot eigenlijk 'toch een goeie vent'. Meer hoogachting kan ik hem, zonder den steun van den echten Jany, niet geven; zijn *aardigste* oogenblikken zijn die waar hij ook het scherpst met den echten Jany samenvalt, als tegenover die vrouw in *Les Deux Magots*, en soms alleen. Wat Jany ook als mensch - afgescheiden van zijn dichterschap nog, dat natuurlijk bij Jany als verklaring onmisbaar is! - van zoovele anderen onderscheidt, een *reëele* zuiverheid en hoogheid, bij alle inzinkingen en vermoeienis, heb je in Charles de Bl. nergens getroffen. Dit heeft niet

met warmte of koelheid te maken, maar met romanciersmiddelen: nergens is er een scène of hoofdstuk dat dézen kant van dezen 'Jany' *bewijst*; zijn tweestrijd alleen, en zijn grootere 'mildheid' in het laatste hfdst. zijn daarvoor niet genoeg. Je had hem bv. een paar tegenstrijdige dingen kunnen laten doen, in strijd bedoel ik met zijn kakkineuze houdingen, en op een ander gebied dan dat van zijn verliefdheid of liefde voor Angèle. Op dit laatste terrein wordt alles te glibberig, dat spreekt. Tegenover Rutgers (in het laatste gesprek vooral) vond ik hem bij overlezing juist ontzettend *jongensachtig.*

Maar het doet er niet toe: hij is nu zooals hij is, en voor den argeloozen lezer wschl. lang niet slecht als beeld-van-een-zeker-iemand.

1797. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 25 september 1933*

Bellevue, 25 Sept.

Beste Jan,

Daarnet je fulminante briefkaart. En ik heb net een lange verantwoording achter den rug over de 'vriendschap' - die ik naar Hennie stuur, mèt jouw briefje, voor de goede volgorde. Dat wordt een drukke dag voor me, vandaag!

Jij vindt Maurice dus kortom een soortement streberige smeerlap. Als jouw opinie, die ik voor het nadere besluit aan Menno doorstuur, *juist* is, dan is Maurice kort-en-goed een vent om verder te laten verrekken. Zeg hem dan bij gelegenheid je opinie en wees niet langer 'au mieux' met hem, al was het maar om mij plezier te doen.

Ik neem Vic à faire voor wat hij over en tegen mij schrijft. Zijn toon is onmiskenbaar. Terwijl jouw psychologisch portret van Maurice abuis *kan* zijn. Ik denk bijv. nog dat Maurice Urbaan er niet bij haalt omdat hij zooveel voor hem voelt, maar omdat hij de man is die de 200 Vl. abonnés moet aantrekken, die zoo onmisbaar zijn voor Zijlstra.

Kortom, dat Maurice gewoon roeit met de riemen die hij heeft om *Forum* te laten voortbestaan. Maar *je kan* ook gelijk hebben. Ik schrijf dit precies zoo aan Menno[1]; aan hem om te beslissen. Mijn idee was dat de 2 redacties *inderdaad* autonoom zouden zijn: dat wij dus de sterkste antikatholieke dingen konden opnemen en zij de grootste katholieke vuiligheid, met de mogelijkheid van een totaal

1. Brief 1799 (*Bw TB-DP* 2, p. 167-168).

negeeren van elkaar. Et alors peu me chaut Urbave! Het was een noodmaatregel; de eenige mogelijkheid om een eigen afzetgebied te behouden, en niet overgeleverd te zijn aan de genadigheden van Pom en Coenen op zijn allerbest. Maar je hebt misschien gelijk. Ik schrijf dus ook aan Menno dat als hij je inzicht over Maurice en Urbaaf deelt, ik ook voor radicaal opdoeken ben - wat ik tot dusver mèt Maurice coûte que coûte vermijden wilde.

Het is overigens een wonderlijk geval met jou: maar daarover als Hennie je mijn brief heeft doorgestuurd. Je verwerpt je vrienden niet, als ik dus! maar je spreekt over ze: over Buning, over Jacques, over Maurice (met wie je toch verdòmd chaud was, meer dan ik *ooit*) als over de verachtelijkste wezens, en daarna ga je verder met ze om. Hoe zit dat? Als ik ruzie heb met Slau, druk ik me nog niet zóo over hem uit; en als ik over Maurice denk als jij nu, geef ik hem geen hand meer of tout juste, en in ieder geval ben ik niet (zooals jij mij laatst in Parijs nog zei) 'goed' met hem. Je zult het mij ten goede moeten houden, zooals Jany zegt, maar het wil mij voorkomen dat men er meer aan heeft om door mij als vriend 'afgezworen' te worden (op de manier die je mij verwijt) dan om door jou 'aangehouden' te worden - (op deze manier die ik nooit navolgen zal).

Dit staat buiten de kwestie van *Forum*, maar die hangt van Menno in de eerste plaats af. Met jouw razernij tegen Maurice geloof ik trouwens dat opdoeken überhaupt het eenige is. Het zou mij niet meer smaken als jij mèt ons eventueel Urbaaf niet negeeren kon, als het Hollandsche deel van *Forum* voor jou *niet* autonoom kon bestaan (waarop tenslotte dit alles neerkomt) en als Menno en ik, summa summarum, voor jouw gevoel door de aanwezigheid van Maurice en Urbaaf werden bevuild.

Ik wacht nu het antwoord van Menno af en hoop al dat het 'opdoeken' blijft.

Met hartelijke groeten, je

E.

P.S. Ik ook stel Vic oneindig hooger dan Maurice, over wien *ik* nooit bizondere illuzies heb gehad. Vroeger verdedigden jij en Atie Maurice altijd tegen mij, als ik zei dat ik het toch eigenlijk een 2e-rangschvent vond. Maar daarom juist: van Vic, en zeker tegenover mij, mocht ik iets anders verwachten! De vergelijking gaat geen oogenblik op.

1798. *Aan H. Marsman: Bellevue, 25 september 1933*

Bellevue, 25 Sept.

Beste Henny,

Vanmorgen verzond ik een lange brief over de vriendschap. Daarna kreeg ik een fulminante briefkaart van Jan over Maurice Roelants, over wien hij schrijft zooals ik nog niet zou doen over mijn ontslagen chauffeur, in verband met de reorganisatie van *Forum*. Ik denk dat opdoeken nu het eenige is - omdat de 2 redacties, en zelfs de medewerkers van de 2 z.g. autonome deelen, elkaar toch nooit zullen kunnen *negeeren*. Maar wat ik zoo leuk vind is dat Maurice een bovenste beste vriend was van Jan. Die Jan is een curiosum: hij verwijt mij dat ik mijn vrienden afzweer; hij houdt ze aan, terwijl hij over ze spreekt en schrijft soms (over Jacques, over Buning, nu over Maurice) als over het grootste vullis. Ik vraag me toch heusch af of ze er niet méér aan hebben om afgezworen te worden op mijn manier!...

Maar basta. Ik heb Jan dit zelf geschreven en krijg daarover zeker ook nog een *heeleboel* antwoord!

Hierbij heel iets anders. Ik ben bezig om *De Smalle Mens* steeds definitiever te maken; ik schrijf overal stukken bij: naschriften, nabetrachtingen, etc. Hierbij 2 blzn. uit een aanteekeningenkladboek. Een deel ervan - over de boeken - is voor mij alleen. Maar wat denk je van een kort nawoord[1] als dat wat ik hier heb opgezet, het citaat uit Stendhal komt dus achterop. - En *vooral*, wat denk je van die dichters en makers van dichterlijke sfeer? Dat stuk wou ik zetten (uitgewerkt en verbeterd, dit is in haast opgekrabbeld) achter het stuk *Aan Ambrosia*, dat je zoo duister vond; ik zou als inleiding ertoe kunnen nemen mijn werkelijke waardeering voor de poëzie van Engelman. Het compleet dichter-zijn is voor mijn gevoel nl. niet alles; ik voel véél meer voor het werk van Nijhoff dan voor dat van Hendrik de Vries. Maar wat denk je van de theorie? kan je het meevoelen? lijkt het je in hoofdzaak juist?

Zend me die blzn. *gauw* terug, desnoods met een haastige krabbel. Als je ze aardig vindt, breng ik ze er direct in. Dan is dat weer van mijn boezem.

Hartelijk je

E.

1. Zie *De smalle mens*, p. 151-153 (*Vw* 2, p. 588-590). Het citaat uit Stendhal staat voorin *De smalle mens*, voorafgegaan door een citaat uit D.H. Lawrence (dit laatste niet in *Vw*).

Ook of je event, dat nawoord in dien geest approuveert. - Ik hoor nl. de mopjes van het rund Van Duinkerken al! En ik zie het rund Donker dat ze o zoo geestig vindt!... (Dit màg natuurlijk niet, eigenlijk. Mais que veux-tu que j'y fasse, als ik zoo aangelegd ben?)

1799 (452). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 26 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1800. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 26 september 1933*

Bellevue, 26 Sept.

Beste Jan,

Vanmorgen bericht van Menno.[1] *Forum* wordt opgedoekt. Hoera!

Ik ben het er après tout hartgrondig mee eens. M. zal er je wel verder over schrijven.

Ik zal Sander vragen 1 ex. *Tegenonderzoek* aan G.H. 's Gravesande te expedieeren.

Kan je voor mij opzoeken (ik meen in het voorbericht door Martineau van *Lucien Leuwen*) dat avontuur van St. met die juffrouw[2] die hem schreef: 'Beyle, je bent meer waard dan jijzelf en je vrienden weten'. Graag alles daarover even laten overtikken en de *naam* van de dame. Komt Truida bij jullie en zoo ja, wanneer? Mijn vulpen is leeg en ik schrijf dit in den trein.

Tot nader.

Je E.

1801 (453). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 26 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1802. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 27 september 1933*

Bellevue, 27 Sept.

Beste Sander,

Dank voor briefkaart; ik wacht dus geduldig. Maar wel wou ik graag vóór 5 October weten, wat ik met die 3 overtollige deelen van Jansen doen moet - met het oog op het verhuizen.

1. Brief van 25 september 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 166-167).
2. Zie 1816.

Pannekoek-'s Gravesande, 113 Scheveningsche laan, Loosduinen-Kijkduin, zou graag 1 ex. ontvangen van *Tegenonderzoek*. Kan je hem een recensie-ex. sturen, graag: hij kan er allicht hier of daar over schrijven, zelfs in *Het Vaderland* nu H.B. dood is; anders maar voor mijn rekening.

Het ex. *B.G. aan E.* en *Mikro* dat je me met de Jansens liet zenden en dat ik niet noodig heb, stuur ik t.z.t. terug.

Tot nader order dus. Steeds je

E.

1803. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 27 september 1933*

Bellevue, 27-IX-'33.

Waarde Heer 's Gravesande,

Dank voor uw brief aan Eddy over de kwestie St. Brieuc; wij zullen ons dus houden aan uw raad, ook een adres te Parijs opgeven, en mocht er in Bretagne zelf iets geschikst te beschrijven zijn, dan kan ik dat ook nog een keer doen.

Nu wilde ik u nog iets vragen. Het theaterseizoen begint nu weer, en ik zou u met plezier wat meer brieven over premières sturen, wanneer u daar tenminste op gesteld zou zijn. Maar ik krijg, zooals u weet, mijn onkosten niet vergoed, en de perskaart van het Vaderland heeft hier niets geen invloed. (Het duurt een paar jaar vóór men in het bezit van de geldige kaart voor buitenlandsche journalisten kan komen, of men zou het moeten probeeren door lid van de Association te worden, maar dat kost dan lidmaatschap + een entrée van 300 frs.). Ik kan natuurlijk niet op een brief waarmee ik fl.10 verdien, minstens 25 of 30 frs. eraf nemen om naar de schouwburg te gaan (voor die prijs zit ik dan 2e of 3e rang, wat me overigens niet schelen kan) - althans niet vaker dan enkele zeer dringende malen. Zoudt u hierover - gesteld dat u meer over tooneel zou willen hooren - niet nog eens met den heer Schilt kunnen spreken? Over vergoeding van de onkosten dus. Maar ik laat het geheel aan u over: beschouwt u het niet als een verzoek mijnerzijds, want uzelf moet tenslotte beslissen of u aan het weinige theater dat ik tot nu toe deed, genoeg hebt of niet.

Ik hoop dat mijn brief over de zaak Nozières[1] niet weggeraakt is.

1. Zie 1789 n 2 en 1792 n 5.

Ik maakte hem expres, omdat ik gemerkt heb dat de copie bij den heer Schilt langer blijft liggen dan bij u, al een beetje algemeen van aard, want actueel is hij nu natuurlijk allang niet meer. Maar mocht u er met den Heer Schilt over spreken, dan kunt u gerust zeggen dat het nog altijd *het* onderwerp is dat de menschen op de krant doet afstormen hier, en waarover ook alle weekbladen iets zeggen.

Wij volgen natuurlijk ook met spanning het verloop van ter Braak's sollicitatie. Ik kan me voorstellen dat de beslissing u ook zeer bezighoudt, en vooral het langdurige heen en weer slingeren moet onaangenaam zijn.

Met nog eens dank voor uw raad, en vriendelijke groeten van ons beiden

E. duP.-deR.

Beste 's Gr. - Ik schreef Stols je een ex. te zenden van *Tegenonderzoek*. Kan je er ergens iets over schrijven,[2] graag; het is pas verschenen en niemand heeft er nog iets over gezegd. Het wordt dan als recensie-ex. beschouwd; maar anders is het ook goed. - Mijn vrouw laat zich èrg gematigd uit over de Nozières-rage; letterlijk *iedereen* spreekt er van 's morgens tot 's avonds over, en het zou voor een Parijsch correspondent een schande geweest zijn, als hij over déze historie juist niet geschreven had. Zeg dat maar aan Schilt.

Hart. groeten van steeds gaarne je

EdP.

1804. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 27 september 1933*

Bellevue, 27 Sept.

Beste Jan,

Ducroo III en IV zijn naar Menno. Jij krijgt ze van hem terug (voor het probeersel met Coenen). Ze zijn persklaar.

Ducroo I en II vroeg ik Jany je te zenden of door Pom te laten zenden.

De rest krijg ik van jou terug; en gaat naar Menno; en dan weer naar jou. Kringlauf des Lebens, was?

Ik werk er weer aan, maar moeizaam. Het ‘echte’ is er na Chantilly niet meer. Wat moe, denk ik.

2. In *Het vaderland* van 29 oktober 1933 (av.) besprak 's-Gravesande onder het ps. H. van Buitensorgh *Tegenonderzoek* en *Mikrochaos*.

Menno vindt mijn stuk over Nietzsche en Tielrooy zoo mooi, dat hij dàt per se in Dec. wil zetten. Eén van mijn stukken voor *Forum* moet er dus weer uit (behalve 'Java'). Dat wordt wschl. de Brief over 'Les Liaisons'[1]. Wil je probeeren diè in *Gr. Ned.* te zetten? Ik schrijf Menno dat hij hem je stuurt. Gaat dat niet, dan zien we verder.

Ik schreef Sander over dat ex. voor 'Hein'.

Zeg mij even - jij - of Tielrooy niet leeraar is. Dokter in de Fransche letteren? leeraar aan de H.B.S.? wat is de man?

Wij gaan misschien eerstdaags die Georgius eens hooren.[2] Over de grootvorstin schreef Bep voor de provincialen.[3]

Hartelijke groeten van ons beiden, ook voor Atie,

je E.

1805. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 27 september 1933*

Bellevue, 27 September.

('s middags)

Beste Jan,

Wat een beste kerels zijn we toch allebei! Jij vecht tegen mij vóór je vriendschap voor mij - uitstekend. En jij bent het levend bewijs dat ik mijn vrienden niet 'uitstoot', ook als ik ze zeg wat ik tegen ze heb. Maar één ding is volkomen waar: ik heb mij noch over *jou*, noch over Slau, ook maar voor ¼ uitgedrukt als jij je over Maurice deed; zelfs niet tegenover *mijzelf*. Kwam ik dááraan toe - en zag ik iemand voor een 'ploert' aan als jij Van Krimpen - dan zou het 'uitstooten' overbodig zijn; dan *was* de man doodeenvoudigweg mijn vriend niet meer. In ieder geval vraag ik je één ding: àls je over mij nog eens zoo denkt als over Maurice en Jacques, schrap me dan van je vriendenlijst om mij plezier te doen, - ook als het je een beetje leed mocht kosten, wil je? Ik ben er niet voor om vriendschap zoowat uitsluitend op 'hoogachting' (de l'estime) te baseeren, maar zonder een beetje daarvan, is ze voor *mij* een *paskwil.*[1]

Wacht nu nog op mijn brief die via Henny komt en laat ons het hierbij laten. Ik neem graag aan dat jij humaner bent in je opvatting

1. Naar aanleiding van 'Les liaisons dangereuses'. In *Forum* 3 (1934) 5 (mei), p. 409-418 (*Vw* 2, p. 527-536).
2. Niet duidelijk wat hiermee wordt bedoeld.
3. Dit stuk werd niet in de *Delftsche courant* opgenomen.
1. Dubbel onderstreept.

van vriendschap dan ik. En ik ben niet minder op jou gesteld dan jij op mij; misschien is dit vooralsnog het voornaamste.

Je brief heb ik direct aan Menno doorgezonden. Ik zou dat ook gedaan hebben - en met even bekwame spoed - als je er minder op 'stond' (met een streep eronder), croyez-le bien.

De *Forum*-kwestie is nu allang opgelost. Hartelijke groeten van je

E.

Dus in ieder geval - als we het over de vriendschapsaangelegenheid verder moeten hebben - eerst wachten op mijn uitvoerige verantwoording die naar Henny ging.

Anders schrijven we voortdurend langs elkaar heen, als nu, wat niet alleen onvruchtbaar is, maar omslachtig.

* * *

Veel dank voor alle opbellerij en andere bemoeienis. Vergeet vooral die oudemunten-kwestie niet.

Ik vind het een aardig idee dat Truida bij jullie in huis komt[2]; dat Maurice haar chef wordt, is ietwat grotesk.

1806 (454). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 27 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1807. *Prentbriefkaart*[1] *aan A. Roland Holst: Bellevue, 27 september 1933*

Bellevue, 27 Sept.

Beste Jany,

Hiernaast een photo, voorstellende den jongen A. Roland Holst te Oxford in een studentenopvoering van *Hamlet* in plus fours. Naast hem natuurlijk Ophelia. Daar zij allebei een stuk papier in de hand hebben, zal het wel op een repetitie zijn geweest, misschien heeft de jonge A.R.H. tenslotte toch nog een fluweelen pakje aan-

2. Truida ter Braak trad 4 oktober in dienst als secretaresse van Maurice Roelants en ging inwonen bij de Greshoffs.
1. De mannelijke helft van het op de prentbriefkaart voor toneel repeterende paar is een enigszins op Roland Holst lijkende jongeman. Roland Holst studeerde in Oxford. Zie *Schrijversprentenboek* 1, p 11.

getrokken en hooren de plus fours tot zijn *persoonlijke* uitrusting - gewoonte die hij later behouden heeft, naar men zegt, en die hem ook op 'rijperen' leeftijd (mais n'exagérons rien!) een juveniel air gaf. Bewaar deze briefkaart goed, met alle verschuldigde eerbied voor het historisch document.

Verder van hier geen nieuws, dan dat wij begonnen te zijn met de noodige informaties en andere zetten voor het dreigende verhuizen.

Hartelijke groeten, ook van Bep.

Je E.

1808. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 28 september 1933*

Bellevue, 28 Sept.

Beste Sander,

Dank voor je briefk. Gelijk hiermee zend ik dus deel 2-4 van Jansen aan het Boekhuis, alsmede de exx. *B.G. aan E.* en *Mikro.*

Dank voor de Byrons; het is zoo best. Ik zend liever geen ex. aan Vic; doe jij dat maar. Maar ik wil best een ex. aan een ander sturen, die erover schrijven kan, Slau voor de *Arnhemmer* bv. of Hendrik de Vries. Zeg maar wat jij liever hebt.

Over dat porto is onzin. Het is toch zeker jouw schuld niet als die Jansens in zoo groote getale verzonden zijn?*

Nogmaals dank en hart. groeten

je E.

Heb je een goede persdienst van *Tegenonderzoek* laten doen? Er is tot dusver, voor zoover ik weet, nog geen enkel artikel over verschenen. Of zag jij al iets? Zoo ja, stuur het mij dan ter lezing; je krijgt het omgaand terug.

* * *

De Byrons zijn er. Ik heb èn Slau èn H. de V. een ex. gezonden, met verzoek erover te schrijven.

* Of is het voor het Boekhuis? Dan graag.

1809 (455). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 29 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1810. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 29 september 1933*

Bellevue, 29 Sept.

Beste Jan,

Ik geloof dat ons vriendschaps verhoor begint uit te loopen op een rechterschap van jou, en een geëxaspereerd. Je stuurt me zelfs brieven terug met blauwe streepen van jezelf,[1] het is het toppunt van rechterlijke nauwkeurigheid! En de heele zaak, die zoo dramatisch behandeld wordt, had je op slag begrepen als je eerst mijn brief die naar Henny ging had afgewacht. Mijn fout is dat ik dien brief, voor de goede volgorde, dacht ik, eerst naar Henny heb gestuurd, want hij schreef mij nu terug en wij zijn het allang weer eens, terwijl jij zoo gepassioneerd schijnt door dit geval dat je me leest *om me niet te begrijpen*, met nadrukken op de verkeerde plekken, en glijden over wat ik serieus te zeggen heb.

Ik scheid er hierna dan ook mee uit, na deze eene uitleg.

Natuurlijk is de zin dat jij 'het levende voorbeeld' bent een zin *par manière de dire*, die je begrepen zou hebben als je de andere brief had gehad.... (ofschoon, ik twijfel er nu aan!) De overdrijving van dit 'levende voorbeeld' werd veroorzaakt door *jouw* overdreven term van vrienden 'uitstooten' (*jij* schreef dat woord!) Ik las echter: 'uitstooten uit mijn gevoel' of zoo, zonder ze daarom direct hun congé te geven; wat jij ook bedoeld hebt. Lees mijn 'levend voorbeeld' dan ook zoo, en je bent er totaal achter. En de verdere explicaties staan in den brief aan Henny.

Ik stel jou en Slau niet op één lijn, dat heb je meen ik zelfs al op mijn vriendenlijstje kunnen zien, waar Slau en Jany, vanwege die 'grilligheid', op een soort tusschengebied zweven, maar - zooals ik in den anderen brief schreef - summa summarum, en alle verwijten tegen mijn 'uitstooterij' op den keper beschouwd, ben ik 2 × als 'rechter' opgetreden: tegen jou in de lintjeskwestie en tegen Slau in de Borel-aangelegenheid. Ik was in die beide gevallen, noch tegen jou noch tegen Slau, 'uitstootend' aangelegd, *in mijn gevoel* juist niet; was ik de 'rechter' die ik heet, dan had ik die lintjesmanie van jou als

1. Van 1805 waren de tweede, derde en vierde zin in de marge aangestreept, met een verwijzing naar 'bijlagen'.

‘verraad’ opgevat en ik had je, tegen mijn gevoel in, ‘uitgestooten’, of *daarom* ‘uitgestooten uit mijn gevoel’. Het wordt idioot om met zulke termen te werken, maar jij gebruikt ze meer dan ik. Hoe *kom je er anders bij*, vertel me dat eens, dat je je zoo bedreigd voelt, zoo zwaard-van-Damocles-achtig (nog een term van jou) door mijn ‘rechterschap’? (term van Henny). Tegenover deze tenslotte *ridicule* vrees, zeg ik: ‘jij bent het levend bewijs...’

Ik hoop dat het nu duidelijk is, en zend je de aangestreepte brief terug in vol vertrouwen op deszelfs òn-verschrikkelijkheid! De aanhef alleen gaf toch al den toon aan!

Hierna nu graag eerst nogmaals, als je dien anderen brief hebt - àls er dan nog wat komen moet.

* * *

Dank voor alles. Van het voorstel van *De Gids* is ons nog niets bekend, maar Bep zal het graag doen natuurlijk.[2] - *Ducroo* ontvangen; maar er moet nog wat bij J.v.N. zijn. - Natuurlijk kan je bij Coenen alleen doen wat je kan. - De ‘voorrede van Leeuwen’ zat niet in je brief. - De kerk van Creixams (St. Pierre de Montmartre) hangt bij mijn moeder, ja; de brug hangt hier. Ik zei je toen dat je van hier een paar Creixamsen mee kon nemen, voordat ze bij onze verhuizingen wegraken, maar je hebt daar niet op gelet, althans nooit erop gereageerd. Je mag *alle* Creixamsen van me meenemen, op het jongetje na; kom ze maar eens halen, nu je toch met gereduceerde prijzen in den trein zit.[3]

Het is te hopen dat die 2 oude dames op die basis van 300.000 frs. vast kleven. Het zou voor ons zóó'n verschil uitmaken!

* * *

Tot slot: Estime, zooals jij het bedoelt (zedelijk-intellectueel) is voor mij ook niet zooveel waard. Voor mij is estime een *gevoel*. Ik heb dit

2. Vanaf eind 1933 schreef mevr. E. du Perron-de Roos recensies voor *De gids*, maar zegde haar medewerkerschap weer op, toen per 1 januari 1934 Anton van Duinkerken tot de redaktie toetrad.
3. Portret door Creixams van DP; zie: *Schrijversprentenboek* 13, p. 10, afbeelding 26. Zie ook 1686 n 3.

gevoel voor Bep, terwijl ik het voor een andere vrouw, van wie ik houden zou, misschien niet hebben zou. En zonder *iets* van dat gevoel, zou er voor mij geen liefde zijn; een gevoel van 'dans la peau' hebben zonder meer, is vrij vuig, heeft met werkelijke liefde (subs, vriendschap) niets te maken. Ik zou dus ook een 'zwakke plek' kunnen hebben of 'sympathie' voor een ploert, maar mijn *vriend* zou hij zeker niet zijn. En ik zou geen oogenblik kunnen behooren tot het soort mannen dat door de vrouw van wie zij houden (let wel: van wie zij *houden!*) bedrogen wordt, en voortgaan van die vrouw te houden. Ik ben blijkbaar, vergeleken met jouw milde, levenswijze opvatting van liefde en vriendschap, ongelooflijk stijloorig en kakkineus.

Et v'là. Wacht nu in godsnaam dien anderen brief af, als je hem nog niet hebt.

Hartelijke groeten van je

E.

P.S. In een gesprek dat ik met Henny in Parijs over vriendschap had, zei ik: 'als ik te kiezen had tusschen Malraux en Jan Gr., zou ik nog liever Malraux verliezen'. Ik geloof dat dit wel het beste bewijs is hoezeer de vriendschap ook voor mij op *gevoel* berust. Maar zonder estime (zooals *ik* het bedoel) *onmogelijk*. De twee zijn voor mij bijna één.

P.S. II. Afgescheiden van deze histories tusschen *ons*, wil ik toch nog wel graag hooren hoe je je houding tegenover Maurice rechtvaardigt en mij laakt over mijn reactie op Vic. De zaak is ongeveer dezelfde. Ik, in jouw plaats, had Maurice allang afgeschreven. Hoe jij voort kunt gaan zóó over hem te denken en hem 'aan te houden' is mij een raadsel. Ik denk bij stukken na niet zoo over Vic als jij over Maurice - vergeet dit ook niet.

1811. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 29 september 1933*

Bellevue, 29 Sept. ('s avonds).

Beste Jan van Nijlen,

Dank voor de ontvangen paperassen. Zeg mij wat ik je ervoor schuldig ben. Ik keek alles vandaag nog na, met het gevolg dat ik *ziek* ben van Indische herinneringen. Waren ze voor jou nog goed? of wordt het zoetjes-aan vervelend?

Je hebt nu hoofdstuk 18 en 19 nog, meen ik. Laat de juffrouw ze maar gauw doen. Als ik alles hier terug heb, kan ik het beter overzien. Ik wil nu toch gauw met die boel uitscheiden; mijn belangstelling gaat voortdurend naar andere dingen: *Ducroo* wel, maar niet Indië.

Ik moet nog één hoofdstuk kindertijd doen (tot ± 16 jaar); dan 2 hoofdstukken van 17 t/m 21. Of dit zoo aardig zal zijn, weet ik niet. Schrijf me eens je indrukken. Is het *laatste* hoofdstuk over de Zandbaai bijv. (18)[1] nog even de moeite waard? Ik voor mij vind het misschien een van de beste. Maar een ander?

Jan Gr. heeft blijkbaar geen tijd gevonden om iets, wat dan ook, te lezen. Ik kan het mij voorstellen, met zijn bezigheden! Dat hij niet met een chronische kater van letterteekens rondloopt is überhaupt al te bewondereren.

Laat eens wat hooren, ook hoe het ermee gaat. Is Sophie nu goed? En de anderen? Wij gaan 14 October van hier, wschl. naar Saint Brieuc. Bep kijkt in Parijs voortdurend naar appartementen. Maar daar vooral is het moeilijk om iets goeds èn goedkoops te vinden. Goedkoop en afschuwelijk bij hoopen!

Hartelijk gegroet door ons beiden en nogmaals dank. Je

E.

P.S. - Jan zal je verteld hebben dat *Forum* volgend jaar zal overlijden, ondanks een Vlaamsche poging van Maurice, die even veel goeds scheen te bevatten, maar tenslotte de Urbaverig bleek te zijn.

1812 (457). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 30 september 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1813. *Aan C.J. Kelk: Bellevue, 30 september 1933*

Bellevue, 30 September 1933.

Beste Kelk,

Ik heb met veel genoegen de huwelijksgrap in dit aardige uitgaafje[1] overgelezen. En ik blijf er bij: je moet op een keer - voor bewezen trouwe diensten in het boekhandelaarsbedrijf of zoo - een

1. Hfdst. 16 van *Het land van herkomst*, 'Laatste tijd op Balekambang'.
1. *Een huwelijk dat af- en aanging*. Burgermans-blijspel in acht tooneelen. Met medewerking van F. Chasalle. Amsterdam 1933.

uitgever vinden die je verzamelde spelen uitgeeft. Niet de Alcalasche moordverwarring, maar *De Parasieten*, dit, *De Man die zichzelf begroef*(dat vooral!) en ook zeker *Het Diner der Onthoofden*. De medewerking van Constant kan natuurlijk overal in colophon of op den onderkant van de bladzij worden verteld; ik vrees dat het hem anders erg zou verdrieten. Hoe gaat het hem verder? Wil hem ook voor de medeonderteekening van het exemplaar - als dat noodig is - bedanken.

Ik werk hard, op verschillende manieren, ofschoon wel altijd met de pen in de hand. Voorloopig blijven wij in Frankrijk; 14 October a.s. gaan wij van hier weg, maar wij zijn zoekende naar andere kamers. Als ik weer in Amsterdam kom, hoop ik je te mogen behandschudden.

Hartelijke groeten, ook aan je vrouw en van de mijne, en een hand van je
EduP.

P.S. Ik zou je beter schrijven als ik het niet zoo druk had, en als er niet zooveel veranderd was, dat wij beter eens kunnen bepraten. Toch ben ik erg gevoelig voor het idee dat je hadt om mij dat boek te sturen.

1814. *Aan H. Marsman: Bellevue, 30 september 1933*

Bellevue, 30 September.

Beste Henny,

Dank voor je brief. Jany zelf schreef mij ook. Hij wil nog altijd *Ducroo* (Indië dan) in *De Gids* hebben en er moeite voor doen. Misschien lukt het toch nog.

Van Jan Gr. een verwarde en nijdige brief, een compleet standje, over de vriendschapshistorie. Je moet weten dat we hiertusschendoor allerlei briefjes nog gewisseld hebben; iedere dag kreeg ik mijn portie geëxaspereerde Greshoff. Deze laatste is in antwoord op den brief die eindelijk via jou kwam. En de ware oorzaak van zijn exasperatie is dat ik er die lintjeskwestie bij heb gehaald; hoe ik zóóiets onbeduidends erbij dùrf halen, enz.! Maar een andere botsing heb ik met Jan nooit gehad, dus *daar* alleen berust ook zijn heele zwaard-van-Damocles-theorie op. Hij kan nu ook zeggen dat mijn brief aan Slau hem zoo hevig verschrikt heeft, maar dat is onzin; en hij ver-

domt het om te lezen en te begrijpen dat die brief van mij aan Slau niet een beschuldiging van mij was, zoo maar uit eigen beweging, maar een *antwoord* op een idiote, kwaaie brief van Slau zelf. Ik schrijf dit nu aan Jan nogmaals: het is nu de 3e× dat hij het weten kan. Ik heb nooit gezegd: 'ik wil het uitmaken met Slau' - maar: 'als hij na dit *antwoord* van mij voorgoed kwaad wordt, tant pis.' - De lintjes-kwestie met Jan zit hem heusch dieper dan hij erkennen wil, dat is het vervelende punt in deze correspondentie.

Ik heb hem nu voor de laatste keer duidelijk geschreven en hem gevraagd jou mijn en zijn brief door te zenden.[1] Maar ik schreef erbij dat ik er niet op *stond*, omdat hij mij gealarmeerd schreef dat hij erop *stond* (streep eronder) dat ik zijn 2e brief over Maurice Roelants - waarin hij tòch van zijn teedere gevoelens voor Maurice getuigt - aan Menno zou sturen, nadat ik Menno zijn 1e missive over Maurice had gestuurd, waarin deze uitgemoerd werd zooals ik het mijn concierge nog niet doen zou.

Jan is een beste vent, en van zijn gevoelens ben ik overtuigd, en op hemzelf ben ik, vanuit *mijn* gevoel, meer dan op menig ander gesteld, maar zijn logica in deze kwestie is weer vol zelfverneukerij en enthousiaste kraaien van een haan zonder kop. (Waar kraait die mee? is de vraag.) Enfin, Jan als logicus zou een vreemd iets zijn.

Bep is erg blij dat Jany haar een 'superieur wezen' vindt. Maar zij zegt dat zij nooit geloofd heeft dat Jany niet aan Elysium gelooft; dat zij alleen maar *mooier* gevonden zou hebben als hij daar niet aan geloofde! Ha zoo! nu jij weer... en Jany dan!

Met je slotopmerking over de vriendschap ben ik het natuurlijk geheel eens. *Wij* zijn er tenminste!

Ik heb het stuk over de dichters en dichterlijke sfeer herschreven en in het boek gezet.[2] - Dat *De Afspraak* voor jou iets verloren heeft aan 'macht', kan gewoon zijn dat de frischheid er nu voor je af is; ook dat is een wet helaas! - Ik schreef een van mijn allerbeste stukken (Menno is er enthousiast over) over Nietzsche en Rohde en Malraux-Tielrooy. Komt wschl. in het December-nr. van *Forum*.

Die *Forum*-kwestie is nu ook voor mij allang opgelost. Ik heb gedacht aan een mogelijkheid om het Vlaamsche huis te *negeeren*. Maar dat is tenslotte niet mogelijk. Dus opdoeken, vooruit.

Denk erom: wij gaan 14 October van hier. - Ik ben benieuwd of

1. Dit is waarschijnlijk de reden dat deze brief niet bewaard is gebleven.
2. Zie 1798 n 1.

Jan je onze brieven zendt; ik denk toch van wel. Hartelijke groeten, ook van Bep en aan Rina, een hand van je

E.

P.S. Ik ben ziek van Indische herinneringen, en ik moet er nog zooveel maken! Vandaag ga ik naar St. Cloud voor de sfeer van een hoofdstuk hier. Ik heb nu ook weer 100 andere dingen die mij boeien.

1815. *Aan G. ter Braak: Bellevue, 1 oktober 1933*

Bellevue, 1 October.

Lieve Truida,

Ik ben blij dat ik je spoor teruggevonden heb! Wij waren al bang dat je voorgoed in Eibergen zou blijven, of daar opgaan in alle plannen die niet te realiseeren waren - en daar heeft de goede Maurice dus uitkomst gebaard, om het met een geijkte maar hier ietwat vreemde term te zeggen. Ik ben vooral blij dat je bij de Greshoffs bent; je zult het er waarschijnlijk erg aardig hebben, het zijn misschien wel de aardigste menschen in het huisgezin die ik ken; de volkomen afwezigheid van 'flauwe ziever' is er op zichzelf al een genot. Ik ben benieuwd of je je aan Jan zult moeten wennen of in een oogenblik met hem vertrouwd raakt; aan Atie zal je zeker heel wat hebben, ook met het oog op de eerste kennismaking met Brussel als woonoord. Enfin, dit alles klinkt erg bezorgd en oomachtig, maar zoo is het niet bedoeld; ik heb alleen maar de behoefte om je even te zeggen hoe prettig ik het vind dat je weer iets hebt, en dat je daar bent; ik denk dat jijzelf het ook wel prettig vindt om uit Rotterdam, of zelfs een tijdje heelemaal uit Holland, te zijn. Wij zullen nu wel weer - ook via de Greshoffs, of vooral - een heeleboel meer van elkaar hooren - Laat toch zelf even weten hoe het ermee staat, hoe je je voelt in Brussel, enz.? Als er iets is dat ik er met mijn 'relaties' (voor zoover die niet dezelfde van Jan zijn) voor je doen kan.... Vertel ook wat van het nieuwe werk. Bep schrijft het andere kantje vol met onze berichten; hier dus een hand van je

E.

Lieve Truida,

Als je niet binnen veertien dagen terugschrijft, zul je moeten antwoorden naar Le Manoir des Roseliers, in St.-Brieuc, Bretagne,

waar we twee maanden gaan kluizenaren - Eddy werken - voor we een appartement in Parijs betrekken. Klinkt de naam niet poëtisch (daar zijn ze trouwens in Frankrijk sterk in), bovendien hebben we iets hooren verluiden over een warme golfstroom die ze daar hebben, zoodat er in November mimosa bloeit. Ik geloof het allemaal blindelings, en verheug me er enorm op. Vooral op het vooruitzicht zonder huishouden te zijn, God helpe mij, ik kan niet anders, hoewel ik er toch werkelijk hier niet veel meer aan doe dan koken; wat ik zelfs nogal grappig vind. Maar het eigenlijke genot is: twee maanden lang niet te hoeven rekenen!

Je zult waarschijnlijk binnenkort vloeiend vlaamsch schrijven, maar laat je alsjeblieft niet tot de Heilige Moederkerk bekeeren, hoewel ik je een enkel bezoek aan de mis van de Sinte Goedele niet mag afraden (b.v. onder de veilige leiding van Jan). Ik woonde een Kol Nidrei bij (ik geloof tenminste dat de heele geschiedenis Kol Nidrei heet, maar terwijl ik het woord opschrijf denk ik aan Al Johnson in een van zijn prachtcreaties) van uitgewekenen, ook nogal emotioneerend.

Dag, veel goede wenschen voor je nieuwe verblijf, en vertel er eens wat van.

Bep

1816. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 1 oktober 1933*

DIT EERST LEZEN!

Zondagmorgen.

B.J. - In den nacht van Zaterdag op Zondag werd ik, E. du Perron, wakker en dacht met woede aan mijn zilveren lepels en oude munten, die wschl. gegapt zijn door dien notaris. Deze gedachte mij belettende te slapen, stond ik op ende schreef een brief aan den Heere Timmers Verhoeven, daarna een aan mijn vriend J. Greshovius te Brussel. Daardoor getroost zijnde, begaf ik mij weer te bed.

Edoch, nauwelijks was ik daar trachtende den slaap weder te vatten, toen een zeer matineus belgerinkel mij weer op de been bracht. Het was een postbode met een expresse-missive van mijn vriend Jan Greshovius, behelzende een epiloog op onze uitgebreide correspondentie over de vriendschap.....

* * *

Ik ben het met deze epiloog althans geheel eens en had mij voorgenomen de zaak verder alleen nog maar met je te *bepraten*. Gisteren schreef ik je mijn laatste brief erover. Zend aan Henny door of niet, precies zooals je wilt. Ik ben er, met inkt althans, zeer volledig over uitgep....t (uitgeput).

Ik doe hierbij nu den brief dien ik je misschien 2 uur geleden schreef: het is nu Zondag half 8. Dat er 1 October boven staat, wil niets zeggen; ik wist dat ik hem vandaag eerst zou posten, en de brief aan Truida werd gisteravond geschreven, vóór het naar bed gaan.

Ik probeer inderdaad aan *Ducroo* te werken, maar het gaat niet al te best. Ik word ook weer gekweld door het idee dat ik Bep te veel de vuile werkjes laat opknappen, en toch werk ik hard.* Maar zij doet het noodzakelijke, ik iets dat eerst later wat opbrengt; dat maakt toch een verschil. Als Jany het stuk over Indië in *De Gids* kreeg of jij in *Gr. Nederland*, zou me dat zoo'n moreele steun zijn. Anders voel ik me verplicht om weer allerlei rotboekjes ertusschendoor te lezen voor de *N.R.C.* en die doen ook niets geen goed aan mijn 'creatieve activiteit'. Ik schreef gisteren moeizaam aan een stuk over *hier*, om wat uit de Indische herinneringen te raken. Laat J.v.N. mij gauw het laatste stuk zenden (hfdst. 18) dat nog bij hem of de juffrouw is. Dat kan mij weer aansporen om met Indië verder te gaan. Het moet!

Van Indië heb jij nu hfdst. I en II (dit is een andere nummering dan bij de complete *Ducroo*); Menno heeft III-VII; hfdst. 18, dat bij J.v.N. is, wordt hfdst. VIII. Alles wat bij Menno is gaat naar Jany en als hij het niet in *De Gids* krijgt, van hem weer naar jou.

Stuur mij den 'nachtbrief'[1.] terug, omdat ik daar iets van maken kan voor *Ducroo*. Je kunt hem natuurlijk terugkrijgen, als je dat zou willen.**

Veel hartelijks terug, ook onder onze dames,

een hartelijke hand van je E.

Vervolg.

Dank voor *Lucien Leuwen*. Zij heette dus Adèle Gaulthier, en van zichzelf Rougier de la Bergerie - ik noemde mijn moeder in *Ducroo*

* Alles bijeengenomen heb ik een reusachtige hoop copy bij elkaar gepend!

1. Niet bewaard, wschl. omdat Greshoff deze terug heeft gezonden.

** Belangrijk, niet vergeten.

Ramier de la Brûlie, inpl. van Bédier de Prairie, - wat een mooie namen! Ik stuur je *Leuwen* spoedig terug. De episode heb ik elders aardiger gelezen, maar waar?

Stuur je me ook *Racine et Shakespeare?*

Daarnet een briefje van T.V. dat hij een optie heeft geheven voor 14 dagen voor 260.000 frs. Misschien komt dat nu in orde. Wil je hem opbellen en voor mij bedanken? Ik schrijf hem eerstdaags.

Jany vraagt mij daarnet mij te bedenken over *Ducroo*. Wat te doen? Ik stuur *jou* gelijk hiermee hfdst. I en II, en aan Menno V en VI (die ik nu nog nakijk en persklaar maak - dit is wat net van J.v.N. kwam). Misschien kan Menno III-VI toch aan Jany sturen, en kan hij nog even probeeren; gaat het dan niet, dan stuurt Jany jou alles terug en maak jij moeite voor Coenen. Gaat het wèl, dan stuur jij Jany I en II, die je nu dus zorgvuldig bewaart! Een heele administratie, maar que faire? Het zou voor mij een heel iets zijn als ik deze boel geplaatst kreeg!

1817. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 2 en 3 oktober 1933*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan,

Hierbij den brief van Jany terug. Zooals ik je ook al schreef, heb ik nu besloten hem *Ducroo* weer te zenden. Maar houd jij I en II aan, omdat, als het nu tòch niet gaat, wat best mogelijk blijft, dat niet meer naar *De Gids* terug moet, maar integendeel alles wat daar is naar jou. (Voor Coenen.)

Als Aty hier is, zijn wij zeker weg. Wij vertrekken nu zeker 14 October. Guilloux heeft wschl. iets voor ons gevonden in St. Brieuc, 'Le Manoir du Roselier'. Denk erom, *officieel* ben ik daar alleen, en blijft Bep voor het correspondentschap in Parijs (adres van de Chevassons), met maar een enkel 'spoorbezoek' aan haar heer gemaal.

Ik schreef gisteren een moeilijk stuk *Ducroo* en ga vandaag weer hard verder. Ik moet er een hoop van afmaken, vóór de volgende week, want dan begint het verhuizen al, en moeten allerlei laatste maatregelen genomen worden.

Van Menno ook een opgewekte brief,[1] en ook over het laatste nr. van *Forum*. - Wat een rotzooi voor dien armen Schilt, al deze heibel,

1. Van 30 september 1933, *Bw TB-DP* 2, p. 172-174.

en wat een prettig vooruitzicht voor hem en ook voor 'Hein', en ook voor ons misschien, als Scholte het nu 'wint'...

O ja, je schreef me laatst dat je de vergrooting van jou en mij bij Diderot verzonden had, maar ik heb die nooit gekregen! - Kijk eens of je kunt krijgen: *Lettres* de l'abbé Galiani (een vriend van Diderot), 2 dln. in 1881 voor de laatste maal uitgegeven bij Charpentier.* Nietzsche was er dol op. Als je ze niet goed vindt, willen Menno en ik ze wel van je overnemen. Ik heb geen boekhandelaar in Parijs en geen tijd om naar Charpentier te gaan.

Dinsdag.

Vandaag je briefkaart (géén dag zonder Jan!) - Neen, je krijgt van Menno alleen het stuk over de *Liaisons*, dat met *Ducroo* niets te maken heeft, maar uit *Forum* moet vanwege plaatsgebrek en dat je dus zou moeten probeeren in Coenen's gunsten te werken. Verder voorloopig niets.

Schreef ik je al dat Pom opeens 'zeer ingenomen' bleek (zoo zegt Jany althans) met mijn stuk over 'Java' en dat het in *De Gids* komt? Om één ding amuseert mij dat kolossaal: dat de nagedachtenis van Potgieter, ten faveure van den door hem altijd uit dat blad geweerde Multatuli, er nu op zijn pokkei krijgt, in dat door hem opgerichte letteren-monument! Het kan soms toch leuk loopen.

Verder krijg je dus de rest van *Ducroo* van Jany, als de plaatsing daarvan in *De Gids* niet lukken wil. Anders zend jij integendeel je hfdst. I en II naar Jany op. Maar houd ze voorloopig vooral aan, om overbodige zendkosten te vermijden, want ik ben er *allerminst* zeker van dat Pom de rest niet even afschuwelijk vindt als het begin. Het zou mij zelfs een beetje spijten, eerlijk gezegd, als het hem après tout exciteerde.

T.V. schrijft vandaag dat de munten er zijn. Dat is een pak van mijn hart. T.V. schijnt tegenwoordig erg tevreden over dien notaris. Ik laat me 's mans volmaakte boeventronie niet uit het geheugen zetten. En bovendien, en hoe dan ook, ik blijf *royaal* de dupe van al deze bemoeienissen van wettelijke zijde! Het moest er nog maar bij komen dat ik werkelijk dolgelukkig ging zijn met het feit dat ik zoo goed 'verzorgd' ben (le notaire soigne si bien vos intérêts, zooals T.V. schrijft).

* Het is best mogelijk dat die nog niet zijn uitverkocht.

Vandaag heeft ook die vendutie plaats. Ik hoop er spoedig wat van te hooren, van jou of van T.V. of van dien zorgvollen notaris.*

Hart. groeten van je

E.

P.S. Vergeet niet mij dien brief van eergisternacht terug te zenden. En de vergrooting van Diderot in alle hoeken en gaten te zoeken. Dank, dank, dank.

1818 (458). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 3 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1819 (460). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 4 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1820. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 4 oktober 1933*

Woensdag.

Beste Jan,

Mijn term 'kalm' sloeg op de zakenmanskijk van T.V., niet op zijn 'lauwheid'. Integendeel, je weet dat ik daarin onuitputtelik aan lof voor hem ben.

Ik schijn dien notaris dus alweer hevig beklad te hebben in gedachten! Enfin, de munten zijn er. Het is alweer loos alarm geweest.

Gisteren was de vendutie en ik kan je verzekeren dat ik er geen oogenblik een beetje dieper aan gedacht heb. Ik heb weer een flink stuk *Ducroo* geschreven en zit er nu weer goed in, en zooals het dan gaat: nu moèt ik de boel afbreken om allerlei dingen te helpen beredderen vóór ons vertrek. We hebben nèt het geld voor die verhuizerij, als we ontzettend goed rekenen. En dan verwonder *jij* je - T.V. laat ik daar - dat ik niet in Brussel kwam voor die vendutie? Wonderlijk, zooals een paar goede zetten op zakengebied ook jou dus het wezen van de heele zaak kunnen doen vergeten. - Als het nog een beetje doorgaat, zal ik mij moeten beschouwen als volstrekt

* Die, hoop ik, voor zijn moeite beloond zal worden door de percenten!

niet gedupeerd en die wetsmenschen danken voor de bemoeienis die mij in deze situatie gebracht heeft. Het spijt me, dat *ik* niet vergeten kan dat de heele rotzooi één onrechtvaardigheid blijft, dat *alles* van mij was en op een andere manier had kunnen worden afgedaan dan per publieke veiling in een huis waarvan over de huur nog bedisseld moet worden! Ik dacht dat jij je nu *best* kon voorstellen dat ik geen enkele behoefte heb om die rotzooi terug te zien, laat staan te zien veilen of voor een veiling uitgestald. Ik ben ook wel geen prima vader, maar àls ik geld had moeten nemen of leenen om naar Brussel te gaan, zou het zijn geweest om Gille op te zoeken bij de vegetariërs en niet om het boeventuig van de wet tusschen mijn tòch gegapte meubels te zien commandeeren.

Morgen meer, want dan komt er wschl. nog wat bij over de uitslag van genoemde veiling.

(Dat T.V. in dit alles een prachtvent blijft, is natuurlijk een heel andere historie.)

Later.

Hierbij een brief van Simone, die ik krijg terwijl ik je schrijf. Zend hem mij onmiddellijk terug. Ik heb *innig* medelijden met haar; ik *kan* haar niet beschouwen als een stuk vuil van het verleden dat in vuil verzinken kan. Ik stuur haar gelijk hiermee 200 frs. God weet vanwaar; Bep zelf zegt dat ik niet anders doen kan. Wil jij niet eens naar haar toe gaan, Jan, 5 rue Wappers, en zien hoe het ermee is? Het is akelig voor je, maar het beste misschien dat je voor mij doen kan.

Dit in haast; tot morgen.

Je E.

Kan je bij T.V. ook informeeren wanneer ik geld krijg van de vendutie of van Gistoux of van wat dan ook - wanneer ongeveer ik het hebben kan? Er hangt van alles van af!

Hierbij een opgetogen brief van Menno over *Ducroo*,[1] die erg ongelukkig aankomt; je zult er meer aan hebben dan ik. Zend mij ook omgaand terug, voor een herlezing. Ik moet tante de Sturler nu ook weer schrijven of die niet iets menschwaardigs voor dat arme schepsel vinden kan. Ik ben murw van zooiets, zou Jany zeggen.

Schrijf spoedig weer. Veel liefs ook aan Aty en van Bep.

1. Van 3 oktober 1933, *Bw TB-DP* 2, p. 176-178.

1821. *Aan J. van Nijlen: Bellevue, 4 oktober 1933*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan,

Je brief en een andere, van Menno, hebben mij weer danig aangemoedigd; maar Simone schrijft hartverscheurend en maakt mij weer beroerd. De vendutie heeft nu ook plaats gehad... Jan Gr. zal je een-en-ander wel vertellen, ik heb er den moed niet meer toe. Ik wou dat ik spoedig wat geld loskreeg, al was het maar om Simone voorloopig te helpen.

Wij moeten hier opbreken en dus kan ik niet meer zooveel aan *Ducroo* werken als ik zou willen; wat pestilent is, want ik zit er nu net weer goed in... Enfin, che volete? wat wilt gij? gelijk Maurieske schrijft. Ik zal toch nog mijn best doen om een flink hoofdstuk af te maken, misschien zend ik je dat nog vóór ik wegga. Ons vertrek is nu gesteld op 14 Oct. a.s. Wschl. wordt het adres 'Le Manoir du Roselier', bij St. Brieuc; het is een goedkoop hotel, de vraag is nu maar of de kamer verwarmd kan worden.

Ik zend je gelijk hiermee 3 hfdstn., die maar in *één* ex. getypt moeten worden. Hfdst. 12 is een verhaal, dat direct komt achter het gesprek met Heverlé. Hfdst. 20 is het vroegere 19, dat ik hier terugvond en dat nu met een nummer opgeschoven is; hfdst. 21 schreef ik met groote moeite een paar dagen geleden. Hfdst. 22 wordt weer heelemaal Indisch - het eind van mijn jongensjaren (12-16 jaar); dat hoop ik je nog te zenden.

Ik stuur je spoedig het geld, maar zeg even (per briefk.) of je deze bezending ontvangen hebt en hoe je het geld het liefste krijgt: in Fransch bankpapier in een brief of als postwissel, dus uitbetaald in Belgisch? Dit laatste kan ik natuurlijk even goed doen.

Hartelijk dank voor al de moeite die je je geeft. Ik ben erg blij dat ik alles nu zoo goed kan overzien; er is toch werkelijk al een hoop klaar, meer dan genoeg voor een gewone roman. Maar ik ben nu voor ik het wist in de monumentale proporties terechtgekomen, ik arme!

Prettig dat alles zoo goed gaat met Sophie. Hoe gaat het verder thuis? Schrijf eens wat over jezelf, als je tijd hebt. Werk je (ik bedoel: in poeticis)? Jan schreef me dat hij 2 mooie verzen van je kreeg voor *Groot-Nederland*,[1] maar deze graag zou afstaan aan het slotnummer,

1. 'Bezoek aan het ouderhuis'. In: *GN* 32 (1934) 1 (januari), p. 1 en 'De zooveelste lente'. In: *GN* 32 (1934) 6 (juni), p. 481.

het funeraire, de Uitvaart, de Ultime Beker, en Slothik, van *Forum*, waarvoor Menno ze zoo graag zou hebben, en ikke ook, en waarin jij inderdaad niet màg ontbreken!

Ik kreeg *Forum* van deze maand nog niet; zoodra ze er zijn, gaat natuurlijk 1 ex. jouwaarts. Veel liefs, ook 'om je heen' en van Bep, een hand van je

E.

1822. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 3 oktober 1933*

Beste Jan,

Bep heeft zoo voortreffelijk de pen gevoerd dat ik eigenlijk weg kon blijven. Maar dat zou niet aardig zijn tegenover jou misschien. Dus, na mijn brief van gisteren, die deze 2 van jou eigenlijk al beantwoordde, en die van Bep nu, alleen dit:

1. Ik ben misselijk van deze geschiedenis. Maar T.V. is en blijft een 'prachtkerel' tegenover mij, al begrijpt hij van mijn gevoelens blijkbaar geen krummel. Ik heb hem inderdaad wel 5 × gezegd dat ik niets van die meubels wou zien of weten!
2. Ik schrijf hem vandaag, - niet hierover, maar om hem te bedanken.
3. Ik ben bereid om Donderdag a.s. - eerder *kan* niet met het oog op alle laatste werk hier en maatregelen voor de verhuizing - in Brussel te komen: met den trein die tegen 11 uur 's av. aankomt, en ga dan Zaterdag weer weg; ik laat Bep hier dan alleen, als de boel uit huis wordt gedragen. Vóórdien gaat niet, omdat ik met allerlei werk voor de krant moet helpen.
4. Ik doe dit*uitsluitend* voor T.V. en *ondanks* zijn volslagen onbegrijpen.
5. Die prachtige prijzen van een vendutie zijn toch zeker relatief? een auto als die Chrysler die 10.000 frs. opbrengt, terwijl iedereen mij zei dat hij normaal minstens 20.000 moest opbrengen, weegt bv. weer tegen de juweelen op. Met die 10.000 frs. verschil had ik bijv. de notarissen terug kunnen betalen - àls ze dan nog van mij waren! Enfin, qu'importe? De veiling *was* prachtig, T.V. *is* een puike kerel; de rest schijnt te moeten worden vergeten.
6. Kan je mij dus Donderdag a.s. tot Zaterdag logeeren? Ik zal mevr. Moens ook opzoeken, en hoop dat ze mij ook over die afwezigheid-van-me-op-de-vendutie onderhoudt. Het kan misschien toch geen kwaad dat zij van mij hoort wat 'bien' is in *mijn* oogen...

7. Veel dank voor de foto bij Diderot, die heel mooi is.

Hartelijk steeds je
E.

P.S. O ja, ik kan met de beste wil mij niet verrast betoonen over dien zegelring, omdat *ikzelf* T.V. gevraagd heb om die voor mij op te koopen! - Wel schreef ik aan Dr. Maasland om op de veiling een paar krissen te koopen (die zeer kostbaar waren) als ze voor niet te duur gingen, omdat ik T.V. daar een of twee van wou aanbieden. Hierover geen woord met T.V. dus. Het gekke is dat ik absoluut geen antwoord kreeg van Maasland, ik schreef hem 2 dagen voor de veiling, zoodat hij òf later eerst wou antwoorden òf misschien naar Holland was.

Ik kan je niet zeggen hoe pijnlijk ik het vind om dit alles - iedere overplaatsing, ieder cadeautje dat ik T.V. wil geven, of wat dan ook - moet doen met feitelijk door anderen voorgeschoten geld.

Ik schrijf T.V. dus dat ik hoogstwschl. Donderdagav. in Br. ben, als jij mij hebben kunt. Je zou dan zelf per telefoon alvast iets met hem kunnen afspreken, of ik zal zeggen dat hij jou daarvoor opbelt.

1823 (462). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 6 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1824. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 6 oktober 1933*

Vrijdagmorgen.

Beste Jan,

In haast een antwoord op je brief en expres-briefkaart. Ik ben natuurlijk ook heel blij met het bereikte op de vendutie. Maar - je zult me wel erg pessimistisch vinden en eeuwig-ontevreden, enz. - vergeet niet dat dit heele gewacht een flinke schadepost brengt voor den huisheer, en dat in dienzelfden tijd de aandeelen te Amsterdam van 61.000 fl. tot 58.000 fl. zijn teruggeloopen, d.w.z. een schade vertegenwoordigen van ± 45.000 francs. En ook *daar* moet ik nog blij zijn, dat spreekt. De aandeelen hadden tot 40.000 fl. terug kunnen gaan, dat zou dan net de schuld van mijn moeder aan de Bank zijn geweest en O voor de erfenis.

Enfin, de rest mondeling.

Ik heb Timmers gisteren een uitvoerige bedankbrief gestuurd, zonder iets van je mededeeling te zeggen. Trouwens, hier is een copie ervan - stuur mij die omgaand terug. Als hij het hierna nog niet begrijpt en boos blijft is hij een koe, en het zal mij spijten maar ongelijk kan ik hier niet erkennen; vooral niet waar ik T.V. *bij herhaling* gezegd heb hoe pijnlijk die heele meubelhistorie voor me was.

Ik heb tegenwoordig hartkloppingen die meer dan 1/2 uur duren; laatst terwijl ik bij Pia was en vanmorgen - waar ik nu net vanaf ben Excuseer schrift, stijl en alles. Hennie had hartkloppingen van het schrijven van 200 blzn. *Angèle* in ± 2 1/2 jaar; ik heb wel recht op deze kloppingen na mijn meer dan 300 blzn. *Ducroo* sinds Januari.

Dagdag; ik moet nu naar Parijs. Dus als alles goed gaat tot Donderdag a.s.

Je E.

[1.] Galiani deel I is hier nog niet. Verzend het dus niet meer, als je het nog hebt.

1825 (464). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 7 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1826. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 7 oktober 1933*

Bellevue, Zaterdagmiddag.

Beste Jan,

Je brief maakt een nogal korzelige indruk; misschien voor de duidelijkheid? Niettemin nu toch dit:

Men hoeft geen dichter te zijn, men kan óók als assuradeur zeer best weten hoe onaangenaam het is om een veiling bij te wonen in mijn omstandigheden. De heer Shiell, ex-huisheer van Simone, kan dat zonder moeite, en mijn concierge hier, de heer Parc, ook.

De menschen die - niet ongezien, maar ‘gezien’ - 20.000 voor den auto noemden waren: Victor, mijn chauffeur, notaris Bette van Wavre, en notaris Dewever, de onvolprezene.

Je bedoeling is ongetwijfeld goed; maar je schrijft dan slecht, of wij lezen slecht, door je ‘enthousiasme’. Je hebt over het beleid, de tact, de betrouwbaarheid van Dewever geschreven als gold het

1. Tekst op envelop.

voortaan een onverbreekbaar verbond tusschen T.V., hem en jou, mijn vriend Jan. Je moet het mij niet euvel duiden als ik den man *blijf* zien als een individu van het laagste allooi, dat zijn smoelement nergens en geen oogenblik verraden heeft, noch zijn optreden tegenover mij in het begin, vóórdat T.V. erbij was. Als de man van gedrag veranderd is, is dat uitsluitend door T.V., door T. V's positie etc. - kortom, *niets dan een bewijs meer* voor het allooi van den man. Dat ik jou dit moet uitleggen - alleen omdat T.V. nu zoo goed over hem praat - vind ik, tusschen dichters, zal ik dan maar voor het gemak zeggen, een beetje pijnlijk. Moet jij mij nu verneuken, of ik jou?

Dat is alles; verder heb ik alles begrepen. Ik ben bereid ook *dit* met je te bepraten, als ik in Brussel ben, en ik hoop dat het nog in *onze* termen kan. Ik zal al genoeg een 'andere taal' moeten spreken als ik met T.V. bijv. bespreken moet wat er 'was' - en zoonoodig wat er nog 'is'. Ik verdom het bijv. ten eeuwigen dage om den onvolprezen notaris te bedanken;* ik zal dit niet doen: noch nu, noch later, noch per woord, noch per brief. Als ik T.V. bedank zooals ik dat deed en zal blijven doen - voor mijzelf - ook als hij hevig kwaad op mij werd en bleef, dan is dat *juist*; dan is daarin iedere nuance waar de notaris nog 'recht' op hebben kon opgenomen, en met overschot.

Enfin, de rest werkelijk mondeling. Ook deze geschiedenis is zeer pijnlijk voor mij geworden, after all; misschien is het zelfs beter om er maar heelemaal niet over te praten ook. - Tant pis dat nu ook de krissen-attentie mislukt is; zoodra ik geld *heb* en het niet meer leenen moet, hoop ik wat anders te vinden. Dat T.V. mij de zegelring van mijn vader ten geschenke wil aanbieden, vind ik *zeer onprettig*.[1.] Vergeef me dat ik je dit ook maar weer met dichtersbotheid zoo zeg.

Hartelijke groeten en tot ziens dus. Je

E.

[2.] Zend géén expresse-zendingen meer, want ze komen maar 1 uur eerder dan gewone en dit uur verliezen we op onze slaap! (Kw. over 7 's morgens inpl. van kw. over 8.)

1827 (465). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 8 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

* iets waarop T.V. wschl. gesteld zal zijn
1. Dubbel onderstreept.
2. Tekst op de envelop.

1828. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. van Nijlen: Bellevue, 8 oktober 1933*

Bellevue, Zondag.

Beste Jan,

Ik kom Donderdagavond laat in Brussel en blijf tot Zaterdagavond. Dus 1½ dag. Ze zullen wel druk bezet zijn, maar ik hoop je toch te zien. Laat het tikwerk dus maar tot dan liggen; ik neem dan wel mee wat klaar is. Hartelijk je

E.

Ik kom niet meer tot werken en zend dus vooreerst niets meer.

1829 (466). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 9 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1830. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 9 oktober 1933*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan,

Het komt met het verhuizen hier beter uit dat ik Woensdagavond kom en Vrijdagavond(middag) weer wegga. Bep zit anders Zaterdag hier heelemaal alleen, als alles de deur uit moet. Willen we het dus daarop houden? Kan het niet, telegrafeer dan af; als ik niets hoor kom ik Woensdagavond 11 uur in Brussel.

Wil je T.V. opbellen en hem deze verandering zeggen? Kan hij mij Donderdag zien, dan is dat goed, anders toch maar Vrijdag. (Ik ga om 5.26 weer weg). Maar ik wou het wel vooruit weten met het oog op Gille.

Tot ziens! Hart. groeten van je

E.

De proeven van d'Artagnan zoonet ontvangen, nagezien en naar Westerman verzonden (is dit dezelfde van Doebrovnik?)[1] Dank. We zitten al tot over de ooren in de besonjes.

Tot ziens (bis).

E.

1831 (467). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 10 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. Foto van Viroflay, avenue Gaston Boissier.
1. Zie 1631 n 5.

1832. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 10 oktober 1933*

Bellevue, Woensdag.
Beste Sander,
Ik sta op het punt nr. Brussel te gaan, voor 2 dagen; kom dan 1 dag hier terug en ga dan naar Bretagne. We zullen elkaar dus zeker misloopen; ik hoop Zondag in Bretagne te zijn. Stuur mij de proeven van *Soleares* dus maar daarheen. Voorloopig is mijn adres: chez M. Louis Guilloux, 1er Impasse Pasteur, Saint Brieuc (Côte du Nord), Frankrijk.
In haast! Hart. groeten van je
E.

1833. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 15 oktober 1933*

Beste Jan,
Hier is ons adres:

Hôtellerie du Manoir
Le Légué en Plérin
par Saint Brieuc (Côte du Nord).

Later meer. Veel hartelijks van ons bei:
E.
Bep

1834. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. van Nijlen: Le Roselier-en-Plérin, 15 oktober 1933*

15 October.
Beste Jan,
Hier is in haast alvast ons adres:

Hôtellerie du Manoir
Le Légué en Plérin
par St. Brieuc
(Côte du Nord)
France

Tot later! Hartelijke groeten van ons beiden.
E.

1. Foto van de kathedraal te St. Brieuc.
1. Foto van het postkantoor te St. Brieuc.

1835 (468). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 16 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1836. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 16 oktober 1933*

16 October

Beste Jan, Hierbij een foto van het manoir. Adres als gisteren - maar je mag ook zetten Le Roselier en Plérin, inpl. van Le Légué en Plérin. Kan je mij *D.G.W.* sturen en zorgen dat het *Haagsche Maandschrift* mij ook hier bereikt? Het is hier heerlijk en volkomen eenzaam. Kan je ook voor mij koopen *The Broad Highway* van Jeffery Farnol, bij Smith (goedkoopste editie) en hierheen zenden? Ik stuur je 't geld direct terug. Dank. Hart. gr. van je

E.

Ik heb je door Pia het doktersboek laten zenden.

1837. *Prentbriefkaart*[1] *aan A.A.M. Stols: Le Roselier-en-Plérin, 16 oktober 1933*

16 October

Beste Sander,

Dit is voor eenigen tijd mijn adres: Hostellerie du Manoir, Le Roselier en Plérin, par St. Brieuc (Côte du Nord). Stuur dus de proeven van *Soleares* hierheen. Wil je voor mijn rekening 1 ex. van de 3 dln. *Cahiers* aan Menno zenden? Dank.

Hart. groeten,

je E.

Geef je me nog op wat ik je schuldig ben voor de Jansen?

1838 (469). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 17 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1839 (470). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 21 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. Foto van l'Hostellerie du Manoir te Le Roselier-en-Plérin.
1. Foto van l'Hostellerie du Manoir te Le Roselier-en-Plérin.

1840 (471). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 22 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1841. *Aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 22 oktober 1933*

Le Roselier, Zondag.

Beste Jan,

Dank voor je brief. Tant pis voor die arme Simone, en moge het eten bij jullie haar hebben getroost.

Wij zitten hier buiten alles. Totale eenzaamheid. Ik voel mij erg leeg en kom niet tot werken nog. Misschien later. - Van T.V. geen bericht nog over Gistoux!

De Guilloux' zijn bizonder aardige menschen, maar Saint-Brieuc is bijna onbereikbaar van hieruit. Bep voelt zich hier erg gelukkig, vooral als er wat zon is. De zee en het landschap zijn prachtig, al 'inspireert' zooiets *mij* geen bal. Ik begin in deze omgeving rare dingen te ontdekken bij mezelf - genre 'bourgeois' altijd!

Denk je erom dat je niet aan Kramers, Mayer en dergelijken vertelt dat we hier zijn, - of anders dat *ik* hier ben, maar dat Bep in Parijs zit? Dat zijn nl. twee van de ergste kletsgaten van Den Haag. Als iemand je het adres van Bep vraagt, zeg dan dat je dat niet weet. Officieel is het: chez M.L. Chevasson, 59 rue Froidevaux, Paris 14. Tant pis voor de slechte gedachten!

Het zou 'reusachtig' zijn als Menno met jou in de redactie van *Gr. Nederland* kwam; dan werd dat blad langzaam misschien maar zeker *Forum*. En voor Menno zou het heel wat aardiger zijn dan om met z'n 5en, waaronder Van Wessem, in de herleefde *Vrije Bladen* te hokken, voor x c.M.^{2} plaatsruimte.[1]

Ik schrijf je nader, als ik weer bericht van je heb vóór overmorgen. Anders zend ik dit overmorgen (24 Oct.) naar het adres van den heer met den onvervaarden naam. Heb je toch maar niet over hèm geschreven in de laatste *Forum*?[2] Stobbaerts was mij liever geweest.

Ik vroeg je in mijn vorigen brief (om Kramers, Mayer te omzeilen juist) om mij *D.G.W.* te zenden en een boek van Jeffery Farnol, *The Broad Highway*, goedkoopste editie, en te koopen bij Smith op de boulevard. Als je geen tijd meer had om dat te doen, dan is dit een 'rappel'. Wanneer ben je weer in Brussel retour? Schrijf je ook aan

1. Zie 1849 n 1.
2. Joseph Kutter. Greshoff zou niet over hem in *Forum* schrijven.

dien heer Westerman ons adres, zoowel voor een ex. van zijn *Maandschrift* als voor het honorarium, dat ons erg goed van pas komt?[3] Dit laatste vooral als postwissel laten zenden, niet als chèque. Als het je verveelt, deze administratie, schrijf mij dan even op een briefkaart het adres des Westermans, dan schrijf ik het hem zelf wel even. Dat is misschien nog het beste.

Ik zou je aardiger dingen willen vertellen, maar voel me werkelijk te leeg.

* * *

Dinsdag.

Gisteren ben ik een beetje begonnen met werken. Het gaat nog niet al te best. Van jou geen bericht; daar het vandaag 24 is, zend ik dit dus maar zoo weg. Laat toch eens gauw wat van je hooren, ook uitvoeriger!

Laat je me tijdig weten of mijn stuk over de *Liaisons* goed bevonden is door Coenen of in *Forum* moet? Graag; vooral met het oog op wat in Dec. daar gepubliceerd moet worden en wat niet. - Iets anders: wil je (wil Coenen) voor *Gr. Ned.* een stuk van mij hebben met 'herinneringen aan het moderne Vlaanderen'?[4] d.w.z. Peeters, Paul van Ostaijen, Seuphor-Berckelaers, Burssens, etc. - enfin, die heele sfeer van toen (nu ± 10 jaar terug), als 'verhaal' voorgedragen. Je begrijpt, ik schrijf dit liever niet, als ik niet zeker weet of het te plaatsen is. Ik denk dat ik er een mooi verhaal van maken kan, vòl fraaie zeden van deze bepaalde kunstenaars-en-intellectueelen. Als het plan om in 1934 iets over den 'nieuwen tijd' in *Gr. Ned.* te brengen gerealiseerd wordt, is zooiets misschien uitstekend ook voor de lezers, om zich aan dat 'nieuwe' te wennen. Het zou idioot zijn als Menno in de *V. Bl.* ging zitten, inpl. van met jou in een gereorganiseerd *Gr. Nederland!*

Veel hartelijke groeten, ook van Bep, de hand van je

E.

3. Zie 1746 n 1.
4. Het ontwerp voor dit niet gepubliceerde artikel is opgenomen in *Vw* 7, p. 500-502.

1842. *Prentbriefkaart*[1] *aan A.A.M. Stols: Le Roselier-en-Plérin, 22 oktober 1933*

Zondag.

Beste Sander,

Ik heb de drukproeven van *Soleares* nagekeken en ze je teruggezonden (gisteren). Wil je mij hierheen een stel *Cahiers* sturen (de 3 dln.): Hostellerie du Manoir, Le Roselier en Plérin, par Saint-Brieuc (Côte du Nord), Frankrijk. Voor rekening dan maar weer.

Hartelijke groeten van je

E.

Schrijf eens wat uit het vaderland.

1843 (473). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 23 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1844. *Aan A. Roland Holst: Le Roselier-en-Plérin*[1], *26 oktober 1933*

Donderdag 26 Oct.

Beste Jany,

Dank voor je brief. Ik hoop dat Menno je nu spoedig de copy van *Ducroo* stuurt; schrijf hem anders een briefkaart. Ik reken er ongeveer op dat Nijhoff bij zijn meening blijft[2], niet om vijandige maar om aesthetische redenen. Menno is er verrukt van; Hennie, die andere stukken 'superieur' vond, schijnt op dit Indische deel te reageeren met afschuw, hij vindt het onleesbaar, vervelend, een inventaris. Ik ga nu maar rustig door. Ik heb nooit zoo de overtuiging gehad dat wat ik schreef voor mijzelf *noodig* was, en dat geen enkele opinie mij aan het wankelen brengt; het is mij ditmaal werkelijk totaal om het even of Holland mijn boek 'goed' vindt of niet. Als het rotzooi lijkt, dan moet het maar als rotzooi de wereld in. Als 'compositie' zal het achteraf wel naar nix lijken, ook best. Maar met dat al ben ik hier nog niet tot werken gekomen - niet uit onzekerheid of armoede, maar door het nieuwe décor waar ik nog aan wennen moet. Het is hier ook nogal koud; soms veel zon, maar soms

1. Foto van St. Brieuc, Caserne Charner.
1. Briefhoofd: Hostellerie du Manoir te Le Roselier-en-Plérin.
2. Nijhoff, redacteur van *De Gids*, was tegen opname van fragmenten uit *Het land van herkomst.*

guur en winderig. Bep rust heerlijk uit. Denk erom dat je niet over haar hier-zijn praat, want officieel is ze vooral in Parijs, en komt maar af-en-toe hier.

Forum zal inderdaad na December ophouden te bestaan. Verdere plannen zijn er vele; te vele om je allemaal te vertellen - laat ons maar afwachten wat ervan wordt. Menno is een druk gesolliciteerd (en solliciteerend) persoon, dat is het duidelijkste van alles voor mij, in deze historie. - Ik kan mij voorstellen dat je van het redacteurschap genoeg hebt, maar één ding is tegen weggaan: voor een behoorlijk mensch komt misschien een geborneerde smakker in de plaats. Als Buning jou vervangt is het voor *De Gids* misschien ongeveer even goed - niet voor mij, om maar iemand te noemen. Maar wat doet dat ertoe?

Ik hoop dat het uitstapje naar Brussel je goed heeft gedaan en dat de reis met Minnie en Miek[3] op zichzelf een genot was. Waar werk je aan? Verzen? Heb jij ook net als ik het gevoel dat we, in dezen tijd, eigenlijk beter zouden doen met heel wat anders te plegen dan literatuur; dat over een jaar misschien alles weer overstroomd is door de infaamste horden, door vechtende schobbejakken de part et d'autre, waar wij werkelijk *niets* mee te maken hebben? Wij - en jij nog meer dan ik - zijn zeker in een verkeerde tijd geboren.

Ik laat het hierbij, vooral omdat ik moe ben. Ik zou je anders wel graag een paar dagen hier hebben. Het hotel zou je bevallen, het is heelemaal een oud huis in jouw trant, de zee is ook mooi, erg veranderlijk van kleur, niet eeuwig blauw, maar soms toch ook *precies* als de Middellandsche Zee, bijwijze van grap! Het eten is voortreffelijk, en zoo overvloedig dat we beiden denken als ballonnen van hier af te reizen.

Veel hartelijks, ook van Bep,
je E.

Heb je het boek van Edwin Erich Dwinger in 3 dln. gelezen: *Zwischen Weiss und Rot*[4] enz? Daar is *La Condition Humaine* een rozerood verhaaltje bij. En Ernst von Salomon, *Die Geächteten*? Dàt is de literatuur van deze verrukkelijke tijd. En zoo'n brave Mauriac die toch maar rustig zijn romannetje per jaar legt...

3. Met mevr. Van Lidth de Jeude-Veder en haar dochter.
4. In 1930 verschenen anti-kommunistische roman.

1845 (476). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 26 en 27 oktober 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1846. *Aan Het vaderland*[1]*: Le Roselier-en-Plérin, vermoedelijk 27 oktober 1933*

Parijs, Oct. 1933.

Geachte Redactie,

Het volgende in aansluiting op uw mededeeling betreffende een nieuw tijdschrift en het verdwijnen van 'Forum', in 'Het Vaderland' van 17 October l.l.

Dat het tijdschrift 'Forum' na December van dit jaar zal ophouden te bestaan, is volkomen juist.

Van een samensmelten van 'Forum' met 'De Vrije Bladen' is *geen sprake*. Indien een dergelijk plan een oogenblik heeft bestaan, dan is het toch in minder dan geen tijd weer vervlogen, zoodat een noteeren ervan in uw blad werkelijk de moeite niet waard was.

Indien Dr. Menno ter Braak zitting neemt in de nieuwe redactie der 'Vrije Bladen' (wat wederom aan twijfel onderhevig blijft), dan zal het dus zijn als volkomen aparte figuur en niet als een 'restje van Forum'; een dergelijke bloedtransfusie zou trouwens weinig strooken èn met het nieuwe leven der 'Vrije Bladen', èn met den eervollen dood van 'Forum', èn met de onafhankelijke en reëele beteekenis van Dr. Menno ter Braak.

U dank zeggend voor deze rectificatie, hoogachtend

EduPerron

1847. *Aan F.E.A. Batten: Le Roselier-en-Plérin, 27 oktober 1933*

Le Roselier, 27 October.

Beste Freddy,

Wat een prachtige opgewonden brief was dat weer! Zoo vòl subtiliteiten en diepzinnigheden, toespelingen en losse invallen, dat ik, zelfs met bijstand van mijn vrouw, zeker de helft niet begrepen heb.

Op de rest antwoord ik nu.

1. DP sloot deze brief in bij zijn brief aan Ter Braak (476; *Bw TB-DP* 2, p. 204) met het verzoek hem door te sturen aan 's-Gravesande. Ter Braak heeft dat klaarblijkelijk niet gedaan. Vgl. *Bw TB-DP* 2, p. 207.

We zitten in Bretagne, ik voorgoed, d.w.z. zoolang het duurt, mijn vrouw intermittent, d.w.z. met ritten naar Parijs voor het goede 'Vaderland'. Ik probeer te werken en kom er langzamerhand toe. Je moet eerst wennen...

Ik heb je in Parijs nog geschreven voor een ontmoeting, den avond voor je weg zou gaan. Daar ik geen antwoord kreeg, dacht ik dat het in orde was en begaf mij van Bellevue naar het oord van samenkomst. Ik sleet er een nutteloos uur. Blijkbaar heb je zelfs mijn briefje nooit gekregen. Ben je soms een dag eerder weggegaan?

Het boek van Tinan is mooi teruggekomen. Dank.

Dank ook voor het portret des heeren Beerninck[1], dat hierbij terug gaat. De man heeft een façade die zijn stijl en inhoud waardig is; het type van den Hollandschen 'gentleman' vol zelfingenomenheid en die bij een bepaald soort dames voor een verrukkelijk causeur doorgaat. Let op de combinatie tusschen schelvischoogen, edel toch à la Anthonie Donker, en quasi-geestig cul-de-poule-mondje. Plak hem gauw in je exemplaar.

Over de film naar Poe heb ik geen zweem van idee.

Het is jammer dat je mijn *Voorbereiding* toch maar niet meegenomen hebt, om aan Dr. Greve[2] cadeau te doen. Zijn leeszaal zou dan mijn verzamelde werken bezitten, op dit uur.

Ja, *Forum* is dood. Gek dat het je zoo verwondert, na al wat ik je er al van zei. Bouws' schuld was het tenslotte toch heelemaal niet. Zijlstra heeft nog een combinatie geprobeerd, met Roelants; wat de doorslag gaf was toch het karakter van *Forum* en het gebrek aan abonnés. Enfin. Ter Braak en ik zijn niet méé ad patres; is dat niet het voornaamste?

De Leidsche vertaling van den Bijbel ken ik ook, ja.

De dichter du Perron dien je bedoelt, heette als ik 'in twee woorden' en was tegelijkertijd le cardinal du Perron van Henri IV, maar hij heette eigenlijk Davy (Jaques Davy), du Perron kwam er later bij. Mijn overgrootvader is hij après tout *niet*, ofschoon dat natuurlijk wel jammer is.

De brochure over syphilis, ofschoon uit Suriname afkomstig, hoef ik toch niet te hebben, neen. Ik hoop voorgoed aan dit gevaar te zijn ontsnapt, het zou ook zoo vervelend zijn voor mijn vrouw als ik het nu nog opliep. Maar studeer jij er maar met vrucht in, en

1. J.J. Ph. Beerninck schreef onder het ps. Johan van Vorden.
2. Zie 1735 n 4.

probeer vooral te weten te komen dat er geen gonokokken in deze bloedziekte te bestrijden zijn.

De Chevassons heetten bijna zooals jij het schreef. Heb je nog aangenaam gekout met den heer graaf Antonini op den terugweg?

De rozenstroopjes versmolten haastiglijk, lang vóór ons huisraad werd weggedragen. Op dit lieve souvenir, zooals mijn moeder zou zeggen, wil ik eindigen.

Hartelijke groeten ook voor Rudie en Dalilah[3.], van je

EduP.

Mijn volgende bundel 'kritisch proza' heet *De Smalle Mensch.*

1848. *Aan H. Marsman: Le Roselier-en-Plérin, 27 oktober 1933*

27 October.

Hostellerie du Manoir
Le Roselier en Plérin
par Saint Brieuc
(Côtes du Nord) France

Beste Henny,

Het 'crushing effect' van je brief is helaas verloren gegaan doordat Menno je vóór was met een relaas over het *Ducroo*-debat bij Binnendijk.[1.] Mijn reactie is doodeenvoudig: het spijt me voor jou persoonlijk, en als vriend, maar ik ben er zóó pertinent zeker van dat ik voor mijzelf op den goeden weg ben (de enthousiaste waardeeringen van Menno, Wim ter Braak, Bep, Jan van Nijlen *steunen* mij alleen hierin) dat je bezwaren langs mij heengaan. Als je hier was, zou ik reusachtig prettig met je erover willen praten, maar per brief voel ik mij niet bij machte en het is ook nutteloos. Ik voel *niets* voor je 'sfeer' - ik weet wat je ermee bedoelt, - ik ben gek op *mijn* (= Henri Brulard's) 'neue sachlichkeit', die ik beschouw als het *eenige* accent van waarheid voor wat herinneringen wil zijn, de *eenige* 'methode' om het theater in de confessie te ontgaan. Veroordeel *Brulard* voor *Malte Laurids Brigge*, wat jij ongetwijfeld doen zult, nietwaar? en we zijn er totaal. Het boeiende van ons gesprek zou niet zijn: of ik gelijk

3. Van Liers vriendin Aad Schelling.
1. Zie Ter Braaks brief van 23 oktober 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 194-196), waarin hij schreef dat Marsman *Het land van herkomst* erg vervelend vond.

heb of niet om mijn Indische jeugd zóó en vooral niet anders te schrijven - maar wat joù belet om de noodige fantazie hier aan te brengen, terwijl je toch fantazie hebben moet. Ik geloof: het absolute gemis aan 'literatuur' (ook in den goeden zin van het woord) in mijn toon; jouw verzen, degene die ik de allerbeste vind, zijn gespannen van fantazie, maar van een 'literaire', *geschreven* fantazie, die zich voedt met dingen 'buiten het leven'. Mijn manier van uit het geheugen opteekenen volgt inderdaad lijnrecht een tegenovergestelde methode; er is bij mij niets meer *geschreven* (ook in superieure zin), er is alleen maar in inkt opgekrabbelde gedachte. Als je me zei: 'jou rot-namaak-Brulard!' zou je me treffen; als je me zegt: 'schrijf anders, want Brulard vind ik ook rot', maak je me een uiterst aanmoedigend compliment.*

Deze kwestie is zóó boeiend - om onze 'literaire werelden', die weer dwars tegen elkaar ingaan (en als altijd: met meer begrip van mij voor jou dan van jou voor mij) - dat wij er een dag ingespannen over zouden kunnen praten. Die absolute overtuiging waarmee je mij bezweert deze hoofdstukken op te geven, vind ik zoo heerlijk, en bewijst hoe werkelijk en totaal mijn toon langs je heen gaat! Bravo; ik vind het zoo niet bepaald prettig natuurlijk, maar toch - in het absolute - uitstekend. Al zijn we de beste vrienden en vòl belangstelling voor elkaar - éénsk komt er telkens weer een moment waarop wij van elkaar zeggen: 'Nee! dat mot *ik* niet' - jij bij mijn Indische jeugd, ik (ofschoon in veel geringer mate) bij je laatste 'ik'-stuk in *Forum*[2].

We zitten hier nogal goed - d.w.z. ja en neen. Rust in overvloed, maar de temperatuur is niet bepaald malsch; de streek is mooi, maar mij soms tè eenzaam. Naar St. Brieuc is het 1½ uur loopen en andere verbindingen zijn allemaal omslachtig en vervelend, zoodat we feitelijk altijd alleen zitten, op dit 'puntje van de Roselier'. Ik ben nu weer aan het werk, maar het heeft tijd gekost voor ik mij geacclimatiseerd had; in het begin voelde ik mij hier heelemaal leeg en

* Bep beweert dat *Ducroo* veel minder op Brulard lijkt dan ik denk; Menno vindt dat de invloed frappant is. Maar er is een reden voor, deze: een Amerikaansche vriendin van Alexeïeff las onlangs *Brulard* en zei tegen Bep: 'Terwijl ik het las heb ik voortdurend aan je man moeten denken'. (Hoe komt dat? zij heeft nooit een syllabe van me gelezen!)

2. 'Drijfzand'. In *Forum* 2 (1933) 8 (augustus), p. 614-618.

vooral heelemaal niet in harmonie met de nieuwe omgeving. Ik denk dat jij, die voor zulke dingen misschien nog gevoeliger bent dan ik, in Spanje ook eerst erg zal moeten wennen.

Maar waarom loopen we eigenlijk allemaal uit Holland weg? Is dit niet het moment om ons *in* Holland in een werkelijke actie te begeven? Tegen Mussert bv.; niet uit naam van het communisme, maar om gewoon *vrij* te blijven?* Onze houding is toch werkelijk nogal laf, al mag ze dan aesthetisch - ook moreel-aesthetisch - verantwoord zijn. Mr. Ritter verwijt Menno zulke boeken als *Dumay*, in dezen tijd van 'overgolvende tijdstroomen'; alle 'psychologie' staat voor dezen idioot nu meteen maar gelijk met 'armoede'; de romanciers moeten meedoen aan het 'maken van een nieuwe wereld'![3] Tout beau, en er is iets voor te zeggen, maar dan niet: met romans op commando geleverd! Dan liever niets meer schrijven en werkelijk iets *doen* in de rotzooi die zich overal om ons heen voltrekt. Voel je er niet iets voor om naar Holland terug te gaan en Colijn te verplichten om alle fascisterij te verbieden? Door geregeld de Mussert-helden te beknokken - door een paar bommen ook? - zou men een heel eind komen. Stel je voor dat 6000 anti-Musserts de 6000 Musserts te lijf gingen, wat voor smoel zou Colijn dan zetten?

Wat voor lezing houd je in Brussel?[4] Ik vind je een schaamtelooze rotzak dat je mij - *mij*, goddoome! - niet vóór iedereen een exemplaar verguld op sneê en in marokijnleeren band van *Angèle* - mijn pleegdochter, mijn petekind! - gestuurd hebt! Wil oogenblikkelijk dit verzuim goedmaken! Stuur zonder een uur te verliezen 1 ex. hierheen! *Ingenaaid* - het marokijn scheld ik je dan maar kwijt.

Praat met Jan eens gezellig over mijn boedelbeschrijving en peuterige Indische jeugd. - Ik hoop van harte dat andere deelen - als de

* Natuurlijk is deze 'vrijheid' relatief en ook nog een liberaal compromis. Maar voor ons die geen politici zijn en die geen communist willen worden is de vraag: wat liever? Liberaal 'vrij Holland', desnoods onder een Colijn, communist of Mussertist?

3. In de niet ondertekende 'Letterkundige kroniek' in het *Utrechtsch dagblad* van 21 oktober 1933 (av.) werd gezegd 'dat over het algemeen de moderne Nederlandsche prozakunst nog al te zeer door een intellectueel kritisch psychologisme is beïnvloed, en den loop der groote, alles overgolvende tijdstroomingen nog niet heeft ondergaan.'
4. Zaterdag 28 oktober 1933 hield Marsman voor de Vlaamse PEN-club te Brussel een lezing over eigen werk en invloeden daarop.

jeugd voorbij is, want ook daar komt een eind aan! - je beter zullen bevallen, en iets voor mij mogen herwinnen van de goede opinie die je van *Ducroo* had in Bellevue (S. et O.). Maar... het belangrijkste boek van de jongere Hollandsche Literatuur *is* het niet meer, *wordt* het ook nooit meer terug, daar moet ik me nu maar mee verzoenen, dat voel ik heel goed.

Veel plezier in Brussel en het beste in Spanje. Zeg Jan dat ik, als het kan, voor *Gr. Ned.* over *Dumay* en over *Angèle* wil schrijven. Ik vind nu kort en goed dat wij elkaar toch niet kunnen overlaten aan het vee. Laat hij mij zelf hierover antwoorden.

Hartelijke groeten, ook van Bep, een hand, op den Spaanschen drempel, van je
E.

P.S. - Eén ding moet je nog eens overwegen in je bezwaar tegen mijn 'neue Sachlichkeit'. Je schreef dat ik voor jou vooral de schrijver was van mijn brieven.[5] Als ik je in brieven op dezelfde manier de jeugd van Ducroo verteld had, zou je wschl. geboeid hebben gelezen. Nu het een boek is, verveelt het je. Is dit niet een bewijs dat je fantazie bij een boek eerst begint te reageeren op een *literaire* wereld, op wat over een literair voetlicht moet worden gebracht? - Nijhoff vindt *Ducroo* net zoo beroerd als jij; jullie lijken hierin op elkaar. Ik reken nu heelemaal niet meer op plaatsing in *De Gids* (zeg dit ook even aan Jan). Maar ook dit is uitstekend.

P.P.S. Schrijf zoo gauw mogelijkje adres uit Spanje; of krijg ik nog antwoord uit Brussel? Vind je Rien terug in Biarritz? - Het mopje van Straat was wel een echt Américain en Kring-mopje.

1849. *Aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 27 oktober 1933*

Le Roselier, 27 October.

Beste Jan,

Ik hoop dat je gezond uit het huis der Kutters bent gekomen en dat je daar mijn brief nog kreeg. Ik schrijf je vandaag per tikinstrument vanwege de koude vingers. Mijn schrift lijkt tegenwoordig wel stront. Hevig verval moet daarin zijn te bespeuren. Vraag anders

5. In het nawoord bij *Tegenonderzoek.*

maar aan Henny, die mijn Indische jeugd de vervelendste verrottenis vindt (tout comme Pomme) die hij in deze eeuw ontmoet heeft.

Hierbij een brief van Menno over allerlei Forum-en andere 'revue'-aangelegenheden.[1] Maar doe mij het genoegen en zeg er *geen woord* van aan Pannekoek, ook niet voor die heerlijke inlichtingendienst van *Het Vaderland*. Je zult uit Menno's brief zien dat per slot het heele beriggie in dat voortreffelijke orgaan nu naar *nix* lijkt. Ik heb bovendien ertegen geprotesteerd, maar misschien te laat. Het bericht was in ieder geval mij en Menno zéér onaangenaam, en ik begrijp niet dat je jezelf geen rekenschap geeft van de treurige indruk die zooiets maakt. Ik heb allerlei rouwbeklag gekregen van Kramers, Jany, etc. (op Kramers heb ik maar niet geantwoord, zijn briefkaart ging naar Bellevue). Iedereen heeft iedereen er natuurlijk direct zwaar over beleuterd, zoo hoorde Jany het van een schilder Weyand. Waarvoor gebeurt zooiets toch? Moet Pannekoek er een kwartje aan verdienen?

Wat Jan Engelman bezielt met zijn dictatuur mag Joost weten. Als hij een paar oppassers noodig heeft, kon hij die toch beter uit katholiek Utrecht of Brabant requireeren. Ik vraag mij af met wat voor soort van smoel hij zulke voorstellen dùrft doen aan iemand als Menno (de flapdrol Van Wessem zullen we er nu maar buiten laten).

Behalve deze *Forum*-rotzooi heb ik hier niets meer gehoord, ook de proeven van mijn stuk voor *Forum*[2] kreeg ik niet, wat toch van meer belang was. Na jouw eene brief uit Brussel en een bedreiging van de *Royale Belge* kwam uit Brussel letterlijk *niets* meer. Het is toch wel wat kras, als je bedenkt dat de verkoop van Gistoux 14 dagen geleden beslist had moeten worden. Is Timmers soms naar Holland? Als hij mij niet schrijven kan, laat hij jou dan zeggen wat er aan de hand is; ik zou toch wel willen weten waar we aan toe zijn of wat me boven het hoofd hangt.

Ik schreef gisteren en vandaag eindelijk weer 20 blzn. *Ducroo*. Het

1. Van 25 oktober 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 198-200). De poging om een redaktie voor *DVB* te vormen, die bestond uit Louis de Bourbon, Ter Braak, Engelman, Van Vriesland en Van Wessem, was voor Ter Braak stukgelopen op de wens van Engelman al te polemische bijdragen en stukken tegen het katholicisme niet op te nemen. Ook voelde hij er weinig voor om in de redaktie van *GN* te gaan, en wilde hij vooralsnog *Forum* voortzetten.
2. 'Written in dejection'. In *Forum* 2 (1933) 11 (november) p. 797-809 (*Vw* 2, p. 653-665).

zal nu wel weer een tijdje gaan. Vandaag zijn ze hier eindelijk begonnen met verwarmen, maar erg onwillig, alsof het zonde was van het mooie weer. Het waait of regent afschuwelijk, we zitten voortdurend in de kamer en hebben het desnoods 'knus' ondanks de koude, maar ook eenzaam. De Guilloux' wonen practisch zoo ver af, dat we ze maar een heel enkel keertje zien. Guilloux heeft vier boeken geschreven (alle nogal populistisch, d.w.z. alle op één na), niet kwaad maar ook verre van goed. Maar het ééne uitzonderingsgeval moet je absoluut lezen, en vooral Jan van Nijlen die het heerlijk zal vinden. Het heet '*Dossier Confidentiel*' en is verschenen in de Cahiers Verts en zoo goed als onopgemerkt voorbijgegaan. Guilloux is ervoor uitgemoerd uit Moscou (!) en beschouwt het zelf nu als mislukt; ik vind het een van de allerbeste Fransche boeken die ik in jaren gelezen heb. (Niet van het peil van Malraux natuurlijk, maar van wat er verder uitkomt.) Het is hier en daar slordig, maar poëtisch en bitter tegelijk, boeiend omdat je absoluut niet weet wat er telkens verder gebeuren gaat en eerste rangs als 'sfeer'. Misschien kan je er nog over schrijven in *Het Vaderland*. Het is van 1930, maar ik hoop het ook nog ergens te kunnen bespreken.

Zou ik *Angèle Degroux* en *Dr. Dumay* kunnen bespreken voor *Gr. Nederland*? Doe jij het anders; zooals ik gisteren aan Henny schreef: tenslotte kunnen wij elkaar toch niet overlaten aan het vee. Ritter schreef in het *U.D.* een stuk over *Dumay*, van de stevigste Polderlandsche onbenulligheid. Die krantenprollen hebben nu ook natuurlijk de nieuwe eisch ontdekt: je moet boeken kakken die 'meewerken aan het bouwen van een nieuwe wereld', je moet vertellen van de 'overgolvende tijdstroomen', enz. kortom, allemaal aan het werk aan pro- of contra-Hitler-literatuur!

We zouden wat anders moeten doen dan kankeren en stilzitten. Is er niet een concern te vormen tegen deze verdwazing van politieke en andere aard? We loopen allemaal uit Holland, terwijl daar toch onze reden van bestaan en zooal niet dat, dan toch onze laatste woongrond is. We moesten of werkelijk heelemaal ver weg gaan, of ons aansluiten tegen de rotzooi, maar anders dan met praatjes alleen. Het eerste trekt mijzelf ook nog het meeste aan: laat Henny in Spanje eens uitkijken naar een mogelijkheid om er te koloniseeren. Dit in *alle ernst.*

Ik laat het hierbij. Graag antwoord op al mijn vorige vragen, maar wat op het oogenblik primeert is: leeft Timmers nog? en wat gebeurt er met Gistoux?

Veel hartelijks van ons beiden, ook voor Atie, als zij uit Parijs terug is, en voor Henny en Truida natuurlijk; een hand van je
E.

1850. *Prentbriefkaart*[1] *aan A.A.M. Stols: Le Roselier-en-Plérin, 29 oktober 1933*

Le Roselier, 29 October.
B.S. - Dank voor je zending. De boeken zijn er nog niet, maar morgen of zoo komen ze wel. Ik zal je de 3.66 voor de Jansen sturen, maar zeg me nog even hoe het nu staat met het porto voor de terugzending; daar betaalde ik nl. zooiets als 9 frs. voor, zeg 85 cent. (Het boek kost nieuw 4.35, dus ik verlies er nu alle 'winst' aan.) Als jij het anders betalen moet, praten we er niet meer over; maar als je van het Boekhuis dat geld terug kunt krijgen, graag. Verder krijg ik 12 frs. dus ± fl. 1.- van je voor Nerval. - Dus je krijgt nog van me: fl. 2.66., als we dat porto niet vergoed krijgen. Goed?
Hart. groeten van je
E.
Van Corbière hier geen spoor. Wel in Roscoff.[2]

1851 (479). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 1 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1852. *Aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 1 november 1933*

Le Roselier en Plérin,
Woensdag 1 November.
Beste Jan,
Ik vind het een veilig gevoel dat je terecht bent! Is Aty nu ook uit Parijs terug? Tegelijk met jouw brief kwam een briefkaart van de Van Schendels, die 3 dagen in Parijs blijven en ons wilden zien. Tot onze *erge* spijt kan dat nu niet; de reis is veel te duur! Wij kunnen hier net rondkommen als we goed schipperen. Het geld voor d'Artagnan zal mij erg goed te pas komen daarom; heb je gezegd het vooral als *postwissel* te sturen? anders duurt het nog even een week voor het uit Parijs hierheen is overgemaakt.

1. Foto: La Bretagne pittoresque; Val-Andrée, La Place du Centre.
2. Corbière is in Roscoff begraven.

Ik werk een beetje, maar het gaat niet zoo èrg goed. De reactie van Henny is al een voorsmaak op de reactie van het Hollandsche publiek; ze zullen nu wel allemaal om het hardst brullen van dat er geen 'atmosfeer' in is, dat Indië er zoo kaal afkomt, dat Augusta de Wit toch heele àndere koek is, enz. enz.

Ik zou graag die souvenirs aan 'modern Vlaanderen' voor je maken, en iets anders: een groot overzichtelijk artikel over wàt er nu den laatsten tijd bereikt is in den Hollandschen roman. Hierin wou ik dan spreken over *Dumay* en *Angèle*, dat is beter dan apart. Voel je dààrvoor? Ik wil dan alles de revue laten passeeren: Slau, Henny, Menno, Theun de Vries, Helman, Den Doolaard, Van Wessem, Maurits Dekker enz. Misschien beginnen met Vic's *Afscheid van de Wereld*. De Vlamingen, Walschap, Roelants, Zielens, Brulez, neem ik er dan ook maar bij,* en de 2 boeken van vrouwen die in aanmerking komen, nl. *De Kleine Parade* van Henr. van Eyk en *Uitstel van Executie*. En passant wil ik ook wel iets zeggen van Joh. Fabricius en Antoon Coolen. Wat vind je van het idee? Ik moet er wel een hoop voor lezen, en de groote moeilijkheid zal zijn om de boeken daarvoor te krijgen, maar dan lijkt het idee mij niet slecht. Kan jij mij helpen aan de boeken (als ik die koopen moet, verdien ik er natuurlijk *niets* meer aan!) Het moet dan wel een stuk worden van een blz. of 16 à 20. Spreek hier ook met Coenen over, wil je? - Het wachten voor ons allen is natuurlijk op *Waarom niet*? van Albert Helman! Voor ik dàt gelezen heb, voel ik mij niet gerust.

Bep klaagt dat ze haar proeven (v.d. Engelsche kroniek) niet krijgt, ofschoon ze haar copy toch tijdig heeft ingeleverd, en zelfs voortijdig. Zou je hiernaar ook willen informeeren en op regelmatigheid willen aandringen, want dit is nu weer een flinke streep door onze rekening wat de 'inkomsten' betreft. Het is een pest als je zoo rekenen moet, maar que veux-tu? Dit is nu onze situaasje.

Tenslotte, graag *tijdig* bericht (met het oog op de plaatsing in *Forum*) over wat Coenen besloten heeft voor mijn stuk over de *Liaisons*. Als hij er niet voor voelt, kan je dan zorgen dat het liefst vóór 5 Dec. a.s. bij Menno terug is? Dat is dus voor *Gr.Ned.* 4 punten:

1. Wat gebeurt met stuk over *Liaisons*? (Haast bij.)
2. Voelt Coenen voor souvenirs aan Vlaanderen?
3. Voelt Coenen voor stuk over de 'nieuwere' *roman*?
4. Hoe zit het met Bep's proeven?

* of apart in een volgend artikel?

Nu op een ander velletje over wat anders.

Ga je spoedig naar Holland of hoe denk je 't vooreerst in te richten met al je bezigheden? - Menno stuurde mij den dag nadat ik je zijn brief doorzond een nieuwe brief met weer geheel nieuwe plannen.[1] Vic schijnt Zijlstra geproken te hebben en hevig aan te dringen op een 'concentratie van krachten', etc. - en het erop aan te sturen dat *Forum* tòch verdwijnt en dat Zijlstra mèt De Spiegel de *Vrije Bladen* uitgeeft. Menno schijnt voor dit plan wel te voelen; hij komt dan toch in die 'redactie van vijf' omdat van de dictators-allures van Engelman dan niets meer overblijft. Enfin... Ik vind het een nogal kinderachtig gedoe. Ik hoop dat Menno met jou in *Gr.Ned.* komt en dat jullie dààrvan een behoorlijk blad maken, inplaats van dit gescharrel met *halve* 'vrienden', die er allemaal op uit zijn om hem in hun redactie op te nemen en zoodoende het allerbest te ontkrachten. Ik heb hem dit geschreven, maar weet niet wat hij doen zal. -

Ingesloten frs. belg. 50. Betaal daarvan *The Broad Highway*, porto incluis, en houd de rest voor een volgende occasie. Dit lapje bankpapier had ik nog over van mijn laatste bezoek.

In Jezusnaam dan maar Kutter; dan moet het laatste nr. van *Forum* maar volgevuilbekt worden! Ik wasch mijn handen in onschuld; als de schilders van het reine Luxemburg zóó gaan heeten, ben je toch ook nergens meer veilig. Ik heb zoo'n idee dat deze Kutter, gezegd Koeter, een verdwaalde naneef is van Hondekoeter, is dit - het canine gedeelte, liefde voor pluimvee etc. er dus af gerekend - ook in zijn werk te bespeuren? Maar aan den anderen kant, verbeeld je dat de voorvader zijn naam al op z'n Luxemburgsch was gaan spellen, wat een rare ideeën zou dàt gegeven hebben!

Van T.V. kreeg ik eindelijk bericht. De verkoop van Gistoux is niet doorgegaan, en de *Royale Belge* begint mij nu boetes op te leggen en dreigt zeer. Ik denk dat T.V. dit laatste wel in orde brengen zal, maar of hij ook de boete ontloopen kan?... Anderzijds: T.V. is in Holland geweest en heeft op de Bank geïnformeerd. Er is, als de boel *nu* verkocht kan worden, een actief van fl. 12.000. (Dus ± fl. 6000 voor mij, inpl. van de 2½ ton, waar mijn moeder zoo hupsch over sprak!) Toen ik in Januari informeerde, zou er een actief geweest zijn van ± fl. 21.000. Het gemoerneuk van die wetsprollen heeft me hier dus even fl. 9.000 door den neus geboord, of liever 'de erfenis' (fl. 4.500 voor mij). Voor iemand in mijn tegenwoordige situatie is dat

1. Van 26 oktober 1933 (*Bw TB-DP* 2, p. 200-201).

niet gering. Wat de notaris dus op de vendutie heeft 'gewonnen', is hiermee wel weer compleet tot nul gereduceerd.

Ik wou dat ik dit alles totaal vergeten kon en er *uit* was. Maar zoolang dat gedonder voortgaat naast je te bestaan, denk je er natuurlijk toch over.

Schrijf me eens gauw een prettige brief met veel nieuws van jullie allen. Ook hoe Aty het gehad 'heb' in Parijs met de spiritueele zooal niet volage Alide, hoe jij je voelt, etc. etc. Ik zit hier een beetje van God verlaten op deze pointe du Roselier. Ik hoop dat *Ducroo* mij spoedig weer mee op hol neemt. Dear Bep geniet nog zeer.

Veel liefs van ons beiden voor jullie II + Truida, een hartelijke hand van steeds je

E.

P.S. - Heb je het doktersboek van Pia ontvangen? De dag vóór ik uit Parijs wegging, heeft hij genoteerd dat hij jou 1 ex. sturen zou.

P.S. Ik heb eindelijk de *Dialogues des Morts* van Fontenelle gevonden, nl. in de gewone editie van Jouaust. Er zijn 2 dln. (*Oeuvres Choisies* de F.), de *Dialogues* zijn compleet in deel I. Zou je Alex Moens, ik bedoel Leclercq willen vragen of hij het heeft (hij heeft nogal veel Jouausts) en het voor mij koopen? Liefst deel I alleen, als het niet kan, dan maar de beide deeltjes. Beneden in de galerie heeft men ook een heele collectie Jouausts. Dank!

1853 (480). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 2, 3 en 4 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1854. *Prentbriefkaart*[1] *aan A.A.M. Stols: Le Roselier-en-Plérin, 2 november 1933*

Le Roselier 2 Nov.

Beste Sander,

Ik laat je hierbij even weten dat de 3 *cahiers* nog steeds niet hier zijn, terwijl later verzonden boeken uit Holland vandaag aankwamen. Zijn ze wel uit huis gegaan? Het zal wel in orde komen, maar wil je even informeeren?

Hart. groeten van je

E.

1. Foto van het park bij l'Hostellerie du Manoir.

1855. *Aan G.H. 's-Gravesande: Le Roselier-en-Plérin, 3 november 1933*

Le Roselier, 3 November 1933.

Beste 's Gravesande,

We zitten hier nu ruim 2 weken, en je hebt gezien: de voorraad van uit Parijs opgezamelde tooneelnotities, etc. is nòg niet uitgeput. Mijn vrouw gaat ± 10 November naar Parijs om nieuwe voorraad op te doen. Maar we maken ons een beetje ongerust of je alles wel gekregen hebt, omdat we niets zien verschijnen. Is dit eenvoudig een te laat door de omtrekkende bewegingen, dan is het natuurlijk niets. Zou je niet zoo aardig willen zijn om *mij* een nr. te sturen van elk *Vaderland* waarin iets van ons staat, direct hierheen? Het adres is: Hostellerie du Manoir, Le Roselier en Plérin (Côtes-du-Nord), Frankrijk. Als er iets is waar men speciaal op gesteld is, waarschuw ons dan ook *hier*. Zoodra mijn vrouw in Parijs is, zal ze de twee salons (d'Automne en des Indépendants)[1] afwerken; die copy heb je dus tusschen 12 en 15 November. - Er moeten nu nog zijn bij jullie - althans wat van hier verzonden werd is:

1. Over 'Bonasse' (geplaatst).[2] } d.i. dus 4 artikels vanaf vandaag 3 Nov.
2. Over 'Milmort'[3]} d.i. dus 4 artikels vanaf vandaag 3 Nov.
3. Over de boekétalages, herfst in Parijs[4]} d.i. dus 4 artikels vanaf vandaag 3 Nov.
4. Over Alexeïeff (interview)[5]} d.i. dus 4 artikels vanaf vandaag 3 Nov.
5. Over 'Prière pour les vivants'[6]} d.i. dus 4 artikels vanaf vandaag 3 Nov. (deze gaat *vandaag* weg)} d.i. dus 4 artikels vanaf vandaag 3 Nov.

Vóór mijn vrouw van hier weggaat, zal zij dan, zooals jij ons raadde, één brief sturen over een Bretonsch onderwerp. Dat ontbreekt natuurlijk allerminst.

Vertel me nu vooral nog hoe het staat met de kunstrubriek-vaca-

1. 'De opening van het tentoonstellingsseizoen. De salons.' In *Het vaderland* van 1 december 1933 (av.); 'De salon d'Automne. Meubelkunst en grafiek.' In *Het vaderland* van 5 december 1933.
2. 'Het theaterseizoen geopend. Nieuwe stukken van weinig belang.' In *Het vaderland* van 23 oktober 1933 (av.).
3. 'Het Théâtre de l'Oeuvre. Milmort.' In *Het vaderland* van 1 november 1933 (av.).
4. 'Het voorseizoen achter de winkelruit.' In *Het vaderland* van 2 november 1933 (av.).
5. 'Een interview met Alexejef' verscheen in *Het vaderland* van 8 november 1933 (av.).
6. Dit stuk van Jacques Deval werd besproken in *Het vaderland* van 14 november 1933 (av.).

ture. Ter Braak schrijft er niets meer over, omdat hij er toch geen kijk meer op heeft, zegt hij; volgens hem hadden Ritter en ook Top Naeff gesolliciteerd - met deze *soort* menschen wordt het wel heel serieus! Wij blijven natuurlijk toch heel benieuwd, en daar wij niemand zien of spreken, mag je ons gerust alles zeggen wat je ervan weet. Geheimhouding absoluut gegarandeerd.

Ik werk aan mijn boek, maar het wordt zóó dik, dat ik er soms benauwd van ben. Misschien maak ik er 2 verschillende deelen van. (Dit is *geen* bericht om in de krant te zetten!)

Hoe maak je het verder? Schrijf eens iets over jezelf, over Den Haag en verder Holland. Wij zitten hier heerlijk en goedkoop, maar op gebied van nieuws - ook vaderlandsch - wel erg verloren op dit 'puntje van de Roselier'.

Hartelijke groeten, en veel dank voor alles wat je voor ons doet en al deed, ook namens mijn vrouw,

een hand van je EduP.

1856. *Aan H. Marsman: Le Roselier-en-Plérin, 3 en 21 november 1933 en 19 januari 1934*

Le Roselier, 3 November.

(Gisteren 34 geworden -
en Godbeter't *jij* bent
dat allang ook!)

Beste Henny,

Dank voor je nieuwe brief. Ik hoop ook nog wel een stukje in *Ducroo* te schrijven dat je bevallen zal. Maar de boedelbeschrijving wordt als eenig-voor-mij-juiste-toon vooreerst voortgezet. Voor mijn 'verhalen' voel je ook niet. Je zult je dus met de 'gesprekken' moeten tevreden stellen, vrees ik. Enfin, we zien later wel.

Ik wacht nu op een nieuw schrijven van je. Zoodra ik je adres in Spanje heb, stuur ik je dezen brief en... een exemplaar, het ex. dat je mij zond, van *Angèle*, nogmaals volkomen als drukproef veranderd.[1] Gooi het vooral niet weg; het bewijst in de eerste plaats hoe-

1. Bij de herdruk van *De dood van Angèle Degroux* in het *Verzameld werk* van 1938 heeft Marsman rekening gehouden met DP's veranderingen, toen hij zijn roman ingrijpend bewerkte. De bijfiguur van de hotelknecht Antoine verdween, waardoor een groot deel van wat oorspronkelijk het eerste hfdst. ('Hôtel Lebrun') was, kwam te vervallen. Het door DP gecorrigeerde exemplaar wordt bewaard in de Koninklijke Bibliotheek.

veel ik au fond voor een groot deel van dit boek voel. Bep vroeg me of ik gek geworden was om nògmaals dat werk te doen. Zij beschouwt het boek als een verhaal met veel goeds erin, maar als 'boek', als roman, totaal mislukt. Overigens gelooft zij dat het in Holland, voor onze heerlijke quasi-intellectueelen die zich graag met dit soort problemen bezighouden een werkelijk succes zou kunnen blijken te zijn, wat ik ook wel met haar eens ben. Zelfs de banaliteit (filmscénario en ouderwetsche English novel) van de verhouding Charles-Antoine gaat misschien regelrecht in het hart van den 'beteren' Hollandschen lezer. Stel er je niet te weinig van voor. Maar voor *jezelf*, àls het later eens tot een herdruk komt - of in je 'volledige werken' misschien (ik zie *Vera* en *Angèle* al in één deel als twee lange verhalen bijeen), gooi Antoine even onverbiddelijk eruit, als uit *Vera* de Gräfin von Kehrling. Verder zie je wel mijn aanteekeningen. Ook een goed deel van Baedeker's plattegrond voor Parijs kan vervallen, en een paar 'goedkoope restaurants', 'dicht bij de Sorbonne' en elders. Dit alles geeft zoo de wegwijze Hollander - *net* wegwijs - in Parijs, en maakt het boekje telkens een beetje kinderachtig.

Ik zou er goed over willen schrijven voor de *N.R.C.*, maar dat zal Vic zelf wel doen. Daar heb je misschien ook meer aan. Voor *Gr. Ned.* blijft ieder plannetje op dit gebied even vaag.*

Ik heb je weer 'herkend' in je bewondering (zonder geraakt te zijn) voor *La Condition Humaine*. Bep vraagt zich in verwondering af hoe er menschen kunnen bestaan, van ons soort toch, d.w.z. van ons 'intellectueel' peil, die over scènes van dood en tragiek en liefde enz., zoo beschreven als door Malraux, met zooveel intelligentie èn met zooveel gloed, kracht, alles wat je wilt - kunnen lezen zonder te worden geraakt. Slauerhoff heeft ook een idiote bespreking van het boek gegeven.[4.] Ik troost me nu maar. Als iemand met het *geweldige* talent van Malraux, als een zoo absoluut superieur boek als *La*

* Dat heeft Coenen nu gedaan[2.] - op het idiote af. Maar de brave man heeft met je gemeen dat hij Ducroo's jeugd niet genieten kan: zulke flauwe kul vindt hij minder interessant dan de eerste de beste krant. En Anthonie schreef in de *N.R.C.* ook zéér verheffend![3.]

2. Coenen besprak in 31 (1933) 12 (december), p. 575-576In de van 18 november 1933 (av.).
4. Zie 1770 n 3.

Cond. Humaine ook al niet op de juiste manier begrepen wordt, wat doet de rest er dan ook toe, wat kan het mij dan schelen wat 'men' over *Ducroo* denkt, ook al zou ik het gevoel hebben dat het mijn levenswerk is. En wat beteekent daarnaast dan alle appreciatie voor Ehrenburg, of voor *De Afspraak*, of, misschien binnenkort *Angèle*? Ik wensch je dan maar toe - juist als vriend - dat je met *Terzij de Horde* een boek schrijft dat ongeveer door niemand begrepen wordt. Alleen door Jany en Jan Engelman bijv., omdat die toch het meest in aanmerking komen, niet?

O ja, wat nu dat ex. van *Angèle* betreft: ik wil géén geb. ex.; niet zoozeer om het kaftje, dat ik er wel af kan halen als ik het zelf laat binden, alswel om die glad afgekapte randen. Ik wil ook geen opdracht met potlood; alsjeblieft *nooit* een opdracht met potlood! Als ik je boek verkoopen wil, scheur ik er de opdracht uit; als ik het houd, wil ik je woorden herlezen in inkt! - Als je me dus niet door Querido een ingenaaid ex. kan laten zenden, zal ik er zelf bij gelegenheid wel eens om schrijven aan die lieve mevrouw Van Nahuys.

Bep (die terwijl ik dit schrijf, mijn eerste blaadje gelezen heeft) protesteert dat ik haar weer beklad heb, haar meening vervalscht heb, enz. Zij vindt *Angèle* niet mislukt als 'roman' - dat kan haar nooit wat schelen, zegt zij, maar om allerlei details die totaal onpersoonlijk zijn, banaal, traditioneel, enz. Bv. die woorden van de Engelschen of Amerikanen in den trein over 'Paris, *very* interesting', en de 'meest canailleuze stem' van Mariene, die Dietrich heet,[5.] en over het algemeen de on-orgineele kijk op *menschen*; zoodra het dus psychologisch wordt. Het *thema* vindt zij erg aardig, en bv. details als Rutgers die Henriette's gezicht eerst terugvindt als hij de oogen van Charles gezien heeft, en uitstekende stukken proza, soms als je een enkel gevoel (meestal in Charles) uitwerkt,[*] maar vooral in bijna alle landschapsbeschrijvingen. - Ik voor mij vind Charles, ook zooals je hem gemaakt hebt, veel 'geslaagder' dan Bep; de voornaamste zwakheid van het boek is werkelijk, net als in *Vera*, de armoede van psychologie; bij ieder conflict tusschen de karakters word je eigenlijk (hoewel op een stylistisch superieure manier) breedsprakig, omdat je 10 × hetzelfde zegt, bij gebrek aan psychologische feiten.

5. De gewraakte passages zijn te vinden op p. 87 en 99 van de eerste druk (1933) van *De dood van Angèle Degroux.*

* *vooral* het opkomen van de 'inspiratie', zegt zij - die inderdaad *eersterangsch* is.

Van een *ontwikkeling* in de gevoelens tusschen Charles en Angèle bv. geen sprake; als Angèle in den trein zit krijg je weer precies hetzelfde wat de scherpzinnige lezer eigenlijk altijd geweten heeft. Vandaar wschl. Bep's idee dat het thema uitstekend zou zijn geweest voor een kort verhaal (40 à 60 blzn.) De oppositie Charles-Rutgers geeft een zijlicht op de verhouding Charles-Angèle en een variatie, maar leeft op zichzelf weer van herhalingen, en volgt precies hetzelfde procédé. Ook Charles en Rutgers hadden in minder dan de helft van de blzn. even compleet kunnen worden afgedaan.[6.]

Dit alles gezegd zijnde, vind ik het boek werkelijk toch wel boeiend; is het niet verwonderlijk dat ik het zooveel maal lezen kon? (of denk je dat dit alleen mijn koppigheid is?) Ook Bep vindt het zeker boeiend; als zij het zonder je te kennen gekocht had, had het haar misschien op allerlei punten nog meer geërgerd, maar het had haar niet verveeld. Ik vind dit punt van grooter belang misschien dan jijzelf. Enfin, soit - nu weet je er wel alles over. Ik ben erg benieuwd naar je volgende proeve van verhalend proza. Maar als het niet is om geld te verdienen, waarom *wil* je je toch absoluut toeleggen op een 'roman', terwijl je talent zoo fataal lyrisch-poëtisch is? Is het ook een vorm van (schrijvers) masochisme?

Als je volgende brief komt, schrijf ik nog wat erbij - misschien wel veel, als je een heeleboel vragen hebt. Kijk in Spanje uit naar een mogelijkheid tot 'koloniseeren', als de politieke rotzooi in verder Europa misschien losbreekt of te bar wordt. Blijven jullie lang op één plaats of is de bedoeling zooveel mogelijk te zwerven?

Tot later. Wat mij in deze tijden puzzle't is het totale onbegrip dat 'wij' op sommige punten hebben voor elkaar: Menno van *Angèle*, jij van *Dumay* en van *Ducroo* (Indië), jij van Malraux, Jan Gr. van Malraux, ik van Jany's proza, enz. enz. Wat een soep eigenlijk! Tenslotte is *alles* misschien compromis, en verstaat iedereen alleen maar zijn 'eigen taal'.

Slau is in Spanje - weet je dat? Adres bij Lichtveld, maar ik ben het kwijt! Er was iets van 'Torres Negras' in, iets à la Lichtveld zelf (en à la jou).

21 Nov.

Je twee briefkaarten gekregen; het moet nu dus nog weken duren

6. Marsman bekortte in de herdruk de hfdstn. 'Henriëtte's oogen', 'Gesprek in de nacht' en 'Afscheid van Rutgers' sterk.

voor ik dezen brief en je *Angèle* verzenden kan! Wij gaan 1 Dec. op één gemeubelde kamer zitten in Parijs. - Een ingenaaid ex. van *Angèle* heb ik nu al. - Van Jan Engelman een briefkaart om je adres te vragen en deze zin, zwaar van bijbedoelingen: 'De groeten aan Angèle Degroux. Jongen! jongen! tsjonge!' - Zoo lezen die dichterlijke naturen nu ons proza.

19 Januari

B.H., Ik heb deze brief niet verzonden, eenvoudig omdat ik niet wist of je adres nog wel het goede was. Je kon alweer 10 × verhuisd zijn. Ik zend nu dus èn brief èn boek; d.w.z. het boek zend ik morgen.

Nu kort op alles wat je me vraagt. De kwestie is nl. dat ik wat 'overwerkt' ben en er morgen met Bep voor 2 dagen uitga, om ergens 'à la campagne' uit te rusten; en wel in *La Feuilleraie*, dat mij als sfeer altijd erg aantrekt. Er zal nu wel niemand zijn, en het is hier ook zoo erg koud niet meer. - Hier liep ik nu dagen met een 'neurasthenische kap'.

Holland was kotzenswürdig. Angstig beroerd. Ik vond er niets, maar was après tout weer blij er maar niets te hebben gevonden. *Ducroo* komt hoogstwschl. bij Querido, die meer biedt dan Van Kampen, althans, dat denk ik, want van den laatsten verwacht ik nader bericht. Het MS. van 500 blzn. is nu bij hem. Ik kan er voorloopig helaas *niets* aan doen; ik heb de handen vol met het boek van Malraux, dat erg moeilijk is en mij veel minder 'ligt' dan ik aanvankelijk dacht. ('Was het Larbaud maar!' denk ik soms.)

Over de inleiding zal ik nadenken.[7] In geen geval het art. uit *Forum*,[8] maar misschien wel iets over die toestanden. Ofschoon dat het accent helpt verplaatsen op waar het niet hoort (historische roman of politieke actie); het doet er immers geen bal toe waar dit 'menschelijk drama' zich precies afspeelt? - Van ballen gesproken, Dirk Coster heeft in *De Stem* verkondigd dat hij niet voelen kan voor Malraux' 'bloedsoep met rooversballen'.[9] 's Mans liefde voor

7. Van Het *menschelijk tekort*. Er verscheen slechts een korte inleiding 'Tot beter begrip'.
8. 'De menselike staat bij kookpunt,' In *Forum* 2 (1933) 8 (augustus), p. 581-592 (*Vw* 2, p. 635-645).
9. In de rubriek 'Merkwaardigs uit de tijdschriften' in *De stem* 14 (1934) 1 (januari), p. 76-80 haalde Coster met instemming en zeer uitvoerig pater J. van Heugtens negatieve oordeel in *Boekenschouw* 27 (1933), p. 193-198 over *La condition humaine* aan, en voegde er de door DP aangehaalde kwalifikatie (in werkelijkheid een variant op een citaat uit Andersen) aan toe.

kwijlsoep met heelemaal geen ballen heb ik gelukkig lang voor dezen gesignaleerd.

Bep doet de krant nu vrijwel alleen. Leuk is het allerminst; maar een 'baan' zou voor haar beteekenen: bij het onderwijs gaan, en dat vindt zij 10 × erger.

Nu nog wat practische gebeurtenissen van financieele aard. Bij mijn moeders dood was er op de Bank in Amsterdam een som (in aandeelen) van ± fl. 61.000. En een schuld van ± fl. 40.000; dus er zou resten fl. 21.000. Deze zijn nu, door het zakken van den dollar in Amerika, gezakt tot ± fl. 2000. - Daar krijg ik dan iets meer dan de helft van; daar moet ik den notaris en den agent van de Weeskamer voor dank zeggen, omdat zij voor de erfenis zoo legaal *gewaakt* hebben. Even fl. 19.000 bêteweg verzwonden; d.w.z. voor mij zoowat fl. 12000. Bedenk eens hoeveel geploeter mij die fl. 12000 alleen zouden hebben bespaard.

Gistoux is nu ook, na veel kunst en vliegwerk, en veel wachten en overwegen, verkocht *moeten* worden. Voor de reuzesom van 175.000 belg. frs. = nog geen fl. 12000. Als hiervan de hypotheek, de notarissen en iedereen betaald is, blijft er wel *niets* voor ons over, of een paar honderd pop.

Rest nog wat de vendutie opgebracht heeft, na aftrek van mijn moeders schulden in België. Dat is ook zoo goed als nix. Je ziet dus dat ik in mijn pessimistische voorgevoelens over de heele lijn gelijk heb gekregen - wat mij in dit geval minder bekoort dan anders...

Ik schrijf je de volgende keer beter. Het vertrek van Malraux naar Arabië (absoluut levensgevaar) hindert mij ook - ik kom er net vandaan; Clara is *wanhopig*. Schrijf eens wat de prijzen in Spanje zijn (in Holl. guldens) en hoeveel je bv. in je pension betaalt. De volgende keer zal ik meer schrijven over onze 'plannen' en zoo. Tot 15 Febr. is dit adres nog goed.

Veel hartelijks ook aan Rien en van Bep, van steeds je

E.

1857. *Aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 4 en 5 november 1933*

Le Roselier, 4 November.

Beste Jan,

Ik ben niet verbitterd door het Bretonsche landschap, hoogstens ontmoedigd omdat ik zoo weinig kansen heb om er wat bij te ver-

dienen en omdat alles zoo tegenloopt. Gille ligt met hooge koorts* en Simone heeft het erg beroerd. Over dit laatste zal ik je nu maar niet meer vervelen. Ingesloten een brief van Jany over *Ducroo*; de brief en de toon van Jany zijn als altijd alleraardigst, maar je ziet, hij en Henny zijn het nu eens.** En wat voor mij in de gegeven omstandigheden primeert: het idee er nog wat geld mee te verdienen wordt steeds minder. *Mag* ik aan *Ducroo* werken, terwijl Bep de journalistiek voor mij opknapt; terwijl ik niet eens in staat ben Simone een kleinigheidje te zenden? dat is voor mij het probleem.

Ik vraag Jany nu jou *alles* te zenden. Wil je probeeren met Coenen? Je mag schrappen wàt je maar wilt Wil Coenen *niets* hebben, dan kan Jany nog altijd die 2 hfdstn. krijgen die hij graag heeft. Eén ding wordt voor mij nu ook zeker: *Ducroo* wordt ook een 'luxe-boek', succes in Holland is totaal uitgesloten. En over Indië heeft Augusta de Wit het 100 × beter gedaan.

Ceci dit, heb ik er geen idee van dat ik je zoo ruziemakerig geschreven heb. Overdrijf *jij* dit niet, door je eigen nerveuse toestand? Maar schwamm d'rüber, als ik je zoo geblesseerd en gefroisseerd heb, dan spijt mij dat ten zeerste en ik verzeker je dat het geheel buiten mijn bedoeling lag. Ik was hoogstens wat 'knorrig' over die zaak.

Ik hoop nu maar dat je gauw opknapt. Neem nu, inpl. van naar Parijs te gaan (Bep schreef je daarover al) die 2 dagen absolute rust; ga desnoods eens naar Antwerpen bij Delen of zoo. Uitblazen, alle rotzooi vergeten. Ik heb soms diezelfde 'angoisses', die jij 'angsten' noemt, en waarmee je wakker wordt, 's morgens vroeg of midden in den nacht.

Het *Haagsche Maandblad* zond me 1 ex. + 15 overdrukken + 500 francs! Ik sta er beduusd van; dat is nog eens een luxueuze bedoening! Waar wachten we op, om meteen dit periodiek vol te schrijven? De competentie van al de andere heeren lijkt mij op vrijwel ieder gebied door ons beiden te slaan!

Pannekoek van Buitenzorg schreef in het *Vaderland* een allerliefst stukje over mij.[1] Erg aardig, werkelijk, in den vulgariseerenden toon. Ik ben er zeer tevreden mee en zal hem eerstdaags weer schrijven. (Ik deed het net.)

* Niet zoo hoog, zegt Bep, voor een kind.

** Het is Jany bij herlezing tegengevallen en hij vindt het ook een 'inventaris'. (Coenen dus wschl. ook.)

1. Zie 1803 n 2.

Als je Fontenelle niet krijgen kunt, schrijf het mij dan direct. Misschien wil Guilloux mij zijn ex. dan afstaan. Het is helaas een in velijn gebonden prachtexemplaar. - Kan je mij de 2 dln. *Vie de Napoléon* zenden van den Herr von Stendhal? Doe het echter wel aangeteekend. Ik heb ze noodig voor een bespreking van Suarès' *Napoléon* voor de *N.R.C.*[2] - Maar alléén als het je schikt. Het is niet absoluut noodig.

Nu Jan, nogmaals het beste! Trek je van mijn kwaaie missives, die tegen jou nooit kwaay bedoeld zijn (en c'est le ton qui fait la musique, maar die *ton* lees je verkeerd als je aan 'uitschijters' denkt!) *nooit* iets aan. Veel liefs, ook voor Atie en de jongelieden en van mijn werkzame gade.

Je E.

Zeg Truida dat ik haar spoedig schrijven zal.

Graag Menno's en Jany's brief terug. Die van Jany is werkelijk erg aardig - en wat zeg je van zijn ontmoeting - na jou - met Clairette?

P.S.

Als ik *Ducroo* nog klaar krijg, dan wil ik toch alle stukken die in het heden spelen en over de beroerdigheid gaan, schrappen. Hoe ik mij precies voel, kan ik er toch niet in zetten; en allerlei smeerlappen zouden het erg 'overdreven' vinden en bovendien, wat hebben al die smeerlappen met mijn misère te maken?

Het is dus om allerlei redenen maar het beste dat ik een deel van de copy die nu klaar ligt tot een kleiner deel vorm, met Indië als kern. De rest? - àls er later weer wat lucht komt in mijn bestaan, vind ik daar nog wel een vorm voor.

En toch, dit alles gaat me aan het hart. *Ducroo* had een uitstekend boek kunnen worden, juist als het 500 blzn. had kunnen beslaan. Maar om die *goed* te hebben zou ik ruim 2 jaar rustig en prettig hebben moeten werken,* niet 1½ jaar krap op deze manier.

Nu ja, antwoord hier maar niet op - wat helpt het? Het boek moet ook maar zijn noodlot volgen.

Dag!

P.P.S. - Belangrijk.

Laat Jany jou de copy eerst sturen en doe jij dan hoofdst. I en II op de

2. Geplaatst 22 december 1933 (av.) (*Vw* 6, p. 117-119).

* met dan nog een half jaar wegleggen en 3 maanden voor het herzien, dus een kleine 3 jaar.

andere, vóór je alles naar Coenen zendt. Ik heb nl. een idee (door een opmerking van Jany) dat III en IV veel minder 'inventaris-achtig' *doen* als ze gelezen worden na I en II, zooals Jany eerst deed, en niet als het *begin*, - zooals nu. Er is zeker een verband tusschen de hfdstn. onderling in iets dat levend is, dat vloeit, en niet 'in schoonheid paradeert'.

5 November.

B.J. - Ik haal de brief van Jany er maar weer uit, omdat de enveloppe anders te zwaar wordt. *Dit* is gewichtiger.

Ik heb gisteravond met Bep onze situatie nu weer eens goed bekeken, onze financiën nageteld, enz. De zaak zit zoo: wij *moeten* 1 Dec. a.s. in Parijs terug zijn, langer hier blijven is onzin, ook met het oog op het *Vaderland*. Als echter van de erfenis of van Gistoux onderwijl nog steeds niets loskomt, hebben wij geen geld om een nieuw appartement te huren. Wij moeten dan op één gemeubelde kamer zitten van ± 350 frs. (Bep gaat nu kijken, zij vertrekt Woensdag inpl. van Zaterdag, dus 3 dagen eerder, ook voor die salons) en daar betere tijden afwachten.

Ik kan dan ook niet doorgaan met *Ducroo*. Ik kan je niet zeggen hoe ik daar nu weer 'uit' ben. Het is een luxe-werk en ik kan mij dat heusch niet permitteeren. Bovendien, als *Forum* na Dec. ophoudt te bestaan, moet ik met December andere copy uitzetten om in Januari wat te hebben. En ik kan niet èn *Ducroo* schrijven - tenminste *goed*, zooals ik het zou willen - èn al die stukjes in elkaar zetten. Ik zie het er dus van komen (vandaag denk ik er sterk over) om *Ducroo* te splitsen in een Indisch en eventueel een ander deel; het Indische deel (± 200 blzn.) kan ik dan eerder afmaken en aan Van Kampen geven; de rest moet dan maar blijven liggen tot een beter jaar. Als ik geld van T.V. had gekregen of als *De Gids* mijn Indische deel ± compleet genomen had, was alles anders geweest. Nu wil Jany zelf alleen 2 hfdstn., en in *Gr.Ned.* maak ik natuurlijk ook geen kans, dat zal je zien. Als jij *Ducroo* (Indië) ± compleet in *Gr.Ned.* krijgt - er kunnen natuurlijk gerust heel wat blzn. af - dan heb ik het gevoel dat ik zelf ook wat verdien, maar als het tenslotte erop neerkomt dat ik Bep meer dan een jaar ongeveer alles laat doen (zij doet ook nog de kronieken voor *Gids* en *Gr.Ned.* èn meer dan ik voor de *N.R.C.*), dan smaakt mij de *Ducroo*-bedoening daarnaast ook niet meer. Misschien weer verdomd burgerlijk van mij en vooral weinig kunstenaarsachtig, maar qu'y faire? Als boek brengt *Ducroo* mij fl. 350. op, verder niets!

Schrijf ons ook nog even hoe die methode is bij de Bank, die jij mij in Brussel aanraadde. Moet men daarvoor *geld* geven of *effecten*? In het laatste geval: moet men dan geen rente betalen voor iedere leening? Wordt het dan niet zoo'n beetje de methode van mijn moeder? In het eerste geval moeten de effecten toch eerst worden verkocht? (dàt nu juist wilden wij vermijden).

O Jan, het zou een *uitkomst* zijn als T.V. nu, d.w.z. uiterlijk in December, wat geld voor me loskreeg! Van de erfenis of van Gistoux; ik verlang er haast naar dat de Royale Belge de zaak in handen neemt en dat kreng publiek verkoopt, *dan ben ik er van af!* - Ik vind deze spanning langzamerhand ondragelijk worden, en onze toekomst ziet er ook al even zwart uit, vooral met Gille en Simone eeuwig op den achtergrond. Ik *moet* een baan zien te vinden, of een vast krantenwerk, uiterlijk over een jaar, en dan adieu alle *Ducroo*'s, dat verzeker ik je.

Enfin, doe je best met Coenen. Laat Jany de copy naar jou sturen of direct naar Coenen, als je dat beter vindt, en stuur jij dan I en II die bij jou zijn. Als ik weet dat de boel geplaatst wordt, heb ik weer nieuwe moed. Anders tant pis; ik reken hier zelfs op. Maar dan ga ik mij met 1 Dec. a.s. in Parijs ook absoluut op andere copy instellen.

Hartelijke groeten, nogmaals, van je

E.

Wil je T.V. eens opbellen en vragen dat hij mij schrijft zoodra er iets nieuws beslist is? Heeft hij uitstel gekregen van de Royale Belge? Heeft de notaris besloten om het Europeesche deel van de erfenis vooruit af te doen?

1858. *Aan La Royale Belge: Le Roselier-en-Plérin, 6 november 1933*

aant.

Hostellerie du Manoir

Le Roselier en Plérin (Côtes du Nord)

6-XI-1933

La Royale Belge[1.]

Bruxelles.

Messieurs,

Me trouvant en Bretagne, et ne pouvant m'occuper de mes affai-

1. Verzekeringsmaatschappij waarbij DP's moeder een hypotheek op Gistoux had opgenomen.

res, j'ai envoyé toutes vos lettres à mon mandataire, monsieur H.L. Timmers Verhoeven, 93 Rue Stevin à Bruxelles.

Pour toutes choses concernant cette affaire je vous prie donc de vous entendre avec M. Timmers Verhoeven, qui du reste se mettra sans doute bientôt en rapport avec vous.

Agréez, Messieurs, mes salutations distinguées.

du Perron

1859 (482). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 7 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1860 (483). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 8 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1861. *Aan G.H. 's-Gravesande: Le Roselier-en-Plérin, 8 november 1933*

Le Roselier, 8 November.

Beste 's Gravesande,

Ik ben - *wij* zijn - per slot van rekening natuurlijk dolblij dat Menno ‘het’ geworden is, inplaats van die lompe Amerikanerige Scholte; ik denk dat het voor jou ook een opluchting zal zijn. Het was werkelijk anders de moeite niet om van het lijk van Borel af te zijn om er een kreng voor in de plaats te krijgen! Je zult zien (ik ben er zeker van) dat je met Ter Braak buitengewoon goed zult samenwerken; jullie zijn menschen voor elkaar, geheel verschillend, maar op één punt gelijk, dat jullie door en door ‘fatsoenlijk’ zijn - een gek woord, dat toch het beste weergeeft wat ik bedoel, als je er *menschen* achter denkt en niet ‘burgers’ of z.g. ‘menschen’.

Ik dank je ook nog wel voor de verdere inlichtingen. Opeens zijn natuurlijk al die kranten tegelijk gekom(m)en. Je stuk over mij verdient een bizondere dankzegging; ik was er zeer mee in mijn sas, het is een voortreffelijk stuk, lijkt mij, voor onze Vaderlandsche lezerskring. Je had niet delicater en duidelijker tegelijk kunnen zijn.

Ik werk hier nu weer stevig aan mijn boek, na eenig horten. Als ik rustig kan doorwerken, zonder telkens het idee te hebben dat ik eigenlijk iets anders moest doen omderwille van de contanten, dan denk ik omstreeks Juni volgend jaar klaar te zijn. Maar soms ben ik wee van de situatie waarin ik nog altijd zit, en die toch telkens mijn aandacht afleidt.

Ik wist niet dat je een dochter had. Toen wij in de Bagatelle zaten, na in *Riche* zoo prettig en vlot den heer Plasschaert te hebben laten zitten, heb je mij alleen van je eerste vrouw en zoon verteld. Maar als je dochter al studeert, moet zij ook uit je eerste huwelijk zijn. Ik hoop van harte voor je dat je plezier beleeft, zoowel aan het werken van je dochter, als aan je bundel bij Meulenhoff[1]; dit laatste zou in Frankrijk grif gaan. Maar Meulenhoff lijkt me nogal een vervelend iemand. Als het daar niet lukt, kan misschien Menno nog probeeren bij Zijlstra.

Het stuk over Alexeïeff schreef ik, ook dat over 'Milmort'. Mijn vrouw heeft die fraaie dingen dan hier en daar met een opmerkinkje van haar - ook op de typmachien - opgeluisterd; zoo beleven we er soms zelf nog eenig vermaak van! Binnenkort komt er nu weer een heel pak; ik geloof dat mijn vrouw in Parijs (ze is vanmorgen vertrokken) vanavond al 'Les Caves du Vatican' gaat zien[2]; dat gaat dan direct weg (uit Parijs en morgen al); daarna komen de twee Salons. Als ik *erg* goed aan mijn boek werk in dien tijd, gaan wij misschien iets later dan 1 Dec. weg; maar ik denk het niet.

Van Marsman kreeg ik vandaag een kaart uit Biarritz. Hij is op weg naar Spanje, maar heeft ook daar vooreerst wschl. geen vast adres. Zwerflust - tot de schrijflust weer sterker wordt. El cantor va per el mondo - als ik het goed schrijf (branche Hendrik de Vries en Slauerhoff). - Alexeïeff illustreerde voor Stols - eigenlijk eerst voor mij! - die verhalen van Bjelkin, en later *Usher* van Poe, maar dit zijn overgenomen illustraties die voor een Fransche uitgave gemaakt werden, waarbij Stols dus de Engelsche tekst heeft gedrukt. (Dit boek is niet van de beste Alexeïeffs.) Tot zoover voor heden, andere inktarbeid wacht.

Hartelijke groeten en het beste toegewenscht van armoe tot armoe; een hand van steeds je

EduP.

1862. *Aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 9, 10 en 11 november 1933*

9 November.

Donderdag.

Beste Jan,

Ik kreeg vandaag van T.V. een heel kort schrijven, dat hij van de

1. *Sprekende schrijvers*. Amsterdam 1935.
2. Dit stuk werd besproken in *Het vaderland* van 16 november 1933.

Royale weer uitstel gekregen heeft tot 1 Januari. Op andere vragen kreeg ik geen antwoord, o.a. over 2 kisten papieren die uit het sterfhuis hadden moeten worden meegenomen door den chauffeur van tante de Sturler en die door dien chauffeur achtergelaten zijn omdat hij geen plaats meer had.* Ik vind het *erg* vervelend om T.V. over die dingen te moeten schrijven, en ik begrijp dat hij het onaangenaam vindt, maar nu hij zich met deze rommel bemoeit, moet ik hèm toch alles kunnen vragen en niet een ander? Ik schrijf hem werkelijk zoo min mogelijk. Wat een verdomd vernederende positie heb ik in dit alles toch weer; je weet niet hoe ik wou dat ik *er uit* was! T.V. zegt ook dat wij nu weer 2 mnd. hebben om geld te krijgen, hetzij van de erfenis, hetzij van Gistoux, maar het is toch verdomd rot als wij nu direct het geld van de erfenis weer moeten gebruiken om die hypotheek af te betalen. Ik ben bang dat het einde zal zijn dat Gistoux toch alles opvreet, het is een 'ongelukshuis' if ever there was one! Ik durf T.V. hier niet meer openlijk over te schrijven, omdat ik bang ben dat hij dan weer denkt dat ik aan zijn beleid twijfel of zoo, maar veel liever zou ik zien dat Gistoux zoo gauw mogelijk werd opgedoekt, zoodat het kleine beetje geld van de erfenis tenminste vrij komt!

Ik werk nu weer aan *Ducroo* (Bep is naar Parijs), maar ik voel mij ziek en moe, en de echte stemming voor het schrijven raakt op deze manier opgevreten, of ik het wil of niet. Ik schreef je al dat we, als er geen geld komt, op één gem. kamer moeten gaan zitten, van ± 350 frs. 's maands. Bep is nu gaan kijken; misschien is het een hok waar je je niet eens bewegen kunt. - Ik durf soms niet aan *Ducroo* schrijven omdat ik het gevoel heb dat ik daar toch lieg; dat ik over *deze rotzooi* zou moeten schrijven als ik eerlijk was. Maar dat gaat niet, daar zou ik later met afschuw naar kijken; dat spreekt. Ik tracht deze stukken (die er af en toe moeten zijn) zoo kort mogelijk te houden, en ook meer *verhalend* dan *gevoeld*, maar ik ben er beroerd van. Ook het gevoel dat T.V. zoo heelemaal uit een andere wereld is dat iedere brief van mij misschien verkeerd opgenomen kan worden vind ik erg pijnlijk en onaangenaam. Wij zijn menschen die ergens onze basis van rust en vrijheid moeten hebben, helaas!

* Het is mogelijk dat het de grootste snert was, maar als er iets van anderen aard bij was is het toch onaangenaam dat God weet wie nu die paperassen 'gevonden' heeft - als ze in het leege huis zijn achtergelaten en nu weggeraakt.

Menno is benoemd, dat is tenminste een opluchting voor ons en een prachtig bericht. Over *Gr.Ned.* later dan.

Misschien is er morgen antwoord van je, dus voor vandaag laat ik het hierbij. Dank voor *D.G.W.* Die 'marchands de canons' - dat soort lectuur - maakt mij net zoo misselijk en belabberd als jou.[1] Kunnen wij heusch niet ergens heen waar we uit de VERROTTENIS zijn?

Van Querido kreeg ik *Serena* (v. Landor-Larbaud) terug. Zij weten niet in welke formule het uit te geven. Ken jij niet nog een uitgever die het zou willen nemen voor fl. 50.- une fois pour toutes?

* * *

Vrijdag.

Kan je mij de tekst bezorgen van Buning's rijmprent *Kapitein Jan van Oordt*, dat volgens Jacques zooveel beter moet zijn dan *Maria Lecina*.[2] Dit is wschl. weer '*object*-verdwazing' van den braven Jacques, maar ik wou toch graag even zien. Kan je de tekst niet even overtypen? of is dat te lastig voor je?

Zaterdag.

Daar ik vandaag ook geen brief van je heb, neem ik dit mee naar St. Brieuc om daar vanavond op de post te doen, als ik Bep van Parijs haal. T.V. zal je wel gezegd hebben dat hij mij geschreven heeft. Mooi. Ik vind het voor jou ook vervelend dat ik je zooveel last bezorg. We hebben allemaal de handen vol, Menno ook, die nu twee baantjes tegelijk moet opknappen, want hij is nog niet leeraar-af.

Ik werk nu weer als een razende aan *Ducroo*. Ik dacht dat het slot van mijn Indische jeugd maar 2 hoofdstukken zou beslaan, maar hoe kort ik het ook doe, het worden er zeker 4 of 5. Helaas!

Later meer, als ik antwoord van je heb. Denk je nu om die Farnol? Henri Mayer weet nu toch mijn adres: ik had het dus evengoed bij hem kunnen bestellen. Maar misschien komt het nu vandaag of morgen bij Smith.

Veel hartelijks van je

E.

1. In *DGW* 32 (1933) 382 (oktober), p. 187-188, besprak Greshoff onder de titel 'Over kanonnen en kanonnenvuur' de anti-oorlogsbrochure *Marchands de canons.*
2. In *DGW* 32 (1933) 382 (september), p. 189-190, besprak J.C. Bloem onder de titel 'Dichtbundels' *Mária Lécina* van Werumeus Buning en *Stormfakkels* van Hendrik de Vries.

Forum wordt nu wschl. tòch door Zijlstra voortgezet. Het *Vr. Bladen*plan is mislukt, door allerlei pretenties van Engelman, en Zijlstra zelf voelt veel meer voor *Forum*. Dus toch een mengsel als voorgesteld door Maurice, maar zonder Van de Voorde erin. Red. voor Holland wordt wschl. Vic, Menno, Vestdijk; voor Vlaanderen: Maurice, Walschap, Gijsen. Dat is het laatste nieuws.

Later dan eind van de maand blijven we hier zeker niet; het wordt te lastig met die krant. Als Bep me nu maar niet vertellen komt dat die eene kamer onmogelijk is en dat we een appartement moèten hebben, want we hebben gewoon het geld niet om iets te huren dat zelfs maar ooglijk is.

Nu, Jan, doe een schietgebed voor me dat ik tien dagen zoo goed als vandaag en gisteren werken kan! Zeg Truida dat ik haar niet schrijf in verband hiermee.

1863 (485). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 11 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1864. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 12 november 1933*

Le Roselier, Zondag.

Beste Jan, Daarnet *Broad Highway* ontvangen, waarvoor dank; en je brief over de titels. Ik vind àl de titels erg gewild (would-be opgewekt en artificieel-buitenlandsch). Als je een titel wilt, moet je iets vinden dat in zuiver Nederlandsch dezelfde *waarde* heeft. Al die exotische opschriften worden bij nadere beschouwing pueriel. Tot dusver voel ik dus verreweg het meest voor *Gedichten* met het jaartal eronder. (*Ketelmuziek* zou onjuist zijn.) Hoe zou *La Clef des Champs* zijn in het Hollandsch? Later meer. Hart. groeten van je

Ed.

Bep heeft je doktersboek hier; wij zenden het gelijk hiermee.

1865. *Briefkaart aan G.H. 's-Gravesande: Le Roselier-en-Plérin, 15 november 1933*

Beste 's Gr. - Dit in vliegende haast. Wil je in het artikel van mijn

1. Foto van park bij l'Hostellerie du Manoir.

vrouw over Jehan Rictus[1] overal het woord 'goualante' vervangen in 'ja*sante*'. Dank!
Hart. gr. van je
EdP.

1866 (486). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 15, 16, 17 en 19 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1867. *Prentbriefkaart*[1] *aan F.E.A. Batten: Le Roselier-en-Plérin, 16 november 1933*

Le Roselier, 16 Nov.
Beste Freddy,
Gelijk hiermee zend ik je een boek,[2] dat ik noodig had voor de herinneringen in *Ducroo*, omdat wij het in Indië op ons 17e en 18e als een evangelie lazen! Het is erg dom en Engelsch, maar toch wel boeiend en één puberteitsdroom achteraf bekeken. Ik werk hard. Schrijf niet meer hierheen, omdat ik spoedig weer in Parijs zal zijn; vandaaruit krijg je dan wel mijn adres.
Hart. gr. van je
EdP.

1868. *Aan G.H. 's-Gravesande: Le Roselier-en-Plérin, 17 november 1933*

Le Roselier, 17 November.
Beste 's Gravesande,
Mijn vrouw laat vragen of je er niet iets aan doen kunt dat haar stukken wat sneller geplaatst worden; dit vooral omdat je indertijd zei dat wij best wat meer konden schrijven. Wij schreven toen 6 brieven zoowat per maand, maar het lijkt erop of wij, wat wij ook doen, niet meer geplaatst krijgen. Het zou ons goed te pas komen als wij dezen winter bv. ± 10 brieven per maand geplaatst kregen; maar wat denk je ervan? Als het niet gaat op de krant, is het natuurlijk onzin meer te sturen.

1. 'Een der laatste bohémiens overleden. Rictus de zanger van de armen.' In *Het vaderland* van 17 november 1933 (av.).
1. Foto van het strand van Le Roselier-en-Plérin.
2. Jeffrey Farnol, *The broad highway.* (Zie *Vw* 3, p. 333-334).

Vandaag kreeg ik het stuk van Menno.[1] Kan je me niet de krant sturen waarin zijn benoeming werd aangekondigd?[2] dat zou ik zoo graag lezen! Ook graag je stuk over *Dr. Dumay.*[3] - Van ons is het laatste dat wij nu geplaatst zagen, het door jou hierheen gestuurde stuk over Alexeïeff; sindsdien moeten er wel 4 brieven verzonden zijn. Maar daar komt het nu niet op aan; zeg ons alleen even of het je mogelijk lijkt per maand meer dan 6 brieven erin te krijgen of niet; dit met het oog op allerlei andere berekeningen die we nu helaas voortdurend moeten maken.

Heb je het 'feuilleton', de 'causerie' of hoe ik het noemen moet, over d'Artagnan ontvangen? Zou je een dergelijk stuk af en toe niet in *Het Vaderland* kunnen plaatsen? Al dergelijke beetjes kunnen helpen.

Hartelijke groeten van ons beiden; je

EduP.

1869. *Aan J. van Nijlen: Le Roselier-en-Plérin, 17 november 1933*

Le Roselier, 17 November.

Beste Jan,

Gelijk hiermee zend ik je weer een heel pak *Ducroo*. Het is het eind van mijn Indische herinneringen, maar ik ben er absoluut niet tevreden over; soms heb ik mij op een heele andere manier laten 'gaan' als op andere momenten. De kwestie is dat mijn herinnering onuitputtelijk lijkt en als ik alles op de *natuurlijkste* manier schreef, zou het misschien nog 2 × zoo lang worden. Dit gaat niet; het heele boek zou in de compositie gaan kraken en misvormd zijn. Ik heb het slot dus maar hevig geserreerd;* maar het gevolg zal zijn dat ik in het begin ook zal moeten schrappen. Kan de juffrouw dit alles spoedig overtikken; ik zal er nl. heel wat aan hebben als ik het schoon en in drukletters voor me zie. Van alles wat ik tot dusver gepend heb, lijkt mij deze portie de minst definitieve, en het meest voor omwerking

1. 'De dichter en het leven' (Bespreking van Vestdijks *Berijmd palet*, Hendrik de Vries' *Stormfakkels* en Werumeus Bunings *Et in terra*). In *Het vaderland* van 12 november 1933 (av.).
2. *Het vaderland* van 7 november 1933 (av.).
3. Dit werd niet in *Het vaderland* opgenomen.

* het zal jou misschien niet eens zoo voorkomen!

vatbaar. Maar ik heb nu zóó mijn bekomst van Indië dat ik snak naar andere stukken.

Wij blijven hier tot einde van de maand. Je zou mij een *groote* dienst bewijzen als je mij dit pak zoo spoedig mogelijk hierheen terugzond. Het adres is: Hostellerie du Manoir, Le Roselier en Plérin, Côtes-du-Nord. Stuur het vooral aangeteekend. Wil je mij ook even een briefkaart sturen dat je het pak compleet ontvangen hebt? Er zijn 98 blzn. en 4 hoofdstukken. Alles in 2 exemplaren te tikken.

Het gaat hier nogal goed; als de 'zorgen' er niet waren zou het zelfs heel goed zijn. Jan zal je wel verteld hebben wat het met de zaken is. Gistoux *bijna* verkocht, maar op het laatste nippertje weer niet; de Royale Belge (van de hypotheek) geeft nu uitstel tot 1 Januari. Ik vrees erg dat het op een gedwongen veiling uitloopt, wat Timmers Verhoeven er ook aan doet, maar laat ons niet lamenteeren voor het zoover is. Eeuwige troost van de verdrukten.

Ik wou dat ik *Ducroo* af had!

Met 1 December hebben we wschl. een gemeubelde kamer gehuurd in Parijs, bij het Bois in de buurt. Het is nog niet heelemaal zeker, maar er is veel kans op. Tot ± 1 December blijven we dan maar hier. Bep vindt het hier heerlijk, vanwege de zee, die erg rijk geschakeerd is en meestal erg mooi om te zien. Ook het klimaat is goed, als het niet te veel waait.

Laat eens hooren hoe jullie het maken en wat jij doet. Werkelijk nieuws hebben wij natuurlijk allerminst. Tot hiertoe dus maar en uit Parijs eens beter. Veel hartelijke groeten 'om je heen', zooals Jany zegt, ook van Bep en van steeds je

E.

Forum zal je wel gekregen hebben. Het was een nogal aardig nr., vond-je niet? - met een buitengewoon goed essay van Vestdijk over Valéry.[1]

* * *

1. *Forum* 2 (1933) 11 (november) opende met Vestdijks 'Valéry en het duistere vers' (p. 761-779) en bevatte verder poëzie van D.A.M. Binnendijk, Greshoff en Albert C.A. Voortman, het slot van Elsschots *Kaas*, een verhaal van Slauerhoff, DP's 'Written in dejection' en panopticumstukken van A. Vigoleis Thelen, DP, Greshoff en Vestdijk.

P.S. - Als dejuffrouw deze 98 blzn. in een week kan overtikken, kan je ze mij bv. 27 Nov. nog hierheen sturen; gaat dat niet, houd ze dan aan tot ik je ons Parijsch adres opgeef. - Het liefste zou ik hebben dat je - als alles niet eerder af kan - mij bv. op 23 Nov. een gedeelte zond; voor het nakijken ben ik frisscher als ik niet alles achtereen in weinig tijd moet afdoen. - Ook de uitgever wacht op een portie 'ter kennismaking'.

1870. *Prentbriefkaart*[1] *aan A.A.M. Stols: Le Roselier-en-Plérin, 17 november 1933*

Le Roselier, Zaterdag.

Beste Sander, Dank voor je voorstel. Maar over *Forum* heb ik nu van Menno minstens 6 reorganisatieplannen gehoord, zoodat ik voorloopig niet meer weet wat er precies gebeuren gaat. Volgens de laatste berichten wordt *Forum* door Zijlstra toch voortgezet. Je zult het wel merken en ik ook. Ik werk hard aan mijn boek, maar moet nog een heeleboel er bij maken. Wij zijn 1 Dec. a.s. zeker in Parijs terug, waar wij wschl. een gem. kamer nemen. Verder geen nieuws. Neem dit voorloopig voor lief; later meer en nogmaals dank. Hart. gr. van je

E.

1871. *Aan H. Mayer: Le Roselier-en-Plérin, 19 november 1933*

Hostellerie du Manoir,
Le Roselier en Plérin
(Côtes-du-Nord)
Frankrijk.
19 November.
Beste Henri,

Gelukkig dat d'Artagnan je amuseerde en de Tielrooy ook.[1] Wijnand zal je deze maand wat geld gestuurd hebben in afbetaling van de fl. 15. beer. De rest volgt.

Iets anders, waar je me een groot plezier mee kunt doen. Mijn vrouw heeft, zooals je misschien weet, de kroniek der Engelsche letteren voor *Gr. Nederland*, en moet daarvoor iedere keer minstens 5 boeken bespreken; nu zou ze graag niet alleen snert lezen of afdoen,

1. Foto van het strand van le Roselier-en-Plérin.
1. Zie 1746 n 1 en 1792 n 3.

maar ze weet absoluut niet hoe ze geregeld op de hoogte moet blijven van wat er aan behoorlijke nieuwe boeken in Engeland uitkomt. Bestaat er geen bulletin of bibliographie in het genre van de Fransche, waaraan je haar kunt helpen? Ze weet bv. nog steeds niet of Richard Hughes (van *A High Wind in Jamaica*) na dat boek ooit iets anders geschreven heeft; kan je haar dat misschien ook opgeven?

Ik heb hier flink gewerkt, maar er is nog een hoop te doen, al wordt mijn boek niet zóó mastodontisch als onder de kameraden de legende nu verluidt. Ik ben eind van de maand hier weg en hoop 1 December een nieuwe eigen woning te hebben, Ditmaal in Parijs. Mijn vrouw is op het oogenblik in Parijs voor de krant, maar daar er niet bepaald haast mee is, kan je *mij* dat bulletin en de gevr. inlichting ook sturen, hierheen vóór 28 Nov. bv. - daarna moet je even wachten tot ik je een nieuw adres opgeef.

Dank bij voorbaat en veel hartelijke groeten van je

E.

1872. *Aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 20 november 1933*

Le Roselier, 20 November.

Beste Jan,

Ik begin me erg ongelukkig te voelen, zoover van je af! Wat is er met je gebeurd? Hoe is de vergadering met Coenen afgeloopen? Ik geloof dat ik op wel 2 brieven geen antwoord heb; het wordt onrustbarend. Misschien verbeeld ik me dit ook maar...

Ik heb heel Indië van *Ducroo* af - op een apart portret na van Arthur Hille = Batten. Alles is naar J.v.N.: ± 100 blzn. En ik heb hier nog meer. Deze laatste 10 dagen heb ik weer 'poot-an' gespeeld. Nu moet ik wat verdienen gaan bij de *N.R.C.*

Wil je me, als je nu weer schrijft, op de volgende punten antwoorden:

1. Heb je ooit den brief ontvangen waarin ik de 3e bedreiging van *La Royale Belge* had gesloten? Ik heb daarop nooit een kik antwoord gehad, wat ook niet meer noodig was, maar vraag me nu af of die brief niet gewoon weggeraakt kan zijn. Dit ter contrôle van de post hier, die een beetje vreemd lijkt.
2. Heb je bij Mme Moens, of in de galerij er vlak onder, nog geprobeerd die éd. Jouaust te krijgen van Fontenelle?
3. Wil Coenen de herinneringen over 'modern Vlaanderen' en

4. wil hij het groote essay over onze nieuwe romans, of moet dit alles tot later worden opgeschort?
5. Heb je het adres van Arthur van Schendel? Wonen zij nu in België, gaan zij er wonen, of zijn zij naar Holland door?
6. Is het je onmogelijk om *Jan van Oordt* van Buning voor mij over te (laten) typen (schrijven)? Kan Truida het niet even doen? (Ik durf het haar niet vragen omdat ik nog altijd niet geschreven heb.)

Dat is alles; en het is minder dan het lijkt.

Ik ontving hier je *100 Dichters*.[1] Het is een curieus werkje, en alleraangenaamst om erin te bladeren. De keuze lijkt mij heel goed, ook vanwege de vele halve inedita. Van Kelk alleen heb je een erg gek versje genomen, n.b. uit 2 fragmenten door mij saamgelapt, - en door de 3e strophe, die ongeveer heelemaal van mij is, bijwijze van overloop verbonden! Als je die ééne fameuze *Pierrot* niet nemen wou, waarom niet dat prachtige Nervaliaansche sonnet, met:

> 'de vogels - veer en vlam - in klapprende gewaden
> krijschen verdoemenis en vechten zich in brand.[2]

Verder spaar ik je mijn opmerkingen. Pannekoek heeft zich van de bibliografie ijsbaarlijk nauwkeurig gekweten.

Nu nog iets heel serjeus. Wij blijven hier tot eind van de maand; dus schrijf niet meer hierheen na 28 November. Vanaf 1 December is ons adres: chez Mme Nossovitch (dit hoeft er later niet meer bij), 19 rue de l'Yvette, Paris 16e. Het is vlak bij het Bois, in een nogal aardige buurt, zegt Bep; de madame met de Russische naam is een ex-senatorsvrouw, genre russe blanche dans la dèche en erg lief. Wij hebben daar één gemeubelde kamer, nogal ruim, voor 300 frs. in de maand. Nu zoowel Gistoux als de erfenis zóó akelig hangend blijven, kunnen wij niet anders; onze meubels blijven dus in de gardemeuble in Bellevue, tot wij zekerheid hebben. Het is erg vervelend aan één kant, maar het geeft ook een gevoel van rust, of liever, het neemt één gevoel van onrust weg. Het leven op één kamer hebben we hier in dit hotel weer aangeleerd - oefening baart kunst. Toch zou het niet leuk zijn als dit zoo een heele tijd duren moest.

Ik zal T.V. mijn adresverandering schrijven, maar durf hem geen brieven meer zenden met vragen; hij kan er ook niets aan doen en wat per telefoon kan, schijnt per epistel een erg onaangename indruk

1. *Kent uw dichters*! Zie ook 1559 n 2. Het gedicht van Kelk in deze bloemlezing was het uit *Spelevaart* afkomstige 'Achtste lied van Pierrot' (p. 75).
2. Sonnet IX uit de afdeling 'Pierrot', *Spelevaart*, p. 44. I.p.v. *in* luidt de tekst *met* en i.p.v. *krijschen: schreeuwen.*

te maken op deze mentaliteiten. Ik kan misschien ook niet zoo smeuiïg schrijven als ik praat, of T.V. vindt het een verschrikking te moeten schrijven, God weet wat het is. Ik weet alleen dat ik weer totaal niets weet, noch van wat er aan Gistoux gedaan wordt of gedaan *moet* worden (nu we nog maar uitstel hebben tot 1 Januari), noch van wat de notaris gezegd heeft over het afwikkelen van het Europeesche deel van de erfenis vóór de rest, zooals T.V. heeft voorgesteld en zooals ook de Weeskamer het wil.[3.] - Ik durf ook jou niet meer te vragen om T.V. hierover op te bellen; misschien wil je er zelf liever niets meer mee te maken hebben, of misschien vind je het zelf een onaangenaam gevoel T.V. ermee te 'vervelen'. Ik zal me er dus op instellen om met dichte oogen af te wachten tot mij een bericht overkomt. Mòcht je toevallig T.V. zien of iets van hem hooren, wil je mij dat dan schrijven?

Ik kreeg van Boucher 5 afdrukken van ons 2 bij Diderot. Waar komt dit fraaie conterfeitsel in te staan? In *D.G.W.* of in een prospectus van al de fraaie uitgaven van *Folemprise*, zooals er ongetwijfeld een komen gaat? Of bij een aankondiging van je gedichten? Heeft Boucher Omar Khayyam nog uitgegeven?

Wat de titel van je bundel betreft: ik vind *La Clef des Champs* ook nog het aardigste, maar toch een tikje pueriel, en ik ben sterk tegen een Fransche titel voor zoo'n *definitieve* bundel van Nederlandsche verzen. Een klein plaketje zou nog gaan. Onze taal moèt een equivalent hebben, of je moet een formule vinden die hetzelfde in onze taal geeft. - Ik ben er anders zeker van dat *in* je verzen zelf 100 zinnetjes voorkomen, die als titel voortreffelijk zouden zijn. Waarom doe je dat niet? - blader in de verzen, op zoek naar je titel. Anders is *Gedichten* het beste, en zeker het eerlijkste, na al de vorige drukken.

Heb je een inleiding geschreven, of komt die van Jacques erin? Misschien is van jezelf beter; je schrijft altijd voortreffelijke inleidingen, dat zie ik nu weer in de *100 Dichters*. Als je sober 2 blzn. schrijft, heb je niemand noodig. Ben jij nu eigenlijk een figuur in onze dichtwereld om door een ander 'ingeleid' te worden? Of is het alleen vanwege de vriendschap?

Menno heeft het erbarmelijk druk. Slau is weer in Holland teruggekeerd. Guilloux is naar Parijs. Anders geen nieuws.

Ik zond een ex. van *Dossier Confidentiel* naar J.v.N.; hij mag het

3. I.v.m. de toewijzing van de helft van de erfenis aan de in Nederlands Indië wonende kinderen van DP's overleden halfbroer.

houden als hij het mooi vindt. Jij mag het ook lezen of hebben, maak dit zelf maar uit; ik heb niets erover geschreven aan J.v.N. - Ik denk dat het jullie allebei erg zal bevallen.

Dit open stukje - àls het open blijft - is voor àls er straks een brief van je is. Anders geef ik hem zóó aan den postlooper mee. Nu, Jan, laat nog even hier in Bretanje van je hooren, en antwoord kort maar precies op mijn 6 vragen.

Met veel liefs, ook voor Atie, van ons beiden,

je E.

1873. *Prentbriefkaart*[1] *aan F.E.A. Batten: Le Roselier-en-Plérin, 21 november 1933*

Le Roselier, 21 Nov.

B.*F.,*

Vanaf 1 Dec. is ons adres: chez Mme Nossovitch, 19 rue de l'Yvette, Paris 16e. Deze mooie briefkaart is te danken aan Greshoff's iconographische ijver; ik hoop dat je er vriendelijk tegen kijkt.

Hart. groeten van je

EdP.

1874 (488). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 21 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1875. *Prentbriefkaart*[1] *aan J.A.A. Engelman: Le Roselier-en-Plérin, 21 november 1933*

Le Roselier, 21 Nov.

Beste Johannes,

Hierbij een specimen van twee menschen die nooit in een fascistische kelder zullen zitten, anders dan met de overtuiging van totaal gekelderd te zijn. Angèle Degroux is mij nooit tegengekomen; het is jammer, want ik ben dol op vrouwen bij wie het 'niets' doen zulke diepe sporen achterlaat. Vraag Jany eens. Adres van Henny is voorloopig onbekend. Het mijne, na 1 Dec.: chez Mme Nossovitch, 19 rue de l'Y vette, Paris 16e.

Hart. groeten van je

EdP.

1. Foto van Greshoff en du Perron voor het standbeeld van Diderot.
1. Zie 1873 n 1.

1876. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. van Nijlen: Le Roselier-en-Plérin, 21 november 1933*

Le Roselier, 21 Nov.

Beste Jan,

Heb je het pak ontvangen? Die idioten van de post hier hebben het eigengereid naar je gezonden als brief en er mij 18.80 frs. voor laten betalen. Zend vanaf 26 Nov. niets meer hierheen; vanaf 1 Dec. is mijn adres: chez Mme Nossovitch, 19 rue de l'Yvette, Paris 16e. Vóór wij teruggaan, gaan wij nog even naar het graf van Corbière in Roscoff.

Hart. groeten van ons 2.

Je E.

1877. *Aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 23 november 1933*

Le Roselier, 23 November.

Beste Jan,

Thuiskomend van St. Brieuc vind ik je brief. Ik kan je niet zeggen hoe pijnlijk en beroerd ik dit alles vind.[1] Ik kan Menno nog niet in alle vrijheid schrijven voor ik van hem ook een brief heb gehad (die kan er straks zijn), maar in elk geval schrijf ik hem toch wat ik van het laten loopen van *Gr. Ned.* vind; nl. dat het stom is en betreurenswaardig. Hij is de generaal Boulanger geworden van je kleine staatsgreep. Ik kan me volkomen voorstellen hoe lamgeslagen en kwaad je je voelen moet. Ikzelf heb, *nu* vooral, voor de nieuwe *Forum*-combinatie niet de minste sympathie. Toen er indertijd geen andere kansen waren, was ik de eenige om deze combinatie nog voor lief te willen nemen; maar met een zoo geheel andere mogelijkheid die door Menno's 'verkeerde politiek' verpest wordt, is alle smaak er voor mij af. - Het beroerde is alleen dat al deze zetten een soort politieke actie *zijn*, en tenslotte kan ik dat niet het zwaarste laten wegen. Menno heeft natuurlijk niet gedacht dat je hem zoo serieus verbonden achtte, of voor zijn gevoel was zijn 'ja' voorwaardelijk gebleven; ik kan het me anders niet verklaren, want dat Menno nu opeens 'onbetrouwbaar' of zoo geworden zou zijn is

1. Foto van l'Hostellerie du Manoir.
1. Greshoff voelde zich door Ter Braaks aanblijven als redakteur van *Forum* 'verraden', omdat hij hem een post in de redaktie van *GN* had aangeboden, waarvoor Ter Braak ook belangstelling had getoond.

natuurlijk onzin. Het is met-dat-al een allerongelukkigst geval en nogmaals, ik kan me voorstellen dat jij woedend bent, en wat het resultaat betreft: dat vind ik carrément even bezopen en onaangenaam als jij zelf.

Ik wacht nu op een brief van Menno om beter te kunnen antwoorden. Maar is alles nu al verloren? Ik heb nog een *kleine* hoop dat de boel nog geschikt kan worden. Ik raad Menno in ieder geval aan om èn *Forum* èn *Gr. Ned.* te nemen, als dat gaat; maakt men daar bezwaren tegen, dan kan hij nòg kiezen en waarom niet *Gr. Ned.* kiezen, after all? Maar ik weet natuurlijk niet hoe de stemming is, na dit conflict; en wat werken brieven uit? Ik wou dat ik Menno kon spreken! Ik wou heelemaal dat ik iets *doen* kon in deze penibele historie; ik zou me zelfs beschikbaar stellen om Menno te vervangen op de post die hij open laat, maar daar zal wel geen schijn van kans op zijn? Als ze voor Menno al niet veel voelden, hoeveel te minder dan voor mij. Bovendien, ik verzeker je dat ik dit allerminst uit ambitie zeg, maar zuiver en alleen omdat ik het zoo ergerlijk stom vind om zóó'n kans als ons hier geboden werd te laten glippen - en voor zoo'n knoeizoodje als het voortgezette *Forum.*

Ik gaf er alles voor als ik hoorde dat Menno zich bedacht heeft. Hij moet dit gebeurde minstens even beroerd vinden als jij; zoo goed kennen we hem nu wel dat je je daarover werkelijk niets hoeft af te vragen. Practisch gesproken komt alles dus hierop neer: is er bezwaar tegen dat Menno in beide redacties zit? Hij kan *Forum* toch beschouwen als iets voorloopigs, iets van een jaar proeftijd of proefneming. Ik schrijf hem in dezen zin; het beroerde is alleen dat door de afstand toch alles te laat komt en dat ik de dingen alleen hoor als ze al zoo ongeveer beslist zijn. -

Later meer. Hou je taai; een hartelijke hand van je

E.

24 Nov.

Je geeft me heel wat te schrijven. Ik heb nu nl. mijn brief aan Menno binnengehouden, en de jouwe gaat een dag later, met dit vervolg. (Je luchtpostbrief kwam nl. net toen ik de boel aan den postbode wou meegeven). - Je nieuwe brief is mij niet erg duidelijk. Wat beteekent: een jaar ‘aanzien’? Dat de post in *Gr. Ned.* wordt opengehouden en Menno red. van *Forum* blijft? En die fusie eventueel, later? Heeft Menno die zoomaar in de hand? Moeten de andere redacteuren, en al die er nu in gesleepte Vlamen en Roomschen daar

ook niet wat in zeggen? Ik ben bang dat dit alles erg-erg lapmiddel blijft.

Als *ik* Menno was deed ik één ding: coûte que coûte breken met de knoeiboel van *Forum* en redacteur worden van *Gr. Ned.*

Maar al mijn schrijverij is nutteloos, want mijn brieven komen toch alleen als de besluiten genomen zijn. Ik heb matig sympathie voor de fusie en zeer weinig voor het *Forum* van 1934. Dat is mijn standpunt in deze heele zaak. Als Menno met jou in *Gr. Ned.* was gegaan, had ik mij bij jullie volmaakt thuis gevoeld, ook al zou het de eerste jaren met Coenen nog wat stroef zijn gegaan.

Maar de hoofdzaak is dat je nu weer in je schik bent en dat de vriendschap meer telt dan al onze politiek.

Dag!

E.

Ik zal Menno toch mijn brief[2] sturen, met een commentaar als hier. Wil je me nu antwoorden op mijn brief die je in Brussel gevonden moet hebben en op de vragen daarin? Van T.V. heb ik nu weer bericht; niet veel; maar 't is in orde.

1878 (490). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 23 en 24 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1879. *Briefkaart aan G.H. 's-Gravesande: Le Roselier-en-Plérin, 24 november 1933*

Le Roselier, 24 Nov.

Beste 's Gravesande,

Veel dank voor de trouwe toezending van de stukken. Nauwelijks was mijn brief weg of er kwamen er natuurlijk een paar. Toch had ik graag dat je me nog schreef wat je van het 'vraagstuk' denkt. Kan je me ook de bespreking van *Angèle Degroux*[1] zenden en die van *Dr. Dumay*? Graag. Vanaf 1 Dec. zitten we weer op een eigen kamer

2. 1878 (*Bw TB-DP* 2, p. 232-237)
1. Onder het ps. H. van Buitensorgh publiceerde 's-Gravesande in *Het vaderland* van 5 november 1933 (ocht.) het artikel 'De eerste roman van H. Marsman. Een lastige opgave'. Een stuk over *Dr. Dumay verliest...* verscheen niet in *Het vaderland.*

in Parijs! Adres: chez M*me* Nossovitch, 19 rue de l'Yvette, Paris (16e). Hart. groeten, ook van mijn vrouw, steeds je

EdP.

1880. *Aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 24 november 1933*

Le Roselier, 24 Nov.

Beste Jan,

Twee brieven van je ontvangen; ik ben blij dat de zaak tusschen jou en Menno zoo volmaakt geregeld is.

Ingesloten een kritiek die ik schreef over Hellens.[1] Ik kreeg nl. van de *N.R.F.* het nieuwe *Fraîcheur de la Mer,* en in de hoop dat het iets zou zijn waarover ik eindelijk eens een goed woord in de krant zetten kon, heb ik Vic gevraagd het voor mij te 'reserveeren'. Daarna heb ik 2 dagen aan de lezing van het boekje verdaan. Vanmorgen 'besprak' ik het. Ik was begonnen met-de-tanden-op-elkaar om er alle goeds van te zeggen dat ik kòn; maar mijn eerlijkheid bleek sterker; lees het maar. Ik geloof niet dat ik dit stuk plaatsen kan zonder Hellens te grieven; wat vind jij? Als je het ook vindt zal ik Vic schrijven dat ik het niet doe. Maar begrijp één ding: ook nu heb ik volstrekt niet gezegd wat ik er echt van denk. Wat ik er echt van denk is: dat het een onthullend geschrift is, waardoor de *heele* Hellens-productie voor mij belicht wordt, en dat deze productie bestaat uit: bedpissersbekentenissen naast bedpissers-droomen/fantazietjes. Ik vind de heele boel bij nadere beschouwing abominabel, en eigenlijk van *ieder* belang ontbloot. Voor *mij* tenminste, als ik Hellens alleen als auteur neem.

Stuur me de 3 blzn. terug met je opinie. Ik gooi ze net zoo lief in de prullemand, al heb ik er 2½ dag mee verpest. Schrijf na 27 Nov. niet meer hierheen.

Ik moet nu andere rotzooi verwerken om geld te verdienen. Tot hier dus; later beter. Veel hartelijks van Bep en mij voor jullie 2,

je E.

Vergeet vooral het adres van Arthur v. Sch. niet! - Dank voor *D.G.W.*

Ik ben wel een beetje benieuwd om te weten wat nu het lot van *Ducroo* wordt. Nòch in *Forum*, noch in *Gr. Ned.*, lijkt mij... Prettig vooruitzicht. -

1. Niet gepubliceerd.

Ik wou dat ik ook een baantje had, inplaats van stukkies te moeten leggen en een boek te schrijven dat alle inspanning vergt en zoowel in tijdschriften als later niet 'plaatsbaar' zal zijn.

1881. *Prentbriefkaart*[1] *aan A.A.M. Stols: Le Roselier-en-Plérin, 24 november 1933*

24 Nov.
Beste Sander,
Vanaf 1 December is mijn adres:

chez Mme Nossovitch
19 rue de l'Yvette
Paris (16e)

Wij hebben daar een gem. kamer in een Russiche familie, M*me* is een ex-senatorsvrouw dans la dèche.
Hart. gr. van je
E.

1882 (491). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 23 en 26 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1883. *Aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 26 november 1933*

Le Roselier, 26 November.
Beste Jan,
Ik zou vooral graag weten wat het adres van Arthur is. Heb je 1 ex. *Nutt. Verzet* voor hem ontvangen en het doorgestuurd? Heb je zelf je exemplaar?
Ik heb van Menno nog steeds geen bericht. Van mijn kant heb ik hem nu geschreven dat ik aan *Forum* alleen nog maar zal medewerken als hij daarop aandringt en puur uit vriendschap voor hem.[1] Het blad is mij verder ten eenenmale onsympathiek geworden, na dit gedoe met *Gr. Ned.* Ik zie Menno als de toekomstige dupe van al deze nieuwe heeren, die hem nu nog *noodig* hebben om met een tant soit

1. Foto van het strand van le Roselier-en-Plérin.
1. Zie *Bw TB-DP* 2, p. 234.

peu *Forum* uit te komen, maar die hem binnen het jaar zullen overstemmen, wschl. eruit pesten om dan de boel zonder hem als het nieuwe *Forum*, het geregenereerde! voort te zetten. Ik ben toch liever niet méé dupe in zoo'n bedoening.

Als Menno dus accoord gaat, ben ik met Januari a.s. compleet uit *Forum*. Het scheelt mij weer wat in mijn toch al poovere inkomsten, maar soit. - Aan mijn inkomsten heeft Menno in deze aangelegenheid, comme de juste, ook niet het eerst gedacht!

Ik hoop dat er morgen of overmorgen een brief van je is met antwoord op mijn vragen. Ik schrijf je dan nog van hieruit.

Schrijf jij na ontvangst dezes niet meer hierheen. In Parijs zou ik nu zoo spoedig mogelijk het volgende van je willen hooren:

Beteekent de nieuwe combinatie tusschen Menno en *Gr. Ned.* nog steeds dat je in heel 1934 dus *niets* voor mij doen kunt in *Gr. Ned.,* zooals je me schreef? Zoo ja, zeg het me dan ronduit, want dit is voor mij van het grootste belang. Zonder medewerking aan *Forum* '34 (wat ik hoop!) en aan *Gr. Ned.* '34 (wat ik nu vrees!) wordt *het* probleem voor mij niet meer hoe ik *Ducroo* afkrijg, maar hoe ik het kostgeld van Gille kan verdienen op een andere manier. De *N.R.C.* zou iets zijn, als hard werken daarvoor voldoende was. Maar met het niet-plaatsen door Vic wil dat niets zeggen. Dus....

Later, uit Parijs, en als deze kwestie opgelost is, over aangenamer dingen.

Met hartelijke groeten,

je E.

Voor het geval er met *Gr. Ned.* wèl iets te doen valt, wou ik graag dat je voor mij aan Coenen voorstelde:

De Indische *Ducroo* (zooveel eenigszins mogelijk; als vervolgroman). Knippen en weer aanplakken doen jullie zelf wel.

Een groot essay over den nieuwen roman in Holland en Vlaanderen. Wschl. in *twee* stukken.

Ev. - maar dit als bijzaak - die herinneringen aan ‘modern Vlaanderen’, d.w.z. Antwerpen 1924-25.

Lijkt je al het bovenstaande uitgesloten, zeg het dan zoo gauw mogelijk, opdat ik Jany de stukjes kan geven die hij hebben wil en me verder zien te redden. Schrijf nu niet meer dit of dat, maar: ‘Ik heb Coenen geschreven en Coenen zegt:’ - of: ‘Ik hoef Coenen niet meer te schrijven, er gebeurt toch niets van’.

Nogmaals dank bij voorbaat.

Niet meer hierheen: we gaan misschien een dag vroeger weg. Bovendien heb je dan tot 1 Dec. den tijd om de zaak rustiger te beschouwen of te behandelen.

1884 (493). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 27 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1885. *Aan J. Greshoff: Le Roselier-en-Plérin, 27 november 1933*

Le Roselier, Maandag.

Beste Jan,

Dank voor de gezonden documenten.[1] Het boekje van Boucher deed mij een beetje schrikken: wat zal Hennie Holland veroveren! en wat sta ik daar naast een 'Fransche medewerker' die jubelend loskomt over al het heerlijks in Parijs verschenen - hoe kòm ik aan zoo'n man? En wie is de 'ik' van die andere jubelzangen? over Scharten en Hennie door malkander? Pa Boucher of Zoontje? Ik vind het een wonderlijk bestel; niet om lang naar te kijken.

Daarentegen heb ik met het grootste vermaak je notities bij de poëzie gelezen. D.w.z. Bep en ik hebben die aan tafel beurt om beurt elkaar voorgelezen, en we werden daarin niet alleen gehinderd door het kauwen maar ook door het lachen. Alles is aardig: tantie Swarth, de jonge Vlamen en mej. Boeye. Voor een volgend zwikkie houden wij ons beiden zeer aanbevolen; er was bij dit alles maar één Jubel in onzen mond!

Over enkele dagen maar is het hier weer gedaan. Morgen gaan wij afscheid nemen van de Guilloux' in St. Brieuc.

Is *La Grange aux trois Belles* werkelijk zoo goed? Of schreef je maar wat 'volgens impressie'?

Ik moet verder nog van je weten wie Dr. J. Brouwer is, en wie hij gekocheld heeft, en hoe, en waarom?[2]

Vandaag heb ik een besluit genomen (onherroepelijk, wil ik hopen) ten opzichte van *Ducroo*. Dit boekwerk zal heeten: *Het Land*

1. Het huisorgaan *Zwart op wit* van boekhandel Boucher te Den Haag, en niet voor publicatie bestemde aantekeningen bij de poëzie van o.a. Hélène Swarth in *GN* 31 (1933) 11 (november), p. 385-390, die Greshoff aan DP had toegezonden.
2. Johan Brouwer, hispanist en romancier, had tijdens zijn studietijd een moord gepleegd op iemand die zijn broer chanteerde.

van Herkomst, óók de volledige uitgave. Indië verklaart ook genoeg 'de rest' van Arthur Ducroo, om deze titel, die op zichzelf charmant is, dunkt mij, te rechtvaardigen. Wat is jouw gevoelen in dezen?* Dus, àls het in *Gr. Ned.* komt, ook onder dezen titel.

Ik zend je gelijk hiermee het boek van Ortega y Gasset, *De Opstand der Horden* dat Menno zoo mooi vindt en dat jou in menig opzicht ook wel zal 'sterken'. Lees het of kijk het door (actueel het belangrijkste is het laatste, groote hfdst., en daarin §9) en zend het dan door naar mijn schoonpa: Dr. J.R.B. de Roos, 19 Kon. Wilhelminalaan, Voorburg-Den Haag. Liefst niet *te* lang wachten, bv. niet langer dan 10 dagen. - En sterkte!

Woensdag.

Ik kom net uit St. Brieuc terug.

De Guilloux zijn alleraardigst en Louis G. is iemand met wie *jij* in 10 minuten de dikste vrinden zou zijn. - Malraux gaat per vliegtuig naar de onbekende gebieden van Arabië of Afrika; hij schijnt te willen probeeren of hij niet vóór de volgende wereldoorlog vermoord kan worden.

Ik heb al 3 dagen een kater door de rotzooi van alle kanten, de onzekerheid op ieder gebied, en door mijn tegenwoordige finantieele en andere omstandigheden. *Ducroo* is een matige troost, after all. In Dec. ga ik zeker met Bep mee om in Holland te probeeren iets te krijgen (je kan nooit weten). We komen dan over Brussel; kunnen we bv. 2 dagen bij jullie terecht? Ik moet ook Timmers weer spreken. De aandeelen worden eerstdaags verkocht.

Op mijn vragen schijn ik geen antwoord te kunnen krijgen, ofschoon daarnet wel een brief van je kwam. Accoord voor *Gr. Ned.* Ik wacht met spanning op de uitslag. Maar nu nog dit (ik doe mijn uiterste best om je zoeken in vorige brieven te besparen):

1. Wat is het adres van Arthur van Schendel?
2. Kan Truida de tekst van *Jan v. Oordt* voor me overtypen?
3. Heeft Alex Leclercq een Fontenelle (Jouaust)?

Alleen voor het laatste hoef je je te derangeeren, en dat heeft geen haast. De 2 eerste vragen kan je p.o. beantwoorden, zonder uit huis te gaan. - Ik houd hier nu maar op; uit Parijs schrijf ik je beter. Overmorgenavond om 6 uur (Vrijdag) zijn we daar weer. Van Menno kreeg ik hier geen antwoord meer, maar zeker in Parijs.

Hartelijke groeten voor Aty en jou van ons.

E.

* * Niets aan Pannekoek schrijven hierover, voor *Het Vaderland*!

P.S. - Het stukken schrijven lijkt mij steeds meer een luxe, als die stukken niet aan een directe actie deelnemen. Ik heb lust om tegen Mussert te ageeren for all what I am worth. Maar daarvoor moet ik eerst een *plaats* (betrekking!) hebben in Holland. De fl. 120. die we nu in Parijs verdienen kunnen we niet zoo maar wegsmijten. Bah. BAH.

1886 (494). *Aan M. ter Braak: Le Roselier-en-Plérin, 28 november 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1887. *Aan G.H. 's-Gravesande: Le Roselier-en-Plérin, 28 november 1933*

Le Roselier, 28 Nov. '33.

Beste 's Gravesande,

Veel dank voor je schrijven. Mijn vrouw laat je zeggen dat ze je raad stipt zal opvolgen. Voor de andere rubrieken zal ze wat meer schrijven, maar daar blijft de copy altijd nog veel langer liggen, volgens haar.* Bovendien: deze maand hebben we geen reden van klagen. Als we fl. 80. verdienen kunnen inpl. van fl. 60., is dat natuurlijk altijd weer iets.

Wij gaan tegen kerstmis hoogstwschl. allebei naar Holland; ik moet ook weer wat uitgevers spreken. Misschien dat zich hier of daar toch een kans voor mij voordoet; dit gescharrel op een basis van fl. 150. als het niet tegenvalt, is op den duur wat pijnlijk.** Ik moet op een andere manier 'te gebruiken' zijn als Mussert geen dictator wordt; in dat geval sluit ik me nog liever direct aan bij de communisten, die toch ook al niet heelemaal mijn liefde hebben!

Wat je me over je dochter schreef, heeft mij echt getroffen. Ze moet erg sympathiek zijn, met zoo'n hoofd en daarbij zoo'n karakter. Je zult van haar dan tenminste het plezier beleven dat je van je zoon niet hebt, en toch is die jongen door de omstandigheden misschien verder van je verwijderd dan hij het normaal zou geweest zijn; zou je het niet prettig vinden als hij later opeens veranderde en je anders leerde zien? Het leven *heeft* van die onverwachte wendin-

* Ze heeft deze maand trouwens al wat meer ervoor geschreven.

** Daar moet het kostgeld van mijn zoontje in Brussel dan ook nog af, en soms een kleinigheidje aan zijn moeder, als het nog kan.

gen; anders was het ook al te gemakkelijk te overzien. - Ik hoop je in Den Haag een middag of avond voor ons te hebben; we lunchen dan samen of drinken thee ergens waar het gezellig en niet al te druk is, laat ons dat nu al afspreken. Mijn vrouw verlangt er ook zeer naar om de kennismaking te hervatten, en zal zich ook bij Schilt op bureau vertoonen.

Van Menno hoor ik nu een-en-ander van de krant. Hij heeft het op het oogenblik razend druk met zijn 2 betrekkingen + literaire bijakkefietjes, maar is inderdaad opgetogen over het ingebouwde-bad-achter-stalen-ramen.[1] Wij gaan van hier melancholiekjes weg: de taart is op, en Parijs-de-lichtstad roept. Heb ik je al gezegd dat we bij een kamersverhurende Russische ex-senatorsvrouw dans la dèche een onderkomen hebben gevonden? Mijn adres gaf ik je op, dat weet ik tenminste zeker; als je het weggemaakt hebt kan je het ten allen tijde natuurlijk van Menno krijgen. Overigens moet mijn vrouw het officieel Schilt nog eens opgeven.

Als er iets is waarmee ik je in Parijs plezier kan doen, schrijf het dan altijd *zonder aarzelen*. Ik zou het een prettig gevoel vinden als jij met Menno naast je en mijn vrouw en mij in Parijs, die toch ook je 'medewerkers' zijn, nu een sfeer van kameraadschap om je heen voelde op de krant, na de minder aangename geuren van Borel zaliger; Schilt was altijd een sympathie van je en de Lang - wie weet of onze vereenigde beschermengelen er niet in slagen hem op een goeien avond ook te mollen. Het moet een bizonder onguur individu zijn, na alles wat ik van alle zijden tot dusver over hem heb vernomen. Des te meer hulde aan Schilt dat hij *zijn* candidaat er toch door heeft gekregen.

Ik eindig hier dan maar; als er niets bizonders is doen we de rest mondeling en prettiger in den Haag. Veel hartelijke groeten van mijn vrouw, en een hand van steeds je

EduP.

Ik dank u hartelijk voor het toch nog plaatsen deze maand van alle (of bijna alle) copie.

Vriendelijke groeten

EduP-deR.

1. Heeft betrekking op het huis dat Ter Braak had gehuurd in Den Haag, vgl. *Bw TB-DP* 2, p. 229.

1888 (497). *Aan M. ter Braak: Parijs, 2 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1889. *Aan J. Greshoff: Parijs, 2 december 1933*

Paris (16e), 2 December.
19 rue de l'Yvette.
Beste Jan,
Bij aankomst hier je brief gevonden, waarvoor dank. Ik antwoord nu in haast, we moeten nog van alles beredderen en zitten zoo goed als zonder duiten.
Ik wacht met spanning op het besluit van Jupiter Coenen. *Veel* hangt voor mij van dit eene feit (*Ducroo* al of niet in *Groot Ned.*) af. Dat begrijp je zonder moeite!
Het stuk over Hellens plaats ik niet.
Waarom niet van Helman lag hier (van Menno) en lijkt mij veel aardigs te bevatten. Later meer hierover; nu geen tijd, ook niet voor nadere kennismaking met deze turf van 1023 blzn. (Je moet dan nog een Hollander zijn om het zóó 'bijbelsch' uit te geven!)
Dank voor adres van Arthur. Heb je hem zijn ex. van *Nutt. Verzet* (dat Van Kampen jou zenden zou) doorgezonden? - Woont Arthur in Amsterdam of logeert hij er? Is het niet het adres van Sjeu?
Ik ben moe maar vol werklust. Ik hoop heel veel goeds voor je, en dat Bouché de rotzooi weer verdrijft. Schrijf wat meer over jezelf. Eerstdaags vertel ik uitvoeriger van de senatorsfamilie hier. (Idioot maar touchant.)
Nu nog: tekst van Jan van Oordt; bezoek bij Alex Leclercq voor Fontenelle.
Kom, oude Jan! Encore un coup! Un bon p'tit mouv'ment! Veel dank en 2 hartelijke handen van ons beiden, je
E.

Schrijf je me dadelijk en onomwonden de uitslag van je bespr. met Coenen? - Wil je J.v.N. opbellen om hem te zeggen dat ik hier zit en dat hij dus vooral niet het nieuwe pak *Ducroo* naar Bretagne zendt?(!!!)

Hier is, tot belooning voor alles wat je voor me moet opknappen, een stukske poëzie waar ik me zeer mee geamuseerd heb (misschien ken je het al?) - het is van Tristan Bernard op Adolphe Brisson.

Notre maître Adolphe Brisson
Disait en plastronnant du buste:
'Je suis très large et suis très juste.' -
Ce sont deux défauts pour un con.

Wat zoo mooi erin is, is dat het niet alleen doet lachen maar ook doet nadenken. Over die 2e 'fout' nl. Après tout: Bernard heeft gelijk, *ook daar*.

*

Vergeet nu niet J.v.N. op te bellen en geef het kwatrijntje door!

1890. *Aan F.E.A. Batten: Parijs, 3 december 1933*

Parijs, 3 December.

Beste Freddy,

Dank voor je enthousiasme. De rest is van minder belang. Ik heb al mijn hoop voor je gesteld in het enthousiasme waarmee je telkens weer loskomt; de pen wordt spoedig wel bedrevener, d.w.z. meer beheerscht, het voornaamste wat je noodig hebt; voor een 'inhoud' zorgen de jaren - amen.

Ortega y Gasset is inderdaad zeer lezenswaard, vooral in dezen tijd. Neem hem niet tè veel au sérieux, en verzeker niet tè hard dat hij voor *die*[1] happy few schreef waar Stendhal zich aan wijdde. En leer Ter Braak's enthousiasme voor de krant = het publiek, onderscheiden van zijn betere uitingen. Praat liever eens met hem over Ortega, als je hem ontmoet. - Maar je hebt gelijk dat je ook deze hater van den 'massamensch' met enthousiasme leest.

Zag je *Waarom niet* al? Ik ben benieuwd of het goede dingen zal bevatten. Waarom niet? zelfs na de *Plantage*.

Ik ben hier nog midden in de beredderingen. Eind December kom ik zeker in Holland en hoop je dan te zien, alsmede den zooveel 'bezadigder' Rudie. Ik zal jullie dan op alle vragen antwoorden, ook over Ducroo, en dan nog wat meer te vertellen hebben dan nu.

1. Dubbel onderstreept.

Couperus krijg ik voor *D.G.W.* te bespreken[2]; dus houd het kostbare en omvangrijke werk binnenshuis.

Hartelijke groeten voor jullie beiden van je

EdP.

Mijn vrouw zendt (ook) veel liefs aan den van haar (ook) houdenden jongeman.

Couperus-in-studievertrek[3] is hier al boven mijn schrijftafel geprikt en kijkt minzaam en verwachtend op de verdere geboorte van Ducroo neer.

1891 (498). *Aan M. ter Braak: Parijs, 3 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1892. *Aan J. Greshoff: Parijs, 4 december 1933*

Parijs, 4 December.

Beste Jan,

Ditmaal snel antwoord; daarna niet meer, voor de economie. We zitten ontzettend krap deze maand. Het is hier in huis lang niet ideaal, dat merk je zoo na een paar dagen. Bovendien is dit voortdurende gevoel van 'voorloopig' eigenlijk onuitstaanbaar. (Bedenk dat het ook *niets* heeft van de 'vrijheid' van reizen bv.)

Ik schrijf je zoo vlug omdat je het gebonden ex. van *Nutt. Verzet* aan Truida moet geven. Dat is voor haar bestemd en ik had Van Kampen gezegd het aan haar persoonlijk te zenden aan jouw adres. Zij krijgt altijd een geb. ex. Daarentegen het ingenaaide aan Arthur zenden, die alles ingenaaid heeft - van mij althans.

Ik hoop dat ik niet te laat ben.

Over Fontenelle zal ik zelf nu wel schrijven aan Mme Moens. Het boek was voor Menno bestemd, hij had het dus kunnen meenemen toen hij bij jou was (als het er geweest was).

Heb je ooit gelezen *André Campo's Witte Rozen* van Van Moerkerken? Dat is nu *DE*[1] Hollandsche roman! Daar is Robbers nog

2. Henri van Booven, *Leven en werken van Louis Couperus*. Velsen 1933. DP besprak dit boek niet.
3. Zie 1699 n 2.
1. Dubbel onderstreept.

zoowat-zoowat groot bij: de banaliteit, de domheid, de *jobardise* van dit boek op iedere bladzij zijn grenzeloos en onovertrefbaar. Het heeft een accent van 'echt' in die lijn, als geen ander. Probeer het eens.

Jany schreef me in diep geheim de val van het *Gids*-ministerie.[2] Daar gaat mijn laatste kans voor *Ducroo*, in dat blad tenminste. Ik zal werkelijk moeten uitzien naar God weet wat. Schrijven blijft luxe, dat is duidelijk.

Menno en Vestdijk[3] hebben beiden een kans gehad om een behoorlijke bespreking te wijden aan de herdruk van *Nutt. Verzet.* Beiden hebben gemeend 'als vriend' niet dan een kort en 'niet al te bewonderend' stukje te moeten schrijven. Op deze manier is het best, maar ideaal voor 'ons' wordt het zoo nooit![*] Maar misschien vinden mijn vrienden als het erop aankomt (jij uitgezonderd) *Nutt. Verzet* niet veel zaaks, wie weet?

Ik ben ontmoedigd door allerlei, niet het minst onze materieele situatie en dit nieuwe huis, dat er nu nogal onvrij en onhandig uitziet. En gehoorig als de pest.

Ik kom zeker niet in Brussel vóór de 2e helft van de maand. *Het Land van Herkomst* heeft een ironisch bijsmaakje dat me nogal bevalt.

Hart. groeten van je

E.

P.S.

Waarom laat je *Jan v. Oordt* toch niet gewoon door Truida overschrijven? Het kost een kwartier werk hoogstens! Laat het nu ook maar; ik zal het nu wel zien als ik in Brussel kom. Fontenelle idem, après tout.

Met spanning wacht ik op het tiksel van J.v.N., maar ik weet bij God niet waarvan ik het moet betalen!

2. I.v.m. het tegen eerder gedane beloften aanblijven van prof dr. H.T. Colenbrander als lid van de redaktie van *De gids*, verlieten vijf redakteuren het tijdschrift, onder wie Roland Holst en Nijhoff. De affaire was een nasleep van de plagiaatkwestie rond Colenbrander, zie 1482 n 1.
3. In *Het vaderland* van 14 november besprak Ter Braak *Nutteloos Verzet* in twee regels; in *DGW* 32 (1933) 384 (december), p. 232 besteedde Vestdijk er een halve kolom aan.

* Daartegenover kammen 'de anderen' elkaar met man en macht overal op. En het publiek koopt wat opgekamd wordt.

P.P.S. Gisteravond bij Gino[4.] geweest die hier in de buurt woont, op een goedkoop meublé maar in een alleraardigste buurt (vlak bij de église d'Auteuil). Zij hadden nogal vervelende menschen bij zich; ik word ontzettend down van zooiets.

1893 (499). *Aan M. ter Braak: Parijs, 5 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1894. *Aan J. Greshoff: Parijs,*[1.] *5 december 1933*

Parijs, 5 December.

Beste Jan,

Wil je iets voor me doen? Ga P.G. van Hecke spreken en vraag voor mij een baantje aan *Vooruit*. Ik ben bereid communist te worden of wat ook, als het daarvan afhangt. Wat absoluut onmogelijk is, is deze situatie voortzetten. Ik ben al 2 dagen totaal beroerd en snak naar een basis inpl. van deze *voorloopigheid*, steeds door. Ik ben bereid mij lam te werken, mits ik wat verdienen kan, met vooruitzicht op heter.

De kamer waarin wij nu zitten is onvrij en het werken daar zoowat onmogelijk. Bovendien...

Je E.

Als *Ducroo* niet af komt, is het ook goed. Ik kan me niet meer zetten aan dit luxe-werk, dat een leugen is, gezien mijn omstandigheden. Ik ben werkelijk aan het eind van mijn ausdauer op *dit* gebied.

1895. *Aan D. Bolle: Parijs, 5 december 1933*

Parijs, 5 December.

19, rue de l'Yvette

Paris (16e).

Zeer geachte Juffrouw Bolle,[1.]

Hierbij een lijstje van mijn publicaties, in de juiste volgorde. Tenminste: ongeveer.

4. Antonini.
1. Briefhoofd: Le Murat, café te Parijs.
1. Danny de Glopper-Bolle (geb. 1912) is de dochter van de uitgever en boekhandelaar Bolle. Zij had DP geschreven i.v.m. een door haar te Rotterdam georganiseerde tentoonstelling van *Forum*-medewerkers. DP had met haar kennis gemaakt in 1930, toen zij bij A.A.M. Stols te Brussel werkte om het uitgeversvak te leren.

Een portret van mij heb ik niet, maar Greshoff heeft een flinke vergrooting laten maken van een foto van hem en mij onder het standbeeld van Diderot in Parijs; mij dunkt dat dat veel aardiger is, en hij zal het u zeker graag zenden, als u het vraagt.

Ik kom inderdaad tegen kerstmis in Holland; althans, dat is nu het plan. Maar de plannen die ik maak gaan nog maar zeer ten deele op; u zult van Greshoff misschien weten hoezeer, na mijn moeders dood, mijn omstandigheden zich gewijzigd hebben. Ik schreef vanmorgen, even voor uw schrijven kwam, een noodbrief aan Gresh. om te probeeren een baantje voor me te krijgen bij *Vooruit*, de krant van P.G. van Hecke. Ik kan u moeilijk een beter bewijs geven hoezeer ik bereid ben alles aan te nemen dat mij uit mijn huidige situatie kan brengen. Ik heb de laatste maanden hard gewerkt aan een boek, dat echter 2 × zoo groot zal worden dan ik mij aanvankelijk had voorgesteld, en dat ik feitelijk alleen kan voortzetten wanneer een gedeelte ervan in een tijdschrift verschijnt. Ik heb mijn hoop nu gesteld op *Groot Nederland* (*Forum* is te klein in de nieuwe vorm die met Januari begint), maar als Coenen er niet voor voelt omdat ik er wel erg ver van af ben, vrees ik, om het talent van Taai Agen Moro te bezitten, schei ik er mee uit en wacht desnoods een jaar, tot er betere omstandigheden komen. Ik mis den tijd, de rust, alles, om dit werk behoorlijk voort te zetten.

De journalistiek is allesbehalve ideaal, maar ik heb niet bepaald de keus meer. Ik had nog andere plannen: o.a. een groote koloniale bloemlezing samen te stellen, die gaan *moet*, als de zaak goed wordt aangepakt. Maar Van Kampen is o zoo voorzichtig en Meulenhoff heeft er niets voor over en Querido... dat moet ik afwachten.

Het liefste van alles zou ik in een uitgeverij werken. Ik ben om verschillende redenen daarvoor geknipt, lijkt mij; ik ben in de Hollandsche en buitenlandsche literatuur meer 'wegwijs' dan bijna ieder ander Hollandsch literator; ik werk vlug en koppig, als ik mij ergens aan gezet heb. Ik heb tegen mij: mijn polemische reputatie en mijn niet-zakenmanschap, tot dusver. Maar dit laatste is nooit serieus geprobeerd; tot dusver heb ik er ook alles voor gedaan om mij de luxe te veroorloven het *niet* te zijn; dit wordt door iedereen uit het oog verloren. In ieder geval, met een ander die dan wèl zakenman

is naast mij, moet ik als werkkracht toch zeker wel te gebruiken zijn?

Toen ik uw brief vanmorgen kreeg, had ik het gevoel van een 'mogelijkheid'. Ik heb dit gevoel in mijn tegenw. omstandigheden gemakkelijk, maar ééns zal het toch niet bedriegen. Kortom: is er in uw reorganisatiebedrijf een plaats voor mij? Als u er eenig heil in ziet en het met mij kunt (en wilt) probeeren, kom ik graag direct over om met u te praten. Doet u het overigens niet dan wanneer het 'serieus' is, zooals de Belgen zeggen; ik ben hier op het oogenblik bezig mijn vrouw te helpen in het Parijsche correspondentschap dat wij samen hebben en dat onze eenige vaste bron van inkomsten is, en heb dus weinig vrijheid.

Als u denkt dat er voor uw plannen iets 'uit mij te halen is', schrijft u mij dan op welke voet wij kunnen beginnen. Ik ben bereid hard te werken en mij volkomen in te stellen op de *zaak*, niet op het 'heil van de literatuur' of zoo, tenzij de twee werkelijk samen kunnen gaan. Is het uw bedoeling ook de uitgeverij te reorganiseeren of alleen de boekhandel? of eerst het eene en dan het andere?

Ik heb verscheidene plannen voor de uitgeverij, die 'in het teeken van den tijd' staan. Deze kunnen we eventueel beter bepraten. Ik heb niet de minste neiging u te helpen aan onmogelijke hoewel sympathieke plannetjes; integendeel, ik wil zelf een leerschool doormaken van zakelijk zien. Het is mij tenslotte onmogelijk te gelooven dat menschen die 10 × minder van boeken en stroomingen afweten dan ik, in het uitgeversbedrijf zouden slagen en ik er niets van terecht zou brengen, du moment dat ik evenals zij mij toeleg op het *verkoopen*, zoo mogelijk van 'nieuwe' of 'betere' lectuur, maar niet noodzakelijkerwijs.

Wilt u mij omgaand schrijven? Ik weet allerminst of uzelf een zakenhoofd heeft; als dit zoo was, zou het mij niet verwonderen. Vrouwen die zich intens op zaken toeleggen, hebben meestal iets aangeborens op dat gebied, en u hebt aan juffrouw Engeltje Mantel[2] kunnen zien hoe aardig de zaken opeens kunnen loopen. Als u mij als medewerker neemt, heb ik in ieder geval de noodige relaties in Hollandsche literaire kringen (ook in buitenlandsche, als dat noodig mocht blijken).

Ook met de tentoonstelling zou ik u actief kunnen helpen. Maar u schrijft: vóór 12 December, dat is wel erg gauw. Een MS. voor u heb ik niet, of u zou u moeten tevreden stellen met een paar hoofd-

2. De Belgische uitgeefster Angèle Manteau.

stukken uit het boek waar ik nu mee bezig ben. Het is wschl. toch om het handschrift te doen, niet om de imposante opstapeling? Als u die hfdstn. hebben wilt, schrijft u mij dat dan per keerende post; ik stuur ze u dan onder voorwaarde dat u er goed voor zorgt.

Tot zoover; misschien heb ik noodeloos een heeleboel geschreven. Geloof mij in ieder geval met vriendelijke groeten, gaarne uw dienstwillige

EduPerron

Mocht u zelf geen werk voor mij hebben, wilt u dan om u heen zien of u niet iets voor mij kunt ontdekken. Ik weet niet alleen wat een boek bevat, maar heb ook kijk op het maken van een boek, en ik leer vlug aan wat ik nog zou moeten leeren.

1896. *Briefkaart aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 5 december 1933*

Parijs, 5 December.

Beste 's Gravesande,

Zou je een ex. van mijn stuk over Alexeïeff[1] (ik bedoel nat. van de krant waarin dat stuk zit) willen zenden aan den 'patient', nl.

A. Alexeïeff
36, Avenue de Châtillon
Paris

De 2 kranten met bespr. van *Dumay* en *Angèle* vond ik hier bij aankomst. Dank. Ik laat het bij dit weinige, omdat ik nog heelemaal niet 'op orde' ben en ook daarbuiten van allerlei te doen heb. Hart. groeten van je

EdP.

1897 (501). *Briefkaart aan M. ter Braak: Parijs, 6 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1898 (502). *Aan M. ter Braak: Parijs, 7 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1899 (503). *Aan M. ter Braak: Parijs, 7 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. 'Een interview met Alexejef'. In *Het vaderland* van 8 november 1933 (av.).

1900 (505). *Aan M. ter Braak: Parijs, 9 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1901. *Aan J. Greshoff: Parijs, 10 december 1933*

Parijs, Zondag.

Beste Jan,

Ik ben zeer blij, zooals je begrijpt, met de uitslag van je besprekingen! Dat jullie Jan van Nijlen gekozen hebben is een *prachtzet*.[1] J.v.N. is oneindig beter als redacteur dan Menno en ik samen; in deze speciale constellatie ook 'naar buiten', want jij en ik samen, en zelfs jij en Menno, is voor het grootere publiek toch zeker al te veel van dat goede dat in Holland 'querulantisme' heet. In dit opzicht ademt je schrijven trouwens een wind die van de gematigdste is; zachte bries over de Italiaansche meren, niets samoenachtigs, voorwaar! Enfin, zoolang je nog zulke stukjes in *Gr. Ned.* kunt zetten als laatst over al die dichters[2], is het voornaamste nog in ruime mate aanwezig.

Ik schijn overigens wel *ontzettend* polemisch te zijn, aangezien jij zelfs er huiverig voor schijnt. Maar maak je niet ongerust; ik hoop mij aan mijn afscheid in *Forum* te houden.[3] Een stuk als over Nietzsche-Rohde, Malraux-Tielrooy[4] is iets anders, volgens mij, dan polemisch alleen. Het is vreemd dat juist de onafhankelijke Coenen, die anders nog wel in staat is om *jou* uit te zoeken in ons vaderland, van mij zoo'n schrik schijnt te hebben. Maar ik zeg dit alles nu puur uit medewerkersstandpunt, want wat ik je schreef over mijn beschikbaarheid als redacteur was alleen als noodmaatregel bedoeld, en in antwoord op je ontboezeming dat Menno 'ons' in den steek had gelaten. Menno heeft mij op dit punt later verklaard[5] dat ik de mogelijkheden van *Gr. Ned.,* zelfs met hem en jou in de redactie, wel erg overschatte, dat *Gr. Ned.* een blad voor de portefeuille moest blijven, hoe dan ook; - je brief bewijst mij dat hij in dit opzicht althans volkomen gelijk had. Menno en jij samen konden in *Gr. Ned.* niet méér op 'de geheele redactie' uitwerken dan J.v.N. en jij, als alles eerlijk gaat; want er is toch geen enkele reden om den invloed van

1. Als redakteur van *GN.*
2. Zie 1885 n 1.
3. 'Afscheid van Kostersloot'. In *Forum* 2 (1933) 12 (december), p. 896-899 (*Vw* 2, p. 680-685).
4. Zie 1792 n 3.
5. *Bw TB-DP* 2, p. 242.

J.v.N. achter te stellen bij dien van Menno? De brief dien je me nu schreef bewijst mij wat het wachtwoord zou zijn geweest ook als Menno in de red. van *Gr. Ned.* was gegaan. Het neemt een flink stuk van mijn spijt weg over het voortzetten van *Forum* in den nieuwen vorm, en ook dat is après tout misschien een gelukkig resultaat.

Al dit voorgaande is geen 'kritiek', maar een 'constateering'. Misschien dat later, als Coenen eruit is, iets definitievers bereikt kan worden met J.v.N., jij en Menno gedrieën in dat blad. Op het oogenblik ben ik oprecht blij met alles wat je bereikt hebt, en misschien vooral met het feit dat J.v.N. naast je in die redactie zit. Ik zou niemand beters weten, ook al met het oog op den naam van het orgaan.* Misschien kan dit feit ook helpen tot nadere bekendheid met J.v.N. 's poëzie, en tot grootere verspreiding van zijn dichtbundel als die *eindelijk* tot stand komt, wat ik nog hopen blijf.

Jan van Oordt kwam vandaag binnen. Ik vind het naast *Mária Lécina* van niet de minste beteekenis. Dat Jacques zoo gezwamd heeft over deze ballade teekent hem weer eens ten voeten uit.

Malraux heeft, zooals je weten zult, de Goncourt.[6] Sindsdien is er van de W.B. een nieuwe poging op de N.R.F. binnengekomen om *La Cond. Hum.* in het Holl. te vertalen. De conditie is dat ik het doen zal. Als dat lukt (*ik* heb het natuurlijk aangenomen) kost mij dat zeker 3 maanden hard werken. D.w.z. geen woord aan *Ducroo*. Maar ik heb de keus niet, dus vooruit maar. Ik ben nog altijd zeer gedeprimeerd door van alles en nog wat; Bep ook. Op onze kamer beginnen we te wennen, zooals we eigenlijk iedere keer wennen aan een nieuwe vorm van beroerdigheid. Tout est là. Als het bepaald moèt, kunnen we het wschl. nòg armer en armoeiïger, zonder zelfmoord te plegen! Maar ik wil toch probeeren er zoo gauw mogelijk 'uit' te komen, ondanks de weinige kansen die ik schijn te hebben; vroeger was het ook al zoo (op de lagere school): 'je kunt nooit weten hoe een koe een haas vangt.' - Maar voorloopig ben ik in een marasme van beteekenis, waartoe ook deze *rotkoû* (mijn ergste vijand) niet weinig meewerkt.

Als Coenen het Indische stuk van *Ducroo* nu plaatst, kan ik ondertusschen rustig Malraux vertalen, tot het noodig wordt verder te gaan. Voor mijn part komt het boek over 3 jaar uit, als de omstandigheden zoo blijven als nu. Ik overweeg nu ook de mogelijkheid

* Dat één Vlaming noodig maakt zou men zeggen.

6. De Prix Goncourt 1933 ging naar Malraux voor *La condition humaine.*

om het tegelijk in het Fransch te schrijven, waarmee Guilloux mij met alle liefde helpen wil. En àls het in het Fransch lukte, schreef ik voortaan voor mijn part nooit meer in het Hollandsch! Dit zal wel een luchtkasteel blijven, maar zulke plannen doen 'leven'. De beste oplossing zou zijn dat ik ergens iets heel anders te doen kreeg, waardoor ik buiten de 'zorgen' kwam. Ik zou dan alleen nog maar schrijven als ik werkelijk wilde, inplaats van te moeten ploeteren en combineeren als nu.

Ik ben nu weer bezig met boekjes te lezen voor Vic - pardon, hoofdzakelijk met Vic lijstjes van boeken te sturen, met vriendelijk verzoek wat ik daarvan voor hem lezen màg.

Kan je mij vanaf Januari een gratis abonnement van *Gr. Ned.* bezorgen, opdat ik mij een volkomen helder beeld vorme van wat het tijdschrift geworden is? Ik zal dan ook de 'korte stukjes' bestudeeren die wel 'vrij' maar niet 'direct polemisch' mogen zijn, om te zien of ik voor fl. 5 per stuk (van hoeveel regels ongeveer? van hoeveel *woorden?* zou Bouws zeggen) in dit genre iets presteeren kan. Bijv.: waren jouw 'spijkers met koppen' indertijd 'vrij', of vielen ze al onder de categorie 'direct polemisch'? Ik veronderstel dat mijn 'afscheid' in het laatste *Forum* veel te 'direct polemisch' is; maar is Menno's stukje over Dimitrof[7] alleen nog maar 'vrij', of ook al zweemende naar het te 'directe'? Ik verwacht niet van je dat je me dit in een lange brief gaat uitleggen; je kunt je tijd beter gebruiken; - maar als je me voortaan *Gr. Ned.* laat toesturen, kan ik mij na een paar maanden misschien wel voorstellen waar het juiste midden in deze kwestie ligt.

Dank voor het opbellen van P.G.v.H., al zal ook deze 'kans' wel erg problematisch blijven. - Arme Henri David[8]!*

Eigenlijk heb ik nu nog maar één verlangen: voorgoed verlost te worden van alle literatuur! Ik wou dat ik weer eens één boek in de week kon lezen voor mijn eigen plezier, inpl. van allerlei meer of minder aanvaardbare lectuur te verslinden om in andere lettertjes om te zetten.

Als wij in Parijs blijven, hopen we met 1 Febr. een ander adres te hebben. Maar hierover en over vele andere dingen mondeling. Bep gaat over ± een week naar Holland; ik volg 4 of 5 dagen later en blijf

7. 'Heldenvereering'. In *Forum* 2 (1933) 12 (december), p. 900.
8. Niet geïdentificeerd.

* Is er niets voor hem te doen?

dan 2 dagen bij je. Misschien kunnen we het zoo schikken dat ik bv. den 21en kom en den 23en met jou samen naar Holland ga; dat zou wel erg gezellig zijn. Maar... ik reis mordicus alleen nog maar 3e klas! Bep wschl. ook. Het is *mogelijk*, niet waarschijnlijk, dat zij op doorreis ook 1 nacht slaapgelegenheid bij jullie vraagt, dat zou dan tegen den 18en zijn.

Nu, Jan, we hebben veel af te praten; ik hoop dat mijn stemming dan ook wat opgewekter zal zijn. Ik stel het erg op prijs dat je me per luchtpost geschreven hebt, daar twijfel je, hoop ik, niet aan. Neem deze brief voor wat hij is en tot ziens. Veel hartelijks van ons voor jullie,

een hand van je E.

[9] Kan Bep event. Vrijdag 15 om 11 uur 's av. bij jullie komen, en ik den 20en? Hierop graag spoedig antwoord.

1902 (507). *Aan M. ter Braak: Parijs, 11 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1903. *Briefkaart aan J. Greshoff: Parijs, 12 december 1933*

Parijs, Dinsdagochtend.

Beste Jan,

Bep komt nu (vast) Zondagavond, om 10.33 Midi. Tenminste, ik geloof: Midi. Ik kom Woensdag (ik weet nog niet met welke trein) en ga zeker met je mee naar Holland, al was het om 3 uur 's morgens, als jij met mij 3e klasse reizen wil. Tout va pour le mieux; bravo bravo.

Over *Gr. Ned* praten we nader. Misschien kan J.v.N. mij zijn 2e 'abonnement' zenden, zooals ik hem tot dusver mijn 2e 'abonn.' van *Forum* zond. Het schijnt trouwens dat ik doorga met 2 nrs. te ontvangen, zoodat het een complete ruil worden kan!

Wil je J.v.N. opbellen om te vragen of hij de rest van Ducroo kan laten klaar-kloppen voor als ik in Brussel kom? Niets meer hierheen zenden, want ik stik toch al in de besognes.

Wat vervelend dat we maar zoo kort reizen (tot Roosendaal), maar das macht nichts; wir würden doch mal zusammen abfahren.

9. Geschreven op achterzijde envelop.

Wat is dat voor een mystificatie die *Hollandsch Weekblad voor België* heet?[1.] Anti-fasc. propaganda? En werkelijk hoofdkwartier ten uwent? Mag ik ook een duitje in het zakje gooien.

Gisteren van John gehoord dat je vriendje Van der Borghdt van den Verwoolde ook fascist (of nazi) is; ça lui va bien.

Hart. groeten en tot ziens!

Je E.

Ik zal het in Brussel erg druk hebben, die 2 dagen.

1904 (508). *Briefkaart aan M. ter Braak: Parijs, 12 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1905. *Aan J. Greshoff: Parijs, 13 December 1933*

Parijs, 13 December.

(Wààr zit je vandaag???)

Beste Jan,

Dank voor schrijven en brief van Van Hecke. Maar 1°. ik geloof niet dat ik deze leerzame, amusante en proletarisch-getinte 'brieven' voor Vlaamsche geesten leveren *kan*; 2°. kan ik er vooreerst toch niet aan denken, want ik ga nu naar Holland om te probeeren er werk te vinden, en serieus ook. (Ontmoedig me maar niet!) - Vanmorgen kregen we nl. van Bothenius Brouwer ons congé voor de Provinciale Pers. Op een redactievergadering of een andere bijeenkomst was uitgemaakt dat onze brieven niet 'journalistiek' genoeg waren en geen 'voldoende waardeering' vonden, zooals dat heet. M.a.w. ze hebben een ander, die ongetwijfeld veel grondiger journalistiek is aangelegd. Dit scheelt ons fl. 50. in de maand; het wil dus zeggen dat, als er geen geld los komt van de erfenis of Gistoux, wij vóór April uit Parijs weg moeten. Maak hier nu *alsjeblieft* geen menschen van de pers op opmerkzaam, die nu al zouden kunnen gaan solliciteeren bij *Het Vaderland*, want je kunt nooit weten of het niet op een andere manier terecht komt. Vind ik iets in Holland, dan is de oplossing natuurlijk meteen gevonden. Moèten wij naar Parijs terug, dan zal ik misschien toch nog probeeren bij *Vooruit*. Ik zal in Brussel Van

1. *Het Hollandsch weekblad* verscheen vanaf 1934 onder hoofdredaktie van Greshoff.

Hecke opbellen en hem de zaak uitleggen. Wil jij dit eerder doen, dan ga je natuurlijk je gang.

Hierbij de brief van Menno terug.[1]

Ik zag gisteren *Coriolan*[2] in de Comédie Française, een stuk waarin Hitler en Corneille elkaar omarmen, ondanks den schrijver, Villiam Chèquespire. Mijn hoofd tolt van de rotzooi die ik verwoorden moet, en mijn bewondering voor jouw capaciteit op dit gebied groeit met den dag. *Saloperie*, va!

Ik sprak gisteren ook een uur lang met Léautaud, die alleraardigst was. Wat een volmaakt andere wereld! Hierover mondeling. Ik moet nu *Vues sur Napoléon* doorvliegen voor een artikel voor Vic.[3]

Dag dag. Bep omhelst jullie Zondag.

Steeds je E.

Ik heb het adres van P.G.v.H. niet en kan hem dus niet van hier schrijven. - O, ik merk dat *jij* het opgeeft, ik zal hem vanavond of morgen dus schrijven - goed!

Natuurlijk is Menno evenzeer als ik ingenomen met de benoeming van den eenen Jan naast den anderen Jan!

Het grapje van Everard Bouws is weer 'dik in orde', niet?[4]

1906 (509). *Aan M. ter Braak: Parijs, 15 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1907. *Aan J. Greshoff: Parijs, 15 december 1933*

Parijs, Vrijdag 15 Dec.

Beste Jan,

Je brief ontvangen; de drukwerken nog niet. Vanmorgen kreeg

1. Wschl. de brief van Ter Braak aan Gr. van 26 november 1933, waarin gereageerd wordt op Greshoffs verzoening na de ruzie om Ter Braaks 'desertie' in de kwestie van het vakante redakteurschap van *GN*.
2. In 'Twee stukken van Shakespeare' in *Het vaderland* van 23 december 1933 (av.) werden *Coriolanus* en *Richard III* besproken.
3. Zie 1857 n 2.
4. Bouws had aan het stuk 'Overgang' (in *Forum* 2 (1933) 12 (december), p. 833-835) zijn eigen naam aan die van de overige redaktieleden toegevoegd, nadat Ter Braak de proef van dit stuk had gecorrigeerd. Er was echter afgesproken dat Bouws de redaktie zou verlaten.

ik weer een schrijven van Dr. Nyssens (van *Monada*) over Gille, dat mij ongerust maakt. Ik moet hier in Parijs nog stof opdoen voor 2 brieven; dat kan dezer dagen nog. Misschien dat ik dan meekom met Bep, dus ook Zondagavond. Is dat erg? kan je daarop rekenen, en tant pis als ik niet kom? Het zou voor mij wel een groote geruststelling zijn.

We bespreken de rest dan wel. Ik heb je van allerlei te zeggen - dit is wel de pijnlijkste maand van alle, na Januari, die ik heb doorgemaakt. Ik ben in menig opzicht à bout.

Tot ziens, Zondag of Woensdag.

Je E.

Als ik Zondag meekom blijf ik natuurlijk niet tot Zaterdag. Mag het dan tot Woensdag of Donderdag zijn?

1908. *Aan H. Mayer: Parijs, 15 december 1933*

Beste Henri,

Ingesloten een rekening van fl. 15.20. Maar heeft Fred. Batten den Bijbel niet teruggebracht, zooals hij beloofde te zullen doen (hij heeft hem althans uit Bellevue meegenomen) of kan die door de firma niet worden teruggekocht?

Verder heeft Wijnand Kramers beloofd het geld dat ik van *D.G.W.* krijg aan jou te geven in afbetaling van deze rekening. Ik heb van hem te goed: een paar gulden voor mijn stukje over Popon de Maucunes en Shakespeare.[1] Kan je hem niet opbellen hierover?

Ik ga of overmorgen (Zondag) òf a.s. Woensdag van hier nr Brussel en ben dan òf Woendag a.s. of Zaterdag over 8 dagen in Holland. Hoop je dan te zien.

Hart. groeten van je

E.

Excuseer al deze haastige krabbels; ik heb absoluut geen tijd meer voor mezelf

Parijs 15 Dec.

1. ‘Een achttiende-eeuwer over Shakespeare.’ In *DGW* 32 (1933) 382 (november), p. 181-182 (*Vw* 2, p. 580-582).

1909 (510). *Aan M. ter Braak: Parijs, 16 december 1933*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1910. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 17 december 1933*

Parijs, 17 December '33.

Zeer geachte Heer,[1]

Uw brief bereikt mij terwijl ik op het punt sta voor eenige dagen naar België en Holland te gaan.

Zooals ik Malraux beloofde, ben ik in principe natuurlijk gaarne bereid zijn boek te vertalen; voor de condities lijkt het mij juister dat ù mij zegt wat u gewoon bent voor een werk als dit te besteden, of wat u mij aanbiedt.

Gaarne zou ik dan ook vernemen binnen hoeveel tijd u het MS. zoudt willen ontvangen. Als er haast bij is, zou ik het u in gedeelten kunnen opsturen, die u telkens meteen aan de zetterij zou kunnen doorgeven. Ik doe het zelf zoo gauw mogelijk.

Ik denk wel dat ik van Malraux gedaan kan krijgen dat hij verdere Hollandsche vertalingen van zijn werk bij u laat verschijnen, wanneer de samenwerking ditmaal naar zijn tevredenheid verloopt.

Mijn adres is tot Woensdag 20 dezer: 130 Boulevard Auguste Reyers, Schaerbeek-Brussel. Vanaf 21 tot nieuwjaar: Kon. Wilhelminalaan 19, Voorburg-Den Haag.

In afwachting van uw antwoord, hoogachtend,

EduPerron

1911. *Aan J. Greshoff: Voorburg, 21 december 1933*

Voorburg, 21 Dec.

Beste Jan,

Veilig hier beland en ik maak mij nu op om een baan te veroveren. Wie weet, wie weet?

Bep denkt er hard over om *De Gids* te verlaten, nu Van Duinkerken in de redactie zit. Als ik iets vind, doet zij het zeker.

Hier thuis is alles rustig. De oude heer een beetje gedrukt, maar

1. Pieter Endt (1883-1936) die samen met dr. N. van Suchtelen de directie vormde van uitgeverij De Wereldbibliotheek. Endt had DP op 15 december 1933 schriftelijk uitgenodigd *La condition humaine* te vertalen, mede omdat uitgeverij Gallimard daarop had aangedrongen.

als altijd heel aardig. Ik kreeg van hem voor mijn verjaardag de *Letters of Byron*, waarvan het mij alleen spijt dat ik ze niet direct verslinden kan. Er staan vele fraaie portretten in.

Vie en Danny Bolle zie ik morgen, Menno vanmiddag. Hij verhuist vandaag naar Den Haag, waarbij wij hem een beetje gaan helpen. Verder eten wij Zaterdag met 'Hein', die tegen Bep weer de vriendelijkheid zelf was. Wij zijn beiden dol op hem.

Wil je de zwangerschap van Bob's gade, die ik je argeloos verried, geheim houden (niet met de Nijkerks erover spreken bv!) en ook niet erover spreken met Bep? Dit geldt ook voor Atie. Ik merkte gisteravond nl. dat het zelfs hier thuis ongeveer een geheim is! Christa is erg 'delicaat' op dit punt en zou willen geloven dat Bep en ik zelf er niets van weten, en het zal nog wel een maand of 5 duren voor het onloochenbare bewijsje er is. Dus sssst, sssst, ssst, vergeet een paar maanden wat ik gebabbeld heb!

Nogmaals dank voor alle goede zorgen.

Verder nog geen nieuws. Ik kijk de blzn. van Ducroo na, omdat ik weer een heel pak aan Menno en aan Van Kampen geven wil. Ik denk dat ik Querido en Van K. na Kerstmis zie.

Veel hartelijks van je

E.

1912. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Voorburg, 21 december 1933*

Voorburg, 21 Dec.

Geachte Heer,

Met uw honorarium en voorwaarde (afleveren van het MS. vóór 1 April) ga ik geheel accoord.

Zou u mij spoedig kunnen laten weten wat u besloten hebt? Dit met het oog op andere bezigheden die ik, als ik de vertaling krijg, moet stop zetten of niet kan aannemen.

Malraux is er zeer op gesteld dat ik dit boek vertaal, omdat de Nederl. vertaling van *Les Conquérants*[1] veel te wenschen overliet. Zou u mij, wanneer ik het werk te doen krijg, een ex. willen zenden van uw *Fakkeldragers*, die mij in Hollandsche termen in de revolutiesfeer brengen kan?

1. *De veroveraars. De strijd om de macht in China*. Vertaald door Louis F.C. Canté, Amsterdam 1929.

Greshoff laat u de groeten terug doen. In afwachting van uw antwoord, hoogachtend,
E duPerron
E.du P.
bij Dr. J.R.B. de Roos
19 Kon. Wilhelminalaan
Voorburg-Den Haag.

1913. *Aan J. Greshoff: Voorburg, 23 december 1933*

Voorburg, Zaterdag.

Beste Jan,

We waren al van plan om maar door te reizen naar Parijs, althans Bep. Nu komen we dus 2 dagen, langer zeker niet. Wschl. tegen 3 Januari.

De vertaling van *La C. Hum.* heb ik nu gekregen. Hoera, en hoe mooi!

Wat een gedonder over dien roman van Elsschot[1]. Ik vind dat er toch wel erg veel onaangenaams tusschen ons sluimert, met al deze literaire misverstanden. Zóó erg is het toch allemaal niet! Ik heb Menno je klachten overgebracht en hij verzocht mij je *dringend* te schrijven dat er van onaangenaamheid geen sprake is. Hij zit nu midden in zijn verhuizing en gaat dan naar Eibergen. Hij vroeg zich af of *jij* je niet vijandig tegen hem voelt, nu je je ieder oogenblik door hem verraden en gekwetst voelt en zoo meer. In ieder geval sprak hij zeer hartelijk over je en hij vond het zeer vervelend dat je zijn brief zoo had opgevat.

Dat Ary Delen nu ruzie maakte met Elsschot vind ik gewoonweg een beetje mal.

Ik zie Jany misschien Donderdag in Amsterdam.

De rest mondeling. Ik zal zeker een hoop te vertellen hebben als ik weer bij je terug ben. Houd je taai en denk geen kwaad van de vrienden, en zeker niet van Menno die je zéér genegen is.

Hartelijks van ons 2,
je E.

P.S. Ik breng Ducroo bij Van K. ter inzage; daarna heeft Q. het boek

1. *Kaas*, roman die DP niet geheel apprecieerde.

ook ter lezing gevraagd. Met V.K. is nog niets *beslist*, ofschoon ik in principe bij hem blijf. Wat ik bij Q. vragen wil is vnl. een *'baan'*. Op hoop van zegen, of zonder hoop.

1914. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Voorburg, 23 december 1933*

Voorburg, Zaterdag 23 Dec.

Zeer geachte Heer,

Ik zal dus mijn best doen de vertaling vóór 1 April compleet in te leveren. Mijn adres is tot ongeveer 3 Januari hier in Voorburg, daarna weer: 19 rue de l'Y vette, Paris (16e).

Als titel dacht ik mij, na lange overweging, doodgewoon: 'De menschelijke Staat'. Dit is toch de normale Nederl. term voor het hier bedoelde. Ik weet wel dat men daarbij aan een 'rijk' (état) kan denken, maar 'conditie' heeft weer een andere bedriegelijke bijbeteekenis. Maar misschien wilt u een geheel andere titel: 'De Staat des Menschen' of zoo? Of het lidwoord weg, dus: 'Menschelijke Staat', of 'Der Menschen Staat'? In den roman zelf zal ik zeker gewoon 'de menschelijke staat' zeggen, of hier en daar 'het menschelijk tekort' of 'de menschelijke beperking', wanneer dat beter uitkomt.

Het is geen erg aantrekkelijke titel, of er al 'conditie' of 'staat' van gemaakt wordt. Wilt u mij dus even schrijven waar u zelf het meeste voor voelt? Een geheel andere titel, met den Franschen tusschen haakjes er onder, blijft natuurlijk ook een oplossing. Ik zou daarover kunnen praten met Malraux zelf, als u als uitgever daar het meeste heil in ziet.

Tenslotte dit: in uw brief van 18 Dec. schreef u: 'wij bieden U voor het vertalen aan de somma van fl.380, - (drie honderd en tachtig gulden)'; in uw brief van gisteren staat: 'fl.350.', zonder letters erachter. Ik wil hopen dat het eerstgenoemde bedrag, mèt de letters, het juiste is en het tweede een verschrijving. Wilt u dit toch nog even bevestigen?

Een pak drukproeven, beginnende bij blz. 193 en eindigend met blz. 301 gewerd mij ook. Mag ik weten wat de bedoeling is? Ik had u een - zoo mogelijk compleet - exemplaar gevraagd van uw *Fakkeldragers*, en voor zoover ik zien kan heet het boek van de drukproeven *Straat zonder Zon.*

Met de meeste achting,

EduPerron

1915. *Briefkaart aan F.E.A. Batten: Voorburg, 27 december 1933*

Voorburg, 27 Dec.

B.F.

Ik ben in Holland maar ga morgen voor een paar dagen naar Amsterdam. Willen we voor alle zekerheid afspreken voor deze Zondag (Oudejaarsdag) 's middags om 2 uur in het café 'De Burcht' (Voorburg) - halte Zwarte laan uitstappen, blauwe tram. Kom met Rudie samen.

Tot ziens

Je Edp.

Als je niet kan, schrijf dan af: Kon. Wilhelminalaan 19.

1916. *Aan J. Greshoff: Voorburg, 29 december 1933*

Voorburg, 29 december.

Beste Jan,

Alvast een zalig Nieuwjaar gewenscht. Ik kom hoogstwschl. 3 Jan., Bep 4 of 5. Liefst zou ik 5 Jan. 's avonds in Parijs terug zijn.

Ik heb je veel te vertellen, maar mondeling.

Op de Bank in Amsterdam geweest, zooals Timmers mij raadde, en daar gehoord dat de boel nu verkocht wordt in Amerika. Op 10 Jan. van dit jaar was er, na aftrek van de schuld, fl.21.000. over. Nu..... fl.2000. zoowat, misschien iets meer: fl.2100! Ik hoop dat het niet fl.210. wordt, maar verwonderen doe ik mij over niets meer. Natuurlijk moet ik den notaris toch zeer dankbaar zijn en de Weeskamer ook, die zoo voortreffelijk op deze erfenis gepast hebben.

Misschien wil je T.V. erover opbellen? De Weeskamer moet nu nog toestemming geven dat deze enorme som uitbetaald wordt. Dat is nl. weer heel iets anders dan de toestemming tot *verkoopen.*

De rest als we elkaar zien. Ik schrijf wanneer ik kom. Veel liefs ook voor Aty, en van Bep,

je E.

1917. *Aan A.C. Willink: Voorburg, 29 december 1933*

Voorburg, Vrijdag.

Beste Carel,

Heeft de jonge Van Schendel je verteld hoe wij prachtige stem-

biljetten hebben ingevuld, op de kunstwerken in Parkzicht rondgehangen?[1.] En is de executie[2.] nog van toeschouwers gepurgeerd? Heeft Mama de operatie[3.] kunnen verdragen en was het resultaat bevredigend?

Spreek *niet* over de kansen bij Querido, opdat Van Kampen niet via 'de Kring' wordt ingelicht vóór hij het van mijzelf hoort. Als 'Mama' het weet, weet natuurlijk meteen 'de Kring', en daarna via 'Mieltje'[4.] of zoo, 'Bob'[5.] het ook nog. Houd, als je je al verpraat hebt, het bericht erg vaag.

Ik moet vanavond met Ter Braak naar een première en nu boodschappen doen. Hartelijk dank nog voor al jullie gastvrijheid, ook voor het snoezige stoutekind-achtige wezentje Wilma. Bep laat jullie ook hartelijk groeten en betreurt het dat ze niet nog kon komen, maar we waren allebei erg moe en niet goed meer in de stemming. Later beter, maar komen jullie *liever in Parijs.*

Een hand van je

E.

1918. *Aan J. Greshoff: Den Haag, 30 december 1933*

'Het Wachtje',

Zaterdagavond.

Beste Jan,

Ik schrijf je in een stemming die aan zelfmoordplannen verwant is. Wat een rotland is dit; men kan beter begraven zijn dan hier wonen! - De berichten van de Bank, die ik je schreef, hebben mij ook niet fleuriger gemaakt.[*] Gisteren ging ik met Menno naar het tooneel en zag de christelijke zwendel - van de allergoedkoopste soort - getiteld *Hannele's Hemelvaart* (van Gerhard Hauptmann,

1. In hotel Parkzicht te Amsterdam was op dat moment een schilderijenexpositie gaande, waarbij het publiek zijn mening schriftelijk kenbaar kon maken.
2. Willinks schilderij *Laatste verdedigingsrede.*
3. Facelift.
4. De illustratrice Emile Bron, die voor P.N. van Kampen werkte. Zie 2025 en 2100.
5. P.N. van Kampen jr.

* Even ± 14000 fl. verloren door al dit getreuzel; en nu mag ik met 1400 pop dolblij zijn!

vertaling Willem Kloos!) Menno schreef er niet erg lovend over[1], met het gevolg dat je vrind Van der Lugt direct *Het Vaderland* opgebeld heeft om te zeggen dat de *N.R.C.* het wèl prachtig gevonden had, maar dat Menno nooit iets mooi vond van zijn theater en wat dat nu moest, enz. Schilt heeft Menno verdedigd, maar.... Deze manieren zijn natuurlijk ganz richtig en je vrind Van der Lugt is een goede handelsman, alleen maar datte; maar als zoodanig dan toch ook een raspatser tegelijk, of lijkt ditje overdreven?

Ik kots van al het gedoe dat ik weer gehoord en gezien heb in de 'kunstwereld'.* Moge Danny Bolle het met mij probeeren in de boekenzaak! Het prettigste was ik samen met Pannekoek en met Kramers. Ook Henri Mayer was verteederend welgezind; maar sprak alleen nog wat veel over kunstbroeders.

Misschien is de Van der Lugt-patserij geheim; spreek er dus niet over. Menno belde mij zooeven op en vertelde het en passant als een gebeurtenisje van dezen dag. Ik ben er misschien 'voller' van dan hij. Het stuk was beneden alles - zelfs beneden tooneelpeil. Zou er geen mogelijkheid zijn om een blad van tooneelrecensies te voorzien, zonder dat zulke factoren gelden?

Ik vraag mij heusch meer en meer af wat er met mij gebeuren moet in een zoo verrotte samenleving, als ik er niet in slaag iets te vinden buiten alle gecombineer? Maar zelfs om boekjes te verkoopen moet men 'de menschen te vriend houden'. Enfin, dat wil ik nog wel probeeren, als het niet anders kan.

Ik kom Woensdagavond ± half 6 in Brussel. Haal mij niet af; ik kom wel bij je. Ik zal het een opluchting vinden weer in jullie sfeer te zitten! De rest dan maar mondeling.

Veel hartelijks, ook aan Atie, van

je E.

Bep wil hier nog 2 dagen langer blijven en komt Vrijdag tegen half 1 om nog wat met jullie te zijn; 's avonds gaan we dan door naar Parijs. *Ik* blijf dus 2 nachten slapen (Woensdag en Donderdag). Wil je afspreken dat we Donderdagavond samen naar de T.V.'s gaan?

Dit schrijfsel is het probeeren van een nieuwe vulpen, maar die gaat ook allesbehalve naar wensch.

Het beste met je roman!

1. In *Het vaderland* van 30 december 1933 (ocht.).

* In Amsterdam heeft Willink mij met deze stof ook flink vergiftigd.

1919. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Voorburg, 2 januari 1934*

Voorburg, 2 Januari.

Zeer geachte Heer Endt,

Het is niet geheel zeker dat Malraux den 8en vertrekt, maar ook in dat geval zal ik hem zeker nog zien. Ik schreef u al dat ik uiterlijk den 5en in Parijs dacht te zijn.

Het portret[1] in *Vooruit* is zeker te krijgen; er heeft een goede afdruk van gestaan in een Fransch-Belgisch tijdschrift (waarnaar ik informeeren zal) bij een artikel van Denis Marion.[2] Ik moet u echter zeggen dat het zeer slecht lijkt, of, desnoods, wel lijkt, maar dan eenigszins 'als oude vrouw vermomd'. Ik ken 2 of 3 portretten die oneindig beter zijn. Wilt u toch liever dit, dan zal het mij een plezier zijn het u te bezorgen.

Vanaf 5 Jan. is mijn adres dus weer: 19 rue de l'Yvette, Paris 16e.

Met beleefde groeten, hoogachtend,

EduPerron

P.S. Het mij toegezegde ex. *Fakkeldragers* mocht ik nog steeds niet ontvangen.

1920. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 7 januari 1934*

Zeer geachte Heer Endt,

Overmorgen zend ik u een zeer goed portret van Malraux, tenzij de photograaf te laat is. Anders zoo spoedig mogelijk erna.

Met M. zelf besprak ik nu alle mogelijkheden voor den titel. Hij voelt het meest voor *Het menschelijk tekort* (als idee - en als klank is het zeker niet slecht). Ik had van hemzelf een 'plaatsvervangende' titel willen hebben, maar hij kwam daar niet op. Laat ons het dan maar op dezen houden, met den Franschen er onder. Er is een eenvoud en bondigheid in, met voldoende 'philosofische' bijsmaak toch, om den oorspr. titel geheel te vervangen.

Dank voor het mij gezonden ex. *Fakkeldragers* met inscriptie. Ik hoop mij deze 'hulde' als vertaler niet onwaardig te betoonen.

Met beleefden groet, hoogachtend, uw dw.

EduPerron

Parijs, 7 Januari.

1. Van Malraux.
2. Zie 441 n 1.

1921. *Aan mej. D. Bolle: Parijs, 8 januari 1934*

Parijs, 8 Januari,
19 rue de l'Y vette.
Geachte juffrouw Bolle,
Zou u mij in den loop van deze maand kunnen schrijven wat u denkt van ons eventueel plan van samenwerken? Als u gelooft dat het hoogstwschl. niet door kan gaan, zegt u mij dat dan gerust. Ik moet wel iets weten, met het oog op verdere plannen, ook voor mijn verblijf hier. Ik zou bv. van deze kamer weg willen, maar als u mij in April al noodig hebt, is het haast de moeite niet waard.
Volgens Greshoff gaan detective-boeken op het oogenblik het allerslechtst in een uitgeversfonds dat zich nog met andere dingen bezighoudt (bv. Leopold). Schrikt u dit niet af? Misschien moeten we iets geheel anders zoeken. Over Maurits schreef ik u al.[1.]
Graag binnenkort antwoord. Schrijft u mij precies wat u denkt, ook als het minder gunstig uitvalt. De tijden zijn er nu eenmaal niet naar om zich veel illuzies te vormen.
Met vriendelijke groeten, steeds gaarne uw dw.
EduPerron
Hoe gaat het met de tentoonstelling?[2.]

1922. *Aan V. Larbaud: Parijs, 8 januari 1934*[aant.]

Paris, 8 janvier '34
Monsieur,
Merci de m'avoir envoyé le *Gouverneur*.[1.] Je connaissais cet article, pour l'avoir lu dans la NRF. Ce petit jeu est en effet surtout une occasion de parler préférences. Si je devais emporter à Port-Noël cinq auteurs, mon choix serait fait: Shakespeare (voui), Stendhal, Nietzsche, Multatuli (c'est un auteur hollandais que l'Europe ignore et tant pis pour l'Europe), Edgar Poe ou Gide. Ou les deux, ce qui ferait 6 auteurs. Maintenant, s'il me fallait nommer les 3 livres que je mets *personnellement* (souligné) au-dessus de tous les autres, les voici: *Henri Brulard, Barnabooth, le Petit Ami* de Paul Léautaud. Ce ne sont plus des 'auteurs' comme vous dites, ce sont des 'parents'.

1. Deze brief is niet bewaard gebleven.
2. De *Forum*-tentoonstelling werd op 6 jan. 1934 geopend. Zie ook 1895 n 1.
1. Valery Larbaud, *Le Gouverneur de Kerguélen*(1933).

Mais il y a une chose qu'on oublie dans l'histoire de l'île déserte, de Kerguelen etc; c.à.d.: quel caractère aura l'île, le désert, le Port-Noël? Peut-être que si on le savait d'avance, on laisserait ses préférences pour n'emporter que l'adéquat, et que moi, par exemple, je me mettrais à lire deux poètes que je déteste assez: Whitman et Claudel. 'Dans la vie' j'ai besoin de Brulard, devant le désert ce serait peut-être moins stérile de se remplir avec les sonorités de Claudel et de croire avec lui - de s'imaginer plutôt - qu'on est plus fort que tout quand on s'est mis du côté de 'Dieu'.

Il me reste à vous retourner les meilleurs voeux de nouvel-an. L'année passée a été pour moi tout simplement désastreuse: mort de ma mère et ruïne financière complète. On m'avait fait croire que j'aurais environ 2000 000 de francs, et je dois m'estimer tout heureux si j'en tire 40 000 ou moins encore. Depuis un an je me débrouille, et très mal, pour vivre. Il y a aussi ce temps si 'fort' et si politique, qui est fait pour nous enlever tout les goûts que nous avions. Comment relire *Barnabooth* dans ma situation actuelle? Je l'aime encore, mais je le laisse fermé; dans quelque temps j'en aurai peut-être peur.

Vous, j'aimerais toujours sincèrement vous rencontrer. Vous m'aviez promis de me faire signe si vous veniez à Paris; je ne sais pas si vous êtes venu, mais de toute façon j'ai pensé que vous ne teniez pas du tout à me voir, ce qui du reste ne serait que normal. Si le *Gouverneur* m'a fait plaisir, c'était surtout parce que ça pouvait être une preuve du contraire. Je vous quitte à présent en vous donnant ma nouvelle adresse, mais elle n'est bonne probablement que jusqu'au 1er février: 19 rue de l'Yvette, Paris 16e.

Bien à vous,
EduPerron

1923 (512). *Aan M. ter Braak: Parijs, 10 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1924 (513). *Aan M. ter Braak: Parijs, 11 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1925 (514). *Aan M. ter Braak: Parijs, 12 en 13 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1926. *Aan J. Greshoff: Parijs, 14 januari 1934*

Parijs, Zondag 14 Jan.

Beste Jan,

Haastig eenige woorden, die ook voor J.v.N. bestemd zijn, om reden dat hij mij *Gr. Ned.* zond, dat ik vanmorgen ontving. Gisteren *Forum*; alles is wel laat! Dank voor *Gr. Ned.*

Ik heb je niet geschreven sinds we weer hier zijn omdat alles weer zijn gewone gangetje gaat. Schandaal Stavisky[1.] en de kul van de camelots du roy, die zoo 'ardents' en 'tenaces' waren, maar de regen toch niet prettig vonden, ken je uit de krant. Wij maakten één van de relletjes mee, een nogal lugubere en vooral toch kinderachtige bedoening. Bep pende veel over deze actualiteiten,[2.] maar of de krant haar stukken plaatst, blijkt niet! Nu dus maar weer tooneel en andere attracties. Ik werk al stevig aan mijn vertaling.

Forum viel mee,[3.] *Gr. Ned.*[4.] niet. Het Holl. deel van *Forum* was niet

1. Op 8 januari 1934 pleegde de tot Fransman genaturaliseerde Rus Serge Alexandre Stavisky (1886-1934) zelfmoord, nadat hij als hoofdverdachte verwikkeld was geraakt in een verduisteringszaak, waarvan vooral kleine spaarders in Bayonne het slachtoffer waren geworden. Vele politici, waaronder de radicaal-socialistische minister Albert Dalimier, waren bij het schandaal betrokken. Rechtse groeperingen, waarvan de monarchistische *Action Française* met haar knokploegen de, 'camelots du roi', de belangrijkste was, maakten van de situatie, die door de economische krisis nog werd verscherpt, gebruik om tegen het parlementaire stelsel te ageren. Verschillende dagen met straatgevechten en grote betogingen van links en rechts in Parijs waren het gevolg.
2. 'Uit het leven van Stavisky. Politieke sensatie en romaneske avonturen'. In *Het vaderland* van 9 januari 1934 (av.).
3. In *Forum* 3 (1934), 1 (januari) werd in de Nederlandse afdeling het eerste deel van Slauerhoffs *Het leven op aarde* gepubliceerd, verder poëzie van Van Vriesland, Vestdijk en Slauerhoff, een verhaal van F.C. Terborgh en het essay 'Bij herlezing van Hamlet' van DP. Het Vlaamse deel bevatte het eerste deel van Walschaps *Celibaat*, poëzie van Marnix Gijsen, Richard Minne, André Demedts, Karel Leroux, Raymond Herreman, P. (Maurice Roelants) en Aug. van Houtte en een verhaal van Aug. van Cauwelaert. Het Vlaamse pendant van 'Panopticum', 'De keerzijde' geheten, bevatte stukken van Gijsen, Walschap en 'Hollywood en de Koninklijke Vlaamse Academie' van Roelants.
4. In *GN* 32 (1934), 1 (januari) publiceerde Jan van Nijlen het gedicht 'Bezoek aan het ouderhuis', Arthur van Schendel het verhaal 'De luistervink', Ter Braak het eerste deel van het essay 'Nietzsche contra Freud'. Verder was het tweede hfdst. van Elisabeth Zernikes roman *Vriendschappen* opgenomen, het derde hfdst. van Jan Walchs roman *Gebed zonder end*, en een aantal brieven van Belle van Zuylen. Van Halbo Kool werd het gedicht 'Paul Verlaine speelt met vuur' geplaatst. In de rubriek 'Commentaar', die werd ingeleid door Frans Coenen met o.a. de opmerking dat de hierin opgenomen stukken 'zooveel mogelijk geestig', 'subsidiair verstandig' moesten zijn en dat de redactie alleen zou waken 'voor publieke orde en zedelijkheid', plaatste Greshoff de stukken 'Candidaten voor het kamp', 'Het juiste woord' en 'Wat dan nog'. In de rubriek 'Literatuur' besprak Coenen o.m. *Kobeke* van Ernst Claes en *Kaas* van Elsschot, waarin hij de beschreven gebeurtenissen 'mal en zielig' vond. Greshoff besprak de dichtbundels *Kinderen* van Hélène Swarth, *Poëties bericht* (een verzameling van Vlaamse poëzie), *De windharp* van Margot Vos, *Bloed ligt op straat* van A. en H. Eikenboom en *Kwatrijnen* door Joh. C.P. Alberts.

slechter dan gewoonlijk; de poëzie van Vlaamsche zijde was niet onaardig, het fragment van Walschap zeer boeiend, alleen het stuk van Van Cauwelaert leek wel poep. En wat zeg je van de plots ontbrande satyrieke geest der Vlamingen, en van Maurice die absoluut Jan Greshoff napijpt, tot in het treffende slotaccoord?! - (Het praatje vooraf was ijzingwekkend leuterig, maar que veux-tu?...)

Gr. Ned. lijkt gereleveerd door de nieuwe namen, maar *is* het bitter weinig. Het gedicht van J.v.N. is voortreffelijk, maar dan? Feitelijk niets goeds meer dan een zielig gehalveerde Menno. Het splitsen van een essay als dit, terwijl er 3 andere vervolgstukken staan (Zernicke, Walch, Belle van Zuylen) is voor een redacteur gewoon 'onverantwoordelijk', om niet te zeggen 'idioot'. Pa Coenen moet nog een hoop leeren, voor hij het vak verstaat. Het verhaal van Arthur vond ik didactisch langdradig, en tot slot bizonder flauw. De onderteekening is feitelijk alles wat er goed aan is. Het gedicht van Halbo Kool over kleine Paul Verlaine vind ik beneden alles, Holland op zijn stomst. Jij, aan het eind, bent ook lang niet op je best; je wordt langdradig op de journalistieke manier (van véél en goed duidelijk zeggen), pas op voor dit gevaar! Ik schrijf je maar precies wat ik denk, ook als ik gevaar loop den schijn te hebben van roet in het eten te willen gooien. Je weet, hoop ik, dat ik volkomen met je 'mee voel'. - Coenen zelf, tot besluit, heeft werkelijk het laatste greintje geest verloren; hij schrijft als een oude tante en volmaakt zonder begrip. Zijn stukje over *Kaas* verklaart zijn stukje over Claes; wie dat eene zóó leuk vond, moest van het andere wel zoo totaliter nix begrijpen. Pauvre ahuri, va. Ik begrijp dat hij zijn *Commentaren*-rubriek inwijdt met de voorzichtige woorden van: 'zooveel mogelijk

geestig...' Jij zult op dat gebied aan dezen wapenbroeder geen enkele hulp hebben; hij is niet aftandsch, hij heeft zelfs geen valsche tanden meer in zijn mond.

Het is te hopen dat het volgende nr. beter wordt. Denk nu vooral niet direct dat ik 'zuur' en 'bitter' ben; neen, ik had echt iets beters verwacht - afgaande op de namen - en ben, *terecht*, dunkt me, wat teleurgesteld. De zaak is nog volstrekt niet verloren, maar dit eerste nr. is dunnetjes. J.v.N. en een halve Menno, dat is eigenlijk alles. - En jouw stukjes over de poëzie, maar waarvan ik ook liever meer tegelijk had gehad; de Vlaamsche juffrouw met de jubel[5] bv. wordt pijnlijk gemist.

Schrijf eens hoe het in Brussel gaat. Wij weten nog niet of wij van hier weggaan. (In principe wel, maar alle middelen ontbreken eigenlijk.) Malraux vertrekt wschl. eerst den 16en, en misschien nog later.

Veel liefs, ook voor Atie en van Bep, de hand van steeds je

E.

P.S. Hoe was *Tsjielp* van Elsschot? Waarom schreef jij niet over *Kaas* in *Gr. Ned.*?

Is Truida weer beter? En logeert Emmy bij jullie? Geef haar dan mijn hartelijke groeten. Ik geef ze ook aan alle Greshoven.

B.

P.P.S. De nieuwe *Gids* zag ik ook. Ondanks een zeer degelijk opstel[6] van Anthonie over Heinrich Mann ook zoo dood als ooit!

1927. *Aan J. Greshoff: Parijs, 16 januari 1934*

Parijs, 16 Januari.

Beste Jan,

Je brief vond mij worstelend aan de schrijftafel. Ik *zwoeg* ontzettend - en met bitter weinig plezier - voor het verdietschen van Malraux. Ik heb 10 × meer contact met de schrijfwijze van Larbaud dan hiermee; *ieder* boek dat je vertaalt, is achteraf dood voor je, maar dit boek, dat mij, als ik het lees, toch altijd boeit, ergert mij bijna, nu

5. Zie 1885.
6. 'Het instinct schrijft! In *Gids* 98 (1934) 1 (januari), p. 77-87 (Bespreking van *Der Hass*).

ik het moet naschrijven. Hierbij komt natuurlijk dat ik niet frisch ben; mijn hoofd is doorloopend moe, ik voel mij allesbehalve goed en zou 10 dagen volslagen rust willen nemen, liefst buiten Parijs.

Vanavond gaan we met John en Mary naar een tingel-tangel met Marianne Oswald, ook voor de krant.[1.]

Wat je me van Coenen schreef, verwondert me niets. Het is alleen maar een vervelend gevoel, dat dit vrijwel de *geheele* reactie zal zijn van Holland op *Ducroo*, en dat de uitgave van het boek mijn crediet bij den uitgever wschl. een flinke knak zal geven. Ik krijg tegen mij èn de 'aestheten' (y compris Jany en Henny) èn de krachtige kollektieve geesten van Mussert- en ander model. Als ik nu maar een ander werk vond, kon het mij nog nix schelen, maar als ik 'van de pen' zou willen leven, in Spanje bv. (waar ik nu weer over denk) wordt het steeds lastiger. Vraag: hoe schrijf ik tijd-romans?

Met Danny B. is het afgesprongen, zooals je wschl. weet.

Ik word op het oogenblik ook gekweld omdat ik groote aanvechtingen heb om te werken aan *Ducroo*, terwijl ik 3 maanden volkomen bezet zal zijn door het boek van Malraux. Was het maar geschreven in de taal van Henry Bordeaux!

Zend mij het gedicht van Elsschot; graag. En hoe was *Tsjip* nu? Je zegt daar niets van.

Ik denk dat je ook wel flink gepest wordt door je weekblad[2.] en staak de uitwisseling-van-klachten maar. Sterkte toegewenscht met de rijstebrij van *Gr. Ned!* Ik geloof, wat mij betreft, dat je er eerst echt plezier van hebben zult, als Coenen is 'heengegaan'. Ik vind dien braven man een totaal ingekrompen, niets begrijpende, zielige ouwehoer, eigenlijk een sukkel - dit niet om zijn houding tegenover mij, (hoewel ook!) maar vooral om zijn reacties op Menno, op Henny, op Claes, op Elsschot, op alles en nog wat.[3.] Ik moet wel aannemen dat hij geschikt is, als mensch, maar als schrijver vind ik hem integraal een *lor*. Ik geloof dat ik Tat-Twam-Asi[4.] en Taai Aagen Moro[5.] verre prefereer. *Wanneer* is die man toch aardig geweest? Zijn eigen creatieve arbeid is onleesbaar vervelend!

Zend me maar gauw een ex. van je *Verzen* tot vertroosting

1. 'Een nieuwe ster aan den cabarethemel. Le cas Oswald!' In *Het vaderland* van 1 februari 1934 (av.).
2. *Het Hollandsch weekblad*, Brussels periodiek onder redactie van J. Greshoff.
3. Zie 1856 n 2 en 1926 n 4.
4. *Tat twam asi*, een wijsgerig werk van Nico van Suchtelen.
5. Zie 1577 n 2.

en - maar dit durf ik haast niet schrijven, nu ik weet wat pestwerk is - schiet maar flink op aan je roman!

Een enkele maal moeten wij elkaar maar sterken met een hartelijk gekanker, als we nix anders meer hebben in het lieve leven op aarde. Er zijn hier iedere dag straatzangers onder ons raam: erg klagelijk en raar.

Veel liefs onder ons vieren en voor Truida.

Je E.

P.S. - Daarnet komt een telegram van T.V. over het bod van 170.000 frs. Ik vind het *best*. De heeleboel is toch goed voor de vullismand of voor de kollektieve nieuwe wereld! Ik telegrafeer T.V. gelijk hiermee.

1928 (515). *Aan M. ter Braak: Parijs, 16 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1929 (517). *Briefkaart aan M. ter Braak: Parijs, 18 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1930. *Briefkaart aan J. Greshoff: Parijs, 18 januari 1934*

Parijs, Donderdag.

B.J. - Vanmorgen kwam er dan een brief van T.V., dat Gist. eindelijk verpatst is. 5000 meer dan hij had durven hopen! - soit 175.000. Het is om te huilen, maar ik heb maar één gevoel: *ik ben er af*. Meer à petit feu had het moeilijk gekund, en ½ jaar geleden gaf die architect, of wat was het, er nog 200.000 voor, weet je dat nog? (toen wij nog 350.000 vroegen); ½ jaar eerder had ik dus 25.000 meer kunnen hebben, èn ½ jaar spanning minder. *Bah.* - De goeie T.V. raadt mij nu rustig aan om de levensverzekering, die ze mij mèt de hypotheek aangesmeerd hebben, voort te zetten. Ik schreef hem dat ik dat *onder geen voorbeding* wil. Laat mij alle boete's en rouwgelden betalen, maar ik wil *bevrijd* zijn van *alle* flikkers, tot den laatsten man. Als je hem spreekt of opbelt (of hij jou) leg hem dit gevoel dan uit, dat hij weer in staat is verkeerd te begrijpen. Nu ik bekaaid er van af kom op ongeveer ieder financieel terrein, wil ik althans 'moreel' kunnen herademen. Ik wil en moet dus *van alles af*. - Ik voel mij deze laatste dagen weer zoo moe en beroerd, dat Bep besloten heeft deze week-

end nr Bellevue te gaan om uit te rusten (dat kàn hier gewoon niet, met de Russen). Aan Malraux werk ik als met kiespijn, mijn hoofd is ook te belabberd ervoor. Later beter. Informeer ook bij T.V. wanneer ik nu het geld zal ontvangen. Ik schreef hem daarover, maar krijg misschien geen antwoord; hij heeft mij zelfs niet gezegd wie de kooper is, en ik wil dat nu ook niet vragen. Schrijf gauw eens.

Je E.

1931 (518). *Aan M. ter Braak: Parijs, 19 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1932. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 19 januari 1934*

Parijs, Vrijdagavond.

Beste Hein,

Ik zou de volgende vragen ook aan Menno kunnen stellen, maar de arme jongen is zoo druk bezig met de 'leadings'[1] die uit hem 'gelanceerd' worden, dat ik geloof bij jou beter te slagen. Ik moet nl. de *juiste* Holl. termen hebben - 'journalistieke en politieke' - van de volgende dingen. (Het komt allemaal uit de *Condition Humaine.*)

Pistolets à crosse - dit zijn pistolen, waaraan kolven geschroefd worden, zoodat men ze schouderen kan. Dus een geweermakers-term; tenzij je door de krant ermee te maken kreeg.

vareuse - een jas die dichtgeknoopt kan worden tot den hals. Ik schreef 'jekker'. Maar zeggen wij niet 'attila' of '*tuniek*' voor zooiets? Het woordenboek dat ik hier heb, en dat zeer matig voldoet, geeft 'hes, kiel, trui' - alle 3 lijken mij onjuist (behalve dat ik niet precies weet wat een 'hes' is!)

troupes de choc (revolutionair) - gevechtstroepen?, liefst een 'echter' woord.

groupes de choc (het verschil tussen 'troep' en 'groep' zou ik ook willen weergeven!)

groupes de combat (het verschil tussen 'combat' en 'choc'! Ik zal er Jef Last bij moeten halen!)

la direction militaire (van revolutionairen) - '*militaire leiding*'? - of heeft die een speciale naam?

1. Op 17 januari 1934 schreef Ter Braak aan DP: '...de heer de Lang heeft mij (godbetert) "ontdekt" en wil mij "lanceeren", lees: exploiteeren. De heeren zijn amerikaansch, dreinen om '"koppen" en "leadings"...' *(Bw TB-DP* 2, p. 280).

l'assemblée du parti - de partijvergadering?
(partijbijeenkomst)?
un détachement de liaison - groep die de verbindingsdienst doet, tusschen de vechtende kameraden en de reserve.
positions de tir (les meilleures pos. de tir) dit is een gewone militaire term, denk ik.
la permanence (des groupes de choc) - het gebouw waar de leidende kameraden voortdurend te vinden zijn)
lampes-tempête

met een rasterwerkje eromheen. 'Stormlamp'?

trains d'armes - niet 'ammunitietrein', maar *treinen met wapens* erin. Een speciale naam ervoor?

Weet je verder ook hoe het houtwerk van een venster (raam) heet? Fr.: 'barreux'. Niet 'tralies'; eerder 'latten'. Bedoeld worden de dwarslatten over een glazen raam; dus

Je kunt me erg goed helpen met dit soort dingen, vooral de technische termen van het revolutie- en oorlogsbedrijf. Haast is er niet bij!

Ik werk hard aan mijn vertaling, die allesbehalve vlot loopt. Het valt absoluut niet mee, deze tekst!

Later meer. Dit gaat in haast.

Geloof me hartelijk steeds je

Eddy

P.S. - Bep heeft net een 'papier' af voor de krant; ik doe dit dus maar in dezelfde enveloppe.

1933. *Aan J. Greshoff: Parijs, 20 januari 1934*

Parijs, Zaterdagmorgen.

Beste Jan,

Als ik 60.000 frs. krijg van T.V. - na afbetaling dus van hypotheek, boetes, achterstallige belasting, etc., dan gaan daarvan nog af:

Voor Simone		10.000 frs.
Voor notarissen		10.000 frs.
Voor Herman		2.000 frs.
Voor Schoonpapa	±	30.000 frs.
Totaal	±	52.000 frs.

Ik krijg dus in handen 8.000 frs. ongeveer: fl. 575, - Maar dan sta ik schoon, en kan mij verheugen in het ongestoorde bezit van alles wat er nog uit Holland en de Brusselsche notarishanden komt.

Inderdaad, een jaartje zal ik het daarmee nog wel bolwerken; misschien zelfs langer.

Ik wil al het geld in handen hebben, niets meer 'uitzetten' of wat ook. Over een jaar is misschien alles gekelderd en zelfs de gulden gedaald of God weet.... Of oorlog, of revolutie, of de heele wereld verstavyskied. - Ik leef nu verder liever zonder één garantie - volgens den geest van den tijd! Ik ben bezig mij aan te passen. Als de heele erfenispret doorgemaakt is, ben ik een arme drommel onder andere arme drommels; ik hoop dan dat je verder niets meer aan me zult merken van verdwenen illuzies of soortgelijk gekanker; als de overgangsphaze voorbij is, wil ik probeeren een behoorlijk mensch in mijn nieuwe omstandigheden te worden.

Ik kreeg een aardige brief van Henny uit Spanje. Straks ga ik met Bep voor 2 dagen in een vriendelijk hotel in Bellevue, waar de omgeving mij altijd tot rust stemde. Ik wil daar tot Maandag aan

niets denken, uitslapen, niets lezen, niets schrijven. Maandag ga ik dan weer met kracht aan het vertalen.

Wil je J.v.N. zeggen dat hij zooveel mogelijk afgeronde stukken[1] neemt uit *Ducroo*, en dat er op de een of andere manier bij moet staan dat het fragmenten uit een roman zijn? De titel mag erbij staan: *Het Land van Herkomst*, zooals gezegd.

Ik moet voor *Die Sammlung*[2] een 'brief' schrijven (aan Herr Klaus Mann) over de huidige generatie in de Holl. literatuur. Zij vroegen mij ook van wie een novelle te nemen. Ik raadde aan: Slau of Vestdijk, met nadruk op den laatste.

That's that. Later weer meer. Het beste, Jan, en veel dank voor alles wat je voor me deed in deze moeilijke tijden. Ook voor Atie!

Je E.

P.S. - Ik moet Pia ook nog absoluut helpen. De arme kerel heeft zich, *om ons te helpen*, in dat doktersboek begeven en is daaraan nu nog 22.000 frs. fr. schuldig: 17.000 aan den drukker en 5.000 aan zijn moeder. Ongeveer 1000 pop wou ik er dus als ons deel nog in bijdragen. Hij wil er niets van hooren, maar daarom juist!

1934 (520). *Aan M. ter Braak: Parijs, 22 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1935. *Aan J.A.A. Engelman: Parijs, 22 januari 1934*

Beste Engelman,

Inliggend papiertje[1] werd mij eergisteren hierheen gezonden. Manifestaties als deze liggen minder in mijn aard dan je misschien zou denken - maar hier wil ik je toch even zeggen dat ik blij ben je te hebben onderscheiden als 'een der weinige katholieken met wien men kan omgaan' en dat ik de aangestreepte passage als het strafste voorbeeld van *patserigheid* beschouw dat ik in de laatste jaren in onze literatuurpolitiek tegenkwam.

1. Ter publikatie in *GN*.
2. 'Holländische Literatur'. In *Die Sammlung* 1 (1934) 8 Heft (April), p. 400-411.
1. Wschl. de door Albert Kuyle en Henk Kuitenbrouwer opgestelde brochure voor de lezers van *De gemeenschap*, waarin zij hun uittreden als redakteur van dit tijdschrift motiveerden, en de oprichting van *De nieuwe gemeenschap* aankondigden.

Nu iets anders. Volgens iemand die het stuk[2.] las moet je in de *Nwe Eeuw* van mijn stuk over de plankengrootheden gezegd hebben, dat 'deze redeneering fout moest zijn omdat anders immers het tooneel niet zou bestaan'. Ik vertrouw mijn zegsman niet heelemaal en zou liever het stuk in kwestie lezen; kan je het me opzenden? Als het bovenstaande er in stond, dan alvast dit: Ik heb nooit betwijfeld dat het tooneel bestond, evenmin als ik twijfel aan het bestaan van de kookkunst of de kunst van kleeren knippen.

Beste groeten van je
EduP.
Parijs (16e), 19 rue de l'Yvette
22 Januari.

1936 (521). *Briefkaart aan M. ter Braak: Parijs, 22 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1937. *Briefkaart aan J. Greshoff: Parijs, 23 januari 1934*

Parijs, Dinsdag.

Beste Jan,

Ben weer wat opgekalefaterd uit Bellevue teruggekomen - maar o, o! wat zijn zulke uitstapjes schrikbarend duur! - Ik kom je nu vragen of je voor *Commentaar*[1.] een stuk van me wilt over een monsterlijke bibliophielen uitgave (de *Odyssée* - vertaling van Bérard met illustraties van Schmied en wat die prulartist nog meer heeft gewrocht) die hier tentoongesteld wordt in het Pavilion de Marsan. Ten hemel schreiend van wansmaak en brutale bluf! Zeg even ja of neen, want waarom zou ik het schrijven als het misschien niet geplaatst wordt? -

Ik heb geen antwoord van je en laat het dus hierbij. Later meer. Ik heb het weer erg druk, je hoort nog wel eens waarmee.

Hartelijk je
E.

2. In *DNE* 839 (21 september 1933), p. 1883-1884 besprak Engelman het septembernummer van *Forum*. Van DP's stuk 'De grote dingen van de planken' (Ook in *De smalle mens* en *Vw* 2, p. 537-555) merkte hij op dat het van verkeerde premissen uitging en de onlustgevoelens van de schrijver weergaf. 'Legden we deze normen aan, dan zou tooneel iets onmogelijks zijn'.
1. Rubriek in *GN*. Het aangeboden stuk bleef ongeschreven.

1938. *Aan J. Greshoff: Parijs, 24 januari 1934*

Parijs, 24 Januari.

Beste Jan,

Ik heb T.V. gezegd dat ik onder geen voorbeding geassureerd wou blijven bij de *Royale Belge*, en dat hij dus alle 'boetes' betalen moest. Ingesloten zijn antwoord.[1]

Ik begrijp de situatie niet goed, maar T.V. zal natuurlijk wel gelijk hebben. Zou jij nu de zaak even met hem willen bepraten? Laat hem doen wat hem het beste lijkt, mits ik niet aan de assurantie (levensverzekering) vast blijf zitten. Dus: is het alléén tot volgend jaar, en ben ik er dan af, dan is het goed. Je begrijpt dat het mij niet zooveel schelen kan wat ik betalen moet, aangezien ik toch zoo goed als niets overhoud; hoofdzaak is voor mij: dat ik er nu ook van af ben, *en niet voortaan ieder jaar geëmmerdeerd word met het betalen van premies, van welke prijs dan ook.*

Ik kan dit T.V. niet duidelijk uitleggen per brief, en vrees hem ook verkeerd te verstaan; zou jij deze zaak dus even in orde willen brengen? (En mij uitleggen misschien, als je nog tijd hebt.)

Als T.V. het geld ontvangen heeft, kom ik het in ieder geval in Brussel halen. Ook om hem te bedanken en bij hem te komen. Vind jij zelf niet? Dat is het eenvoudigste.

Wil je T.V. eraan herinneren dat de 2 notarissen (Bette en Dewever) ieder 5000 frs. terug moeten hebben van den prijs van Gistoux + de rente natuurlijk over ruim een jaar? Ik wou graag met die flikkers ook compleet schoon staan!

Over de uitbetaling van de erfenis zal ik zelf dan wel praten als ik in Brussel ben. *Dit* heeft haast, omdat de *Royale Belge* betaald moet worden, op de ééne of op de andere manier, en omdat T.V. op antwoord wacht. Wil je dus alsjeblieft naar hem toegaan en hem zeggen dat je in mijn plaats komt, omdat dat verreweg het beste is?

Veel dank. Ik wacht nu dus op antwoord van je, ook betreffende dat stuk voor *Gr. Ned.*

Hartelijke groeten en tot ziens!

Je E.

1. Brief van 22 januari 1934, bewaard in het Letterkundig Museum te Den Haag.

Dus kan ik event. - of Bep en ik samen - begin Febr. 2 à 3 dagen bij je logeeren? Maak dan vooruit af wanneer wij 's avonds naar de T.V.'s gaan, anders loopt dat weer mis.

1939 (523). *Aan M. ter Braak: Parijs, 26 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1940. *Aan J.A.A. Engelman: Parijs, 26 januari 1934*

Parijs, 26 Januari.

Beste Engelman,

Dank voor je uitgebreid schrijven en al de nrs. van de *N.E.* Ik ben werkelijk getroffen dat je mij (en *Forum*) zoo verdedigd hebt[1] tegen je geloofsgenooten, tot Van Duinkerken toe[2]; maar tenslotte hebben zij misschien gelijk in hun radicale afwijzen van ons. In het slot-panopticum[3] dat ik in *Forum* schreef (Dec.) heb ik mij expres op dit standpunt gesteld. De belezenheid van den heer V.D. interesseert mij niets, zooals mijn 'scherpzinnigheden' (het is hij die spreekt) hem niet interesseeren. - Ik vind het natuurlijk toch verdomd aardig van je dat je nog iets voor mijn houding voelt, en, dit voelend, het niet verbergt. Maar de V.D.'s zijn de ware broeders, neem ik toch aan; jij rekent misschien te veel op het berouw alleen.

Je uiteenzetting over het ploertje Kuyle las ik met veel belangstelling, maar ofschoon ik den man maar ééns zag[4] en verder vnl. dat prospectus las was ik bij de eerste regel al hevig overtuigd. Het is toch wel vermakelijk dat zulke kleine smeerlappen 'warme' en 'volwaardige' boeken schrijven (nu is het Anth. Donker die spreekt) als *Harten en Brood*. Ik probeerde dat werk te lezen, maar - het zal wel weer mijn laakbare verachting zijn van den eenvoudigen mensch - ik viel

1. Voorafgaand aan de bespreking van het septembernummer van *Forum* 2 (1933), in *DNE* 839 (21 september 1933), p. 1883, verweerde Engelman zich tegen beschuldigingen in *De maasbode* en *De gemeenschap* dat in *DNE* te veel aandacht aan *Forum* werd besteed.
2. 'Over "Forum". Antwoord aan Anton van Duinkerken.' In *DNE* 847 (16 november 1933), p. 250-251 reageerde Engelman op Van Duinkerkens stuk in *De gemeenschap* (1933) 10 (oktober), p. 482-490, getiteld 'Forum of areopaag.'
3. Zie 1901 n 3.
4. Op 16 januari 1932 in een Utrechts café. (cf. *Bw TB-DP* 1, p. 159.)

te veel in slaap bij die tegenw. tijd-deun, en als ik wakker werd was het om mij te ergeren aan de ongegeneerde domheid. Een paar 'poëtische' bladzijden, met dauw die bij de slooten hangt en klimrozen die naar de maan klimmen, hebben mij zeer onvoldoende getroost over den tijd dien ik ermee verloren heb. Ik had het al druk genoeg.

Lees overigens (ik raad je dit sterk aan voor je *N.E.*!) een 'hoofdartikel' van Theun in *D.G.W.*, waar jij en ik en nog een paar afgeleefde stakkers plechtig begraven worden, ten behoeve van de groote schrijvers, de wèrkelijk groote dan, van ons land, nl. Jef Last, Székely-Lulofs, H. de Man, Coolen, etc.[5.] Dit zijn 'hardwerkende confraters', die dus ook alle publieke roem verdienen en die hun kracht met groote oplagen zullen bewijzen, en die - deze wenschdroom van het misproduct is het besluit - ons 'niet thuis' zullen geven wanneer wij later bij hen zullen komen bellen om... om een lovend artikel of tien pop misschien? (Ik ken deze wenschdroomen niet zoo best.)

Ik heb de handen te vol met het vertalen van *La Cond. Humaine* o.a., en met in ieder geval betere dingen. Ik heb dus alleen maar Kramers gevraagd om mijn lijk ook van de medewerkers van *D.G.W.* te schrappen.[6.] Het is voor mij althans prettig dat de Holl. literaire strijd mij voorloopig lauw laat; als ik dit stuk niet vanmorgen gelezen had - tegelijk met je *N.E.*'s - had ik je zelfs deze opmerkingen bespaard. Het is hier soms ook een aardige rotzooi, het Stavisky-gedoe waar ik nu middenin zit is een diepgaande studie waard; maar Holland is toch op een heel eigen manier kotzenswürdig.

Waarom zoek je een positie voor mij, die op die van Malraux moet lijken? Hij droeg mij zijn boek op als vriend, om menschelijke, heusch! niet om terroristische redenen! - Later schrijf ik je eens meer. Neem nu deze praatjes te hooi en te gras voor lief, omdat ik het werkelijk erg druk heb. Ik schreef je uit persoonlijke behoefte, niet om zalf te smeren, waarop dan ook. Je lange brief en de *N.E.*'s hebben mij veel plezier gedaan; je stukje over de planken geeft mij

5. 'Proefbalans 1934'. In *DGW* 33 (1934) 385 (januari), p. 1-3, 9. Theun de Vries schreef: 'Marsman, Binnendijk (wijlen, mag ik wel zeggen), Klinkenberg, Ter Braak, Du Perron, Engelman, Van Vriesland, wij moeten afscheid nemen...' Hij verzocht genoemde figuren niet bij hem en zijn medestanders (waartoe hij Helman, Den Doolaard, Coolen en Last rekende) om hulp te komen als hun systeem in puin lag.
6. Brief verloren gegaan.

geen aanleiding om erop in te gaan; misschien later eens mondeling, maar nu niet.[7] Elisabeth zendt haar souvenir. Geloof me met beste groeten je
EdP.

(De *N.E.*'s gaan gelijk hiermee terug. Een *Forum*-nr. met dat stuk heb ik niet, ligt bij mijn andere boeken in een meubelbewaarplaats in Meudon!)

1941. *Aan J. Greshoff: Parijs, 26 januari 1934*

Beste Jan,
Neem het me niet kwalijk, maar ik denk niet meer dat ik het stukje over Schmied schrijven zal. *Qu'importe?* - en Coenen is er ook niet op gesteld.
Ik ben werkelijk misselijk van deze stukjes-schrijverij, die toch niet helpt. Vanmorgen kwam *D.G.W.* binnen met het walgelijke stuk van Theun de Vries, en op de eereplaats alsjeblieft. Ik schrijf Kramers met gelijke post om mij te schrappen als medewerker; dit omdat ik geen lust meer heb om terug te schrijven, wat ik vroeger zeker gedaan had.
Ik heb de handen vol. Zeg aan Coenen maar, bij gelegenheid, dat mijn stukje mislukt is of wat je wilt...
Hoor ik spoedig iets van de T.V.-bespreking?
Dank en steeds hartelijk je
E.

Ik heb het razend druk, want ik werk, behalve aan de vertaling, ook nog voor mijzelf (in aanteekeningen, helaas!)

Parijs, 26 Januari.

1942. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 27 januari 1934*

Parijs, 27 Januari.
Beste Hein,
Veel dank voor de technische termen. Al doende, zal het wel min-

7. Zie *In deze grootse tijd*, p. 76-77 en *Vw* 5, p. 138.

der worden. Weet je zeker dat ‘roeden’ van een venster tot het *houtwerk* behooren, en niet stalen roeden zijn, waarvan de gordijntjes afhangen? Nog even antwoord hierop.

De rest is best. ‘Munitietreinen’ zal ik onthouden, voor als ze er zijn. Tot dusver alleen ‘treinen met wapens’ - géén ‘pantsertreinen’, dat zouden ‘des trains blindés’ zijn.

Nu nog wat, voor alle zekerheid:

auto-mitrailleuses = mitrailleur-auto's(?)
la poste = de wachtpost; ik vertaalde gewoon: ‘de post’. Kan dat?
section de combat = gevechtsafdeeling? of sectie? of: stormsectie?
Han-Kéou = Hangkau, Han-Kau, Hang Kouw?
Tcheng- Tchéou =??? (Het is het laatste station voor Sjanghaï.)
zoolen (meerv.) met één o of 2 o's? } Ik heb geen Holl. woordenboek!
stegen (meerv.) met één e of 2 e's? } Ik heb geen Holl. woordenboek!
filatures = spinnerijen? weeffabrieken?
militants = in een revolutionair verzet, - moet ik vertalen met ‘militanten’ of met ‘strijders’?
positions de tir, niet in de beteekenis van ‘schiethouding’ maar van positie waaruit de opstandelingen het best kunnen schieten. Dus ‘schietstellingen’ nog beter. Kan dat? - (Ook niet ‘geschutstellingen’, want zij hebben geen geschut!)
Nankin = Nanking(?) - Ik heb hier ook geen Holl. atlas.
Een staking wordt *afgekondigd*(?): décrété. (Het is niet het Fransch dat duister is voor ons, maar de technische termen in het Hollandsch!)
Wit-gardisten voor ‘gardes blancs’. Is dat goed?
L'armée du gouvernement = goevernementsleger? regeeringsleger? Wat is beter?
chemineaux = spoorbeambte? of gewoon: spoorwegmannen?
Le délégué du syndicat = de gedelegeerde van het syndicaat. Kan dat niet in beter Hollandsch?
Veston de sport = sportjas?
Nu iets erg moeilijks. Clappique heeft op zijn oog een vierkant,* *style Pied Nickelé*. Dat is nl. een beroemde boevenbende voor geïll. kinderblaadjes. Dit soort geïll. blaadjes (met veel gekleurde plaatjes en toch op krantenpapier) hebben wij in Holland niet. Hebben wij misschien soortgelijke dingen? Vraag eens aan Menno. Robert en Bertram? Maar die hebben geen zwarte vierkantjes op het oog.

* Van zwarte zijde

Robert Macaire? Maar is die in Holland bekend genoeg? Een equivalent?
Le chapeau chinois = een instrument bij muziek (vnl. jazz, meen ik, dat er zóó uitziet: De dingen die ervan af hangen zijn belletjes. Hoe heet zoo'n kreng in Godsnaam in het Hollandsch??!!
Peloter (une femme). Ik weet verdomd goed, in theorie en praktijk, wat dat is, maar hoe noemen wij dat, zelfs 'onder mannen'? Ken je het woord 'befoemelen'? Zegt je dat iets? 'Bepakken'? 'Befriemelen'? - Dit laatste is niet *precies* hetzelfde. 'Vingeren' is al héél iets anders! '*be*vingeren' ook. Ik zou nog het meest voelen voor 'beduimelen'!
Organisation de combat = strijdorganisatie, gevechtsorganisatie - *qu'il avait créée*. Die hij *gecreëerd* had? Liever Hollandsch.
Een *appontement* = *brug*? Speciale brug? (L'appontement de Yen Tang.) Is rivier goed? Kàn je dit wel op een kaart nakijken?
L'instruction = van wapengebruik voor de revolutionairen. Mag ik 'les' zeggen, of moet het *'instructie'* zijn?
Grenades chargées = *geladen* granaten? Of volle granaten? Of iets anders?
Section. Wordt het woord 'sectie' voor Holland in de krant en zoo dikwijls gebruikt? Dan is het handiger dan 'afdeeling' of iets dergelijks.
Les suppliciés de février. Hoe vertaalt de krant dat? De terechtgestelden van Februari? De gefolterden v. Febr.? De Februari-gefolterden?
Agent de liaison = Iedere sectie moet zijn ag. de 1. hebben. *Verbindingsagent*? Bedoeld wordt: een fietser die tusschen de verschillende stormgroepen als koerier fungeert.
Equipe = een speciale 'équipe' om de tanks te bestrijden. Ik heb vertaald door 'ploeg'. Is dat goed?
Observateurs = gedurende het gevecht. *Waarnemers*?
Organisateurs = *'organisators'* of 'organisatoren'? Wat is het juiste, en meest gebruikelijke?
Fosses = te graven tegen de tanks. *Kuilen*? Schachten? Ik kan niet zeggen 'loopgraven', dat zou onjuist zijn. Het eenvoudigste is altijd het beste; d.w.z. het woord waarbij de lezer het minste nadenkt.
Centres d'information = Informatiecentrums? Liefst weer een beter Holl. equivalent.

Photophore. Het woordenboek geeft 'lichtboei'. Dat lijkt mij wel erg gewichtig! - het gaat om een kaars die in een *photophore* staat (dus bijna een kandelaar) bij een reeks kruiken met visschen erin (het is bij een handelaar in levende visschen).
Jarre = kruik? Of vat? Bij Ali-Baba waren het 'vaten', meen ik. (De vgl. met Ali-Baba is niet van mij, maar van Malraux!)
Cyprins = karperachtige visch. Karpers tout court? Karper*tjes*? als zij kleiner zijn? Een betere dictionnaire geeft allicht uitkomst!
Permanences kunnen niet altijd 'commandoposten' zijn; want er staat bv.: Dit magazijn (deze winkel) was een van de tachtig *permanences* (d.w.z. een post waar altijd iemand is) waardoor de berichten werden verder gegeven. - Wat is het in dit geval?

Het is weer een heeleboel, maar ik denk niet je nog véél vragen te zullen stellen. Een hoop van deze termen komen natuurlijk steeds weer terug; vandaar dat ik ook liever *meteen* weet wat ik zetten moet.

Nogmaals dank. Misschien kan Menno helpen, als je geen tijd hebt.

Ik heb hier weinig gelegenheid voor wat anders, sinds ik met dit werk bezig ben; wat vervelend is, want ik zou verdomd graag weer wat voor mezelf willen werken.

Hartelijke groeten, ook van Bep;

je E.

De nrs. van *Het Vaderland* kwamen behoorlijk binnen. Wat dat betreft geen klagen, den laatsten tijd! Kan ik je plezier doen met *Harten en Brood* van Albert Kuyle en met de verzen van Wanda Koopman? *Proeve in Strategie*?

[1] Nog even: *Tchapéi* en *Poo-tung* in Holl. spelling!

Mines de plomb (waar de gevangenen heen gezonden worden) = loodmijnen?

1943 (524). *Aan M. ter Braak: Parijs, 28 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. Op achterzijde envelop geschreven.

1944. *Aan J. Greshoff: Parijs, 28 januari 1934*

Parijs, 28 Januari.

Beste Jan,

Zondag 25 Febr. is Bep's vader jarig en wou zij graag, profiteerende van het verblijf in Brussel, even door naar Holland. Zou je het dus zoo kunnen schikken dat wij bv. Zaterdag 24 Febr. bij T.V. komen, en dat ik tot Maandag 26 Febr. bij je blijf (dus van 24-26 Febr., dat is dan flink vooruit besproken!)

Het komt ook beter uit èn met onze verhuizing hier, die ophanden is, èn met die verdere gelden, die ik van den notaris nog krijgen moet, en die, zooals je zegt, dan misschien loskomen.

Kan je ook al informeeren - misschien kan Atie het mevr. T.V. vragen - waarmee ik Timmers een plezier kan doen? Ik ben erg daarop gesteld, al was de uitslag financieel gesproken minder brillant. *Hij* heeft zich toch alle moeite voor mij gegeven!

Ik zou ook wel graag vernemen *wie* Gistoux gekocht heeft. Kan je dat te weten komen?

Dus, Jan, laat ons het hierop houden, tenzij het met jouw plannen niet klopt. Wij komen dan Vrijdag 23 Febr. 's avonds bv. of Zaterdag 24 ('s morgens van hier) en gaan uiterlijk Dinsdag 27 Febr. om 1 uur (of ook 's morgens) weg. Dat is 3 volle dagen bij jullie voor mij, en 1½ of 2 voor Bep. Schikt dat?

Hartelijke groeten van je

E.

En dank!

P.S. - Wij gaan met de T.V.'s eten, bij hun of buiten, en wilden dat ook graag met jullie doen. Maar *samen* (met de T.V.'s èn jullie) is niet erg leuk. Laat ons daarom maar Vrijdag komen, dan hebben we meer tijd.

1945 (526). *Aan M. ter Braak: Parijs, 29 januari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1946. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 29 januari 1934*

Beste Hein,

Hierbij een brief, waarvan Bep niet weet aan wie ze hem zenden

moet en tot welke afdeeling hij behoort. Alzoo...aan jou. Wil je ervoor zorgen?

Heb ik je niet erg veel last bezorgd met al die technische aardigheden? Als het je verveelt, zeg je het gerust. Het vervelende voor mij is dat ik, hier zittend, niet zelf op informatie uit kan gaan, wat ik in Holland zou doen. Maar het is ook niet noodig dat ik er *jou* voortdurend mee verveel, als het zoo doorgaat. (Ik houd mijn hart vast, want er komt ook nog een stuk, meen ik, met vele financieele termen!)

Hartelijke groeten van steeds je

E.

In haast.

Parijs, 29 Jan.

1947. *Aan J. Greshoff: Parijs, 30 januari 1934*

Parijs, 30 Jan.

Beste Jan.

Alles treft inderdaad wel ongelukkig. Maar soit, Bep laat nu haar plan om haar vader te zien varen. Een ander vervelend iets is dat wij hier op het punt staan te verhuizen. Bep zoekt voortdurend een klein appartement: 2 kamers, keukentje, badkamer, liefst in de buurt, tegen *geringe* prijs. Nu zal het net zoo uitloopen dat wij deze 10 dagen hier met dat verhuizen vast zitten, althans Bep. Ik zou dan alleen naar Brussel moeten gaan, wat niet aardig is.

Mijn bedoeling was om met Bep en de T.V.'s uit eten te gaan; - daarna een andere avond met jullie en de Van Schendels, als die al in Brussel zijn. Als ik alleen moet komen, is veel van de aardigheid er af.

Schrijf mij of de V.S.'s al in Brussel *zijn.*

Het is vervelend als alles weer langs elkaar grijpt, want meer dan één reis naar Brussel is slecht te doen. Daar jij in Brussel zit, is het het beste dat jij deze aangelegenheid regelt.

Denk je dat van 7 t/m 9 Febr. het beste is, all right. Maar... heeft Timmers het geld voor Gistoux dan *klaar liggen op* zijn bureau? anders is het weer een misrekening! Als hij op 31 Januari die 175.000 frs. ontvangt, moet hij hypotheek en notarissen betalen, dat allereerst.

Laat hij mij dan schrijven wat er overblijft. Daarvan moet dan nog af: 10.000 frs. voor Simone, 2000 frs. voor Herman, ± fl. 2.300 voor mijn schoonvader (maar dit laatste heeft geen haast). Misschien *is* er zelfs zooveel niet over, ofschoon ik denk van wel. Volgens vorige berekening.

Hoofdzaak is dus: te weten wanneer T.V. het geld aan mij kan geven. Als hij het voor mij bewaren kan, en *dit* met jullie plannen uitkomt, zouden wij bv. een week later kunnen komen, dus tegen 15 Febr. Maar *niet*, als dan blijkt dat het geld nog om allerlei mysterieuze redenen vast zit, want dan kan ik ook geen vin verroeren, dat spreekt.

Bel T.V. dus op, als je iets gepreciseerd wilt hebben en schrijf mij of bv. Woensdag 14 Febr. t/m Vrijdag 16 Febr. je schikt. Aty moet toch nog eenige speling hebben om nr. Holland te gaan en bovendien zit er een Zondag tusschen en zijn wij liever gedurende weekdagen in Brussel.

Dit alles is erg ingewikkeld; het liefst zou ik van 7-9 gaan. Maar Bep kan dan zeker niet.

Hartelijke groeten en in ieder geval tot ziens. Dank voor alle last.

Steeds je E.

Misschien kunnen we tegen den 10^{en} ook al weg van hier. Maar daar moet ik je nader over berichten; dat hangt af van 'chance' met de nieuwe installatie en zoo.

Ik kan me voorstellen dat dat *Holl. Weekblad* niet meevalt! Maar troost je: de vertaling van *La Cond. Hum.* is ook allesbehalve een lichte taak.

Zeg nu *vooral* niet dat ik niet met de T.V.'s en jullie en de V.S.'s uit eten moet. Al zou het nooit meer terugkomen, dan wil ik deze keer nog eens gezellig en zonder armoeiïgheid uitgaan!

1948. *Aan J. Greshoff: Parijs, 31 januari 1934*

Parijs, 31 Januari.

Beste Jan,

Vanmorgen een brief van T.V. Hij denkt dat er een 50.000 frs overschieten. Ik heb gevraagd mij daarvan 5000 frs. hierheen te stu-

ren voor onze verhuiskosten, reis nr. Brussel, nieuwe 'terme' misschien, enfin, als extra-tje. Dat is dan *alles* wat ik persoonlijk van Gistoux krijg. Want van de rest gaat 10.000 nr. Simone, 2000 naar adv. Herman en 33.000 naar schoonpapa. Het sluit als een bus, ik heb vanmorgen nu alles precies nagerekend. Je ziet....

Maar nu krijg ik nog wat geld van de notarissen. Daar heb ik dan zalige gevoelens van hoop op, zooals je je gemakkelijk kunt indenken.

Van Van Kampen kreeg ik het MS. van *Ducroo* terug, met een briefje dat de moeite waard is. Hij ziet er duidelijk absoluut geen heil in (commercieel gesproken) en zou willen dat ik alles omwerkte, er meer een 'roman' van maakte. Hij kan weer volstrekt geen prijzen noemen, enz. Ik heb hem nu geschreven dat ik met Querido beslist heb; wiens optreden mij tot dusver 10 × sympathieker is geweest. Het briefje van V.K. zal ik je wel eens laten lezen.

Schrijf of de V.S.'s in Brussel zijn en wat je beslist hebt over de plannen. Hartelijk je

E.

P.S. Ik lees *De Waterman*, dat ik bizonder goed vind en om bepaalde redenen bijna miraculeus. Mondeling meer hierover.

1949 (527). *Aan M. ter Braak: Parijs, 1 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1950. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 1 februari 1934*

Parijs, 1 Febr.

Beste Hein,

Je hebt me weer geweldig goed geholpen! Ik wend me vandaag voor de variatie maar eens tot Menno. Daarna kom ik weer bij jou. Het lijstje voor Menno is maar kort. Ik hoop dat het voor jou ook kort zal zijn!

Ik heb zoowat ¼ van het boek af. - Het hindert mij *erg* dat ik niets voor mijzelf kan doen.

Byron krijg je sans faute. Het ex. ligt nog in een kist in de meubelbewaarplaats in Meudon. Zoodra we weer een nieuw appartement hebben - we zijn zoekende - en ik het uitgepakt heb, stuur ik het je, met Wanda Koopman, Kuyle en wschl. nog andere boeken waarover ik je nog consulteeren zal.

Bep hoopt vurig dat Oswald[1.] nog 31 januari geplaatst is. We zullen wel zien. - Vond je het artikel over die modepatsers[2.] niet fraai? Wij kregen deze inlichtingen van een huisgenoote, wit-Russische inderdaad, gewezen verpleegster bij Denikin en Wrangel[3.] en in Gallipoli, die een tijd lang zelf mannequin geweest is bij Patou. Er is voor mij zoowat geen verschil tusschen 'artiesten' als Poiret en Patou, en als Jessner en Reinhardt; ze zijn bijna even stom en zeker precies even walgelijk.

Ik hoop over 10 dagen verhuisd te zijn en opnieuw 'geïnstalleerd'. Bescheiden blijft het wel, en de beroerdigheid is dat Bep dan weer voor de keuken opdraait. Enfin...

Hartelijke groeten en nogmaals veel dank van je

E.

[4.] Dank voor de Eng. juffrouw over Couperus.[5.] Ik had het al gelezen. Het is erg goed bedoeld en van den heer Toepoel wschl. ook; jammer dat het zoo erg simpel is.

E.

1951. *Aan J. Greshoff: Parijs, 1 februari 1934*

Parijs, 1 Febr. 's avonds.

Beste Jan,

Er zit dan wel niets anders op dan om eind Februari te komen. Wil je ons dan tijdig schrijven wanneer Aty en jij terug zijn en wanneer de Van Schendels in Brussel zitten, maar dan zóó dat ze 'disponibel' zijn?

Over den bundel van J.v.N. nader. Als ik het geld heb, geef ik het je meteen in Brussel.

1. Zie 1927 n 1.
2. 'Zij die door de mode heerschen. Uit het leven der mannequin's'. In *Vaderland* 8 februari 1934 (av.).
3. Generaals van het Witrussische leger, dat in 1920 bij de Krim definitief werd verslagen en vervolgens geëvacueerd naar Constantinopel. Zie ook brief 1977.
4. Op achterzijde envelop geschreven.
5. *Het vaderland* van 21 januari 1934 bevatte de vertaling van een artikel van P. Vanda onder de titel 'Een Engelsche ontdekt Couperus'. Daarin maakte de schrijfster melding van een briefkaart van Couperus aan 'de heer Toepoel' die haar door de geadresseerde was afgestaan.

Noch jij noch T.V. schreef mij *iets* over de gehouden besprekingen. Wonderlijk geval! Kan ik nu van die verzekering af, of niet? Ik heb T.V. geschreven dat al wat hij doet welgedaan is, mits ik *totaal* van die rotzooi afkom. Heeft hij dit verlangen althans begrepen? Heb jij het hem althans uitgelegd?

En heb je gehoord wie de zoo mysterieus gehouden nieuwe kasteelheer van Gistoux is?

Meer nieuws heb ik voor heden ook niet.

Hartelijke groeten onder ons vieren en voor Truida, steeds je

E.

P.S. Het is weer erg koud hier - vandaag trouwens gewoon beestenweer - en appartementen zijn niet te krijgen, tenminste voor onze beurs. Wel zijn er allerlei verhuurbureau's die de toestand uitbuiten door diverse oplichterijen, in allerlei formaat, van 25 frs. 'inschrijfgeld' tot 150 frs. per man.

1952 (528). *Aan M. ter Braak: Parijs, 1 en 2 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1953 (530). *Aan M. ter Braak: Parijs, 3 en 4 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1954 (531). *Aan M. ter Braak: Parijs, 5 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1955. *Aan J. Greshoff: Parijs, 5 februari 1934*

Parijs, 5 Februari.

Beste Jan,

Ik begrijp niet veel van je verplaatsingen, want ik waande je in Holland. Ben je alweer terug? Of moet je nog gaan? Schrijfje mij nu *precies* wanneer je mij in Brussel hebben kan, want den 25^{en} zou je er ook niet zijn en toch spreek je van 'eind van de maand'. Ik zou wel graag ditmaal iets met je vaststellen, ook met het oog op onze eigen plannen.

Waarom is het zoo vreemd dat ik *De Waterman* goed vind? Ik heb er hoopen over te zeggen, in de eerste plaats dat het van een 'zakelijk proza' is (geen enkel mensch die niet idioot was heeft gemeend dat

dat ‘onbewogen’ moest zijn) waaraan de heele bent derjongeren een puntje kan zuigen; verder is het zoo op-en-top Arthur, zoo absoluut *zijn* boek van nu, dat dat op zichzelf al bizonder veel voor me beteekent. We zullen er nader over praten. Menno, aan wien ik ook mijn bewondering schreef, schreef terug[1] dat hij bij de lezing ook getroffen was door ‘de buitengewone *zuiverheid*’ van Arthur, dat in dit boek niets was van ‘de saccharine van de Theun de Vriezen en Helmans'. Als ik wat meer tijd had en mij niet zoo ongelukkig voelde, schreef ik een groot stuk erover in *Forum*; misschien doe ik dat toch nog. Maar eerst moet ik van dit vertaalwerk verlost zijn. Ik deed nog maar 90 blzn., en deze kamer is voor werken afschuwelijk, merk ik iederen dag. En het appartement is quasi-onvindbaar, tenminste voor ons armeluis-beursje.

Ik schreef Van Kampen op zijn knullig briefje dat ik nu besloten had met Querido in zee te gaan. Vanmorgen kreeg ik ingesloten briefje. Ik heb een moment op het punt gestaan hem te schrijven - in beleefde termen - dat hij voor dergelijk politiewerk zich tot andere smeerkanessen kon wenden; bij nadere beschouwing, en 's mans vriendelijkheden in aanmerking genomen, heb ik hem toch nog uitgebreid geantwoord: copie gaat hierbij.[2] Zend mij deze beide ‘bijlagen’ terug. Ik ben benieuwd om zijn ontwijkende praatjes te lezen, want daarin alleen is hij een bolleboos. Ik heb me tegenover deze menschen *uiterst* vriendelijk en mededeelzaam gedragen, ze volledig op de hoogte gehouden, enz. Maar het zijn twee voorzichtige, sloome krentenkakkers, en ook als handelsman van het vervelende soort. - Je kunt doen en laten wat je wilt, ik raad je alleen aan om je roman ook bij Zijlstra of Querido uit te geven, als het zoover is, en dit gemem te laten voor wat het is.

Krijg ik nu weer een idioot briefje terug, dan zal ik mij - al is het met treurnis in het hart - onvriendelijker gedragen dan ik tot dusver deed. Het briefje dat de man mij schreef over *Ducroo* was van een doorgefourneerde, bête-handelsmanachtige halfzachtheid. Ook dat zal ik je sturen, als het je interesseert*; zijn ‘aanwijzingen’ alleen zijn al goud waard! Een auteur is voor hen een leverancier van door het publiek geëischte waar. Nu *is* dat ook zoo, zal je misschien met de

1. Brief van 2 februari 1934, *Bw TB-DP* 2, p. 305-306.
2. Brief niet bewaard gebleven.

* Nu niet, om de envelop niet te zwaar te maken.

wereldwijsheid zeggen die je sedert eenigen tijd belijdt; ik antwoord dan dat er goddank altijd auteurs bestaan hebben die het verdomd hebben met zulke hooge zienswijzen mee te gaan. En après tout, niets zal mij bewijzen dat Querido *niet* zich 10 × coulanter gedragen heeft dan de pa en zoon 'van kampen en zegevieren', die het in deze tijden zeker af zullen leggen als ze die fraaie leus zoo 19e-eeuwsch labbekakkig naleven, als ze het nù doen.

Ik vind dat opvragen van Querido's brief werkelijk nogal aardig onbeschoft. Jij niet? - Schrijf nu *geen woord* over dit alles aan dien 'goeien Bob v. Kampen' en zeg mij alleen wat je ervan denkt. Met hartelijke groeten steeds je

E.

1956 (533). *Aan M. ter Braak: Parijs, 7, 8 en 9 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1957. *Aan J. Greshoff: Parijs, 8 en 9 februari 1934*

Parijs, Donderdagavond

Beste Jan,

Ik schrijf maar kort, vanwege de drukte hier. Met Van Kampen zal je wel gelijk hebben; het is inderdaad tenslotte een onverhoopte bof voor me dat Querido me 'neemt'. - Ik moet maar niet denken hoe het verder gaan zal.

Kan je me nog even precies op de hoogte houden van onze samenkomst? Bep wou nu nl. toch nog even naar Holland, en den 26en van *daar* naar Brussel teruggaan, terwijl ik wschl. den 26^{en} meteen van hier kom. Zou dat schikken, en is Atie er dan ook?

Als dit doorgaat, is het een bewijs dat de revolutie, die hier verwacht wordt, ons niet opgegeten heeft. Er heerscht op het oogenblik hier een erg koortsige stemming, overal, en men vreest *sterk* een 'rechtsche revolutie' (die wschl. geleidelijk zou zijn) en ookwel een 'linksche', als de algemeene staking die Maandag verwacht wordt, bijwijze van troepenschouw, aan de eischen beantwoordt.

Van Henny kreeg ik een bizonder aardige brief uit Mallorca. Schrijf nog even, ook hoe het jullie gaat. Veel hartelijks van ons beiden,

je E.

Vrijdag.

B.J. - Vanmorgen kwam ingesloten briefje van T.V.[1] Ik begrijp best hoe goed bedoeld dat alles is, maar het is eigenlijk toch om helsch te worden! Heb ik nu het recht - na al het gewacht en gebedil dat ik doorstaan heb - om mijn geld uit te geven zooals ik het wil, ja of neen? Ik heb T.V. 2 × gevraagd om Simone uit te betalen; ik vraag het hem liever geen 3e× op papier. En S. moet haar geld hebben! Wat een dwaasheid toch allemaal. Het gaat niet om 'goede of slechte diensten bewijzen', het gaat om een *belofte* en om *moreel vrij* tegenover haar te staan. Je kent toch de mentaliteit v.S. - ik wil geen enkele verantwoordelijkheid hebben voor het beleggen van die ongelukkige 700 pop; als het, in tijden als deze, toch verkeerd loopt, heeft zij maar één gedachte: dat *ik* dat toch gedaan heb, dat het mijn schuld is, enz. Mijn moeder heeft dat geld ook altijd achtergehouden. Moet ik dat allemaal aan T.V. per brief uitleggen? of moet S. nu per se nog weer een paar weken wachten vòòr ze dat geld krijgt? - Doe me een plezier: bel T.V. op en zeg dat ik je geschreven heb, dat je geheel van oordeel veranderd bent, en dat ik jou gevraagd heb hem te vragen S. *onmiddelijk uit te betalen*. Wil je dit niet doen, schrijf het me dan, dan schrijf of telegrafeer ik T.V. nogmaals, maar zonder uitleg. Ik ben daar niet toe in staat; en wat duivel, ik heb het recht op mijn moreele akkefietjes met S., voor een prijsje van 700 pop. Al wou ze zich voor dat geld kleeden als de koningin van Scheba, dan is tusschen haar en mij deze lamme historie bevredigend afgedaan. Dat mij het poovere plezier van mijn schulden af te betalen nu ook al vergald wordt!

Je E.

1958 (535). *Aan M. ter Braak: Parijs, 10 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1959. *Aan J. Greshoff: Parijs, 10 februari 1934*

Parijs, Zaterdagavond.

Beste Jan,

Snel dit pampier nog op de bus, voor de staking de rommel in de

1. Van 7 februari 1934, voorzien van DP's aantekeningen thans in het Letterkundig Museum bewaard.

war laat loopen. Er is gisteravond geweldig gevochten[1]; de communisten hebben zich uiterst stom, maar combattief gedragen. De kranten zijn één smeerlapperij, dat spreekt: men heeft een muil geopend van 10 vaam over die 9 neergeschoten manifestanten van goed-burger-allooi, 'le sang français le plus noble', etc. - toen is de oude vedette Doumergue gekomen om over alle kranten zijn paterne glimlach te strooien; *toen* zijn alle oude (en beproefde) vuilpoetsen, zooals Bailby, aan het rondstrooien van pais en vreê gegaan. Dat blijft nu stevig het program. Vandaar dat het geknok van gisteravond met veel minder muil aan den volke verteld wordt: het Fransche bloed van gisteravond was veel minder edel dan dat van die oud-heroën en vooral (daar leggen ze allemaal flink den nadruk op) oneindig vermengd met 'des éléments troubles' of 'sinistres', het apachendom, enfin.[*] - Men verwacht nu voor Maandag belangrijke conflicten. De stemming is over heel Parijs koortsachtig; ook tengevolge van al de verschillende plakkaten, die naast elkaar overal verschijnen; hier thuis onder de Russen spreekt men met een zekere ongerustheid maar nog meer leedvermaak ook over niets anders dan de 'révolution française'. - *L'Humanité* had een aardig hoofd: 'Doumergue a constitué un cabinet Oustric[3]-Stavisky'. Pia noemt al deze oude vuilikken, die men weer onvermijdelijk bij elkaar heeft gekregen: Tardieu, Chéron, Herriot, Barthou, Sarraut... met le brave

1. De gevolgen van het Stavisky-schandaal (zie brief 1926 n 1) waren o.a. dat de regering Chautemps, die was gecompromitteerd, viel. Daarna werd een kabinet o.l.v. de radicaal Daladier gevormd, dat echter na gewelddadig optreden tegen betogingen van rechts met als resultaat 20 doden, moest aftreden. Tenslotte werd een regering gevormd o.l.v. de populaire oud-president Doumergue. Een verboden betoging van de communisten op 9 februari kostte 4 personen het leven. De communistische vakbond C.G.T. kondigde toen voor 12 februari een 24-uurs staking af.

* Er is over en weer flink geschoten; vanuit sommige huizen op de agenten die deze huizen bestormd en ingenomen hebben en zoo goed uitgemoord als maar kon. - Je vriend Chiappe[2] is er nog niet, maar gaat wschl. als ambassadeur naar Brussel! Bonnefoy-Sibour is een groot vriend van Doumergue.

2. Jean Chiappe was de in rechtse kringen populaire politiecommissaris van Parijs. Op 3 februari werd bekend dat de nieuwe premier Daladier van plan was Chiappe te 'bevorderen' tot resident-generaal in Marokko.
3. Evenals Stavisky een financier, die in 1930 betrokken was bij oplichterij.

maréchal Pétain[4.] om de nobele harten te verzekeren van de oud-heroën: le cabinet Cécile Sorel.

Maandag hebben we besloten om ons op den publieken weg te begeven als er werkelijk iets gebeuren gaat. De avond van het eerste schieten zaten we in de *Deux Magots* met John en Mary tusschen half 9 en half 10, maar toen was het er vrij rustig. Ik heb hier in huis een prins Obolensky ontmoet die een uitvoerig relaas had over de manier waarop hij door de garde mobile werd neergeknuppeld. Hij had nog een verband om zijn kop en bloedde uit zijn neus (na 2 × 24 uur rust) terwijl hij vertelde. - Malraux, die Woensdag vertrokken zou zijn - alles was ditmaal klaar en wij wachtten op een pneu voor de afscheidsomhelzing - is gebleven: 1e omdat geen vliegtuigen weg mogen, 2e. omdat hij de 'afloop' wil zien. Maandag en Dinsdag *kunnen* ernstig worden, als de staking en algemeene manifestatie van de arbeiders werkelijk lukken. Maar voor een revolutie van links wordt niet gevreesd; iedereen denkt dat de werkelijke contre-coup opeens van 'rechts' kan komen.

Misschien loopt alles met geschreeuw en nog wat geknuppel af - maar de algemeene sfeer, al deze dagen, is zeer bizonder.

Als ik door een verdwaalde kogel verongeluk en de arme Bep ook (!) ziehier dan mijn laatste wil: 1. *Ducroo* uitgeven met voorrede van jou of Menno; het MS. is bij Antonini, 6 rue Corot, en een deel onder mijn papieren; 2. over Gille correspondeeren met mijn schoonzuster Erna (mevr. E.A. van Polanen Petel, Dagoweg 62, Bandoeng, Java). 3. Geld bij notaris en Maasland aan Gille besteden. Dat is alles; het is *leuk* het op te schrijven omdat het zoo verdomd weinig is! Wat een poëet, of wat een acteur, is die E. du P.! Maar, zegt Bep mij nu al 8 dagen lang, de verdwaalde kogels zijn bijna altijd voor lui die er niets mee te maken hebben. Ik heb er toch genoeg van om me te 'gareeren', en Bep wil volstrekt *mee.*

Ik ben blij dat je mijn verhaal in *Forum*[5.] goed vond. Het is misschien toch goed dat ze ieder apart verschijnen; nu valt het accent weer op het *verhaal*. In *Ducroo* zijn het *voorbeelden*; als je ze de 2 samen leest, los van *Ducroo*, maar wel bij elkaar, wordt het halfslachtig, dan is het net geen voorbeeld genoeg en geen verhaal genoeg meer. - De

4. Allen ministers van de op 9 februari geformeerde regering Doumergue; Cécile Sorel was een cabarettière.
5. 'Bij wat Stendhal noemt energie I'. In *Forum* 3 (1934) 2 (februari), p. 139-150 (*Vw* 5, p. 23-34).

grappen van de Vlamingen[6.] zijn inderdaad matig; Gijsen lijkt me nog de leukste, hoewel ook met veel omslachtigheid. Menno[7.] vond ik ditmaal ook nogal oppervlakkig; zoowel in het stuk over *Oera-Linda* als in de 'panoppen'. Tegen Theun de Vries het beste nog, ofschoon lang niet raak genoeg voor mijn smaak.

Ik schreef met hoofdpijnen en zwoegen mijn stuk over Holl. letteren voor *Die Sammlung*, en daarin nog een paar zèèr waardeerende woorden over *De Waterman*.[8.] Dat is dan weer van mijn hart af.

Wat een laffe, nuttelooze bourgeois voel ik me verder in een sfeer als die nu in Parijs heerscht. En toch, ik *heb* er godbetert werkelijk niets mee te maken! Al die overtuigingen in een modderlawine van smeerlapperij. En we zijn nog lang niet aan het eind van de nieuwe 'wereldgebeurtenissen'.

Later beter. Ik moet nu dit ding noodig posten en dan Jean Delmas ontmoeten in een café. Hij zit wschl. vol berichten.

Hartelijke groeten van je

E.

P.S. Als alles goed gaat, zijn we 26 a.s. dus in Brussel. - Het zal een opluchting voor me zijn als Simone haar geld heeft! *Veel dank voor je spoedbriefje!*

1960. *Aan J. Greshoff: Parijs, 13 februari 1934*

Parijs, Dinsdagavond.

Beste Jan,

Zooals je uit de krant gelezen hebt, is de groote stakingsdag erg rustig verloopen. Er is nogwel geknokt, maar buitenstadsch. Wij zijn er zonder kogelgaten uitgekomen dus, al hebben we uren tusschen

6. In 'De keerzijde' schreef Herreman over een cartoon van Louis Raemaekers op de Stavisky-affaire en een toneelstuk van Fernand Crommelynck, Roelants over gesprekken, Walschap over een klacht van Helman n.a.v. de wijzigingen in literaire tijdschriften en Gijsen over katholieke bezwaren tegen de roman *Kobeke* van Ernest Claes, die pornografisch werd geacht.
7. Ter Braak publiceerde in *Forum* van februari 'Pirandello in practijk' n.a.v. het Oera-Lindaboek, en als panopticum 'Renaissance van het fatsoen' (over het kultureel programma van de NSB) en 'Kleiner Mann, was nun' (over Theun de Vries' stuk in *DGW*, zie 1940 n 5).
8. Zie 1933 n 2.

de communisten rondgeloopen. En tot slot zijn we met opgezwollen voeten in bed beland, want om half 9 gaven de vrijwilligers van de metro het op zonder te waarschuwen, zoodat wij van ongeveer het Oostelijkste eindje van Parijs naar het Westelijkste geloopen zijn, wat 1½ uur duurde, maar 1½ die na al het andere geloop kwamen.

Ik *walg* nu van de politiek (vooral ook na lange gesprekken die ik vandaag weer had) en wil ook jou maar niets meer van indrukken of zoo schrijven. Het spannendste wat we zagen, was een familie-knokpartij op straat, waarbij een ploeg gardes mobiles zeer immobiel toekeken, gezien dat het niets te doen had met *de* manifestatie.

Gino is zeer geboeid door *Ducroo* en zegt er juiste dingen over. Hij heeft de groote stakingsdag doodstil op zijn appartement doorgebracht met de zeer oncollectivistische bezigheid van 250 blz. *Ducroo* te verslinden. Hij laat je hartelijk groeten, ook als Graaflant; het speet hem alleen Arthur niet in het boek te ontmoeten. Waarom niet? vroeg hij geschokt en verwijtend.

Verder hebben we vandaag eindelijk onze toekomstige woonruimte ontdekt: hier vlakbij, in een stil en prettig straatje, ook ver van de collectivistische genres goddank.

Het is tenslotte niet veel meer dan één groote(?) kamer, maar door een gordijn in tweeën te deelen, en helder, en hoog - maar er is een lift in huis. We hebben er een keukentje en badkamertje bij, alles even popperig maar zindelijk. Prijs 5000 frs. per jaar, alles inbegrepen (warm water, verwarming). Goedkooper was *onmogelijk*, en na gisteren heb ik met vreugde besloten. Zoolang we het nog bolwerken kunnen - erg lang zal het misschien niet meer zijn! - dan in Godsnaam maar in een dergelijke menschwaardige omgeving, al is het met wat minder comfort voor eventueele kamergymnastiek.

We kunnen 1 Maart erin. We zouden dus moeten zorgen 28 Febr. 's avonds hier terug te zijn. Dan zijn we dus in Brussel van 26 Febr. t/m 28 Febr. 's middags; lang is dat niet en een gejaagde geschiedenis wordt het zeker. Maar er schijnt niets aan te doen te zijn! Tenzij ik zoo kan schikken dat het op één nacht niet aankomt. Maar dat zal wel blijken.[1]

Zijn de Van Schendels er dan *zeker*? Kunnen we bv. 26 Febr. met de T.V.'s verkeeren en 27 Febr. met de V.S. en en jullie? Ook Truida is natuurlijk hartelijk uitgenoodigd, tenzij jullie dat onaangenaam vinden, wat wel niet het geval zal zijn.

1. De laatste twee zinnen van deze alinea geschreven door mevr. Du Perron.

*Kan je T.V. vóórdien opbellen, om dit nu *precies* vast te stellen? Vraag hem dan meteen of Simone haar geld heeft en wanneer de notaris met die rest van de erfenis (die 'resten', moet ik zeggen) denkt los te komen? Kan ik die ook in Brussel halen? - Wij willen per se met jullie *uit* - niet thuis eten, dat kunnen wij nog hoopen keeren doen! Bedenk dus vast iets aardigs. We zijn beiden erg blij met het vooruitzicht.

Tot ziens over een kleine 14 dagen. Veel hartelijks van ons voor jullie.

Je E.

2. Informeer eens naar een italiaans restaurant; die hebben meestal iets beminnelijks. Of kan Arthur geen italiaansch voer buiten de grenzen van het land nuttigen? Ik verheug me ook op Brussel; we zien elkaar toch nogal eens voor menschen die in verschillende naties wonen. Dag! Bep.

1961 (536). *Aan M. ter Braak: Parijs, 15 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1962. *Aan J. Greshoff: Parijs, 15 februari 1934*

Parijs, 15 Februari,

Beste Jan,

Ik kreeg vanmorgen van T.V. 2 papieren te onderteekenen van de *Royale Belge***; over de uitbetaling aan Simone geen woord. Trouwens, hij kan ten eenenmale niet schrijven, vindt het de moeite niet, overziet niet meer dan *hun* klassieke zakenterm 'nooit meer dan 1 punt tegelijk' die *hun* genie zoo goed aangeeft, of laat expres de boel blauw-blauw om er tòch later over te praten. In dit laatste word ik gesteund door het feit dat er geen brief van jou is; misschien had je telefoontje dus geen succes.

* 3. Heeft Aty al een geniale inval gehad inzake een cadeau aan T.V.?

3. Idem.

2. Geschreven door mevr. Du Perron.

** voor de veranderde assurantie, die nu dus mijn moeder niet meer aangaat, daar de hypotheek er niet meer is, maar als assurantie voor mij blijft doorgaan!

Ik heb hem de 2 papieren van de *Royale* - deze nieuwe assurantie is met al het gepraat, ook van jou met hem erover, voor *mij* een onopgeloste historie gebleven! - nu onderteekend teruggestuurd. Maar ik heb hem erbij geschreven dat ik er verder geen cent aan kan en wil betalen, en of hij daar rekening mee gehouden heeft, want ook dat schreef ik hem 2 ×.

Verder vroeg ik hem nu voor de 3e × om Simone uit te betalen of *mij* anders het geld te zenden. Zien of hij het nu doet. Het is een kopstuk, die T.V., en hij schijnt uit zijn hulp aan mij het recht te willen putten mij nu ook te behandelen als ongeveer idioot. Dergelijke rechten over je *win* je nu, als je hulp aanneemt. De heele historie is voor mij onaangenaam, dit onderdeel incluis.

In ieder geval nu dit: wordt Simone niet betaald, dan kom ik ook niet in Brussel. Dan wensch ik de zaak met T.V. ook *per brief af te doen*. We zullen zien of ik niet *even* koppig kan zijn, als het moet. Ik *wil* er geen lange verhalen over hebben met hem; hij heeft haar uit te betalen als ik het hem 3 × vraag. Of *mij* het geld te zenden, zoodat ik haar betalen kan.

Laat nu even hooren of ik misschien weer te voorbarig ben geweest, enz. Jij schreef dat Simone het geld misschien Maandag hebben kon. Het is nu Woensdag; ik schreef jou 2 × na je brief en heb nu nog geen antwoord; maar ik zal met verzenden van dezen brief wachten tot de post van 11 uur geweest is.

Hartelijke groeten van je

E.

Jij wordt nu wel eens tureluursch van bepaalde gedragingen van je vrienden, maar je weet niet hoe tureluursch deze doodzwijg-manier van 'handel maar op en de verklaring breng ik wel later in orde' van vriend T.V. mij maakt. Het is een brave kerel, maar fijngevoeligheid, ook gewoon menschelijke, heeft hij *buitenop* niet veel!

1963. *Aan A. Roland Holst: Parijs, 15 februari 1934*

Parijs, 15 Februari.

Beste Jany,

Dank voor je brief. We zijn op het punt te verhuizen, d.w.z. we hebben na lang zoeken een heel klein appartementje gevonden (eig. één groote kamer + badkamer en keuken) hier in dezelfde buurt, die

als buurt heel aardig is; vanaf 1 Maart is ons adres: *17 bis rue Erlanger, Paris (16e)*. Vergeet het niet.

Ik heb je niet meer geschreven omdat ik het erg druk heb. De vertaling van *La Cond. Humaine* die me een kleine fl. 400. opbrengt, geeft mede handen vol; het is verre van gemakkelijk en de omstandigheden hier werken niet mee. In de eerste plaats deze ruimte, die weinig stimuleerend is, dan de halve opstand die we nu achter ons hebben, als er tenminste niet spoedig iets volgt.

Bep heeft, afgescheiden van mij, niet de minste lust meer om aan *De Gids* mee te werken; de katholieke heer in de redactie[1] boezemt haar persoonlijke afkeer in. Ze is nu erg weifelende of ze af zal zeggen of niet. Liever wel...

Gistoux is nu verkocht, voor de overstelpende som van 175.000 belg. frs. Na aftrek van hypotheek, schulden en het geld dat ik aan Simone wou geven (10.000 frs.) bleef er een flinke 5000 frs. voor ons over. Zoowat fl. 400., die we nu in de verhuizerij steken. Nu komt er in principe nog wat geld van de erfenis; ik vraag me af wat dat na volledige pluk van officieele en aanverwante zijden zal blijken te zijn. Dat het geld zoo zakte is niet zóó verwonderlijk als jij denkt; het pleit alleen voor de drastische stommiteit van de wets- en weeskamermenschen die voor deze erfenis moesten 'waken' en die het geld rustig in aandeelen op de Bank lieten. Bijna al deze aandeelen waren Z. Amerik. papieren, en de dollar is ± ⅓ gezakt. In Januari verleden jaar was er ter waarde van zoowat 61.000 fl. op de Bank en een schuld van ± 40.000 fl. Die schuld is *niet* gezakt; ⅔ van 61.000 = ± fl. 42.000. Rest dus precies fl. 2000. Van 'bedonderen' is geen sprake!

Ik heb weinig tijd en lust om te epistoleeren, vooral over dit soort aangelegenheden. Als je weer eens hier komt, moet je ons maar opzoeken, we bepraten die aangename details dan nog wel eens. Ik wou dat ik een vaste baan kon vinden die niet uit schrijfwerk bestond; niets lucratiefs, maar het noodige opleverend. Maar ook dat is tegenwoordig, zooals iedereen verzucht, veel te veel gevraagd, en wat er van ons worden moet, zal de toekomst wel leeren. Wij beramen van allerlei, maar zoolang we ± fl. 75. 's maands aan *Het Vaderland* kunnen verdienen met dat Parijsche correspondentschap, is het nog het beste hier te blijven. Een paar fragmenten van *Ducroo* komen in *Gr. Ned.* en *Forum*; verder heeft Querido me een aanlokkelijk bod gedaan, maar daarvoor moet het boek natuurlijk af zijn en ik kan

1. Anton van Duinkerken.

niets eraan doen zoolang die vertaling me bezighoudt. (In principe moet die in April klaar zijn.) - Misschien krijg ik over een tijdje weer een andere vertaling! - als Jahwe me niet verlaat.

Misschien ook is ir. Mussert tegen dien tijd meester van Holland. Als hij son petit Hitler gaat uithangen, verliezen wij wschl. meteen ons baantje aan *Het Vaderland*, plus andere publicatiemogelijkheden. Ik ben nl. bereid een dergelijke stompzinnige slagersinmenging in zaken waar ze* geen haar benul van hebben (uit welke overwegingen ook) tot het uiterste te bestrijden; er zullen wel andere réfugiés zijn, en al zouden we God weet waarheen moeten of van honger omkomen, een geestelijke dictatuur van Mussert verdom ik. Hij moet Jacques maar tot hofpoëet benoemen en Kettmann proclameeren tot de Shakespeare van *Fascio*[2]; een fatsoenlijk mensch loopt niet mee met die sergeanten-ideologie, al hing de economische redding van de wereld ervan af. Misschien ook dat alles meevalt... Het is wel de rotste, en meest *would-be*-pootige, tijd die we konden doormaken; als dààr het nieuwe heroïsme wortelt, geef ik er geen 1½ cent voor. Me dunkt dat de nieuwe Malissoor Den Doolaard[3] daar bizonder moet aarden.

Hier wordt men nogwel niet gek, maar totaal idioot van de politieke commentaren. Wij hebben enkele scènes rond de opstootjes meegemaakt; vooral de dag van de groote staking, toen er wel niet gevochten werd, maar het schieten overal in de lucht hing. In Weenen is het voorloopig erger, dat is waar[4]; maar ik voor mij leef hier al in een atmosfeer die mij doet snakken naar het zuiverste en edelste hedonisme. Ik voel één ding 100% en Bep ook: dat wij ondanks alle sympathieën, ideologisch en zelfs gewoon menschelijk, tenslotte *niets* met al deze collectivisten hebben uit te staan. Ik wil mij wel in een actie werpen als die mogelijk blijft - ook in Holland -: de verdediging van het individualisme tot het uiterste, tegen al deze vormen van politieke, economische, collectivistische botheid. Onze

* d.w.z. de slagers en peilgenooten

2. Toneelgezelschap, verbonden met de N.S.B., dat onder andere werk van George W. Kettmann (geb. 1898) speelde.
3. Den Doolaards roman *De herberg met het hoefijzer* speelt bij de Malissoren in Albanië.
4. In februari 1934 liet de bondskanselier van Oostenrijk, Dollfuss, socialistische betogingen met harde hand uit elkaar slaan.

laatste moed zal misschien zijn, om op een gegeven moment te zeggen: ‘Jullie staan ons allemaal even erg tegen, en we hooren er tòch niet bij, en wie van jullie heeft het nu gewonnen, en wie moet ons nu ophangen?’

C'est un peu court misschien, maar het is het eenige wat geen zelfbeduvelarij is. Als ik moet aannemen dat jij aan zulke kots-individuen als Hitler-Goering-Göbbels *eenige* waarde *voor je eigen gevoel* toekent - zelfs ‘symbolische’, - dat het niet gewoon een kwestie van huid en maag voor je wordt, zooals je morgen toch ook niet met een nieuw-gepredikte kerel naar bed zou gaan, dan wordt het mij wat al te bar. Jij alzoo hebt met die flikkers niets te maken. Ik zeg dit zonder eenige bijgedachte aan een communistische tegenwaarde, maar gewoon als een onvermijdelijke, en de eenig-ware onderscheiding tusschen het eene menschensoort en het andere: ‘'n goed mensch is van elk slecht mensch diepst afkeerig’. Verander de woorden ‘goed’ en ‘slecht’ die te moreel aandoen, in twee andere die volkomen *juist* zijn, en je weet precies wat ik bedoel. Het zou ook lullax zijn om het verder toe te lichten.

Bep en ik hebben elkaar in dit opzicht, op kleine temperamentsverschillen na, van a tot z ‘gevonden’. De vraag is alleen: hoe dit alles practisch voor ons moet eindigen. We zouden een treasure island moeten ontdekken waar we met 10 à 12 vrienden de rest van ons leven konden doorbrengen en onze walg van het collectivistische gedonderjaag definitief bewijzen. Ik kan dit niet als lafheid zien, gegeven de wat fijnere maar doorgefourneerde ‘bourgeois’ die we *zijn*. Ik heb geen enkele lust om te veranderen voor die collectivistische ideologieën, die meer of minder achteraf en met meer of minder slimheid of idiotie aan de smeerlapperij van de actie aangeplakt worden: voor één Nietzsche geef ik een jeu de massacre van Hitlers met vreugd aan de beerput over; als dit niet zoo was, zou ik gek geworden zijn. Om welke lafheid zou ik dan in het gareel gaan loopen als er nu ook nog een Hollandsch Hitlertje aan het sergeant-spelen toekomt?

Schrijf ons toch iets van den toestand in Holland en of er niet iets te doen valt *tegen*. Een volgende keer graag over wat beters (als dat kan.) Kan je werken in deze nieuwe tijd van uitbottende krachten? Heb je eenig idee dat de komende maatschappij nog iets van je verzen - van de jouwe vooral - ook maar bij benadering zal meevoelen?

Eind van de maand gaan we misschien voor 2 à 3 dagen naar Brus-

sel. Van Jan hoor ik betrekkelijk weinig. Hartelijke groeten van Bep en steeds je
E.

1964 (538). *Aan M. ter Braak: Parijs, 16 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1965. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 16 februari 1934*

Parijs, 16 Februari.

Beste Hein,

Ik zond Menno een lijstje van voetangels en klemmen, maar hij helpt veel minder goed[1.] dan jij! Hij schijnt het trouwens erg druk te hebben met allerlei andere dingen. Ik vroeg hem *jou* het lijstje door te geven als hij voorloopig de handen vol had; wil je het hem zelf vragen?

Het is wel erg vervelend een boek te vertalen van dit soort, als je niet in het eigen land bent om allerlei dingen zelf na te sporen. (Ik excuseer me 1000 maal!)

Zoo is mij bv. een compleet raadsel geworden hoe ik 'le gouvernement' moet vertalen. Bedoeld wordt het *bewind* van een generaal (Tsang-Tso-Tan of zoo) over Sjanghaï, vòòr de dictatuur van Tsjang-Kai-Sjek. Dat is dus volgens mij noch 'regeering', noch 'bestuur', en 'bewind' klinkt ook idioot. *Wat staat er in zoo'n geval in de krant*? Als 'bewind' toch goed is, zet ik dat.

* * *

Kan je mij nog een nr. van *Het Vad.* bezorgen met het stuk van Bep over Marianne Oswald erin? Ik meen dat het van precies 1 Febr. is.

Ben verder hevig benieuwd naar de 'agitatie' en 'arrestatie', waarover Menno schrijft, van Heinz Liepmann.[2.]

Hart. groeten en dank bij voorbaat.

Je E.

1. Zie Ter Braaks brieven van 2 en 6 februari 1934 (*Bw TB-DP* 2, p. 305-306, 313-316).
2. Deze uit een Duits concentratiekamp ontvluchte auteur werd 12 februari te Amsterdam gearresteerd, op grond van beledigende opmerkingen tegen het Duitse staatshoofd Von Hindenburg in zijn roman *Das Vaterland*. Op 21 februari werd Liepmann hiervoor tot één maand gevangenisstraf veroordeeld.

P.S. Kreeg je het pak boeken? Byron vergeet ik niet, maar moet uit Meudon komen, dus begin Maart. Wij hebben eindelijk weer een *klein* appartementje gevonden; vanaf 1 Maart is ons adres: 17 bis rue Erlanger, Paris (16e).

1966. *Aan J. Greshoff: Parijs,*[1] *16 februari 1934*

Parijs, 16 Februari.

Beste Jan,

We zijn om den dood nog niet 'uit het moeras'; er is zelfs alle kans op dat we er steeds dieper in komen! Maar daarover later.

Nu practische aangelegenheden.

Je brief van vanmorgen zegt *niets* over de T.V.-Simone-affaire. Ik weet dus nog altijd niet of T.V.S. nu heeft uitbetaald - Maandag, zooals jij dacht - of ook aan jou gezegd heeft dat hij het toch verdomde.

Verder is alle plezier om samen te eten nu voor ons ook er af. Het schijnt dat, als je eenmaal verarmd bent, je dat ook *geen dag* meer mag vergeten. Het eten met de T.V.'s zou zeker vol van die aanmaningen zijn geweest, maar ik had tenminste gedacht dat *wij* over die keutels konden heenstappen. Jij bent toch ook zoo rijk niet - en als Bep en ik 3 dagen bij je logeeren hebben we minstens 3 lange artikelen van je, die je misschien met hoofdpijnen van je gaf, opgegeten! Als je aan zulke dingen gaat denken, is het leven geen leven meer.

Hoe het zij, Bep heeft nu van haar reis naar Holland afgezien, en ik van mijn reis naar Brussel, voorloopig. Als Annie en Arthur definitief in Brussel geïnstalleerd zijn (misschien komen ze de 3e weer niet) dan zullen we verder zien. Vooreerst verdwijnt dit plan, wegens allerlei hindernissen van practische en moreele aard.

Zou je nu de volgende dingen voor me met T.V. willen behandelen (telefonisch) en mij dan *omgaand* schrijven:

1. Is Simone uitbetaald, of gaat dit zeer eerstdaags gebeuren? - Ik heb hem nu dus een 3e maal daarover geschreven. Wil hij dan nog niet, dan zal ik hem vragen mij al het resteerende hierheen te zenden.
2. Weet T.V. iets af over de verdeeling van de erfenis, die volgens hem eerstdaags zou gebeuren. Ik wacht nog steeds op een brief van den notaris. Ik heb T.V. geschreven dat hij den notaris zeggen moest

1. Briefhoofd: Le Murat, café te Parijs.

mij in ieder geval eerst het geld terug te geven dat *ik* voor begrafenis, afdanken van bedienden, enz. aan de erfenis heb voorgeschoten - ik ben hier dus crediteur van mijn moeder, en alle kwitanties zijn bij den notaris. Als je hierover spreekt, vraagt T.V. dan of hij het goed vindt dat ik den notaris persoonlijk daarover schrijf, van hieruit. (Hij zou in staat kunnen zijn zoo'n brief van mij als gebrek aan vertrouwen in zijn beleid op te vatten!)

Dat zijn dus 2 vragen. Kan je met dit papier op je schoot T.V. erover opbellen en mij dan *direct* het antwoord berichten? Als ik T.V. schrijf, krijg ik altijd op de helft van mijn vragen geen antwoord. Ik zal hem trouwens weer schrijven, maar als ik dit van jou weet.

Later meer. Hartelijke groeten, ook aan Atie,
van je E.

Krijg ik geen *Groot-Nederland* meer van je? Of van J.v.N., bedoel ik? Of is het Febr.-nr. nog niet uit?

1967 (539). *Aan M. ter Braak: Parijs, 17 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1968. *Briefkaart aan J. Greshoff: Parijs, 17 februari 1934*

Parijs, Zaterdag 17.

Beste Jan,

Dank voor je expres-briefkaart. Vandaag kwam een nieuw briefje van T.V., weliswaar nog met moreele bezwaren, maar hij belooft uitbetaling! Verder berichten over de erfenis; zoodat mijn brief van gisteren overbodig is geworden.

Misschien komen wij nu tegen 10 Maart, of ik alleen. Later meer daarover. Eerst verhuizen.

Ken je uit *Het Vad.* of van Menno de arrestatie van Liepmann in Holland? Nog iets fraais. Ik ben erg benieuwd er meer van te hooren, en of ik wat doen kan.

Mijn pen is zoowat leeg en ik schrijf dit ‘buiten’. Hartelijk gegroet dus en tot de volgende keer.

Je E.

1969. *Aan J. Greshoff: Parijs, 18 februari 1934*

Parijs, Zondag.

Beste Jan,

Ik schreef je gister al dat T.V. intusschen geschreven had. Ook over de erfenis. Ik hoop dus dat mijn brief je overbodige moeite heeft bespaard.

Dat van 'het moeras' heb je niet begrepen. Het was een antwoord op het zinnetje waarmee jouw vorig schrijven eindigde over dat schoelje van een Dolfuss en jij zette zelf daarbij: 'Wij komen maar niet uit het moeras'. Dit 'wij' was dus niet: Bep en ik, maar jij en ik! of liever 'wij allen'. - Het 'later meer' beteekende dat we deze politieke en wereldhervormende rotzooi nog wel eens zullen bepraten. Ik had er net een lange brief over gepend aan Jany.

Ditmaal was het dus loos alarm. Integendeel, wat Bep en mij betreft, als de erfenis nog een pietsie oplevert - wij staan nu goddank heerlijk schoon! - kunnen we misschien inderdaad een tijdje minder gedrukt rondkomen. Maar naar Brussel gaan om de T.V.'s te bedanken, zal toch wel moeten; *moet* per se, ook voor ons eigen gevoel. Als het niet in Maart is, dan in April (bv. als nu dat geld van die erfenis werkelijk loskomt!), maar voorloopig hebben we het op 8 à 10 Maart gezet. Dan zijn de V.S.'s ook rustiger gehuisvest.

Ik voel mij moreel en physiek soms erg down en bedrukt, maar kikker telkens toch ook weer op. Er is maar heel weinig noodig om me momenteel weer prettiger te stemmen, maar de lijn van pech en tegenslagen sinds vorig jaar was toch ook wel lang. Vooral dit pecuniaire gescharrel. Bep is een engel en houdt zich als een heldin. - Als we nu in Br. zijn, moeten we tòch maar uit eten, en denk dan maar dat dit geld niet *verdiend* is, maar voor het laatst *gekregen*. Als je even denkt aan de duizenden guldens die uit stommiteit verloren zijn gegaan, dan kan je je toch gemakkelijk troosten over het weinigje waar wij samen nog eens een prettige avond van kunnen hebben! Enfin, dat zien we wel; als je maag er onvermurwbaar op gesteld is om de roompastijen als harde munt *niet* te kunnen verteren, mag je thuisblijven. Misschien is Atie minder gekweld op dit punt en gaat zij met Truida mee. Ook de Van Schendels.

Ik wacht met spanning op berichten van Menno over die Liepmann-affaire. Het is om te huilen zoo laf en bête. Schrijf er een stuk over in *D.G.W.*, dan doe ik bv. iets voor *Gr. Ned.* (Menno heeft *Forum* al bediend[1] en in *D.G.W.* zet ik geen regel meer.) - Ik droom verder

1. 'Das unbewusste Europa'. In *Forum* 3 (1934) 3 (maart), p. 190-192 en 248.

over een plan,[2.] dat ik Menno heb ontvouwd, maar waarover ik jou eerst schrijven zal als ik ZEd.'s advies heb.

Tot nader dus. Dank voor al je moeite en veel hartelijks van huis tot huis,
je E.

Ik kan je niet zeggen hoe'n opluchting het mij is dat T.V. nu zonder verder getalm S. heeft uitbetaald!

1970. *Aan H. Mayer: Parijs, 18 februari 1934*

Parijs, 18 Febr.

Beste Henri,

Dank voor de gezonden knipsels. Die duel-techniek was wel interessant, hoewel wat erg specialistisch; ik bv. zou ook graag geweten hebben welke onderbroeken Hamlet droeg of hoe zijn ontbijt precies in elkaar zat. Die heeren weten alles, en daar Hamlet zoo zoetjes aan *de* mensch is...

Ik wou je nu vragen mij mijn rekening te zenden, tot op heden bijgewerkt.

Wil je verder nog eens probeeren die 'kop-uitgave' van Multatuli[1.] te pakken te krijgen? Misschien dat iemand nu een ex. beschikbaar heeft.

Heeft ir. Mussert al iets geschreven?[2.] In boekvorm?

Wij verhuizen 1 Maart a.s. naar een klein appartementje waar wij weer onze eigen meubels kunnen zetten. Adres: 17 bis rue Erlanger, Paris (16e).

Ik ben verder nog steeds druk aan het vertalen. De onlusten in Parijs hebben ons zonder kogelgaten gelaten, maar wij waren toch al een beetje fier om in zoo'n bewogen sfeer te leven, tot opeens bleek dat het in het oord van Dolfuss véél mooier was![*]

Hart. groeten van je
E.

2. DP wilde een 'Individualistische Centrale' oprichten tegen 'alles wat collectivistische dictatuur is'. Zie *Bw TB-DP* 2, p. 325, 329, 331, 343, 346 e.v.

1. *Verzamelde werken van Multatuli*. Eerste naar tijdsorde gerangschikte uitgave, bezorgd door zijne weduwe. Amsterdam: Elsevier 1888-1889. 10 dln. En: *Multatuli*. Nijmegen-Arnhem: Cohen 1889-1890. 3 dln.

2. Tot op dat moment was dat nog niet het geval, zoals Mayer op 21 februari 1934 ook meedeelde.

* Wanneer komt Holland aan de beurt?

P.S.[3.] Kan je me een ingen. ex. sturen van Sjanghaï van Wagener? Ook van *Partij Remise* als het niet te duur is.[*] - De dictionnaire die je me gezonden hebt (van Prick van Wely[4.]) is een absoluut prul.

1971. *Aan A.C. Willink: Parijs, 18 februari 1934*

Parijs, 18 Febr.

Beste Carel,

Van Kampen heeft weer geen prijzen kunnen noemen enz., zoodat de kogel door de kerk is en Querido nu het boek krijgt. Dat is één bericht. Tweede bericht is nog in de wolken, omdat ik Marsman over die omgewisselde bedgeneugten nog steeds schrijven moet naar het verre Spanje. Ik vind het zelfs een beetje pijnlijk om hem tot daar met deze Kring-smurrie na te loopen en wacht liever tot ik hem weer zie. Derde bericht: de revolutie - van rechts of van links - wordt in Parijs nog wel verwacht, maar lijkt voorshands weer bezworen. Wij hadden echter spannende dagen; alleen bleek het in Weenen opeens véél mooier te zijn! Vierde bericht: in afwachting van.... alles hebben wij met 1 Maart een nieuw woonoord gehuurd, waar wij weer wat 'meubels van onszelf' kunnen zetten (± de helft zal moeten worden verpatst) en waar wij zeker vrijer zullen zijn dan hier. Vanaf 1 Maart wordt ons adres dan: 17 bis rue Erlanger, Paris (16e). Tenslotte - maar dit is geen bericht -: bravo voor de manhaftige verwijdering - per uitvaging zooniet per uitknipping - van de 'realistische' schare bij je wassenpoppenterechtstelling.[1.] Het doek is nu *zeker* 10 × meer zichzelf geworden; ik snak ernaar het terug te zien. Zou je het niet kortweg en symbolischerwijs *De Planken* noemen? - de lezende heer die zoo sprekend op den acteur André Luguet lijkt, wordt dan *de* Jammeraar bij uitstek, die zijn verhaaltje van 'het tooneel wordt ten doode gedoemd', etc. afdraait.

Ik vertaal mij een ongeluk aan dat boek van Malraux: de uitslag mag de moeite waard zijn, een prettig werk is het allerminst. Maar

3. Dubbel onderstreept.
* Of kan ik de 2 op zicht krijgen, als ik er zeker 1 neem?
4. F.P.H. Prick van Wely stelde de bekende Engelse en Franse Kramers-woordenboeken samen.
1. 'De terechtstelling'. Zie Walter Kramer, *Willink*, p. 74.

tegen dat de wereldhervorming een paar stappen verder gedaan heeft, zullen wij beiden misschien heel wat onaangenamer werkjes achter ons hebben, om er met trots of bitterheid over te gewagen tegenover ons problematische nakroost.

Hartelijke groeten aan 'Wim' en ook Mama, en zeg aan deze laatste dat haar kroost-van-de-kring van uit de verte gezien meer 'abruti' lijkt dan 'erg'. Dit wil niet zeggen dat *jij* in Amsterdam moet blijven als je bv. kans zou zien om naar Parijs te komen - of elders - want of je wilt of niet, het wonen daar maakt, geloof ik, toch dat je door het kotzenswürdige wordt overstelpt. Enfin.... ik zou ook liever in Constantinopel zitten of in Florence misschien; de keus hangt nu niet meer van ons af, tenzij we vrijmetselaar worden, wat zou je daarvan zeggen? Als collectiviteit is het eigenlijk toch zoo slecht niet; het heeft nog iets romantisch en mysterieus'. Maar... het schijnt dat het dan nòg alleen voordeelen oplevert, als je carrière wilt maken in de administraasje.

Nogmaals groeten.

Je E.

1972 (541). *Aan M. ter Braak: Parijs, 19 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1973. *Aan P.N. van Kampen en Zn.*[1]*: Parijs, 19 februari 1934*

Parijs, 19 Februari.

Geachte Heer van Kampen,

Dank voor boek en brief. Door de art. van T. Br. in *Het Vad.* heb ik ondertusschen meer van de zaak vernomen; ik wacht nu op nadere gegevens van T. Br., omdat hij 'in het centrum' van deze zaak zit, en *er niet te veel door elkaar gedaan moet worden*, wat alleen maar komisch zou werken. - Ik heb gisteravond toch met Malraux alle mogelijkheden overwogen. Die zijn hier in Frankrijk gering, om vele redenen. 1°. De Franschen interesseeren zich feitelijk alleen voor wat in Fr. zelf gebeurt, en zeker nu (met de sfeer die juist in deze dagen heerscht); 2°. de Duitsch-Joodsche vluchtelingen zijn nu uit de belangstelling en door hun dringen hier om werk, enz. (wat

1. Eerder afgedrukt in *Bw TB-DP* 2, p. 334-336, omdat DP deze brief insloot bij een brief aan ter Braak.

overigens zeer begrijpelijk is!) uit de sympathie geraakt; 3°. zijn te veel van precies dergelijke gevallen op het vragen van handteekeningen uitgedraaid; 4°. zijn die auteurshandt. op zichzelf niet veel meer waard, en een soort boerenbedrog, omdat niet de auteurs, maar de journalisten tegenwoordig de publieke opinie beïnvloeden. - Tenzij ik Liepmann kan laten doorgaan voor een soort genie, is de kans van werkelijke hulp dus gering. Ook vraagt u niet-linksche en klinkende namen. Dat moeten dan nog namen zijn die in Holland klinken, dus ik stel mij voor: Duhamel, Maurois, Valéry; - Gide, zijnde 'communist', is al verdacht. Ik zal zien wat ik doen kan; het ongeluk is dat Malraux, die mij op dit gebied natuurlijk van het grootste nut kan zijn, morgen of overmorgen vertrekt naar Arabië (die reis is al 10 × uitgesteld en zal nu dus wel net doorgaan.) - Ik kan probeeren te spreken met Emm. Berl, de redacteur van *Marianne*, die zelf Jood is. Maar de politieke sfeer hier eischt àl de belangstelling van dit soort heeren, en verder hebben ze nog sterk het land erover dat al hun pogingen voor Dimitrov op niets zijn uitgeloopen.

In Holland kan zeker iets worden gedaan. Ik blijf in briefwisseling met T. Br. en bereid te doen wat ik kan - maar *in samenwerking met hem* om er geen warwinkel van te maken; - ook artikelen schrijven of zoo. Bovendien zijn er 2 duidelijk onderscheiden richtingen: 1°. in de eerste plaats Liepmann helpen, wat vooral tact vraagt; 2°. er een schandaal van maken, wat voor de 'vrijheid van pers' enz. misschien bevorderlijk is, maar waarvoor *hij* de terugslag krijgen kan. (Vooral bij ons lijkt dit laatste mij geheel in de traditie!)

Iets nog anders is: deze historie kan bevorderlijk zijn voor zijn boek. U kunt over een tijdje misschien een nieuwe Duitsche èn Hollandsche uitgave ervan maken (het is niet dik, gelukkig) met de geïncrimineerde bladzij eruit en een voorrede erin, van L. zelf of van T. Br. of een ander over de affaire in Holland. Dat zullen de 'heeren van de justitie' allerminst leuk vinden. - Verder wil ik graag moeite doen voor een Fransche vertaling, hetzij bij de *N.R.F.*, hetzij bij Denoël & Steele bv., of L. zelf bij de *N.R.F.* introduceeren als hij weer vrij komt en bv. in Fransche richting over de grens gezet wordt. Laat ons even afwachten wat nu in Holland te gebeuren staat; d.w.z. ik wacht nu op nadere berichten van T. Br. alvorens *hier* iets te doen. Met vriendelijke groeten, uw

EduPerron

P.S. Ik heb gisteren aan T. Br. verschillende dingen geschreven die hij

zou kunnen doen en waarop ik ook antwoord moet hebben. Er is hier (of in Holland) misschien ook iets te bereiken met de 'Ligue des Droits de l'Homme'; ik informeer nader.

P.P.S. - Als A.M. de Jong een petitie van kunstenaars bij elkaar brengt en T. Br. een andere, zou een derde lijst van Frankrijk alleen maar verzwakkend werken, volgens het principe van 'le trop nuit'. Ook de resultaten dààr moet ik dus eerst even hooren.

Wilt u dezen brief meteen even naar T. Br. doorzenden; dat bespaart mij het schrijven van een nieuwen brief.

1974 (542). *Aan M. ter Braak: Parijs, 20 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1975. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 21 februari 1934*

Parijs, 21 Februari.

Zeer geachte Heer Endt,

Om niet in éénmaal een reusachtig pak te moeten versturen en ook om misschien tijd te winnen als ik met de vertaling niet precies voor 1 April klaar kom, zend ik u vandaag, gelijk hiermee, de eerste 80 blzn. (zijnde het eerste deel van *La Cond. Humaine*).

U kunt zien of u ermee tevreden bent en, als u dat noodig lijkt, nu alvast aan de drukkerij doorgeven wat ik u bij pakken van ± 100 blzn. zenden zal. Dit eerste deel is nogal moeilijk gegaan; ook al omdat ik voor dit werk momenteel in niet zeer gunstige omstandigheden verkeer; van nu af, en vooral in Maart, zal het beter gaan. Vanaf 1 Maart is mijn adres: 17 bis rue Erlanger, Paris (16^{e}).

De 2 photo's van Malraux hebt u zeker sinds lang ontvangen. Zij waren beide zeer goed.

Voor uw opmerkingen over de vertaling - vooral wat de technische termen van het revolutie-en verder politiek bedrijf aangaat, houd ik mij aanbevolen.

Met vriendelijke groeten, uw dw.

EduPerron

1976 (543). *Aan M. ter Braak: Parijs, 23 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1977. *Aan J. Greshoff: Parijs, 23 februari 1934*

Parijs, Vrijdag.

Beste Jan,

Dank voor je briefkaart. - Ik heb je een hoop te vertellen, maar vind geen tijd om het per brief te doen. Als ik in Brussel ben.

Weet je dat hier een intellectueele beweging bestaat tegen het fascisme, waarin geld gestoken wordt door een schatrijke dame.* Er komt een blad van uit dat *Activités* heet. Het is wel erg 'onder ons'-achtig, maar je moet het toch zien; vraag proef nrs. aan Mme Pauline Torry, 26 Avenue Lowendal, Paris (15e). Ik heb hier 2 nrs., maar die wou ik aan Menno sturen, met het oog op onze plannen. 'Antifascistisch en Internationaal' is ook wel onze formule; maar het karakter kan anders zijn; wat minder 'vegetarisch', zooals Bep zegt.**

Nu wat anders. Ik heb gisteravond de souvenirs opgeteekend van de dochter des huizes hier, die alleraardigst is. Zij is verpleegster geweest onder Denikin en Wrangel en heeft den strijd tegen de rooden meegemaakt tot het laatste toe, tot Gallipoli. Ik zou van die souvenirs graag iets maken om haar aan wat geld te helpen; zij is tuberculeus nu en kan niet goed werken, ofschoon ze sindsdien van alles heeft aangepakt: arbeidster in een chemische fabriek, mannequin bij Patou, op het oogenblik juffrouw van de vestiaire in een bioscoop. Denk je dat ik er iets van maken kan (een blz. of 12) voor *Gr. Ned.?*[1] Het zijn anecdotes en persoonlijke avonturen door elkaar, door haarzelf zeer levendig maar zonder de minste aanstellerij verteld. - Als je denkt dat het misschien meer iets is voor het *Haagsche Maandschrift*, geef me dan even het adres van dien meneer Westerman. Zal ik het stuk zelf onderteekenen of er een Russische pseudoniem onder zetten (of haar eigen naam, als zij dat wil) alsof zij het

* Met Romain Rolland ongeveer als schutspatroon.

** Het herinnert haar aan de vereeniging 'La Paix par le Droit', opgericht een jaar vóór den oorlog. - Maar laat ons niet direct zoo pessimistisch zijn!

1. In *Libertinage* 2 (1949) 6 (november-december), p. 401-416 werd een fragment van de herinneringen van deze Sophie Nossovitch gepubliceerd o.d.t. 'Portret van mijn grootmoeder', vertaald en van een korte inleiding voorzien door mevrouw Du Perron. Zie 1950 n 3 en ook *Forum* 3 (1934) 2 (febr.), p. 188 en *Vw* 3, p. 501-502.

zelf opgeteekend had? - ikzelf vind dit laatste prettiger, vooral omdat ik werkelijk niets doe dan redigeeren.

Antwoord even. Aan Mme Torry kan je schrijven dat je erg geïnteresseerd bent en het blad onder je vrienden zou willen propageeren bv. Ze zijn *erg* gesteld op uitbreiding van vrienden en medewerkers, en het is volstrekt niet allemaal snert wat erin staat (Philippe Soupault bv. schreef zeer goede artikelen). Kortom, de vorm laat m.i. wat te wenschen over, maar misschien ga ik eerstdaags die mevrouw zelf opzoeken, om over event, uitbreiding naar Holland, aansluiting of zoo, te praten.

Hart. groeten, ook aan Aty, van je

E.

P.S. Allerlei menschen hier zeggen dat Albert[2] vermoord is - misschien omdat van Leopold meer te verwachten valt voor het fascisme. Wat is de opinie in de Belziek?

1978. *Aan H. Marsman: Parijs, 24 februari 1934*

Parijs, 24 Februari.

Beste Henny,

Ik was *bizonder* in mijn schik met je lange brief. Ik wou dat ik je een beetje beter antwoorden kon, dan mijn omstandigheden het toelaten. Maar ik zit er werkelijk zóó voor, dat schrijven haast onmogelijk is. Mijn vertaling kost me groote moeite en schiet niet op; daarnaast is de 'revolutie' hier erg overstelpend geweest, heeft veel van onze aandacht geëischt, enz. - en nu zijn we bezig te verhuizen op de goedkoopste manier, wat voor menschen als wij ook met veel verbruik van energie gepaard gaat. Vanaf 1 Maart a.s. is ons adres: *17 bis rue Erlanger, Parijs (16e)*; Spanje geven we vooreerst dus maar op. Als we daar eenmaal zitten, schrijf ik je uitgebreid in antwoord op je brief.

Ik ben met Menno ook in Holland bezig: wij zoeken een vorm om onze vrijheid van meening en ons individualisme te handhaven, zoolang wij kunnen. De vraag is of het lukt, of het niet gewoon op een 'suicide club' uitdraait. Daarover later meer. We rekenen ook op jou!

2. De Belgische koning Albert I vond op 17 februari 1934 bij een bergbeklimming de dood. Geruchten over een aanslag deden de ronde. Albert werd opgevolgd door zijn zoon Leopold III.

Verder geven wij ons veel moeite voor een uitgeweken Jood en communist, Heinz Liepmann, die in Holland gearresteerd is wegens 'beleediging van een bevriend Staatshoofd' = Hindenburg. Een volslagen idioot en misselijk geval. Ook daarover nader; ik verwacht zelf nog nader bericht.

Dat wij in Spanje niet zouden aarden, betwijfelen wij allebei erg. Voor ons leven wschl. niet! Maar voor een heelen tijd, heel goed. Je ziet ons tè 'intellectueel', of te uitsluitend aldus; wij hebben eigenlijk maar één *vurig* verlangen: uit de rotzooi te leven van de overal stinkende politiek. Maar is het, waar ook ter wereld, nog mogelijk?

Wij hebben van de politieke heibel hier een ontzaglijk dégoût opgedaan. Onbeschrijflijk. Daar schrijf ik ook later maar niet over; het is meer iets voor mondeling. (Wanneer zien wij elkaar weer?)

En toch vraag ik mij af of het niet de ergste lafheid is dat menschen als jij en ik in het buitenland gaan zitten, terwijl er nu in Holland zelf tegen de aap van Hitler = ir. Mussert nog iets te doen valt. Over 1, 2 jaar zijn we door dien heer misschien roemloos tot hongerdood in den vreemde gedoemd. Menno doet tenminste wat hij kan.

Nu tot besluit even overje verhaal.[1] Ik kreeg het gisteren en zond het direct door aan Menno, die juist om 'variatie' voor *Forum* vroeg (en daarom een artikel wou hebben van Bep). Ik heb je verhaal gelezen, en vind het noch goed noch slecht. Ik begrijp eenvoudig niet waarom je dit verhaal geschreven hebt. Met jezelf heeft het inderdaad, voor zoover ik zie, niets uitstaande; en het 'geval' is meer dan eenvoudig. Die 'mysterieuse' Marianne zou ik vervelend of onbenullig willen vinden, als ze maar even *bestond*, maar ze is voor mij een gevulde-jurk-in-den-zonneschijn gebleven, waarop de 'ik' (om redenen die mij trouwens niet aangaan) nu eenmaal verliefd beliefde te worden. In de dialoog, die erg onhandig is, heb ik hier en daar een zinnetje soepeler gemaakt. Ik ben benieuwd te hooren hoe Menno reageert. Waarom schrijf je niet weer wat verzen?

Ik wou dat ik je *100*× beter schrijven kon - maar dat komt! Geniet van je vrijheid; de rest is rotzooi, neem dat met verwoede overtuiging van mij aan. *Veel hartelijks* voor jullie 2 van ons 2, en wij denken en spreken ook dikwijls over jullie; dank ook voor de vele en uitstekende inlichtingen. Maar op alles kom ik beter terug. Een hand van je

E.

1. 'Drievoudig afscheid.' In *Forum* 3 (1934) 8 (augustus), p. 766-778.

P.S. - De heele erfenis is nu in aantocht! Als ik nu niet nogmaals beroofd en geplukt word, krijgen wij ± fl. 4300. En ± fl. 500. overschot van Gistoux; dat zou dus alles bijeen een *kleine* fl. 5000. zijn. Valt het je nu weer mee? Querido heeft *Ducroo* nu, voor fl. 1000. Eind v/h jaar af te leveren.

1979. *Aan H. Mayer: Parijs, 24 februari 1934*

Beste Henri,

De beide boeken ontvangen.[1] Ik zal ze beide houden. Stuur je me nu de rekening *compleet*?

Hart. groeten en in haast.

Je E.

Je schreef niets over de Multatuli. Geef je het maar op? De een of andere rijke bibliophiel moest mij die kop-uitgave cadeau doen, waar ik zoo dikwijls schrijf dat Multatuli onze grootste auteur is!

Parijs, 24 Febr.

1980 (545). *Aan M. ter Braak: Parijs, 24 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1981. *Aan H. Marsman: Parijs, 25 februari 1934*

Parijs, Zondag 25 Febr.

Beste Henny,

Ik schrijf je weer, omdat het Zondag is (!) en omdat ik een aardig idee heb, om door jou uit te voeren!

Het boek dat ik je zond - en dat je gevonden zult hebben als je deze brief krijgt? - was *Fakkeldragers* van Ed. Coenraads = Dr. P. Endt, directeur van de W.B., een nogal brave man, naar het schijnt; Hollandsch, maar met veel buitenlandsche belangstelling, vooral op politiek gebied. Zijn boek is zeer middelmatig, maar heeft hier en daar wel iets aardigs. Zijn hoofdpersoon Heinrich Marti is *je* banale

1. De op 18 februari bestelde werken van Wagener en Last. (Zie 1970).

sympathieke jongeman, maar bv. het portret van de vrouw die op Henr. Roland Holst lijkt, is nogal geslaagd.

Ik wou je nu 2 andere politieke romans zenden, die net verschenen zijn: *Sjanghai* van Wagener (het schijnt een journalist te zijn van de *N.R.C.*, Vic vindt zijn boek 'geniaal' - zooals trouwens *alles* - en Menno vindt het één verrottenis) en *Partij Remise* van Jef Last. Ik heb de beide boeken hier; ik lees al dit technische Hollandsch voor mijn vertaling van Malraux. - Last las ik nog niet, Wagener heb ik half uit. Het gekke is dat zoo'n boek, *door* het kranten-knipsel-karakter ervan juist, niet vervelend is; het is alleen maar 'beneden alles'. Als dàt de literatuur van de toekomst worden moet - zooals Theun de Vries, en ook Vic helaas, zich verbeeldt - dan moeten we ons voorbereid houden op massaschrijverij in de meest letterlijke beteekenis, want *iedereen* letterlijk kan zulke boeken in elkaar leeren zetten. Er is maar één ding wat den eenen schrijver van den anderen onderscheidt: het stereotiepe toontje dat hij zich voor zijn 300 blzn. heeft aangemeten: bv. tragisch, ernstig, ontroerd, zakelijk, enz. Dat van Wagener is Hollandsch-gijnig. Onverstoorbaar, en in wezen dus toch weer cynisch-geroerd gijnig. Een handelsreiziger die de pen heeft leeren hanteeren (zijn volzinnen zijn verre van slecht), die door de Kring is gegaan en er weer uit gekomen is* en nu, zooals het hoort, de politiek met een gespannen meeleven vereert. Alles bijeen een weerzinwekkend individu, maar zijn boek kan men toch lezen, dat blijft het gekke, al is het één naäperij van Döblin-Dos Passos, Sturm-groep, etc.**

Van Last kan ik je nog niets zeggen. Ken je onzen kleinen Ehrenburg - door Vic ook al zoo 'geniaal' bevonden - genaamd Henk Kuitenbrouwer, meen ik, en zich noemende Revis? Of is deze Revis van zichzelf uit een andere familie?[1.]

Ik las ook nog *Harten en Brood*, 'de' roman van Kuyle. Er schijnt ook een filmscenario van te bestaan, en beide - roman èn scenaro - zijn *uitdrukkelijk* verboden om nagevolgd te worden, geciteerd of anderzins 'gebruikt'. Het is één weerzinwekkende bedoening, met dat vaderlandsche schrijverstuig van onze generatie. *Harten en Brood* is volmaakt onleesbaar: griezelig stom, poover, realis-

* dat verbeelden Kringwezens zich trouwens allemaal!

** de gijntjes in het door elkaar smijten met commentaar op de ingrediënten is bv. du Kurt Schwitters pur.

1. Revis en Kuitenbrouwer zijn inderdaad niet dezelfde persoon.

tisch, sentimenteel-katholiek, alles wat je je in deze lijn van een 'socialeren' Coolen denken kunt. (Coolen is beter.) - Ik geloof heusch dat ik alleen door een soort fatsoen gedreven voortga, me met deze lectuur te plagen. Ik las ook *De Herberg* van Den Doolaard, waar Donker en iedereen zoo wèg van zijn; ik las het niet zonder geboeidheid, maar het leken me een paar mindere hoofdstukken uit een meesterwerk van Karl May (*Door het land der Skipetaren* of *De Kara-Nirwan Khan in Albanië*). Enfin, hierover hoeven we goddank niet te schrijven!

Wel zou ik erg graag een stuk in *Forum* zien over de Holl. politieke roman, dus over die 3 boeken bijeen. Wij - jij en ik - hebben ieder van eigen zijde zòò op 'onhollandsche', 'europeesche' oriëntatie aangedrongen; en hier *hebben* wij nu onze gebakken peren. Laat ons er verslag van uitbrengen! Maar ik wou dat jij mij afloste. Ik heb 1e. die vert. van Malraux, daarna andere dingen. Kan jij in Spanje deze 3 boeken niet lezen - het lezen kost je 10 dagen maximum - en er dan een direct, levendig stuk over maken? - en in den trant van dat stuk over het oorlogsboek in *Kort Geding*.[2]

Als je het absoluut niet wilt, schrijf het mij dan, en stuur me *Fakkeldragers* dan terug - dan doe ik het zelf of vraag een stuk aan Antonini. Maar het zou uitstekend zijn - ook voor onze 'politiek' - als *jij* het ditmaal deed; niet Menno of ik. Wil je het dus doen, dan stuur ik je direct de 2 boeken die ik hier heb.

In beide gevallen, omgaand antwoord.

Ik schrijf spoedig nader en over andere dingen, vanuit onze nieuwe woning. (17 bis rue Erlanger, Paris 16e.)

Dit in de gauwigheid. Hartelijk je

E.

Gisteravond bericht van Menno over Liepmann. Hij is door Pauwels verdedigd en tot 1 maand gevangenisstraf veroordeeld. De klacht (over beleediging van Hindenburg) werd ingediend door een reserveluitenant met den ridiculen naam van Brandenburg - een Hollander toch, veronderstel ik, al werd ongeveer toegegeven dat Duitschland hier achter zit. Ik las het boek van Liepmann, *Das Vaterland*. Literair 3e-rangsch, maar absoluut aangrijpend door het feitenmateriaal dat erin verwerkt is. Je bent na lezing ervan *zwaar* van walging tegen het hondentuig dat voor Hitler moordt; het *lafste* rapalje

2. Bespreking van Ludwig Renn, *Krieg*. In *Kort Geding*, p. 165-168.

van den aardbodem. Wat een débâcle eigenlijk op Marsmaniaansch gebied: de Duitsche heroën en de prachtprosateur Albert Kuyle! Je zult zien: het zal moeten eindigen met een algemeene emigratie van menschen als 'wij' (Jan Gr. en Menno hooren daar *geheel* bij) in Spanje, met een kolonie tot uitbreiding van eucalyptus-aanplant onder het generaalschap van Pim Burger[3] - die volgens jou toch al iets heeft van een 'boerengeneraal'.

En voor ons vermaak een kleine oplage van getypte krantjes, waarin we het hoognoodige van onze ziel zullen distilleeren, ook voor onze huisvrouwen.

1982 (546). *Aan M. ter Braak: Parijs, 25 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1983 (547). *Aan M. ter Braak: Parijs, 26 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1984. *Aan F.E.A. Batten en R.A.J. van Lier: Parijs, 27 februari 1934*

Parijs, 27 Februari.

Beste Freddy en Rudie,

Dank voor briefjes, ook namens mevrouw de Roos. Wij zijn natuurlijk verrukt dat we allebei zulke goede cijfers krijgen, en de Revolutie heeft ons tot nu toe nog gespaard. Wel geeft de vertaling mij grenzeloos last en herinnert mij x uur per dag aan het menschelijk tekort op taalgebied. De brief van Rudie is best - op één punt na, waar hij Kyo met Katov verwart: Kyo slikt zijn cyanuur zelf, en ook zou ik graag willen weten waarin deze Kyo tekort schiet tegenover May - dit laatste om *Rudie* beter te 'vatten'! Overigens kan ik voor de redeneering voelen; maar troost je, de redactie of directie van de W.B. wou èrg graag hebben: *Wij zijn maar menschen*. Een feit is, dat maar één titel de Fransche volledig zou hebben gedekt: *De Menschelijke Staat*, wat afschuwelijk is èn verwarrend tevens, want iedereen denkt daarbij in de eerste plaats aan 'staat' = état = een soort koninkrijk Gods op aarde of zoo, wat ook allerlei commentaar

3. Een in Zuid-Spanje wonende Nederlander, die in het door Marsman geschreven gedeelte van *Heden ik, morgen gij*, roman in brieven door H. Marsman en S. Vestdijk, voorkomt als Paul Wolters.

kan uitlokken.* Ik besprak met Malraux de mogelijkheden; hij kent Duitsch en vond 'de menschelijke staat' ook onbruikbaar. Over 'het menschelijk tekort' = le trop-court (ik heb het hem *letterlijk* voorgezet), la *limite* humaine, was hij zeer te spreken. Ik heb hem toen, eerlijkheidshalve en sportieverwijs, precies alle bezwaren van Rudie voorgehouden,[1] maar hij heeft ze categorisch afgewuifd. Hij was werkelijk verliefd op dit 'trop-court' en vond het idee 'tout à fait dans la ligne'. Je hoeft de zaak ook niet zoo om-en-om te draaien; met 'la condition humaine' heeft Malraux zeer duidelijk het accent willen leggen op de menschelijke *grenzen*; het 'tekort' is daar een uitgesproken vorm van. In ieder geval heb je te maken met een nieuwe titel van Malraux, and that settles it.

Aan *Ducroo* heb ik al dezen tijd natuurlijk niets kunnen doen; wschl. in April weer. Maar ik wou tusschen al deze bedrijven wel een week hard uitblazen - daarvoor wou ik allerminst naar Holland komen, als het niet hoeft. Ik ben er wee vandaan gegaan, laatst.

Wij verhuizen over 2 dagen. Adres: 17bis rue Erlanger, Paris (16e). Niet veel grooter dan hier, maar met eigen keuken en badkamer en weer met eigen meubels. Mevr. de Roos laat Fredje zeggen dat de kroepoek volstrèkt (met accent) gelukt is en dankt hem nogmaals liefelijk.**

Tot zoover, voor vandaag. Hartelijke groeten voor jullie van ons, een hand van je EduP.

1985 (549). *Aan M. ter Braak: Parijs, 28 februari 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

* Ook nog: *De Staat des Menschen*, maar dan ben je heelemaal in het Nieuwe Testament beland.

1. Van Lier maakte bezwaar tegen de vertaling van de titel als *Het menselijk tekort*. Hij meende dat Malraux' personages geen 'menselijk tekort' hadden, maar juist hun hoogste bestemming vervulden en zodoende over hun bestaan zegevierden.

** Bedoeld wordt: met alle Marlenedietrichachtigheid waartoe HEd. bij machte is. Het menschelijk of meer bepaald het vrouwelijk tekort laat zich ook hier weer klemmend gelden, *helaas*! (*niet* voor mij - E.d.P.)

1986. *Aan H. Mayer: Parijs, 28 februari 1934*

Parijs, 28 Februari.

Beste Henri,

Gelijk hiermee zend ik je per postwissel de fl. 29. Als je de Bijbel nog eens voor 50 cent aan iemand kwijt kan, laat het dan niet.

Kan je mij het juiste adres van Tissing bezorgen? dan zal ik hem schrijven. Het spijt me dat hij zich op deze manier gedroeg.[1] Hij is zeer royaal en volstrekt niet oneerlijk, maar in zulke gevallen erg slordig en zorgeloos. Als je hem zelf per brief bereiken kunt, heb je heel veel kans op omgaand resultaat. - Ik verloor hem *opeens* uit het oog, nadat hij zijn doctoraal gedaan had. Ik was toen zelf erg bezet door verhuizen, ziekte van mijn moeder en andere moeilijkheden; hij zou mij gescheven hebben voor een afscheidsbezoek in Parijs of elders, maar niets. Ik merkte als jij dat hij opeens uit Holland weg was en hoor nu eerst van jou waar hij zitten moet.

Ik zit, als je dit krijgt, midden in de verhuizing. Onze nieuwe woning is hier vlakbij - dichterbij de Porte d'Auteuil - en komt neer op één groote kamer met badkamer en keuken. Alles bijeen niet veel duurder dan hier en veel vrijer, wat voor mijn werk alles is. Gaf ik je het adres? - *17 bis rue Erlanger, Paris (16e)*. O ja, want *jij* schreef me dat die Erlanger collecties aan het Louvre schonk, wat ik volstrekt *niet* wist.

Dank voor het Boekennieuws van de W.B.

Het grapje van Last en Menno op de Cul Club[2] is heel aardig. Menno heeft ook wel gelijk!

Hart. groeten en tot een volgend maal. Je

E.

1. Kennelijk had Mayer DP geschreven dat één van de broers Tissing zijn rekening aan de fa. Nijhoff niet had betaald vóór zijn vertrek naar Ned.-Indië. Dit blijkt uit een brief van Mayer d.d. 8 maart 1934 aan DP, waarin hij reageert op DP's aanbod om Tissing hierover te schrijven.
2. De 'Cul Club' was de *Sociëteit voor Culturele Samenwerking* te Den Haag, waar Menno ter Braak en Jef Last op 26 februari 1934 debatteerden over revolutionaire poëzie, in aansluiting op een lezing van Last. Zie ook *Bw TB-DP* 2, p. 348.

1987. *Aan A.A.M. Stols: Parijs, 28 februari 1934*

Beste Sander,

Ik heb het inderdaad nogal druk, met het vertalen van *La Cond. Humaine*, - een werkje dat niet voor de poes is, en bovendien sta ik nu op het punt te verhuizen. Vanaf morgen is ons adres: 17 bis rue Erlanger, Paris (16e). Het is hier vlakbij: een ongem. kamer met keuken + badkamer.

Soleares kreeg ik niet, omdat ik Slauerhoff misliep toen hij naar Spanje trok. Hij zou het mij zenden, maar het kwam nooit. Hij zit nu bij Helman; ik veronderstel half en half dat hij hem dat ex. nu maar heeft vermaakt. Mocht je een ander voor mij hebben, graag.

Het adres van Fred Batten is: Sportlaan 125, Den Haag.

Het is hier ook lang niet rijk, maar de kogels van 'le ministère fusilleur' hebben ons nog gespaard, tot op heden.

Hartelijke groeten van je

E.

Parijs, 28 Febr.

1988 (550). *Briefkaart aan M. ter Braak: Parijs, 3 maart 1934.*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1989. *Briefkaart aan J. Greshoff: Parijs, 3 maart 1934*

Parijs, 3 Maart.

Beste Jan,

Dank voor het doorzenden van dien mooien brief, komende van Ina. - Van T.V. kreeg ik weer een alarmeerend bericht, nl. de hypotheek in Indië werd door mijn moeder gegeven als directrice van die z.g. Mij Gedong Menu, waar niemand ooit iets meer mee te maken heeft gehad sinds wij in Europa zijn. T.V. vraagt de aandeelen daarvan; ik zou niet weten waar die te vinden zijn! Enfin... Als het er nu maar niet op neerkomt dat ik die fl. 2500 voor Ina moet afstaan, van het weinigje wat me rest, in afwachting van deze nieuwe 'op te klaren' historie. - We zijn hier nu bezig in te huizen; vandaag zijn we wel zoowat klaar. Ik moet dan heel heel hard aan mijn vert. werken! Liefst kom ik dus in April. Arthur zullen we Maandag een telegram zenden bij jou aan huis, aangezien we zijn adres niet hebben. - Mijn plannen om met Menno, Kramers, jou en eenige. anderen een soort

‘individualistische centrale voor vrije meening’ op te richten, loopen, volgens berichten v. Menno,[1] vrijwel op niets uit - en van hieruit kan ik persoonlijk weinig doen. Jany schreef me dat het Mussertgevaar nog niet groot is, in Holland; c'est toujours ça. Hijzelf zegt even weinig ‘collectivistisch’ te zijn als vroeger; het pad van Jacques bewandelt hij nog ganschelijk niet. Ook dat is wel verheugend. - Nu Jan, als ik niet schrijf komt het door mijn vertaalarbeid. Ik wil probeeren 300 blzn. te doen (of omstreeks) in ± 30 dagen. En het valt niet mee, deze tekst!

Hart. groeten van je

E.

1990. *Aan A. Roland Holst: Parijs,*[1] *3 maart 1934*

Zaterdag 3 Maart.

Beste Jany,

We zijn ‘inhuizende’, vandaar dit papier. Vanaf hedenmiddag ga ik mij een maand lang *hevig* wijden aan die vertaling van Malraux, waar ik nog maar een 100 blzn. van klaar heb. Ik zal dan wel niet veel tijd meer hebben voor correspondentie. Daarom vandaag nog, in antwoord op je zeer Janyaansche missive, die mij groot genoegen deed.

De suppositie dat ik over zooiets ‘nijdig’ zou worden, is toch een bewijs dat je me verkeerd ziet. Ten 1e word ik op iemand dien ik eenmaal aanvaard heb, alleen in uiterste gevallen ‘nijdig’; ten 2e. is mijn ‘nijdigheid’ en ‘ruziemaken’ - let daar eens op - bijna *altijd* niets dan een natuurlijke reactie op wat ik voel als pretentieuze botheid, en hiervan is in je brief niets te bespeuren (altijd voor mijn gevoel dan!)

Voor je formule van ‘zielskracht die zich in energie omzet’ voel ik alles. Ik moet je er dan bij zeggen dat ik meer en meer merk, te behooren tot degenen die - in dezen zin - misschien aanspraak op ‘zielskracht’, maar zeker niet op ‘energie’ kunnen maken. *Het wordt zelfs langzamerhand mijn drama*, vrees ik.

Wat je van Nietzsche zegt onderschrijf ik ook voor een groot deel. En de polemiekjes van Menno, die hij zelf als een soort journalistiek bijwerk afdoet, met N. vergelijken is natuurlijk een beetje

1. Brief van 27 februari 1934, *Bw TB-DP* 2, p. 346-349.
1. Briefhoofd: Le Murat, café te Parijs.

gemakkelijk.* Het is zelfs gemakkelijk *iedereen* met Nietzsche dood te slaan (op 5 of 6 menschen na) en ongeveer iederen tijdgenoot, als je N. in zijn hoogste momenten neemt. Maar zoo *on*treiterend-en-pesterig als jij hem wilt zien, was hij toch ook niet. Lees de polemiek tegen David Strauss bv.,[2.] en alles wat hij over de philologen en de vakphilosofen zegt (ik laat nu express *Der Fall Wagner*,[3.] als tòch behoorend tot een hooger niveau, buiten beschouwing), en je zult zien dat hij, in welke aphoristische en niet direct-polemische vorm dan ook (bij Strauss trouwens *ook* dit laatste), er werkelijk serieus op uit was om te 'treiteren en pesten'. Waarom ook niet? Als jij spreekt van 'niveau', bedoel je eigenlijk een aparte wereld van teruggetrokken adeldom; dat is dan 'hoogheid'. Dit is eigenlijk het eenige essentieele verschil tusschen jouw en mijn bewonderingen op menschelijk en literair gebied. Een voorbeeld: Gorter moet voor jou het type zijn, in Holland, van een 'niveau'-mensch, Multatuli niet.** En ik geloof ernstig dat Multatuli geen haar beneden Gorter stond, integendeel. Er is nog iets: je bent geneigd te vergeten dat op jouw 'niveau' allerlei brekebeenen kunnen voorkomen, met niets dan goede bedoelingen, en voor dezen ben jij toch vol welwillendheid, denk ik soms. Voorbeeld: Coster, maar ook anderen.

Ceci dit, voel ik véél meer voor je betoog en zelfs voor je houding, dan je misschien denkt. Over de onderscheiding 'wezen' en 'individu' zou ik met je willen praten; ik denk wel dat ik begrijp wat je bedoelt, maar niet precies, en ik zou het precies willen begrijpen. Jij bent een 'wezen', waard om *gered* te worden van de collectieve dictatuur, maar je bent ook (en verwoed) een 'individu' (althans in den zin dien ik eraan geef). Misschien begrijp je me als ik zeg dat ik om bv. 10 'wezens' te behouden, er graag 90 nur-'individuën', of 900, *bij* 'red'. Misschien ken je me het recht van zoo'n verlangen niet toe omdat ik voor jou zelf een 'individu' en niet een 'wezen' ben. *C'est*

* Ik ontken niet een zeker Hollandsch 'gezond verstand' bij Menno, dat le défaut de ses qualités vertegenwoordigt!

2. 'David Strauss, der Bekenner und der Schriftsteller', het eerste stuk uit Nietzsche's *Unzeitgemäsze Betrachtungen* (1873-1876).

3. *Der Fall Wagner. Ein Musikanten-Problem* (1888).

** Ik neem nu expres Multatuli, omdat de 'niveau' -kant van Nietzsche bij hem bijna geheel ontbreekt; en Gorter, ondanks de sociale kant, omdat hij *zelfs* die sociale kant aan zijn dichterschap ondergeschikt wist te maken.

à voir. Heelemaal zeker ben je er blijkbaar niet van, en dit vervult mij met zoete hoop. En het feit alleen dat jij althans geen collectivist worden wil, zij het à la *Action Française*,[4.] *N.S.B.*, enz. vervult mij met niets minder dan groote vreugde!

Nu de kwestie moed. Je hebt misschien gelijk over die moed naar binnen. De *tijd* is wel erg slecht ervoor, en hier althans spreekt letterlijk iedereen over niets meer dan de komende gevaren. Ik ben er compleet beroerd van, en erken dit gaarne. Ik heb geen oogenblik het idee gehad dat het er voor jou - of voor mij - *iets* toe zou doen om tegenwoordig belangstelling te vinden: op zooiets als 10 of 15 menschen na is deze belangstelling toch *altijd* al een zaak van hoeveel misverstand en compromis? - maar ik vrees dat de uitingsmogelijkheden *zelfs* voor die 10 à 15 menschen, door een botte en brutale inmenging van 'verschijnselen' à la Hitler, gewoon onmogelijk zullen worden gemaakt. En dat is heel wat anders! - Mijn moed naar buiten *is* misschien voor een groot deel 'ruziemaken', maar vloeit veel meer voort uit een directe behoefte dan je veronderstelt. Ik bedoel: ik *denk* bij zulke reacties niet eens aan moed of niet; op het gebied van physieke moed kan ik mij problemen stellen, op het gebied van moreele, reageer ik heusch zoo vanzelfsprekend dat ik eigenlijk het heele begrip 'moed' hier niet meer begrijp.[*] Een vent als Dimitroff[5.] is *moedig*! wij pennevoerders.....

Enfin, één ding is zeker: het gaat voor de wereld vooreerst om absoluut andere waarden dan voor ons. De heeren van de 'gedirigeerde economie' hebben nu het woord. En of zij liegen, vervalschen, stommiteiten uitslaan als olifanten, alles is prachtig, als het menschdom economisch van superproductie en andere maagkwalen wordt gered. Als alles in kruiken en kannen is (zooals Bouws zou zeggen) mogen de barden en ruziemakers (vergeef me deze samenvoeging!) weer een beetje schrijven en praten. Amen. *(Ben jij het daarmee eens?)*

4. Zie 1926 n 1.

* Ik bedoel: hier is het gewoon reactie-uit-*temperament* geworden - en vergeet dan niet dat ik vanaf December *Forum* mij op dit gebied rustig wilde houden, en tot dusver hèb gehouden.

5. Een van de vier Bulgaarse kommunistische verdachten, tegelijk hun woordvoerder, in het in 1933 in Duitsland gehouden proces over de brandstichting in het Rijksdaggebouw. Hij onderscheidde zich door zijn felle verdediging.

Ik hoop je toch in Parijs te zien vóór.... laat ons zeggen: voor de nieuwe revolutie of wereldoorlog uitbreekt.

Met hartelijke groeten, ook van Bep, steeds je

E.

Thuis.

Terwijl ik bezig was dit te schrijven, kwam Antonini, die hier in de buurt woont, het café binnen. Gevolg: groot gesprek over onze eigen finantieelen toestand, over de noodzaak zich 'aan te sluiten' om niet onder de voet te worden geloopen, enz. enz. Ik vraag mij werkelijk af hoe jij je gedragen zou, als je familie en jijzelf totaal geruïneerd werden; of als je door communisme of N.S.B., door een Wijnkoop[6.] of een Mussert - voor ons inderdaad op dit gebied geen verschil - tot een 'lid van de nieuwe maatschappij' werd teruggebracht. Wat zou je doen, gegeven dat je alleen schrijven kunt en dan nog alleen Hollandsch? Zou je probeeren in Engeland of Australië journalist te worden? En als je op een dergelijke manier met moeite 100 à 150 pop in de maand bijeen hebt geschreven, wat blijft er dan over voor het 'niveau'? - Als je het zoo bekijkt, wordt het voor iemand als jij misschien toch beter om eventueel hofdichter van Mussert te worden, als de Kettmannen[7.] je tenminste niet voor idioot verklaren en je verdringen, waar ook nog alle kans op is.

Alles wat ons nog toestaat om 'onszelf' te zijn - jij als 'wezen', ik als 'individu'! - is een zekere, nog maar heel kleine *ruimte*, een tusschengebied tusschen de wrijvingen en golven van de partijen. Om die ruimte te behouden, dacht ik aan een 'individualistische' beweging; maar volgens wat Menno er mij van schrijft, die o.a. Huizinga erover heeft gesproken,[8.] is die wel onmogelijk. Alleen *individueel* verzet; en àls, op een gegeven moment, de een of andere Mussert toch dictator gaat spelen, dan met brave Hollandsche lulligheid zich onderwerpen. Als je het land uitgetrapt wordt, kan je je bij andere émigrés aansluiten, en de kudde vergrooten van menschen die nu in Frankrijk, later in Spanje misschien, zoo'n beetje van chariteit leven. In beide gevallen ben je *verslagen*. Of geldt dit voor het 'wezen' niet?

6. David Wijnkoop was mede-oprichter en een tijdlang politiek leider van de Communistische Partij Holland. Van 1918-'25 en 1929-'40 lid van de Tweede Kamer.
7. Zie 1963 n 2
8. Zie *Bw TB-DP* 2, p. 330.

Kan het ‘wezen’ zichzelf gelijk blijven, bij iedere vorm van berusting of onderwerping? Schrijf me daarover nog eens, later.

Je E

1991. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 5 maart 1934*

Parijs, Maandag 5 Maart.

Beste Hein,

Dank voor het schrijven. We zitten nu eindelijk zoowat ingehuisd in de nieuwe woning; het is hier ook nog wel erg klein, maar toch veel vrijer. Ik ben verwoed aan het werk teruggegaan, dat ik den laatsten tijd wat verwaarloosd had - eerst door mijn rusteloosheid en belangstelling bij de relletjes, daarna omdat het in die kamer toch niet al te best ging.

Ik kan je vandaag dan ook eindelijk de Byron sturen; en deed er een paar kleinere boekjes bij. Wat je niet interesseert geefje wel door. De 2 kleine Mann-vertalingen[1] zijn schattig om te lezen; misschien vindt ‘Nen’ (Nan?)[2] ze ook wel aardig. - Heb je een *Verboden Rijk*? Dat heb ik nl. dubbel, maar ik denk dat je het al hebt.

Hieronder weer wat vragen:

Kan men ook spreken van ‘groepen’ *(groupements, groupes)* op finantieel gebied? Exploitaties, bankbedrijf, etc.

Wat zouden des ‘parlementaires en mission’ kunnen zijn? ook op finantieel gebied? Of zouden dit politieke personen zijn? Uit den zin is het niet op te maken. Het zijn toevallige wezens die een politieman inlichtingen over een bankier.

Kan ik zeggen ‘directeur van de politie’? Of moet het ‘hoofd’ of ‘chef’ zijn? - Gaat over politie in Sjanghaï, in de concessie.

Wat is ‘exploitation des salines’: exploitatie van zouten, of van zoutmijnen.

Wat is ‘chalandage’, en ‘remorquage’: prauwvervoer en sleepbooten? Wat is de *juiste* Holl. term?

Wat is ‘éclairage et énergie’? Verlichting en beweegkracht? Ook hier de *juiste* term.

Hoe vertaal je het best ‘la combine’. (Dans ce pays où la combine même règne avec nonchalance.) Het knoeien, het combineeren? Er moet onder zakenmenschen een speciaal woord voor zijn.

1. *Tristan* en *Kinderleed.*
2. Dochter van 's-Gravesande.

Wat is '*la prolifération* de ses entreprises indochinoises'? *Prolifération* alleen. Het woorden boek geeft: 'voortbrenging'; dat is natuurlijk onbruikbaar. Het 'gedijen'?

Wat is 'la *pénétration commerciale* du bassin du Yang-Tse'? De.....? van het stroomgebied van de Yang-Tse.

Wat is 'la police spéciale'? De bizondere politie? Bedoeld wordt, denk ik, een soort maréchaussées; politie die bij oproer gebruikt wordt; zooiets als de 'gardes mobiles' hier, onlangs. Maar dit speelt in Sjanghai, en hoe heet zooiets in het Hollandsch?

Wat is 'Whampoo'? Cadettenschool - maar hoe schrijf je 't in 't Hollandsch? Wampo, Whampoa?

En dan: twee kerels vallen van het dak op hun eigen granaten (wat bizonder catastrophaal blijkt) omdat zij van deze granaten 'avaient dégagé la cuiller'. Daar moet *zeker* de militaire medewerker aan te pas komen. Wat *is* deze 'granaatlepel'?

Je oplossing laatst: 'een reis te boeken op kosten van ongelijk' lijkt me prachtig, maar geef nog even op of dit de geijkte handelsterm is voor wat wij 'een verliespost' noemen. Het klinkt zóó idioot, dat het wel absoluut waar zal zijn!

Hartelijk dank en vele groeten, ook van Bep.

Steeds je E.

P.S. Bep vraagt of je het nieuwe adres even wilt opgeven aan de administratie van *Het Vaderland*. Dus 17 bis rue Erlanger, Paris (16e). Dank!

1992. *Briefkaart aan J. Greshoff: Parijs, 5 maart 1934*

Parijs, 5 Maart.

Beste Jan,

Als wij in Brussel komen, neem ik voor je mee: *alle* Creixamsen die ik hier heb, behalve het jongetje.[1] We hebben nl. absoluut geen plaats hier voor zooveel schilderijen. Daarentegen wou ik uit Brussel dan weer hierheen meenemen: de hond van Willink, tenzij je daar erg op gesteld bent. Maar dat denk ik wel niet, gegeven de pont d'Avignon, het binnenpleintje met kruisbeeld, het portret van Cen-

1. Zie 1810 n 3.

drars, de vrouw met de appel, een kleine naakte vrouw van Willink (vrij naar Picasso) etc., die ik voor je meebreng! - Ik werk me nu rot aan die vertaling; als hij in April klaar is, kom ik wschl. naar Brussel, of in ieder geval neem ik dan een dag of 4, 5 vacantie vóór ik me weer aan *Ducroo* zet. Het MS. van dit laatste is nu bij Querido; moge dit hem niet te zeer tegenvallen!

Bep vraagt of ze dit keer in *Gr. Ned.* staat.[2] Ik kreeg noch nr. 2, noch nr. 3 meer, niets dan nr 1 (sinds J.V.N.). Vraag je er nog eens om?

Ben je bv. tegen 15 April in Brussel? In Maart blijf ik maar opgesloten en WERK.

Hart. groeten, ook voor Atie en Truida en van Bep; steeds je

E.

1993 (552). *Briefkaart aan M. ter Braak: Parijs, 6 maart 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1994. *Aan A.A.M. Stols: Parijs, 8 maart 1934*

Beste Sander,

Zou jij in halfleer gebonden exemplaren kunnen verkoopen van *Een Voorbereiding, Bij Gebr. aan Ernst* en *Mikrochaos*? Mijn tegenwoordige omstandigheden hebben mij te ver van leeren bekleedingen verdreven om hier langer tegenaan te kijken. Zou je mij dus in ieder geval deze 3 boeken in gewone gebonden exx. willen sturen? Wel graag antwoord als je mogelijkheid ziet... *B.G. aan E.* en *Mikro* komen natuurlijk voor mijn rekening.

Hoe staat het overigens met onze verrekening? Zou je die niet weer eens laten opmaken?

Adres: 17bis rue Erlanger, Paris (16).

Ik laat het vandaag hierbij, zijnde nog maar zeer ten halve geïnstalleerd en meer dan ooit vertalensmoede. Hart. groeten van je

E.

Bij voorbaat dank voor moeite en toezending.

Parijs, 8 Maart '34.

2. In *GN* 32 (1934) 3 (maart) was van Elisabeth de Roos een aantal recensies over Engelse boeken in de rubriek 'Buitenlandsche literatuur' opgenomen.

1995. *Briefkaart aan F.E.A. Batten: Parijs, 9 maart 1934*

Parijs 9 Maart
Beste Freddy,
Bij het inrichten van onze bibliotheek in deze beperkte plaatsruimte hebben we besloten alle dubbelen de deur uit te zenden. Dus wenschte mevr. Elisabeth de Roos je haar ex. van *Un Docum. sur l'Imp. d'Aimer* ten geschenke te bieden; beschikbaar zijn ook de 2 dln. Tinan in de Mercure-ed.[1] die je hebt. Wil je die ook hebben, voor Rudie misschien? Als hij er niet erg op gesteld is, bespaar me dan het porto; anders kan hij ze met plezier krijgen.
Graag spoedig antwoord.
Hart. gr. van je
EdP.

1996. *Briefkaart aan G. ter Braak: Parijs, 9 maart 1934*

Parijs, 9 Maart.
Lieve Truida,
Wat moest ik je van Jany nog altijd sturen: *Voorbij de Wegen* of *De Wilde Kim*? Of allebei? Je kan ook *Vormen* van Nijhoff krijgen; we zijn bezig hier plaats te maken voor onze beperkte bibliotheekruimte en sturen alle dubbelen het huis uit.
Schrijf spoedig; laat ook eens hooren hoe't je nu bij den menonkel van de Gribaudberglaan[1] gaat?
Veel hartelijks van ons beiden en steeds je
E.

1997 (554). *Aan M. ter Braak: Parijs, 9 maart 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1998. *Briefkaart aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 9 maart 1934*

Parijs, 9 Maart.
Beste Hein,
Kan ik je plezier doen met *Enkele gedichten* van Buning in de Pal-

1. *Penses-tu-réussir* en *Aimienne.*
1. Maurice Roelants.

ladiumuitgave, en met *Golven* van Jo Landheer, in de laatste (complete!) editie van Stols? Of heb je deze beide boekjes al?

Graag spoedig antwoord.

Je E.

1999 (555). *Aan M. ter Braak: Parijs, 10 en 12 maart 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2000. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 12 maart 1934*

Parijs, Maandag.

Beste Hein,

Dank voor je brief. En... hier is alweer een nieuw lijstje. Ik ben ongeveer op de helft. Het gaat nu inderdaad wat beter, maar het blijft allesbehalve een prettig werk, vooral als je vol bent van andere dingen.

Enfin, hier is een mooi plaatje dat me moed moet geven. Malraux als de sombere auteur van ‘menschelijk tekort’.

Golven stuur ik je spoedig, met Mussert's programma in één enveloppe. Mussert is nl. voor Menno en kan jij hem dan teruggeven, misschien na het zelf nog te hebben bestudeerd. Het commentaar is frisch en boeiend gesteld!

Ik hoop dat Nen gauw een nieuwe tennisclub ontdekt, en zal leeren doen met roeibootjes als de juffrouw in Speenhoff's *Bergsche Plas*:

> ‘Kaatje, Kaatje, da's een praatje!
> 'k Heb de boot voor jou gehuurd:
> Ik wou rechtuit blijven roeien,
> Maar jij hebt in 't riet gestuurd!’

Altijd open zee houden lijkt me in die dingen bizonder gevaarlijk. - Ik hoop dat de kleine Mannen (dit is geen woordspeling) haar inderdaad de door jou gehoopte troost zullen geven. Maar op zichzelf zijn ze nogal weemoedig. *Kinderleed* is werkelijk nogal mooi, en *Tristan* niet kwaad. Naar het plaatje te oordeelen zou je *Tristan* verkiezen.

Moet je voor Jan nu ook nog drukproeven nakijken? Ik vind dat je door je vrienden onbarmhartig geëxploiteerd wordt! Laat ik je

daarom vooral die zeer kleine tegendienst mogen bewijzen om je 12 blzn. MS.[1] te lezen; stuur ze *omgaand*. Ik heb gelukkig soms nog wel tijd om ergens anders naar te kijken, inplaats van naar die vertaling. Binnen de week heb je het MS. terug, met antwoord.

Ik hoor van Jan bijna niets. Wschl. van die belabberdheid. Et il y a de quoi. Ik in zijn plaats zat misschien al een paar jaar in het oudemannenhuis.

Hierbij nu een apart vel met de vragen.

Bep laat vragen of Cléo de Mérode pas dood is, of wat de aanleiding moet zijn om over die inderdaad zeer schoone en oorspronkelijk-gekapte plankenvrouw te spreken?[2] Ze schreef je gisteren trouwens... Ik laat het hierbij; een behoorlijke brief schrijven kan ik ook al niet meer.

Veel hartelijks van je

E.

Rappel: kosten van ongelijk 'lepels' van granaten.

Points de rassemblement (voor troepen). Verzamelpunten?

Le Préfet (in Sjanghai). Hoe stond dat in de kranten? Prefect of goeverneur?

Sculptures *des hautes époques chinoises* (van de hooge chineesche tijdperken?) Zien of er een vaste term voor bestaat.

Een bankier spreekt tot een andere handelsman: 'L'énorme majorité de vos capitaux est dans les campagnes, le plus clair des dépôts de vos banques est garanti par les terres...'

Les campagnes = de velden, het land, platteland; les terres de gronden. Maar de rest moet ik in klassieke handelstaal hebben! Enorme majorité, le plus clair de (het grootste deel?), dépôts (deposito???)

Lavis (teekeningen, gewasschen teekeningen). Kan je niet informeeren hoe men zooiets in Holland in de wandeling noemt? Een heer koopt 'des lavis de Kama' (bekend japansch schilder).

1. Het verhaal 'De levende ring' dat in *Forum* 3 (1934) 7 (juli), p. 620-632 zou verschijnen.
2. DP bezocht op 3 juli 1934 een voorstelling van de danseres Cléo de Mérode (1875-1966), maar hij noch zijn echtgenote wijdden er een brief voor *Het vaderland* aan.

Douane intérieure. Binnenlandsche tol, douane? Interne douane?

Interrupteur (electrische knop aan een koord in bed.) Is 'schakelaar' goed? Het woord komt nl. 3 keer terug en 'knop' alleen staat dan wat lullig.

Heeft een pantsertrein een torentje (tourelle) waar een kanon uit kan steken? Of heet zoiets anders? Het is hetzelfde denk ik als op oorlogsbooten.

Kan ik spreken van 'schuifraampjes' (guichets) bij dezen zelfden pantsertrein?

Wat zijn *milices ouvrières*. Arbeidersleger, arbeidersmilitie? Nog iets anders. Gewapende arbeiders in een revolutionair leger.

'Spoorbeambten' voor *chemineaux* lijkt wat plechtig. Wat kan ik zeggen? 'Wegwerkers' dekt het idee niet geheel, want er zijn machinisten bij. 'Spoorpersoneel'? 'spoorwegmannen'?

Wat is de juiste term voor *pièces détachées*? 'Losse stukken'?

Is *appontement* alleen een 'brug', of ook een 'steiger'? Ik denk het laatste.

Hoe zal ik *intoxiqués* vertalen? 'Vergiftigden', 'geïntoxikeerden'?

Informeer even, bij Hein en anderen, of men bij opiumschuivers van pillen of van *balletjes* spreekt.

Wat is een *homme de coupée* (aan boord). Informeeren als het niet i/h woordenboek staat. 'Man van de valreep'?

Ik moet verder absoluut weten wat die 'regeering' is. Het gaat om een generaal die tijdelijk het *bewind* (gouvernement) over Sjanghaï had, vóór Tsjang-Kai-Sjek. Ik kan niet voortdurend 'bewind' zeggen? Hoe spraken de kranten daarover?

'Un voyage à passer aux profits et pertes' beteekent: nu ja, dit is een schadepost, maar die boek ik dan maar als zoodanig. Hoe heet dat in het Hollandsch? 'De post van winst en verlies'?

Poste du T.S.F. (aan boord). Hoe heet dat precies?

Is *auto* in het Holl. mann. of vrouw.? Zegt men voor een *camion* 'vrachtauto' of 'vrachtwagen'? (als het een auto-camion is.)

Dan is er een chineesche heer die met bloote voeten in zijn *socques* loopt. Ik heb vertaald 'chineesche klompen'. In Indië heet zooiets trompa of troempa. In het Hollandsch?.... Het zijn een soort sandalen, maar eigenlijk houten blokken van beneden, leer van boven.

'Mes hommes sont encore *en ligne*'. Ze schieten nl. op dien pantsertrein. '*In de linie*? In het gevecht?' Graag weer de juiste militaire term! 'In stelling' misschien?

Kan je ook nog eens te weten komen hoe ik 'paranoïaque' moet vertalen. Menno informeerde en vond eerst 'lijder aan paranoïa', dan 'lijder aan vervolgingswaanzin'. Is dit laatste werkelijk juist of is 'paranoïalijderij' nog *iets anders*?

Wat is de vlotte Holl. term voor een 'vapeur à commerce' - een 'koopvaardijstoomer'? of is dat te geleerd? Een 'handelsboot'? Iets anders?

Wat is een 'transbordeur' - in de beteekenis van een boot waarop je moet overstappen om verder te komen. 'De correspondeerende boot' klinkt pedant. De 'ferryboot'; is dat hetzelfde?

2001. *Aan J. Greshoff: Parijs, 12 maart 1934*

Parijs, Maandag.

Beste Jan,

Bep gaat vandaag voor een 10 dagen naar Holland. Ze is erg moe en gaat bij Pa wat uitrusten. Ik zou ook wel willen, maar *kan* niet door die vertaling. Toch denk ik het volgende te doen: 5 April a.s. naar Brussel te gaan en Bep daar te ontmoeten. Wij hebben nu maar besloten om 2 of 3 dagen in het hotel te gaan. Zou je kunnen vragen wat het hotel van Arthur vraagt: voor een kamer voor 2 personen? Maar *zijn* Annie en Arthur er dan nog? en zouden ze het gezellig vinden als wij in hun hotel kwamen? Wij doen het voor hèn, natuurlijk.

Van het telegram dat ik Arthur voor zijn verjaardag bij jou zond, heb ik noch van de Van S.'s noch van jou iets meer vernomen. Het is niet om het bedankje, maar kan je me bij gelegenheid zeggen of het nog zijn bestemming bereikt heeft (bij jou en verder)?

Ik blijf benieuwd naar *D.G.W.* omdat er, naar het schijnt, een stuk van Kramers over Liepmann in stond èn een stuk van H. van Loon over Malraux.[1.]

De goede uitwisseling tusschen jou en mij is toch wel erg stroef

1. *Das Vaterland* van Heinz Liepmann werd door Kramers besproken in de rubriek 'Boekenschouw' van *DGW* 33 (1934) 386 (februari), p. 33. In dezelfde aflevering werd van H. van Loon 'Kunst en revolutie' geplaatst (naar aanleiding van *La condition humaine*) op p. 1-3.

geworden sinds ik in Parijs zit. In Bellevue ging het veel beter. Daar we allebei moe zijn en de handen vol hebben, is het natuurlijk begrijpelijk, maar prettig kan ik mij er toch niet bij voelen!

Schrijf nu gauw. En o ja, wil je T.V. (laten) opbellen en hem vragen of hij *5, 6 en 7 April* in Brussel is, met het oog op onze komst? Anders gaat het niet door.

Hart. groeten van steeds je

E.

P.S. Schrijf toch aan Mme Torry.[2] Ze is erg blij met iedere belangstelling en doet wat ze kan - wat in dezen tijd toch werkelijk sympathiek is! Ik heb haar gezegd dat je een prachtvent bent: maak me niet te schande! (Adres: Mme Pauline Torry, 26 Avenue de Lowendal, Paris 15^e^).

2002. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Parijs, 12 maart 1934*

Parijs, 12 Maart

Beste Jan, Ik krijg van *Monada* bericht dat Gille's vacantie den 23^en^ begint en dat ze hem daar eigenlijk niet goed kunnen houden. Ik zou hem nu met Simone ergens heen willen zenden voor 14 dagen, de vraag is maar: waarheen? Ken jij of kent Griet een adres waar het goedkoop is en niet slecht? liefst ook met het bizondere pension erbij vermeld, of gaan jullie zelf deze Paaschvacantie ergens doorbrengen? Ik kan Gille onmogelijk hier nemen: we zitten nu wel weer bij onszelf (17bis rue Erlanger, Paris 16) maar op één kamer van 3 M.80 bij 5 M.75, waar wij werken, eten, slapen, alles doen; we zouden bovendien geen gelegenheid hebben ons den heelen dag met hem te bemoeien, wat toch noodig zou zijn, en hijzelf zou het hier erg akelig en opgesloten krijgen. Als ik S. en hem dus voor 14 dagen een vacantie zou kunnen geven, zou dat verreweg het beste zijn. Schrijf mij omgaand, want de tijd dringt.

Heb je *Het Verb. Rijk* van Slauerhoff? Anders heb ik hier een geb. ex. voor je.

Hoe gaat het verder? Wij hier hebben het nog steeds erg druk. Is

2. Zie 1977.

Arthur al in Brussel gevestigd; en wat is zijn adres? Van Jan hoor ik zoo goed als niets meer. Ook moe en druk wschl.

Hart. groeten van huis tot huis,

je E.

Is Sophie nu heelemaal goed? En wat doet de jonkman Charl?[1.]

2003. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 14 maart 1934*

Parijs, 14 Maart '34.

Zeer geachte Heer Endt,

Dank voor uw aanteekeningen. Ik ben er erg blij mee: 1e heb ik een neiging tot te letterlijk vertalen, 2e ben ik, door mijn verblijf hier, juist in zulke dingen het Hollandsch wat kwijt - (ook doordat ik bepaalde dingen haast in het Fransch denk), 3e. heb ik alle vertrouwen in iemand die de *vertaling* leest, en het origineel eerst naslaat als hem iets hindert. Daarbij bent u zelf zeer vertrouwd met dit soort werk.

Terugsturen van de blzn. zou te omslachtig zijn! Hierbij dus uw notities terug, met mijn antwoorden. U zou mij zeer verplichten als u zoo vriendelijk zou willen zijn die verbeteringen zelf aan te brengen op het MS.

Ik heb achteraf nòg eenige dingen aangeteekend, bv. waar ik ‘opstand’ en ‘opstandelingen’ in ‘oproer’ en ‘oproerlingen’ heb veranderd, lijkt mij dat tenslotte toch onjuist; ‘opstand’ en ‘opstandelingen’ is beter (*insurrection, insurgés*; niet: *émeute, émeutiers*).

Verder staat in het denken van Gisors (blz. 81 v/h boek, onderaan: *un paranoïaque*). Ik vertaalde: ‘paranoïalijder’. Zou u dit willen veranderen in: ‘een lijder aan vervolgingswaanzin’. Het is niet heelemaal hetzelfde, maar...

Dan op p.82 v/h boek 2 × achtereen: *boulette* en *boulettes*. Ik vertaalde: ‘balletjes’. Liever: ‘bolletjes’.

Op blz. 87. staat: *l'homme de coupée*. Ik vertaalde: ‘man op wacht’. Zoo'n man heet, meen ik: ‘valreepsgast’.

Heb ik ‘valreep’ overal goed vertaald? Moet het niet dikwijls ‘trap’ of ‘ladder’ zijn? (Alles op deze blzn.) De ‘valreep’ is nl., after all, het touw alleen, dat langs de ladder hangt. Of noemt men de ladder zelf ook zoo???

1. De zoon van Van Nijlen, Charles, die eigenlijk Karel-Benoît heette.

Pag. 89. vernielt Katov *le poste du T.S.F.* - Moet dit niet zijn 'de post van den marconist'? Ik zette iets anders.

Pag. 88. denkt de kapitein: 'Un voyage à passer aux profits et pertes'. Ik vertaalde, geloof ik, door 'op de verliespost'. Is 'een reis te boeken (te zetten) op kosten van ongelijk' niet de juiste term? Ik laat u graag kiezen!

Verder heb ik nog 2 × 'ka' laten zeggen (in spreektaal) inpl. van 'kade'. Dit lijkt mij onjuist, maar ik kan het gemakkelijk op de proeven veranderen.

* * *

Veel dank voor al de moeite die ik u bezorg en die u zich geeft. - Met de rest gaat het veel vlugger, vooral sinds ik in dit nieuwe huis ben. Ik stuur u eerstdaags weer een 100 blzn. - Toch vrees ik erg dat ik niet vóór 1 April klaar zal zijn. Ik denk dat u dan 300 op de 400 blzn. hebt; de laatste 100 blzn. doe ik dan in de eerste helft van April.

Is er voor u dus haast bij, laat u dan gerust alvast zetten wat ik u telkens zend, en zelfs mij de drukproeven terugzenden. Voor het verschijnen van het boek is er dan geen vertraging.

Voor verdere opmerkingen houd ik mij gaarne aanbevolen. - Als ik nog eens iets voor u te vertalen krijg, hoop ik dat het iets minder moeilijks zal zijn! Het is niet zoozeer de 'literatuur' die in een boek als dit hinderlagen spant, als wel de verschillende 'jargons': philosofisch, technisch (finantieel, revolutionair, militair, etc.)

Met vriendelijke groeten, hoogachtend
uw dw. EduPerron

P.S. - Er is één uitstekend portret van Malraux, beter dan alle andere. Ik wou dat ik u dat kon bezorgen, maar het is lastig den photograaf te pakken te krijgen die het gemaakt heeft. Het is veel natuurlijker, minder theatraal, dan het door u geclicheerde, dat overigens ook niet slecht is (een van de 3 of 4 goede).

2004. *Aan G. ter Braak: Parijs, 16 maart 1934*

Parijs, 16 Maart.

Lieve Truida,

In haast antwoord op je brief. Het adres is: 17 bis rue Erlanger, Paris

(16). Ik zou erop gezworen hebben dat ik het Jan geschreven had! Laat hij mij gauw schrijven over hoe het gaat. Hij wordt erg 'ver' voor me.

Hier beginnen we ons te wennen. Ik ben erg achterop geraakt met mijn vertaling - door 'revolutie', beroerde omstandigheden bij de Russen, later verhuizing. Nu gaat het weer heel goed, maar ik moet erg 'peezen' om er te komen, en kom toch zeker niet voor 1 April klaar. Ik wou pas naar Brussel gaan als ik hiermee *klaar* ben, dus eind April, denk ik, niet eerder.

Gelijk hiermee zend ik je Pom en Jany en ook nog een romannetje van Slau. En *Eenzame Weg*, met den heer von Sala erin: meesterlijk uitgebeeld door den acteur Verkade.

De *Keerzijde* van *Forum* hindert ons niet zoo erg als Jan: Gijsen en Walschap vind ik weleens grappig, Maurice verreweg het beroerdst. Wat een wonderlijk leven moet je nu gaan krijgen tusschen Ada Spiering[1.] en Maurice: eigenlijk zou je zulke menschen met elkaar moeten laten trouwen (bv. om te zien wat voor kinderen het geven zou).

Zeg Jan dat de laatste *Gr. Ned.* mij onbedwingbaar tot rijmen heeft gebracht op den eeuwigen Dr. Fischer.[2.] Menno wil er een panopt. van maken, ofschoon Vic ertegen is. Het is, geloof ik, niet daverend leuk, maar toch wel een beetje. Hoop dat Coenen er niet al te landziekig van wordt.

Nog iets voor Jan: Bep kreeg voor haar kroniek, inpl. van de fl. 35. die haar toegezegd waren (meestal kreeg ze zelfs fl. 37.50, omdat ze méér schreef dan noodig was) opeens fl. 16.50, zonder verdere waarschuwing. De administratie van *Gr. Ned.* (Holkema en Warendorf) is zeer groote snert, dus kan dit een vergissing zijn. Mochten ze echter afgeslagen hebben, dan ziet Bep van verder werk voor deze kroniek af. Zij heeft er een hoop moeite mee - moet Eng. boeken ervoor koopen of in leesbibliotheken opscharrelen, waar ze zoowat niets hebben, enfin allerlei gedonder, waar fl. 16.50 wel erg poover voor wordt. Misschien weet Jan er meer van, laat hij ons dan erover schrijven.

Het is wonderlijk dat Maurice je nog 'vroolijke' of andere stukken laat schrijven voor het infame hongerloontje dat hij je geeft. Je ziet: ik denk en adem in honorariums! De heer Varangot heeft misschien

1. Vriendin van de Greshoffs bij wie mevr. G. ter Braak inwoonde.
2. Zie *Bw TB-DP* 2, p. 355-356 en 363.

gelijk dat de liefde alleen waarde aan het leven geeft, maar er is een soort comfort, helaas, dat toch ook lang niet waardeloos is. Misschien is de liefde een opium tegen *alle* beroerdigheden van het leven, maar het geld is werkelijk een van de meest doeltreffende *wapens* tegen de 'enorme meerderheid' ervan.

Ik laat het voor vandaag hierbij. Het lijkt me in ieder geval toch erg prettig voor je dat je iemand hebt nu, buiten de Greshoffs, met wie je praten kunt. Wil je namens mij aan den heer V. zeggen dat hij 2 betrekkelijk goedkoope en wschl. erg goed *gevestigde* illuziemiddelen vergeten heeft in zijn stukje:[3.] het bordeel en de radio.

Hartelijke groeten, ook van Bep.

Je E.

2005 (557). *Aan M. ter Braak: Parijs, 16 maart 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2006. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 16 maart 1934*

Parijs, 16 Maart.

Beste Hein,

Gelijk hiermee zend ik je de boekjes. Buning heb ik er maar bijgedaan, vanwege het formaat. Geef het maar aan een ander; misschien voelt Nen er weer voor?

Hieronder een boodschapje van Bep. Ze zal over Cléo schrijven, als die inderdaad optreedt. Heb je haar nieuwe brief (over Gauguin en Gobelins)[1.] ontvangen; die is nl. door een 'vriendin' gepost. Je hoeft hier niet op te antwoorden, als de brief er *is*. - Zou je verder bij gelegenheid aan de kas willen vragen om, als ze Bep een chèque sturen, erachter te zetten - achter 'Société Générale': 'Agence A.O. rue d'Auteuil, Paris 16.' Dit bespaart ons bij het afhalen veel heenen-weer-getrek.

Nu het voornaamste: je novelle.[2.] Ik heb het ding, zoodra ik het ontving, met groote belangstelling uitgelezen. Wat wou je er precies

3. 'Illusie'. In *Forum* 2 (1933) 12 (december), p. 885-887.
1. 'Oude en moderne kunst De stad van contrasten.' In *Het vaderland* van 22 maart 1934 (av.).
2. Zie 2000 n 1.

van weten? Ik vind het een *heel goede novelle*, zonder te gelooven aan de 'echtheid', de *biecht* ervan.* Het einde lijkt mij, vooral op dit punt, geforceerd: het is het afronden van een *novelle*, niet het einde van een biecht. Tegen den loop van het verhaal heb ik dat het iets te traag is. Ik weet wel dat deze traagheid op zichzelf het verhaal spannender maakt (een soort aarzeling bij den 'ik', die den lezer juist prikkelt), maar toch kan het hier en daar iets korter. Samentrekken van een paar alinea's, misschien minder nieuwe regels al. (Zulke dingen kunnen erg helpen!) En verder is het jammer dat het zoo'n Couperusstijl heeft: Couperus-achtige zinswendingen en syntaxis, sierlijke samengestelde woorden (met een koppelteeken), een onnoodig archaïseerend gebruik van de genitief ('mijner moeder', etc.) - Als je deze dingen veranderen kon, zou ik het nog méér waardeeren. Maar zooals het is, vind ik het toch zeer leesbaar en verre van ongeslaagd.

Het einde lijkt mij iets te kort of te lang. Als men werkelijk aan de stille kracht die den broer opruimt moet gelooven, is het te kort. Als de dood van den broer door onverwachtheid moet frappeeren, is het te lang.

En tenslotte: het citaat uit Thoreau, dat *voortreffelijk* is, lijkt mij hierboven totaal onnoodig.[3.] Het maakt den indruk alsof deze 'ik'-bekentenis een nieuwigheid is die je lanceert. Bovendien is het geheel te veel een novelle gebleven, om het citaat te rechtvaardigen; ik bedoel: je geeft aan 'den beteren lezer' verwachtingen door dat citaat, waaraan de novelle niet beantwoordt. Het is een verhaal met een biecht-motief, niet een biecht die toevallig verhaal werd.

Als je een copie van het verhaal hebt, zou ik in potlood op *dit* exemplaar precies kunnen aangeven wat ik anders zou willen (werkje waarin ik uitmunt, naar het schijnt, waarmee ik bij Slau, Menno, Marsman, Jan, de grootste successen had!) Maar op het oogenblik waag ik het natuurlijk niet. Ik moet je trouwens waarschuwen dat ik 'Couperus' er totaal uit zou trachten te werken, desnoods ten koste van een te groote naaktheid van je opus.**

Schrijf nog eens hierover en zeg me dan ook waarom je *mijn* oor-

* Met 'echtheid' bedoel ik hier: *levensechtheid*, dus zonder 'kunst'. De *kunst*echtheid vind ik juist geslaagd.

3. Dit citaat verviel in de publikatie.

** Misschien stel je ook voorop dat iemand met déze liefde voor juweelen en ringen, op deze manier *moet* schrijven?

deel hebben wou. Om de ‘bekentenis’-kant? Om aan mij iets te toetsen, wat een ander gezegd had?

Hartelijke groeten van je E.

2007 (558). *Aan M. ter Braak: Parijs, 17 maart 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2008. *Aan J. Greshoff: Parijs, 17 maart 1934*

Parijs, Zaterdag.

Beste Jan,

Dank voor je brief. Zooals ik Truida gisteren schreef, ik zou gezworen hebben dat ik je mijn adres gegeven had! Maar alles is mogelijk met mijn tegenwoordige sufheid...

Nog even een vervolg op wat ik Truida gisteren vroeg je te zeggen: Bep heeft van *Gr.Ned.* (uitgever) bericht gekregen (gisteravond) dat ze de kroniek niet meer betaalden als vroeger, maar hadden afgeslagen tot fl.4. de boekbespreking. Zij zal nu Coenen schrijven dat ze er in deze omstandigheden van afziet. - Meteen heb ik nu Menno geschreven om mijn rijmpje op Dr. Fischer *niet* af te drukken, opdat Coenen mij niet verdenke van een lage wraakneming over de verloren bron van inkomsten!

Ik kan me voorstellen dat je je idioot voelt worden met dat blad. Ik word het wel onder het vertalen. Ik ben zoowat op de helft! Het gaat nu veel beter en vlugger, maar leuk is toch anders... Was het maar *Barnabooth*!

Ik denk niet dat ik nu vóór eind April naar Brussel kan. Het geld van de erfenis moet trouwens toch nog wachten - door allerlei akkefietjes van de fiscus, schreef T.V. mij gisteren. Kan je me de *inhoud* sturen van de bundel van J.v.N.?[1] Ik ben erg verlangend naar de jouwe![2] Kleine pleziertjes die ons, ook in deze tijden, nog beschoren zijn! - Ik wou dat ik Arthur en Annie zoo vaak kon zien. Wat doen ze als ze Br. weer verlaten? Komen ze dan wat in mijn café zitten - *Le Murat* - hier bij de Porte d'Auteuil?

Bep moet zich weer verzoenen met de huishouding, d.w.z. haar ‘juiste draai krijgen’. Ik ben tot niets bekwaam dan tot vertalen en

1. *Geheimschrift.*
2. *Gedichten 1907-1934.*

nog eens vertalen, ofschoon ik soms bulk van verlangen om te werken aan *Ducroo*. Ik schreef toch ook nog voor *Activités* een stuk over de Liepmann-zaak.[3] Ik heb verder Mme Torry gevraagd om jou de 3 verschenen politieke nrs. van haar blad te zenden; misschien kan jij er propaganda voor maken in Brussel, of haar adressen opgeven van boekwinkels die het willen zien te verkoopen. Het blijft in zekeren zin een onschuldig genoegen, maar als 'wij intellectueelen' elkaar niet een beetje helpen...

Nu weet je alweer iets. Wij zijn ook over het algemeen 'ontmoedigd en moe'; alleen de Kettmanns florisseeren misschien in deze tijden. En Menno weert zich ook met frissche moed en schrijft aardige stukjes, als over Coolen en Székely-Lulofs.[4] Die ook wel niet zullen helpen, als je het absolute voor oogen houdt.

Schrijf een volgende keer eens over allerlei menschen, ik heb nu het gevoel dat ik *jaren* van Brussel weg ben. Ik maak er nu een eind aan, omdat ik Simone schrijven moet over de vacantie van Gille. - Hoe gaat het de Nijkerks?

Hartelijke groeten onder ons allen. Je

E.

Heb je misschien de laatste *D.G.W.* voor me? Ik wil er Kramers niet om vragen, omdat we in dit opzicht voorgoed afscheid van elkaar genomen hebben na het kotsstuk van vriendje Theun. Ik vind het best dat Kramers Theun óók zijn vrije woord gunt, maar *ik voel me gewoon niet thuis* in een blad dat zulke vullis opneemt. Daarom wil ik nu toch wel weten wat er voor anti-fascistisch in het vorige nr. gestaan heeft, al of niet vanwege Liepmann.

2009. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Parijs, 17 maart 1934*

Parijs, 17 Maart.

Beste Sander,

Heb je mijn beide brieven ontvangen? Het is niet noodig dat je informeert bij *wie* je event, mijn exx. op Holl. kunt kwijtraken, vóór

3. 'Les pousses sauvages de la liberté (Histoire hollandaise)'. In *Activités* 10 (april 1935).
4. In *Het vaderland* van 18 februari 1934 (ocht.) besprak Ter Braak *De man met het Jan Klaassenspel* van Antoon Coolen en in *Het vaderland* van 11 maart 1934 (ocht.) *De andere wereld* van M.H. Székely-Lulofs.

je mij de gewone geb. exx. zendt. Stuur die in ieder geval. - Ik kreeg onverwachts het aardige groene boekje (voor mij speciaal gedrukt nog wel!) van d'Ablaincourt[1]: het gaf me het idee dat ik nog niet heelemaal afgestorven ben. - Larbaud zond me met nieuwjaar een ex. van zijn *Gouverneur de Kerguélen*; ik schreef hem terug en gaf hem mijn nieuwe adres, maar hij schijnt alleen per boekzendingen met mij te willen verkeeren. Bovendien is mijn 'nieuw adres' van toen nu weer verouderd en afgedaan. Zit hij nog altijd in St. Pourçain?[2] - Kom jij niet meer hier? Ik ben abruti van het vertalen, vandaar dat ik bijna niemand meer schrijf. Dank bij voorbaat voor de boeken, en nogmaals voor je aardige attentie. Hartelijke groeten van je

E.

Slau schreef mij dat hij *Soleares* nog zou zenden...

2010. *Briefkaart aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 18 maart 1934*

Parijs, Zondag.

Beste Hein,

Kan je me de antwoorden spoedig sturen, met het oog op een pak dat ik weer aan de W.B. moet zenden? - La *cuiller* van die granaten kan ook *la goupille* zijn. De stop? Eraf geschroefd?

Kan je ook nog voor me te weten komen hoe men in het Hollandsch precies zegt: 'anarchiste-syndicaliste'? Syndicaal-anarchist?

Ik wacht op bericht over de novelle. Moet ik je die *nu* terugzenden?

Hart. groeten van je

E.

2011. *Aan J. Greshoff: Parijs, 19 maart 1934*

Parijs, 19 Maart.

Beste Jan,

Bep laat je zeggen dat ze het *erg* aardig van je vindt dat je voor haar kroniek een uitzondering wil laten maken, maar ze hoopt toch half

1. *Patru et d'Ablaincourt*, overdruk van een artikel van Larbaud uit *Les nouvelles littéraires* van 11 februari 1933.
2. St. Pourçain-sur-Sioule (Allier), waar een huis van Larbaud stond.

dat het niet zal gaan, omdat ze het idioot vindt dat ze meer zou krijgen dan Jan v.N.[1] Het is beter zulke dingen niet te forceeren. Als het niet zoo lastig was om de juiste Eng. boeken te bemachtigen (leesbibliotheken hier hebben meestal alleen treinlectuur) zou het nog gaan. Enfin...

Ik heb uitgerekend dat, als alles goed loopt, ik 14 of 15 April met mijn vertaling klaar ben en dan naar Brussel kan. Kan je dus 15 t/m 18 voor mij reserveeren, of zouden we 19 April samen naar Parijs (terug-)gaan? (Ik denk wel niet, want de N.'s gaan zeker per auto?) - Gaat het *niet*, en blijf ik tot 20 April aan dat ding gebonden, dan wordt mijn tocht naar Brussel dus uitgesteld tot minstens begin Mei, gegeven jullie reisplannen.

Weet je dat je nog 2 verzen van me hebt voor *Gr.Ned.*?[2] Je schijnt ze 'onderin' toch nogal rot te vinden, anders had je ze niet zoo totaal vergeten! - En wat gebeurt er nu met *Ducroo*? Heeft J.v.N. zijn knipen-lapwerk al volbracht en komt het er nu met April in, of is het plan veranderd?

Graag nog een inhoudsopgave van de verzen die in de anthologie-Van Nijlen staan. Als die erg naar mijn zin is, betaal ik de vereischte fl.10.-, anders wacht ik maar op de complete populaire editie... fl.10. is nu voor mij een heele som!

Vergeet je ook de gevraagde *D.G.W.* niet?

Hartelijke groeten van ons 2, - je

Eddy

2012. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 20 maart 1934*

Parijs, 20 Maart.

Zeer geachte Heer Endt,

Gelijk hiermee zend ik u het beloofde 2e pak. Het 3e volgt begin April (3 of 4 uiterlijk), en het 4e en laatste tegen de helft van die maand.

Het adres van den heer Van den Bergh[1] heb ik voor u nagezocht; het is 12 rue Charles Nodier, Paris (18e).

1. Van Nijlen recenseerde Franse, mevr. Du Perron Engelse literatuur in *GN*.
2. 'Billets pour Elle'. In: *GN* 33 (1935) 9 (september), p. 232-233 (*Vw* 1, p. 120-121).
1. Herman van den Bergh.

Ik kreeg hier uw reclame (van de W.B. althans) voor *La Cond. Hum.* doorgestuurd. Daarin staan verschillende fouten. Het 2e boek van Malraux heet niet *La Voix royale*, maar *La Voie royale*, dus niet 'de koninklijke stem', zooals er helaas nog bij staat, maar 'de koningsweg' - nl. dien de oude koningen van Siam naar Annam gingen of andersom. Verder is Malraux nooit lid geweest van het Comité van Twaalf en zat hij in 1927 sinds lang weer in Frankrijk. Zijn activiteit als commissaris van de Kwomintang - en niet in Sjanghaï - dateert van minstens twee jaar vroeger. - Misschien is dit voor de reclame van geen belang, maar onder ons....

Het geciteerde stukje van den heer Sandberg[2] vind ik ook heel erg, maar dat is nog weer wat anders. Misschien is voor het groote publiek dit larmoyante hoerageroep van broederliefde bepaald *je* ware. Ik sta er trouwens sinds lang met een zeker amusement naar te kijken hoeveel menschen Malraux 'bewonderen', die van zijn wezen niet veel meer dan een nebuleus onbegrip hebben. Hij is een van de zuiverste menschen die ik ken, maar met een volkomen nietzscheaansche grondslag en *niets* van Romain Rolland of Barbusse in zich. Anders zou hij de figuur van Garine (uit *Les Conquérants*) ook nooit gemaakt hebben.

Er is m.i. dan ook geen enkele gelijkenis tusschen de boeken van Malraux en die van de Russische revolutionaire schrijvers, n'en déplaise de gelijke ontroering die de heer Sandberg bij *Pantsertrein 1469* van Ivanoff en bij *La Cond. Humaine* ondervindt. Malraux is voor deze menschen 'bruikbaar', zoolang de strijd tegen dezelfde dingen hen verbindt; maar dat men het essentieele verschil ook in communistische kringen *nu* niet reeds inziet, vind ik wonderlijk. Iemand als Ehrenburg ziet het trouwens heel goed, maar werkt 'tot meerdere glorie van de partij'.

Met vriendelijke groeten, hoogachtend
uw dw. EduPerron

2. In *Het volk* van 7 maart 1934 schreef H.W. Sandberg, Parijs correspondent van die krant, o.a.: 'De namen van Kyo, Katow, Tsjen, May, Clappique, Hemmelrich, Gisors, blijven ons bij als die van broeders met wie wij hebben geleden, zoo zeer heeft voor den dichter-intellectueel die Malraux is, het *heden* waar zijn roman zich afspeelt, overwogen.' Op een gestencild prospektus van De Wereldbibliotheek werd dit citaat overgenomen.

2013. *Aan V. Larbaud: Parijs, omstreeks 20 maart 1934*[aant.]

Monsieur,

Mon ami Stols, en m'envoyant votre plaquette d'Ablaincourt m'a donné votre adresse à Paris, prétendant que vous vous y trouviez. A tout hasard je vous y écris pour vous donner ma nouvelle adresse: 17bis rue Erlanger Paris 16e. Si vous voulez toujours me rencontrer... Moi, j'en aurai un très grand plaisir - à condition que vous ne me voy[i] ez pas comme un admirateur-poursuivant ou autre chasseur de grands hommes. De cela, je n'aurais qu'une honte insurmontable, je vous l'assure. Bien à vous,

EdP.

2014 (560). *Aan M. ter Braak: Parijs, 21 maart 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2015. *Aan J. Gans: Parijs, 22 maart 1934*

Parijs, 22 Maart '34.

Beste Gans,

Ik was zeer blij met je brief, niet zozeer om den inhoud, alswel omdat ik nu weer van je hoorde. Ik heb dikwijls aan je gedacht; maar je communistische activiteit, dacht ik, liet je geen tijd voor ander ‘verkeer’. En bovendien zit ik van mijn kant tot over de ooren in het werk, gewoon om het hoofd boven water te houden. Op het oogenblik is het dan die vertaling, die me veel inspanning kost.

Op den inhoud van je brief zou ik uitvoerig willen ingaan, maar mondeling, niet zoo per brief en tusschen de bedrijven door, zooals ik tegenwoordig al mijn correspondentie moet afdoen. Ik kan mijn reactie erop toch wel in één zin samenvatten: dat ik weer eens gemerkt heb hoezeer Nietzsche gelijk heeft waar hij aanraadt om je vooral niet met de politiek in te laten. Misschien hebben we de keus niet: jij al lang niet en ik binnenkort. Maar het *principe* is gezond. Er is één ding dat mij telkens weer met wrevel vervult, als ik naar de gesprekken van politieke kameraden luister: de doorhebberigheid die in het vak onmisbaar is, het wantrouwen van de kameraden, het ‘Die is een vuilik, altijd geweest, en Die is langzamerhand een smeerlap geworden, en Die is het nog niet, maar zal het wel gauw zijn’. En daartegenover dan één of twee heilige namen, als symbolen van

hoe-het-moet en hoe-het-kan-zijn; de onvermijdelijke Lenin boven alles![*]

Mijn doorhebberigheid is, dat ik dit gedoe op zichzelf door heb, en sinds lang. Ik zou er ook in vervallen, als ik meedeed; hoe zou het anders? Het is in de literatuur al zoo; met politieke belangen, en *wat daarachter schuil gaat*, is het 100 × erger. Ik zeg niet dat je gelijk of ongelijk hebt in je reactie op Jef Last; maar aangenomen dat Last een Streber is, dan kan hij nog denken dat *hij* gelijk heeft, dat jij inderdaad een 'scheurmaker' bent (het woord is erg mooi), dat je een verkeerde 'richting' inslaat, enz. enz. Je voorbeeld van Tsjen is politiek gesproken fataal: Tsjen is essentieel een onpolitiek iemand - als wschl. alle terroristen.[**] Een geboren terrorist is iemand die door de revolutie, gebruikt wordt, die in wezen zijn eigen menschelijk drama uitleeft. Er is *iets* daarvan in Trotsky, - maar dan beheerscht door een zeer superieure, en dus ook politiek volwaardige, intelligentie.

Ik ben benieuwd naar je open brief aan Joessoef Djoegalsjwili[1.]; maar na wat je me nu schreef, interesseer ik mij voor jou nòg meer individueel, nòg minder in het collectieve verband als eerder. Als je hier komt, verzuim dan niet me op te zoeken. Na allerlei omzwervingen (en telkens een andere vorm van wonen) zitten we nu weer op een 'eigen' kamer, ⅓ van wat we in Bellevue hadden. Adres: 17bis rue Erlanger, Paris 16.

Ik amuseer me veel meer met Victor E. van Vriesland, mijn goede vriend, dan hij zich met mijn z.g. 'belachelijke dilettantenhouding' t.o.v. de revolutie. Hij is orthodox marxist, als je hem gelooven wilt. Maar ik geloof hem volstrekt niet en neem zijn m.i. *oneerlijke* intellectueelen-adhaesie geen oogenblik au sérieux; je kunt hem dit zeggen als je hem weer spreekt, want èn Marsman èn ik hebben het hem persoonlijk gezegd. Zijn 'ik ben het met u eens' tegenover jou, wil niets anders zeggen dan 'ik, met mijn eerbied voor alle specialisten, vind dat u zich serieus met dit vraagstuk hebt beziggehouden en du

* De naam Lenin is langzamerhand een Forsterzalf geworden tegen alle revolutionaire aambeien: dit doet natuurlijk niets aan zijn waarde af, maar het zalfje zou mij niet meer helpen als ik revolutionair was.

** Hong idem - maar Tsjen is een beter *uitgewerkt* voorbeeld.

1. De oorspronkelijke naam van Jozef Stalin.

P. geenszins'. Dit belet niet dat jij meer hebt aan mijn manier van mij uitdrukken, dan aan zijn goedkeuring van 5½ duit. Ik heb nog altijd veel sympathie voor hem, maar vind dat hij zich - misschien vooral sinds hij zijn verantwoordelijke positie aan de *N.R.C.* au sérieux is gaan nemen - op een idiote manier als specialist ontwikkelt: specialist in tooneelzaken, revolutie, etc. etc.

Ik geloof dan ook geen oogenblik dat jouw brief aan mij een toenadering beteekent. 'Menschelijk' was die toenadering niet eens noodig; 'revolutionair' staan we nog even ver van elkaar. En dat doet er ook niets toe, voor zoover het mijn gevoelens betreft. De dag dat ik orthodox marxist of communist word, zal ik mij op een andere manier engageeren dan mijn goede vriend Van Vriesland. In afwachting van die *noodzakelijkheid* heb ik nog altijd even veel afkeer van dit gedoe, en een brief zooals jij mij er een schreef maakt het er niet beter op. De behandeling die jij nu van - laat ons zeggen Last, hebt ondervonden, is in het zéér klein de behandeling van kameraad Trotsky door kameraad Stalin; ik geloof en *weet* die dingen instinctief, en ben *dus* 'revenu sans avoir été'. Dat je daarom ook maar erover zou dènken om troost in de schoot van de moederkerk te zoeken, lijkt mij krankjorem; je hebt het niet noodig om op Rimbaud te steunen, om niets te voelen voor dit soort lafheid.

Idioot dat ik je dit alles op deze manier schrijf, maar ik heb mijn pen nu eenmaal laten gaan. Maar met je praten zou mij 100 × liever zijn.

Ken je hier in Parijs de communistische groep die 'les dissidents' wordt genoemd en die kritisch tegenover Moskou staat? Een van de voornaamste 'ideologen' ervan is Boris Souwarine (een naam aan *Germinal* van Zola ontleend, de man zelf heet Lipschitz, meen ik, en is Jood.) Hij moet zeer sympathiek en zuiver zijn - (ik had er haast bij gezet: zoo lang het duurt). Als je hem zou willen kennen - misschien ken je hem al? - ken ik misschien wel een weg, via een anderen communist met wien ik 'bevriend' ben. Het zou kunnen zijn dat je genoeg krijgt van Holland en de verdachtmakingen daar en dat je liever weer eens hier komt om te zien of je je hier niet kunt aansluiten bij kameraden van een andere mentaliteit.

Hoe is het afgeloopen met die historie die je op het politiebureau heeft gebracht toen je nog maar pas in Holland was?

Ik neem hier afscheid van je, om me weer voor mijn dagelijksche karrewei te spannen. Geloof me steeds hartelijk je

EduP.

Toch zijn er natuurlijk situaties in het politieke leven, waarbij de houding van één man je verzoent met het gemoerneuk van 100.000 meer of minder slimme politici, klein en groot: zoo'n vent als Dimitrov[2.] bijv. vervult me met 100% bewondering en sympathie. Maar wat een modderbaden, dag aan dag, vóór je aan zoo'n vent en zoo'n situatie toe bent.

2016. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 22 maart 1934*

Parijs, 22 Maart.

Beste Hein,

Veel dank voor je brief. Doe maar geen moeite meer voor 'goupille', als 'buis' (bij granaten) goed is. -

Hierbij je novelle terug. Laat die ook maar eens aan Menno zien. Ik voor mij zou geen bezwaar hebben om dit verhaal, als je 'Couperus en het archaïseerende' eruit werkt - waardoor het zoo ouderwetsch aandoet - in *Forum* te zetten. Maar misschien vindt Menno dat het qua *aard* niet zoo erg daarin thuis hoort. Stuur het dan aan Jan voor Gr.Ned.; ik denk dat hij er zeker heel blij mee zal zijn. Of wil je het niet publiceeren?

Waarom vertel je aan allerlei idioten dat je een verhaal inzendt? je kunt er toch zeker van zijn dat deze menschen altijd een soort Schadenfreude hebben over zulke 'mislukkingen' (die bovendien *niets* zeggen, evenmin als een driedubbele bekroning iets gezegd zou hebben).[1.] Wie waren de groote keurders van de Jury, als ik vragen mag? Buning, Frans Coenen - dien ik voor totaal idioot houd - en nog zoo'n celebriteit? Of was het een complete Olympus?

Stuur me bij gelegenheid die 2 of 1½ andere novellen ook eens. Als je ze nog eens bundelt, is het motto prachtig.

Nu in haast weer aan de vertolkerij.

Hart. groeten, ook van Bep,

je E.

Ja, Bep las het verhaal ook, was ook geboeid en denkt er vrijwel precies hetzelfde over als ik.

2. Zie 1990 n 5.
1. 's-Gravesande had zijn novelle 'De levende ring' ingezonden voor een prijsvraag van de Haagse letterkundige vereniging O.K.K. (Oefening kweekt kennis), maar tot leedvermaak van zijn kollega's was het verhaal geweigerd.

2017. *Aan A.A.M. Stols: Parijs, 22 maart 1934*

Parijs, 22 Maart.

Beste Sander,

Dank voor gezonden boeken, in 't bizonder de *Soleares*. Niet alleen Menno[1] vindt Slau zoo goed, maar, naar ik gemerkt heb, zelfs in de oogen van den heer Van den Borght[2] vond hij ditmaal genade, in *Gr.Ned.* De heer V.d.B. heeft door *Soleares* eindelijk dan leeren inzien dat Sl. zijn gedichten zóó schrijven moest, zoodat de langverbeide ontmoeting tusschen deze 'schoone geesten' dus tòch heeft plaatsgehad. Ik kan je niet zeggen hoe blij ik ben, als ik zulke dingen lees, vooral sinds ik - van John B.W. - weet dat de heer V.d.B. als lezer maar één intelligentie ontmoet heeft die de zijne overtrof, nl. die van Valéry.

Ik heb Larbaud geschreven. Als hij mij niet zien wil, tant pis. Ik zal hem daarom niet minder in het hart dragen, maar hem dan ook maar definitief afschrijven, op deze wereld althans...

Wie kan voor *Forum* over *Soleares* schrijven misschien? Ik niet, ik ben alleen nog maar bekwaam tot vertalen! Vestdijk lijkt mij de aangewezen man; ik zal het hem door Menno laten vragen.

Mijn halfleeren boekjes zal ik zien kwijt te raken zonder dedicaties aan den grooten man van Utrecht.[3]

Hartelijke groeten en nogmaals dank.

Je E.

2018 (561). *Aan M. ter Braak: Parijs, 24 maart 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2019. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Parijs, 24 maart 1934*

Parijs, Zaterdag.

Beste Sander,

Vanmorgen je brief met desiderata van Boucher gekregen, waarvoor dank. Maar ik heb van geen van de 3 boekjes ook nog maar één ex. over.

Hart. groeten van je

E.

1. 'Het lezen van poëzie'. In *Het vaderland* van 18 maart 1934 (ocht.).
2. 'Het dorre hart'. In *GN* 32 (1934) 3 (maart), p. 288.
3. M.R. Rademacher Schorer. Zie 1571 n 2.

2020 (562). *Aan M. ter Braak: Parijs, 28 maart 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2021. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 29 maart 1934*

Parijs, 29 Maart.

Beste Hein,

In haast deze vragen (want er moet noodig een nieuw pak van 100 blzn. naar de *W.B.*!)

Vertaal in goed zakenmans-Hollandsch: 'ses crédits américains allaient être coupés'. (Het gaat om een Fransche bankier in Sjanghai).

Wat is 'le Gouvernement Général de l'Indochine'?

- Neen, ik sluit hier maar 2 blzn. van mijn vertaling in; de kruisjes op zij geven de punten aan waar ik twijfel, de witte plekken waar ik niet weet wat te zetten (het fransch staat er dan naast). Wil je ook de heele boel controleeren voor de juiste 'smaak' ervan? - finantieele smaak!

Aan het eind van het boek komt nog een *kreng* van een passage voor, die vol is van financierstaal; maar daar ben ik nog lang niet aan toe; bovendien is daar niet veel haast bij. Hier wel - zou je mij deze blzn. uiterlijk 3 Maart hier terug kunnen bezorgen?

Dank. - Heb je je novelle aan Menno laten zien? Heb je Bep ontmoet, die nu in Holland zit? of ga je haar ontmoeten?

Hart. groeten van je

E.

2022. *Aan A. Roland Holst: Parijs, 29 maart 1934*

Parijs, Donderdag.

Beste Jany,

Het is wel gek dat *deze* brieven van ons elkaar kruisten. Maar in hoofdzaak zijn we het eens! Inderdaad: als je hier bent, zullen we over alles en nog wat praten, dat is het beste. En toch vertrouw ik ook dit praten niet; ik merk meer en meer dat wij zulke geboren hypocrieten zijn, dat onze intelligentie - niet alleen in een gesprek, maar ook tegenover onszelf - zich vaak alléén inspant om onze werkelijke instincten te verbergen. Ik merk bij mezelf allerlei beschamende instincten, die misschien mijn 'wezen' in één slag zouden verklaren als ik de moed had ze door te denken. Maar we verneuken

onszelf tòch, en het eenige wat maakt dat we een beetje behoorlijke menschen blijven, is dat we er *ook* toch voor lijden.

Als ik werkelijk met je zou moeten bepraten wat op de bodem ligt van mijn 'crisisgevoel', dat zich sedert 1½ jaar verscherpt, zou er van alles aan te pas moeten komen dat mijzelf weerzin inboezemt, en jou toch niet werkelijk zou interesseeren. En ik geloof dat jij van jouw kant heelemaal geen behoefte hebt om over de 'laatste dingen' van jezelf te praten. Misschien is het de consequentie van *jouw* 'wezen', misschien ook het verschil van ruim 10 jaar dat tusschen ons ligt, maar ik heb soms het gevoel dat jij het resultaat bereikt hebt dat je liever een gemakkelijke en prettige omgang hebt dan een diepere en moeilijke. Ik had, eerlijk gezegd, een vervelend gevoel, onlangs, bij het bedenken dat je een afwerende houding tegenover mij kon aannemen terwijl je bij den heer Joep Nicolas[1] logeerde. Zooiets kan natuurlijk gemakkelijk een verkeerde interpretatie zijn, maar toch... En natuurlijk, als je precies nagaat wat een moeilijke omgang dan wèl oplevert, blijft het in laatste instantie: ook niets! Je moet ervan houden op zichzelf. Ik heb nooit zóó van iemand gehouden als van Bep; ik wist of vermoedde wel dat ik het zou kunnen, maar met een twijfel dat het te realiseeren zou zijn; en nu het gerealiseerd *is*, voel ik duidelijk hoe, juist naast een complete 'communie', een nog verwoeder eenzaamheid kan bestaan. Je ontkomt niet aan jezelf, ook niet in een ander.*

Het is soms oneindig prettiger, voluptueuzer misschien zelfs, om aan de oppervlakte van dezelfde gevoelens te drijven, desnoods luisterend naar een connerietje als 'Eine Nacht in Monte-Carlo - - -' Maar bij mij komen de veranderde maatschappelijke omstandigheden erg meespreken. De tijd ontbreekt me. Ik heb zoo ongeveer de zekerheid dat ik van alle verfijningen van het 'leisure' juist, steeds meer afgesneden zal worden. Als je dan tijd overhoudt om dingen te 'verdiepen', gebeurt het op de felste en wrangste manier. En natuurlijk, in laatste instantie vind en krijg je tòch niets (zooals gezegd)! Juist voorbij een zekere diepte weet je niets meer van een ander, en bijna niets van jezelf. Een eenzaamheid, die direct aan den dood grenst - aan de *werkelijke*, niet die van Elyseumbewoners en godsdienstige geesten.

Ik verzeker je dat ik niet bezig ben te 'verschralen'; dat is altijd iets.

1. Nederlands glazenier die een tijdlang in Parijs woonde.

* Zelfs niet in je 'tweelingsziel', als die bestond!

En mijn polemische neigingen interesseeren mij minder dan je denkt; alleen: wat ik je gisteren zei van luxe-vriendschap en bondgenootschap - het reëele verschil daartusschen - blijft waar, is misschien ook de *kern* van wat jij als mijn 'nur polemiek' veroordeelt. Maar dan: ik ben werkelijk au fond een trouwe natuur, weet je. Als ik je schreef[2] zooals ik het gisteren deed, is het niet uit 'polemische' landerigheid, maar om iets wel degelijk... essentieels; omdat ik, gegeven juist jouw *waarde*, je liever niet op mijn lijst van halve vrienden zet. Als het zoo *moet* zijn, dan is een verre sympathie beter. Dit kan voor een idioot lijken op een 'liefdesverklaring', maar dat is het zeker niet: noch eerder heeft het te maken met een *principe* van werkelijke mannenvriendschap. (La fraternité, zou Malraux zeggen, met een term die mij toch communistisch-weeïg aandoet.) Enfin, neem deze verklaring, die misschien ook al te lang geduurd heeft, voor lief; ik ben het je schuldig, voor mijn gevoel, na gisteren. Laat ons het verder op dat problematische gesprek in een zonnig café houden!

Je E.

Ik heb dit haastig gekrabbeld, tusschen twee blaadjes van mijn vertaalstrafwerk door, - maar ik wou je direct antwoorden.

2023 (564). *Aan M. ter Braak: Parijs, 31 maart 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2024. Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, maart 1934

Beste Hein,

Vertaal nog even in Hollandsche ambtenarenstijl: 'Monsieur le Ministre, Monsieur le Président du Conseil au fil spécial'.

Dit is dus de president van den ministerraad. ('Voorzitter van de Raad?') En wat is 'au fil spécial'? De geheime, bizondere telefoon? De privé-lijn? I am quite at a loss!

'M. le ministre' vertaal ik overal door 'Excellentie'. God God, wat is *dit* een rotzooi! - Als ik ermee klaar ben, zal ik deze blzn. toch nog even naar mijn schoonvader sturen 'ter controleering'!

2. De een dag eerder geschreven brief waarop DP hier doelt, is niet teruggevonden.

Dit is maar een appendix van mijn andere brief. In haast en nogmaals dank.
Je E.

2025. *Aan J. Greshoff: Parijs, 1 april 1934*

Parijs, Zondag.

Beste Jan,

Hierbij het door mij teruggetrokken panopje op Dr. Fischer. Après tout is het alleen maar een beetje aardig onder ons...

Geheimschrift van J.v.N. ontvangen en met verrukking gelezen. Ik schrijf hem er nog over, of spreek erover als ik in Brussel kom. - Ik kan hoogstwschl. niet vóór den 6*en*. Schrijf Timmers dat dus. Het idee van die klok lijkt me subliem, zoowel uit een practisch als een moreel oogpunt.

De vertaling hangt me hevig de keel uit, maar schiet op. Woensdag of Donderdag *moet* er een nieuw groot pak van naar Endt. Dan mag ik weer eventjes uitblazen.

Mieltje Bron?[1]... Merde. Qu'est-ce que tu veux que ça me foute?

Lezen doe jij weinig. Maar ik doe lezen: nul. Behalve de rotzooi van de kranten; de detective-roman met heuzige personages van *Paris-Soir* en andere flauwekul.

Wat een pest nu weer met die *Locomotief*![2] Heb je nu van daar fl.100. in de maand minder? Ik vind het nu al beroerd dat we je dus niet hier zullen zien; maar het vooruitzicht van de spoedige ontmoeting in Brussel troost me.

Dag! Tot ziens, en hart. groeten aan allen,
Je E.

[3] Ik zie Larbaud hier *Woensdag*. Vraag aan Mme Torry ook Activités met mijn stuk erin. Het nr. is uit en ikzelf kreeg niet eens proef!

2026. *Aan V. Larbaud: Parijs, 2 april 1934*[aant.]

Cher Monsieur,

Vous ne savez pas à quel point votre carte m'a fait plaisir. J'avais

1. Zie 1917; zie ook 2100 n 1.
2. Greshoff was medewerker aan dit Nederlands-Indische dagblad te Semarang.
3. Geschreven op achterzijde envelop.

l'impression que le ton de mes lettres (peut-être) vous avait profondément déplu, et que vous ne vouliez décidément communiquer avec moi que par imprimés!

Malheureusement je me vois obligé de partir aujourd'hui à Bruxelles. Je ne serai de retour que lundi prochain (9 avril). Voulez-vous me convoquer pour un autre jour?

Je vous remercie d'avance et reste bien à vous,

EdP.

17bis rue Erlanger

Paris (16e)

2027. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 2 april 1934*

Maandag, 2 April.

Zeer geachte Heer Endt,

Ik heb mijn 300e blz. af, maar krijg nu bericht dat ik voor zaken absoluut even in Holland en Brussel moet zijn. Ik denk een week zoowat - force majeure! Daar ik eerst naar Holland ga, zal ik mijn vertaling daarheen meenemen en u zenden wat werkelijk persklaar is. De rest als ik in Parijs terugben, want er zijn een paar politieke en financieele details waarover ik 'nadere verklaringen' verwacht, die nog niet binnen zijn.

Hebt u gemerkt dat ik twee 'ruwe' passages 'ruw' en letterlijk vertaald heb? Ik hoop zéér dat die mogen blijven staan.[1] (In deel II en III.)

Ik zou u graag in Holland even ontmoet hebben, maar dat zal wel niet gaan, want ik blijf daar maar 1½ dag en kom niet verder dan Den Haag.

Geeft u *gerust* de copy die binnen is aan den zetter, als u er haast mee heeft. Ik ben uiterlijk volgende Maandag (9 April) hier terug en stuur u, vóór 15 April, dus nog een flinke portie: vmdl. tot blz. 320.

Ik doe op het oogenblik gemiddeld 10 blzn. druks per dag; maar ik moet soms wachten op inlichtingen over speciale termen en zoo. Zoo is er aan het eind, geloof ik, een helsche passage onder financiers!

Met vriendelijke groeten en de meeste achting

uw dw. EduPerron

1. Zie 2033 slot, en 2038.

P.S. Het kan ook zijn dat ik u de copy uit Brussel zend; dit hangt af van een kleine wijziging die zich in mijn reis kan voordoen.

2028 (565). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Brussel, 2 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2029 (566). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Brussel, 3 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2030 (567). *Aan M. ter Braak: Brussel, 4 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2031 (569). *Aan M. ter Braak: Brussel, 7 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2032. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 9 april 1934*

Beste Hein,

In haast deze paar regels. We zijn net uit Brussel terug (waar ik Nen ontmoet heb) en vonden hier van allerlei te beredderen. - In de eerste plaats dus: dank voor de vaktermen! Dan: Bep laat vragen om toch maar geen werk te maken van die vaste benoeming of dat vaste tractement. Wij hebben er met Jan over gesproken en gelooven nu dat voor ons de voordeelen daarvan niet opwegen tegen de nadeelen. Wij verdienen nu wat minder, maar zijn vrijer, wat ook veel waard is.

Ik ben het geheel met Menno eens dat je bezwaar er niet toe doet: als je met zulke dingen zou gaan rekenen, zou je op het laatst niets meer durven beginnen. Toch is een pseudoniem[1] misschien niet slecht, als jij daar zelf het meest voor voelt. Maar noodig lijkt het mij allerminst.

Later meer. Hartelijke groeten, ook van Bep en aan Nen,

je Eddy

Parijs, 9 April.

1. Voor publikatie van ‘De levende ring’, zie 2000 n 2, 2006 n 2 en 2016 n 1.

2033. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 9 april 1934*

Parijs, Maandagavond.

Geachte Heer,

Het speet mij ook dat ik u net misliep. Bij terugkeer hier vond ik uw schrijven, met het lijstje dat ik hierbij terugzend. De moeilijkheid is, dat ik nu mijn eigen vertaling niet onder oogen heb; ik kan dus alleen een 'tegenproef' nemen op de vertaling die u voorstelt. Deze is soms goed, soms onjuist; hier en daar bepaald fout. In de meeste gevallen zullen we er dus iets anders op moeten vinden dat èn u èn mij bevredigt, zonder den auteur te verraden. Maar dat schikt zich wel. Als u mijn opmerkingen even leest en daarmee rekening houdt in de veranderingen die u reeds hebt aangebracht, kan ik de rest heel goed op de proeven doen: als alles gedrukt is, zie je het ook weer anders. Ik zal in ieder geval rekening houden met de passages waar u kruisjes bij hebt gezet.

Over een paar dagen zend ik u nu weer een portie, en dan het slot een kleine 10 dagen later.

'Capitaines d'industrie' is bepaald iets van Ferral: een ironische aardigheid. 'Industriegeneraals' of zoo. En dat 'jouir' is heel vervelend; ons Hollandsch is wel plat, en vooral gehaast-zakelijk daarbij! een Franschman 'geniet', een Hollander 'komt klaar'. Maar de grofheid van formuleeren - of de onopgesmuktheid - is in het Fransch duidelijk bedoeld. Dus *niet*: 'het aardsche genieten'. En wat zetten we bij de ruwheid van Tsjen? Het is duidelijk dat hij het in het Holl. precies zóó gezegd zou hebben - (en zooals ik het vertaalde). Zullen we er een noot bij zetten dat... gegeven het Hollandsche fatsoen.....? 'Genomen' inpl. van 'genaaid' lijkt me erg kinderachtig, u niet?

Hierover dus nog nader. 'Geniet' inpl. van 'klaarkomt' lijkt mij best. Hoe meer ik erover nadenk, hoe beter het mij lijkt! Wie begrijpt, begrijpt, De rest... -

Met vriendelijke groeten, hoogachtend,

uw dw. EduPerron

2034 (570). *Briefkaart aan M. ter Braak: Parijs, 10 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2035. *Aan J. Greshoff: Parijs, 10 april 1934*

Parijs, Dinsdagavond.

Beste Jan,

We zijn dan weer terug. Het is godbeter't wel te merken! Het was in Brussel voor ons beestachtig duur, maar we vergaten het om het vacantiegevoel dat we er hadden, en waartoe de hotelsfeer ook meewerkte. Hier is alles weer beroerd, eng, samengedrukt: zoowel Bep als ik hebben hier direct de sensatie dat we nooit meer iets behoorlijks zullen kunnen doen, en dat we geen *tijd* hebben, geen tijd, geen tijd![*] Is het de kleine ruimte die dat gevoel geeft? Ik weet het niet, maar vanaf dat we opstaan, totdat we weer naar bed gaan, voelen we ons 'getalonneerd'.

Ik vind dat ik in Brussel weinig aan je gehad heb, ditmaal; ook al een gevolg van de omstandigheden. Hier thuiskomend vond ik een brief van Endt, met voorgestelde 'verbeteringen', die naar niets leken, over het algemeen, vol fouten zaten, enz. - en verder een *Nwe Gemeenschap* met absoluut *walgelijke* stukjes van Albert Kuyle.[1.] Dat is het ergste ploertje dat erbij loopt, daar is Van Duinkerken een vriendelijke os bij. Theun de Vries en Kuyle zijn *de* verbeten strebertjes van de 'opkomende' generatie. En Menno prefereert smoel te houden. Ik ook, hoewel noode. D.w.z. er is veel voor te zeggen; maar ook veel tegen. Het ideaal zou zijn dat nieuwe strijders dit gespuis hun vetje gaven: bv. Vestdijk, of Vic zelf, of Hendrik de Vries, of werkelijke 'jongeren'. Als je leest wat zoo'n Gabriel Smit over Slauerhoff (*Soleares*) durft zeggen,[2.] dan word je toch helsch, of je 't wilt of niet. - Ik wou dat Fredje Batten, Rudie van Lier, Varangot en zoo wat ouder waren, of een al wat gevormder talent hadden. - Ik was doodmoe na het praten met Varangot. Ik heb me erg

* Vooral voor onszelf; zelfs lezen gaat ons hier niet goed af.

1. 'Proza. Een overweging vooraf', waarin Kuyle verklaarde niet te begrijpen dat zekere schrijvers niet meer geslagen werden (letterlijk), en een vernietigende bespreking van Louis de Bourbons bundel *Het licht achter Golgotha* onder de titel 'Kom, kom, niet zoo somber...' *(De nieuwe gemeenschap* 1 (1934) 3/4 (maart/april), p. 198-202).
2. In 'Legendarische heldhaftigheid' stelde Smit dat Slauerhoff als dichter onverantwoordelijk werd overschat, en dat de waardering die hij genoot karakteristiek was voor het verval waarin Nederland was geraakt (*De nieuwe gemeenschap* 1 (1934) 3/4 (maart/april), p. 191-193).

ingespannen om een 'boeiend' gesprek met hem te hebben, omdat hij me zeer geschikt leek, maar God God, wat is het weer een echte Hollandsche sloome duikelaar! Als ze geschikt zijn, zijn ze zóó...

Ik vraag me werkelijk met angst af wat ons voorland zal zijn (dat van Bep en mij + Gille op den achtergrond) als ik die fl.1000. verdiend zal hebben, en dus 2 boeken achter me heb, en als dan de duiten die van de erfenis nog komen, ook op zullen zijn. Laat ons zeggen in Juli of Augustus 1935. (Ik moet van het geld van de erfenis nog ± 10.000 fransche franken geven aan Pia voor de drukkosten van dat mislukte boek, want ik kan hem toch niet alleen daarvoor laten opdraaien: er is nog zoowat 20.000 frs. schuld!) Kan je niet iets bedenken? Zullen we samen 1001-dag-verhaaltjes maken, of detective-verhalen, of rijmpjes à la Clinge-Doorenbos,[3.] of tooneelstukken? Wat denk je van dit laatste? Als jij en ik een 'trust' begonnen - later met 'negers'[4.] desnoods - om een Hollandsch tooneel te doen ontstaan? jij hebt toch al een regisseursverleden achter je en vele relaties. Ik geloof heusch dat we wel iets zouden kunnen maken, samen; we geven het dan onder pseudoniem uit (in *Groot-Nederland* en *Forum*) en jij vertegenwoordigt de zaak naar buiten, want ik wil met die flikkers niets te maken hebben. Daarentegen ben ik bereid ⅔ van de stukken te maken, en zelfs meer. Wat denk je hiervan? Als pseudoniem een flink Hollandsche naam: Egbert Wessels of zooiets! Of... Van Tuynen?!

Schrijf me gauw weer eens, en *denk hierover na*.[*] Mijn 2 bedrijven van *De Nieuwe Manier*[5.] kunnen over 1½ jaar nog altijd dienst doen: omgewerkt, nog bêter gemaakt, of wat je wilt. Als het eens een succes werd?

Hartelijke groeten, ook aan Atie, en van Bep;

je E.

Zoo'n vent als Kuyle noemt Cab Calloway en Dimitroff in één adem; dat teekent de mentaliteit! En 'deze tijd'! *Ou-ah*!

3. De rubriek 1001-dag en de rijmpjes van Clinge Doorenbos verschenen in *De telegraaf.*
4. Letterlijke vertaling van de term 'nègres', waarmee in Frankrijk schrijvers worden aangeduid, die werken voor een auteur van naam en onder diens naam publiceren.

* Als je alles als grapje verwerpt, kom je er nooit.

5. Onvoltooid gebleven toneelstuk (*Vw* 5, p. 373-458).

2036 (571). *Aan M. ter Braak: Parijs, 11 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2037. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Parijs, 11 april 1934*

Parijs, 11 April.

Beste Sander,

Dit om je er even aan te herinneren dat ik nog altijd op een geb. ex. van *Een Voorbereiding* wacht (zonder vlekken op de band).

Het is hier zomer.

Wat een mooi stukje heeft Gabriel Smit over *Soleares* geschreven in het blaadje van de Kuitenbrouwers. Die jongen is een bizonder aangenaam iemand, en zoo frisch en serieus toch.

Hartelijke groeten en dank bij voorbaat.

Je E.

2038. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs,*[1] *11 april 1934*

Parijs, Woensdag 11 April.

Geachte Heer Endt,

Ik schreef u gisteren, maar daarnet komt uw nieuwe brief, waarmee ik me zóó heb geamuseerd, dat een antwoord geen uitstel mag lijden! Waar *ernstige* vertalers al niet toe komen! Wat mij vooral trof was uw vernuftige redeneering om 'baiser' in de richting van 'kussen' terug te krijgen, edoch, helaas! er is geen twijfel mogelijk: dit eertijds edele en poëtische woord ('ah, je meurs, ah, baise-moi!' bij Ronsard) is nu *niets* anders dan het meest vulgaire 'naaien' ('couche-toi sur l'dos, j'vais te baiser, ma vieille'.) Maar desalniettemin, uw bezwaren zijn te begrijpen. Laat ons er dus nog even ernstig over nadenken en beraadslagen. Ik voel er nu het meeste voor dat die eene juffrouw wel 'klaarkomt' (inplaats van 'het aardsche te genieten') en dat die andere - van Tsjen - wordt 'afgelikt'. Dit staat met uw 'kussen' in nauw verband en kàn ook heel goed het andere insluiten, heeft de ruwheid van 'baiser' en mist de kinderachtige deftigheid van 'nemen' of 'genomen worden'. - Dus: inpl. van 'door anderen genaaid worden', 'door anderen worden afgelikt'. Goed?

1. Briefhoofd: Le Murat, café te Parijs.

Naar de gildehoofden zal ik informeeren. Ook naar de petroleumtank. Ik was die 'ketel' geheel kwijt; wat de gildehoofden betreft, ik zie wel wat dat zijn, maar een ander woord is zeker wel te vinden. Overmorgen zie ik Malraux, voor wien ik weer een lijstje klaar heb met problemen, waarbij ik deze twee zal voegen. Er zijn nog andere zwakke plekken, maar ik heb alles genoteerd. Als de proeven naar u terug zijn, wordt deze vertaling toch zéér behoorlijk, daar hoeven we, geloof ik, niet bang voor te zijn.

Wilt u van Malraux een kort voorwoord hebben, met een uiteenzetting van de situatie in China of zoo, voor de Holl. uitgave? Ik denk dat ik die wel van hem krijgen kan. En zal ik nog moeite doen voor dat andere portret? (het eenige *werkelijk* goede) of prefereert u de sombere en revolutionaire lezing die op het prospectus staat afgedrukt?

Met vriendelijke groeten, hoogachtend
uw dw. EduPerron

2039 (572). *Aan M. ter Braak: Parijs, 11 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2040 (573). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Parijs, 12 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2041 (576). *Aan M. ter Braak: Parijs, 13 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2042. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 13 april 1934*

Zeer geachte Heer Endt,

Petroleum*tank* (inpl.v. petr.*ketel*) op blz. 143 v/h boek, is goed. (Pag. 133 v/h MS.)

(Pag. 125 v/h MS.) 'Gildehoofden', laat ons zeggen: 'bedrijfsleiders'. Dat wordt toch wel bedoeld. Of menschen die aan het hoofd van verschillende 'vakken' staan; maar dat komt hier vrijwel op hetzelfde neer. 'Werkbazen' zou bijv. ook gaan, maar lijkt mij minder.

De 'industriekapiteins' kunt u vervangen door 'groot-industrieelen'. Of 'industrieleiders'. Of 'industriechefs', naar verkiezing. Er 'generaals' van te maken lijkt mij toch te vrij. (Pag. 94 v/h boek; wschl. 84 v/h MS.)

Op p. 119 v/h boek, wschl. 109 v/h MS. komt voor een zinnetje: ‘Les fenêtres du premier étage étaient voilées’. Ik vertaalde: ‘door gordijnen afgesloten’ of zooiets. Het moet zijn: ‘door (de) rook gesluierd’.

Zou u deze passages nog willen veranderen? Dank!

In haast en met vriendelijke groeten

uw EduPerron

Parijs, 13 April.

2043 (577). *Aan M. ter Braak: Parijs, 13 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2044 (578). *Aan M. ter Braak: Parijs, 15 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2045. *Aan J.A.A. Engelman: Parijs, 16 april 1934*

Parijs, 16 April.

Beste Jan Engelman,

Dank voor de lange brief, uitknipsels, berichten, plaatjes, foto's. Het vers van Redcel II[1] (ben jij dat zelf?) was heel aardig; als het iets korter was geweest, had ik het nog beter gevonden. Over Kuyle en over Ter Braak[2] ben ik het alleen aan de oppervlakte met je eens, over Ter Braak eigenlijk zelfs dàt niet. Ik kan werkelijk niet inzien wat er ‘ontstellend’ is in *Dumay*, maar ook niet waarom je die ontsteltenis hebt moeten weglachen. (Al deze termen zijn trouwens typisch-polemische termen, die weinig of geen verband houden met de werkelijkheid). Ik vind Ter Braak een oneindig grooter ‘stylist’ zelfs dan Kuyle, die dom, Hollandsch-gijnig, d.w.z. geestloos, is, het nieuwe proza heeft leeren schrijven, en nu schrijft, als een

1. ‘Ubu als tijdschriftredacteur’. In: *DNE* 868 (12 april 1934), p. 1090. Het is niet onwaarschijnlijk dat dit vers, geschreven op *Nieuwe gemeenschap*-redakteur Albert Kuyle, van Engelman is.
2. Over Albert Kuyle's roman *Harten en brood* schreef Engelman in *DNE* 868 (12 april 1934), p. 1091-1092 onder de kop ‘Kuyle had wijdere afstanden kunnen nemen’. *Dr. Dumay verliest...* werd besproken in *DNE* 858 (1 februari 1934), p. 691-692. Engelman schreef ‘verbijsterd’ te zijn door de diskrepantie tussen de belangwekkende essays en de tegenvallende romans van Ter Braak.

schoolmeester, en wiens low cunning + 'poëtische' bladzijdjes mij geen oogenblik bedotten. Je kunt het met Ter Braak oneens zijn zooveel je wilt: hij is daarom niet minder een rasechte intelligentie (ook hier is sprake van rasechtheid, niet minder dan bij dichters, geloof me) en hij 'schrijft' zeer goed. Het al-te-dwaas-berijden-van-stokpaardjes zegt niet veel: dat heeft de tijdgenoot ongeveer altijd gezegd voor iemand die *werkelijk* zijn persoonlijke waarheid tot het laatste toe najoeg. - Maar misschien kunnen we dit alles beter bespreken als je me werkelijk nog eens opzoekt. Met het oog op dat bezoek: mijn adres is nu 17bis rue Erlanger, Paris (16e).

Ik nader het eind van mijn vertaling, maar zit er toch altijd nog zoo aan vast, dat ik letterlijk geen tijd heb voor iets anders - als schrijfwerk tenminste. Zelfs niet voor brieven, want ik zou je beter willen schrijven dan ik het nu doe, en voel me voortdurend gehinderd.

Je voorgenomen *Jan de Witt*[3] zal ik zorgvuldig geheim houden, en je vertaling van Gozzi[4] zal ik misschien lezen, als je mij die zendt, maar zeker niet zien. Je hebt ook hier blijkbaar illuzies die ik ten eenenmale mis, en kunt nog over tooneelvormen strijden met een regisseur. Als ik ooit een tooneelstuk schreef - après tout blijft de *dialoog* veel aantrekkelijks houden - en een plankenspecialist die zich regisseur noemt kwam erop af, dan kreeg hij het zaakje van me cadeau of niet, maar àls hij het kreeg, dan ook met een volmaakte afzijdigheid van mijzelf. Misschien weet je dat *La C. Hum.* door Meyerhold - dat ik na de *idiote* betweterij van Vic[5] deze naam soms nog goed schrijf is een bewijs voor mijn edel karakter! - voor de planken wordt omgetimmerd. Ik had er laatst een gesprek over met Malraux en verweet hem zijn 'geloof' aan dergelijke kitsch. Hij beweerde dat Meyerhold de eenige regisseur was die hem niet ridicuul voorkwam, omdat hij 'iets geheel nieuws met geheel nieuwe middelen, enz.' - je kent het praatje. Ik trap evenmin in Meyerhold als in een ander: ik weet zeker dat ik in zijn stuk iets voorgezet zal krijgen dat met het wezen van *La C.H.* (of van Malraux) geen bal meer te maken heeft, en als ik 'iets anders' moet zien, heb ik liever niet iets dat tòch daarop parasiteert. Het gekke is dat Malraux deze

3. Niet verschenen.
4. Het toneelstuk *Turandot* (1762) van Carlo Gozzi verscheen in vertaling van Engelman te Rotterdam in 1936 onder de titel *Prinses Turandot.*
5. Zie 1760 n 1.

zienswijze van mij deelt, maar toch het nut van die opvoering niet betwijfelt. Het zal wel om de een of andere 'gemeenschaps'-reden zijn.*

Kan je me het artikel van dien heer Dagens[6.] niet bezorgen? In ruil daarvoor hierbij een vers. Het is het fatsoenlijkste van mijn priapeia, wschl. het eenige 'drukbare'. Als het niet toch min of meer 'gewaagd' was, had het al ergens gestaan, want het is zeker 3 jaar oud. Maar ik herinner mij dan ook de tijd niet meer, waarin ik nog wel eens iets op rijm bedreef.

Voor je volgende bundel houd ik mij aanbevolen. Eén ding alleen betreur ik, nu *De Tuin van Eros* verscheen: je moest àl je andere verzen - de katholieke etc. - nu ook in een ander boek bijeenbrengen, anders blijft het een hopelooze administratie, met al die 'roosvensters'.[7.]

Er is nog een zaak die ik uitgebreid met je zou willen behandelen, en waartoe de tijd me gewoon ontbreekt - want de lust is er, omdat het probleem mij zelf bezig houdt: nl. hoe iemand intelligent en katholiek kan zijn. (Het p.s. van je vorige brief, waarop ik niet antwoordde.) Ik geloof *ja*: maar, vanuit mijn 'gedachtenwereld' kan ik de katholiciteit, het geloof zelfs (in godsdienstigen zin, niet aan een vrouw of een politieke partij, maar tenslotte ook diè vormen van geloof) alleen pruimen - dit prachtige woord is in me blijven hangen uit de poëzie van Redcel II - als een vorm van *poëzie*. Ik bedoel: er is voor mij tenslotte geen enkel verschil in Jany's fictieve Elyseum en jouw 'hemel'. Het is niets anders dan een poëtische behoefte aan 'iets anders' - ik ken een Rus hier,[8.] die in zulke gevallen het woord 'mystiek' in zijn mond neemt, al gaat het om het geloof aan het Communistisch Manifest. Het is idioot maar waar, dat voor deze kant van ons wezen, deze behoefte aan 'iets anders', aan *poëzie* tenslotte, alleen de waarde van het individu beslist, en dat de justificatie tenslotte misschien *even* goed gezocht kan worden in de thomisti-

* Deze tijd BULKT van 'gemeenschap'! Ook daarin is Kuyle sluw en dom tegelijk.

6. Jean Dagens schreef in de rubriek 'Uitzicht' van *De gemeenschap* 10 (1934) 3 (maart), p. 191-196 over *La condition humaine.*
7. In *Tuin van Eros* (Amsterdam 1932) nam Engelman uit *Het roosvenster* (Arnhem 1927) geen, en uit *Sine nomine* (Utrecht 1930) negen gedichten over.
8. A. Alexeïeff.

sche philosofie, als in *Le Grand Albert*,[9.] als in een hyper-modern brochuretje over hooger vegetarisme of een kruising van Baker Eddy[10.] en Steiner.[11.] Er is meer *kans* dat het superieure individu zich voedt met een 'klassieker', 'beproefder', 'gecultiveerder' systeem, maar *noodig* is het niet. Dit ondanks al de belezenheid en apologetische hokvastheid van je vriend die voor mij op een sigarenhandelaar lijkt en daarom door Vic klakkeloos als *leelijk* in de krant werd gezet.[12.]

Van mooi en leelijk gesproken - (we zijn allemaal alleen maar mooi in onze soort!) - je portretje naast dien kaftandrager[13.] belicht een kant van je die ik niet had opgemerkt tot dusver, en die er zeker is. Het is *niet* de intellectueele rokkenjagerskant die bv. zoo mooi uitkwam in een portret dat ik in een kinderblad over tooneel gezien heb, het is iets veel aardigers, iets dat wschl. maken zal dat je een zeer sympathieke oude man zult zijn. Ik weet niet of je dit aardig vindt, maar het is een hoop van mijzelf. Ik geloof dat de ouderdom in 9 op de 10 gevallen de 'test' is of iemand werkelijk aardig was of niet: 'laat mij voorzien hoe je als oude heer zijn zult en ik zal je zeggen hoe je bent.' Enfin, ook deze poëzie laat zich beter op een dag aan een cafétafeltje bekouten. - Ik heb je nu 4 blzn. geschreven, wat ongehoord veel is voor mijn doen, tegenwoordig, en met Jany is een 'tafeltje in de zon' eigenlijk ook het eenig-mogelijke geworden. Vroeger vond ik brieven echt, nu bijna altijd valsch.

Hartelijke groeten van je
EduP.

P.S. - Ik kan bij nadere beschouwing mijn schandverzen niet terugvinden, al heb ik ze zeker niet verscheurd. En uit het hoofd kan ik het vers niet meer reconstrueeren. Later dus, als ik het terugvind.

2046 (579). *Aan M. ter Braak: Parijs, 16 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

9. Anoniem verschenen boekje amusementsliteratuur.
10. Mary Baker Eddy (1821-1910), grondlegster van de Christian Science.
11. Rudolf Steiner (1861-1925), stichter van de Anthroposophische Gesellschaft.
12. Anton van Duinkerken.
13. Foto in het Letterkundig Museum.

2047. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 17 april 1934*

Parijs, 17 April.

Zeer geachte heer Endt,

Ik had gedacht u vandaag de copy tot blz. 320 (MS. - boek blz. 330) te kunnen toesturen, maar ofschoon ik daar wel ben, wacht ik nog op de oplossing van een paar problemen, als ‘points d'ignition’, ‘tableau d'appel’, die uit Holland moet komen. Om u zooveel doenlijk een persklare tekst te sturen, houd ik die blzn. dus nog hier. Toch hebt u nu blz. 294 (304 van het boek; precies 100 blzn. van het eind). Die laatste 100 blzn. stuur ik u nu maar in één laatste pak, als ik zoover ben. Ik hoop - ook voor mijzelf! - dat u die voor het eind van de maand hebt.

Zou u het geld, dat ik na inlevering van de complete vertaling ontvang, inplaats van aan mij, willen zenden aan Dr. J.R.B. de Roos, 19 Koningin Wilhelminalaan, Voorburg. Dat is mijn schoonvader; en aangezien ik hem dit geld schuldig ben, bespaart dit mij heen-en-weer zenden met verlies door de koerswisseling. Dank.

Met vriendelijke groeten, hoogachtend uw dw.

EduPerron

17bis rue Erlanger,

Paris 16.

2048 (581). *Aan M. ter Braak: Parijs, 18 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2049. *Aan J. Gans: Parijs, 18 april 1934*

Parijs, 18 April.

Beste Gans,

Het blijft dus afgesproken dat we liever praten dan schrijven (vooral met een haar in de pen!) - Ik heb vandaag Trotsky's brochure[1] besteld; ben er *zeer* benieuwd naar. *Als* ik mij bij een gemeenschap ging aansluiten - deze tijd *bulkt* letterlijk van horden en gemeenschappen! - dan zou het, geloof ik, bij deze zijn... Ik sprak

1. *La Quatrième Internationale et l'U.R.S.S., La nature de classe de l'Etat Soviétique* (Paris 1933). Over de 4e Internationale, die Trotsky in oktober 1933 in Parijs had opgericht.

hier een paar dagen geleden Jef Last, die niet ten onrechte kwaad is over de burgerlijke bewondering voor Trotsky en de rust van deze zelfde lieden bij het over de Duitsche grens zetten van 4 trotskysten door den burgemeester van Laren[2.]; maar, ook al moet ik hem hierin in den grond gelijk geven, dit belet mij niet om den ouden Trotsky een prachtkerel te vinden (die mij, eerlijk gezegd, altijd nader stond dan de mij wat te 'reusachtige' Lenin). *Als* ik dan toch aan de politiek moet doen - misschien moèt het eens werkelijk - en mij dus zou instellen op het min-of-meer blindelings naleven van een programma, dan zou ik ook een leider willen hebben in wien ik 'menschelijk' blindelings vertrouwen kon stellen - *ook* al voerde hij mij naar een soort zelfmoord - en wie zou ik dan beter kunnen kiezen dan Trotsky? Maar ik wil probeeren, zoolang het kan, buiten de gemeenschaps-programma's te blijven. Ik weet niet of dit laf is, en het kan me ook niet schelen. Misschien vergt het juist een vrij groote moed. Er zijn me op het oogenblik toch te veel imbecielen bezig om een groote mond op te zetten over gemeenschapsidealen,[*] tot de ergste katholieke wandluizen toe, van het soort Albert Kuyle! En als je op een gegeven moment dan toch kapot moet - want daar schijnt geen ontkomen aan te zijn, gegeven het huidige 'wereldbeeld' - dan maar voor mijn particuliere rekening, after all. Als je Tsjen begrijpt, zal je dit gevoel ook in een *burger* nog wel kunnen begrijpen.

Ik weet niet of deze tijd een mooie, heroïsche, gespannen, enz. tijd is. Ik weet alleen dat ik het heele gescherm overal kotzenswürdig vind, en meer dan ooit snak naar 'een eiland achter de menschheid'. - Je moet de doctrine van het fascisme lezen,[3.] door Mussolini opgesteld, fraai uitgedacht *na* de feiten van het practische samentimmeren (dit laatste is geen verwijt): het is een soort Nietzsche geworden voor het valetaille, een Herrenmoral en Eroïca voor slaven, voor een schare die, qua maatschappelijke houding en omstandigheden, vrij precies lijkt op wat Nietzsche zelf het vurigst heeft veracht: de christenen. Ik hoop hierover een groot stuk te schrijven, als ik met *mijn* knechtschap, die vertaling, klaar ben.

Nu nog even één practisch ding: ik ben òf eind April òf begin Mei

2. Deze vier deelnemers aan een revolutionair-socialistisch jeugdcongres, Duitse politieke vluchtelingen, werden op 25 februari 1934 door de politie van Laren aan de Duitse politie overgeleverd.

* (die vooral niet 'verouderd' mogen zijn!)

3. *La dottrina del fascismo* (1933).

voor een week uit Parijs weg. Waarschuw me dus als je denkt op te dagen, want het zou stom zijn als we elkaar misliepen. Over je gevangenistijd wil ik ook met je praten. En over je brochure tegen Stalin, die ik lezen zal met alle respect voor de politieke onvermijdelijkheden. En last not least, is het misschien het beste als ik je later de drukproeven stuur van *L.C.H.*, voor de politieke vaktermen. (Ik vertaalde 'unions' door 'bonden'; is dat goed? Over de rest vertrouw ik het nogal.)

Hart. groeten, ook van mijn vrouw.

EduP.

2050 (582). *Aan M. ter Braak: Parijs, 20 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2051. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 20 april 1934*

Parijs, 20 April.

Zeer geachte Heer Endt,

Het geval met dat lijstje is inderdaad nogal gek.[1] Zou u mij nu het lijstje terug willen sturen, als u het nog hebt, opdat ik bij de correctie van de proeven die passages nog extra-goed naga. En als u mij andere te signaleeren hebt, graag. Dingen als 'Clappique, hij ook', kunt u zelf, als u ze onder het lezen ziet, natuurlijk gerust verbeteren.

Het portret zal ik nu voor u zien te krijgen. Mocht Malraux geen tijd hebben voor die inleiding, dan kan ik met gegevens en aanteekeningen van hem altijd nog een korte verklaring van de situatie maken, zooals ook in de Holl. vertaling van *Les Conquérants* staat. Allerlei menschen die het boek heel goed lezen, (niet als historisch werk of zoo), beklagen zich er toch over dat ze zoo'n last hebben met het situeeren van de politieke handeling.

Het schrappen van de noot over 'to kidnap' is uitstekend. Met 'captains of industry' kan ik me maar half vereenigen. Waarom is voor die term niet een goed Hollandsch equivalent te vinden?

1. Op DP's brief van 11 april (2038) had Endt geantwoord dat hij DP zijn eigen vertalingen ter controle had voorgelegd, en niet, zoals DP dacht, Endts voorstellen ter verbetering. Op 23 april zou Endt schrijven dat het geval nog gecompliceerder was: door een misverstand had zijn secretaresse de bewuste passages gecorrigeerd en aan DP toegezonden, die ze vervolgens weer verbeterde.

desnoods ‘industrie-kapiteins’ tusschen aanhalingsteekens? Ik zal er nog over denken.

De ‘chefs de ghilde’ zal ik ook nog nader verifieeren; ik heb ze opgeteekend.

Met vriendelijke groeten, gaarne uw dw.

EduPerron

2052 (584). *Aan M. ter Braak: Parijs, 22 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2053. *Aan J. Greshoff: Parijs, 22 april 1934*

Zondag.

Beste Jan,

Heb je *Politicus* van Menno ontvangen? Wanneer komt je bundel[1] uit? Zijn Annie en Arthur al in Holland? Heb je een ex. van *Activités*, met mijn stuk erin, ontvangen? Heb je moeite voor dat blad gedaan? Heb je *Die Sammlung* gezien met Menno's en mijn stuk erin? (Op mijn stuk is al een protest ingekomen van den heer Defresne,[2] die woedend is over het niet noemen van Vic en Buning - zoo woedend, dat hij niet eens gemerkt heeft dat ik die generatie *niet heb behandeld*!)

Antwoord op *al* mijn vragen, s.v.p. Een nr. van *Die S.* kan ik je zenden, als je er nog geen hebt.

Moet je Vigny-Dorval[3] terug hebben?

Vind je het omslag van Menno's *Politicus*[4] niet uiterst antipathiek (genre Ehrenburg en soortgelijke mode-auteurs)? Ik schrok ervan, 'pon my faith!

Ik kan je wel betere dingen vertellen, maar heb geen tijd. Mondeling dus. Maar... van ± 3 Mei t/m 10 Mei ben ik uit Parijs. Dan is de vertaling af en gaan Bep en ik een week uitblazen: naar Grenoble, waar we meteen een brief kunnen maken over het Stendhal-museum dat daar 5 Mei geopend wordt.

1. *Gedichten 1907-1934.*
2. ‘Zu dem Aufsatz von E. du Perron’. In *Die Sammlung* 1 (1934) 9 (mei), p. 508. DP's antwoord werd afgedrukt op dezelfde pagina.
3. Onbekend om welk werk over Alfred de Vigny en zijn minnares Marie Dorval het hier gaat.
4. Uitgevoerd in zwarte en rode horizontale banen, waarover met grote schuine letters de titel was gedrukt.

Ingesloten een brief die Liepmann aan Colijn wou sturen[5.] - niet zoozeer om weer terug te mogen (hoewel ook dat), alswel om de Holl. regeering zich officieel te laten uitspreken over zijn verwijdering, en zoonoodig later weer met kracht hierop terug te komen. Men heeft hem dat van verschillende zijden aangeraden en men heeft geen ongelijk. - De zaak is nu om namen te krijgen van Hollandsche schrijvers, geleerden, enz. die zijn verzoek *steunen*. Hij wil zich liever niet in de eerste plaats tot links-georiënteerde menschen wenden om het onpolitieke karakter van deze zaak te behouden.[*] Ik zond Menno een afschrift; wil jij in België het jouwe doen?

Maar dan *echt* - stuur me anders de brief omgaand terug, opdat ik er een andere bestemming aan geef. Zou Arthur niet mee willen doen? Graag spoedig antwoord: L. wou den brief vóór 1 Mei aan Colijn sturen. Er is dus haast bij.

Hartelijke groeten en schrijf hoe het gaat.

Je E.

2054. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 22 april 1934*

Geachte Heer Endt,

Malraux heeft mij de voorrede beloofd - als er geen *haast* bij is. Wanneer moet u die uiterlijk hebben? Hij zal de politieke situatie erin aangeven.

Het portret is besteld. Misschien moet ik het u in rekening brengen, omdat het een ex. is dat van den photograaf moet komen en dat ik niet (als de 2 vorige) uit een portefeuille bij M. zelf kon halen. Maar erg duur zal het zeker niet zijn.

'Chefs de ghilde' heb ik met M. besproken: bedoeld worden hoofden, leiders, presidenten van vakvereenigingen (corporations); maar in China wordt het middeleeuwsche woord hier gebruikt. Hij zou dus 'gildehoofden, gildeleiders' prefereeren. Maakt u ervan wat u

5. Op 15 april schreef DP aan Ter Braak: 'De petitie van Liepmann is Joodsch kruiperig en tegelijk blufferig gesteld, en zal heel anders moeten worden voor ik eraan meedoe.' (*Bw TB-DP* 2, p. 383).

* Hij is geen communist, althans absoluut niet aangesloten; nur 'sympathiseerend' en anti-Hitler. Heb je *Das Vaterland* eigenlijk wel gelezen?

wilt, de zaak is van geen belang. Maar bedrijfsleiders zijn het dus *niet*.
Met vriendelijke groeten, hoogachtend,
EduPerron
Parijs, 22 April.

2055 (585). *Aan M. ter Braak: 23 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2056 (586). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Parijs, 25 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2057. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 25 april 1934*

Zeer geachte heer Endt,

Op een deel van uw brief heb ik in mijn vorigen al geantwoord. Hierbij 2 blaadjes van uw schrijven terug, met de twijfelachtige passages. Dat 2 × 'leven' vind ik niet erg; waarom deze slordigheid niet behouden? Maar ik heb er iets anders voor in de plaats gezet; als het u erg hindert.

De eenige *rare* plek is inderdaad die 'collectieve geschiedenis'. Maar het Fransch is even raar en onduidelijk: 'première histoire collective de France'. Bedoeld wordt: hij was directeur (als u, zeer geachte heer), dus 'leider', ja, van de eerste geschiedenis van Frankrijk die niet meer door één historicus werd samengesteld, maar door een ploeg van historici, volgens de methode: A. neemt de middeleeuwen, B. de renaissance, C. de tijd van le roi Soleil, enz. En Ferral was de 'leider' van die uitgave: koos de medewerkers en reed ze na. Ik weet dit nu, omdat ik er M. naar gevraagd heb, maar andere Franschen kunnen het best niet verstaan.* Moet ik hem nu verbeteren? Dat lijkt mij zeer de vraag. En bovendien: kàn ik hem verbeteren op deze plaats, waar de qualiteiten van Ferral elkaar in snel opeenvolgende en toch gecompliceerde tusschenzinnetjes aflossen, om het beeld van zijn verleden aan te vullen? Ziet u er iets voor, kent u - waar het eigenlijk een collega van u betreft - een even korte en voor ons land precieze formule? Wilt u: 'leider van de eerste geschiedenis van Frankrijk die door samenwerking van specialisten tot stand kwam'? Maar kijkt u dan of dit in het verband past.

* Mijn vriend Pascal Pia bv. dacht aan een vergissing (het uitvallen van woorden of zoo) in den Franschen tekst.

Van verband gesproken: de grap die zoo kostelijk geworden is[1] heeft mij - dit kan ik u nu wel zeggen - inderdaad wat verbouwereerd doen kijken, toen u mij schreef dat al die vertalingen van mijzelf waren. Maar ik dacht: 'De menschen die zoo kwaad worden over uit het verband gerukte passages hebben werkelijk gelijk' - en troostte mij aldus.

Ik houd me nu aanbevolen voor de rariteiten die u kunnen opvallen in de nieuwe porties.

Met vriendelijke groeten steeds uw dw.

EduPerron

Als het niet te veel gevraagd is, zou u mij dan een ex. van uw vertaling van *Straat zonder Zon* willen sturen?

2058 (588). *Aan M. ter Braak: Parijs, 27 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2059 (590). *Aan M. ter Braak: Parijs, 29 april 1934*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2060. *Aan J. Greshoff: Parijs, 30 april 1934*

Parijs, Maandagavond.

Beste Jan,

Gelijk hiermee zend ik je het gevraagde ex. van *Die Sammlung.* Houd het in eere, al was het maar om de ongewone vreugde van mij in het Deutsch zu lesen! - Ik kreeg natuurlijk hierop een geblaf aan te hooren van zekeren regisseur Defresne, waarop ik bereids teruggeblaft heb: dit duo in volgende *Sammlung*. Defresne was zeer verontwaardigd omdat ik Buning en Vic niet genoemd had en voegde daar allerlei bespiegelingen over mijn onwaardigheid om in serieuze tijdschriften (met serieuze redacties) te schrijven aan toe. De goede man had in zijn vriendenijver niet gemerkt dat ik die heele generatie heb overgeslagen, met uitzondering van Jany als bruggetje. Ik heb ook jou nauwelijks genoemd, om dezelfde reden! Heb hem nu aan zijn verstand gebracht dat ik, had ik *die* dichtergroep besproken, zeker ook Geerten Gossaert, J.C. Bloem en Jan van Nijlen genoemd

1. Zie 2051 n 1.

zou hebben, die mij stuk voor stuk *even* belangrijk lijken als Buning de Groote. Enfin! dit zijn de heerlijkheden van het schrijven voor Holland.

Ik at hier met Klaus Mann, die zeer geschikt is: heel jong nog, bij ons oudjes vergeleken: 27, een beetje vlotte mondaine jonkman, die zich 'Parijs' heeft eigengemaakt in het milieu Cocteau. Maar met dat al zeker met aardige dingen - niet onmogelijk ietwat pederastisch, althans 'bi-sexueel' aangelegd ook - en hij heeft een boek geschreven dat zijn *Ducroo* is: mémoires van kinds-af tot ± 18 jaar: *Kind dieser Zeit*. Ik keek het in, en het leek me aantrekkelijk; maar eerst afwachten tot ik het gelezen heb. Ik lees *niets* meer, sinds ik een copy-koelie geworden ben - althans niets meer voor mijn eigen plezier. O ja, de *Politicus* van Menno, maar daartoe *verplicht* weer de vriendschap. Vigny-Dorval heb ik nog steeds niet uit!

De vertaling is nu op een oor na gevild. We gaan Vrijdag a.s. - dan is de vertaling af - naar Grenoble, voor een dag of 8. (Zal je een briefkaart sturen!) Dan, na terugkeer, een paar essays en artikelen wschl., dan weer met alle macht aan *Ducroo*. De copy moet in principe in October a.s. worden ingeleverd.

Liepmann is niet erg sympathiek, maar zoo abject als men zegt, lijkt hij mij toch ook weer niet. Hij houdt zichzelf naïevelijk voor een 'beroemd auteur', maar is daarnaast nogal zielig en op bohème-manier geschikt. Enfin, ik ken hem tenslotte heelemaal niet en ben ook volstrekt niet op intiemere omgang gesteld; ik wil niets meer zeggen dan dat hij wel *iets* aardigs heeft. Maar misschien is het bij nadere beschouwing een mythomaan, hypocriet en oplichter, wie weet?

Toch doet dit alles niets af aan zijn 'zaak', die zoo gezond is als Holland labbekakkig; ce qui n'est pas peu dire. Maar zijn brief aan Colijn bevalt mij maar matig, en de 1e lezing (die ik heb laten veranderen) was véél erger. Liepmann is nu voor een dag of 14 naar de Côte d'Azur, voorloopig gebeurt er dus niets, denk ik.

Verder geen nieuws, dan dat ik Woensdagmiddag eindelijk Larbaud ontmoeten zal. Ik verwacht niet *erg* veel, en toch!... Ik schrijf of vertel er je nader over. Wanneer kom je nu bij Potzewiel?[1] Schrijf spoedig eens uitgebreid over jullie en zoo: liefst vóór we naar Grenoble gaan.

1. Greshoff was bevriend met de familie Podewielz.

Hartelijke groeten, ook van Bep, en voor Atie en Truida en je secretaris Varangot, als hij je secretaris geworden is. Steeds je
E.

2061. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, eind april 1934*

Parijs, eind April.
Beste Hein,
Ik kom je weer aan boord met vragen! Menno heeft er laatst wat gehad, nu jij weer. Of was Menno ook jij???
Wat is in het Holl. 'la prison de droit commun'? (Droit commun = gemeen recht; kan je dit op weg helpen?)*
Wat 'le greffier de l'entrée'? bedoeld wordt de man die de gevangenen inschrijft, als ze de gevangenis ingaan.
Kan je 'régime' van gevangenen niet anders vertalen dan door 'regiem'? 'Je suis au régime des "provisoires".' Deze 'provisoires' zijn 'voorloopigen': je zegt toch 'voorloopige hechtenis', niet?
Kan men 'gardes' - soldaten van de garde, tegenwoordig vertalen door 'gardisten'? Bijv: - '..., zei de gardist'. Of is dat *te* vrij?

Hier komt je novelle binnen. Gelezen. Het is niet slecht, maar toch veel minder dan het andere. Het is een 'réalité fantastique'; er gebeurt hier niets werkelijks, wat onbevredigend blijft! Het andere is ook veel *boeiender*, en beter als vertelling. - Veel dank voor de vechttermen!

Kan je me zeggen wat de juiste Holl. term is voor '*foyer* d'une locomotive'? Stookplaats? Haard?
Kan je me de juiste vertaling aan de hand doen voor 'Mouvement Général des Fonds'. Het is een bank, denk ik, of een bankachtige staatsinstelling. Ik vertaalde door 'Algemeene Fondsen-Omzet'. Kan het beter? ('Algemeen Fondsen-Verkeer'??)
'Sociétés de production' = 'productie-maatschappijen?'
Un 'réseau d'agents' (van een groote handelsonderneming): kan ik vertalen door 'netwerk van agenten'? Of *moet* ik zeggen 'gebied dat door de agenten bestreken wordt'? (Dit is minder plastisch.)

* De 'strafgevangenis'?

Vertaal, als in de krant: ‘la prise du pouvoir par le général Tsjang-Kai-Sjek’. - (Aan de macht komen?)

Hoe kan ik ‘les Etablissements’ vertalen: ‘l'Etat et les Etablissements’? Staat en bankwezen? Les établissements = de banken? Of is er een ander woord, ook bij ons?*

Ik heb ‘la Banque de France’ (Staatsbank) vertaald door ‘Bank van Frankrijk’. Is dat goed? Of is ‘Fransche bank’ beter? Of kent iedereen de Fransche naam (als ‘Crédit Lyonnais’)?

‘Placer un emprunt’ - ‘een leening plaatsen’? Of ‘beleggen’? (Bezien v/h standp. van wie de leening *geeft*).

‘Emettre un emprunt’ - een leening *verleenen* of *uitgeven*? (‘L'emprunt est émis’, enz.)

Wat kan ik zeggen voor: ‘les communistes sont écrasés partout’ - en dgl. ‘Verpletterd’? Of gewoon ‘verslagen’? Hoe staat het in de krant?

‘La Chine va recouvrer son autonomie douanière’; hoe zeg je dat in het Hollandsch? ‘Krijgt China de zelfstandigheid van zijn douane terug’?

‘Banques d'affaires’ = handelsbanken? of zakenbanken?

‘Conseils’ (van banken, etc.) ‘Raden’?

Hoe heet een ‘chef de service’ in een Hollandsch ‘huis’? ‘Bedrijfschef? bedrijfsleider?’

Wat is ‘le Président du Conseil’ in het Hollandsch? ‘Voorzitter van den Ministerraad’?

‘Usine d'électricite’ = electrische fabriek? electriciteitsfabriek, fabr. van el.? Wat is de juiste Holl. term?

Wat is ‘sections d'agitatrices’ (vrouwelijke agitators?) Ik weet wel wat het *is*, maar wat is de Holl. term? *Verdomme*!

Ik heb al deze dingen opgeschreven gedurende de dagen waarin ik het laatste stuk vertaalde. Alles is nu klaar; ik wacht alleen nog maar op dit lijstje. Het is niet weinig - maar als je je financier weer te pakken krijgt, is het meeste toch in één zitting opgeknapt, denk ik.

Kan je deze vragenlijst betrekkelijk gauw klaarkrijgen? - zoodra ik namelijk die dingen heb ingevuld, kan mijn laatste stuk naar de W.B. en krijg ik 3/4 van het honorarium. De rest als het boek ver-

* Ik denk dat deze ‘établissements’ = kredietbanken; in tegenstelling met ‘banques d'affaires’. Is dat zoo? Kan je dit navragen? Dit is van *veel* belang! het komt telkens terug.

schenen is. Wel wonderlijk, deze laatste maatregel - is dat soms voor als de vertaler het verdomt de drukproeven na te kijken?...

Je krijgt natuurlijk een gebonden ex. van de vertaling, als je er prijs op stelt!

Las je Menno's *Politicus*? Wat denk je er *precies* van? Of doe je dat nog niet? Het is niet gemakkelijk!

Ik zie, bij het overlezen van je brief, dat je me 1e drukken van Multatuli aanbiedt. Het is alleraardigst van je, maar ik geef niets om bibliofiele uitgaven die alleen maar curieus zijn (als de meeste 1e drukken). Maar als je een gaaf en behoorlijk uitziend exemplaar voor me kunt vinden van de *kop*-uitgave (10 dln.), signaleer me die dan. Liefst met de 3 toegevoegde dln. erbij, die min of meer uniform met de 10 andere door een anderen uitgever (de eene Cohen, de andere Elsevier???) werden gedrukt. Soms vind je het heele pak bij elkaar, compleet; meestal alleen de 10 dln.[1] - Hartelijk dank toch voor je aanbod.

Vrijdag a.s. gaan we voor een week uit Parijs om even uit te blazen, voor ik weer aan mijn 'roman' begin. Schrijf dus niet meer hierheen. Ik zal je ons adres opgeven of je vragen mij poste restante te schrijven naar het volgende plaatsje, als we niet op één plaats blijven (wschl. Grenoble alleen).

Hartelijke groeten, ook van Bep, een hand van je

E.

En nogmaals veel dank voor al de gedane moeite! Ik kan je niet zeggen hoe blij ik ben dat het gedonder afgeloopen is. Ik geef enorm veel om dit boek - maar het vertalen is een tweede.

2062. *Aan De Wereldbibliotheek (P. Endt): Parijs, 30 april 1934*

Parijs, 30 April.

Zeer geachte heer Endt,

Mijn vertaling is af, maar ik wacht nu op een paar inlichtingen betreffende financieele termen die voorkomen op de laatste bladzijden. Om geen tijd te verliezen, zend ik nu dus toch een 'voorlaatste' portie: nl. alles behalve het 'zevende deel' (± 30 blzn). Hierbij doe ik het portret van Malraux; het is werkelijk verreweg het beste wat

1. Zie 1970.

in dezen tijd van hem gemaakt is. Wat de fotograaf, de heer R. Parry, ervoor hebben moet, weet ik nog niet; Malraux zou me dat nader opgeven. Ik ben erg blij dat *dit* in het boek komt, ook voor mijn 'persoonlijk plezier'!

Het 7e deel opent met een scène in financiers- en politieke kringen (minister + bankdirecteuren) en heeft me de grootste moeite gekost. Ook als ik mijn inlichtingen heb, wou ik u bij voorbaat nu al vragen er toch erg op te letten. Het moet een Hollandsch equivalent zijn van dit bizondere taaltje: comedie, klucht, dikdoenerij, - en daarbij natuurlijk toch *precies*, overal waar het vaktermen betreft. - Kent ù die goed?

Ik vertaalde ergens: 'Mouvement Générale des Fonds' in 'Algemeene Fondsen-Omzet' of zooiets. Het beste is toch dit onvertaald te laten en met een noot uit te leggen; het gaat nl. om een bizondere dienst van het ministerie van Financiën.* Ik weet niet of wij een equivalent hebben. - Het woord komt voor bij een van de beschrijvingen van de carrière van Ferral.

Hieronder de vertalingen die u verbeterd wenschte:

'Kruip onder den grond' is wèl courant, ofschoon nu nog nieuw. Liever dan 'ga op het dak zitten' zou ik hebben: 'Kruip onder tafel!' (Ms.180) (- Later nogmaals, meen ik.)

(Ms.184). Kan 'een beetje sioux, en nu zoo verwoest' niet de zin beter laten loopen? Anders zal ik het nog wel veranderen als ik de Holl. text compleet vóór me zie.

(Ms.193). 'Kellnerin' wekt bij mij iets zoo bepaalds op - met een schort! Kunnen we niet 'dienster' zeggen? 'Dienstmeisje' is het natuurlijk niet. 'Valsche geisha' = 'pseudo-geisha'. Zet u dat dus maar.**

(Ms.223). Al die 'bonden' = *unions* in het Fransch. Syndicaten, vakbonden, sowjets. Zet u dus maar overal 'vakbonden'. - Het komt nogal dikwijls voor.

(Ms.237). 'Dat hadden Hemmelrich en hij dan toch gemeen. Veel was het niet'. - Vindt u dit beter?

(Ms.238). 'De kolonel keek Ferral van over de witte vlek in zijn oog aan'. Misschien is dit beter; Malraux geeft dikwijls zulke ietwat gecompliceerde raccourci's.

* De voornaamste zelfs, volgens Malraux.

** *Geisha* of *geisja*? Als u *sh* houdt, moet Kyo later Kyo*shi* heeten (niet Kyo*sj*i, zooals ik het nu schreef.) Het komt maar éénmaal voor.

Dank voor *Straat zonder Zon.*

Ik zal zorgen dat het voorwoord van Malraux vóór 1 Juni in uw bezit is. Ik ga nu een paar dagen uit Parijs, maar ben ± 12 Mei weer hier terug.

Met vriendelijke groeten, hoogachtend,

EduPerron

Bijlage
Vertaling van Franse brieven

1464. *Aan V. Larbaud: Bellevue, 2 januari 1933*

Bellevue, 2 januari 1933.

Geachte heer,

Het is heel erg aardig van u dat u mij niet hebt vergeten. Maar hebt u niet mijn bedankbrief voor *Technique* ontvangen met mijn nieuwe adres? Want ik woon nu in Frankrijk, en wel in Bellevue (S et O), 24 avenue du 11 Novembre.

Gistoux wordt momenteel opgedoekt, de meubels zijn al verkocht, 'voor de stenen is nog geen koper gevonden'. Met andere woorden: 'Mijn kasteeltje is leeg en wacht op de vendumeester'. Ik vraag me tegenwoordig wel eens af wanneer die brave lieden die op de muren hier 'Leve de Sowjets' schrijven, gelijk zullen krijgen; dat wil zeggen wanneer wij helemaal opgedoekt zullen worden en voor ons in de plaats die fameuze 'nieuwe mens' komt, die me *intens* stom lijkt.

Als u binnen niet te lange tijd in Parijs komt, wilt u dan ergens een afspraak met mij maken? Ik zou het bijzonder prettig vinden, maar dat niet alleen, ik vraag het u ook *een beetje* met een bepaalde praktische bedoeling, daar ik van plan ben een groot artikel over u te schrijven in *De Gids*, zo'n beetje de Hollandse *Mercure de France*[*].

Ook van mijn kant wens ik u in alle oprechtheid een gelukkig nieuwjaar en blijf als steeds uw zeer toegenegen

EdP.

1535. *Aan F. Hellens: Bellevue, 30 maart 1933*

Bellevue, 30 maart '33.

Beste Hellens,

De ellende waarin ik voortmodder sinds de dood van mijn moeder staat me zo zeer tegen dat ik er niet lang met je op papier over kan praten. Overigens kan Greshoff je *alle* bijzonderheden vertellen. We zullen het er wel eens mondeling over hebben. Hoe het ermee staat? - ik zit er middenin; dat is alles!

Ik probeer te werken, voor zover mijn toestand en materiële rottigheden het me niet beletten. Ik hoop dat het resultaat oplevert. Alleen doen de Hollandse uitgevers net alsof ze zitten te springen om

* nou ja...!

een roman van 400 bladzijden van je; vervolgens bieden ze je fl. 350. - En dat moet je dan nog beschouwen als een gave van Onze Lieve Heer, als je Greshoff mag geloven. Ook dat ontmoedigt me enorm. Wat weerhoudt me eigenlijk om metselaarshulpje te worden?

Ik heb Méral onder nogal gekke omstandigheden ontmoet: hij heeft in een proces dat Bonnel heeft gehad voor Belgisch deskundige gespeeld op het gebied van erotische en andere boeken. Het ging hem heel goed af. Ik maakte een afspraak met hem voor een paar dagen daarna; hij heeft me uit Touraine getelegrafeerd dat hij daar niet weg kon. Ik had geen zin hem weer op zijn Chatham af te sturen - ik wacht maar af.

Ik ben benieuwd naar de roman zonder 'ik'. Je schrijft hem vast en zeker, voor zover ik je ken; daar is geen twijfel aan. Wat de *Disque Vert* betreft, staat al mijn proza tot je beschikking, als ik maar niet zelf hoef te 'vertalen'. Malraux heeft me advies gevraagd over de Havelaar, ik heb er lang met hem over gepraat en geprobeerd hem er warm voor te krijgen. Het spreekt vanzelf dat een man als Multatuli, die tot de allergrootsten behoort, vertaald *moet* worden, en niet alleen de *Havelaar*. Maar is die knaap van jou in staat de stijl van Multatuli weer te geven, die unieke, uiterst persoonlijke en zo natuurlijke stijl? Omdat de dingen die hij te zeggen had toch wel wat verouderd zijn, zou je het vooral nù helemaal moeten hebben van de manier waarop hij het vertelt; het gaat om iemand die, zonder dat je het op het eerste gezicht zou zeggen, uitzonderlijk *goed* schreef, en die zijn het moeilijkst te vertalen. - Ik ben veel minder bang voor mijn proza dan voor dat van Multatuli; overigens doet dat er ook minder toe. Als Multatuli in het Frans mislukt, dan slaat de meest geniale Hollander die ooit een pen heeft gehanteerd een slecht figuur. - Maar de *Havelaar* is al eens in het Frans vertaald, en zelfs *tweemaal*, geloof ik? Weet jij dat ook?

Wat mijn proza betreft: als je iets uit *Nutteloos Verzet* neemt, doe het dan liever uit de herziene uitgave, die nu bij Van Kampen gedrukt wordt maar pas eind van het jaar uitkomt.

Ik zou het leuk vinden jou en ook je zuster in Lisboa te zien; maar bij ons is nog niets zeker - absoluut niets! God weet waar we zitten als we eenmaal van dit appartement af zijn, d.w.z. tegen oktober. Misschien in Holland, misschien in Indië - ik althans - misschien in Lisboa of in Spanje, misschien heel gewoon in Parijs, in een of ander krot.

Zo zit dat. Wees ervan overtuigd dat als ik je niet schrijf, het vooral komt door die verdomde 'omstandigheden'. Ik hoop je voor ons vertrek nog wel hier te zien. Groeten aan Maroussia en van Bep, en een hand van je

E.

P.S. - Kun je van je zuster wat bijzonderheden over Lissabon te weten komen, maar wel zoals het er *nu* is? De prijzen, het klimaat, het intellectuele leven, de uitgaansmogelijkheden enz. Kortom, is het er uit te houden en hoeveel geld heb je er nodig? Bedankt!

1538. *Aan F. Hellens: Bellevue, eind maart 1933*

Beste Hellens, Ik schrijf je op hetzelfde papier, dan kun je gemakkelijk vergelijken. Ik hou erg veel van zo'n detail als 'traînant une ombre sur la route'. De rest is goed; maar als ik jou was, zou ik de allerlaatste zin een beetje langer maken; bijv. in plaats van: 'mais' iets als: 'Et brusquement je sentis que...' - Moet 'encore' erbij? - Vind je dat 'le dernier souvenir de Léa' duidelijk uitdrukt wat we bedoelen? Dan is het prima!...

Ik heb helemaal vergeten je te vragen me te komen opzoeken. Neem je vrouw mee en kom wanneer je wilt (waarschuw me alleen wel een dag tevoren per briefkaart).

Een van mijn twee poesjes is verdronken in de badkuip. Daar heb ik echt verdriet van gehad.

Je EdP.

1681. *Aan F. Hellens: Bellevue, 11 juli 1933*

Bellevue, 11 juli.

Beste Hellens,

Ik schrijf je omdat ik graag zou willen dat je me een grote dienst bewees; je zult me beter begrijpen dan wie ook.

Toen ik in Brussel was, heb ik Simone moeten vertellen dat ik haar met ingang van augustus geen geld meer kon sturen. Ik heb haar vanaf januari (na de dood van mijn moeder) tot nu toe meer dan 13.000 frs. gestuurd; deze maand heb ik haar nog 1500 frs. kunnen geven. Nu is het afgelopen. Ik had gerekend op het boek van Pia, en

heb daar meer dan 7000 (Belgische) frs. in gestoken. Op het ogenblik bezorgen we in de rijke arrondissementen prospectussen aan huis; na ± 1500 prospectussen te hebben rondgebracht hebben we nog maar *twee* bestellingen gekregen! - Ik heb Simone alles uitgelegd. Omdat de huur hier betaald is, kunnen Bep en ik, als we heel zuinig leven en ons alles ontzeggen, hier misschien tot 1 oktober blijven; daarna moeten we of naar Holland vertrekken of in Parijs gaan wonen in een 'logement' (1 kamer of 2 kamertjes met keuken) en ons baseren op maximum 1500 Franse frs. per maand, omdat ik van wat ik verdien, d.w.z. ongeveer 600 à 800 Belgische frs., 500 Belgische frs. per maand voor Gille moet betalen. - Gille gaat naar een kostschool toe; er is geen andere mogelijkheid meer.

In Brussel leek het of Simone het begreep; maar sinds ik hier terug ben, schrijft ze mij onmogelijke brieven, in keukenmeidenstijl, ze overstelpt me met verwijten en zegt dat ze haar adres niet zal geven,* dat ze me niet meer wil zien, enz. Dat is overigens prima. Ik heb haar de zaak schriftelijk en voor de laatste keer nog eens heel uitvoerig uitgelegd; ik kreeg weer scheldbrieven en toen heb ik haar gezegd dat ook ik haar liever niet meer wilde zien. Ze kan maar niet begrijpen dat ik arm ben; ze vindt het afschuwelijk om te werken, en vooral om haar status van 'mevrouw' te verliezen en weer dienstbode te moeten worden. Het is heel begrijpelijk, maar *ik kan er niets aan doen*. Ik kan met al mijn argumenten niet op tegen deze mentaliteit; ik schrijf dus niet meer, ook al beklaag ik haar. Bep en ik hebben trouwens onze handen vol aan onze eigen 'sociale' ellende.

Wil jij nu Simone gaan opzoeken? Zeg haar niet dat je door mij gestuurd bent; zeg dat ik met jou over haar heb gesproken, maar dat je haar uit eigen beweging komt opzoeken. In de eerste plaats zal het haar erg goeddoen - ze heeft geweldige minderwaardigheidscomplexen - en verder zou je haar misschien, als je de indruk hebt dat ze zich bij de werkelijkheid neerlegt en dat ze *wil* werken, enkele tips kunnen geven. Zou het niet mogelijk zijn vanaf augustus een betrekking voor haar te vinden die niet *te* vernederend is? - Als Greshoff in Brussel terug is (in principe zal hij zich bezighouden met de school van Gille), zou je misschien met hem kunnen overleggen of Simone niet aan een betrekking geholpen kan worden via: Del-

* Ze ziet zich gedwongen daar aan het eind van de maand weg te gaan.

gouffre, Neel Doff, Nijkerk, dr. Maasland, mijn tantes Henny en De Sturler, al die mensen zouden op z'n minst eens kunnen *informeren*. Ik heb geen geld meer om naar Brussel te gaan, en deze geschiedenis zit me dwars. Maar ik wil me liever niet meer persoonlijk met Simone bemoeien, want dat maakt de zaak voor haar erg gecompliceerd; wil zij zich werkelijk betrokken voelen bij het opbouwen van een nieuw bestaan, dan moet dat niet via mij gebeuren. - Kortom, wil je, om te beginnen, haar *opzoeken*? Ze woont Keizer Karelstraat 57 (3× bellen). Je zou eerst eens kunnen kijken hoe het met haar is voordat je ook maar iets onderneemt. Ze zal je ongetwijfeld duizend en één afschuwelijke dingen over mij vertellen, - des te beter, als dat haar oplucht. Het belangrijkste is haar niet alleen te laten in deze situatie, waarin ze wel het gevoel moet hebben *alles* te verliezen, door iedereen te worden verstoten en niet meer de kracht te hebben om te werken. Ze *moet* aan de slag, dat zal haar zelfs goeddoen; en ik geloof momenteel dat het voor haarzelf beter is om me helemaal niet meer te zien. (Ze heeft vermoedelijk nog niet alle hoop opgegeven dat ik bij haar terugkom, vol berouw en slecht behandeld door 'die literaire vrouw' die Bep voor haar is - en hoe moet je haar uitleggen dat dat allemaal *belachelijk* is?)

Ik heb al het mogelijke gedaan om de relatie van 'vriend en beschermer' met haar voort te zetten; maar ik heb er genoeg van dat ik, nu het geld ontbreekt, alleen nog maar het volksmeisje tegenover me vind, vol rancune, dat een taal gebruikt die me niet kan kwetsen maar die zo stom is dat het me gruwelijk verveelt. Dat alles is heel logisch; maar zowel voor haar als voor mij is het beter het nu verder hierbij te laten.

Ik zou het fijn vinden als je naar haar toe wilde gaan en mij schrijven wat je ervan vindt. Hoe meer ze praktisch geholpen kan worden, hoe beter het is; morele steun zal haar goeddoen, maar als iemand haar aan een betrekking helpt, is dat duizendmaal beter. Ze moet *weer gaan* leven volgens haar eigen stand; want al is ze in een andere sociale klasse terechtgekomen, in zoverre dat ze geen 'dienstmeisje' meer is, ze is daarentegen ook nooit in staat geweest zich op te werken, ondanks de met mij doorgebrachte 8 jaar. Van die kant bekeken is ze zelfs haast imbeciel. Ze heeft Franse les gehad en lessen gevolgd voor modiste, - met als resultaat: absoluut *niets*. - Het beste zou zijn voor haar een betrekking te vinden als 'gezelschapsdame voor overdag' bijvoorbeeld, want ze is heel erg eerlijk en in *wezen* helemaal niet vulgair. Als ze werkelijk begrepen heeft dat ze moet aanpakken

en dat de ‘mooie dagen van Aranjuez’ definitief voorbij zijn, zal ze een grote stap vooruit hebben gedaan.

Hier gaat alles beroerd. Ik geef je geen bijzonderheden, we hebben er al te veel over gepraat. Onmogelijk tot nu toe in Holland iets voor mij te vinden: ter Braak en Marsman hebben zich er actief mee beziggehouden. Intussen gaan we maar door met idiote artikelen te maken, prospectussen rond te brengen en nog meer van die flauwekul. Als het boek met Pia gelopen had, was iedereen voor een paar maanden gered geweest, Simone incluis. Nu *moeten* we er maar het beste van zien te maken.

Neem me niet kwalijk dat ik je dit alles heb geschreven; en als je Simone ziet, vertel haar dan niets over mij. Dat is het consigne! Doe vooral alsof het de een of andere menslievende of zelfs vriendschappelijke gril is die je ertoe brengt te komen.

Groeten aan Maroussia en van Bep, een hand van je

EdP.

1689. *Aan P.F.R. Schiell: Bellevue, 17 juli 1933*

Bellevue, maandag 17 juli '33.

Geachte heer,

Bedankt voor uw brief. Ik begrijp de toestand heel goed; helaas, ik kan er niets meer aan doen. Wij hebben nu precies, tot op de centime zogezegd, uitgerekend wat we nodig hebben om te kunnen leven - *leven*, meer ook niet; ik zou niet weten wat te doen als ik 50 frs. meer moest uitgeven, ik zie er dan ook geen kans toe om 400 frs. aan Simone te sturen. Als ik haar was, zou ik, zolang ik geen betrekking gevonden had, mijn meubels verkopen; natuurlijk zal haar dit advies ‘te hard’ lijken. Daarom kan ik haar ook geen raad geven. Misschien is mevr. De Sturler - zij heeft dr. Nyssens gestuurd - in staat een of andere oplossing te vinden die Simone zint. Persoonlijk heb ik nooit begrepen hoe ze een appartement heeft kunnen huren, ook al was het goedkoper geweest. Gesteld dat dit appartement haar niet meer dan 200 francs per maand had gekost, dan moet ze toch op z'n minst geweten hebben hoe aan die 200 francs te komen? De ellende met Simone is dat ze maar niet *kan* inzien dat ik volslagen arm ben, en dat ze denkt dat er altijd nog wel iets overblijft of dat het kwaadwilligheid van mijn kant betreft. Welnu, de waarheid is dat de situa-

tie blijft zoals die is, en aan de consequentie daarvan valt niet te tornen: omdat ik *zelf* niets heb, kan ik haar ook niets sturen. Mijn tante Henny heeft me ongeveer 1000 Franse frs. gegeven (die ik opzij heb gelegd voor Gille's kleren); ikzelf zet alles op alles, en zal dat ook blijven doen, om elke maand de 500 Belgische francs bij elkaar te krijgen voor de school van Gille. Ik kan er echt niet nog eens 400 francs bij doen voor Simone; het is eenvoudig onmogelijk; en ik verzeker u dat het mij verdriet doet.

Even heb ik nog overwogen Gille bij u te laten, liever dan hem op een kostschool te doen (gesteld dat u dat zou hebben gewild) en ik heb dit zelfs aan Simone geschreven. Zij heeft me hierop niet geantwoord, misschien omdat het onmogelijk was. Nu lijkt het de beste oplossing om hem naar *Monada* te sturen; ik wacht alleen nog af wat mijn vriend Greshoff ervan denkt, die ter plaatse inlichtingen gaat inwinnen over het onderwijs zelf. Het is wel zaak dat het vlug gebeurt, omdat Gille ergens moet zijn als Simone de Keizer Karelstraat verlaat.

Wat Simone betreft, laat zij eens naar mevr. De Sturler gaan, die een betrekking voor haar aan het zoeken is, en naar mijn vriend Franz Hellens, die ook veel relaties heeft, en naar Greshoff om samen met hem naar *Monada* te gaan. Als zij haar meubels niet wil verkopen, kan ze misschien wel iets vinden waar ze die kan laten totdat ze iets beters heeft gevonden; ik denk dat mevr. De Sturler bijvoorbeeld ze heel goed zou kunnen bergen, en daar hoeft zij zich er niet ongerust over te maken. Zelf ben ik ditmaal werkelijk niet in staat haar te helpen.

Wilt u Simone zeggen dat de meubels van mijn moeder met het oog op de vakantie in september worden geveild? Maar ze moet er niet op rekenen dat het geweldig veel opbrengt.

Met mijn beste groeten, ook voor mevrouw Shiell,

uw dw. EduPerron.

1719. *Aan F. Hellens: Bellevue, 7 augustus 1933*

Bellevue, maandag.

Beste Hellens,

Daar ik niets van je hoorde, begreep ik dat je waarschijnlijk al weg was. Bedankt voor wat je gedaan hebt; Greshoff heeft me gisteren geschreven dat je hem een aanbevelingsbrief voor Simone had

gegeven. Gille is in *Monada*, bij theosoferende vegetariërs, ik denk dat Gr. het je wel verteld heeft; Simone is nog steeds op zoek naar een 'betrekking'. Wij doen hier wat we kunnen; met het boek gaat het altijd nog even slecht, maar ik heb Pia in geen 10 dagen gezien, omdat ik begonnen ben met kopij te produceren, en Bep en ik gaan alleen naar Parijs als het echt nodig is.

Zien we je nog als je naar Portugal gaat of op je terugreis? - Hoe staat het met je roman?

Nog bedankt. Groeten aan Maroussia en van Bep,
een hand van je E.

Bellevue, maandag (Dat is twee keer - niets aan te doen!)

1858. *Aan La Royale Belge: Le Roselier en Plérin, 6 november 1933*

Hostellerie du Manoir
Le Roselier en Plérin
(Côtes du Nord)
6-XI-1933
La Royale Belge
Brussel.

Mijne Heren,

Daar ik momenteel in Bretagne ben en mijn zaken niet zelf kan behartigen, heb ik al uw brieven gestuurd aan mijn zaakgelastigde, de heer H.L. Timmers Verhoeven, Stevinstraat 93 te Brussel.

Voor alle kwesties die deze zaak betreffen verzoek ik u dus u te verstaan met de heer Timmers Verhoeven, die zich overigens binnenkort zeker met u in verbinding zal stellen.

Hoogachtend,
du Perron

1922. *Aan V. Larbaud: Parijs, 8 januari 1934*

Parijs, 8 januari '34

Geachte heer,

Ik dank u voor de toezending van de *Gouverneur*. Ik kende dit artikel, want ik had het in de NRF gelezen. Dit spelletje is inderdaad een mooie gelegenheid om over je lievelingsschrijvers te praten. Als ik

naar Port-Noël vijf schrijvers moest meenemen, zou ik het wel weten: Shakespeare (ja ja), Stendhal, Nietzsche, Multatuli (een Hollandse schrijver, onbekend in Europa, wat erg jammer is voor dat Europa), en Edgar Poe of Gide, of allebei, maar dat zouden er 6 zijn. En als ik de 3 boeken moest noemen die ik *persoonlijk* (onderstreept) boven alle andere stel, dan zijn het *Henri Brulard, Barnabooth* en *le Petit Ami* van Paul Léautaud. Dat zijn, zoals u zegt, geen 'schrijvers' meer, maar 'verwanten'.

Maar één ding vergeet men in die geschiedenis van dat onherbergzame eiland, van Kerguelen enz.; nl.: hoe ziet dat eiland met z'n eenzaamheid en z'n Port-Noël eruit? Als je het van tevoren wist, zou je misschien je lievelingsschrijvers laten schieten en alleen maar meenemen wat erbij past, en zou ik bijvoorbeeld twee dichters gaan lezen aan wie ik nogal de pest heb: Whitman en Claudel. 'In het gewone leven' heb ik behoefte aan Brulard, in een onherbergzaam oord zou het misschien minder steriel zijn je vol te stoppen met de sonore klanken van Claudel en samen met hem te geloven - of liever je te verbeelden - dat je sterker bent dan wat dan ook als je de kant van 'God' hebt gekozen.

Ten slotte wil ook ik u nog mijn beste wensen zenden voor het nieuwe jaar. Het afgelopen jaar is voor mij gewoon rampzalig geweest: de dood van mijn moeder en een complete financiële puinhoop. Men had mij voorgespiegeld dat ik ongeveer 2.000.000 francs zou krijgen, maar ik moet mij heel gelukkig prijzen als ik er 40.000 of nog minder uitsleep. Sinds een jaar weet ik met heel veel moeite net rond te komen. Bovendien leven we in een tijd die zo 'groots' is en zo verpolitiekt dat het je alle lust tot iets ontneemt. Hoe kan ik in mijn huidige situatie *Barnabooth* opnieuw lezen? Ik hou nog van het boek, maar ik sla het niet open; misschien ben ik er over enige tijd bang voor.

Maar u zou ik nog steeds heel erg graag willen ontmoeten. U had mij beloofd dat u mij zou laten weten als u in Parijs kwam; ik weet niet of u er geweest bent, maar in elk geval dacht ik dat u er geenszins op gesteld was mij te ontmoeten, wat overigens niet meer dan normaal zou zijn. De *Gouverneur* heeft mij vooral plezier gedaan omdat het een bewijs kon zijn van het tegendeel. Ik neem nu afscheid van u en geef u nog mijn nieuwe adres op, maar waarschijnlijk geldt het slechts tot 1 februari: 19 rue de l'Yvette, Parijs 16e.

Hartelijk uw
EdP.

2013. *Aan V. Larbaud: Parijs, omstreeks 20 maart 1934*

Geachte heer,

Mijn vriend Stols heeft mij, toen hij me uw d'Ablaincourt-boekje zond, uw adres in Parijs gegeven, waar u volgens hem ook zou zijn. Op goed geluk schrijf ik daarheen om u mijn nieuwe adres op te geven: 17bis rue Erlanger, Parijs 16e. Als u me nog steeds wilt ontmoeten... Mij zou het erg veel plezier doen - op voorwaarde dat u mij niet beschouwt als een bewonderaar die u constant achtervolgt of als een of andere jager op beroemde mannen. In dat geval zou ik me ongelooflijk schamen, dat verzeker ik u.

Hartelijk uw

EdP.

2026. *Aan V. Larbaud: Parijs, 2 april 1934*

Geachte heer,

U weet niet hoeveel plezier uw kaart mij heeft gedaan. Ik had de indruk dat u absoluut niet te spreken was over (misschien) de toon van mijn brieven en dat u beslist niet anders dan door middel van drukwerk contact met mij wilde hebben!

Helaas zie ik mij genoodzaakt vandaag naar Brussel te vertrekken. Ik ben pas aanstaande maandag (9 april) terug. Wilt u een afspraak met mij maken voor een andere dag?

Ik dank u bij voorbaat en verblijf, hartelijk uw

EdP

17bis rue Erlanger

Parijs (16e)